

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07002

GRAF MONTE KRISTO

Alexandre Dumas

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

גרצף
מאנטע קריסטא

— פון —

אלכסנדר דיומא

איבערזעצט און בעארבייט

— פון —

י. יאפא.

היפרו פאבלישינג קאמפאני

52-50 עלרירדזש סטריט, ניו יארק

1 טעם קאפיטל.

מאָרטייל. — דיא אַנקונפּט.

דען 24טען פעברואַר, 1815, האט דיא גלאַקקע פון דער קירכע נאָטדעמער-דיאם אַנגליקאנדינט די אַנקונפּט פון דיא דרייזעגעלדיגע שיף „פאַראַן“, וועלכע איז געקומען פון סמירנע, טריעסט און נעוואהל. וויא געוויינליך זיינען געשטאנען לעבען האפּפען נייע געוויגע און האפּען געזעהען וויא דיא שיף גייט צו צום ברעג.

דיא שיף האט געדארפט דורכגיין א שמאַלען און געפעהרליכען נאנג, אבער דער דעגירער פון איהר איז געוועזען א מוטהיגער און ענטשלאָסענער מאַטראָז, וועלכער האָט פּערשטאנען זיין זאך. ער איז געגאנגען אויף אַ קליין שיפּעל פאַראויס און האָט געפיהרט דיא שיף.

ווען דיא שיף איז צוגעגאנגען צום ברעג, איז דער יונגער מאַן אראָפּ פון שיפּעל אָן איז ארויף אויפ'ן גרויסען. אין דער זעלבער צייט האט ער געזעהען צוגייענדיג צום ברעג א מאַן, פאר וועלכען ער האט אראָפּגענומען זיין הוט אַז האט זיך געשטעלט לעבען באַרד פון שיף. ער איז געווען א יונגער מאַן פון א יאָהר אכצעהן ביז צוואנציג, הויך, שלאַנק, מיט שיינע שווארצע אויגען און פּעךשווארצע האאר. אין דיעזער גאַנצער פּערזאָן איז געווען יענע רעהיגע האלטונג און בעזאָנדערע ענטשלאָסענהייט, וועלכע מען איז געדריינט צו זעהען ביי מענשען, וועלכע זיינען געוויינט פון דער יונגער אָן צו קעמפּען מיט זיין גרעסטע געפאָהרען.

— אָה! דאָס זייט איהר, דאַנטעס! האט דער צוגעקומענער מאַן א געשריי געטהאָן.

אָן וואס איז עס ביי אייך פאַר א טרויעריגקייט אויפ'ן גאַנצען שיף?

— אַ גרויסער אונגליק, הערר מאָררעל! האָט געענטפּערט דער יונגער מאַן; א גרויסער אונגליק, איבערהויפּט פאַר מיר. לעבען סיוויטאַוועשיא האפּען מיר פּערלאָרען אונזער בראָווען קאַפיטאַן לעקלער.

— און דיא סחורה? האָט יענער שנעל געפּרענט.

— אלעס איז זאָנסט גליקליך אַנגעקומען, הערר מאָררעל; איהר וועט זיין צופריעדען

טייט מיין ראַפּאָרט. אָבער דיעזער אַרימער קאַפיטאַן לעקלער....

— וואָס האָט איהם דען פאַסירט? האט מאָררעל געפּרענט, שוין שיינענד בערר

גוט, וואָס האט דען דעם ארימען קאַפיטאַן פאַסירט?

— ער איז טויט.

— אַריינגעפאַלען אין ים?

— ניין, מיין הערר. געשטארבען פון א געהיר'ן פיבער אין שרעקליכע ליידען. און אומקעהרענדיג זיך צו זיינע לייט האט דער יונגער מאן א געשריי געמאָן:

— הע, יעדערער אויף זיין פלאץ, און אנקערט דיא שיף. דיא מאַטראָזען האָבען זיך א וואָרף געמאָן צו זייערע פאַסטען. ווען דער יונגער מאַן האָט, מיט איין אויג זאָן א גוטען מאַטראָז, געזעהען אז יעדערער טוט זיין זאך, האט ער זיך געווענדעט צו זיין אונטערהאלטער.

— און וויא איז דער אונגליק געקומען? האט איהם מאָרעל געפרעגט.

— אויף גאנץ אונגעריכטעמער ווייזע, אז מיר האָבען פערלאָזען געאַפּעל, האָט דער קאַפיטאַן לעקלער געהאט א לאַנגע אונטערהאלטונג מיט דעם קאָמענדאַנט פון פאָרט און האט איהם פערלאָזען זעהר אויפגערעגט; אין פיער און צוואנציג שטונדען שפעטער האט איהם געכאפט דער פיבער, און אין דריי טעג ארום איז ער געווען טויט. ...

מיר האבען איהם געמאכט דיא געוויינליכע בערדיגונג; מיט א געוויכט פון זעקס און דרייסיג פונט אויף דיא פיס און אויפ'ן קאָפּף רוחט ער יעצט אין ים לעבען אינזעל פון על זשינגליאָ. מיר בריינגען זיין עהרען שווערד צו זיין אלמנה. עס איז טאקע ווערטא געווען, האָט דער יונגער מאַן מיט א טרויעריגען שמייכל פאָרגעזעצט. צו זיין צעהן יאָהר אין מלחמה מיט דיא ענגלענדער, און נאכהער צו שטארבען, אזוי וויא יעדער מענש, אין זיין בעט.

דער יונגער מאַן האט דערויף געגעבען א בעפעהל, אז מען זאָל אראָפּלאָזען דיא זעגעל, זיין בעפעהל איז אויסגעפיהרט געוואָרען מיט דער פינקטליכקייט פון א קריעגשיף.

— ווען איהר ווילט יעצט ארויפגיין אויפ'ן שיף, הערר מאָרעל, האט דאָנטעס געזאָגט, ווען ער האט בעמערקט זיין אונגעדולג, אָט איז אייער געשעפטספיהרער הערר דאָנלאָר וועלכער קומט ארויס פון זיין קאזיטע, ער וועט אייך געבען אלע אויסקונד שאפטען איבער אונזער וועג. וואָס מיך אָנבעטרעפט, מוז איך אויפפאַסען וויא מען אַנקערט דיא שיף, און הייסען זיי אָנטאָן אין טרויער.

מאָרעל האט זיך עס ניט געלאָזען צוויי מאָל זאָגען. אויף דעם שטריק לייטער וואָס דאָנטעס האט איהם צוגעוואָרפען, האט ער ארויפגעקלעמערט אויפ'ן שיף וויא איין עכטער מאַטראָז און איז צוגעגאנגען צו דאָנלאָר, וועלכער איז איהם געגאנגען ענטגעגען. דער ניי-צוגעקומענער איז געווען א מאַן פון א יאָהר פינף זעכס און צוואנציג, מיט א פינסטערען געזיכט, אונטערטהעניג צו זיינע בעפעהלער, גראָב געגען זיינע בעדיענטע און אויסער דעם וואָס דיא מאַטראָזען האָבען פיינד געהאט א געשעפטסמאָן, איז ער נאָך געווען שלעכט אנגעזעהען אלס פערזאָן פון אלעמען, וועלכע האָבען דאָגעגען געליעבט און געאכטעט דאָנטעס.

— נו, הערר מאָרעל, האָט דאָנלאָר געזאָגט, איהר מוזט שוין וויסען פון דעם אונגליק?

— יא, יא. ארימער קאַפיטאַן לעקלער! ער וואָר אַ בראַווער און עהרליכער מאַן!
— איבערהויפט איין אויסגעצייכענטער מאַטראָז, וועלכער איז אלט געוואָרען אי צוזאָן רויסע הויז וויא מאָרעל און זאָהן, האָט דאָנלאָר געענטפערט.

— אָבער, האָט מאָרעל געזאָגט, קוקענדיג אויף דאָנטעס וויא ער קאָמאַנדעוועט אויפ'ן שיף, מען דארף נאָר ניט זיין אלט. אום צו קענען א האַנדווערק, אָט זעהט דאָנטעס;

ער איז נאך גאר א יונגער מענש, אָבער מען דארף ניט האָבען קיין בעסערן מאָטראָן וויא ער.

— יא, האָט דאָנגלאָר געזאָגט, א וואָרף מאָנדיג א בליק פול מיט האס אויף דאָנטעס, ער איז יונג, און ער האָט פאַר קיין זאך קיין מורא ניט; קיים איז דער קאָפיטאַן געשטאַרבען, האָט ער שוין גענומען דיא פיהרונג פון שיף אָהנע וועמען א וואָרט צו פרעגען, און האט אונז געמאכט פערליערען אַנדערהאלבען טעג אויפ'ן אינזעל עלבע, אנשטאָט צו פאָהרען דירעקט נאָך מאָרסייל.

— וואָס אָנבעטרעפט דיא קאָמאנדירונג פון שיף, איז עס געווען זיינע פפליכט איבערצונעמען, דען ער איז געווען דער הילפס־קאָפיטאַן, אָבער אז ער האָט זיך אָפגע־האלטען אַנדערהאלבען טעג אויפ'ן אינזעל עלבע, האט ער געהאט אונרעכט. סיידען ער האָט געהאט עטוואָס צו פערריכטען אין שיף.

— דאָס שיף האט זיך בעפונדען וואויל, אזוי וויא איך בעפינדע מיך וואויל, און אזוי וויא איך ווינט אייך, אז איהר זאָלט זיך בעפינדען, הערר מאָרעל; און דיעזע אַנדערהאלבען טעג זיינען פערלאָרען נאר דורך ריינעם קאָפּריו, ווייל עס האָט זיך געוואָלט אפשטייגען אויף לאַנד.

מאָררעל האט גערופען דאָנטעס צו זיך; יענער האָט דערוויילע געגעבען דיא לעצטע בעפעהלע אויפ'ן שיף.

— זעהט איהר, האָט דאָנגלאָר געזאָגט, אויף מיין וואָרט, ער מיינט, אז ער איז שוין קאָפיטאַן.

— און דאָס איז ער טאקע, האט מאָררעל געזאָגט.

— יא, אָבער אַחוץ אייער זיעגעל און אייער קאָמפּאַניאָן'ס, הערר מאָררעל.

— און פאר וואס זאָל ער ניט בלייבען אויף דיעזען פּאָסטען? האט מאָררעל געזאָגט.

ער איז נאך אפילו יונג, אָבער ער שיינט מיר צו זיין פעהיג און גענוג ערפאהרען דערצו.

א וואָלקען איז אריבער איבער דאָנגלאָר'ס געזיכט.

— פערציייהט מיר, הערר מאָררעל, האט דאָנטעס געזאָגט צוגעהענדיג, יעצט אז

דיא שיף איז שוין געאַנקערט, בין איך אין גאַנצען צו אייערע דיענסטען; איהר האט מיך דאכט זיך, גערופען?

דאָנגלאָר האָט געמאָן א טריט צוריק.

— איך האב אייך געוואָלט פרעגען, צו וואָס איהר האט זיך אָפגעשטעלט אויפ'ן

אינזעל עלבע?

— איך ווייס עס ניט, מיין הערר; עס וואר אום צו ערפילען דעם לעצטען וואונש

פון קאָפיטאַן לעקלער, וועלכער האָט מיר פאר'ן שטאַרבען איבערגעגעבען א פּאַקעט

פאר'ן גרויסען מאַרשאַל בערטראַן.

— האָט איהר איהם דאָך געזעהען, ערמאן?

— וועמען?

— דעם גרויסען מאַרשאַל?

— יא.

מאָררעל האט זיך ארומגעקוקט און האט גענומען דאָנטעס אָן א זיט.

— און וואָס מאַכט דער קייזער? האָט ער מיט האַסט געפרעגט.
— גוט, אזוי פּיעל וויא מיינע אויגען האבען געקענט אורטהיילען.
— איהר האט אַלזאָ דעם קייזער אויך געזעהען?
— ער איז אריינגעקומען, וועהרענד איך בין געווען ביין מאַרשאַל.
— האָט איהר מיט איהם גערעט?
— דאָס הייסט, ער האט צו מיר גערעט, מיין הערר, האָט דאַנטעס מיט א שמייעל
געענטפערט.

— און וואָס האט ער איך געזאָגט?
— ער האט צו מיר גערעט וועגען שיף און וועגען אַיהרע מאַנשאַפט, און מיר
שיינט, אז ער האט זיא געמיינט צו קויפּען, אָבער אז איך האב איהם ערקלערט, אז איך
בין ניט מעהר וויא א געהילפע און אז דאס שיף געהערט צו דיא שיפאונטערנעהמער
מאַררעל און זאָהן האָט ער אויסגערופּען, אז ער קען דיעזען נאָמען, און דאָס ער האָט
מיט איינעם פון אייער פּאַמיליע געדיענט אין איין פּאַלק.
— זעהר ריכטיג! האט אויסגערופּען מאַררעל, דאס איז געווען מיין פעטער. איהר
האט גוט געטאָן, האָט ער אין א וויילע ארום, אָנקלאַפּענדיג דעם יונגען מאַן אויף דער
פלייצע, צוגעזעצט, וואָס איהר האט זיך אָפּגעשטעלט אויפ'ן אינזעל עלבע, אָבוואָהל עס
קען אייך שאַדען, ווען מען וועט זיך דערוויסען, אז איהר האט איבערגעגעבען פון קאַפיטאַן
לעקלער א פּאַקעט דעם מאַרשאַל און איהר האט גערעט מיט'ן קייזער.
— אָבער וואס קען עס מיר שאַדען, לעבער הערר, איך ווייס אפילו ניט, וואָס
אין דעם פּאַקעט איז געוועזען, אונד דער קייזער קען דאָך ריידען צו וועמען ער וויל.
אָבער ערלויבט מיר, האָט דאַנטעס ווייטער געזאָגט, אָט קומען דיא צאָהל־בעאַמטע.
— טהוט אייער זאך, מיין לעבער דאַנטעס.
דער יונגער מאַן איז אוועקגעגאַנגען און דאַנגלאַר איז צוגעגאַנגען צו מאַררעל. ער
האט איהם געפרעגט אויב ער האט איהם געגעבען א גוטען תירוץ וועגען דעם אָפּשטע־
לען זיך אויפ'ן אינזעל און מאַררעל האט געענטפערט, אז ער האט איהם געגעבען איין
אויסגעצייכענטע אַנטוואָרט.
— האָט ער אייך איבערגעגעבען א בריעף פון קאַפיטאַן? האט דאַנגלאַר ווייטער
געפרעגט.

— האט ער דען געהאט א בריעף צו מיר? האָט יענער געפרעגט.
— איך האב געגלויבט, אז אויסער דעם פּאַקעט, האט איהם דער קאַפיטאַן,
איבערגעגעבען א בריעף אויך.
— פון וועלכען פּאַקעט רעדט איהר, דאַנגלאַר?
— פון דעם, וועלכען דאַנטעס האָט איבערגעגעבען אויפ'ן אינזעל.
— פון וואנען ווייסט איהר, אז ער האט איבערגעגעבען א פּאַקעט אויפ'ן אינזעל?—
דאַנגלאַר איז רויט געוואָרען.
— איך בין פּערבייגעגאַנגען דעם קאַפיטאַנס קאָיוטע, פון וועלכע דיא טהיר איז
געווען האלב אָפּגען, האב איך געזעהען וויא ער האָט איבערגעגעבען דאַנטעס'ן דעם
פּאַקעט מיט א בריעף.

— איך האב דעריבער מיט דאנטעס ניט גערעט, האט דער שיפאונטערנעהמער
געזאָגט. אויב ער האט א בריעף פאַר מיר, וועט ער מיר איהם אָפּגעבען.

דאָנגלאַר האט זיך א וויילע איבערלייגט און האט געזעטען מאָררעל, אז ער זאל
דעריבער נאר ניט זאָגען דאנטעס, דען עס קען זיין אז ער וואָרט אַ מעות געהאט דערויף
איז דאנטעס צוגעגאנגען. דאָנגלאַר האט אָפּגערעטען.

מאָררעל האָט דאָנטעס געפרעגט, אויב ער איז שוין פערטיג אויפ'ן שיף, און דיעזער
האט אהים געענטפערט אז אללעס איז שוין אין ארדנונג.

— ווילט איהר ניין צו אונז עסען דיענער?

— ענטשולדיגט מיר, הערר מאָררעל, ענטשולדיגט מיר, איך בעט אייך, מיין
ערסטער ווייזט געהערט מיין פאָטער: פון דעסטוועגען דאַנק איך אייך ניט וועניגער פאר
דיא הערע, וועלכע איהר מאַכט מיר.

— זעהר ריכטיג, דאָנטעס, זעהר ריכטיג. איך ווייס אז איהר זייט א גוטער זון.
אָבער נאך דיעזער ווייזט וועט איהר קומען צו אונז.

— פערצייהט מיר נאך א מאל, הערר מאָררעל, נאך דיעזער ווייזט האב איך נאך
איינע, וועלכע איז מיר ניט ווייניגער טייער.

— אָה! עס איז וואהר, דאָנטעס: איך האָב פערגעסען, אז אין דיא קאמפלאַנס
איז דאָ אַ פערזאָן, וועלכע ערוואַרטעט אייך ניט מיט ווייניגער אַנגעדולד וויא אייער
פאָטער: דאָס איז דיא שיינע מערסעדעס. דאָנטעס האט געשמייכעלט.

— אזוי! אזוי! האט דער שיפאונטערנעהמער געזאָגט. יעצט וואונדערט מיך שוין
ניט, וואס זיא איז דריי מאָל געקומען פרעגען נייעס וועגען „פאַראַן!“ צום טיפּעל!
עדמאָן; איהר זייט נאר ניט צו בעדויערען; איהר האט א שיינע געליעבטע!

— זיא איז ניט מיין געליעבטע, מיין הערר, האט דאָנטעס ערנסט געזאָגט זיא
איז מיין כלה.

— מאַנכעס מאָל איז דאָס איינס און דאָס זעלבע, האט דער שיפאונטערנעהמער
געזאָגט לאַכענדיג.

— ניט פאר מיר, מיין הערר, האט דאָנטעס געענטפערט.

— גוט, גוט, מיין טייערער עדמאָן, האט דער שיפאונטערנעהמער פאַרטגעזעצט,
איך וועל אייך מעהר ניט אויפהאלטען; דארט איהר געלד?

— ניין, איך האב נאך מיין גאנצען געהאלט פאר דיא לעצטע דריי מאָנאַט.

— איהר זייט איין אָרענטליכער, שפאַרזאַמער יונגער מאַן, דאָנטעס.

— זעצט נאך צו, אז איך האב איין אָרימען פאָטער, הערר מאָררעל.

— יא, יא, איך ווייס, אַז איהר זייט א גוטער זון. גייט צו אייער פאָטער: איך
האב אויך אַ זון, און וואָלט זעהר ביזן געווען אויף יענעם, וועלכער וואָלט איהם נאך
א דריי מאָנאַטליכע ריזע צוריקגעהאלטען. יא, נאך עטוואָס: האט אייך דער שטערבענדרער
לעקלער ניט געגעבען א בריעף פאר מיר?

— עס איז איהם געווען אונגעגליך צו שרייבען אבער דאס עראַנט מיר, אז
איך וועל ביי אייך דארפן בעטען אויף צוויי וואָכען אורלויב.

- אודאי אויף חתונה צו האָבען?
— צו ערסט דאָס, און נאכהער צו פאָהרען אין פאָרין.
— גוט, גוט, איהר האט צייט דריי מאָנאט, וועהרענד דעם אָפלאָרען און אויפלאָך
דען פון שיה. אין דריי מאָנאט ארום, האט מאָררעל, אָנקלאָפּענדיג דאָנטעס אויף דער
פלייצע, געזאגט, דארף פאָראַפּן האבען זיין קאָפיטאָן.
— זיין קאָפיטאָן! האט דאָנטעס אויסגערופען מיט גלענצענדע אויגען פאר פרייד.
נעמט זיך אין אכט, מיין הערר, דען איהר וועט האָבען צו פּערענטפּערען אויף דיא גע-
היימיסטע האָפּפונג פון מיין האַרץ. איהר ווילט מיך אלזאָ מאכען צום קאָפיטאָן פון
פאָראַפּן?
— ווען איך וואלט געווען אליין, מיין ליעבער דאָנטעס, וואָלט איך אייך געזאָגט,
אז איהר זייט עס שוין, אבער איך האב נאך א קאָמפּאָניאָן אבער איך וועל עס שוין מאכען.
— אָה! הערר מאָררעל, האט אויסגערופען דער יונגער זעעמאן מיט טרערען אין
דיא אויגען און אַנכאַפּענדיג דיא הענד פון דעם שיפּאונטערנעהמער: הערר מאָררעל,
איך דאנק אייך אין נאמען פון מיין פאָטער און מערסערעס.
— גוט, שוין גוט, עדמאָן; געהט צו אייער מערסערעס, און קומט שפּעטער צו מיר.
— ווילט איהר, אז איך זאל אייך בריינגען אויפ'ן לאַנד?
— ניין, איך דאנק; איך מוז נאך בלייבען דאָ זיך אָפּצורעכענען מיט דאָנגלאָר.
זייט איהר געווען צופרידען מיט איהם וועהרענד דער רייזע?
— עס היינגט אָפּ וויא איהר שטעלט דיא פראַגע. אויב אלס קאָמעראַד, איז ניין,
דען פון דער צייט אָן, זייט איך האב מיט איהם געהאט א קליינעם שטרייט און איך
האב איהם פאָרגעשלאָגען דיעזען שטרייט אויסצוגלייכען אויפ'ן אינזעל מאָנטעקריסטאָ,
וועלכען ער האט אָפּגעשלאָגען, האט ער מיך פיינט. אויב איהר פרעגט מיך דאס אלס
געשעפטספיהרער, האב איך געגען איהם גאר ניט וואס אויסצוזעצען.
— זאָגט מיר אָבער, האט מאָררעל געפרעגט, דאָנטעס, ווען איהר וואלט געווען
דער קאָפיטאָן פון פאָראַפּן, וואלט איהר בעהאלטען דאָנגלאָר אויפ'ן שיה?
— קאָפיטאָן אָדער געהילפע, הערר מאָררעל, וואלט איך אלע מאל געשעצט דיא
מענשיץ, וועלכע האבען דאס פּערטרויען פון מיינע שיפּאונטערנעהמער.
נאך אייניגע פריינדליכע ווערטער האט דער יונגער מאן גענומען אָפּשיעד פון
שיפּאונטערנעהמער און איז ארונטערגעשפרונגען אין א קליין שיפעל, אין וועלכען עס
זיינען געזעסען צוויי מאַטראָזען.
דער שיפּאונטערנעהמער האט איהם שמייכלענדיג געפאָלגט מיט דיא אויגען ביז
צום ברעג; ער האט איהם געזעהען אַרויפּשפּרינגענדיג אויפ'ן באָרד און וויא ער איז פּער-
שוואַנדען אין מיטען פון דער פאָלקסמאַסע, וועלכע געפינט זיך דאָ פון 5 אוהר
מאָרגענס ביז 9 אַבערנס.
זיך אומדרייענדיג, האט דער שיפּאונטערנעהמער געזעהען דאָנגלאָר, וועלכער
האט כלומרשט געווארט אויף זיינע בעפעהלע און וועלכער האט אבער אין דער ווירק-
ליכקייט אייך געפאָלגט מיט דיא אויגען דעם יונגען מאַטראָז. נאָר עס איז געווען א גרויסער
אונטערשיעד אין דעם אויסדרוק פון דיא ביידע בליקע, וועלכע האבען געפאָלגט דעם
יונגען מאַן.

2 טעם קאפיטעל.

דער פאָטער און דער זון.

לאָמיר לאזען דאנגלאַר זיך אַרומטראַגענדיג מיט שלעכטע ראַכע־גע־דאַנקען און וועכנדיג פֿלענער אונטערצוהעצען דעם שיפֿאונטערנעהמער נעגען זיין קאַמראַד, און לאָך מיר פֿאַלגען דאַנטעס, וועלכער האט נאכדעם, אז ער איז דורכגעלאפֿען דיא נאַנצע קאַנ־ביערע, נענומען דיא נאַר גאַס און איז אַריין אין אַ קליין הייזעל, וועלכע איז געשטאַנען לינקס פֿון מעיאָן אלעע; ער איז שנעלל אַרויפגעשפּרונגען דיא פּיער עטאַזשען דורך דיא דונקלע טרעפֿ, מיט איין האַנד זיך האַלטענדיג פֿאַר'ן געלענדער און מיט דער אַנדערער צו־דריקענדיג דאַס קלאַפֿענדע האַרץ, און האַט זיך אָפֿגעשטעלט פֿאַר אַ קליינע האַלב אָפֿענע טהיר, וועלכע האַט געלאָזען זעהען דעם הינטער גרונד פֿון אַ קליינעם ציממער. דיוועס צימער איז געוועזען, וועלכעס דאַנטעס פֿאַטער האַט בעוואַהנט.

דיא נאַכריכט פֿון „פֿאַראַאָן'ס“ אַנקונפֿט איז נאָך צום אַלטען מאַן ניט געקומען. ער איז געשטאַנען אויף אַ שטוהל און האַט מיט אַ צימערענדע האַנד צו־רעכטעמאַכט דיא בלומען בוימלעך, וועלכע האבען זיך געשלינגעלט אין דער הויך איבער'ן גאַנצען פענסמער. פֿלוצלינג האַט ער דערפֿיהלט, וויא איינער האַט אַרומגענומען זיין גאַנצען קער פֿער, און אַ וואויל בעקאַנטע שטימע האַט הינטער איהם אויסגעשריען: — מיין פֿאַטער!

דער אַלטער האַט אַרויסגעשטויסען אַ געשריי, און דערזעהענדיג זיין זון, איז ער געוואַרען בלייך און האַט אַנגעפֿאַנגען צו צימערען; ער איז געפֿאַלען אין זיינע אַרם. — וואס איז דיר פֿאַטער? האַט דער יונגער מאַן אונרוהיג אויסגעשריען, ביזטו פּיעלייכט קראַנק?

— ניין, ניין, טייערער עֶדמאַן, מיין זון, מיין קינד; אבער איך האב דיך ניט ער וואַרטעט, און דיא פֿרייד, דיא פֿלוצליכע איבערראַשונג... אַה! עס האַט זיך מיר אויס־געֶדאַכט אז איך שטאַרב!

— אבער קום צו זיך, מיין פֿאַטער! דאַס בין איך; דו זעהסט דאך, אז דאַס בין איך! מען זאַגט אז פֿרייד טוט קיין שאַדען ניט, און דער פֿאַר בין איך אונערוואַרטעט געקומען. זעה, מיין פֿאַטער, שמייכעל אַ ביסעל צו מיר, אַנשטאַט מיך אזוי אָנצוקוקען מיט צו מישמע אייגען. איך בין צוריקגעקומען, און מיר וועלען זיין גליקליך.

אַה, דאַס איז גוט, מיין קינד! האַט דער אַלטער אָנגעפֿאַנגען; אבער וויא וועלען מיר זיין גליקליך? וועסטו מיך דען מעהר ניט פֿערלאָזען? זעה, דערצייל מיר דיין גליק! — זאל מיר דער היממעל פֿערצייהען, האַט דער יונגער מאַן געזאַגט, דאַס איך מאַך מיין גליק מיט דעם טרויער פֿון אַ פֿאַמיליע. אבער איך האב דיעזען גליק ניט געד ווינטשט דער בראַווער קאַפיטאַן לעקלער איז טויט, און דורך דיא פֿראַטעקציאָן פֿון העררן מאַררעל, וועל איך וואַהרשיינליך האבען זיין פֿלאַץ. פֿערשטעהסטו, מיין פֿאַטער? צו צוואַנציג יאהר אַ קאַפיטאַן! מיט הונדערט נאַפֿאַלעאַנס געהאַלט און מיט אַ פֿראַצענט פֿון געשעפֿט! ניט וואַהר, נאך מעהר וויא איין אַרימער מאַטראָן וויא איך, האַט געד קענט האפֿען.

- יא מיין זון, יא, האט דער אלטער געזאגט, עס איז ווירקליך גליקליך.
— אלאז וויל איך, אז פאר'ן ערסטען געלד, וואס איך וועל אפנעמען, זאלסו הא-
בען א קליין הייזעל מיט א גארטען פון דיינע בלומען... אבער וואס איז דיר, פאטער,
דו ביסט אונזאהל?
— געדולד, געדולד! עס וועט אריבערנייען, און דיא קרעפטען האבען דעם אל-
טען פערלאזען. ער איז געפאהלען אויף הינטער.
— וואָס איז דיר, מיין פאָטער! ווילסט א גלאַז וויין? טרינק א ביסעל, דאס וועט
דיך אויפמונטערן, וואו איז דיין וויין?
— ניין, איך דאנק, זוך ניט; איך ברויך ניט, האט דער אלטער געזאָגט, צוריק-
האלטענדיג זיין זון.
— גוט, גוט, פאָטער; צייג מיר, וואו דער וויין שטייט. ער האט דערוויילע
אויפגעמאכט דריי שאַפעס.
— אומזיסט... האט דער אלטער געזאָגט, עס איז ניטאָ קיין וויין.
— וואס, ניטאָ קיין וויין! האט דאָנעם אויסגעשריען בלייך ווערענדיג, און שוין
גוט בעטראכטענדיג דיא איינגעפאלענע און געלע באַקען פון דעם אלטען און דיא ליידניגע
שאַפעס; וואָס, ניטאָ מעהר קיין וויין! האט דיר דען געפעהלט געלד, פאָטער?
— עס האט מיר גארניט געפעהלט, ווייל דו ביסט דאָך שוין דאָ, האט דער
אלטער געזאָגט.
— פון דעסטוועגען, האָט דאָנעם געמורמעלט אַפּווישענדיג דעם שווייס, וועלכער
האט גערונען פון זיין שטערן, פון דעסטוועגען האב איך דיר איבערגעלאָזען, מיט דריי
מאָנאט צוריק, צוויי הונדערט פראַנק פאר מיין אוועקפאַהרען.
— יא, ערמאָן, עס איז וואהר, אָבער דו האסט פּערגעסען. אז אוועקפאַהרענדיג
האסטו געלאָזען א קליינעם חוב פאר אונזער שכן קאָדרוס; ער האט מיך אן דעם
דערמאָנט, און ער האט מיר געזאָגט, אז אויב דו וועסט ניט צאהלען, וועט ער זיך
לאָזען בעצאהלען דורך הערן מאָררעל. אלזאָ, קענסטו פּערשטיין, אז איך האב מורא
געהאט, אז דאס זאל דיר ניט שאַדען...
— נו, און?
— און איך האב איהם בעצאָהלט.
— אָבער, האט דאָנעם אויסגעשריען, איך בין דאָך איהם שולדיג געווען הונדערט
און פּערציג פראַנק!
— יא, האט דער אלטער, אויסגעשטאמעלט.
— און פון דיא צוויי הונדערט פראַנק, וואָס איך האב דיר געלאָזען האסטו
איהם בעצאָהלט?
דער אלטער האט געמאכט א צייכען מיט'ן קאָפּ.
— דאָס הייסט אז מיט זעכציג פראַנק האסטו געלעבט דריי מאָנאט! האט דען
ינגער מאַן געמורמעלט.
— דו ווייסט דאָך, וויא ווייניג איך דארף האט דער אלטער געזאָגט.

— אָה, פּערצײהע מיר! האָט דאָנעם אויסגעשריען, זיך וואַרפענדיג דעם אַלטער צו דיאָ פּיכ.

— וואָס טהוּסטו?

— אָה! דו האָסט מיר צוריסען דאָס האַרץ.

— אָבער יעצט איז אלעס פּערגעסען, האָט דער אַלטער מיט אַ שמייעל געזאָגט,

דען דו ביזט דאָך דאָ.

— יאָ יעצט בין איך דאָ, מיט נעלד און מיט אַ שיינע צוקונפּט. נאָ, נעהם פּאָטער; שיק קויפּען וואָס דו ווילסט. ער האָט דערביי אויסגעטרייסעלט זיינע קעשענעס אויפ'ן טיש, פון וועלכע עס זיינען אַרויסגעפאלען אַ אנדערהאלבען דוצענד גאָלדשטיקער. וועהרענד דעם האָט איינער אָנגעקלאָפּט אין טהיר און קאַדרום איז אַריינגעקומען. ער וואַר אַ מאַן פון אַ יאָהר פינף זעכס און צוואַנציג, מיט אַ שוואַרצען קאַפּף און בעוואַקסענעם געזיכט. ער האָט געהאַלטען אין האַנד, אַלס שניידער, אַ שטיק שטאָף, וועלכען מען דאַרף אומד ווענדען. ער איז גלייך צוגעגאַנגען צו דעם יונגען דאָנעם.

— נו, ביזט שוין צוריקגעקומען, ערמאַן? האָט ער געזאָגט מיט אַ טיעפער מאַר-סילער אויסשפּראַכע און מיט אַ ברייטען געלעכטער, וועלכער האָט בעוויזען זיינע ווייסע ציין וויאָ עלפּענבוים.

— וויאָ איהר זעהט, נאַכבאַר קאַדרום, און איך בין בערייט אייך צו זיין דיענסטבאַר מיט עטוואָס, האָט דאָנעם געענטפּערט מיט אַ שטימע, אין וועלכער דער אַונווילען געגען איהם האָט זיך שלעכט פּערדעקט.

— איך דאַנק, איך דאַנק; מיר פּעהלט קיין זאַך ניט. איך בין צופּריעדען, וואָס דו ביזט צוריקגעקומען. איך האָב עס ערפּאהרען דורך דאַנגלאַר, וועלכען איך האָב בער געגענט. און וויאָ גייט מען עס ניט דריקען דיאָ האַנד פון אַ גוטען פּריינד!

— דאָס איז זעהר שיין, האָט דער אַלטער געזאָגט, זיך ווענדענדיג צו זיין זון; ער האָט אַונו אזוי ליעב,

— געוויס האָב איך אייך ליעב, און איך אַכטע אייך; איבערהויפּט זיינען יעצט עהרליכע לייט זעהר זעלטען! אָבער מיר שיינט, מיין יונג, אז דו ביזט רייך געוואָרען, האָט קאַדרום פּאָרטגעזעצט, בעטראַכטענדיג מיט פּונק עלנדע אויגען דאָס גאַלד אויפ'ן טיש.

— ווייס איך, האָט דאָנעם, וולכער האָט דיעזע בליקע בעמערקט, גלייכגילטיג געזאָגט, דאַס געלד געהערט מיין פּאָטער. נו, פּאָטער, נעהם צו דאַס גאַלד און מאַך דערפון דיין געברויך; סיידען אַונוער גוטער שכּן וועט דאַרפּען האָבען דערפון, קענסטו איהם געבען.

— ניין, מיין יונג, האָט קאַדרום געענטפּערט, בעהאַלט דאַס געלד פאַר אייך, איך דאַרף ניט... איך האָב געהערט, אז דו ווערסט שוין קאַפּיטאַן, איך גראַטולירע דיר, דאַס וועט מאַכען פּרייַד אַלע דיינע פּרייַנד, און איך ווייס איינע דאַרטען, הינטער דיאָ פּעסטונג סאַנט ניקאָלאָס, וועלכע וועט ניט האָבען קיין שמערצען איבער דיזע נאַכריכט.

— מערסעדעס האָט דער אַלטער געזאָגט.

— יא, מיין פאטער, און מיט אייער ערלויבניס, וואָלט איך וועלען יעצט אריבערניין אין דיא קאטאָלאָנס.

— גיי מיין קינד, האט דער אַלטער דאַנטעס געזאָגט, און זיי גליקליך מיט דיין פרוי אזוי וויא איך בין גליקליך. מיט מיין זון!

— זיין פרוי! האט קאָדרוס געזאָגט, זיא איז עס נאך ניט, דאַכט זיך מיר!

— ניין, אבער אָהנע אלע צווייפעל, וועט זיא עס באַלד זיין.

— שאַט ניט, שאַט ניט, פון דעסטוועגען האָסטו גוט געמאַן, וואָס דו האָסט זיך צוגעאיילט.

— פאר וואָס איז?

— ווייל מערסעדעס איז א שיינע מיידעל, און ביי שיינע מיידלעך פעהלען ניט קיין ליבהאַבער; איבערהויפט דיעזע. זיי גייען איהר נאך דוצענד וויין.

— גייט, האט דאַנטעס געזאָגט ניט אהן א געוויסע קלעמונג אין הארצען, איך האָב א בעסערע מיינונג איבער פרויען פון איך, איבערהויפט איבער מערסעדעס. אויב איך וועל זיין קאָפיטאַן אָדער ניין, בין איך איבערצייגט, אז זיא וועט מיר בלייבען טריי. — גוט, זעהר גוט, פון דעסטוועגען שאַט ניט, אז דו זאָלסט זיך בעאיילען, און איהר אָנזאָגען דייע האָפנונגען.

— איך גיי, האָט ערמאַן געזאָגט. ער האט ארומגעארעמט זיין פאָטער געגריסט קאָדרוס, און איז ארויסגעגאנגען.

קאָדרוס איז נאָך א וויילע געבליעבען און האט אויך באלד גענומען אבשיעד פון אַלטען. אויפ'ן גאַס האט איהם ערווארטעט דאַנגלאָר.

— וואָס הערט זיך? האט ער דיר דערציילט פון זיינע האָפנונג צו ווערן קאָפיטאַן.

— ער רעט דעריבער, אזוי וויא ער וואָלט עס שייין געווען.

— געדולד! האט דאַנגלאָר געזאָגט, מיר שיינט, אז ער איילט זיך צו שנעל.

— עס וואָלט זעהר גוט געווען, האט קאָדרוס געזאָגט, אז ער זאל עס ניט זיין,

דען ראמאלס וועט מען צו איהם גאר ניט קענען צוטערעטען.

— דאָס הייסט, ווען מיר ווילען, קען ער עס ניט זיין, און קען נאָך זיין ווייניגע

וואָס ער איז. אָבער לאָמיר עס לאָזען. זאָג מיר איז ער נאך אליין פערליעבט אין דיא שיינע קאטאָלאָנקע?

— מעהר וויא איממער. ער איז אהין געגאנגען, אָבער איך האב מורא, אז ער

זאל דאָרטען ניט האָבען איין אָפּשניט.

— ערקלער מיר, וואָס דו מיינסט דערמיט, האט דאַנגלאָר מיט האָסט געזאָגט.

— גאנץ בעשטימט ווייס איך נאָך ניט, אָבער איך זעה שוין פון א צייט, אז

ווען מערסעדעס גייט אין שטאָט און פון שטאָט, בעגלייטעט זיא א געזונטער יונג פון קאטאָלאָן, מיט שוואַרצע אויגען, מיט א רויטע הוט, זעהר ברונעט, זעהר לעבעדיג, און וועלכען זיא רופט, איהר „קוזין“.

— אה זעהר שוין! און דו גלייבסט, אז דיעזער קוזין לעבט זיך אין איהר?

— איך מוז עס גלייבען דען צו וועלכען טייפעל געהט נאָך אַ געזונטער יונג?

איין און צוואנציג יאהר א יונגע מיידעל פון זעבענצעהען?

- און דו זאגסט, אז דאָנטעס איז גענאָנגען אין דיא קאָטאָלאָנס?
- ער איז אַוועק פֿאַר מיר.
- לאָמיר אויך גיין אהין. מיר וועלען זיך זעצען אָן אַ זייט, און ביי אַ גלאָז מאַל לאַנג וועלען מיר וואַרטען אויף ניים.
- ווער וועט אונז זיי געבען?
- מיר וועלען זיין אויפֿן וועג. און אויף דאָנטעס געזיכט וועלען מיר דערקענען, וואָס עס האַט פאַסירט.

— און ביידע זיינען שנעל אוועקגעגאנגען אין דיא בעשטימטע ריכטונג. ווען זיי זיינען דאָרטען אָנגעקומען, האבען זיי זיך געהייסען געבען אַ פּלאַט וויין מיט צוויי גלעזער. דער ווירטה, „פּאָטער פּאַנפּיל“, האט זיי געזאָגט, אז פאַר צעהן מינוטען איז דאָנטעס פאַרבייגעגאנגען. זיי האבען זיך אוועקגעזעצט אויפֿן גראָז און האבען געוואַרט.

3 טעם קאפיטעל.

דיא קאָטאָלאָנס.

א הונדערט פּוס פון דעם פּלאַטיץ, וואו דיא צוויי פּריינד זיינען געזעסען און האָ בען געטרונקען זייער וויין, האט זיך ארויסגעזעהען פון אַזנטער אַ באַרג דער דאָרף פון דיא קאָטאָלאָנס.

מיט אַ פאַר הונדערט יאהר צוריק איז אהער געקומען פון שפּאַניע אַ געהיימט ניספּאַלע קאָלאָניע מענישען. מען האט ניט געוואוסט ווער און פון וואנען זיי זיינען; זיי האבען געבעטען ביי דער מאַרטיילער דומע, אז מען זאל זיי ערלויבען צו בויען אַ דאָרף אויף דיזעען פּלאַץ; מען האט זיי ערלויבט, און זיי האבען זיך אויסגעבויט וואָהנונגען. יאהרען זיינען פּערגאנגען, דיא דורות זיינען אויסגעשטאָרבען, און דיא אבשטאמער פון יענע איינוואנדערער האבען בעהאלטען דיזעלבע שפּראַכע, דיזעלבע זיטען, דיזעלבע געוואהנהייטען; זיי האבען זיך ניט געמישט אין דיא איינגעלעגענהייטען פון שטאט און האבען זיך ניט משדך געווען וויא נור צווישען זיך. — דאס זיינען געווען דיא קאָטאָלאָנס. דיא לעזער מוזען מיט אונזֿיעצט אריינגעהען אין דיא איינציגע לאנגע גאַס פון דער עזען דאָרף און איינטרעטען אין אַ קליין שפּאַנישען הייזעל. אַ שיינע, יונגע מיידעל מיט פּעך שוואַרצע האָאַר, מיט אַ פּאָאַר אויגען וויא דיא שטערען, איז געשטאנען אַנגעד שפּאַרט אָן פּענסטער און האט אין דיא פינגער פּאַנאָנדערגענומען בלומען; איהערע אַרם זיינען געווען ביז דיא עלענביגען נאַקעט און האבען אויסגעזעהען וויא געטאַקט פון ווייסען מירמעלשטיין.

דריי טריט פון איהר איז געזעסען אויף אַ שאַקעל שטהול אַ גרויסער יונגער מאן פון אַ יאהר צוואנציג ביז צוויי און צוואנציג און האט זיא בעטראַכט מיט אַ בליק, אין וועלכען עס האט זיך אפגעשפיגעלט אונרוהע און פּערדרוס; זיינע אויגען האבען געפּרעגט, אבער דער ענטשלאָסענער און שאַרפּער בליק פון דער יונגער מיידעל האבען אונטער־דריקט זיינע פּראַגעס.

— זעהט, מערסדעס, האט דער יונגער מאן געזאגט, אט איז ייִט, און עס איז ייִצדע צייט צו מאַכען אַ החוזה. ענטפּערט מיר.

— איך האב אייך שוין הונדערט מאל געענטפערט, פערנאן און איהר מוטז ווייץ לייך זיין א פינד פון זיך זעלבסט, דאס איהר פרעגט מיך וויעדער!

— גוט! זאגט עס מיר צום הונדערטען מאל, איך בעט מיך, זאגט עס מיר וויעדער, כדי איך זאל ענדליך גליבען. זאגט עס מיר נאך א מאל, אז איהר שלאגט אפ מיינע ליבע. ניט מיר צו פערשטייען, אז איהר שפעלט זיך מיט מיין גליק, דאס מיינע ליבע און מיין טויט זיינען פאר אייך גאר ניט. אָה! אָה! צו האבען צעהן יאהר געטרוימט, מערסערעס, צו ווערען אייער מאן, און צו פערלירען די עזע האָפּנונג, וועלכע איז דאס איינציגע ציעל פון מיין ליבען... שרעקליך!

— ווייניגסטענס האב איך אייך ניעמאלס געגעבען די עזע האָפּנונג, פערנאן, האט מערסערעס געענטפערט; אין די עזע בעציהונג האט איהר מיר קיינע קאָקעטריי פאַרצואַד ווארפען; איך האב אייך ליבע וויא א ברודער, אבער פערלאנגט פון מיר יעמאלס עט וואס אנדערס וויא ברודערליכע פריינדשאפט, דען מיין האַרץ געהערט אנאנדערין. האב איך אייך דאס ניט אימער געזאגט, פערנאן?

יא, איך ווייס עס גוט, מערסערעס, יאט דער יונגער מאן געענטפערט; יא, איהר האט געהאט די עזע גרויזאמע אפעהייט געגען מיר, אבער האט איהר פערגעסען, אז ביי דיא קאמפאָזאַנס איז דא א הייליגעס געזעץ צו הייראטהען צווישען זיך?

— איהר האט א טעות, פערנאן; עס איז קיין געזעץ, עס איז א געוואָנהייט, און ווייטער ניט, און איהר דארפט זיך ניט בעמיהען צו ציהען נוטצען פון די עזע געדי וואהנהייט, איהר האט געצויגען גורל צו ווערען א סאָלדאַט, און דאס וואס איהר זייט איצטער פריי, איז עס מעהר ניט וויא א געפעליקייט. ניט היינט, איז מארגען, קען מען אייך רר פען אונטער דיא מיליטער, און וואס וועט איהר טאן מיט מיר, דאס הייסט, מיט איין אָרימע מיידעל, א יתומה, וועלכע בעניצט ניט מעהר וויא איין איינגעפאלענע חורבה, אין וועלכער עס הענגען עטליכע שטריקלעך פון איין אויסגעניצטע פישען, א קלענליכע ירושה פון מיין פאטער און מוטער? שוין א יאהר, אז מיין מוטער איז געשטארבען, און בערעכענט דאך, פערנאן, אז איך לעב כמעט פון עפענטליכע אונטערשיצונג! מאנכעס מאל מאכט איהר זיך, אז איך בין אייך נוצליך, און דאס איז, אום צו טהיילען מיט מיר אייער פישפאָנג; איך נעם עס אן, פערנאן, ווייל איהר זייט דער זון פון מיין פאָטערס ברודער, ווייל מיר זיינען צוזאמען אויפגעצויגען געווארען, און וואס נאך מעהר פון אלעס איז, ווייל, ווען איך וואלט עס אייך ענטזאגט, וואלט עס אייך געמאכט פיעל שמער צען. אבער איך ווייס גאנץ גוט, אז דיא פיש, וואס איך גיי פערקויפען, איז ניט מעהר וויא א נרבה.

— און וואס קימערט עס מיך, מערסערעס? וויא פערלאסען און וויא ארעם איהר זייט, זייט איהר מיר דאך טייערער וויא דעס רייכסטען באנקירס טאכטער פון מארסייל. וואס דארפען מיר דען האבען! איין ארדענטליכע פרוי, א גוטע ווירטהין, און וואו קען איך געפינען א בעסערע אין די עזע בעציהונג?

— פערנאן האט מערסערעס געענטפערט שאַקלענדיג דעם קאָפּף, איך בין א שלעכטע ווירטהין, און מען קען ניט בלייבען טריי צום מאן, ווען מען ליבעט אנאנדער.

שטעלט זיך צופריעדען מיט מיינע פריינדשאפט, און איך קען אייך מעהר ניט פער-
שפרעכען וויא דאס.

— איך פערשטיי, האט פערנאן געזאגט, איהר ווילט ניט טהיילען מיט מיר מיינע
ארעמקייט, אבער איך פערשפרעך אייך צו ווערען רייך.

— איהר קענט עס ניט, פערנאן, איהר זייט א סאלדאט. און דאס וואס איהר
זייט נאך דאָ, איז ווייל עס איז נאך ניט קיין מלחמה. פאָלגט מיך און בלייבט א פישער,
דען דורך אייערע חלומות ווערט אייער צושטאנד נאך אונטרעגליכער, און פון מיר קענט
איהר מער וויא פריינדשאפט ניט פערלאנגען.

— גוט, מערסעדעס, איך וועל ווערען א מאטראָ, אָנשטאט דיא פישער קליי-
דער פון מיין פאָטער, וועלכע איהר פעראַכטעט אזוי, וועל איך אנטהאַן דיא שיינע
מאטראזען קליידער. ניט וואהר, אום אייך צו געפעלען, מוז מען אנטאָן דיעזע קליידער?
— וואס ווילט איהר דערמיט זאגען? האט מערסעדעס מיט א שאַרפען בליק
געפרענט.

— איך וויל דערמיט זאגען, מערסעדעס, דאס איהר זייט אזוי הארט און גרויזאם
געגען מיר, ווייל איהר ערווארטעט איינעם, וועלכער טראגט אזא קאָסטיום, אבער דער,
וועלכען איהר ערווארטעט, איז פיעלייכט גלייכגילטיג, און ווען ער איז עס ניט, איז עס
דער ים פאר איהם.

פערנאן! האט מערסעדעס אויסגערופען, איך האב אייך געהאלטען פאר א גוטען
מעגשען, אבער איהר האט מיך גענארט! גוט, איך בעהאלט מיך ניט, איך ערווארטע
און איך ליעב דעם, וועלכען איהר מיינט, און אויב ער וועט ניט קומען, וועל איך זאגען,
אז דער, וועלכען איהר בעשולדיגט, דאס ער איז גלייכגילטיג צו מיר, אז ער איז טויט
מיך ליעבענדיג.

דער יונגער מאן האט געמאכט א צאָרניגע בעוועגונג.

— איך פערשטיי, פערנאן; דערפאר וואס איך ליעב אייך ניט, וועט איהר ציעהען
אייער מעסער געגען זיין קינזשאָל! אבער וואס קען עס אייך נוצען? איהר וועט פערליר-
רען מיינע פריינדשאפט, ווען איהר וועט זיין בעזיעגט, און מיינע פריינדשאפט וועט זיך
פערוואנדלען אין האסס, ווען איהר וועט זיעגען. אבער איהר זייט ניט אזוי שלעכט, פער-
נאן, איהר וועט מיך ניט מצער זיין. ליעבט מיך וויא א שוועסטער. איבריגענס, ווארט
פערנאן. האט זיא צוגעזעצט מיט טרערין אין דיא אויגען. איהר האט ערסט געזאגט, אז
דער ים איז פאלש, און עס איז שוין פיער מאנאט, אז ער איז אוועק; זייט פיער מא-
נאט האט איך שוין גענוג שטורעמס געציילט!

פערנאן איז געבליבען אונבערייהרט; ער האט ניט געזוכט צו טריקענען דיא טרער-
רען, וועלכע האבען גערונען איבער מערסעדעס פאקען; און דאך וואלט ער פאר יעדע
טרער געגעבען א גלאז פון זיין בלוט; אבער דיעזע טרערען האבען גערונען פאר אנאני-
דערען. ער האט זיך אויפגעהויבען, ער האט געמאכט עטליכע שריט אין שטוב און האט
זיך געשטעלט געגען מערסעדעס מיט פינסטערע אויגען און מיט געביילטע הענד.
— נאך א מאל, מערסעדעס, איז עס פעסט ענטשלאָסען?

— איך האב ליעב עדמאן דאָנטעס, האט דיא יונגע מיידעל געזאגט קאלט, און קיין אנדערער וועט ניט זיין מיין מאן.
— און איהר וועט איהם עוויג ליעבען?
— אזוי לאנג וויא איך וועל לעבען.
— פערנאן האט ענטמוטהיג אראפגעלאָזען דעם קאָפּף, ער האט ארויסגעלאזען א זיפן, וועלכער האט געגליכען צו א קרעכין; פלוצלינג האט ער אויפגעהויבען דעם קאפּף, די ציין צוואמענגעפרעסט, דיא נעזלעכער פערריסען:
— אבער ווען ער איז טויט?
— ווען ער איז טויט, וועל איך שטארבען.
— אבער ווען ער האט אייך פערגעסען?
„מערסעדעס!“ האט א פריידיגע שטיממע אויסגערופען פון דרויסען, „מערסעדעס!“ אה, האט דיא יונגע מיידעל אויסגעשריען רויט ווערענדיג פאר פרייד און שפּרינגענדיג פאר ליעבע, זעהסטו, אז ער האט מיך ניט פארגעסען; אט איז ער; זיא איז צו געשפּרונגען צו דער טהיר, וועלכע זיא האט אויפגעמאכט שרייענדיג:
— אהער, עדמאן! אט בין איך!
— פערנאן איז געווארען בלייך און האט געציטערט; ער האט צוריקגעטראָטען, וויא גרייזענדיג, וועלכער דערזעהט פאר זיך א שלאנג; ער האט זיך אנגעשטויסען אן א שטהול או האט זיך געזעצט.
עדמאן און מערסעדעס זיינען זיך געלעגען אין דיא אָרעם. פון גרויס גליק און פרייד האבען זיי פערגעסען אויף דיא גאנצע וועלט, נור איינציגע אונפערשטענדליכע ווערטער, וועלכע דריקען אויס אין אזעלכע מאמענטען פרייד און שמערץ האבען זיך געלאזען הערען.
פלוצלינג האט עדמאן בעמערקט דאס פינסטערע געזיכט פון פערנאן, וועלכער איז געזעסען בלייך און דראָהענדיג. אונטערזעהנדיג האט זיך דער יונגער מאן גענומען פיר זיין מעסער.
— אה פערצייהעט, האט דאָנטעס געזאגט פערציהענדיג דיא ברעמען, איך האב גאר ניט געוואוסט, אז מיר זיינען דריי. און אומקעהרענדיג זיך צו מערסעדס, האט ער גאפּרענט: ווער איז דיעזער הער?
— ער וועט זיין אייער בעסטער פריינד, מיין קוזין, ער איז מיין ברודער; עס איז פערנאן, דאס הייסט, דער מאן, וועלכען איך ליעב, נאך אייך, מעהר וויא אלעס אויף דער וועלט. אהנע אוועקצולאזען מערסעדעס, האט דאָנטעס גערייכט פארנאן דיא האנד, אבער יענער איז געבליבען קאלט וויא א מצבה דאָנטעס האט דאן געפיהרט זיינע אוי גען פראגענד פון דיא צוטומולטע מערסעדעס אויף דעם דראָהענדיגן פערנאן. דיעזער בליק האט איהם אלעס ערקלערט. דער צאָרן האט איהם ערגריפען.
— איך וואלט ניט געקומען מיט אזא האָסט, ווען איך וואלט געוואוסט, אז איך וועל ביי אייך טרעפען א פינד.
— א פינד! האט מערסעדעס אויסגעשריען, א פינד זאגסטו, עדמאן! ווען איך וואלט דאס געגלויבט, האט זיא געזאגט א ווארף טאָענדיג א פייערדיגען בליק אויף

פערנאן, וואלט איך דיר גענומען אונטערן ארעם און וואלט מיט דיר אוועק אין מאַרסייל, אהנע אומצוקעהרען זיך אין דיעזעס הויז. פערנאן'ס אויגען האבען א בליץ געמאן.

— און ווען דיר זאל טרעפען איין אונגליק, מיין עדמאן, האט דיא יונגע מיידעל פאַרטגעזעצט מיט דער זעלבער קאַלטקייט, וועלכע האט פערנאנען געגעבען צו פער- שטיין, אז זיא האט בעגריפען זיינע פינסטערע געדיינקען, ווען דיר זאל טרעפען איין אונג- גליק, וועל איך ארויפשטייען אויפ'ן אינזעל מאַרושאַן און איך וועל מיך אראפּוואַרפען מיט'ן קאפּף אויף דיא פעלזען.

פערנאן איז געווארען שרעקליך בלייך.

— אבער דו האסט א טעות, עדמאן, האט זיא פאַרטגעזעצט, דו האסט דאָרט ניט קיינע פיינדע; עס איז פערנאן, מיין ברודער, וועלכער וועט דיר רייכען וויא איין ערגעפענער פריינד דיא האנד.

ביי דיעזע ווערטער האט דיא יונגע מיידעל געוואָרפען איהרע בליקע אויף דעם קאַטאַלאַן, וועלכער איז, וויא בעצויבערט פון דיעזען בליק, צוגעגאנגען צו דאָנ- טעס און האט איהם גערייכט דיא האנד, אבער קיים האט ער אנגעריהרט עדמאן'ס האנד, האט ער געפיהלט, אז דאס איז געווען איבער זיינע קרעפטען, און ער איז ארויס- געלאפען פון הויז.

— אָה! האט ער אויסגערופען, לויפענדיג וויא א משונענער און האלטענדיג דיא הענד אין דיא האַפּאַר, אָה! ווער וועט מיך בעפרייען פון דיעזען מאן? מיין אונגליק! מיין אונגליק!

— הע, קאַטאַלאַן! הע, פערנאן! וואוהין לויפטו? האט א שטימע געזאגט. דער יונגער מאן איז געבליבען שטיין, ער האט זיך ארומגעקוקט און האט דערזע- הען קאָדרוס און דאָנגלאָר זיצענדיג אויפ'ן גראז.

— הע! האט קאָדרוס געזאגט, פאר וואס ווילסטו ניט צוקומען? האסטו אזוי קיין צייט ניט, דאס דו קענסט אפילו ניט זאָגען גוט מאַרנען צו דייע פריינד? — איבערהויפט ווען זיי האבען נאך א פולע פלאַש וויין לעבען זיך, האט דאָנגלאָר צוגעזעצט.

פערנאן האט אנגעקוקט דיא ביידע מענער מיט ווילדע אויגען, און האט נאר ניט געענטפערט.

ער שיינט צו זיין גאנץ צוטומעלט, האט דאָנגלאָר געזאגט צו קאָדרוס'ן א קועטשטאנדיג זיין קניע. איז עס מעגליך, אז מיר האבען א טעות געהאט אין אונזער רעכענונג און דאָנטעס וועט זיענען?

— צום טייפעל! דאס מוז מען זעהען, האט קאָדרוס געזאגט, און זיך אומ/הד רענדיג צום יונגען מאן; נו, זאג נאר, קאַטאַלאַן, ווילסטו זיך אמאָל ענטשליסען? האט ער געזאגט.

פערנאן האט אפגעווישט דעם שווייס, וועלכער האט גערוגען פון זיין שטערן, און איז אונטערגעגאנגען אונטערען דעכעל; דאס האט געשיינט א ביסעל צו בערוהנען זיך דגען און דיא פרישקייט האט א ביסעל אפגעלעבט זיין קערפער.

- גוט מארען, האט ער געזענט. דאכט זיך, אז איהר האט מיך גערופען, ניט וואהר? און ער איז גרינג אנידערנעפאלען וויא זיך געזעצט.
- איך האב דיך גערופען, ווייל דו ביסט געלאפען וויא א משוגענער און איך האב מורא געהאט, אז דו זאלסט זיך ניט אריינארפען אין ים, האט קאדרוס לאכענדיג געזאגט.
- פערנאן האט ארויסגעלאזען א קרעכץ, וועלכער האט געגליכען צו א שלוכץ, און האט געלאזען פאלען זיי קאפף אויף דיא הענד, וועלכע זיינען געלענען אויפ'ן טיש ארום וועלכע זיי זיינגן שוין געזעסען.
- גוט פערנאן, איך וועל דיר זאגען; דו זעהסט אויס וויא איין אָפגעשמיסענער ליעבהאָבער, האט קאדרוס מיט א גרויסען געלעכטער געזאגט.
- ווייס איך וואס! האט דאָנגלאָר צוגעלייגט; אזא יונג וויא ער קען ניט זיין אונגליקליך אין דער ליעבע, ער מוז זיין קראנק.
- איך בין ניט קראנק, האט פערנאן געענטפערט קריצענדיג מיט דיא ציין.
- איך וועל דיר זאגען, האט קאדרוס א ווינקטאנדיג מיט'ן אויג צו דאָנגלאָר, געזאגט, פערנאן ליעבט מערסעדעס, און וויא מיר שיינט, ליעבט מערסעדעס נאר דאָנטעס.
- נו, און וואס נאך? האט פערנאן געזאגט אויפהויבענדיג דעם קאפף, ער האט געזוכט צו וועמען אויסצולאזען זיין הארץ. האט זיא קיין רעכט ניט צו ליעבען וועמען זיא וויל?
- אָה, דו ווערסט שוין ביין! איך האב גערעכענט, אז דיא קאטאלאנס לאזען זיך אזוי לייכט ניט אוועקנעמען זייערע געליבטע פון אונטערען נאז, איבערהויפט זאגט מען אז דו פארשטייסט צו נעמען ראכע אויך, און דו ביזט שרעקליך אין דעם.
- דיא פערליעבטע זיינען קיין מאל ניט שרעקליך האט פערנאן מיט א מיטליידיגן דיגען שמייעל געענטפערט.
- ער איז צו בעדויערן, האט דאָנגלאָר מיט א בעדויערענדע שטימע געזאגט. ער האט געוויס גערעכענט, אז דאָנטעס וועט ניט אזוי שנעל קומען אדער ער וועט זיין טויט.
- איך רעכען, האט קאדרוס געזאגט, אויף וועלכען דער וויין האט שוין אנגעפאנגען צו ווירקען, אז דאָנטעס אנקומען מאכט נאר פאר איינעם אויך קיין פערגעניגען; ניט וואהר, דאָנגלאָר?
- ניין, דו זאגסט וואהר, און איך רעכען אז זיין קומען וועט איהם בריינגען אונגליק,
- אבער וואס מאכט עס, האט קאדרוס וויעדער געזאגט, זיך אנגייענדיג צום צעהנטען מאל זיין גלאז, וועהרענד דאָנגלאָר האט קוים אנגעהירט זיין גלאז, דערוויילע איי דאָנטעס געקומען און וועט חתונה האבען מיט מערסעדעס.
- און ווען איז דיא חתונה? האט דאָנגלאָר געפרעגט, בעטראכטענדיג פערנאן, אויף וועלכען קאדרוס ווערטער זיינען געפאלען וויא הייסער בליי.
- אה! זי האט נאך ניט שטאטגעפינען! האט פערנאן געמורמעלט.
- אבער זיא וועט שטאטפינדען! האט קאדרוס געזאגט, אזוי וואהר, וויא דאָני

טעם וועט זיין דער קאפיטאן פון „פאראַאָן“; ניט וואהר דאַנגלאַר?
דאַנגלאַר איז פערטרייסעלט געווארען ביי דיעזער אינערווארטעמער אַטאַקע. ער
האט זיך אומגעקערט צו קאַדרוס, אום צו לעזען אויף זיין געזיכט, אויב ער האט עס
געזאגט מיט א מיין, אבער ער האט מעהר ניט געזעהען וויא פערגאסענע אויגען מיט
וויין און א פערשיקערטע געזיכט

— נו, לאמיר אלזא טרינקען, האט ער געזאגט, אויף דיא געזונדהייט פון דעם
קאפיטאן ערמאַן דאַנטעס, דעם מאן פון דיא שיינע מערסעדעס!
קאַדרוס האט אויסגעטרונקען זיין פולע גלאז און פערנאַן האט זיינע געגעבען א
זעץ אָן דער ערד.

— אהא, אהא! זעהט דארטען, האט קאַדרוס געזאגט, דו האסט בעסערע אויגען
פערנאַן; זעהסטו ניט דארטען א פאַר פאַלק? צום טייפעל! זעה וויא זיי קושען זיך.
אין דער טהאט האט זיך טאקע גענעהענד צו זייער געגענד א לייעבענדעס פאַרעל,
און דאס ווארען דאַנטעס און מערסעדעס. קאַדרוס האט זיי אָנגעפאנגען צו רופען.
— הע, ערמאַן! ביזט שוין שטאַלץ געווארען; דו זעהסט ניט דינע פריינד?
— ניין, מיין טייערער קאַדרוס, איך בין ניט שטאַלץ געווארען; איך בין גליקליך,
און גליק מאכט בלינד.

— א גוט מאַרען, מאדאם דאַנטעס, האט קאַדרוס געזאגט צו מערסעדעס.
— איך בין עס נאך ניט, האט יענע מיט ערנסט געענטפערט, אבער איך וועל עס
באלד ווערן.

— אלזא, מיר וועלען באלד האבען א האַכצייט, מיין הערר דאַנטעס, האט דאַנגלאַר
געזאגט גריסענדיג דיא יונגע לייט.
— באלד וויא מעגליך, איך רעכען, אז מאַרען איבערמאָרגען. איהר זייט איינגעד-
לאַדען, הערר דאַנגלאַר, און דו אויך קאַדרוס.
— און פערנאַן אויך, האט קאַדרוס מיט א פערשכורטען לאַכען געזאגט, איז
פערנאַן אויך איינגעלאַדען?

— דער ברודער פון מיין פרוי, און מיין ברודער, האט ערמאַן געזאגט, איז געוויס
איינגעלאַדען.— פערנאַן האט געעפענט דעם מויל צו ענטפערן, אבער דיא שפראכע איז
איהם געבליעבען שטעקען אין האלו.
— היינט בעשטימונג, מאַרען פערלאַבונג, באלד חתונה, צום טייפעל! איהר
גייט שנעל, קאפיטאן.

— מיין לייעבער, דאַנגלאַר, האט דאַנטעס געזאגט לאַכענדיג, איך בין עס נאך ניט.
— אבער איהר וועט עס באלד ווערען, דען איז דריי מאַנאט דארף „פאראַאָן“
אָפנעהען.

— יא, איז דריי מאַנאט ארום מוז איך אָפּפאַהרען, אָבער בעפאַר מוז איך ערסט
זיין אין פאַרזי. דערפאר אייל איך זאך אזוי.
— אין פאַרזי? און וואס וועט איהר דארטען טאָן, דאַנטעס?
— איך האב א הייליגע זאך צו ערפיללען, וואס דער אונגליכער קאפיטאן לעקלער
האט מיר פערטרויט.

— יא, יא, איך פערשטיי, האט דאנגלאר געזאגט אין דער הויך, —און צו זיך אליין האט ער געזאגט: אין פארזין? אודאי אָפּצוגעבען דעם בריעף, וועלכען דער גרויס-מאַרשאַל האט איהם איבערגעגעבען. צום טייעל! דיעזער בריעף גיט מיר א טייערע אידעע! אה, דאנטעס! ווארט מיין פריינד, ביזט נאך ניט קיין קאפיטאן... און אומקעהר רענדיג זיך צו דאנטעס, וועלכער האט זיך שוין דערווייטערט, האט דאנגלאר צוגערופען! — גליקליכע רייזע!

— א דאנק, האט ערמאָן געענטפערט דורך א פריינדליכען ניג מיט'ן קאָפּף. און דיא צוויי לעבענדע האבען פאַרטגעזעצט זייער וועג, רוהיג און פרייליך וויא צוויי טייבעלעך.

4טעס קאפיטעל.

דער קאַמפּלאַט.

ווען דאנטעס מיט מערסעדעס זיינען שוין געווען ווייט, האָט זיך דאנגלאר געוועני-דעט צו פערנאן.

— אַלזאָ איהר לעבט מערסעדעס, האט ער צו איהם געזאָגט.

— איך פּערגעמער זיא.

— און איהר רייסט זיך דיא האר אָנשטאַט צו זוכען א מיטעל. צום טייעל! איי האב אנאנדערע מיינונג געהאט פון אייערע לייט.

— וואס ווילט איהר אז איך זאל טאן?

— הערט, האט דאנגלאר געזאָגט; איהר שיינט מיר צו זיין א בראַווער יונג, און דער טייעל זאל מיך נעמען! ווען איך וועל אייך ניט העלפען! אָבער... —

— איהר ווילט מיר העלפען, און איהר זאָגט: „אָבער“... —

מיר ראַכט זיך. האט דאנגלאר געזאָגט, אז אום אייך צו העלפען, דארף דאנטעס ניט הייראַטען דיא, וולכע איהר לעבט.

— דער טויט קען זיי נאר שיידען, האט פערנאן געענטפערט.

— לאָמיר אָננעמען אז צווישען זיי דאנטעס און מערסעדעס איז א געפענגניס

מויער, וועלען זיי ניט מעהר און ניט ווייניגער געשיידעט וויא פון א קבר מצבה.

— יא, האט דער שכורער קאדרום געזאָגט מיט א געבראַכענע צונג, און ווען מען קומט ארויס פון געפענגניס, הייסט מען ערמאָן דאנטעס, מען נעמט ראַכע.

— דאָס שאַט ניט, האט פערנאן געענטפערט.

— אָבער פאר וואס וועט מען דאנטעס איינזעצען אין געפענגניס? ער האט ניט געגנבעט, און ניט געמאָרדעט.

— שווייג, האט דאנגלאר געזאָגט.

— איך וויל ניט שווייגען, האט קאדרום געזאָגט. איך וויל ניט אז מען זאל אייני-זעצען. דאנטעס אין געפענגניס. איך האב איהם לעב. אויף דייע געזונדהייט דאנטעס?

און ער האט אראָפּגעשלונגען נאך א גלאַז וויין.

— דאנגלאר האט געקוקט, וויא קאדרום ווערט אלץ שכורער, און ער האט זיך געווענט צו פערנאן.

— אַלזאָ, מיין פריינד, ווען מען זוכט, געפינט מען.

— וויא איך זעה, האט פערנאן געזאגט, האט איהר אויך א האסס געגען דאנטעס, וואס איהר ווילט מיר העלפען.

— איך? איך האב גאר ניט געגען דאנטעס. קיין האס, אויף מיין וואָרט! איך זעה איך אונגליקליך, און איך וויל איך העלפען, און טאָמער מיינט איהר, אז איך טו עס פון מיינט וועגען, בין איך אויך מוחל אין גאנצען, זאָגענדיג דאס, האט ער זיך געוואָלט אויפהויבען, פערנאן האט אָנגעכאפט איהם פאר'ן האנד.

— ניין, בלייבט! וואס קימערט עס מיך, פאר וועמען איהר טהוט עס, אבי איך זאָל געהאלפען ווערן. זאָגט מיר וואס איך זאָל טאָן, איך וועל אלעס טאָן, נור ניט טויטען, דען מערסעדעס וועט זיך טויטען, ווען מען וועט הרגנען דאנטעס.

— קאָדרוס, וועלכער איז געלעגען אנגעשפארט מיט'ן קאָפּף אויפ'ן טיש, האט אויפגעהויבען דעם קאָפּף און האט אנגעקוקט דאָנגלאַר מיט פערגלעזערטע אויגען.

— הרגנען דאנטעס! ווער וויל איהם דאָ טויטען? איך וויל ניט, אז מען זאל איהם טויטען, ווייל ער איז מיין פריינד. ער האט מיט מיר געוואלט צומהיילען זיין געלד, אזוי וויא איך האב געוואלט טהיילען מיין געלד מיט איהם. איך וויל ניט, אז מען זאל טויטען דאנטעס.

— און ווער רעט דאָ פון טויטען, עזעל! זעהסט ניט, אז עס האנדעלט זיך נור וועגען איין איינפאכען שפּאַס; טרינק אויף זיין געזונד!

— יא, אויף זיין געזונד... אויף דיין געזונד, דאנטעס!

— וואו איז דער מיטעל... דער מיטעל? האט פערנאן געזאָגט.

— קעלנער גיעב אהער א טינט און פּעדער! האט דאָנגלאַר אויסגערופען.

— א טינט און פּעדער! האט פערנאן געמורמעלט.

— יא, איך בין א געשעפטסמאן און אָן טינט און פּעדער קען איך גאר ניט מאַכען. דער קעלנער האט געבראכט דאס פּערלאנגטע.

ווען מען זאל וועלען דענקען, האט קאָדרוס געזאָגט ארויפלייגענדיג זיין האנד אויפ'ן פּאַפּיער, אויב עס גיעבט א זיכערע זאך צו טויטען א מענש, וויא איהם אפצוליערען לעבען ברענג פון וואָלד און איהם צו ערמאָרדען, האב איך אלע מאל מעהר מורא געהאט פאר טינט און פּעדער, וויא פאר א שווערד און פּיסטאָלעט.

— דער הונד איז נאך ניט שבור, האט דאָנגלאַר געזאָגט. גיסט איהם אָן, פערנאן.

דיעזער האט עס געטאָן און יענער האט אויסגעטרונקען.

— נו, האט פערנאן געזאָגט, אז ער האט געזעהען, אז דער איבעריגער פּערשטאנד

פון קאָדרוס האט אָנגעפאנגען צו פּערשווינדען, נו, און?

— און ווען נאך דער רייזע, וואס ער האט געמאכט אויפ'ן אינזעל עלבע, וואלט

איהם ווער עס איז מסור'ן אלס באַנאַפּאַרטיסטען אנגעט... .

— איך וועל איהם מאסור'ן, איך! האט דער יונגער מאן לעבּהאפט אויסגערופען.

— אלזאָ: מען דארף עס מאַכען אזוי, אז מען זאָל ניט וויסען, פון וואנען עס איז געקומען, דען ווען דאנטעס זאָל ארויס פון געפּענגנים וועט איהר שלעכט אָפּשניידען, און ווען ער זאל אפילו ניט ארויס, וועט איך מערסעדעס האסען, און איהר וועט פּערפעהלען אייער ציעל. מען מוז מאַכען אזוי, און זאָגענדיג דאס, האט דאָנגלאַר גענומען דיא פּעדער

אין דער לינקער האנד און האט אויפגעשריעבען אייניגע ציילען אויף אזא ארט, דאס
עס וואר אונמעגליך צו פערנגלייכען מיט זיין ווירקליכער האנדשריפט. ער האט זיי איהם
פאָרגעלעזען מיט א שטילער שטימע.

„הערר קעניגליכער פראָקוראָר! איהר זייט בענאכריכטיג דורך א פריינד פון טהראָן
און רעליגיאָן, דאס א מאן, נאָמענס עדמאָן דאָמאָן, הילפס־קאָפיטאָן אויף דער שיף
„פאָראָן“, וועלכער איז היינט געקומען פון סמירנא און האט פאססירט נעאָפעל און
פאָרטאָפּעראַיאָ, איז בעאיפּטראַנט פון מורא מיט א בריעף פון נאָפּאָלעאָן אן דעם
באָנאָפּארטיסטישען קאָמיטע אין פאָריז.

„דיא בעווייזע פון זיין פערברעכען קען מען האבען ווען מען וועט איהם אררעטירען,
דאן וועט מען געפינען דעם בריעף ביי איהם אדער ביי זיין פאָטער, אדער אויפ'ן שיף
„פאָראָן“.

— זעהט איהר האט דאָנלאָר געזאָגט, מען דארף דיעזען בריעף נור צוזאמען־
לייגען און אויפשרייבען דיא אדרעססע: „אן דעם קעניגליכען פראָקוראָר“, און אלעס איז
געמאכט. דאָנלאָר האט שפיעלענדיג אויפגעשריעבען דיא אדרעסע.
— יא, אלעס איז געמאכט! האט קאָדרוס אויסגערופען, וועלכער האט מיט דיא
לעצטע כחות פון זיין פערשטאנד פערפאָלגט דיא לעזונג פון בריעף, יא אלעס וועט זיין
געמאכט: נור, עס וועט זיין א שורקעריי. און ער האט אויסגעצויגען דיא האנד צו נעמען
דעם בריעף.

— איך מאך עס צום שפאָס, האב איך דיר דאָך געזאָגט, האט דאָנלאָר געזאָגט,
אָפּשטויסענדיג קאָדרוס האנד, און איך זעלבסט וואָלט זיך געערגערט, ווען עס וואלט
דאָנטעס פאָסירט איין אונגליק. דיעזער גוטער דאָנטעס! אָט זעהסטו... ער האט
גענומען דעם בריעף, האָט איהם צוקנייטשט אין האנד און האט איהם ארונטערגעד
ווארפען אונטערן טיש.

— אָט אזוי! האט קאָדרוס אויסגערובען. דאָנטעס איז מיין פריינד און איך וויל,
אז עס זאל איהם קיין לייד ניט געשעהען.
— נו, יעצט לאָמיר גיין אהיים, האט דאָנלאָר געזאָגט צו קאָדרוס. אנגעמענדיג
זיין האנד.

— קום האט קאָדרוס געזאָגט, זיך קום אויפהויבענדיג. און דו גייסט ניט פערנאן?
— איך גיי אין אַנאנדער וועג.
קום זיינען דיא צוויי ארויס פון צעלט, האט זיך פערנאן וויא א וואָלף א וואָרף
געטאָן אויפ'ן צוקנייטשטען בריעפעל, האט איהם אריינגעשטעקט אין טאָשע און איז
ארויסגעלאָפען.
— יעצט איז שוין פארטיג, האָט דאָנלאָר געמארמעלט, ווען ער האט געזעהען
פערנאן ארויסלויפענדיג.

5 מעס קאפיטעל.

דיא פערלאבונגס מאָהלצייט.

אויף מארגען נאך דער פערשדערונג איז געווען א שיינער טאג. דיא זון האט געד
שיינט העל און שייך. דיא מאלצייט איז געווען צוגעפרייטעט אין א גרויסען זאל פון דער

הויו, וואו דיא פערשווערונג איז געווען, דער זאל איז געווען אויפ'ן ערשטן עטאזש און עס וואר בעלייכטעט דורך פינף אדער זעכס גרויסע פענסטער. אין דער ליינג פון אלע פענ-סטער אין דרויסען האט זיך געצויגען א לאנגע הילצערנע באליוסטראדע (גאניק).

אבוואהל דיא מאלצייט איז געווען אנגעקינדיגט פאר צוועלף א זיגער, איז שוין פון עלף אן דיא באליוסטראדע געווען אנגעפילט מיט אונגעדילדיגע געסט.

דאס זיינען געווען דיא אָנגעזעהענע מאטראזען פון „פאַראַאָן“ און אייניגע סאל-דאטען, דאָנטעס פריינד, אלע האבען זיך אויסגעפוצט צו עהרע פון דיא פערלאבטע. דער קלאנג איז ארומגעגאנגען, דאס מאררעל וויל מאכען א גאנצען פאַראַד צו דער חתונה פון זיין הילפסקאפיטאַן, אכער ביי זיי איז עס געווען אזא גרויסע עהרע פאר דאָנטעס, וואס זיי האבען גאר ניט געוואנט אין דעם צוגלויבען.

וועהרענד דעם איז אנגעקומען דאָנגלאַר מיט קאַדרוסען, און דאָנגלאַר האט בעשטעמיגט דעם קלאנג, דען ער האט אין דיעזען פריהמארגען געזעהען מאָררעל און ער האט איהם געזאגט, אז ער וועט קומען אנטהייל נעמען אין דעם מאהלצייט.

אין דער זעלבער צייט איז מאָררעל אריינגעקומען. ער איז געוועזען בעגריסט מיט א דאָנגערעדען הורא פון זיינע מאטראָזען, וועלכע האבען איהם זייער געליעבט. באלד וויא ער איז אריינגעקומען זיינען דאָנגלאַר און קאַדרוס געגאנגען אנזאגען דער חתן כלה, אז מאָררעל איז שוין דא. אויפ'ן וועג האבען זיי בעגעגענט א קליינע גרופע, וועלכע, איז זיי געקומען ענטגעגען. דיא קליינע גרופע איז בעשטאנען פון פיער יונגע מיידלעך, פריינד דינען פון מערסעדעס. וואס האבען בעגלייטעט דיא כלה וועלכע דאָנטעס האט געפיהרט אונטערן אָרעם. לעבען דיא פערלאבטע איז געגאנגען דער אלטער דאָנטעס און הינטער זיי איז געגענגען פערנאן מיט זיין ביזען שמייכל.

ניט מערסעדעס און ניט דאָנטעס האבען געזעהען דיעזען ביזען שמייכל. דיא ארימע קינדער זיינען געווען אזוי גליקליך, דאס זיי האבען מעהר ניט געזעהען דיא שטראהלענדע זון מיט דעם שיינעם היממעל.

דאָנגלאַר און קאַדרוס האבען בעגריסט דאָנטעס פריינדליך און האבען איהם גע-דריקט פריינדליך דיא האנד, נאכהער האט דאָנגלאַר זיך צוגעזעצט צו פערנאן און קאר-דוס צום אלטען דאָנטעס און זיי זיינען אלע געגאנגען צוזאמען.

אזוי באלד וויא דיא גרופע איז דערזעהען געווארען פון דעם הויו, איז מאָררעל אראפגעגאנגען זיי ענטגעגען. ווען דאָנטעס האט געזעהען אז מאָררעל גייט, האט ער אוועקגעלאזען מערסעדעס ארעם און האט איהם אריינגעלייגט אין מאָררעל'ס. דיעזער איז צוערסט ארויפגעגאנגען אויף דיא באליוסטראדע, און פון דארטען איז ציממער, וואו דיא מאהלצייט איז שוין געווען אנגעגרייט.

מערסעדעס האט זיך געזעצט צווישען דאָנטעס פאטער און פערנאן, וועלכער איז געווען בלייך וויא א טוך, און דאָנטעס האט זיך געזעצט צווישען מאָררעל און דאָנגלאַר. עס האט אנגעפאנגען צו ווערען לעבענדיג ארום טיש: דער גוטער וויין האט אכ-געפאנגען צו מאכען זיין וועג ארום טיש, אין דיא געזיכטער האבען אנגעפאנגען צו ווערען לעבדיגער. נאר פערנאן'ס געזיכט איז געווען ערנסט און אלע וויילע האט דער שווייס

גערונען פון זיין שטערען. דער אנבליק פון דיא צוויי גליקליכע יונגע לייט האבען איהם געשטאכען זין הארץ מיט גליהענדע שפיוען. קאדרום איז צו איהם צוגענאנגען.

— דיא ווארהייט דיר צו זאגען, האט קאדרום געזאגט, איז דאָנטעס א בראווער יונג און ווען איך זעה איהם זיצענדיג לעבען זיין כלה, זאג איך מיר אז עס איז שאדע איהם צו מאכען דעם שפאס, וועלכען איהר האט נעכטען אונטערנומען.

— דו זעהסט דאך, האט דאָנגלאַר, וועלכער איז אויך צוגעקומען, געזאגט, אז דערפון איז גאר ניט געווארען, און צווייטענס זעהסטו דאך, אז פערנאָן איז יעצט דער בעסטער פריינד פון דאָנטעס.

קאדרום האט א קוק געטאן אויף פערנאָן, ער איז געווען בלייך וויא א מת.

— גייען מיר? האט זיך געהערט דיא זיסע שטימע פון מערסעדעס, אט שלאגט

צוויי אואר, און אום צוויי און א פיערטעל ערווארטעט מען אונז.

— יא, יא, לאמיר גיין! האט דאָנטעס געזאגט, זיך שנעל אויפהויבענדיג—

— לאמיר גיין! האבען אלע געסט וויעדערהאַלט.

אין דענעלבען אויגענבליק האט דאָנגלאַר א קוק געטאן אויף פערנאָן, און האט געזעהען וויא ער האט געקוקט אין פענסטער. פלוצלינג איז ער ארויפגעפאלען אויף'ן שטוהל און אין דענעלבען אויגענבליק האבען זיך געהערט שווערע טריט אויף דיא טרעפ, פערמישט מיט הויכען געשפרעך און מיט דעם קלאפ פון געוועהר. אלע זיינען געבליבען שטיל און האבען אנגעשפיצט דיא אויערן.

דאס גערויש האט זיך געהענגט. דריי קלעפ האבען זיך דערהערט אין טהיר. אייר

נער האט אנגעקוקט דעם אנדערן מיט פערוואונדערטע אויגען.

— אין נאמען פון געזעץ! האט געשריען א שטארקע שטימע, אויף וועלכער קיי

נער האָט ניט געענטפערט.

באלד האט זיך דיא טהיר געפענט און א פאָליציי קאמיסאר מיט זיין רויטער שאַרף ארומגענארטעלט איז אריינגעקומען, בעגלייטעט פון פיער בעוואפנעטע סאָלדאט מען מיט זייער קאָרפאָראַל, דיא אונרוהע האט זיך דא פערוואנדעלט אין שרעק.

— וואס זאל עס בעדייטען? האט דער שיף פאבריקאַנט געפרעגט, גייענדיג ענ-

טגענגען דעם קאָמיסאר. וועלכען ער האט געקענט; איהר האט געוויס א טעות.

— אויב עס איז דא א טעות, הערר מאָרעל, האט דער קאָמיסאר געענרפערט.

מאָנט איהר מיר גלויבען, אז ער וועט זיין אויסגעגליכען; דער ווייל האב איך אבער א בעפעהלס ארעסט; און אבזואהל איך טו עס מיט בעדויערן, מוז איך; ווער איז פון אייך, מיינע העררען, ערמאָן דאָנטעס?

אלע אויגען האבען זיך א ווארף געטאן אויף דעם יונגען מאן, וועלכער איז אפילו צומישט געווארען, האט אבער בעהאלטען זיין שטאלץ און איז פארגעטרעטען.

— דאס בין איך, מיינע העררען, וואָס פערלאנגט איהר פון מיר?

— ערמאָן דאָנטעס, האט דער קאָמיסאר געזאגט, איך ארעמיר אייך, אין נאמען

פון דעם געזעץ!

— איהר ארעמירט מיר! האט ערמאָן מיט א לייכטער בלייבקיט געזאגט, אבער

פאר וואס ארעמירט איהר מיר?

— איך ווייס עס ניט, מיין הערר, אבער אייערע ערסטע אונטערזוכונג וועט אייך
עס געבען צו וויסען.

מאָרעל האט געזעהען, אז דא איז נאר ניט געווען וואס צו מאכען; א קאָמיסאר,
ארוםגענארטעלט מיט זיין שארף איז ניט קיין מענש, דאס איז א קאלטע, טויבע
שטומע סטאַטוע פון געזעץ.

דער אלטער מאן, דאנגען, האט זיך א ווארף געמאן צום אָפיציר: עס געבען זאָר
כען, וועלכע דאס הערץ פון א פאטער אדער פון א מוטער וועלען ניעמאלס פערשטיין.
ער האט געבעטען, ער האט געוויינט, אבער זיינע טרערען האבען ניט געהאלפען. זיינע
פערצווייפלונג איז געווען זא גרויס, דאס דער קאָמיסאר איז געווען דערפון געריהרט.
— בערוהיגט זיך, האט ער געזאגט, אויב עס איז נאר דא דיאקלענסטע מעגליכ־
קייט, וועט אייער זון בעפרייט ווערען.

— אַה! וואס זאל דאס בעדייטען? הױט קאַדרוס מיט צוואמענגעצויגענע ברעך
מען געפרעגט ביי דאָנגלאָר, וועלכער האט געשפיעלט דעם איבעראשטען.

— וואס ווייס איך? האט דאָנגלאָר געזאגט, איך בין אזוי וויא דו: איך זעה
וואס עס גייט דא פאָר און איך פערשטיי נאר ניט.

קאַדרוס האט געזוכט מיט דיא אויגען פערנאן: ער איז פערשוואונדען. דיא נאנ־
צע סצענע פון נעכטען איז איהם יעצט געקומען פאר דיא אויגען, ווער וואלט געקענט
זאגען, אז דיעזער טרויעריגער פארפאל וועט אראפציהען דעם שלייער, וועלכער איז גע־
פאלען צווישען זיין געדעכטנים און זיין שכרות.

— אָה, אָה! האט ער געזאגט מיט אַ בייזע שטימע, זאל עס זיין דיא פאָלגע פון
אייער נעכטיגען שפאס, דאָנגלאָר? דאן איין אונגליק צו דעם, ווער עס האט איהם גע־
מאכט, דען דער שפאס איז זייער א טרויעריגער.

— עס הויבט זיך גאר ניט אן! האט דאָנגלאָר אויסגערופען; אין געגענטהייל, דו
ווייסט דאך אז איך האב צוריסען דאס פאפיער.

— דו האסט עס ניט צוריסען. האט קאַדרוס געזאגט; דו האסט עס נור אריינ־
געווארפען אין ווינקעל, און דאס איז אלעס,

— שווייג, דו האסט נאר ניט געזעהען, דו ביזט געווען שכור.

— וואו איז פערנאן? האט קאַדרוס געפרעגט.

— וואס ווייס איך? מסתמא אוועקגעגאנגען אין זיינען געשעפטען, אבער וואס שטיי־

ען מיר דא? מען דארף גיין טרייסטען דיא בעטריבטע, און ער איז צוגעגאנגען צום אל־
טען דאָנטעס און צו מערסעדעס, וועהרענד מען האט אוועקגעפיהרט עדמאָן.

אונטען איז שוין געשמאנען אנגעגרייט א וואגען, אין וועלכען דאָנטעס איז איינ־
געשטיגען. נאך איהם זיינען אהין אריין צוויי סאָלאַטען מיט'ן קאָמיסאר, דיא טהורל
האט זיך צוגעמאכט און דער וואגען האט גענומען דעם וועג נאך מאַרסיל.

— אַדיע, דאָנטעס! אַדיע, עדמאָן! האט געשריען מערסעדעס.

דער געפאנגענער האט געהערט דיעזען לעצטען געשריי, וועלכער איז ארויס וויא
א יאמערגעשריי פון דער צוריסענער הארץ פון זיין כלה; ער האט ארויסגעשטעקט דעם

קאָפּף דורכ'ן פענסטערל און האט געשריען: צום וויעדער זעהען, מערסעדעס! און דער וואגען איז באלד פערשוואונדען.

— ווארט אויף מיר דא, האט מאררעל געזאגט, איך פאהר שוין נאך מאַרטייל און איך בריינג אייך באלד ניים.

נאך דיעזען דאָפּעלטען אפּפּאהרען האט אלע אנוועזנדע אנגעכאפט א מין שטר מער שרעק. דער אלטער און מערסעדעס זיינען אייניגע צייט געזעסען געשיידעט, יעדערער אין זיין שמערץ; ענדליך האבען זיך זייערע אויגען בעגעגענט; זיי האבען זיך עדרקענט וויא צוויי אָפּפּער געשלאגען פון איין קלאפ, און האבען זיך געווארפען איינער דעם אַנר דערן אין דיא ארעם.

— הערר מאַררעל קומט! האט מען אויסגעשריען. מערסעדעס און דער אלטער פאטער זיינען איהם געלאפען ענטגעגען, מאַררעל איז געווען שטארק בלייך.

— נו! האבען אלע אויסגעשריען אין איין קול.

— מיינע פריינדע האט געענטפערט דער שיפ אונטערנעהמער שאַקלענדיג דעם קאָפּף, דיא זאך איז וויכטיגער וויא מיר האבען געגלויבט.

— אַך, הערר! האט אויסגעשריען מערסעדעס, ער איז אונשולדיג.

— אבער מען בעשולדיגט איהם אלס באנאפארטיסטישער אנגענט, האט מאַרר רעל צוגעזעצט.

דיא יעניגע, וועלכע קענען דיא פעהרעלטניסע אין פראַקרייך, פון יענער צייט, ווייסען וועלכע שרעקליכע בעשולדיגונג דאס איז געווען.

מערסעדעס האט אויסגעשטויסען א געשריי: דער אלטער איז געפאלען אין א שטהול.

— אָה! האט קאָדרוס געמורמעלט, איהר האט מיך גענארט, דאנגלאַר; אבער איך וועל ניט לאזען שטארבען דיעזען אלטען און דיעזע וונגע מיידעל פון שמערצען. איך גיי זיי אלעס דערציילען.

— שווייג דו עזעל! האט דאנגלאַר אויסגעשריען אנכאפענדיג איהם פאר'ן האנד, אדער איך נאראנמיר פאר דיר אויך ניט. פון וואַגען ווייסט דו, אז עס איז ניט אמת? דאָנר טעם איז דאך געווען אויפ'ן אינזעל עלב; ווען מען וועט ביי איהם געפינען וועלכע בריעף וועט דער אויך בעגראפען ווערען, ווער עס וועט זיך פאר איהם אנגעמען.

קאָדרוס האט פערשטאנען, אז דאנגלאַר האט רעכט; ער האָט איהם אנגעקוקט מיט שרעק און שמערצען און אום צו מאכען א שריט פאַראויס האט ער געמאכט צוויי צוריק.

— לאמיר ווארטען, אלזא, האט ער געזאגט.

— יא לאמיר ווארטען, איז ער אונשולדיג, וועט ער זיין פריי; איז ער שולדיג, ליינט זיך ניט איינצוטונקען פאר א פערשווערער.

— קום, לאמיר אוועקגיין פון דאנען; איך קען דא ניט בלייבען ליינער.

— יא קום, האט דאנגלאַר געזאגט, ערפרייט, וואס ער האט געפונען א געלעך גענהייט אפצוטרעטען פון דאנען.

זיי זיינען אוועק.

פערנאן איז געבליבען דיא שטיצע פון דער יונגער מיידעל, ער האט מערסערעם גענומען אונטערן ארעם און האט זיא אוועקגעפיהרט אין דיא קאמפאלאנס. דאנטעם פריינדע האבען אוועק געפיהרט דעם אלטען אהיים.

דער קלאנג האט זיך באלד פערברייטעט וועגען דאנטעם ארעטירונג און יעדערער האט עס זיך אויסגעלייגט אויף זיין ארט. מאָררעל האט אנגעיאנט דאנגלאַר און האט איהם געפרעגט, אויב ער קען עס אננעמען, אז דאנטעם זאל זאָ וואס טאן, דאנגלאַר האט איהם דערויף געגעבען א צוויידייטיגע ענטפער,

— ארימער דאנטעם, האט קאָדרוס געזאגט, ער וואר אזא בראווער יונג.

— גוט, אבער איך בין דערווייל געבליבען אהן א קאפיטאן, האט מאָררעל געזאגט, און דיא שיף דארף אוועקגיין,

— ביז וואגען דאנטעם וועט ארויס וועל איך איבערנעמען דיא פיהרונג פון שיף, האט דאנגלאַר געזאגט: איהר ווייסט דאך, אז איך קען זיך מעסטען מיט'ן בעסטען שיפסקאפיטאן.

— זעהר גוט, דאנגלאַר, נעמט איבער דיא פיהרונג, איך בערעכטיג אייך דערצו, אבער זעהט, אז אלעס זאל זיין אין ארדנונג.

— זייט רוהיג, הערר מאָררעל; אבער וואלט מען פילייכט קענען זעהען דעם טהייר

ערן עדמאָן?

— איך וועל עס אייך באלד זאגען; איך וועל זעהען צו ריידען מיט דעם פראָד קוראָר ווילפאָרט, וועלכען איך קען אביסעל, פילייכט וועל איך פון איהם כעקומען דיא ערלויבניס. ער איז אפילו א פערברענטער ראַיאליסט. אבער א מענש איז ער דאך, און איך גלויב ניט, אז ער זאל זיין שלעכט.

— ניין, האט דאנגלאַר געזאגט, אבער איך האב געהערט, אז ער איז עהרנייציג,

און דאס איז זעהר ענליך צו יענעם.

— אבער מיר וועלען זעהן; געהט אויפ'ן שיף, דאנגלאַר, איך וועל אויך באלד

קומען.

ער איז אוועק, און קאָדרוס באלד נאך איהם.

— גוט, האט דאנגלאַר צו זיך געזאגט, דיא זאכען גייען וויא איך האב פאר אויסגעזעהען. אט בין איך שוין קאפיטאן, קאָדרוס וועט שווייגען. עס הענגט יעצט אפ פון דער גערעכטיקייט, אז דאנטעם זאל בעפרייט ווערען. אך, וואס! האט ער מיט א שמיי כעל צוגעזעצט, דיא גערעכטיקייט איז גערעכטיקייט און איך פערלאז זיך אויף איהר. און דערמיט איז ער אוועק צום שיף „פאראָן“ איבערצוגעהמען דיא פיהרונג פון איהר.

6טעס קאפיטעל.

דער קעניגליכער פראָקוראָר.

אין איינע פון דיא גרעסטע הייזער אין דער שטראסע גראָקור האט מען אויך געפיערט א פערלאבונג אבער אנשטאט ליימע אויס דעם פאלק, מאַטראָזען, סאַלאַד טען, זיינען דא געווען דיא האַנדעלענדע פערזאנען, מענשען אויס דער מאַרסיילער „פיי“

נער" געזעלשאפט. דא זיינען געווען פערזאמעלט אלע פערברענטע ראַיאָליסטען און פייני דע פון נאַפּאָלעאָן, וועלכער איז יעצט געווען אויפ'ן אינזעל עלבע.

דאס הויז האט געהערט צום אַלטען מאַרקיו מעראַן מיט זיין שיינער טאכטער, רענעי, האט זיך עס יעצט פּערלאָבט דער קעניגליכער פּראָקוראָר ווילפּאָרט.

דאס געשפרעך איז דא געווען וועגען נאַפּאָלעאָן און דעם יעצטיגען קעניג לואיס דען אכצעהנטען. אלע, נאטירליך, האבען פּערדאמט נאַפּאָלעאָנען, ווייל ער האט פּער אַנט דיא מאַרקיוען און גראפּען פון זייערע שלעסער, און האבען געגלויבט דעם קעניג לואיס, ווייל ער האט זיי צוריק אריינגעבראכט אין זייערע רייכטהיימער. עס איז דאהער קיין וואונדער ניט, דאס דיא אַלטע מאַרקיוע האט געזאגט צו ווילפּאָרט, אז ווען איהם וועט זיך מאכען א פּערשווערער געגען דעם קעניג אונטער דער האַנד, זאל ער איהם בעהאַנדלען, מיט דער גאַנצער שטרענגקייט פון געזעץ.

— ליידער, מאַדאַם, ווייס איך ניט, אויב דיא שטרענגקייט וועט העלפען געגען דיא פּערשווערער. נאַפּאָלעאָן איז ניט ווייט פון דאַנען, און מיר זיינען ניט זיכער, אז ער זאל ניט קומען צוריק.

— איך האב געהערט, האט דער גראַף סאַלוויע געזאגט, אז דער הייליגער קאַני גרעס וויל איהם פּערשיקען אויפ'ן אינזעל סענט העלענע, דארטען וועט ער שוין ניט זיין ארומגערינגעלט פון דיא זייניגע, און ער וועט שוין ניט קענען קומען צוריק. מיך וואונדערט מעהר ניט, וויא מען האט איהם אַנזי לאַנג געלאזען זיצען אויף דעם אינזעל עלבע, ער זאל מאכען נייע פּערשווערונגען.

— אונגליקליכער ווייזע האט ווילפּאָרט געזאגט, קען מען יעצט נאַפּאָלעאָנען ניט אַנריהרען, דען מיר האבען דיא אפּמאַכונג פון 1814, און דיא ערלויבט עס ניט, ביז מען וועט האבען דיא בעשטימונג פון דיא איבעריגע מלוכות.

— מען דאַרף ניט קוקען אויף דיא אפּמאַכונג האט דיא מאַרקיוע געזאגט, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען א געפּאָהר. איז דער קעניג א קעניג, מוז ער האַנדלען, ווען ניט, איז ער קיין קעניג ניט. איז דער פּראָקוראָר א פּראָקוראָר דאַרף ער האַנדלען נאך דעם. ער מוז פּערהיטען דעם אונגליק איידער ער קומט נאך.

— ליידער, מאַדאַם, האט ווילפּאָרט מיט א שמיכעל געזאגט, קומט דער פּראָקוראָר אימער, ווען דאס אונגליק איז שוין געשעהן.

— דאַן דאַרף ער איהם פּעריכטען.
— איך מוז אייך נאך זאגען, מאַדאַם, אז מיר בערריכטען ניט דעם אונגליק;
מיר נעמען ראכע פאַר איהם, און דאס איז אלעס.

— יא האט געזאגט א שיינע מיידעל, דיא טאכטער פון דעם גראַף סאַלוויע, זעהט עפעס אויפצופיהרען א גרויסען פּראצעס, וועהרענד מיר וועלען זיין אין מאַרסייל. איך האב נאך קיין מאל ניט געזעהען קיין געריכט פון געשווארענע, מען זאגט, אז עס איז אינטערעסאַנט.

— און דאס איז אינטערסאַנט, פרייליין, האט דער פּראָקוראָר געזאגט. אַנשטאַט א נאַכעמאַכטע טראַגעדיע, זעהט מען א וואהרע דראמע; אַנשטאַט געשפּילטע שמער-צען, זעהט מען רעלעע שמערצען. דער מענש, וועלכער געפינט זיך דארטען, גייט ניט,

ווען דער פארהאנג פאלט, אהיים צוא זיין פאמיליע און זיך רהויג לייגען אין בעט, אום אויף מארגען וויעדער דאס זעלבע אנצופאנגען, זאנדערן ער גייט אין געפענגניס, וואו ער געפינט דעם הענקער. אלוא איהר זעהט, דאס פיר דיא נערוועזע פערזאנען, וועלכע זיך כען עפעקטען, איז ניט קיין בעסערער שפעקטאקעל, וויא דיעזער. זייט רהויג, פרייליך, ביי דער בעסטער געלעגעהייט וועל איך אייך פערשאפען דיעזען פארגעניגען.

— ער מאכט אונז שוידערן... און ער לאכט, האט רענעי געזאגט בלייך ווער רענדיג.

— וואס ווילט איהר, עס איז א דועל... איך האב שוין פינף אדער זעקס מאל אויסגעשפראכען דיא טויטעס שטראף... און ווער ווייס, וויפיעל קינזשאלען זייגען יעצט געגען מיר געריכטעט?

— אָה, הימעל! האט רענעי געזאגט נאך מעהר ערשראקען, זאגט איהר עס ערנסט, הערר ווילפאָרט?

— מען קען ניט ריידען ערנסטער, פרייליך, האט דער יונגער מאַניסטראַט גער זאגט מיט א שמיכעל אויף דיא ליפען. און מיט דיעזען שיינעם פראַצעס, מיט וועלכען דאס פרייליך וויל בעפריעדיגען איהרע נייגעריקייט און איך וויל בעפריעדיגען מיין עהרר גיין וועט זיך דיא לאגע נאך פערשערפערן, דען דא וועט זיין א פראַצעס אויף טויט, ווייל יעדער סאָלדאט פון נאַפּאָלעאָן, וועלכער וועט קומען אונטער מייע הענד, וועט געוויס זיין איינער, וועלכער וועט פערדיגען דעם טויט. איבעריגענס מוז עס אזוי זיין, דען אהנע דעם וועט אונזער פראַפעסיאָן נאר ניט ווערטה זיין, איך זעלבסט, ווען איך זעה אויפלאמען אין דיא אויגען פון דעם אנגעקלאקטען א פייער פון פערצווייפלונג, פיהל איך מיך ערמוטהיגט, איך ווער ערהיצט; עס איז ניט מעהר קיין פראַצעס, עס איז א שלאכט; איך קעמפף געגען איהר זיא פערטהיידיקט זיך, איך פערדאפעל מייע קראַפט, און דער קאמפף ענדיגט, וויא אלע שלאכטען, דורך א זיעג אדער א נידערלאגע. אט דאס הייסט קעמפפן פאר'ן געריכט! דאס איז דיא געפאהר, וועלכע בריינגט דעם רוהם. איין אני געקלאגטער, וועלכער שמיכעלט נאך מייע בעשולדיגונג, מאכט מיך מיינען, אז איך האב שלעכט גערעט, דאס וואס איך האב געזאגט איז שוואך, אהנע ענערגיע, אונגער ניעגענד. בעדענקט דאך דעם שטאלץ פון א פראַקוראָר, וועלכער איז איבערצייגט פון דיא שולדיגקייט פון דעם אנגעקלאקטען, ווען ער זעהט דעם אנגעקלאגטען בלעקענען און זיך בויגענדיג אונטער דער מושא פון דיא בעווייזע און אונטער דער געוויכט פון דער גלענצענדער שפראכע! דיעזער קאמפף בויגט זיך, ער וועט פאללען....

— רענעי האט אויסגעשטויסען א לייכטען געשריי.

— אט דאס איז א מאן, וועלכען מיר דארפען! האבען אללע געזאגט. ווען עס זאל יעצט קומען א פערשווערער, וועט ער זיין ווילקאמען.

— און איך ווינש, האט רענעי געזאגט, אז הערר ווילפאָרט זאל נור האבען קלייב געגנבילעך, און באנקראטלעך צו משפט'ען.

— עס איז גראדע, האט ווילפאָרט לאכענדיג געזאגט, אזוי וויא איהר זאלט ווייך שיען א דאקטאר, ער זאל נור האָבען קראנקע פאר שפאנישע פליגען און קליינע געשווירלעך.

אין געגענטהיל, ווען איהר ווילט, אז איך זאל בלייבען קעניגליכער פראָקוראָר. מוזט איהר מיר וויינען נאָר גרויסע פראָצעסען.

אין דיעזען מאָמענט איז פונקט אזוי וויא זיין וואונש וואלט דערהערט געווארען, אריינגעקומען א דיענער און האט איהם עפעס געזאָגט אויפ'ן אויער. ווילפארט האט זיך ביי אלעמען ענטשולדיגט און איז ארויסגעגאנגען. אין א ווילע ארום איז ער ווידער אריינגעקומען, און זיין געזיכט האט געשטראהלט.

רענעי האט איהם בעטראכט מיט ליעפע, דען מיט זיינע בלויע אויגען, מיט זיינע מאטע געזיכטספארבע, מיט זיינע שווארצע באקענבערדלעך, איז ער ווירקליך געווען איין עלעגאנטער און שיינער יונגער מאן. דער גאנצער גייסט פון דער יונגער מיידעל האט געשיינט צו הענגען אויף זיינע ליפען, אום צו הערען, וועגען וואס ער איז פלוצ-לונג ארויסגעגאנגען.

— זעהט איהר, פרייליין, האט ווילפארט געזאגט, איהר האט פריהער געוואלט האבען א מאן א דאקטאר, איך האב מיט דעם דאקטאר דיעזע ענהליכקייט, דאס איך האב קיין מאל ניט דיא צייט פאר מיר, מען קומט מיך אוועקנעמען פון אייך, אפילו אין דער צייט פון מיינער פערלאבונג.

— און פיר וועלכע אורזאכע האט מען אייך געשטערט, מיין הערר? האט דיא שיינע יונגע מיידעל געפרעגט מיט לייכטער אונרוהע.

— צום בעדיען! פאר א קראנקען, ווען איך זאל גלויבען אן דעם, וואס מען זאגט מיר, וועלכער איז זעהר געפעהרליך: דיעס מאָל איז עס א שווערער פאל: דיא קראנקהייט שמעקט מיט עשאפאָט.

— הימעל! האט רענעי אויסגערופען בלייך ווערענדיג.

— אין אמת! האט דיא גאנצע פערזאמלונג געזאגט אין איין קול.

— עס שיינט, אז מען האט גאנץ איינפאך ענטדעקט א קליינע באַגאָפארטי-

סטישע פערשווערונג

— איז עס מעגליך? האָט דיע מאַרקיע געזאָגט.

— אָט איז דער בריעף פון דער איינציגע. ווילפארט האָט געלעזען:

„דער הערר קעניגליכער פראָקוראָר ווערט בענאכריכטיגט דורך א פריינד פון טרהאָן און דער רעליגיאָן, דאס א מאן, נאמענס ערמאָן דאָנטעס, הילפסקאָפיטאָן אויפ'ן שיף „פאָראָן“ איז היינט פריה געקומען פון סמירנאָ דורך נעאָפּל אין פאָרטאָ-פּערטאָ; ער איז בעאויפטראגט פון מוראָ מיט א בריעף פיר דעם באַגאָפארטיסטישען קאמיטעט אין פאָרוי.

„מען קען האבען דעם בעווייז פון זיין פערברעכען, ווען מען וועט איהם אררעטי-רען; דען מען וועט דעם בריעף געפינען ביי איהם אדער ביי זיין פאטער, אדער אויף דיא שיף „פאָראָן“.

— אבער דער בריעף איז דאך אדרעסירט צום קעניגליכען פראָקוראָר, האט רע-נעי געזאָגט, און ניט צו אייך.

— יא, אבער ער איז ניטא, האט דעם בריעף אויפגעמאכט זיין סעקרעטער, און ער האט שוין געמאכט דעם ארעסט, און דער קעניגליכער פראָקוראָר בֵּין איך יעצט.

- אלזא, האָט מען דעם פערברעכער ארעטירט, האָט דיא מאַרקיווע געזאָט.
— דאס הייסט, דעם בעשולדיגטען, האט רענעי צוגעזעצט.
— יא, מאדאם, און אויב מען וועט געפינען דיעזען בריעף, איז, אזוי וויא איך
האב שוין געהאט דיא עהרע צו זאָגען פרייליין רענעי, דער קראנקער איז זעהר קראנק.
— און וואו איז דיעזער אונגליקליכער? האט רענעי געפרעגט.
— ער איז ביי מיר.
— געהט, מיין פריינד, האט דיא מאַרקיווע געזאגט, פערפעהלט ניט אייערע
פפליכט זיצענדיג מיט אונז, ווען דער דיענסט פון קעניג רופט אייך אוועק; געהט וואו
אייער פפליכט רופט אייך.
— אך, הערר ווילפאָרט! האָט רענעי געזאָגט צוזאמענלייגנדיג דיא הענד, זייט
בארעמהערציג; היינט איז דער טאָג פון אונזער פערלאָבונג!
— ווילפאָרט האט געמאכט א רונדע ארום מיט און איז צוגעגאנגען צו דעם
שטהול, וואו דיא יונגע מיידעל איז געזעסען, און אַנשפאָרענדיג זיך אָן שטהול האט ער
געזאָגט:
— אום אייך צו ערשפאָרען איינע אונרוהע, אדער פיין וועל איך אלעס טהאָן,
טהייערע רענעי; אבער ווען דיא אנצייגען זיינען ריכטיג, ווען דיא בעשולדיגונג איז וואהר,
וועט מען מוזען אפשניידען דיעזע שלעכטע באַנאָפּארטיסטישע גראז.
רענעי האט געשיידערט ביי דעם וואָרט „אַפּשניידען“, דען וועגען דער גראז, ווער
גען וועלכער עס האט זיך געהאַנדעלט אַפּצשניידען איז געווען א קאַפּף.
— נא, נא, האט דיא מאַרקיווע געזאָגט, הערט ניט וואס דיא קליינע מיידעל
זאָגט אייך, ווילפאָרט זיא וועט זיך שוין געוועהנען, און דיא מאַרקיווע האט איהם אויס-
געשטרעקט איהר טרוקענע האנד וועלכע ער האט געקושט, זאָגענדיג צו רענעי מיט דיא
אייגען: „דיין האנד וואלט איך ליבער קישען“.
— זעהר טרויעריג! האט רענעי געמורמעלט.
— אין דער טהאט, פרייליין, האט דיא מאַרקיווע געזאגט, זייט איהר זעהר קינד
דיש. איך וואלט מיר נאר וועלען פרענען, וואס האט דאס שיקזאל פון דעם לאנד צו
טהאָן מיט אייערע פאנטאזישע געפיהלען און מיט אייערע געפיהלען פון הערצען.
— אך, מוטער! האט רענעי געמורמעלט.
— פערצייהעט א שלעכטע ראַיאַליסטקע, מאדאם מאַרקיווע, איך פערשפרעך צו
ערפילען מינע פפליכט אלס פראָקוראָר נאך דעם געוויסען, דאס הייסט צו זיין שרעק-
ליך שטרענג.
אבער אין דער זעלבער צייט, ווען ער האט אלס מאַניסטראַט געשפראכען צו
דער מאַרקיווע, האט ער פון דער זייט, אלס התן געזאָגט מיט דיא אויגען צו זיין כלה:
— זייט רוהיג, רענעי: צו גונסטען פון אייער ליבערע וועל איך האבען נאכזיכט.
רענעי האט אויף דיעזען בליק געענטפערט, דורך איהר זיסעסטען שמיכעל, און
ווילפאָרט איז ארויסגעגאנגען מיט דעם גרען אין הארצען.

7טעם קאפיטעל.

דיא אונטערזוכונג

קוים איז ווילפאָרט ארויסגעגאנגען פון זאל, האט זיך זיין פרייליכע מאַסקע פער-
וואַנדעלט אין דיא שטרענגע האַלטונג פון א פראָקוראָר. א מאַן פון דיעזער פראָפּע-
סיאָן דארף קענען זיין א גוטער אַקטיאָר.

זשעראַר פאָן ווילפאָרט איז געווען אין דיעזען מאַמענט דער גליקליכסטער מענש
אין דער וועלט. א חוץ דעם, וואס ער איז געווען רייך, האט ער פאקליידעט דיא גרעסטע
שטעלע פון דיא מענשען, וועלכע האבען צו זאגען איבער דעם אנדערעם שיקזאַל; ער איז
געגאנגען הייראטהען א מיידעל, וועלכע ער האט געליעבט. וועמעס פאמיליע איז גע-
ווען דיא אנגעזעהנסטע אין קעניגליכען האָף פון יענער צייט, און וועלכע האט איהם
געבראַכט איבער א האלבען מיליאָן נדן. ווער איז געווען גליקליכער פיר איהם אין
דיעזער מינוט. פון זיינע גלוקעליגע געדאַנקען איז ער אבער באלד אראָפּגעפאלען
פון הימעל אויף דער ערד מיט איהר נאנצען מאטעריעלען לעבען. ביי דער טהיר האט
ער געטראפּען שטייענדיג א פּאָליציי קאָמיסאַר. וועלכער האט אויף איהם געוואָרט.
דיעזער האט איהם דערצעהלט פון דאַנטעס ארעסט, און האט איהם געבעטען אז ער
זאל איהם גענוי דערצעהלען איבער דיא פּערשווערונג.

ווילפאָרט האט דעם קאָמיסאַר דערצעהלט, אז ער ווייס נאך ניט פון קיינע
פּערשווערונג, און ער וועט זעהן דיא זאך צו אונטערזוכען. אין גאנג האבען זיי אנגע-
טראפּען מאָרעל, וועלכער איז שנעל צוגעגאנגען צום פראָקוראָר. ער האט איהם געבע-
טען, אז ער זאל וואס מעהר מענשליכער בעהאַנדלען דעם געפאנגענען און ער גלויבט
ניט אז דאַנטעס זאָל זיין פּעהיג צו וועלכען פּערברעכען.

אַבּוואָהל מאָרעל האט צו ווילפאָרט זעהר פריינדשאפטליך געשפראַכען, האט
דיעזער איהם געענטפּערט קאַלט, דאס ער וועט נור טאָן זיינע פּפליכט, דען ער האט
מאָרעל געקענט אלס באַנאַפּאַרטיסט. לעבען זיין הויז האט ער זיך קאַלט גענייגט צו
מאָרעל און איז אריינגעגאנגען צו זיך, און האט געלאָזען דעם צוטומעלטען שיפּס איי-
גענטהימער שטעהען אין דרויסען.

זיין פּאַרצימער איז געווען פול פון זשאַנדאַרן און פּאָליציי אגענטען צווישען וועלכע
איז געשטאַנען, ארומגערינגעלט פון פלאַמענדע און פּערהאַסטע בליקען, רוהיג און אונ-
בעוועגליך דער געפאנגענער.

ווילפאָרט איז דורכגעגאנגען דעם צימער, האט א וואָרף געטהאָן א שאַרפען
בליק אויף דאַנטעס, און נאכדעם, אז ער האט צוגענומען פון איין אגענט א פּאַקעט,
האט ער געהייסען, אז מען זאָל איהם אריינפיהרען דעם געפאנגענען.

וויא שנעל דער בליק פון ווילפאָרט איז געווען, האָט עס שוין פאַר איהם געניגט
אום זיך צו מאַכען איין אידעע איבער דעם מענשען, וועלכען ער האט געהאַט צו אונ-
טערזוכען. ער האט דערקענט דעם פּערשטאַנד אין דיעזען ברייטען און אפּענעם שטערן,
דעם מוטה אין דיעזען שאַרפען אויג און דיא צוזאַמענגעצויגענע ברעמען, און דיא אפּעני-
הייט אין דיעזען דיקע און האלב אָפּענע ליפּפען, וועלכע האבען געלאָזען זעהען צוויי ווייסע
רייהען ציינער וויא עלפּענביין.

א ווילע נאך ווילפאָרט איז דאָנטעס אריינגענאנגען. דער יונגער מאַן איז גער ווען בלייך אבער רוהיג און שמיכלענדיג. ער האט פיין בענריסט זיין ריכטער, און האט געזוכט א שטוהל מיט דיא אויגען, אזוי וויא ער וואָלט געווען ביי זיין שיפסקיופמאן מאָרעל אין הויז. ערסט ווען ער האט דערזעהען ווילפאָרטס געזוכט, האט ער דער פיהלט, אז ער געפינט זיך פאר'ן געריכט.

— ווער זייט איהר און וויא הייסט איהר, האט איהם ווילפאָרט געפרעגט בלעד טערענדיג דיא נאטיצען, וועלכע דער אנענט האט איהם דערלאנגט ביי זין אריינגאנג און וועלכע זיינען אין איין שעה געוואָרען זעהר גרויס: א בעווייז, וויא שנעל דיא פער דאָרבענהייט פון דיא שפיאָנעריי קלעפט זיך צום קערפער פון דעם אונגליקליכען, וועל כען מען רופט אנגעקלאַנטער יעדערער שרייבט נור צו אייניגע ציילען.

— איך הייס ערמאָן דאָנטעס, מיין הערר, האָט דער יונגער מאַן געענטפערט מיט א רוהיגע און פעסטע שטימע; איך בין הילפסקאפיטאן פון שיף „פאראָן“, וועל כע געהערט צו דיא העררען מאָרעל און זאָהן.

אויף דיא פראַגע וויא אלט, האָט דאָנטעס געענטפערט, ניינצען יאהר. וואָס האָט ער געטהאָן וועהרענד מען האט איהם ארעטירט, האט ער געענטפערט מיט איין עררענטע שטימע, אז ער האט געפייערט זיינע פערלאָבונג,

— איהר האט געפייערט אייערע פערלאָבונג? האט ווילפאָרט, געגען זיין ווילען שוידערענדיג, געפרעגט.

— יא, מיין הערר, און שטעה אין בעגריף מיך צו פעהרייראטהען מיט א מיי דעל, וועלכע איך ליעב שוין פון דריי יאהר.

וויא פערשטיינערט ווילפאָרט איז געווען, דיעזע אָפּפעהנייט, דיעזע ווייכע שטר מע פון דאָנטעס האט איהם געריהרט, דאס האט איהם עראינערט אין זיין אייגענעם גליק מיט זיין כלה.

— רעדט ווייטער האט ער געזאָגט צו דאָנטעס.

— וואס ווילט איהר, אז איך זאל אייך זאָגען. פרעגט מיך, איך וועל אייך אויף אַלעס ענטפערען, נאר איך מוז אייך זאָגען, האט ער מיט א שמיכעל צוגעזעצט, אז איך ווייס זעהר ווייניג.

— האט איהר געדיענט אונטער נאפאָלעאָן?

— איך האב געדארפט איינגעצויגען ווערען אין מיליטערישען זעדיענכט, ווען ער איז געפאלען.

— מען זאגט, אז אייערע פאָליטישע מיינונגען זיינען שארף; איז עס וואהר? האט ווילפאָרט געפרעגט, אָבוואהל ער האט דערפון נאר ניט געהערט. ער האט איהם גלאט געוואלט שטעלען דיזע פראגע.

— מיינע מיינונגען, הערר? ליידער! איך שעם מיך צו זאגען, אבער איך האב קיין מאל ניט געהאט דאס, וואס מען רופט פאָליטישע מיינונגען. איך בין אלט ניינצעהן יאהר און איך האב דיא עהרע אייך צו זאגען, אז איך בין ניט בעשטימט פיר קיין ראָלע צו שפיעלען. דאס ביסעל וואס איך בין און וואס איך וועל זיין, האב איך הערן מאָרעל צו פערדראנקען, און דעם האלב זיינען מיינע פרוואט מיינונגען; איך האב ליעב

מיין פאטער, איך רעספעקטיר העררן מאָררעל און איך פערנעטער מיין כלה מערסערדעס. אָט דאס איז, מיין הערר, אלעס, וואס איך קען זאָגען פאר דער גערעכטיקייט, און וויא איהר זעהט, איז עס זעהר ווייניג אינטערעסאנט פאר איהר.

וועהרענד דאָנטעס האט גערעדט, האט וויללפאָרט בעטראכט זיין אפפענעס און עהרליכעס געזיכט. ער האט זיך דערמאָנט אָן רענענ'ס ווערטער, אז ער זאל האבען נאכזיכט מיט דעם בעשולדיגטען. „אויסגעצייכענט, האט ער ביי זיך געטראַכט, אָט איז א בראַווער יונג. דורך וועלכען איך וועל זיך קענען אויספיינען פאר מיין כלה.“ זיין גער זיכט איז געווארען לעבענדיג.

— האט איהר פילייכט וועלכע פיינדע? האט וויללפאָרט געפרעגט.

— איך, פיינדע? איך בין גליקליך דאס מיין קליינער שטאנד שאפט מיר ניט קיינע פון זיי. וואס מיין כאַראַקטער אנבעטריפט, איז אפשר א ביסעל היציג, אבער איך האב איהם אימער געזוכט צו בעזענפטיגען געגען מיינע אונטערגעאָרדענטע, איך האב א צעהן צוועלף מאַטראָזען אונטער מיין בעפעהל, זאל מען זיי פרעגען, מיין הערר, וועלען זייא אייך זאגען, אז זיי לעבען און רעספעקטירען מיך ניט וויא א פאטער, דען דערצו בין איך צו יונג, אבער וויא איין עלטערן ברודער.

— ווען ניט קיינע פיינדע, אפשר האט איהר בעניידער: מיט ניינצען יאהר זייט איהר געווארען קאָפיטאָן; איהר הייראטא דיא שענהנסטע מיידעל, און דאס איז א זעלטענער גליק אויף אונזער ערד, וועלכער מוז מאכען בעניידער און אויפערזיכטיגע. — איהר האט רעכט. איהר מוזט בעסער קענען דיא מענשען וויא איך, און דאס איז מעגליך; אבער ווען דיעזע בעניידער זאלען זיין צווישען מיינע פריינדע, איז בעסער, אז איך זאל עס ניט וויסען, דען איך וועל זיי פערשפאָרען צו האסען.

— איהר האט אונרעכט, יונגער מאַן, מען מוז אלע מאל קוקען ארום זיך מיט קלאַרע אויגען. און דעם אמת געזאגט, שיינט איהר מיר צו זיין איין עהרליכער און בראַ ווער יונגער מאַן. איך וועל דאהער געגען דיא רעגלען פון דעם געזעץ אייך העלפען צו פערשאפען ליכט אין דער זאך, וועלכע בריינגט אייך פאר מיר: קענט איהר דיעזעם שרייבען? ער האט דערביי ארויסגעצויגען א בריעף פון קעשענע און האט איהם געצייגט דאָנטעס. דיעזער האט בעטראכט דעם בריעף.

— נין, מיין הערר, איך קען ניט דיעזע האנדשריעפט; זיא איז פערשטעלט. פון דעסטוועגען איז זיא רעגעלמעסיג געשרעבען, און דאס האט געמוזט מאכען א זיכערע האנד. איך בין זעהר גליקליך. האט ער צגעזעצט דאנקבאר אנקוקענדיג וויללפאָרט, דאס איך האב צו טהאָן מיט אזא מאַן וויא איהר, דען מיין בעניידער מוז טאקע זיין א וואהרער פיינד.

— אין דעם בליץ פון דיא אויגען, וועלכער האט געגעבען א שיון, וועהרענד דער יונגער מאַן האט געזאגט דיא לעצטע ווערטער, האט וויללפאָרט געקענט בעמערקען, וועלכע פלאמענדע ענערגיע איז געווען בעהאלטען אונטער דער פריהערדיגער ווייכקייט. — יעצט אלאן, האט דער פראָקוראָר געזאגט, דערצעהלט מיר אלעס פריי און אפפען, וואס האט איהר פאר א פערוואנדשאַפט מיט דיעזען געהיימען בריעף; אבער ניט וויא פאר א ריכטער, זאנדערן וויא פאר א מענשען, וועלכער אינטערעסירט זיך

געגען אייך. מיט דיעזע ווערטער האט וויללפאָרט אוועקגעווארפֿען דעם ברייעף פֿון זיך מיט ווידערווילען.

דאָנאָטעס האָט איהם דערזעהלעט דיא גאנצע געשיכטע, וויא דער קאָפיטאָן לעקד לער האָט איהם פֿאַר'ן טויט איבערגעגעבען א ברייעף פֿאַר'ן גרויס־מאַרשאַל אויף דער אינזעל עלבע וועלכען ער זאל איינגעהענדיג איבערגעבען אין פֿאַרזי; דאָס ער האָט זיך אַנטערנומען דיא זאך אויסצופֿיהרען, און ענדליך וויא מען האָט איהם אַרעטירט.

— יא, יא, עס איז זעהר ריכטיג, האָט וויללפֿאָרט געמורמעלט, און אויב איהר זייט שולדיג, איז עס ניט מעהר וויא אויס אונגעזאָגענהייט; אויך איז דיעזע אונד ביזאָגענהייט גערעכטפֿערטיגט וועגען דער פֿפֿליכט צום קאָפיטאָן לעקלער. גיעבט מיר דעם ברייעף, וועלכען איהר האָט בעקומען אויף דער אינזעל עלבע און גיעבט מיר אייער עהרענוואָרט, אז איהר וועט קומען צום געריכט, ווען מען וועט אייך רופֿען, און איהר קענט זיך געהן צו אייערע פֿריינדע.

— איך בין אלזאָ פֿריי, מיין הערר! האָט דאָנאָטעס אויסגערופֿען אין איבערמאָס פֿון זיינע פֿריינדע.

— יא גיעבט מיר נור דעם ברייעף.

— דער ברייעף מוז זיין דא, דען מען האָט איהם ביי מיר צוגענומען מיט מיינע אַנדערע פֿאַפֿיערען, ווען מען האָט מיך אַרעטירט.

— וואָרט דא א ביסעל, האָט וויללפֿאָרט געזאָגט צו דאָנאָטעס, זיך אויפֿהויבענדיג; צו וועמען איז דער ברייעף אַדרעסירט?

— אן העררען נואַרטיע, קאָקדעראַן גאַס, אין פֿאַרזי.

ווען א בלייז וואלט וויללפֿאָרט געטראפֿען, וואלט ער ניט געמאַכט אויף איהם אזא ווירקונג, וויא דיעזע אַדרעססע. ער איז אַריינגעפֿאלען אין שטול, און זיך האלב אויפֿהויבענדיג, האָט ער גענומען דאָס בינדעל פֿאַפֿיער, וועלכעס איז געלעגען אויפֿ'ן טיש. מיט פיבערהאַפֿטע שנעליגקייט האָט ער איהם אויפֿגעבונדען און האָט פֿון דאָר געזי אַרויסגעצויגען דעם ברייעף.

— הערר נואַרטיע, קאָקדעראַן גאַס נומער 13, האָט ער געמורמעלט ווערענדיג אימער בלייבער. (נואַרטיע וואר וויללפֿאָרטס פֿאַטער, א פֿערברענטער באַנאַפֿאַרטיסט).

— קענט איהר איהם? האָט דאָנאָטעס פֿערוואַנדערט געפֿרעגט.

— ניין, האָט וויללפֿאָרט האַסטיג געענטפֿערט; א טרייער דיענער פֿון קעניג קען ניט קיינע פֿערשווערער.

— האַנדעלט עס זיך וועגען א פֿערשווערונג? האָט דאָנאָטעס געפֿרעגט מיט שרעק. יעדענפֿאַלס קען איך אייך זאָגען, אז איך האב עס ניט געוואוסט, דאָס איך פֿיהר אזא ברייעף.

— יא האָט וויללפֿאָרט מיט א דומפֿע שטימע געזאָגט; אבער איהר האָט גע' וואוסט צו וועמען ער איז אַדרעסירט.

— אום אפֿצוגעבען דעם ברייעף אין אייגענע הענד, מיין הערר, האָט איך עס אַהנע צוויפֿעל געדאַרפֿט וויסען.

- און איהר האט קיינעם ניט געצייגט דיעזען בריעף? האט וויללפאָרט געזאָגט איהם לעזענדיג און אימער מעהר בלייך וועהרענדיג, וואס מעהר ער האט געלעזען.

— קיינעם, ביי מיינער עהרע!

— קיינער ווייס ניט, אז איהר האט געהאט אזא בריעף.

— קיין מענש אין דער וועלט, אויסער דעם, ווער עס האט מיר איהם געגעבען. וואס מעהר וויללפאָרט האט זיך גענעהענט צום שלום פון בריעף, מעהר איז זיין געזיכט פינסטערער געווארען, זיינע ליפען זיינען געוואָרען ווייס, זיינע הענד האבען גע- ציטערט: זיינע ווילדע אויגען האבען דאָנטעס געמאכט א טרויעריגען פארגעפיהל. ווען ער האט געענדיגט לעזען, האט וויללפאָרט געלאזען זינקען דעם קאפף אין זיינע הענד און איז געבליבען א וויילע אהנע שפראַכע.

— וואס איז אייך? האט דאָנטעס מיטליידיג געפרעגט. איהר זייט אונזאָהל?

וויללפאָרט האט ניט געענטפערט, אבער אין א וויילע ארום האט ער אויפגעהויבן בען זיין בלייכעם און פערצעהערטעס געזיכט און האט נאך אמאל דורכגעלעזען דעם בריעף.

— און איהר זאָגט, אז איהר ווייסט ניט וואס אין דעם בריעף איז געשריבען?

האט וויללפאָרט ווידער געפרעגט.

— אויף מיינע עהרע, איך זאג נאך אמאָל, מיין הערר, אז איך ווייס ניט, האט

דאָנטעס געזאָגט. אבער וואס איז אייך, איהר זייט אונזאָהל, זאל איך אנקלינגען?

— ניין, האט וויללפאָרט געזאָגט, זיך שנעל אויפהויבענדיג, ריהרט זיך ניט, זאגט

ניט קיין ווארט: איך האב דא צו געבען בעפעהלען, ניט איהר.

— מיין הערר, האט דאָנטעס בעליידיגט געזאָגט, איך האב עס געוואלט טהאָן

פון אייערטוועגען.

— זארגט זיך ניט וועגען מיר, זארגט וועגען אייך. — אה! ווען ער וואלט גע-

וואוסט, אז דיעזער נוצרטיע איז מיין פאטער, בין איך אויף עוויג פערלארען, אויף עוויג!

האט ער צו זיך געמוזמזעלט. הערט. אייער אונטערזוכונג איז צו שווער פאר מיר, שווער

דער וויא איך האב גערעכענט, עפענפאלס מיט אייער בעפרייאונג. אייער זאך מוז

איבערנעמען איין אונטערזוכונגס ריכטער. אונטערדעסען האט איהר געזעהען וויא איך

האב געגען אייך געהאנדעלט.

— אָה, איך דאנק אייך! האט דאָנטעס אויסגערופען; איהר האט געגען מיר גע-

האנדעלט וויא א פריינד, ניט וויא קיין ריכטער,

— אלזאָ איך מוז אייך נאך בעהאַלטען א קורצע צייט אַלס געפאנגענער, דיא

גרעסטע בעשולדיגונג געגען אייך איז דיעזער בריעף, איהר זעהט... ביי דיעזע ווערטער

איז וויללפאָרט צוגעגאנגען צום ברענענדען קאמין און האט אריינגעווארפען דעם בריעף

אין דיא פלאמען, וועלכע האבען איהם גלייך פערצעהרט. און איהר זעהט, האט ער

פארגעזעצט, איך האב דיא בעשולדיגונג פערניכטעט. אלזאָ, נאָך דיעזער טהאט קענט

איהר האבען צוטרויען צו מיר, ניט וואהר?

- אה, מיין הערר! וויא גוט איהר זייט. בעפעהלט, איך וועל געהארכען.

— איהר וועט בלייבען דא מיין אכענד, עס קען זיין, אז אונטערדער וועט אייך

אונטערזוכען, זאגט אלעס, וואס איהר האט מיר געזאגט, אבער קיין וואָרט פון דעם בריעף.

— לייקענט אפ אין נאנצען דעם בריעף, ווען מען וועט אייך פרעגען, און איהר זייט גערעכט.

— איך וועל אפלייקענען, האט דאָנטעס געזאגט.

— שווערט עס מיר. דאָנטעס האט אויפגעהויבען דיא האַנד און האט געשווארען, וויללפאָרט האט אנגעקלונגען און דער פאליציי קאָמיסאַר איז אריינגעקומען. יענער האט איהם עפעס געזאָגט אויפ'ן אויער און דיעזער האָט אַנייג געטהאן מיט'ן קאָפּף.

געהט מיט דעם העררן, האט וויללפאָרט געזאָגט צו דאָנטעס, דיעזער האט זיך פערנייגט, ער האט א לעצטען דאנקבארען בליק געטהאן אויף וויללפאָרט און איז ארויסגעגאנגען.

קוים האט זיך דיא טהיר צוגעמאכט, איז וויללפאָרט כמעט אונטעכטיג ארייני געפאהלען אין שטהול. אה! מיין פאַטער, מיין פאַטער, האט ער געמורמעלט, וועסטו נאך אלע מאהל זיין א הינדערניס אין מיין נליק אין דיעזער וועלט, און מוז איך עוויג קעמפפען געגען דייע פערנאנגענהייט. פלוצלינג איז ער אויפגעשפרונגען, איין אונער ווארטמעט ליכט איז ערשינען אין זיין גייסט און זיין געזיכט האט זיך אויפגעהייטערט. — יא, אזוי איז עס, האט עד געזאָגט, דיעזער בריעף, וועלכער האט געדארפט זיין מיין אונגליק, וועט זיין מיין גליק, אויף, וויללפאָרט, צו דער ארבייט!

באלד דארויף איז דער פראָקוראָר ארויסגעגאנגען און איז שנעל אוועק צו זיין כלה.

8טעס קאפיטעל.

דער שלאָס פון איה.

ווען דאָנטעס מיט'ן קאָמיסאַר זיינען ארויס פון צימער, האט דער קאָמיסאַר געבען א וואונק צו צוויי זשאַנדאַרן, וועלכע האבען גענומען דאָנטעס צווישען זיך און האבען איהם ארויסגעפיהרט. נאכדעם, אז זיי זיינען דורכגעגאנגען פיעלע לאנגע דונקעלע קאָררידאָרען, האט דער קאָמיסאַר מיט א האַמער אין א שוועהרע טהיר געגעבען דריי קלעפ, וועלכע האבען אפגעהילכט פאר דאָנטעס, אזוי וויא מען וואלט געגעבען אויף זיין הארצען; דיא טהיר האט זיך אויפגעמאכט, און דיא זשאַנדאַרען האבען דאָנטעס לייכט אריינגעשטויסען אין צימער, וועלכער איז אפילו געווען ריינליך, אבער פערזעהען מיט פעסטע אייזענס. דיא טהיר האט זיך באלד וויעדער פערשלאסען און דאָנטעס איז געבליעבען אליין.

דאָנטעס האט יעצט ערפיהלט אז ער איז אין געפענגניס. ער האט אנגעפאנגען צו שוידערן; דונקעלע געדאנקען האבען אומשוועפט זיין גייסט. דאך האט ער זיך ער אינערט אן דיא פערשפרעכונג פון וויללפאָרט און ער האט זיך בערהוינגט. פיער שטונדען איז ער אזוי געזעסען: עס איז שוין געווען דונקעל, דער טאג איז נאך געווען ניט גרויס; עס איז געווען דעם ערסטען מערץ.

ענדליך געגען צעהן אוהר אבערנס, ווען דאָנטעס האט שוין אנגעפאנגען צו פער לירען דיא האפפונג, האט זיך דערהערט א גערויש אין קאָררידאָר, באלד דערויף האבען

יך דעהרערט טריט און א געקלאפעריי און דיא גרויסע אייזענע שלעסער האבען זיך אויפגעשלאסען און דיא טהיר האט זיך מיט א שווערען קרעכץ אויפגעמאכט. פיער זשאנדארן מיט ברענענדע פאקלען זיינען אריינגעקומען. דאנטעס איז זיי געגאנגען ענט געגען, ער האט גערעכענט, אז מען איז איהם געקומען רופען פון ווילפאָרט. ער האט עס געפרעגט איין זשאנדאר און דיעזער האט איהם בעיאָהט דיא פראַגע.

דאנטעס האט ווייטער ניט געוואלט פרעגען, דען ער האט געוואוסט, אז מען דארף אן זשאנדאר אין דיענסט ניט שטעלען קיין פראַגען. ער איז אלאָז מיט פריידע נאכגעגאנגען דיא זשאנדארן, אין דער האפפנונג, אז ער וועט בעפרייט ווערען. אין דרוי סען איז געשטאנען א געפענגניס וואגען און מען האט איהם געהייסען אַריינשטייגען אין איהם.

דאנטעס האט געוואלט מאכען אייניגע ווידערערעדען, אבער דיא זשאנדארן האבען איהם אהין אריינגעשטויסען און דיא טהירל האט זיך צוגעמאכט. ער האט ניט געהאט אן האט ניט געקענט האבען דיא קלענסטע מעגליכקייט צו מאכען דיא גרינגסטע ווידער שטרעבונג; אין איין אויגענבליק איז ער געזעסען אין א ווינקעל, צוויי זשאנדארן פון איין זייט און צוויי ענטגעגען איהם.

א קורצע צייט איז דער וואגען געפאהרען דורך דיא נאַכט, ביז ער האט זיך אפ געשטעלט לעבען א הויפטוואכע, וועלכע איז געווען לעבען ברעג פון וואסער. א דוצענד סאָלדאטען מיט גאלדענע געוועהר זיינען געקומען דעם וואגען ענטגעגען.

— איז עס פיר מיר? האט זיך דאנטעס געפרעגט, ווען ער האט דערזעהען דיעזע וואַכע, אבער דיא אנטווארט איז באלד געקומען, דען וויא ער איז ארויס פון וואגען, האבען זיך דיא סאָלדאטען אויסגעשטעלט אין צוויי רייען און האבען איהם געמאכט א וועג צום וואסער. דיא זשאנדארן האבען איהם צוגעפיהרט צו א שיפעל.

דיא ערסטע בעוועגענונג פון דעם געפאנגענעם, ווען ער האט דערפיהלט דיא פרישע לופט, איז געווען פול פריידע. דיא לופט איז כמעט דיא פרייהייט. ער האט זיא מיט דער פולער ברוסט איינגעאַטהעמט. באלד פון דעסטוועגען האט ער געגעבען א זיפץ, ווען ער האט ערקענט זיין לאַגע.

דיא שיפעל, אויף וועלכער ער איז ארויפגעשטיגען מיט דיא זשאנדארן האט זיך שוין פון א היפשע וויילע געשאַקעלט אויפ'ן וואסער. דאנטעס האט שוין מעהר ניט אויסגעהאלטען.

— אבער וואהין פיהרט איהר מיך? האט ער א זשאנדאר געפרעגט.

— איהר וועט עס באלד וויסען, האט איהם יענער געענטפערט.

ווילדע געדאנקען האבען איהם אָנגעפאנגען צו לעכערן דעם מוח. וואהין פיהרען זיי מיך?— האט ער געטראכט. ווען ער וואָלט געווען א שווערער פערברעכער, וואָלט ער דאָך געווען געשמיערט אין קייטען, און דערצו האט איהם דער פראַקוואַר פערשפראַכט כען אז ער וועט ניט דערמאָנען נואַרטיע'ס נאמען, קען איהם גאר ניט שאדען, און דעם בריעף האט ער דאָך אויך פערברעגט. דיעזע געדאנקען האבען איהם פערוהיגט, און ער האט רוהיג אפגעווארט דעם סוף. ער האט אנגעפאָנגען צו קוקען ארום זיך. ער האט געזעהען וויא זיי שיפען פארביי דיא קאַטאלאַנס. איין ליכטעל האט ער געזעהען דארטען

ברענען, און דאס איז געווען ביי זיין מערסערדעס אין הייזעל. ווען ער וואלט געגעבען א געשריי, וואלט זיא דערהערט, אבער ער האט זיך געשעמט פאר דיא זשאנדארן. דאס ליכטעל איז פערשוואונדען און דאס שיפעל איז ארויס אויפ'ן גרויסען ווא' סער. אָנשטאַט דיא רודערס, האט מען יעצט אנגעצויגען א זענעל, און דיא שיפעל איז געפלויענען אין דיא דונקעלע נאכט.

טראץ זיינער פערזאכטונג צו דיא זשאנדארן זיי צו שטעלען פראגעס, האט זיך דאַנטעס גענעהנט צו איינעם און האט אנגענומען זיין האנד.

— קאַמעראַד, האט ער צו איהם געזאגט, אין נאַמען פון אייער אייגענעם געדויעסן אלס סאָלדאַט, בעשווער איך אייך, אז איהר זאלט האבען מיטלייד מיט מיר. איך בין דער קאַפיטאַן דאַנטעס און איין עהרליכער פראַנצויז. אבוואהל איך בין בעשול'דיגט איך ווייס ניט וועגען וועלכען פערראטה: וואוהין פיהרט איהר מיר? זאָגט עס מיר און איך שווער אייך ביי מיין וואָרט אלס זעמאַן, דאס איך וועל מיר ערגעבען אין מיין שיקזאל.

דער זשאנדאר האט זיך געקראצט הינטערן אויער און האט אנגעקוקט זיין קאָמעראַד, יענער האט איהם געגעבען א מאַך מיט'ן קאַפּף. וויא איינער זאגט, „קענסט איהם זאגען; מיר זיינען שוין ניט ווייט פון ציעל.“

— איהר זייט א זעמאַן, און איהר ווייסט ניט וואו איהר זייט. קוקט זיך נור גוט ארום.

דאַנטעס האט אויפגעהויבען דיא אויגען, און האט געקוקט וואוהין דיא שיפעל געהט. פון ווייטענס האט ער געזעהען פאר זיך א גרויסע מעכטיגע שווארצע סקאלע. אויף וועלכער איז געשטאנען דער פינסטערער שלאָס פון איה. דיעזע שרעקליכע פאַרמע, דיעזעס געפענגניס, ארום וועלכער עס הערשט אזא טיעפער גרויען, דיעזע פעסטונג, וועלכע איז שוין זייט דריי הונדערט יאהר א שרעקען פאר מאַרסייל, איז פלוצלונג ער שיעגען פאר דאַנטעס, וועלכער האט גאר אן איהר ניט געדאכט, און האט אויף איהם געמאכט דעם איינדרוק, אזוי וויא אויף א פעראורטהיילטען צום טויט דער עשאפאָט. — וואָס! האט ער אויסגעשריען, דער שלאָס פון איה! אַהין פיהרט מען דאך נאר גרויסע שטאַטס פערברעכער! וואס האב איך דען געטהאָן? און וויא קען מען מיר פיהרען אַהין אָהנע יעדע אונטערזוכונג אהנע יעדען פעהרער, און דערצו נאך געגען דעם ווילען פון העררען וויללפאָרט? —

זאגענדיג דאס, האט דאַנטעס מיט דיא שנעליגקייט פון א בליץ, געוואלט אריינגעפרינגען אין וואַסער, אבער דער זשאנדאר, וועלכער האט געהיט יעדע בעוועגונג פון איהם, איז נאך געווען שנעלער וויא ער, און ער האט איהם אנגעכאַפט; אין איין מינוט איז דאַנטעס געלעגען אויף דעם באַדען פון שיפעל, און דיא קניען פון דיא זשאנדארן זיינען געלעגען אויף זיין ברוסט.

— אָט דאס איז דיין זעמאַן'ס ווארט! האט דער זשאנדאר געזאגט. יעצט ווען דו וועסט מאַכען דיא קלענסטע בעוועגונג, יאָג איך דיר אריין א קונעל אין קאַפּף. ביי דיעזע ווערטער האט ער איהם צוגעלייגט דיא ביקס צום קאַפּף.

דאַנטעס האט שוין געוואלט מאַכען א בעוועגונג, אום פטור צו ווערען פון לע' —

פען, ער האט זיך אבער איבערלייגט, דען ער האט נאך אלץ ניט פערלארען דיא האַפּי
נונג אין וויללפּאָרט. באלד דערויף האט זיך דאס שיפעל געגעבען א העפטיגען שטויס
אָן ברעג, א שטרוק איז ארויפגעפלויען אויפ'ן שיפעל, און דאַנטעס האט געוואוסט, אז
מען איז אנגעקומען צום ציעל.

צעהן מינוטען שפעטער איז שוין דאַנטעס געווען הינטער דיא מויערן פון דעם
שרעקליכען געפענגניס. מען האט איהם אריינגעפיהרט אין איין אונטעראירדישען זאל,
פון וועלכען דיא ווענד זיינען געווען נאָס, א שטיקעל אויל-לעמפעל האט בעליכטען דעם
טרויעריגען רוים, און האט דאַנטעס געצייגט זיין פיהרער, איין ארט געפענגניס-זוועכטער
מיט א נעמיינעם און גראבען אויסזעהען.

— דאס איז אייער צימער פאר היינטיגע נאכט, האט ער געזאָגט צו דאַנטעס,
דער גאָווערנער שלאפט שוין. עס קען זיין, אז מארגען וועט מען איהם אייך אומוועק-
סלען. דערוויילע, אָט האט איהר ברויט מיט א קריגעל וואסער; דאָרטען איז שטרוי;
דאס איז אַלעס, וואס א געפאנגענער קען ווינשען. גוטע נאַכט!

און נאָך איידער דאַנטעס האט נאך צייט געהאט אויפצומאכען דעם מויל און זיך
ארומצוקוקען, איז שוין דער וועכטער געווען אין דרויסען און האט צוגעמאכט דיא טהיר.
דאן האט ער זיך געפונען אין דער פינסטערניס און אין דער שטילקייט, וועלכע איז גע-
ווען אַזוי שטום וויא דיא פעלזען ווענט, פון וועלכע ער האט געפיהלט דיא אייזיגע קעלט
דריקענדיג אויף זיין ברענענדען שטערען.

ווען דיא ערסטע ליכט שטראהלען פון טאג האבען אנגעפאנגען איינצודרינגען אין
דיעזען קערקער, איז דער וועכטער געקומען מיט דעם בעפעהל צו לאזען דעם געפאנגענ-
נעם אויפ'ן פלאץ וואו ער איז געווען. דאַנטעס איז געשטאנען אויפ'ן זעלבען פלאץ, וואו
דער וועכטער האט איהם געלאזען. עס האט געשיינט, אז א אייזערנע האנד האט איהם
דארטען צוגעשמיעדט; נור זיין טיעפעס אויג. וועלכעס איז געווען אומוועבט פון דעם
נאסען טוי פון זיינע טרערען, האט געקוקט אויף דער ערד און האט געטראגען אין זיך
לעבען. ער איז געשטאנען אונגעוועגליך און האט זאגאר ניט בעמערקט, וויא דער וועכ-
טער איז ארייגעקומען. דער וועכטער האט זיך ארום איהם ארומגעדרעהט, און האט
איהם געמוזט אנריהרען. דאַנטעס האט געגעבען א שוידער און האט א טרייסעל גע-
טהאָן מיט'ן קאָפּף.

— איהר האט גאר ניט געשלאָפען? האט איהם דער וועכטער געפרעגט.

— איך ווייס ניט. האט דאַנטעס געענטפערט. דער וועכטער האט איהם פער-

וואונדערט אנגעקוקט.

— ווילט איהר גאר ניט עסען? האט דער וועכטער פארטגעזעצט.

— איך ווייס ניט, האט דאַנטעס וויעדער געענטפערט.

— ווילט איהר עפעס?

— איך וויל זעהען דעם גאָווערנער.

דער וועכטער האט א קנייטש געטהאָן מיט דיא פלייצעס און איז ארויסגעגאנגען.

דאַנטעס האט אויסגעשטרעקט דיא הענד צו דער טהיר, אבער דיא טהיר האָט זיך
פערמאַכט, דאן האט זיין ברוסט געשיינט זיך צו צורייסען אין א לאנגען שלוכצען. דיא

טרערען, וועלכע האבען איבערפילט זיין ברוסט, זיינען ארויס וויא צוויי טייכען פון זיינע אויגען; ער איז געפאלען מיט'ן קאָפּף צו דער ערד, און איז אזוי א לאנגע צייט געלעגען. זיין גאנצער לעפען האָט דורכפאַסירט זיין קאָפּף, און ער האט זיך געפרענגט, וועלכען פערברעכען האט ער, נאך אזוי יונג, בעגאנגען, אום אזוי הארט בעשטראפט צו ווערען. אזוי איז פערנאנגען דער גאנצער טאג. ער האט קוים אנגעריהרט דיא ברויט און וואסער. ער איז אַרומגעגאנגען אין זיין געפענגניס וויא א ווילדע חיה אין שטייג. איבער הויפט האט איהם איין געדאנקען געמאכט אויפשפרינגען, וועהרענד דעם פיהרען אויפ'ן וואסער, איז ער אין זיין אנוויסענהייט פון זיין לאגע, געבליעבען אזוי רהיג; ער וואלט געקענט צעהן מאָהל זיך אריינארפען אין וואסער, און אזוי וויא ער איז געווען א גוטער שווימער, וואלט ער צוגעשוואומען צו א ברעג, פון דארטען וואלט ער אנטלאָפען נאך אויסלאנד, און וואלט נאכגעשיקט נאך זיין מערסעדעס און זיין פאטער, און ער וואלט געקענט גליקליך לעפען; וועהרענד יעצט איז ער געפאנגען אין דעם שרעקליכען געפענגניס פון איה, אהנע צו וויסען וואס זיין פאטער און וואס מערסעדעס מאַכט, און נאר צו ליעב דעם, וואס ער האט געגליבט אין דעם וואָרט פון ווילפאָרט. עס איז געווען אום משוגע צו ווערען.

אזוי האט זיך דאָנטעס אַרומגעוואלגערט אויפ'ן ביסל שטרוי ביז אויף מאָרגען, ווען דער וועכטער איז אריינגעקומען. אויף דיא פראגע, אויב ער וויל עפעס, האט איהם דאָנטעס ווייטער געענטפרעט, אז ער וויל זעהען דעם גאָווערנער.

— הערט, האט דער וועכטער, וועלכער האט בעקומען עטוואס מיטלייד מיט דעם אונגליקליכען, שוין מיט א ווייכערע שטימע געזאגט, דאס וואס איהר פערלאנגט איז אונמעגליך. עס איז נאך קיין מאָל ניט געווען, אז דער גאָווערנער זאָל קומען אין דער צעלע פון א געפאנגענעם; זייט אבער פערניפטיגט. עס קען זיין, אז וועהרענד אייער שפאצירען אויפ'ן הויף זאלט איהר איהם בעגעגענען, דען קענט איהר איהם פרעגען; אויב ער וועט ענטפערן, איז עס זיין זאך.

— און וויפעל קען איך ווארטען אויפ'ן צופאַל, אז איך זאל איהם בעגעגענען?

— ווער ווייס. א חודש, דריי, זעכס, און פיעלייכט א יאהר.

— דאס איז צו לאנג, האס דאָנטעס געזאָגט: איך וויל איהם שוין זעהען.

דרינגט דאך ניט אזוי מיט אייער אונמעגליכען פערלאנגען, דען אין צוויי וואכען וועט איהר משוגע ווערען.

— מיינסטו עס? האט דאָנטעס געזאגט.

— געוויס, משוגע; דיא משוגעת פאנגט אלע מאָל אזוי אן. מיר האבען דא א

ביישפיעל. מיר האבען דאָ אין דיעזען צימער געהאט א גייסטליכען, וועלכער האט אַנ-געפאָמען דעם גאָווערנער א מיליאָן, ביז ער איז געווארען משוגע.

— און וויא לאנג איז עס שוין, אז ער האט פערלאָזען דיעזען צימער?

— צוויי יאהר.

— האט מען איהם פריי געלאָזען?

— ניין, מען האט איהם איינגעשפאָרט אין א פינסטערן חדר.

— הער, האט דאָנטעס געזאָגט. איך בין ניט משוגע, און איך וויל דיר ניט

אָנפאַטען קיין מיליאָן, ווייל איך האב ניט, אבער איך וועל דיר געבען פינף טאלער ווען דו וועסט מיר אוועקטראָגען א צעטעל צו א מיידעל אין דיא קאטאָלאָגס.

— צו וואס זאל איך טהאָן דיא נאַרישקייט. ווען מען כאַפט מיך, פערליער איך מיין פלאַץ, וועלכער בריינגט מיר איין טויזענד טאלער א יאהר, א חוץ זייטיגע אייני-קינפטע און שפייזע.

— געדענקדישע, ווען דו טהוסט עס ניט, זױעל איך אין איין שעהנעם טאג טיט דיעזען ביינקעל דיר צו שפאַלטען דעם קאַפּף און איך וועל ארויס.

— דער וועכטער איז באלד ארויסגעגאנגען און איז געקומען צוריק מיט פיער סאָלדאַטען. און האט געהייסען אין נאָמען פון נאָווערנער אראָפּפיהרען דעם געפאַנגענעם מיט איין עטאַזש ניערדיגער. „מען מוז דעם משוגענעם אריינזעצען צווישען דיא משוגענים“. דאָנטעס האט זיך געלאָזען פיהרען וויא א קינד. מען האט איהם אריינגע-פיהרט אין א פינסטערע צעללע פופצעהן שטופפען ניערדיגער. דיא טהיר האט זיך צור געמאַכט. און דאָנטעס איז געגאנגען טאַפענדיג מיט דיא הענד פאר זיך, ביז ער האט אָנגעטאַפט דיא וואנד. ער האט זיך אוועקגעזעצט אין א ווינקעל און איז געבליעבען אונט-בעוענליך.

דער וועכטער האט געהאט רעכט: עס האט זעהר וועניג געפעהלט אז דאָנטעס זאל משוגע ווערען.

9טעם קאַפיטעל.

עדמאָן דאָנטעס און דער משוגענער.

מאָנאטען, פיעל מאָנאטען זיינען פערגאנגען און דער אונגליקליכער דאָנטעס האָט אלץ געשמאַכט אין זיין לעבעדיגען קבר. לואיס דער אַכטצעהנטער איז פערראָגט געוואָרען פון פראַנקרייך, נאַפּאָלעאָן דער ערשטער איז צוריק ארויף אויפ'ן טראָן, ער איז וויעדער פערשיקט געוואָרען אויפ'ן אינזעל, לואיס דער אַכטצעהנטער איז צוריק ארויף אויפ'ן טראָן—און עדמאָן דאָנטעס האָט אלץ געשמאַכטעט אין קיזרקער.

זיין אַלטער אַרימער פאָטער האָט ניט געקענט אַריבער טראָגען דיא שיידונג פון זיין געליעבטען זון, און ער איז אין פינף מאָנאַט ארום נאָך דאָנטעס אַרעסט געשמאַך-בען. זיין כלה דיא שיינע מערסעדעס האט אויסגעוויינט איהרע אויגען נאך איהר נע-ליעבטען און איז כמעט אריינגעפאלען אין א מין שטומפפון פון גרויסען שמערץ און ליידען.

דער גוטעהרציגער שיפס אונטערנעהמער מאָרעל איז געלאָשען צום פראַקוראַר ווילפאָר טאָג טעגליך וועגען דאָנטעס און ער האָט איהם אזוי לאנג געפיהרט, ביז עס איז איהם מיאוס געוואָרען נייענדיג און ער האָט אויפגעהערט. דער שניידער קאַדרוס, איז געווען דער איינציגער וועלכער האָט עפעס געקענט טאָן פאַר דאָנדעס'ן אָבער ער האָט מורא געהאַט פאַר דאָנגלאַר און ער האָט פערטרונקען זיין עגמה נפש אין וויין. נאָר דאָנגלאַר האָט זיך געפרייט, וואָס זיין ווערק איז איהם אזוי גוט געלונגען און ער איז פטור געוואָרען פון דאָנטעס. ער האט געהאט א זיכערע שמעלע און איז געווען דער קאַפיטאַן פון דער שיף פאַראָאָן. פערנאַן האָט זיך אויך געפרייט מיט דאָנ-

מעם פערשוואונדען, דען ער האָט נאָך ביז יעצט פון דער אונגליקליכער מערסעדעס קיין ליעבע ניט געקענט ערווארטען, האָט ער יעצט געקענט לייכט האָפען, אז מיט דער צייט וועט זיא ווער'ן זיין פרוי.

אונגעפעהר א יאהר נאָך לואיס דעם אַכטצעהנטען צוריקקומען אין פראַנקרייך, האָט דער גענעראַל אינספּעקטאָר וויזיטירט דיא געפענגניסען.

דאָנטעס האָט אין זיין גרוב געהערט עפעס רודערענדיג זיך איבער איהם אבער ער האָט ניט געוואוסט וואָס עס איז. דאָס איז געווען דער אינספּעקטאָר וועלכער האָט נאָכגעזעהען איינע נאָך איינע דיא צעלען און האָט געפרעגט דיא געפאָנגענע אויב זיי ווער'ן גוט בעהאַנדעלט. אלע האָבען איהם געענטפערט אז זיי ווער'ן זעהר שלעכט געעהרט און זיי פערלאנגען דיא פרייהייט.

דער אינספּעקטאָר האָט זיי געפרעגט, אויב זיי האָבען עפעס אַנאָדער פערלאַנג גען, און דיא געפאָנגענע האָבען געשאַקעלט מיט דיא קעפּ. וואָס קען א געפאָנגענער מעהר פערלאנגען וויא דיא פרייהייט?

— עס איז ניטא וואס צו הערן. האט דער אינספּעקטאָר געזאגט צום דירעקטאר פון געפענגניס, וועלכער האָט איהם בעגלייטעט. האָט איהר עפעס אנדערע געפאָנגער גע? האָט ער איהם געפרעגט.

— יא, מירא אָבען געפּוהרליכע און משוגענע געפאָנגענע, וועלכע מיר האַלטען אין בעזונדערע גריבער.

— לאָמיר גיין זעהען דיזע געפאָנגענע, האט דער אינספּעקטאר געזאגט.

— איך וועל פריהער הייסען צושיקען צוויי מאַן, דען דיזע געפאָנגענע זיינען געדעהרליך. זיי קענען א מאָל הרגענען א מענשען כדי מען זאל זיי פערמשפטען צום טויט.

— נו, מאַכט וויא איהר פערשטייט, האט דער אינספּעקטאר געענטפערט.

און טאקע באלד זיינען געקומען צוויי סאָלדאטען. מען האָט אנגעפאָנגען אראפ צו שטייגען דיא טרעפּ, וועלכע האָבען אזוי געשמונקען פון דער פערפעסטערער לופט, איין אונגעוויינטער מענש מיט דעם האט געקענט דערשטיקט ווערען.

— צום טייוועל! האט דער אינספּעקטאָר אויסגערופען אויף העלפט וועג. וועלכער שווארץ יאהר קען דאָ לעבען?

— א שרעקליכער פערשווערער, וועלכער איז אונז רעקאָמאָדירט געוואָרען אַלס זעהר אַ געפּוהרליכער מענש.

— וויא לאנג איז ער שוין דאָ?

אונגעפעהר א יאהר, האט דער דירעקטאָר געענטפערט.

— זיצט ער דיא גאנצע צייט אין דיזער גרוב?

— ניין, צייט ער האט געוואלט טויטען זיין וועכטער.

— אלזאָ מוז דער מענש זיין א משוגענער? האט דער אינספּעקטאָר געזאָגט.

— נאך ערגער וויא דאס, ער איז א טייוועל.

— ווילט איהר, אז מען זאל איהם בערוהיגען, האט דער אינספּעקטאָר געזאָגט

צום דירעקטאָר.

— עם האט קיין צוועק ניט, מיין הערר, ער איז שוין גענוג געשטראַפֿט. יעצט איז ער שוין כמעט משוגע און באלד וועט ער אין גאנצען אראָפּ פון זינען.
— עם איז בעסער פאר איהם, אז ער וועט אין גאנצען משוגע ווערן, דאן וועט ער ניט ליידען.

— איהר האט זעהר רעכט, מיין הערר, האט דער דירעקטאָר געענטפערט. אייער מיינונג ווייזט, אז איהר פערשטייט דיא זאך. מיר האבען דאָ נאך א געפאָנגענעם, וועלכער איז אָפּגעטהיילט פון דעם מיט א צוואנציג פוס און צו וועלכען מען דארף צו קומען דורך אנאנדער גאנג, דאס איז איין אלטער גייסטליכער, וועלכער זיצט שוין דאָ פון דעם יאהר 1811, און ביי וועלכען דער קאָפּ האט זיך צומישט אין יאהר 1813. דעם מאָן קען מען מעהר קערפערליך ניט דערקענען. ער וויינט, ער לאַכט; ער ווערט מאָגער, ער ווערט פעט. ווילט איהר איהם זעהן פריהער וויא יענעם? זיין משוגעת מאכט פריילעך און איהר וועט זיך ניט פיהלען אומעמיג לעבען איהם.

— איך וועל זיי זעהען ביידען. לאָמיר פריהער אריינגיין צום ערשטען.
— זעהר גערן, האט דער דירעקטאָר געזאָגט, און ער האט געגעבען א צייכען צום שליסער, אז ער זאל עפענען.

ביי דעם סקריפּ פון דער אייזערנער טהיר, האט זיך דאָנטעס אויפגעהויבען. ער איז געלעגען אין א ווינקעל און האט געקוקט אויף דיא ליכט, וועלכע איז אריינגעקומען דורך א שפּאַלט אין זיין גרוב. ווען ער האט דערוועהן איין אונבעקאנטען מענשען מיט צוויי סאָלדאַטען, האט ער גערעכענט, אז א גרויסער בעאַמטער איז געקומן פון זיינטיגען.

דיא סאָלדאַטען האָבען אָנגעשטעלט זייערע ביקסען, כדי ער זאל זיך ניט א וואָרף טאָן אויפ'ן אינספעקטאָר. דער אינספעקטאָר אליין האט אָפּגעשפרונגען אַן א זייט.
דאָנטעס האט דאן געזעהען, אז מען האט איהם פערשוואַרט ביי דעם בעאַמטען און ער האט צוזאַמענגענומען זיין גאנצע קראפט און האט דעם אינספעקטאָר דערציילט זיין געשיכטע.

דער אינספעקטאָר האט איהם אין גאנצען אויסגעהערט און ער האט זיך געזיגעט צום דירעקטאָר, און האט צו איהם געזאגט שטילערהייט:

— דער מענש איז שוין געוואָרען גאנץ ווייך. דער פחד האט איהם געמאכט פאר א מענשען. דאן האט ער זיך געווענט צו דאָנטעס.

— אַלזאָ וואס פערלאנגט איהר?

— איך פרעג, וועלכען פערברעכען האב איך בעגאנגען, איך פערלאנג. אז מען זאל מיר געבען ריכטערס, איך פערלאנג, אז מיי פראָצעס זאל אונטערזוכט ווערן. דאן פערלאנג איך, אז מען זאל מיך שיסען אויב איד בין שולדיג, אדער מען זאל מיך פריילאָזען, ווען איך בין אונשולדיג.

— האט איהר גוט צו עסען? האט דער אינספעקטאָר געפרעגט.

— איך גלויב אז יא; איך ווייס גארניט, דאס קימערט מיך וועניג, אבער וואס עס דארף קימערן ניט מיך אונגליקליכען געפאנגענעם, זאנדערן דיא מענער פון גערעכטיג-

קייט, איז אויסצוגעפינען, פאר וואס איין אונשולדיגער מענטש ווערט געהאלטען אין א פינסטערן קערקער נאָר ווענען א נידערטרעכטיגע פאלשע מסירה.

— איהר זייט היינט זעהר ווייך, האט דער דירעקטאָר געזאגט, ניט אלע מאָל זייט איהר אזוי געווען. איהר האט אנדערש געשפראַכען, מיין פריינד, דעם מאָג ווען איהר האט געוואָלט הארגענען דעם וועכטער.

— עס איז אמת, מיין הערר, האט דאָנעם געזאָגט, און איך בעט הערצליך אז דער מאָג זאל מיר מוחל זיין, וועלכער איז געווען אלע מאָל גוט צו מיר. אבער וואס ווילט איהר? איך בין געווען משוגע, ווילד....

— אין איהר זייט עס ניט מעהר?

— ניין, מיין הערר, דיא געפאנגענשאפט האט מיך צובויגען און צובראָכען און פערניכטעט. עס איז שוין אזא צייט וויא איך בין דאָ!

— אזוי לאנג? ווען זייט איהר ארעטירט געוואָרען? האט דער אינספעקטאָר געפרעגט.

— דען 28טען פעברואַר, 1815, צוויי א זייגער נאך האלבען מאָג.

— יעצט האָבען מיר דען 30טען יולי 1816. עס זיינען זעבענצעהן מאָנאט וויא

איהר זייט דאָ.

— זעבענצעהן מאָנאט! האט דאָנעם אויסגערופען. אַך מיין הערר, איהר ווייסט ניט וואס דאס איז זעבענצעהן מאָנאט אין קערקער. דאס זיינען זעבענצעהן יאָהר, זעבענצעהן דרות; איבערהויפט פאר א מענטשען וויא איך, וועלכער האט געדארפט היי ראטהען א געליעבטע מיידעל, פאר וועמען דאס גליק איז געשטאנען פאר דער טהיר, און פלוצלונג פאלט ער אראָפּ פון דער העלער ליכטיגער וועלט אין א פינסטערן און וויסטען תהום, און ער ווייסט ניט אויב דיא וועלכע ער האט געליעבט לייעבט איהם נאך און אויב זיין אלטער אונגליקליכער פאָטער לעבט נאָך. זעבענצעהן מאָנאט געפענגענע פאר א מענטשען, וועלכער איז געוויינט געווען מיט דיא לופט פון דיא ימים און מיט דיא שיפען אין דיא שטורעמיס, מיין הערר, זעבענצעהן מאָנאט קערקער פאר אזא מענטשען איז מעהר וויא דיא גרעסטע שטראָף, וועלכע א מענטש קען נאָר אויסטראכטען! האט אַלואַ מיט לייד מיט מיר, גוטער הערר! איך בעט ניט קיין געשענק, זאָנדערן גערעכטיגקייט. ריכטער וויל איך, מיין הערר, נאָר ריכטער! מען קען דאָך ניט אָפּזאָגען א מענטשען צו נעבען א ריכטער, ווען דער מענטש איז שולדיג אין עפעס.

— גוט, האט דער אינספעקטאָר געזאָגט, מען וועט זעהען. דען האט ער זיך

געווענט צום דירעקטאָר.

— ווייסט איהר, דער אַרימער טייוועל מוז ליידען. אז מיר וועלען זיין אויבען וועט

איהר מיר צייגען דעם בוך, און איך וועל זעהען פאר וואס ער זיצט.

— געוויס, האט דער דירעקטאָר געענטפערט. אבער איהר וועט געפינען אז ער

איז א געפעהרליכער פערברעכער.

— מיין הערר, האט דאָנעם ווייטער געזאָגט, איך ווייס אז איהר קענט מיך ניט

בעפרייען, אבער איהר קענט פאַרבריינגען מיין זאך פאר דיא רעגירונג את מען זאָל

אונטערזוכען פאר וואָס איך זײַן. איך בעט נאר א ריכטער ווייטער ניט. אָה וויא שמערצליך עס איז צו זיצען אזוי לאנג אין קערקער און מען ווייס ניט פאר וואָס !

— לייבט מיר צו און לאָמיר ארויסגיין, האט דער אינספעקטאָר געזאָגט.

— הערר ! האט דאָנטעס געשריען, איך זעה, אז איהר האָט מיטלייד מיט מיר.

— מיין הערר, זאָגט מיר, אז איך זאָל האָפען.

— איך קען אייך דאס ניט זאגען, האט דער אינספעקטאָר געענטפערט, איך קען

— אייך נאר פערשפרעכען דורכצוקוקען אייערע אַקטען.

— אָה דאָנק, מיין הערר. בין איך פריי, בין איך גערעטעט.

— ווער האט אייך אַרעטירט, האט דער אינספעקטאָר געפרעגט.

— הערר ווילפאָר. זעהט זיך מיט איהם און טוט פאר מיר, האט דאָנטעס

געענטפערט.

— הערר ווילפאָר איז שוין ניטאָ פון א יאָהר אין מאַרסיל, ער איז אין טולוז.

— אַך, יעצט וואונדער איך מיך שוין ניט, מיין איינציגער בעשיצער איז אוועק.

— האט אפשר הערר ווילפאָר עפעס געגען אייך ? האט דער אינספעקטאָר

געפרעגט.

— גאָרניט. ער איז נאר געווען פריינדליך צו מיר.

— אלאָ קען איך מיך פערלאָזען אויף דאס וואס ער האט צוגעשריעבען צו

אייערע אַקטען ?

— פאָלשטענדיג, מיין הערר, האט דאָנטעס געענטפערט.

— גוט, וואָרט אויף אַנטוואָרט, האט דער אינספעקטאָר געזאָגט.

דיא טהיר פון דאָנטעס גרוב האט זיך וויעדער צוגעמאַכט, אבער ער איז געבליעבען

צוריק מיט נייע פרייליכע האָפנונגען.

— לאָמיר יעצט גיין זעהען דער אנדערן, האט דער אינספעקטאָר געזאָגט, איך

וויל שוין פטור ווערן פון דיזע גריבער, וואס איז דיא משוגעת פון דעם גייסטליכען ?

— א וואונדערפארע משוגעת ! האט דער דירעקטאָר געענטפערט. ער האט זיך

איינגעבילדעט, אז ער האט א גרויסען אוצר. אין דעם ערשטען יאהר פון זיין געפאנגענ-

שאפט האט ער אָנגעבאָטען דער רעניערונג א מיליאָן, אז מען זאָל איהם פריי לאָזען ;

דעם צווייטען יאָהר צוויי מיליאָן, דעם דריטען דריי מיליאָן און אזוי ווייטער ער איז שוין

פינף יאהר דאָ. ווען ער וועט אייך זעהען, וועט ער אייך אָפרופען אָן א זיט און וועט

אייך אָנבאָטען פינף מיליאָן פאר זיין פרייהייט.

— זעהר איין אינטערעסאַנטע זאך, האט דער אינספעקטאָר געזאָגט. און וויא

הייסט דיזער מיליאָנער ?

— דער פריסטער פאַריאָ.

ריידענדיג אזוי זיינען זיי צוגעקומען צו דער צעלע פון דעם גייסטליכען. דער

שליסער האט אויפגעמאַכט דיא טהיר און אלע זיינען אריין אין צעלע.

אין מיטען צימער איז געלעגען כמעט אַ נאַקעטער מענש און האט געצייכענט

מיט א שטיקעל קאַלך פון דער וואַנט אויף דער ערד. ער איז געווען אזוי בעשעפטיגט

מיט זיין צייכענען, דאס ער האט אפילו ניט אויפגעהויבען דעם קאַפּ, ווען דיא טהיר

האט אָננעפאנגען צו סקרופען. ערשט ווען דיא ליכט איז אריין אין צימער האט ער אויפגעהויבען דעם קאָפּ. ווען ער האט דערזעהען דיא גאַנצע קאמפאניע האט ער זיך שנעל אויפגעהויבען און האט זיך בעדעקט מיט זיינע לומפּען.

— וואס פערלאנגט איהר, האט דער אינספעקטאָר צו איהם געזאָגט.

— איך, מיין הערר? האט דער גייסטליכער פּערוואונדערט געזאָגט, איך פערלאנג

גאָרניט.

— איהר פערשטייט מיך ניט, איך בין געשיקט פון דער רעגירונג פּרעגען דיא

דיא געפאנגענע אויב זיי דארפּען עפּעס, אדער זיי קלאָגען זיך איבער עפּעס.

— אויב אזוי, האט דער פּריסטער אויסגערופּען, האָף איך, אז מיר וועלען שוין

צורעכט קומען.

דאָ האָט דער פּריסטער דעם אינספעקטאָר דערציילט, אז ער איז געבעקאָרען אין

איטאַליען און דאס 1811 איז ער אין פּראַנקרייך אַרעטירט געוואָרען, ער ווייס ניט פאר

וואס און פון יענער צייט אָן איז ער אין דיזע גרוב. דאָן האט ער דעם אינספעקטאָר

דערציילט, אז ער האט א גרויסען אוצר פערבאָרנען און ער וועט געבען ביז זעקס מיליאָן

ווען דיא רעגירונג וועט איהם בעפּרייען.

דער אינספעקטאָר האט זיך געוואונדערט וויא דער מענש האט געשפּראַכען וויא

א קלאָרער און גאָרניט וויא א משוגענער, אָבער דער דירעקטאָר האט איהם אלע מאָל

אונטערגעברומט אין אויער, אז ער רעט שוין אזוי פון פינף יאָהר.

— גיט מען אייך עסען? האט דער אינספעקטאָר אין מיטען דרינען געפּרענט.

— מיין הערר, האט דער גייסטליכער געזאָגט. וואס האט איהר צו פערלירען?

גייט אויף דעם אָרט וואו איך וועל אייך זאָגען און פרופּט זוכען, איך בלייב דאך דאָ.

— איהר ענטפּערט מיר ניט אויף מיין פּראַגע, האט דער אינספעקטאָר געזאָגט

מיט אונגעדולד.

— און איהר ענטפּערט מיר ניט אויף מיינע, האט דער פּריסטער פּאַריאָ געד

ענטפּערט מיט כּעס. זייט פערפּלוכט וויא דיא אנדערע, וועלכע האבען מיר ניט געוואָלט

גלייבען. גייט, איך האב מעהר גאָרניט וואָס צו זאָגען, און דער אלטער האט זיך ווייטער

אנידערגעזעצט צייכענען.

— וואס מאכט ער דארטען? האט דער אינספעקטאָר געפּרענט ווען זיי זיינען

ארויסגעגאנגען.

— ער ציילט זיין אוצר, האט דער דירעקטאָר געענטפּערט.

אזוי האט זיך געענדיגט דיא געשיכטע פאַרן פּריסטער פּאַריאָ. דער פּועל יוצא פון

דער וויזיט איז געווען, דאס מען האט בעשטעטיגט, אז ער איז א משוגענער. ער איז

געפליבען איין אויביגער געפאנגענער.

וואס ערמאן דאַנטעס אָנבעלאַנגט, האט דער אינספעקטאָר געהאלטען וואָרט. ביין

ארויסגיין האט ער זיך געלאָזען ווייזען דעם געפּענגנים בוך. ער האט געפונען דאַנטעס

אַקטען, און דערביי האט ער געפונען א בעמערקונג פון דעם פּראָקוראָר ווילפּאָר, אז

דאַנטעס איז א געפּעהרליכער פּערווערער געגען דעם קעניג און ער דארף זעהר שטרענג

בעוואַכט ווערן.

דאס איז געווען גענוג, אז דער אינספעקטאָר זאל נאך צושרייבען:
„עס איז גאַרניט צו מאכען“.

דערמיט איז דאָנטעס געווען פערמשפט אויף אויביגען קערקער.

נאך דעם אינספעקטאָרס אוועקגאנג האט עס דאָנטעס אבער ניט געפיהלט, אין געגענטהייל, ער האט נאך אָפגעלעבט. צייט ער איז געווען אין געפענגניס האט ער פערגעסען צו רעכענען דיא צייט. דער אינספעקטאָר האט איהם געגעבען דעם דאָטום און ער האט מיט א שטיקעל צעמענט פון דער וואַנד אויפגעקריצט אויף דער וואַנד 30טען יולי, 1816. פון דויער צייט אָן האט ער יעדען טאָג געמאַכט א צייכען אונטערן דאָטום, כדי ער זאל מעהר ניט פערלירען דיא צייט, און ער זאל אלע מאָל וויסען דעם דאָטום.

טעג זיינען אוועק, דאָן וואַכען און דאָן מאָנאטע און דאָנטעס האט אַלץ געוואַרט, אז דער אינספעקטאָר זאל איהם בעפרייען. עס איז אוועק א יאָהר, און דאָנטעס האט שוין פערלאָרען דיא האָפנונג. דער דירעקטאָר איז אוועק און עס איז געקומען אנאנדערער אויף זיין פלאַץ, און דויער איז געווען צו פויל צו קענען אלע געפאנגענע מיט'ן נאָמען. ער האט זיי געגעבען נומערן, און עדמאָן דאָנטעס האט שוין געהייסען נומער 34.

10טעס קאפיטעל.

דער נומער 34 אין נומער 27.

עדמאָן דאָנטעס האט אויסגעליטען אלע שמערצען, וועלכע א שטערבליכער מענש קען נאר איבערטראָגען. אין אָנשאנג פון זיין געפאנגענשאפט האט ער נאָך מיט שטאַלץ געפאָרדערט זיין פרייהייט, דאָן האט ער געבעטען און שפעטער האט ער שוין אויפגעהערט צו בעטען אויך. ער האט זיך דערמאָנט, אז זיין מוטער האט איהם א מאָל געלערנט בעטען צו נאָט. ער האט דאָן אָנגעפאנגען צו בעטען נאָט, אז ער זאל איהם בעפרייען פון זיינע צרות, און בעטענדיג האט ער אין דעם געפונען איין ערלייכטערונג. ער פלעגט בעטען נאָט אין דער הויך און פלעגט מיט איהם ריידען און ער האט ערוואַר טעט פון נאָט זיין פרייהייט. אבער יאהרען זיינען פערגאנגען און נאָט האָט איהם ניט בעפרייט, ביז ער האט ענדליך פערלאָזען דיא געדולד און האט אָנגעפאנגען צו פלובען. אזוי זיינען אוועק פינף יאָהר און ער איז אַלץ געלעגען אין זיין פינסטערן גרוב. דאָן איז געקומען דיא פערצווייפלונג. דאָנטעס האט אָנגעפאנגען צו קלערן ארום נעמען זיך דעם לעבען. און אזוי פאלד וויא ער האט בעקומען דעם געדאנקען איז ער ביי איהם געוואָרען פעסטער און פעסטער, ביז ער איז געקומען צום פונקט צו נעמען זיך דאס לעבען. ער האט פריהער געדאכט ארום היינגען זיך, אבער פאר א מאַטראָז איז הענגען זעהר א שענדליכער טויט, האט ער געקלערט ארום אנאנדערן און איז געקומען צום פעהרגענערן זיך.

דויער טויט איז פאר איהם געווען דער בעסטער און ער האט זיך גענומען גלייך זיין פלאַן דורכצופיהרען. ער האט זיך אונטערגענומען אכט טאָג ניט צו עסען, פיער טעג האט ער שוין ניט געגעסען, און ער איז שוין געווען האלב טויט. ער איז געלעגען אויף זיין

בעמעל מיט'ן פנים צום וואנד און האט שוין ניט געפיהלט קיין הונגער און קיין דורסט, ער האט געפיהלט אז זיין ענדע איז שוין נאָהענט.

פלוצלונג האט ער דערהערט, אז מען קראַצט פון יענער זייט מויער. דאס איז געווען, וויא איינער וואלט איהם אויפגעוועקט צום לעבען. ער האט אויפגעהויבען דעם קאָפּ אום בעסער צו הערן. עס איז געווען א רייבען מיט א אינסטרומענט דיא וואַנד. וויא אָפגעשוואַכט דאַנטעס איז געווען, האָט איהם דיזער קלאַפּען געגעבען נייען לעבען. ער האָט בעקומען קראַפט צו קלערן און האָט געדענקט וואָס דער קראַצען קען בעדייטען, דריי שעה האָט ער זיך צוגעהערט צו דעם קלאַפּען און ער האָט פערשטאַ-נען, אז דאָס מוז זיין אזא געפאַנגענער וויא ער, וועלכער וויל זיך בעפרייען.

דער וועכטער האָט איהם געבראַכט דינער. יעדעס מאָל אין דיא פיער טעג ווען דער וועכטער איז צו איהם צוגעגאַנגען און האָט איהם געפרעגט וואָס איהם עפיהלט און פאַר וואָס ער עסט ניט, האט זיך דאַנטעס אומגעקערט אין זיין בעמעל צום וואַנד און האָט איהם ניט געענטפערט. דעם מאָל אָבער האָט דאַנטעס מורא געהאַט, אז דער וועכטער זאל ניט דערהערען דעם קראַצען פון יענער זייט וואַנד. ער האָט זיך אויפגעהויבען און האָט גערעט מיט אַ הויכער שטימע איבער דיא שלעכטע עסען, איבער דיא פערשטיקטע לופט און זא ווייטער, ביז דער וועכטער האָט איהם אריינגעאַסען זיין הייסע עסען און איז ארויסגעגאַנגען. גליקליכער ווייזע האט דער וועכטער געמיינט, אז דאַנטעס רעט פון היין. דען זאָנסט וואָלט איהם זיין בענעהמען אויפגעפאלען.

ווען דער וועכטער איז ארויסגעגאַנגען, איז דאַנטעס צוגעגאַנגען צום טיש און האָט מיט איין צוג אויסגעטרונקען דיא הייסע זופ. דיא ברויט האָט ער נאָך דערווייל ניט געגעסען, ער האָט מורא געהאַט, אז עס וועט איהם שאַדען. דאַנטעס האָט גע-פיהלט, אז אַ נייער לעבען איז אין איהם אריין. ער האָט יעצט גאַנץ דייטליך געהערט דיא קלעפּ פון יענער זייט.

פלוצלינג איז איהם אריין א שרעקליכער געדאַנק אין קאָפּ. אפשר איז דער קלאַ-פער ניט קיין געפאַנגענער, זאָנדערן איין ארבייטער, וועלכער מאַכט עפעס צורעכט. ער האָט גלייך געוואָלט וויסען וויא דיא זאך איז. ער האָט בערעכענט אָנצוקלאַפּען אין וואַנד. ווען דאָס איז איין ארבייטער. וועט ער א וויילע סטאַפּען דיא ארבייט און וועט גלייך וויעדער אָנפאַנגען. איז עס אָבער א געפאַנגענער, וועט ער זיך דערשרעקען פאַר'ן קלאַפּ און וועט אויפהערן צו אַרבייטען אויף א ליינגערע צייט.

ער האָט אָפגעקראַצט אַ שטיק צעמענט פון דער פייכטער וואַנד און האָט דער-לאַנגט אַ פאַר קלעפּ אין וואַנד. דיא ארבייט פון יענער זייט האָט גלייך אויפגעהערט. דאַנטעס האט געוואַרט א שעה, צוויי און דריי, און דער קלאַפּען האָט ניט אנגעפאַנד גען נאָך א מאָהל. יעצט איז דאַנטעס געווען זיכער, אז דער ארבייטער איז געווען אַ געפאַנגענער. זיין האַרץ האָט געשפרונגען פאַר פרייד.

ביז יעצט איז איהם אין דיא געדאַנקען ניט געקומען זיך צו זוכען צו בעפרייען. דיזער געפאַנגענער האָט אין איהם אריינגעגעבען א נייען לעבען. ער האָט אָנגעפאַנגען אַרומצולויפען אין זיין צעלע וויא אַ שכורער. ער האָט אויפגעגעסען זיין ברויט מיט דעם הונגער פון אַ וואָלף. ער איז אַלע מאָל געלאַפּען הערן צו דער וואַנד, אָבער אַלעס איז

געווען רהיג. דער טאָג יז פּערנאַנגען, דאן דיא נאַכט, אין וועלכער דאַנטעס האָט קיין אויג ניט צוגעמאַכט, און עס האָט זיך מעהר ניט געהערט. אזוי זיינען פּערנאַנגען דריי מעת לעת און ער האָט גאָר ניט געהערט. וואָס דער וועכטער האָט געבראַכט האט ער איינגעשלונגען.

אויף דער דריטער נאַכט האָט ער געהערט א נייע קראצעריי, אבער אויף אַנדער פּלאַץ. א סימן אז דער געפאַנגענער האט מורא געהאַט צו גראָבען אויף דע זעלבען פּלאַץ און האָט אָנגעפאַנגען אויף אַנאַנדערן.

דאַנטעס האָט זיך בעשלאָסען איהם קומען צו הילף. ער האָט געווארט ביז דער וועכטער האָט געמאַכט אַווענד זיין לעצטען גאַנג און ער האָט אָפּגערוקט זיין בעטעל. ער האָט געזוכט עפעס א אַדך, מיט וועלכע ער האָט געוואָלט אָנפאַנגען צו גראָבען דיא מויער. ער האט אבער קיין אַדך ניט געזעהען.

ער האט געהאַט אין זיין צעלע א בעט, א טיש, א שטוהל, איין עמער און א קרוג. עס איז פאַר איהם געווען גאָר איין אַדך: צוברעכען זיין קרוג און מיט דיא שטיר קער אַנפאַנגען דיא ארבייט. ער האָט לאנג ניט געטראכט און האט א ווארף געטאן דעם שטיינערנעם קרוג אן דער ערד. ער האט אויסגעזוכט דריי שפיציגע שטיקער און האט זיי בעהאַלטען אין זיין בעט. וועגען דעם צובראַכענעם קרוג האט ער זיך ניט געדאַרפט מאכען קיינע געדאַנקען, דען עס איז ניט קיין נייעס, אז א טאפּ ווערט צוּבראַכען.

דאַנטעס האט קוים דערווארט דיא נאַכט און האט אַנגעפאַנגען צו ארבייטען, אבער אין דער פינסטער האט ער וועניג וואס געקענט מאכען, האט ער געווארט אויפ'ן טאָג.

דער טאָג איז געקומען און דער וועכטער איז אריין אין צעלע. דאַנטעס האט איהם דערציילט, אז ער האט אונגערן צובראַכען דעם קרוג. דער וועכטער האט געברומט און האט איהם געגעבען א נייען קרוג.

דאַנטעס האט זיך גענומען צו דער ארבייט און אין א פאַר שטונדען ארום האָט ער אפּגעקראצט פון דער פייכטער וואנד א ביסעל צעמענט. דיא ארבייט איז גענאני גען זייער לאַנגזאַם און אין צוויי יאהר וואלט ער אויף דער אַרט געקענט מאכען א לאַך פון מעהרערע פוס דיא טיף. ער האט דאן גערעכענט, דאס ווען ער וואָלט אַנגעפאַנגען צו גראבען אין אַנפאַנג פון דיא זעקס יאהר, וואס ער איז דאָ, וואָלט ער שוין אפּשר געווען פריי. דיזער געדאַנקען האָט איהם געגעבען מעהר מוטא צו גיין צו דער ארבייט. אין דריי טעג איז איהם געלונגען ארויסצונעמען דעם צעמענט פון דער וואנד און צו צו קימען צו אַ גלאַטען שטיין.

יעצט האָט ער פאַר זיך געהאַט אַ גרויסען שטיין, וועלכען ער האָט געמוזט ארויס ציהען פון דער וואנד. ער האָט געפרופט מיט ביידע הענד אָבער עס איז געווען אונז מעגליך צו ריהרען דעם שטיין פון אַרט. דער שטיק קרוג איז צובראַכען געווארען ווען ער האָט איהם אריינגערוקט אין שפּאַלמי צווישען דיא שטיינער. ער איז געבליעבען שטיין און האָט ניט געוואוסט וואָס ער זאָל טאָן. דער שווייס האָט איהם גערוגען פון

שטערן. ער האָט אזוי שווער געארבייט און יעצט גייט זיינע גאנצע ארבייט פערלאָרען און ער וועט ניט קענען ווייטער גראָבען.

פלוזילינג איז זיין פנים לעבענדיג געווארען און א שמייכל האט זיך בעוויזען א יף זיינע ליפען. דער וועכטער פלעגט איהם בריינגען עסען אין א בלעכענער פענדעל מיט איין אייזערנע הענטעל. דיזע הענטעל האָט ער געדארפט. ווען מען וואָלט ביי איהם געבעמען צעהן יאהר פון זיין לעבען פאר דיזע הענטעל, וואָלט ער געגעבען.

ווען דאָנטעס פלעגט אָפּעסען זיין דינער, פלעגט ער אין דער פענדעל וואשען זיין מעלער, און ווען דער וועכטער פלעגט קומען אבענד פלעגט ער דיא פענדעל צינעמען.

אבענדס האט דאָנטעס אנידערגעשטעלט זיין מעלע- לעבען טהיר, ווען דער וועכטער טער איז אריינגעקומען אבענדס האָט ער אויף איהר ארויפגעבראטען און האָט זיא צובראָכען. דעם מאָל האָט שוין דער וועכטער גארניט געהאט צו באַנטעס'ן, דען ער האט זיא אליין צוקוועטשט. האט ער געוואָלט קוקען וויא ער גייט.

דער וועכטער האָט אַ ברום געטאן און האט געקוקט וואו ער זאל אויסניסען

דיא סופ.

— לאָזט מיר איבער דיא פענדעל, האט דאָנטעס צו איהם געוואָנט, ווען איהר

וועט מיר מאַרנען בריינגען דינער וועט איהר זיא צונעמען. דער ראטה איז געווען א גוטער פאָר וועכטער, דען ער איז געווען פויל און עס האט זיך איהם ניט געוואָלט ארויפגיין און אראפגיין צוריק. ער האָט געלאָזען דיא פענדעל.

דאָנטעס האָט געציטערט פון פרייד. ער האָט שנעל אויפגעניסען זיין סופ מיט'ן שטיקעל פלייש. דערנאך האָט ער אפגעווארט א שעה און האָט זיך פערזיכערט אז דער וועכטער וועט ניט קומען, האט ער אפגערקט דיא בעט און האט זיך גענומען צו דער ארבייט. ער האָט אריינגעשטעקט דעם אייזען אין דער שפארינע און האט אנגע פאנגען ארום צו ארבייטען דעם שטיין. אין א שבונדע ארום איז דער שטיין געווען דרויסען. דער לאָך איז געווען אויף אנדערהאלבען פוס אין דורכשניט.

דאָנטעס האָט צוואמענגענומען דעם צעמענט און האָט איהם פערגראבען אין א

ווינקעל פון זיין צעלע.

דאָנטעס האָט גערעכענט, אז אין דער פריה וועט מען ביי איהם צונעמען דיא פענדעל, האט ער געארבייט א גאנצע נאכט מיט דעם גרעסטען פלייס. פארטאָג האָט ער אריינגעלייגט דעם שטיין אויף זיין פלאץ און האט אוועקגעשטעלט דיא בעט אויף איהר פלאץ.

דער וועכטער איז געקומען און האט געבראכט דעם פריהשטיק, וועלכער איז בעשטאנען אין א שטיק ברויט. ער האָט איהם אנידערגעלייגט אויפ'ן טיש.

— נו, איהר בריינגט מיר ניט קיין אַנדער טעלער? האָט איהם דאָנטעס גע-

פרענט.

— ניין, האט דער וועכטער געענטפערט. איהר צוברעכט אלעס. איך וועל אייך

לאָזען דיא פענדעל, וועלכע איהר וועט שוין ניט צוברעכען.

דאָנטעס האָרץ האָט אָנגעהויבען אזוי שטאַרק צו קלאַפען פאַר פרייד, דאס דער וועכטער האט עס געדארפט הערן. איין זאך האָט איהם געוואונדערט, דאס צייט ער

האט אנגעפאנגען צו גראבען האט יענער אויפגעהערט. פון דעסוועגען האט דאס ביי איהם ניט צוגענומען דעם מוטה און ער האָט זיך געזאגט, אז יענער קומט ניט צו איהם, וועט ער גיין צו יענעם. ער האט זיך גענומען צום גראָבען טאג און נאָכט. אזוי האָט ער געגראָבען דריי מעת. לעת כסדר אָהן אָפרוה, אויפ'ן פערטען טאָג נאָך זיין שווערער ארבייט האט ער אנגעשטויסען אויף א היענדערונג, ער האָט געמאָסט דעם געגנשטאנד וועלכער האָט איהם ניט געלאָזען גיין ווייטער און ער האט געזעהען אז ער איז געקומען געגען א גרויסען באלקען. דיזער באלקען האט אין גאנצען פערדעקט דעם לאָך, וועלכען ער האָט אויסגעגראָבען. יעצט האָט מען געדארפט גראָבען אונטען אדער איבערן באלקען. דער אונגליקליכער יונגער מאן האט גאר ניט גערעכענט אויף אזא הינדערונג.

— אַך, איך אונגליקליכער! האט ער אויסגעשריען. אזוי פיעל יאהר האב איך דאָ געפינסטערט, און איך האב שוין בעקומען א שטיקעל האָפנונג, זאל עס יעצט פער-לאָרען גיין!

— ווער קלאָגט דאָרטען איבער פערלאָרענע האפנונג, האט זיך פלוצלינג דער הערט א שטימע וויא פון אונטער דער ערד.

דאנטעס האט געפיהלט אז דיא האָר שטעלען זיך איהם אויפ'ן קאָפּ.

— אַך, האט ער געמורמעלט, איך הער א מענשליכע שטימע.

עס איז אוועק פיער, פינף יאהר, אז ער האט נאר געהערט ריידענדיג זיין וועב-טער, און פאר'ן געפאנגענעם איז דער וועכטער קיין מענש ניט; דאָס איז א לעבעדיגע טהיר צוגעזעצט צו דער אייזערנער טהיר. דאס איז א שטאנג פון פלייש צוגעטשעפעט צו א שטאנג פון אייזען.

— אין הימעלס נאמען, האט דאָנטעס אויסגערופען, מענש! רעט נאך א מאל

און לאזט מיך הערען אייער שטימע. ווער זייט איהר?

— ווער זייט איהר אליין? האָט דיא שטימע געפרעגט.

— איין אונגליקליכער געפאנגענער, האט דאָנטעס געענטפערט.

— פון וועלכען לאַנד זייט איהר און וויא הייסט איהר?

— איך בין אַ פראַנצויז און הייס עדמאָן דאָנטעס.

— וויא לאַנג זייט איהר דאָ?

— צייט דען 28 פעברואַר 1815.

— וואָס פאר א פערברעכען האט איהר בענאנגען?

— איך בין אונשולדיג, האט דאָנטעס געענטפערט.

— אָבער אין וואס בעשולדיגט מען אייך?

— דאָס איך האב געהאלפען נאָפּאַלעאָי דעם ערשטען צוריקקומען אין פראַנקרייך.

— וואס זאָגט איהר? איז דען נאָפּאַלעאָן ניט מעהר אויפ'ן טראָן?

— ניין, אָבער וויא לאַנג זייט איהר דאָ?

— פון 1811. האט יענער געענטפערט.

דאָנטעס האט געגעבען א שוידער, דיזער מאן איז געווען מיט פיער יאהר לענגער

וויא יער אין דיזער גרוב.

- גראַבט ניט מעהר, האט דיא שטימע ווייטער געזאָגט; זאָגט מיר: נאָך וויא
הויך האט איהר געגראַבט?
— גלייך מיט דער ערד, הינטער מיין בעט.
— וואוהין גייט אייער צימער?
— אויף א קאָררידאָר.
— אַך, האט יענער אַ זיפּין געטאָן, איך האב געהאט א טעות אין מיין רעכענינג.
איך האב געגלויבט, אז איך גראַב דיא וואַנד פון דער אויסען מויער, וועלכע גייט צום ים.
— אין וואס וואלט געווען, אז עס וואַלט אייך געלונגען?
— וואַלט איך זיך אַ וואַרף געטאָן אין וואַסער און וואלט צוגעשוואומען צו איין
אינזעל. און יעצט איז אלעס פערלאָרען. מאַכט צו אייער גרוב און זייט רהיג. ערוואַרטט
פון מיר נייעס.
— זאָגט מיר ווייניגסטענס ווער איהר זייט?
— איד בין.... איך בין נומער 27. זאָגט מיר וויא אַלט זייט איהר.
— איך ווייס אז איך בין געוואָרען ניינצעהן יאָהר ווען איך בין געקומען אהער.
דאס איז געווען דען 18טען פעברואַר 1815.
— נאָך ניט אין גאַנצען זעקס און צוואַנציג יאָהר, האט יענער געמורמעלט. אין
דיזע יאָהרען איז מען נאָך ניט קיין פעררעטהער.
— אָה ניין, איך שווער אייך ביי מיין לעבען, אז איך וועל מיך גיכער לאָזען
שניידען אין שטיקער איידער איך זאָל אייך פערראַטהען.
— זעהר גוט, איך גלויב אייך. באלד וועל איך קומען צו אייך. איך וועל אייך
דאס נעבען צו וויסען.
— אבער איהר וועט מיך ניט פערלאָזען. מיר וועלען צוזאמענקומען און מיר וועלען
ריידען איבער אלעס וואס אייך איז לייעב און טייער.
— איך בין אליין אויף דער וועלט, האט יענער געענטפערט.
— דאן וועט איהר מיך לייעבען, ווען איהר זייט יונג וועל איך זיין אייער קאַמעד
ראד, ווען איהר זייט אלט וועל איך זיין אייער זון. איך האב א פאָטער, וועלכער דארף
אלט זיין אכטציג יאָהר, ווען ער לעבט נאָך.
— גוט, האָט דער געפאַנגענער געענטפערט, ביז מאַרגען.
דאַנטעס האָט אָפגעלעבט, דיא פרייד זיינע איז געווען אזוי גרויס, דאס ער האט
געפונען מיט וועמען צו ריידען, אז ער איז ארומגעלאָפּען אין זיין צעלע וויא אַ משוגע-
נער. ווען דער וועכטער וואַלט יעצט געקומען און וואַלט אָפגערוקט דיא בעט, וואלט
ער איהם צושמעטערט דעם קאפּ. מען וואלט איהם דערפאַר געמויטעט, אבער ער וואלט
בעסער געוואַלט שטאַרבען איידער מען זאל ענטדעקען זיין ארבייט.
דיא נאַכט איז געקומען און דאַנטעס האָט געהאַפּט, אז זיין נייער פריינד וועט
קומען מיט איהם ריידען, אבער ער האט אימויסט געווארט, ער איז ניט געקומען. אויף
מאַרגען, ווען דער וועכטער איז פערבייגעגאַנגען, האט ער דערהערט דריי קלעפּ איז
וואנד. דאַנטעס איז גלייך צוגעפאלען צו דער עפענונג.
— זייט איהר דאס? האט דאַנטעס געפרעגט. אָט בין איך.

— איז אייער וועכטער שוין פערבייגעגאנגען? האָט יענער געפרעגט.
— יא, האט דאנטעס געענטפערט, און ער וועט ערשט קומען אווענד. מיר האב
בען 12 שעה פריי.

— איך קען אלזאָ טאָן, האָט יענער געזאָגט.
— געוויס, געוויס, איך בעט אייך, אז איהר זאלט ניט זאמען.
— באלד האט זיך דיא ערד אנגעפאנגען צו בעוועגען און א מאסע איז אריינגע-
פאלען אין לאָך, וועלכע דאָנטעס האט אויסגעגראָבען. דאָן האָט זיך אין דער טיפקייט
פון דער גרוב בעוווּזען א קאָפּ, אקסלען, דאָן דער גאַנצער קערפער פון א מאָן, וועלכער
איז מיט גרויסער געשווינדקייט ארויס פון גרוב.

11 טעם קאָפיטעל.

דער אימאליענישער געלעהרטער.

דאָנטעכ האָט גענומען אין זיינע אָרעם דעם נייען פריינד, אויף וועלכען ער האָט
אזוי לאנג און אזוי אונגעדולדיג ערוואַרטעט. ער האט איהם צוגעצויגען צום פענסטער,
כדי דער שטיקעל שוין זאָל איהם בעלייכטען.

דאָס איז געווען א קליינער מאן מיט ווייסע האר, מעהר פון ליידען וויא פון אלט-
קייט. ער האָט געהאַט אַ פּאָר שאַרפע אויגען און זיין שוואַרצע באָרד איז איהם גע-
פאלען ביז אויף דיא ברוסט. זיין געזיכט איז געווען אין קארטשעס און פון זיין
שמערן האט זיך גענאסען שווייס. זיינע קליידער זיינען געווען אזוי צוריסען, דאס
מען האָט ניט געקענט וויסען, פון וועלכער פּאַרב זיי זיינען אמאָל געווען. ער האט
אויסגעזעהען פון א יאהר פינף און זעכציג, אבוואהל זיינע בעוועגונגען האָבען בעוווּזען
אויף פיעל יונגער.

דאָנטעס ערציילונג האבען אויף דעם אַלמען געמאכט א זיסע ווירקונג. דעם
ערשטען מאל, צייט דיא פיעל יאהרען וויא ער ליענט אין קערקער האט ער געהערט
א פריינדליכע שטימע.

— לאָמיר פריהער זעהען, האָט דער אַלטער געזאָגט, אויב עס איז דא מיטלען
צו פערבאָרען פאר דעם וועכטער'ס אויגען דעם סימן פון מיין דורכגאנג אהער.

ער האט זיך איינגעבויען און האט מיט דעם שטיין פארשטעקט דיא לאָך.
— דיזער שטיין איז זעהר אונפראַקטיש ארוסגענומען געוואָרען. האט איהר דען
קיין געצייג ניט?

— און איהר, האָט דאָנטעס מיט פּערוואונדערונג געפרעגט, האָט איהר דען
געצייג?

— איך האב מיר עטליכע געמאכט. אויסער א פּייל. זאנסט האב איך אלעס
וואס איך דארף, א צוואַנג, א ציעהער, א הייבער.

— אָה, איך וואלט זעהר וועלען זעהען דיא ווערקצייג פון אייער מיהע און געדולד,
האט דאָנטעס געזאָגט.

— אָט איז מיין הייבער, האט דער אַלטער געזאָגט, און האָט ארויסגעצייגען א
שאַרפע קלינג איינגעפאסט אין א הילצערנע הענטעל.

- מיט וואָס האָט איהר עס געמאַכט? האט דאָנטעס געשרענט.
- מיט דיא איווענטס פון מיין בעט. מיט דיזען הייבער האב איך זיך צוגעגראבען ביז אהער, אונגעפעהר א פופציג פוס.
- פופציג פוס! האט דאָנטעס מיט א שוידער אויסגעשריען.
- יא, דאס איז אונגעפעהר דער וועג וואס איך האב דורכגעגראָבען ביז אהער. איך האָב געהאט א פאלשע רעכנונג. איך האב אויסגערעכענט, אז ביז דער דרויסען מויער איז פערציג פוס, און צום סוף האב איך גענומען א קרומען וועג. יעצט זיינען אלע מיינע האפנונגען צו אנטלויפען פערלאָרען. נאָך אמאל אזא ארבייט צו אונטער נעמען איז אונמעגליך.
- דאָנטעס האָט בעטראַכט דעם וואונדערבארען אלטען, וועלכער האט מיט אזוי פיעל העלדענמוטה געארבייט לאנגע יאהרען פאר זיין בעפרייאונג, און יעצט נעמט ער אן דיזען אונגליק אזוי לייכט.
- ווילט איהר מיר איצטער זאגען ווער איהר זייט, האט דאָנטעס צו איהם געזאגט.
- איך בין דער גייסטליכער פאַריאָ, געפאַנגען אין דיזער גרוב פון 1811, און מען האָט מיך ארעסטירט ווייל איך האב גענומען אַנטהייל אין א פאליטישע פערשווערונג. און פאר וואס זייט איהר איינגעשפארט געווארען?
- מען האָט מיך בעשולדיגט, דאס איך האב גענומען אַנטהייל אין דעם קאמפף פאר נאַפּאָלעאָן I.
- אין א ווילע ארום האט דאָנטעס וויעדער געזאגט.
- אָבער פאר וואָס ווילט איהר ניט נאָך אמאָל אנפאַנגען צו זוכען א מיטעל זיך צו בעפרייען.
- אָבער ווייסט איהר וואָס איך האָב שוין ביז יעצט געמאן, אום איך זאל נאך אמאל אנפאַנגען? ווייסט איהר אז איך האב געדארפט האבען פיער יאהר צו מאכען דיא געצייג, וועלכע איך האב? ווייסט איהר, אז פון צוויי יאהר אָן גראָב איך און קראַץ דיא ערד, וועלכע איז האַרט וויא גראַניט שטיין. ווייסט איהר, אז איך האָב געמוזט ארויסציהען שטיינער וואָס איך וואלט אין דער פרייהייט קיין מאָל ניט געקענט ריהרען פון אַרט.
- ווייסט איהר, אז איך בין שוין געווען אין דער פולער האַפנונג, אז מיין ארבייט וועט באַלד געלינגען. ווייסט איהר אז אום צו בעהאַלטען דיא אויסגעגראָבענע ערד האב איך געמוזט אויסגראָבען א בעזונדערן גאַנג צו א ליידגען טרעפּ, וואו איך האב אריינגעווארפען דיא ערד. איך זאג אייך, אז איך בין שוין זאַט צו גראָבען, און איך וועל מעהר ניט אַנפאַנגען.
- און וויא וועט זיין, אז איך האָב עפעס געפונען? האָט דאָנטעס געזאָגט.
- וואָס האָט איהר געפונען? האָט דער אַלטער מיט א צווייפּעל געזאָגט.
- דורך דעם קארידאר, וועלכען איהר האָט געגראָבען, האָט מען נאָר צו גראָבען א צעהען פוס ביז דער אויסערליכער מויער. ווען מיר וועלען אנקומען אהין, דארפען מיר נאָר טויטען דעם וואַך סאָלדאַט און מיר זיינען פריי צום ים.

- ניין מיין פריינד, אלץ דינג קען איך טאן אָבער ניט טויטען א מענשען.
— וואָס! ווען עס האַנדעלט זיך וועגען אינזער לעבען, זאלען מיר קוקען אויף יענעם?
— נו, פאַר וואָס האָט איהר ניט געהאַרגעט אייער וועכטער און האט ניט אָנ-געטאָן זיינע קליידער און זייט ניט אנטלאָפּען.
— ווייל דער געדאַנקען איז מיר ניט געקומען דערוף.
— ניין, ניט דערפאַר. נאר ווייל איהר קענט ניט הרגענען א מענשען. און דאָ-רום איז עס אייך ניט געקומען אויפ'ן זינען. און דען האָט דער גייסטליכער פּאַרטנער זעצט, צייט דיא עלף יאהר וואָס איך בין אין געפענגניס האָב איך נאָכעדענקט אן אלע בעריהמטע ענטלויפּערייען פון דיא געפענגניסען און זעלטען האָט איינער פון זיי געלונגען. צום ענטלויפּען דאַרף מען וואַרטען אויף א געלעגענהייט. לאמיר אלזא וואר-טען דערויף.
— און איהר האָט נאָך געדולד צו ווארטען.
— איך בין אלע מאל געווען בעשעפטיגט.
— בעשעפטיגט! מיט וואס זייט איהר געווען בעשעפטיגט?
— איך האב שטודירט און געשריעבען.
— האָט מען אייך געגעבען ביכער און שרייבצייג?
— ניין, איך האב עס מיר אליין געמאַכט.
— דאַנטעס האט אָנגעקוקט דעם אַלטען מיט ערשטוינען. עס האט זיך איהם ניט געגלייבט, וואס יענער האט געזאָגט.
— ווען איהר וועט אריינקומען צו מיר, וועל איך אייך צייגען, וואס איך האב געמאַכט און וויא איך האב געשריעבען.
— איך וואָלט שוין וועלען אריינגיין צו אייך, האט דאַנטעס מיט אונגעדולד געזאָגט.
— נו, קומט מיט מיר, האט דער אלטער געזאָגט, און ער איז אריינגעקראָכען אין קאַררידאָר. דאַנטעס איז איהם נאָכגעקראָכען. דער קאַררידאָר איז געווען גענוג גרויס, אז א מענש זאל קענען לייכט קריכען אין איהם. ווען זיי זיינען דורכגעקראָכען דעם קאַררידאָר האט זיך דאַנטעס אויפגעשטעלט און האט בעמראכט דעם אָרט וואו ער איז געווען. אויפ'ן ערשטען קוק האט ער גאָרניט געזעהען בעזאָדערס.
— נו, האט דאַנטעס געזאָגט, יעצט צייגט מיר אייערע זאַכען. דער גייסטליכער איז צוגעגאנגען צום אַלטען אויווען און האט ארויסגענומען מיט זיין מעסער א קאַכעל.
— וואָס ווילט איהר פריהער זעהען? האט ער צו דאַנטעס געזאָגט.
— ווייזט מיר אויף וואָס איהר האט געשריעבען.
— פאַריאָ האט ארויסגעצויגען פיער גרויסע פאַפיערען, ער האט זיי אויפגעקויקלט און דאַנטעס האט געזעהען אז זיי זיינען געווען אין גאַנצען פערשריבען מיט א פיינער האַנדשריפט.
— זעהט איהר, האט ער געזאָגט צו דאַנטעס, דאָ זיינען פיער גרויסע ביכער, ווען מען זאָל זיי דרוקען וועלען זיי האבען א גרויסען ווערט.
— אָבער פון וואָס האט איהר געמאַכט דיא פאַפיער? האט דאַנטעס געפרעגט.

- פון מיינע העמדער. איך האב אזא מאטעריאל, מיט וועלכען איך האב זיי געמאכט שטייף וויא א פאפיער.
- נו, און טינט און פעדער?
- פעדערן האב איך מיר געמאכט פון פיש ביינדלעך, און טינט פון דער סאזשע פון דיזען אלטען אויווען.
- און מיט וואָס האט איהר פערשניצט דיא פעדערן?
- אָט מיט דעם מעסערל, האט דער אלטער געזאָגט און האט איהם געזייגט א שטיקעל אויווען, וועלכער איז געווען שאַרף וויא אַ ראַזיר מעסער.
- דאַנטעס האט בעטראַכט אלע זאכען און האט אלץ מעהר בעוואונדערט דעם אלטען אויווערנעם מאַן.
- יעצט וואונדערט מיך נאך א זאך, האט דאַנטעס געזאָגט. האט איהר דען געהאט גענוג צייט דאס אלעס צו מאַכען אין דיא קורצע טעג.
- איך האב בענוצט דיא נעכט אויך.
- דיא נעכט! קענט איהר דען זעהן וויא א קאַץ ביי נאַכט?
- ניין, איך האב מיר פערשאַפט ליכט.
- וויא אזוי? האט דאַנטעס געפרעגט מיט גערעסערן ערשטוינען.
- איך האב אָפגעשטיילט דיא פעטס פון דיא פלייש, וואָס מען גיט מיר און האב דערפון געמאכט איין אייל לעמפּעל. א קנויט האב איך מיר געמאכט פון ליייווענט.
- און מעטשעס וואו האט איהר גענומען.
- איך מאך זיך קראַנק און בעט שוועבעל צום איינרייבען זיך, און דערפון מאַך איך פּייער. דאס איז נאך גיט אלעס, האט דער אלטער ווייטער געזאָגט, און ער האט אָפגערוקט דיא בעט און האט פון דאָרטען ארויסגענומען א שטיין און פון הינטערן שטיין האט ער ארויסגעצויגען א שטריק לייטער אויף פינג און צוואנציג פוס דיא לענג און גענוג שטארק.
- וואו האט איהר גענומען דיא שטריק לייטער?
- איך האב עס געמאכט פון מיינע העמדער און ליילעכער.
- דאָ איז דאך עפעס גענייט אויך, וואו האט איהר גענומען א נאָדעל.
- מיט דיזער נאָדעל, און פאריא האט ארויסגענומען פון זיינע אָפגעריסענע לומפען א לאנגען פישביין נאך מיט איינגעצויגענעם פאָדים.
- דאַנטעס האט בעטראַכט דיזען וואונדערבאַרען מאַן, און ער האט געקלערט פילייכט, וועט ער איהם קענען ערקלערן דיא אורזאכע פון זיין אונגליק.
- איבער וואס קלערט איהר, האט איהם דער אלטער געפרעגט, ווען ער האָט בעמערקט, אז ער איז פערטראַכט.
- איך קלער אָן דעם, אז איהר האט מיר דערציילט פון אייער לעבען און פון מיינעם ווייסט איהר גארניט.
- אייער לעבען, יונגער מאַן, איז צו קורץ, אז ער זאל האבען דורכגעמאַכט גרויסע עראייגניסע.
- מיין לעבען שליסט אין זיך איין א גרויסען אונגליק, האט דאַנטעס געזאָגט, איין

אונגליק, וועלכען איך האב ניט פערדינט, און איך וואָלט וועלען זיך רעכענען מיט דיא מענשען, וועלכע האבען מיך געפראכט אין דעם אונגליק.

— דאן דערציילט מיר אייער געשיכטע, האט פאריא געזאָגט.

דאנטעס האט איהם דערציילט זיין גאנצע געשיכטע ביז מען האט איהם ארעטירט.

פאריא האט איהם אויסגעהערט און האט איהם אין א וויילע ארום געפרעגט:

— ווייסט איהר וועמען אייער אונגליק האט געקענט בריינגען נוצען?

— קיינעם ניט, וואס בעדייט אזא קליינער מענשעל וויא איך?

— ענטפערט ניט אוי, דען אין דיזען ענטפער פעהלט לאָניק און דענקען. האט

איהר געדארפט ווערן קאָפיטאָן?

— יא, האט דאָנטעס געענטפערט.

— האט איהר ניט געהאלטען צו הייראָטען א שיינע יונגע מיידעל?

— געוויס, האט דער יונגער מאָן וויעדער געענטפערט.

— יעצט הערט זיך צו גומ. האט איינער געוואָלט האבען אז איהר זאָלט ניט

ווערן קיין קאָפיטאָן פון „פאָראָן“? האט איינער געוואָלט האבען, אז איהר זאָלט ניט

הייראָטען דיא שיינע מערסעדעס?

— ניין, איך בין געלייבט פון אלעמען אויפ'ן שיף, נאר איינער איז מיר געווען

א שונא. איך האב איהם א מאָל גערופען אויף א דועל און ער האט עס ניט אָנגענומען.

— וויא הייסט דער מאָן?

— דאָנגלאָר, האט דאָנטעס געענטפערט.

— בשעת איהר האט גערעט מיט הערן מאָרעל האט איינער געקענט הערן

אייער אונטערהאַלטונג.

— יא, ווייל דיא טהיר איז געווען האַלב אָפען... א, ריכטיג. דאָנגלאָר איז

פערבייגענאנגען פונקט אין דער צייט, ווען איך האָב געהאלטען דעם קאָפיטאָן לעקלער'ס

בריעף אין האַנד.

— גומ, האט פאריא געזאָגט, וואו האט איהר געהאלטען דעם בריעף?

— אין א בריעפּטאַשע, וועלכע איך האב געלאָזען אויפ'ן שיף.

— האָט דאָנגלאָר געזעהען וויא איהר האט געהאלטען דעם בריעף?

— יא, האָט דאָנטעס געענטפערט.

— קענט איהר זיך דערמאָנען אין וועלכער אָרט דער איינציגע בריעף איז גע-

שריבען געוואָרען?

— יא, דער פראָקוראָר האט מיר איהם געוויזען, דאָנטעס האט דאָ פאָרגעלעזען

אויסווייניג דעם בריעף, וועלכען ער האט געזעהען ביין פראָקוראָר.

— עס איז קלאָר וויא דער טאָג, האט פאריא געזאָגט, דאָנגלאָר איז דער מסור.

דער אַלטער האט גענומען זיין פעדער און האט אויפגעשרייעבען עטליכע ווערטער

מיט דער לינקער האַנד און האט עס געוויזען דאָנטעס.

— איז אייך דיזע האַנדשריפט בעקאָנט? האט ער געפרעגט.

— אָה, וויענס, האט דאָנטעס אויסגערופען, דאָס איז דיזעלבע האַנדשריפט.

— עס איז ווייל אלע האַנדשריפטען מיט דער לינקער האַנד זיינען גלייך.

- יעצט לאָמיר גיין ווייטער. האט עס וועמען געקענט אינטערעסירען, אז איהר וואָלט ניט הייראַטען דיא שיינע מערסערדעס?
— יא, א יונגען מאן, וועלכער האט זיא געליעבט. ער הייסט פערנאַן און איז א קאַטאַלאן.
— דענקט איהר, אז ער איז געווען פעהיג אָנצושרייבען דיזען בריעף?
— ניין, דיזער וואָלט בעסער אריינגעשטאַכען א מעסער.
— קען דאָנגלאָר דיזען פערנאַן.
— פאר מיין האַכצייט האב איך זיי געזעהען זיצענדיג צוזאַמען לעבען א שיינק און לעבען זיי איז געווען א דריטער, א שניידער מיט'ן נאָמען קאַדרוס.
— יעצט וואָלט איך וועלען וויסען, ווער עס האט אייך אונטערזוכט, ווען איהר זייט געווען ארעטירט. האט אייך אונטערזוכט דער קעניגליכער פראָקוראַר אדער זיין געהילפע.
— דער געהילפע.
— וויא אַלט איז ער?
— אַ יאָהר אַכט און צוואַנציג.
— ער קען נאָך ניט זיין פערדאָרבען, אבער עהרניציג. האט איהר איהם אלעס דערציילט?
— איך האב איהם אַלעס דערציילט.
— איז ער געווען גוט צו אייך אדער שטרענג?
— ער איז געווען זעהר גוט צו מיר, צום בעווייזן האט ער פאר מיר אין דיא אויגען פערברענט דעם בריעף, פאר וועלכען מען האט מיך ארעטירט.
— דער מענש קען זיין דער שרעקליכסטער שורקע אויף דער וועלט.
— איהר מאַכט מיך שוידערן, האט דאָנטעס געזאָגט. דיא וועלט מוז זיין פול מיט טיגערס און קראַקאָדילען.
— געוויס, נאר דיא טיגערס און דיא קראַקאָדילען אויף צוויי פיס זיינען געפעהר-ליכער פאר דיא פיער פיסגיגע. לאָמיר גיין ווייטער. צו וועמען איז געווען דער בריעף אַדרעסירט?
— צו א. מ. נואַרטיע, קאָק העראָן גאַס נומ. 13, אין פאַריז.
— נואַרטיע, נואַרטיע? האט דער גייסטליכער געמורמעלט. דער נאמען קומט מיר פאָר בעקאַנט. און וויא הייסט דער פראָקוראַר?
— ווילפאָר הייסט ער.
— דער גייסטליכער האט זיך צולאַכט.
— אזוי קלאָר וויא יענער שיין פון טאַג איז, אזוי קלאָר איז מיר דיא נאנצע געד-שיכטע. ווייסט איהר אונגליקליכער יונגער מאן, ווער דער נואַרטיע איז? ער איז דער פאָטער פון ווילפאָר. יעצט פערשטייט איהר שוין פאר וואָס ער האָט פערברענט דעם בריעף און ער האט אייך געבעטען, אז איהר זאָלט ניט דערמאָנען דעם נאָמען פון זיין פאָטער?
— ווען א בליץ וואלט דאָנטעס געטראָפען, וואָלט ער ניט געווען אזוי איבער-

ראשט וויא ביי דיזע נייעס. ער האט זיך אויפגעהויבען און האט ארומגעכאפט דעם קאפ מיט ביידע הענד, אזוי וויא ער זאל ניט צושפרינגען. יעצט איז איהם אויפגעגאנגען א ליכט איבער דיא פאלשע האנדלונג געגען איהם פון דעם פראקוראָר ווילפאָר.

— אָה, האָט ער אויסגערופען, איך מוז יעצט זיין אליין און איבער קלער'ן דאָס אלעס. ער איז אריין צו זיך אין צימער און האָט זיך אריינגעוואָרפען אין בעט. ער האָט זיך ארומגעקייקלט א לאַנגע צייט אויפ'ן געלעגער, און דאָן האָט ער זיך פער שוואַרען צו נעמען שרעקליכע נקמה פון זיינע פיינד. א שטימע האָט איהם ארויסגע צייגען פון זיין לאַגע. דאָס איז געווען פאָריא, וועלכער האָט איבערגעוואָרט דעם וועב טער, איז איהם געקומען רופען אויף סאַפער. פאָריא פלעגט בעקומען זונטאג א ביסעל וויין צו סאַפער.

דאַנטעס איז מיט איהם מיטגעגאנגען. אויף זיין פנים איז געלעגען א שטרענגע און ענטשלאַסענע מינע. פאָריא האָט עס בעמערקט.

— אויף אייער פנים שטייט יעצט געשריעבען ראַכע, האָט דער אַלטער צו דאַנ טעס געזאָגט.

— לאָמיר בעסער ריידען פון אנאנדער זאך, האט דאַנטעס געענטפערט. דער אַלטער האָט ניט גערעט דעריבער. ער האָט אָבער א לאַנגע צייט גערעט צום יונגען מאַן איבער זאכען, וועלכע ער האָט קיים פערשטאַנען.

— פאַר וואָס זאָלט איהר מיך ניט לערנען וואָס איהר קענט, האָט דאַנטעס צום אַלטען געזאָגט. ווען איהר וועט מיך לערנען. פערשפרעך איך אייך אז איך וועל קיין מאָל ניט ריידען וועגען ענטלייפען.

— גוט מיין קינד, האָט דער אַלטער געזאָגט. איך וועל אייך לערנען וואס איך קען. צו דיא קענטניסע וואָס איך האָב, קען איך נאָך פינף שפראַכען און ווען איהר וועט זיין פלייסיג, וועט איהר אין צוויי יאהר קענען גענוג אום צו זיין א געבילדעטער מענש.

— מעהר ניט אין צוויי יאהר! האָט דאַנטעס אויסגערופען, דאן לאַמיר שוין אָנפאַנגען.

פון דיזען אַבענד אָן האָבען דיא געפאַנגענע אנגעפאַנגען צו לערנען, א יאהר איז אוועקגעגאנגען און דיא געפאַנגענע האָבען עס גארניט בעמערקט. דאַנטעס איז געוואָר רען א גאַנץ אַנדער מענש. ער האָט געהאַט א קלאַרען און געזונטען פערשטאַנד אין ער האָט געלערענט אין א יאהר וואָס דער אַלטער האָט גערעכענט, אז ער וועט דאָר פען האָבען דערצו צוויי יאהר.

טראָץ דיזער געשמאַקער בעשעפטיגונג האָט דאַנטעס בעמערקט, אז פאָריא ווערט אַלץ אומעטינגער און טרויעריגער. ער האָט איהם געפרעגט דיא אורזאַכע דערפון, און דער אַלטער האָט איהם געענטפערט, אז ער וויל זיין פריי.

— נו, לאָמיר אָנפאַנגען עפעס צו טאָן.
— ווען איהר וועט מיר פערשפרעכען, אז איהר וועט ניט טויטען דעם וואָך סאָל דאַט, סיידען אין דער גרעסטער נויט.

— איך האָב יעצט א פלאַן וויא צו גראָבען. דיא אַרבייט דארף געדויערען איר בער א יאהר ביז מיר וועלען צוקומען צו דער אויסען וואַנד.
— דאָן לאָמיר זיך גלייך נעמען צו דער ארבייט, האָט דאָנטעס געזאָגט. פאַריא האט איהם געוויזען דעם פלאַן און ביידע געפאַנגענע האָבען זיך גענומען גלייך צו דער ארבייט.

אין א צייט פון פופצען מאָנאַט זיינען זיי שוין געווען ביי דער וואַנד. אַלעס איז גליקליך אָפגענאַנגען. דיא ערד וואָס זיי פלעגען אויסגראָבען פלעגען זיי גוט צוטרייבען און פלעגען עס דורכווארפען דורך דאָנטעס פענסטערל און דער ווינד פלעגט עס צוטראָגען. עס איז זיי נאָר געבליעבען ארויסצונעמען א קליינעם באַלקען און זיי זאלען זיין אויפ'ן קאָרידאָר, וועלכער גייט צום ים.

אין אבענד, ווען דאָנטעס איז שוין געווען אין זיין צעלע האט ער דערהערט א געשריי פון זיין אַלטען פריינד. ער איז שנעל אריין אין זיין צעלע און האָט איהם גע'טראָפען שטייענדיג אין מיטען צימער, בלייך, דער שווייס אויפ'ן שטערן און דיא הענד צוזאַמענגעקוועטשט.

— וואָס איז אייך! האָט דאָנטעס אויסגעשריען.

— שנעל, שנעל! האָט דער גייסטליכער געזאָגט, הערט מיך אויס. איך פיהל אז איך בין פערלאָרען. באלד וועלען מיך כאַפען דיא קרעמפף און איך וועל בלייבען ליעגען וויא טויט. ביי מיר אין בעט ליעגט א פלעשעלע. איהר וועט מיר אויפמאַכען דיא ציין מיט אַ מעסער און איהר וועט מיר אריינגיסען עטליכע טראָפען, דאן קען זיין אז איך וועל אָפּלעבען.

ריידענדיג אזוי האָט דער אַלטער אָנגעפאַנגען צו שרייען און איז אנידערגעפאלען, ער האָט זיך אָנגעפאַנגען שרעקליך צו וואַרפען און איז געבליעבען ליגען וויא טויט. דאָס טעם האָט גענומען דיא פלעשעל און האָט דעם אַלטען אויפגעמאַכט דיא ציין מיט'ן מעסער און האָט איהם אריינגענאָסען עטליכע טראָפען צווישען דיא ציין.

א שטונדע איז פערנאַנגען און דער אַלטער האָט זיך נאָך ניט געריהרט. דאָן האָט ער בעמערקט וויא זיינע באַקען האָבען בעקומען פאַרב און פאַריא האט אנגעפאַנגען אפצולעבען.

— גערעטעט! גערעטעט האָט דאָנטעס אויסגעשריען אויסער זיך פאר פרייד. דערווייל איז דער זייגער געווארען זיעבען, עס האָבען זיך געהערט דיא טריט פו דעם וועכטער. דאָנטעס האָט געגעבען א שפרונג אין דער עפענונג און איז שוין געווען ביי זיך אין צעלע. ער האָט שנעל פעררוקט דעם שטיין און האָט זיך געזעצט אויפ'ן בעטעל. קוים האָט ער דאָס געטאָן איז דער וועכטער געקומען מיט'ן סאַפער. וויא באלד ער איז נור ארויסגענאַנגען און זיינע טריט זיינען פערשטומט געוואָרען איז ער שוין געווען ביין אַלטען אין צעלע. דער אַלטער איז געווען וואָך אָבער זעהר שוואַך און האָט ניט געקענט ריהרען מיט קיין אבר.

— איהר וועט מוזען אַליין ענטלויפען, מיין יונגער פריינד, איך מוז שוין בליי-

גען דאָ.

— ניין, איהר וועט ניט בלייבען דאָ, האָט דאָנטעס געענטפערט, מיר וועלען

ביידע ענטלויפן. עס איז ניט געבליעבען פיעל צו טאָן. ווען איהר וועט זיך א ביסעל אויסרוהען וועלען מיר גיין צו דער ארבייט.

— גיין מיין קינד, איך וועל שוין מעהר ניט ארבייטען. עס האָט מיר אָפגעגרייט מען א האַנד מיט א פוס און איך קען זיך ניט ריהרען.

— וועל איך וואַרטען א מאָנאַט, צוויי ביז איהר וועט געזונד ווערן.

— איך וועל קיין מאל ניט געזונד ווערן מיין פריינד. ווען מיך האָבען דיא קרעמפף צום ערשטען מאָל געכאַפּט, האָב איך זיך אין א האַלבע שטונדע ארום געקענט אליין אויפהויבען. צום צווייטען מאָל האָט מיר אָפגענומען אַ האַנד און א פוס און ווען דער שלאַג וועט מיך טרעפען דעם דריטען מאָל וועל איך זיין אין גאַנצען פאַראַלזירט אָדער גלייך טויט. אַלזאָ, וויא איהר זעהט, מיין קינד, איז דאָס בעסטע פאר אייך, אז איהר זאלט אליין זוכען דיא פרייהייט.

— איך שווער אייך, ביי אַלעס וואָס מיר איז הייליג, אַז איך וועל אייך ניט פער-לאָזען, סיידען אַז איהר וועט זיין טויט. דער אַלטער האָט איהם געריכט דיא האַנד און האָט צו איהם געזאָגט מיט אַ וויכער שטימע.

— איך דאַנק אייך מיין קינד, איהר האט איין עדעלע האַרץ. יעצט גייט און רוהט זיך אויס און קומט מאָרגען פריה, איך האב אייך צו פערטרויען א וויכטיגע זאך. דאַנטעס האָט געדריקט דעם אַלטענ'ס האַנד און איז אריין צו זיך.

12 מעס קאפיטעל.

דער אוצר.

ווען דאַנטעס איז אויף מאָרגען אריינגעקומען צו פאַריא האָט ער איהם געפונען זיצען אויף זיין בעט. דער אַלטער האָט געהאַלטען אַ שטיקעל אלטע פאַפיער אין האַנד. ער האָט געצייגט דאַנטעס'ן דעם פאַפיער. דיזער האָט עס גענומען אין האַנד און האָט דאָרטען געפונען געשריעבען מיט פערצייטיגע בוכשטאבען און ער האָט גארניט פער-שטאַנען.

— איהר פערשטייט דאָ גארניט, האָט צו איהם פאַריא געזאָגט, און פון דעסט וועגען איז דער שטיקעל פאַפיער ווערט א גרויסען אוצר.

דאַנטעס האָט זיך דערשראָקען, ער האָט גערעכענט אַז דער אַלטער ווערט שוין ווייטער משוגע און רעט פו איי אוצר. דער אַלטער האָט פערשטאַנען נאָך זיין געזיכט וואָס ער דענקט און ער האָט צום יונגען מאַן געזאָגט :

— איהר ווילט מיך אויך האַלטען פאַר משוגע? דאָס טוט מיר זעהר וועה. דאָך הערט מיך אויס. פון א געוויסען קארדינאל ספאַדאָ איז געבליעבען א גרויסער אוצר, נאך וועלכען פיעלע קעניגע פון ראָם האבען געאַקערט דיא וועלט. דורך אַ צור פאַל איז מיר אריינגעפאַלען אַ שטיקעל פאַפיער אין דיא הענד, וועלכע איז געווען דיא צואה פון קארדינאל ספאַדאָ. דער שטיקעל פאַפיער איז געווען א טהייל פערברענט, און דורך פיעלע מיהע און ניט דערשלאָפענע נעכט איז מיר געלונגען צו טרעפען וואָס עס פעלט צו דעם פערברענטען געשריפט. און דאָס האָב איך ארויסגעפונען.

„איך ערקלער מיין פלעמעניק גידיי ספאַדאָ, דאָס איך האָב פערגראָבען אויף

דעם אינזעל מאַנטע קריסטאָ מיין פערמעגען אין גאַלד, דיאַמאַנטען וויא צוויי מיליאָן רוימישע דוקאַטען. ער וועט געפינען אויפ'ן אינזעל א הייל פון דער ים זייט רעכטס. צוויי עפּנונגען פיהרען אין דעם הייל. ווען ער וועט מאַכען צוואַנציג טריט פון דעם אריינגאַנג אין דער הייל, וועט ער זעהען רעכטס א בערגעל פון קליינע שטיינער. ער וועט אָפּשאַרען דיא שטיינער און וועט גראָבען א צוויי פוס אין דער ערד וועט ער געד פֿינען א גרויסען קאַסטען און אין דער קאַסטען ליגעט דער אוצַר, וועלכער בעלאַנגט צו איהם.

סעזאַר ספּאַדאַ.

דען 25 אפריל 1498.

— נו, יעצט פערשטייט איהר שוין, האָט דער אַלטער געזאָגט צו דאַנטעס.
— דאָס איז דיא צואה פון קאַרדינאַל ספּאַדאַ, נאָך וועלכער מען האָט אזוי געד אקערט דיא ערד.

— יא, טויזענד מאָל יא! האָט פאַריא מיט היין געזאָגט.
— איז אפּשר דאָ יורשים אויף דיזען אוצַר?
— ניין, האָט דער אַלטער געענטפערט, ער האָט קיינע יורשיט. יעצט בער-לאַנגט דער אוצַר צו אונז ביידען, און אַז איך וועל שטאַרבען וועט ער בעלאַנגען צו אייך אַליין.

— וויפיעל בעטרעפט דער אוצַר?
— צוויי מיליאָן דוקאַטען. דאָס איז דרייצעהן מיליאָן פּראַנק.
— דיזער אוצַר געהערט צו אייך מיין פריינד, האָט דאַנטעס געזאָגט, און איך האָב קיין רעכט ניט אויף איהם.

— איהר זייט מיין זון, דאַנטעס! האָט דער אַלטער אויסגעשריען, איהר זייט דאָס קינד פון מיין געפאַנגענשאַפט. דער הימעל האָט אייך מיר צוגעשיקט מיך צו טרייסטען אין מיין געפאַנגענשאַפט. איהר האָט מיך געטרייסט און געליבט וויא א פאָר-טער און איך לייעב אייך וויא אַ טרייען קינד.

און פאַריא האָט צו דאַנטעס אויסגעשטרעקט דיא ארעם און דיזער האָט זיך צו איהם א וואָרף געטאָן אויפ'ן האַלז מיט הייסע טרערען אין דיא אויגען.

13טעס קאַפיטעל.

פאַריאַס טויט און דאַנטעס פרייהייט.

צייט פאַריא האָט דאַנטעס דערציילט פון אוצַר, האָבען זיי ביידע נאָך גערעט וועגען דעם. פאַריא האָט דאַנטעס געלערענט וויא ער זאָל זיך בעגעהמען אין לעבען ווען ער וועט זיין פריי און וויא ער זאָל נעמען דעם אוצַר. דאַנטעס האָט זיך גוט איינגעלערענט דעם פלאַץ וואו דער אוצַר איז געלעגען און דאָ אַט פאַריא פער-ברענט דאָס פאַפיערעל כדי עס זאָל ניט אריינפאַלען אין פרעמדע הענד.

אזוי איז פּערגאַנגען נאָך אַ צייט און דיא געפאַנגענע האָבען זיך געטרייסט איי-נער דעם אַנדערן אין זייער געפאַנגענשאַפט. איין אַבענד, ווען דאַנטעס איז שוין געווען ביי זיך אין צעלע האָט ער דעהערט א קלאַנגענדיגע שטימע, וועלכע איז געקומען פון פאַריאס צעלע. עס האָט איהם געשיינט, אז דער אַלטער רופט איהם. ער איז שנעל

אראָפּ פון בעט און איז אריין צום אַלטען. ער האָט איהם געטראָפּען ליגענדיג אין בעט און ער איז געווען שרעקליך בלייד. דאַנטעס האָט זיך זעהר דערשראקען און האָט איהם געפרעגט וואָס איהם איז.

— מיין ליבעס קינד, האָט דער אַלטער געענטפערט, איך פיהל, אז איך וועל יעצט בעקומען נאָך א מאָל דיא קרעמפּף. און דאָס וועט זיין דאָס לעצטע מאָל, דען איך וועל שוין מעהר ניט קענען אריבערטראָגען און איך וועל שטאַרבען.

— וואָס רעדט איהר פון שטאַרבען! האָט דאַנטעס פּערצווייפעלט אויסגעשריען, איהר וועט לעבען און איך וועל אייך רעמען.

— דער אַלטער האָט מיט א טרויעריגע מינע געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ, און האָט איהם ווייטער ערקלערט, אז עס איז אומזיסט, ער מוז יעצט שטאַרבען.

— אבער איהר האָט דאָך נאָך דאָס פּלעשעלע מיט דיא טראָפּען, איך וועל אייך נאָך אמאָל אריינשפּריצען.

— איהר קענט מיר נאָך א מאָל שפּריצען, אָבער איך נלויב ניט, אז דאָס וועט מיר העלפען. קלערט יעצט ארום זיך, ליבער דאַנטעס. לאָזט מיך שטאַרבען, איך האב גענוג געלעבט. איהר זייט נאָך יונג. איהר וועט פון דאַנען ארויס און איהר וועט נאָך זיין גליקליך. פּערנעסט נאָר ניט דעם אינוועל מאַנטע קריסטאָ.

— ניין, איהר וועט ניט שטאַרבען! האט דער יונגער מאַן אויסגערופען אין פּער צווייפּלונג, איך וועל אייך רעמען. און דאַנטעס איז געפאלען אויף דיא קניע און האט אָנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אָן בעט.

— הערט מיך אויס, וואס איך זאָג אייך. דער אוצר עקזיסטירט. איך זעה איהם מיט מיינע אויגען. געפינט איהם און נעמט איהם צו, איהר האט גענוג געליטען.

א שרעקליכער קראמפּף האט איהם געפאַקט און זיין גאנצער קערפּער איז צונויף געצויגען געוואָרען וויא מיט אייזערנע שרויפּען.

— אדיע, אדיע, האט דער אַלטער געמורמעלט אויסשטרעקענדיג צו דאַנטעס דיא הענד.

— נאָך ניט, נאָך ניט! האט דיזער געשריען. פּערקאָזט מיך ניט! און ער האט אָנגעפּאנגען צו שרייען נאך הילפּע.

— שטיל, שטיל! האט דער קראנקער געמורמעלט, דען איהר זייט פּערלאָרען ווען מען וועט קומען, און איהר וועט מיך ניט קענען רעמען.

— איהר האט רעכט. אָ יא, איך וועל אייך רעמען. אָבער איהר ליידעט יעצט שטאַרק.

— ניין, איך לייד יעצט וועניגער. דען איך האב ניט מעהר דיא קראַפּט שטאַרק צו ליידען, אבער איך זעה קלאָר דעם טויט. ער קומט... זייט געזונד... אדיע....

פּערנעסט ניט מאַנטע קריסטאָ... ער האט זיך געפרופּט אויפהויבען צום לעצטען מאָל און איז צוריקגעפּאַלען. דיא שרעקליכע קריזיס איז געקומען און דער אַלטער איז געבליעבען ליגען שטיל.

דאַנטעס האט א וויילע געוואָרט, דאן האט ער גענומען דיא פּלעשעל און האט איהם אריינגעאַקסען עטליכע טראָפּען צווישען דיא ציין. ער האט געווארט א פּערטעל

שעה און ווען ער האט געזעהען, אז דער אלטער ריהרט זיך ניט, האט ער איהם אריינגעגאסען דיא נאנצע פלעשעל אין מויל, דאס האט געמאכט א שרעקליכע ווירקונג. דער אלטער האט געגעבען א קרעכץ און איז באלד ווידער געבליעבען שטיל מיט אָפּענע אויגען.

דאָנטעס האט געוואָרט א שטונדע, צוויי און מעהר און דער אלטער איז געלענען און האט זיך ניט געריהרט. ער איז געווען טויט.

א שרעקליכער געפיהל האט דאָנטעס'ן ערגריפען. ער האט יעצט געזעהען, אז ער איז געבליעבען אליין און אז ער האט פערלאָרען דעם בעסטען פריינד אין דער וועלט. ער האט זיך א וואַרף געטאָן איבער דעם טויטען און האט געיאָמערט וויא א קינד. א לאנגע צייט איז ער אזוי געלענען, ביז ער האט זיך געגעבען א כאַפּ אויף און איז אריינגעלאָפּען וויא א משוגענער אין זיין צעלע. עס איז אויך געווען דיא העכסטע צייט, דען דער וועכטער איז באלד געקומען. ווען דער וועכטער איז אוועק פון זיין צעלע איז דאָנטעס אריינגעקראָכען אין קאָררידאָר און ער האט געוואָלט הערן, וואס עס וועט זיך טאָן ביין טויטען אין צעלע.

באלד האָט ער דערהערט דיא איבעראַשונג פון דעם וועכטער, און א וויילע שפעטער האָט ער געהערט וויא דער דירעקטאָר איז געקומען מיט סאָלדאַטען און ער האָט געהייסען שפּריצען וואַסער אויפ'ן טויטען. דער דירעקטאָר האָט געשיקט נאָכ'ן דאָקטאָר און דויער האָט ערקלערט, אז דער אלטער איז טויט. דאָן האָט דאָנטעס געהערט וויא מען האָט גערעט וועגען א זאק און אז צעהען א זינגער אַווענד זאל מען איהם צונעמען. איינער איז גענאנגען נאך א זאק און ווען ער איז געקומען צוריק, האָט עס געדוירט א קורצע צייט און אלע זיינען ארויסגעגאנגען און מען האט פערשלאָסען דיא צעלע.

דאָנטעס איז דאָן אריין אין פאַריאַס צעלע. ער האט געזעהען אויפ'ן בעט ליגענענדיג א זאק, אין וועלכען זיין איינציגער פריינד איז געווען איינגענייט. ער איז געבליעבען שטיין לעבען דעם מת וויא א סטאַטיע און הייסע טרערען האבען זיך געגאָסען פון זיינע אויגען. יעצט איז ער געבליעבען אליין אויף דער וועלט און אין א פינסטערן קערקער. וואלט ניט בעסער געווען, אז ער זאל אויך גיין אהין וואו דער אלטער איז געגאנגען? דאן וואָלט ער אויף איין מאָל פטור געוואָרען פון זיינע ליידען, און פון פינסטערן קערקער.

דער געדאנקען זיך צו נעמען דאס לעבען איז איהם אריין טיעף אין מוח און ער האט געקלערט, וועלכען טויט ער זאל זיך געבען.

בלוצלונג האבען זיינע אויגען אויפגעבליצט.

— ווער האט מיר אריינגעשיקט דויען הייליגען געדאנקען! האט ער אויסגערופען. אזוי וויא ער האט דאס אויסגערופען, האט ער אויפגעטרענט דעם זאק און האָט ארויס גענומען דעם טויטען. ער האט איהם אריינגעטראָגען צו זיך אין צעלע און האט איהם אריינגעלייגט צו זיך אין בעט. ער האט איהם צוגעדעקט, כדי אז דער וועכטער וועט קומען זאל ער מיינען, דאס ער ליגט אין בעט. דאן איז ער אריין צוריק אין דעם אַלמענ'ה צימער און האט ארויסגענומען דעם אלטע'ס נאָדעל און פאָדעם און זיין שאַרפען מעהרער אף האט זיך אריינגעלייגט איז זאק און האט איהם צוגענייט פון אינעווייניג.

ער האט גערעכענט, ווען מען וועט איהם ארויסטראָגען פון געפענגניס אויפ'ן הויז
עולם, וועט ער אויפ'ן וועג אויפשניידען דעם זאק און וועט ארויסשפרינגען און וועט
ענטלויפען. ווען דיא סאָלדאטען וועלען איהם נאכלויפען, וועט ער בענוצען זיין מעסער.
ביז צעהן א זיגער איז ער אזוי געלענען אין זאק און פערשיעדענע שרעקליכע
געדאנקען האבען געלעכערט זיין מוח. טאָמער וועט מען זיך כאפען ווער עס ליעגט אויף
זיין בעמ, אדער טאָמער וועלען דיא סאָלדאטען אָנמאָפען ווער עס ליעגט אין זאק.
דערצו האט איהם געפייניגט דער הונגער און דורשט.

ענדליך האט זיך אויפגעמאכט דיא טהיר און צוויי סאָלדאטען זיינען אריין מיט
א לאַנטערנע אין האַנד. זיי זיינען צוגענאנגען צום זאק און יעדער האט איהם גענומען
פאר איין ענד און זיי האבען איהם אויפגעהויבען. זיי האבען נאך געלאכט איבער איהם,
אז ער איז אזוי שווער.

דיא סאָלדאטען האבען איהם ארויסגעטראָגען פון געפענגניס און דאַנטעס האט
צוך ערשטען מאָל צייט אזוי פיעל יאָהר דערפיהלט פרישע לופט. דיא לופט איז אלץ
געוואָרען פרישער און דאַנטעס האט דערהערט דעם רוש פון ים. מען האט איהם דאָן
אראָפגעלאָזען אויף דער ערד און מען האט איהם אָנגעבונדען א שווערן שטיין צו
דיא פיס.

א שוידער איז דאַנטעס'ן אריבער איבער'ן גאַנצען קערפער. ער האט יעצט גע-
וואוסט, אז מען טראָגט איהם אריינווארפען אין ים. ער האט גענומען שטייפער דעם
מעסער אין האַנד. באלד האט ער געפיהלט וויא מען האט איהם אפגעטראָגען נאָך א
פינף טריט און מען האט איהם צושאָקעלט און דאָן געגעבען א לאַז אראָפ.
וויא שנעל דאַנטעס איז אראָפגעפלויען איז עס פאר איהם געווען איין עווינקייט
ביז ער איז געקומען צום וואַסער. דער בליץ שנעלער פאל און דיא קאלטע וואַסער
האבען ביי איהם ארויסגעריסען א געשריי, וועלכער איז באלד פערשטיקט געוואָרען אין
וואַסער.

וויא באלד דאַנטעס האט זיך דערפיהלט אין וואַסער האט ער מיט איין שניט
פון זיין מעסער אויפגעטרענט דעם זאק און האט בעפרייט זיין קערפער פון לייווענט דאָן
האט ער מיט איין איבערנאטירליכער קראַפט איבערגעשניטען דיא שטריק פון זיינע פיס
אין מיט א גוטען שטויס איז ער ארויף אויפ'ן וואַסער. ער האט זיך אבער באלד אונטער-
געמונגט כדי מען זאל איהם פון אויבען ניט בעמערקען. אזוי האט ער געמאכט עטליכע
מאָל ביז ער איז געווען ווייט פון דעם שרעקליכען שלאָס. ער האט גערעכענט, אז זיין
געשריי האט געמוזט געהערט ווערן פון דיא סאָלדאטען און זיי האבען געמוזט קוקען אין
וואַסער, פון וואנען דער געשריי איז געקומען.

דאַנטעס האט מורא געהאט, טאמער האט ער אין דער צייט וואָס ער איז געלענען
אין קערקער פערגעסען צו שווימען. ער האט אבער גלייך געפיהלט, אז ער איז דער
זעלבער אויפ'ן וואַסער, וויא ער איז א מאל געווען. יעצט האט ער געדארפט וויסען
וואו ער איז ערגעץ אין דער וועלט און וואוהין ער זאל שווימען. ער האט געוואוסט, אז
עטליכע מייל פון שלאָס האבען זיך געפונען צוויי אינזלען, אבער עס איז געווען פינסטער

און ער האט ניט געוואוסט וועלכען וועג צו נעמען. ער האט זיך דאן גענומען שווייגן, אויף גליק.

דער שטורם איז געווען גרויס און דאס וואסער קאלט. און דאס האט איהם געהינדערט צו שווימען פארווערטס. ער איז שוין געווען איבער א שטונדע אויפ'ן וואסער און ער האט נאך פאר זיך גארניט געזעהען וואו ער וועט זיך קענען אויסרוהען. מעהר וויא נאך א שעה אויפ'ן וואסער וואלט ער ניט געקענט אויסהאלטען. ער איז געשוואומען נאך א האלב שעה און ער האט שוין אָנגעפאנגען צו פערליערען דיא האָפנונג. ער איז געשוואומען נאך א פערטעל שעה און זיינע כחות האבען אָנגעפאנגען צו ווערן שוואכער און שוואכער. פלוצלונג האט ער דערפיהלט ערד אונטער דיא פיס. ער האט זיך ארומ געקוקט וואו ער איז דאָ אין דער וועלט און ער האט געזעהען אז ער איז ארויף אויף א גרויסען פעלו.

דאָנטעס איז ארויף אויפ'ן פעלו און האט אָנגעפאנגען צו זוכען איין אָרט וואו ער זאל זיך קענען בעהאלטען פון שטורעם. ער האט ניט לאנג געזוכט און האט געפונען א גרויסע עפענונג אין וועלכע ער האט זיך געקענט פערדעקען פון ווינד. א גאנצע צייט איז ער אזוי געלעגען אין דער עפענונג ביז דער שטורעם האט זיך אָנגעפאנגען צו שטילען און האט זיך כמעט אין גאנצען געלייגט. עס איז שוין געווען פינף א זייגער פאר טאָג.

ווען עס איז געוואָרען ליכטיגער, האט ער בעמערקט פון ווייטען זענלען פון א שיף. דאָנטעס האט אָפגעלעבט. דען אין א פאָר שעה ארום וועט מען זיך כאַפען אין שלאָס איה, אז ער איז ענטלאָפּען, וועט מען שיקען שיפען איהם צו זוכען און מען וועט איהם געוויס געפינען. און דאָ האט איהם געפייניגט דער הונגער און דורשט און עס האט איהם געווארפען פון קעלט. דאָרום האט ער געקוקט אויף דיא שיף וויא אויף א רעטער פון טויט.

דיא שיף איז ניט געגאנגען צום פעלו וואו ער איז געווען, זאָנדרן זיא איז גע גאנגען פערביי. ווען ער וואלט געמאכט צייכענס פון דאנען און וואלט געשריען וואלט מען פון שיף ניט געזעהען און ניט געהערט. ער האט געמוזט שווימען ענטקעגען איהם, דאן וועט מען איהם זיכער זעהען און מען וועט איהם אויפנעמען. ער האָט זיך גלייך געלאָזען שווימען צום שיף. און ווען ער איז געווען ניט ווייט פון איהר, האט ער אָנגעפאנגען צו שרייען און מאכען צייכענס.

מען האט איהם בעמערקט פון שיף און מען האט געשיקט א קליין שיפעל איהם אויפצונעמען. ביז דיא שיפעל איז צו איהם צוגעגאנגען האט ער דערוויילע פערלאָרען דיא קרעפטען און ווען ער האט שוין געהאלטען ביין אונטערניין האט מען איהם אריינגעצויגען אין שיפעל, יואו ער איז געבליעבען אונמעכטיג.

ווען דאָנטעס איז געקומען צו זיך, האט ער זיך געפונען אויפ'ן שיף און דיא מאַטראָזען האבען איהם געגעבען צו טרינקען בראַנפּען. דאָנטעס איז באלד געקומען צו זיך.

— ווער זייט איהר? האט איהם דער קאָפיטאָן פון שיף געפרעגט.

— איך בין אַ מאַטראָז, האט דאָנטעס אין שלעכטען איטאַליעניש געענטפערט,

אונזער שיף איז צובראכען געוואָרען געגען יענעם פעלו. מיר דאכט זיך אז פון אונזער נאנצער מאנשאפט בין איך נאר אליין געבליעבען לעבען. ווען איינער פון אייערע מאטראָנען וואָלט מיך ניט געכאַפט פאר דיא האָר, וואלט איך אויך געווען טויט. — דאָס בין איך געווען, האט זיך אָפגערופען א יונגער מאטראָנע מיט א פריינד ליכען געזיכט. און איך מוז אייך זאָגען, אז אייער לאַנגער באָרד און אייערע לאַנגע האָר האָבען מיך באלד אָפגעשטויסען אייך צו רעטען, דען איהר האט אויסגעזעהען וויא א רויבער.

דאָנטעס האט זיך דערמאָנט, אז צייט ער איז געווען אין געפענגניס האט ער זיך ניט געשאַרען דיא האָר.

— יא, האט ער געזאָגט, איך האב א מאָל אין געפאהר געשוואָרען, אז איך זאל טראָגן צעהן יאהר ניט געשאַרענע האָר. און גראַדע היינט איז דער טאָג ווען דיא צעהן אָהר ענדיגען זיך.

— און וואס זאלען מיר יעצט טאָן מיט אייך? האט דער קאַפיטאַן געפרעגט. — איך בין א גוטער מאטראָנע און איך בין זעהר בעקאנט מיט'ן ים. איך וואָלט אייך געקענט צוניץ קומען.

— מיר וועלען באלד זעהען, האט דער קאַפיטאַן געזאָגט. און ער האט איהם געהייסען גיין צום רודער.

דאָנטעס איז געגאנגען צום רודער און האָט אָנגעפאנגען צו פיהרען דיא שיף מיט א זיכערע האַנד.

— וואו גייט אייער שיף? האט ער געפרעגט דעם קאַפיטאַן.

— מיר גייען אין ליוואָרני.

— איך קען אייך מאכען דעם וועג קירצער, האט דאָנטעס געזאָגט.

זאָגענדיג דאס האט ער געגעבען בעפעהלען און דיא מאטראָנען האבען איהם געפאָלגט. דיא שיף האט אָנגעפאנגען צו פליהען וויא א פויגעל און אלע אויפ'ן שיף האבען איהם בעוואונדערט.

אין מיטען דרייען האבען זיך דערהערט קאנאָנען שאָסען פון שלאָס איה. דאָנטעס איז בלייב געוואָרען. ער האט זיך אָבער באלד געפאַסט.

— וואס שיסט מען דאָס? האט דער קאַפיטאַן געפרעגט, וועלכער האט בעמערקט דאָנטעס בלייב ווערן.

— א געפאנגענער איז אודאי ענטלאָפען האט דאָנטעס געענטפערט גאנץ קאַלט-בליטיג.

— אויף יעדען פאַל, האָט דער קאַפיטאַן געמורמעלט, ווען דאָס איז אפילו ער, איז וואס? ער איז א גוטער מאטראָנע און אזא דאַרף איך.

דאָנטעס האָט זיך אנידערגעזעצט לעבען רודער און האָט געקוקט אויפ'ן שלאָס איה.

— וועלכען דאַטום האָבען מיר היינט? האָט ער געפרעגט דעם יונגען מאטראָנע

— דען 28 פעברואר, האָט יענער געענטפערט.

— און וועלכען יאהר? האָט וויעדער דאָנטעס געפרעגט,

— וואָס הייסט וועלכען יאהר? איהר ווייסט ניט וועלכער יאהר היינט איז?
— יא, איך האָב געהאַט אזא שרעקליכע נאַכט, דאָס איך האָב פערלאָרען מיין
געדעכטניס.

— עס איז היינט 1828, האָט דער מאַטראָז געזאָגט.
עס איז געווען גראַדע פּערצעהן יאהר וויא דאַנטעס איז געזעסען אין קערקער.
ער איז אריין אין שלאָס אײף צו ניינצעהן יאהר און איז ארויס א מאן פון דריי און
דרייסיג.

א טרויעריגער שמייכל האָט זיך בעוויזען אויף זיינע ליפּען. ער האָט זיך געד-
פּרעגט וואָס איז געוואָרען פון מערסעדעס, וועלכע האָט געמוזט מיינען, אז ער איז טויט.
דאן האָט אַ בלייז פון ראַכע אויפגעשיינט אין זיינע אויגען, דענקענדיג אן דיא דריי מעד-
נער, וועמען ער האָט צו פּערדאָרען זינע לאַנגע יאהרען פון קערקערשאַפּט.
דאן האָט ער נאָך אַ מאל געשוואָרען ראַכע געגען וועלפּאַר, דאַנגלאַר און פּער-
נאָן. און יעצט איז דיזע ראַכע שוין געווען זיכער, דען קיין שײף וואָלט ניט געקענט
כאַפּען דיא שנעלע שײף, אויף וועלכער ער איז יעצט געווען.

14 מעס קאַפיטעל.

דער אינוועל מאַנטע קריסטאָ.

עס האָט ניט לאַנג גענומען, אז דאַנטעס זאָל וויסען אויף וואָס פּאַר א שײף ער
געפינט זיך. עס איז געווען אַ קאָנטרעבאַנד שײף. דיא ערשטע צייט האָט דער קאַפּיר
מאַן דאַנטעס'ן ניט געטרויט, דען עס האָט געקענט לייכט זיין, אז דיא רעגירונג האָט
פּערקליידעט איהרען איין אַגענט, אום אויסצופּאַרשען וואָס עס טוט זיך צווישען דיא
קאָנטרעבאַנדער. באַלד אָבער האָט ער איינגעזעהען, אז ער האָט אַ מעות און אז דאַנד
טעס איז אַ וואַהרער מאַטראָז.

ווען דיא שײף איז געקומען אין ליוואָרן, האָט דאַנטעס געוואָלט וויסען אויב ער
האָט זיך אויף אזוי פּיעל פּערענדערט אין דיא פּערצעהן יאהר, אז זיינע פּריינד זאָלען
איהם ניט דערקענען. אין ליוואָרן האָט ער געהאַט אַ פּריינד אַ באַרבער און ער איז
צו איהם געגאַנגען זיך אָפּשניידען זיינע לאַנגע האָר און דיא באַרד. דער באַרבער האַט
איהם אנגעקוקט פּערוואַונדערט, וואָס ער איז געווען אזוי פּערוואַאָסען, אבער פון דער
קענען איז נאָר קיין רייך ניט געווען.

ווען דאַנטעס האָט זיך אַראָפּגענומען דיא האָר האַט ער זיך געקויפט אַ מאַט
ראָזען קאַסטיום און איז צוריקגעגאַנגען אויפ'ן שײף. דער קאַפיטאַן און דיא מאַטראָזען
האָבען איהם קוים דערקענט.

דער קאַפיטאַן האָט געבעט'ן דאַנטעס'ן, אז ער זאל ביי איהם בלייבען אויפ'ן שײף
און דאַנטעס האָט זיך אונטערגענומען צו בלייבען נאר דריי מאָנאַט. דאן זאל ער
זיין פּריי.

וועהרענד דיזע דריי מאָנאַט איז דיא שײף עמליכע מאל פּערביי געפּאָרען דעם
אינוועל מאַנטע קריסטאָ, און ביי יעדען מאל האָט דאַנטעס האַרץ געקלאַפּט צום צו-
שפּרינגען ווערן, וויא גערן וואָלט ער שוין געוואָלט זיין אויף איהם! זיין גאַנצער דענד

קען און טראכטען איז יעצט געווען צו האָבען דעם פערמעגען. ווען ער איז געווען אַן קערקער האָט ער נאר געטראַכט אַרום דער פרייהייט, יעצט ווען ער האט גענאסען דיא פולע פרייהייט און ער האָט זיך געפונען אין זיין עלעמענט פון ימים און שטורעמס, יעצט איז איהם דיזער ארימער לעבען ניט איינגעגאנגען, ער האָט געוואָלט זיין רייך און מעכטיג, אום זיך צו קענען רעכענען מיט דיא, וועלכע האָבען ביי איהם אוועקגענומען פערצעהן יאהר פון זיינע בעסטע יאהרען און אלעס וואָס איהם איז געווען ליעב און טייער.

דער אינזעל מאָנטאָ קריסטאָ איז געווען זיין קרייז און זיין שארפער שווערד, מיט וועלכע ער האָט זיך פאָרגענומען זיינע פיינד צו פערניכטען. זיין צוקונפטיגע מאַכט איז געלעגען אויף דער אינזעל, ער האָט נאָר געדאַרפט גיין און זיא נעמען. אבער וויא זאל ער צוקומען צום אינזעל? וואָרטען האָט ער געלערנט, און געדולד האט ער אויך געהאט גענוג, עס האט זיך נאר געהאנדעלט וועגען א געלעגענהייט.

דאַנטעס האט געהאפט, אז אין דער צייט פון דיא דריי מאנאט, וואס ער וועט זיין אויפ'ן שיף, וועט זיך געפינען א געלעגענהייט צו צוקומען צום אינזעל, און דיא דריי מאָנאט האָבען זיך באלד געענדיגט און דיא געלעגענהייט איז נאך אלץ ניט געקומען. ער האט זיך פארגענומען צו דינגען א פישער שיפעל און זיך לאָזען צופיהרען. געלד האָט ער געהאט געשפארט דערויף.

וועהרענד דאַנטעס האט זיך ארומגעטראגען מיט דיזע געדאַנקען, איז זייער שיף אנגעקומען אין ליווארן. דאָ האט דיא שיף געדאַרפט אויפנעמען זייד און סאַמעט קאַנטרעבאנד, דער קאפיטאן האט דאַנטעס ערקלערט, אז דעם מאל וועלען זיי האַרבען א רייכע רייזע, און עס וועט אויסקומען פאר יעדען מאַטראָז א שיינער חלק געלד. ער מוז אבער דיא סחרה אפלייגען ערגעץ אויפ'ן וועג, ביז עס וועט קומען אויפ'ן פלאץ. דיא סחורה דארף איבערנעמען א גרויסע שיף. דארום האָט ער קיין בעסערן פלאץ ניט געפונען פאר אפצולייגען דיא סחורה, וויא אויפ'ן פוסטען אינזעל מאָנטע קריסטאָ. דאַנטעס האָט שיעור ניט געגעבען א שפרונג פאר פרייד ווען ער האָט דאס דער הערט. ער האָט זיך אבער בעהערשט און האָט דעם קאפיטאן גלייכנילמיג געענטפערט. אז זיין פלאן איז זעהר א גוטער.

אויף מארגען איז דיא שיף אָפגעגאנגען. דער ווינד איז געווען א גוטער און אַ עטליכע טעג זיינען זיי געווען לעבען אינזעל מאָנטע קריסטאָ. דיא גרויסע שיף האָט שוין אויף זיי געווארט. מען האָט באלד אָנגעפאנגען איר בערצולאדען דיא קליינע שיף אין דיא גרויסע.

ווען א קענער אויף מענשען וואָלט זיך איינגעקוקט אין דאַנטעס וואָלט ער גלייך בעמערקט, אז עפעס גייט אין איהם פאָר. דאַנטעס האט ניט גערוהט. ער איז ארומגעלאָפּען אויפ'ן אינזעל וויא א דולער און ער האָט געוואָלט זעהן דיא היילען, וועלכע זיינען געווען אנגעצייגט אין דער צואה. ער האט אבער גארניט געזעהען. דער גער דאַנקען, טאמער זיי דיא צואה ניט אמת, האט איהם ארויסגעטריבען א קאלטען

שוויים אויפ'ן פנים. ער האָט אבער געמוזט בעהאלטען זיין אויפרענונג, אום מען זאל עס ניט מערקען.

ער האָט קוים דערלעבט בין מארגען פריה. ער האָט דאָן געזאגט, אז ער האָט חשק צו גיין שיסען אַ ווילדע ציענע און האָט גענומען אַ ביקס מיט פולווער און בליי. אַ יוגער מאַטראַז האָט אבער געוואלט דורכאויס מיט איהם מיטגיין. ער האָט איהם ניט געקענט ענטזאגען, ווייל ער האָט מורא געהאט, אז מען זאל עפעס ניט מערקען און איז מיט איהם געגאנגען.

דאָנטעס איז געלונגען צו שיסען אַ יונגע ציענע. ער האָט זיאַ איבערגעגעבען דעם יונגען מאַטראַז און האָט איהם אנגעזאגט, אז מען זאל זיאַ בראטען, ער וועט אונטער-קומען, אז דער בראטען וועט זיין פארטיג.

ווען דער מאַטראַז איז אוועק, איז דאָנטעס געגאנגען זוכען דיאַ הייל אויף דעם פלאַץ וואו עס איז געווען אנגעצייגט. ער האָט געפונען דעם פלאַץ, ער האָט אָבער קיין הייל ניט געזעהען. אויף דעם פלאַץ זיינען געווען אנגעוואקסען בויםער. אין דעם האָט זיך דערהערט אַ שאַס פון אַ ביקס, דאָס איז געווען אַ סיגנאל, אז דאָנטעס זאל קומען עסען דעם בראטאן.

דאָנטעס האָט גענומען גיין אהין. אלע האבען איהם געזעהען שפרינגענדיג איבער דיא פּעלזען און האבען בעוואונדערט זיין געשיקטייט. פּלוצלינג האבען דיא מאַטראַזען געזעהען וויא ער האָט זיך אויסגעגליטשט און איז אראפגעפאלען פון פעלו. אלע האבען זיך אַ לאז געמאן צו איהם.

דאָנטעס איז געלענען אַ צובלוטיגטער לעבען אַ פעלז און איז געווען כמעט אונ-מעכטיג. אלע מאַטראַזען וועלכע האבען איהם זעהר געליעבט האבען זיך געגעבען אלע מיהע און האבען איהם געבראכט צו זיך. זיי האבען איהם געוואלט צוטראגען צום לאַד גער, האָט ער געבעטען, אז מען זאל איהם לאזען דא, דען דאָס שטערן מאכט איהם פיעל שמערצען. דיא מאַטראַזען האבען איהם געלאזען דא און זיינען געגאנגען עסען. נאכ'ן עסען זיינען זיי וויעדער געקומען. זיי האבען געזעהען אז דאָנטעס האָט נאך מעהר געליטען וויא פריהער.

— לאמיר איהם ארויפטראַגען אויפ'ן שיף, האָט דער קאפיטאן געזאגט. אבער דאָנטעס האָט געענטפערט, אז ער וועט בעסער שטאַרבען, איידער ער וועט זיך לאזען אָנמאַכען שמערצען מיט'ן טראגען.

— אבער דו קענסט דאך ניט בלייבען אויפ'ן אינזעל אליין, דו וועסט דאך שטאר-בען פאר הונגער.

— איהר וועט מיר איבערלאזען אויף אַ פאר טעג צו עסען. איך רעכען, אז אין אפאר טעג וועל איך זיין געזונד, וועל איך מיר שווי העלפען. אין דער צייט וועט פער-בייגיין אַ פישער שיף וועט זיאַ מיך מיטנעמען. לאָזט מיר נאר איבער אַ ביקס, פּולווער און און האַק, מעהר דארף איך ניט.

עס האָט ניט געהאָלפען קיין צורידען. דאָנטעס איז געבליעבען ביי זיינעם. דיא שיף האָט דאַ לייגער ניט געקענט בלייבען, און זיך זאמען אומזיסט האָט אויך קיין

צותק ניט געהאט, האט מען איהם געמוזט נאכגעבען. מען האט איהם געלאזען וואס ער האט פערלאנגט און אלע זיינען אוועק צום שיף.

— עס איז זאנדערבאר, האט דאָנטעס צו זיך געזאגט מיט א געלעכטער, דאס מען געפינט צווישען אזעלכע מענשען, מענשען מיט געפיהל און ערגעבענהייט. ער האט זיך דאן לאנגזאם אוועקגעשלעפט אויף א הויכען פעלז און האט געווארט ביז דיא שיף וועט זיין ווייט אויפ'ן ים. אין א צייט פון א שעה איז דיא שיף אין גאנצען פער שוואונדען.

דאן האט זיך דאָנטעס אויפגעהויבען מיט דיא שנעלקייט פון א ווילדען הירש, וועלכער שפרינגט איבער די פעלזען און איז געלאפען צו דעם פלאץ, וואו ער האט גע-זוכט דיא הייל.

— און יעצט, האט ער אויסגערופען זיך דערמאנענדיג אן דער געשיכטע פון טויר זענד און איין נאכט. פעלזען טהיר, עפען זיך!

מיט דיזע ווערטער האט ער גענומען דיא האַק, וועלכע מען האט איהם געלאָזען און האָט אָנגעפאַנגען אפצוהאקען דיא קליינע ביימלעך. אין א פאר שטונדען זיינען דיא ביימליך געלעגען אויף דער ערד און אויף דעם פלאַץ האט זיך געוויזען א געמאכטע מויער. דאָנטעס האָט זיך גענומען צו דער מויער, אבער עס איז געווען אונמעגליך זיא צו ריהרען פון אָרט. ער האט זיך דאן דערמאנט אָן זיין פולווער. ער האָט לאנג ניט געטראכט און האָט אויסגעהאקט א לאַך אין מויער און האט זיא אנגעשטאפט מיט שטיינער און פולווער. א שטיקעל לייווענט האט ער געמאכט פאר א קנויט און האט זיא אנגעצונדען. ער האט אפגעטראטען פון דעם פלאַץ און אין א מינוט ארום האט זיך דערהערט א שרעקליכער קלאפ און דיא מויער איז אויפגעפליוגען אין דער לופטען. ווען דאָנטעס איז נאך דעם צוגעגאנגען האט ער געזעהען, אז אויף דעם פלאַץ פון דער מויער איז געווען א גרויסע עפענונג. דאָנטעס אויפגענונג איז געווען אזוי גרויס דאס ער איז געבליבען שטיין וויא א צומישטער.

— דאס איז אלאז דיא עפנונג, וועלכע בעהאַלט דעם אוצר? האט דאָנטעס צו זיך געזאגט. ער איז געשטאנען מיט אויסגעלאצטע אויגען און האט ניט געטרויט זיך אליין וואס ער זעהט.

א לאנגע צייט איז ער אזוי געשטאנען ביז ער איז ענדליך געקומען צו זיך, ער האט בעקומען זיינע גאנצע זעלבסטבעהערשונג און האט זיך אראפגעלאזען אין דער הייל. אנשטאט צו געפינען א פינסטערע הייל מיט פערשטיקטע לופט וויא ער האט גערעכענט, האט דאָנטעס געפונען א הייל מיט לופט לעכער און גענוי ליכט, אום צו זעהען וואו מען געפינט זיך. ער האט אבער ניט געזעהען דאס וואס ער האט געזוכט. דאָנטעס איז א וויילע געבליעבען שטיין וויא א קאלטע מצבה. דער געדאנקען טאמער איז דיא גאנצע געשיכטע מיט דעם אוצר איין אויסגעטראכטע זאך, האט איהם ארויס-געטריבען א קאלטען שווייס אויפ'ן שטערן. ער האט זיך אבער גלייך דערמאנט, אז פאַריא האט איהם דערציילט פון א צווייטע הייל. אָבער קיין צייכען פון א צווייטער הייל איז דא ניט געווען.

ער האָט גלייך גענומען קלאפען מיט דער האַק אין דיא ווענד און האט דער-

פיהלט אין דער ענטגעגענען געזעצטער וואנד אז זיא האט אפגעגעבען א פוסמען קלאנג. ער האָט זיך גענומען צו דער וואנד און אין א האלבע שטונדע האט ער געמאכט א לאך גרויס גענוג דורכצוקריכען. דיא עפנונג האט געפיהרט אין א צווייטע פינסטערע הייל.

דאָנטעס איז אריין אין דער הייל און האט געזוכט אין א ווינקעל דעם בערגעל שטיינער, וועלכער האט געזאלט פערדעקען דעם אוצר. ער איז צוגעגאנגען צום בערגעל שטיינער און האט איהם אוועקגעשארט פון ארט, דאן האט ער זיך גענומען צו דער ערר. ביין פופצעהנטען אדער זעכצעהנטען קלאפ האט זיך זיין האַק אנגעשטויסען געדען אייזען. ער האט גענומען האקען א ביסעל ווייטער און ער האט ווייטער באגעגענט אייזען.

— עם איז א הילצערנער קאסטען בעשלאגען מיט אייזען, האט ער געזאגט. דאָנטעס איז ארויסגעלאפען פון דער הייל און האָט אריינגעבראכט א טרוקענעם שטיק בוים, וועלכען ער האט אנגעצונדען. ער האט דאן געזעהען אז ער האט קיין מעות ניט געהאט. עם איז געווען א קאסטען פון האלץ בעשלאגען מיט אייזען און האט געהאט צוויי פוס דיא ברייט און דריי פוס דיא ליינג.

דאָנטעס האט דעם קאסטען ארומגעגראבען און האט איהם געמאכט פריי. ער איז געווען דורכאויס אין זיגלען מיט דעם סטעמפ פון קארדינאַל ספאדא. ער האט געפרופט אויפמאכען דעם קאסטען אָהן דער האק, אבער ער האט גלייך איינגעזעהען, אז עם איז ניט פאר זיינע קרעפטען. ער האט דאן גענומען דיא האק און האָט זיא אריינגערוקט צווישען דעקעל. דורך עטליכע גוטע דריק איז דער דעקעל אויפגע-שפרונגען.

א שרעקליכער פיבער האט דאָנטעס'ן געפאקט. ער האט גענומען דיא ביקס און האט זיא געשטעלט לעבען זיך. ער האט צוגעמאכט דיא אויגען און האט געמאכט וויא דיא קינדער, וועלכע ווילען זעהען ביינאכט דיא שטער ליכטיגער אַן שייננדיגער, ווען זיי מאכען נאכהער אויף דיא אויגען.

דריי אפטהיילונגען האבען געבלישצעט אין קאסטען.

אין דעם ערשטען האבען געשיינט גאלדענע דוקאמען, אין צווייטען זיינען געווען שטיקער גאלד, אין דעם דריטען, וועלכער איז געווען האלב פול, האט דאָנטעס געשארט מיט דיא הענד דיאמאנטען, פערלען, רובינס, וועלכע האבען געבלישצעט איינע פון אכ-דערן וויא דיא שטערן אין הימעל.

דאָנטעס האט זיך אויפגעהויבען און האט אנגעהויבען ארומצולויפען אין דער הייל וויא א מענטש, וועלכער ווערט משוגע. ער איז ארויפגעשפרונגען אויף א פעלז און האָט געקוקט אויפ'ן ים. ער האט גארניט בעמערקט. ער איז געווען אליין מיט זיינע אויער מעסטליכע רייכטהימער, וועלכע האבען איהם געהערט. ער האָט זיך אבער ניט געדליבט אויב ער חלומט ניט. ערשט אין א גוטע פאָר שטונדען האט ער זיך בערוהיגט.

ער האט זיך דאן גענומען ציילען זיין פערמעגען. עם זיינען געווען טויזענד שטאנ-נען גאלד, יעדערער צו דריי פונט אין געוויכט; דאן האט ער איבערגעציילט פינף און

צוואנציג טויזענד דוקאמען, יעדערער צו אכציג פראנק. דאן האט ער איבערגעמאסטען
צעהן הויפענס דיאמאנטען און פערלען פון דער טייערסטער קוועלע.

דיא נאכט איז געקומען. דאנמיט האט איבערגעכאפט פון דעם וואס מען האט
איהם געלאזען און האט זיך געלייגט שלאפען ביי דער עפענונג פון דער הייל.

15טעס קאפיטעל.

דער אונבעקאנטער.

דער טאָג איז געקומען. דאנטעס האט שוין אויף איהם לאנג געוואַרט מיט אָפּענע
אויגען. וויא עס איז געוואָרען טאָג, איז ער ארומגעלאָפּען דיא אינזעל און אלעס איז
געווען רוהיג.

עדמאָן איז דאן אריין אין דער הייל און האט אָנגעפילט דיא פּאָקעטס מיט
איידעלשטיינער און האט צוגעמאַכט צוריק דיא הייל, אז מען זאל ניט זעהען דעם איינ-
גאנג. ער האט יעצט געקלערט אריינצוקומען צווישען מענשען און צו געניסען זיינע
רייכטהיימער. מיט דעם קוקען אליין אויף זיין אוצר איז ער ניט זאָט געוואָרען.
אויפּען זעקסטען טאָג איז געקומען דיא שיף, אויף וועלכער ער איז געווען. ער
האט זיך געמאַכט, אז ער איז נאָך עטוואָס קראַנק, אבער גיין האט ער שוין געקענט.
דיא שיף איז געגאנגען אין ליוואָרן.

אין ליוואָרן האט דאָנטעס פּערקויפט פיער קליינע שטיינדלעך פאר צוואנציג
טויזענד פראַנק. אויף מאָרגען האט דאָנטעס געקויפט א קליינע שיף, וועלכע ער האט
געשיינקט דעם יונגען מאַטראָז וואָס האט איהם גערעטעט דאס לעבען. דיזער מאַטראָז
האט געהייסען יאַקאָפּאָ. ער האט איהם נאך דערצו געגעבען א ביסעל געלד ער זאָל
זיך קענען דינגען מענשען צום שיף. דאס האט ער געטאָן מיט דער בעדינגונג, אז ער
זאל פאָהרען אין מאַרסייל און זאל זיך נאָכפּרעגען אויף לואיז דאָנטעס, וועלכער וואוינט
אין דיא אלעס מיילהאַן און אויף א יונגע מיידעל מיט'ן נאָמען מערסעדעס, וועלכע
געפינט זיך אין דעם דאָרף פון דיא קאָטאַלאַנס.

יאַקאָפּאָ האט געמיינט, אז ער חלוּס'ט. דאָנטעס האט איהם געמוזט ערקלערן
אז ער האט בעקומען א גרויסע ירושה און ער איז יעצט זעהר רייך.

אויף מאָרגען איז יאַקאָפּאָ אוועק אויף זיין שיף אין מאַרסייל. ער האט געדארפט
בריינגען א ענטפּער פאר עדמאָן דאָנטעס אויפ'ן אינזעל מאָנטע קריסטאָ. דענזעלבען
טאָג איז דאָנטעס אוועק אין ענגלאַנד. דאָרטען האט ער געקויפט א נייע קליינע שיף
פאר זעכציג טויזענד פראַנק, מיט דער בעדינגונג אז מען זאל איהם מאכען אַ געהיימען
צימער אין שיף און מען זאָל דיא שיף אזוי צוברייטען, אז איין מענש זאל אויף איהר
קענען פאָהרען. צו מאָרגען האט דיא שיף געדארפט פארטיג ווערן. דערפאר האט עס
דאָנטעס בעצאָהלט פאר'ן שיף 60 טויזענד אָנשטאָט פּערציג, וואס איז פריהער געווען
דיא ווערט פון דער שיף.

אויף מאָרגען איז דיא שיף אָפּגעגאנגען פון באָרד. עס האבען זיך צוואמענגענימען
אז מאסע מענשען צו זעהען וויא איין מענש וועט פאָהרען מיט א שיף. ווען דיא שיף
איז אָפּגעגאנגען פון ברעג, האט דער געזאָגט, אז ער פאָהרט און שפּאַניען, דער האט

געזאגט, אז ער פאָהרט אין קאָרסיקאָ, און קיינעם איז ניט איינגעפאלען, אז ער פאָהרט צום אינזעל מאַנטע קריסטאָ.

אויפֿען צווייטען טאָג געגען אווענד איז דאָנטעס אָנגעקומען צום אינזעל מאַנטע קריסטאָ. דער אינזעל איז געווען פּוסט. קיינער האט איהם ניט בעטראַטען וועהרענד ער איז ניט געווען. אויף מאָרגען האט דאָנטעס איבערגעטראָגען דעם גרויסען אוצר אויף זיין שיף און האט איהם בעהאלטען אין דעם געהיימען צימער.

זיעבען טעג האט זיך דאָנטעס ארומגעדרויט ארום אינזעל און האָט אויסגעלערנט אלע זיינע פּערבאַרגענסטע ווינקלע. אויפֿן אַכטען טאָג, האט דאָנטעס געזעהען צו קימען א שיף צום אינזעל. דאס איז געווען יאַקאָפּאָ. דאָנטעס האט געגעבען א סיגנאַל, וועלכען יאַקאָפּאָ האט געענטפערט און אין צוויי שעה שפּעטער איז ער געווען לעבען אינזעל. יאַקאָפּאָ האט איהם געפראכט א טרויעריגע נאכריכט.

דער אַלטער דאָנטעס איז געווען טויט. מערסעדעס איז געווען פּערשוואונדען. דאָנטעס האט אויסגעהערט דיא נייעס מיט א רוהיגען געזיכט, אבער באלד איז ער ארויף אויפֿן אינזעל און האט קיינעם ניט געהייסען איהם נאָכגיין. צוויי שטונדען שפּעטער איז ער געקומען.

צוויי מענער פון יאַקאָפּאָס שיף זיינען אריבער אויף זיין שיף, און ער האָט געדגעבען א בעפעהל צו זענלען נאך מאַרסייל. דעם טויט פון זיין פאָטער האט ער ערוואַר טעט, אבער וואָס איז געוואָרען פון מערסעדעס?

דאָנטעס האט קיינעם ניט געקענט פּערטרויען מיט דעם נאכפּרעגען זיך און ער האט זיך ענטשלאָסען אליין צו פאהרען. ער איז געווען זיכער, אז מען וועט איהם ניט דערקענען. איבערהויפט האט ער יעצט געהאט אלע מיטלען זיך צו מאַסקירען. איין פריה מאָרגען איז ער אריין אין מאַרסייל מיט זיין שיף און הינטער איהם אַקאָפּאָ'ס. ער האט זיך אָפּגעשטעלט אויף דעם פּלאַץ, פון וואָנען דיא זשאַנדאַרן האבען איהם אוועקגעפיהרט אין דעם שרעקליכען שלאָס איהן.

דאָנטעס האט א ביסעל א צימער געגעבען, ווען א זשאַנדאַר איז צוגעפאָהרען אויף א שיפעל צו זיין שיף. דאָנטעס האט איהם געצייגט דעם ענגלישען פּאַס, וועלכען ער האט געקויפט אין ליוואָרן.

דיא ערשטע זאך וואס דאָנטעס האט בעגעגענט ווען ער איז ארויף אויפֿן ברעג, איז געווען א מאַטראָז פון פאַראַזאָ, וועלכער איז א מאָל געווען אונטער זיין בעפעהל. דאָנטעס האט געוואלט וויסען צו דער מאַן וועט איהם דערקענען. ער איז גלייך צוגעד נאנגען צו איהם, און האט איהם עפעס געפּרעגט. דער מאַטראָז האט איהם גענטפערט און ער האט נאָרניט אנגעהויבען אפילו צו דענקען, אז ער איז עדמאָן דאָנטעס.

דאָנטעס האט דערלאנגט דעם מאַטראָז א מכיבּעה פאר זיין ענטפער. א מינוט שפּעטער איז איהם דער מאַטראָז נאָכגעלאָפּען. דאָנטעס האט זיך אומגעקעהרט.

— פּערצייהט מיר, מין הערר, איהר האט געמוזט האבען א טעות. איהר האט מיר מסתמא געוואלט געבען פּערציג סו און איהר האט מיר דערלאנגט א דאָפּעלמען נאפּאָלעאָן.

— אַ יאָ, איהר האט רעכט; איך האב טאקע א טעות געהאט, נאר אזוי וויא

איהר זייט אזא אָרענטליכער מאַן, גיב איך אייך נאך איינעם, כדי איהר זאלט מיט אייערע קאמעראַדען טרינקען אויף מיין געזונדהייט.
דער מאַטראַז איז געווען אזוי פּערוואונדערט איבער דאַנטעס, דאס ער האט אפילו פּערנעסען איהם צו בעדאַנקען, ער האט איהם אָנגעקוקט אוועקנייענדיג און האט געמורמעלט.

— ער מוז אודאי זיין איין אינדישער פּרינץ.

דאַנטעס האט פּארטגעזעצט זיין וועג. יעדער טריט וואס ער האט געמאַכט האט א קוועטש געטאָן זיין הארץ. אלע עראינערונגען פון זיין יונגען לעבען זיינען יעצט פּאַרנעקער מען פאַר זיינע געדאַנקען. יעדע גאַס, יעדער ווינקעל האט איהם דערמאנט אַנאַנדער זאך פון זיין קינדערלעבען. ווען ער האט זיך גענעהענט צו דיא אלעס פון מיליהאַן האט ער געפיהלט וויא זיינע פיס בייגען זיך און ער איז שיעור ניט אַרונטערגעפאלען אונטער דיא רעדער פון א וואגען. ענדליך איז ער געקומען צו דעם הויז וואו זיין פּאַטער האט געוואוינט. פיעלעס איז דאַרטען געווען געענדערט.

ער האט זיך אָנגעשפּאַרט אָן א בוים און איז א לאַנגען צייט געשטאַנען פּער טראַכט קוקענדיג אויף דעם אויבערשטען עטאַזש פון דעם הויז. ענדליך איז ער צוגעגאנגען צו דער טהיר און איז אריין אין הויז. ער האט געפּרענט א דירה צו דינגען. דער הויזקיפּער האט איהם געענטפּערט, אז אלעס איז פּערדונגען. דאך האט דאַנטעס איהם געבעטען אז ער זאל איהם ארויפפיהרען אויפ'ן פינפטען שטאַק, ער זאל בעזעהען דיא צוויי צימערן. דאַרטען האבען געוואוינט א יונגע פּאָר פּאָלק און זיי האבען איהם ערלויבט אַריינגיין צו זיי אין דיא צימערן.

דאַנטעס האט גאַרניט געפונען אין דיא צימערן, וואס זאל איהם דערמאָנען אָן זיין פּאַטער, נאָר דיא וועגד זיינען געווען דיא זעלבע. גרויסע טרערען האבען זיך געקיקעלט פון זיינע אויגען. דיא פּאָר פּאָלק האבען בעטראַכט דעם בלייבען און שטרענגען מאַן וויינענדיג און האבען זיך געוואונדערט. דאך האבען זיי איהם ניט געשטערט און זיינען ארויסגעגאנגען איהם לאַזענדיג וויינען.

ווען דאַנטעס איז אַרונטער אויפ'ן צווייטען עטאַזש האט ער געפּרענט אויב דער שניידער קאַדרוס וואוינט נאך דאָ. דער הויזקיפּער האט איהם געענטפּערט, אז ער וואוינט אין באַקער.

דאַנטעס איז אַראָפּ אונטען און האט געפּרענט וואו דער לענדלאָרד פון דעם הויז וואוינט. ער איז גלייך אוועק צו איהם און האט ביי איהם אָפּגעקויפט דיא הויז פאַר פינף און צוואַנציג טויזענד פּראַנק. מיט צעהן טויזענד פּראַנק מעהר וויא זיא איז ווערטה געווען. ווען ער וואלט פּערלאנגט פּאַר'ן הויז א האלבען מיליאָן וואָלט ער איהם געגעבען.

אין דענזעלבען טאָג האט דאַנטעס געלאָזען וויסען דיא יונגע פּאָר פּאָלק, וועלכע האבען בעוואוינט זיין פּאַטער'ס צימערן, אז זיי קענען זיך אויסקלייבען, וועלכע צימערן זיי ווילען אין הויז, נאר זייערע זאָלען זיי איהם ליידיג מאכען. נאַטירליך האבען דיא פּאָר פּאָלק מיט פּרייד איינגעווייליגט אין דעם בייט און האבען גלייך אריבערגעצויגען, איבער דיזער געשיכטע האט מען א נאַצע אכט טאָג גערעט אין דער נאַנצער

גענענד פון דיא אלעס מיילהאן און מען האט זיך געוואונדערט איבער דעם זאנדערבארן מאן. וואָס עס האט אבער נאך מעהר איבערראשט דיא גאנצע נאכבאַרשאפט, איז דאס דער מאן איז געווען ביי איין ארימען פישער און דערפאַר וואס יענער האט איהם דערציילט פון פערשידענע מענשען, וועלכע זיינען אין פערלויף פון דיא לעצטע פופצעהן יאָהר געשטאַרבען אדער פערשוואונדען, האט ער איהם געשיינקט א נייע פישער שיפעל און נאך געלד אויך.

16 מעס קאפיטעל.

דיא קרעטשמע לעבען בריק.

אויף דעם וועג צווישען בעלגארד און באַקער האט זיך געפונען א קליינע קרעטשמע. דער מאן, וועלכער האט געהאלטען דיא קרעטשמע, איז געווען א מענש פון א יאהר פערציג, גרויס, דאַר און גערוועט, מיט א פאַר שאַרפע אייגען און א שפיציגען נאָז און שאַרפע ציין פון א וואָלף. דיזער מאן איז אונזער אַלטער בעקאנטער, דער אמאָליגער שניידער קאַדרוס. זיין פרוי האט אויסגעזעהען גראַדע וויא ער. קאַדרוס פלעגט שטיין גאנצע טעג פאר דער טהיר פון זיין קרעטשמע און פלעגט קוקען אויב א רייזענער פאַהרט.

שטייענדיג אזוי פאר דער טהיר האט ער געזעהען פון ווייטענס קומענדיג א רייטער. דער רייטער איז געווען א גייסטליכער אָנגעמאַן אין שוואַרצען און מיט א דריישפיציגען העט אויפ'ן קאַפּ. ווען דער גייסטליכער איז צוגעקומען צו רער קרעטשמע און איז אראָפגעקראַכען פון פערד, האט א גרויסער הונד אָנגעפאנגען צו בילען. — האט קיין מורא ניט, מיין הערר, ער בילט נאָר אָבער ער בייסט ניט. וואָס ווינשט איהר, הערר פריסטער, איך בין צו אייער דינעסטען. דער גייסטליכער האָט בעטראכט דיזען מאן מיט גרויסע אויפמערקזאַמקייט. דאָן האט ער געפרעגט מיט א געבראַכענע איטאַליענישע שפראַכע:

— זייט איהר ניט הערר קאַדרוס?

— יא, מיין הערר, האט קאַדרוס פערוואונדערט געענטפערט, איך בין קאַדרוס.

— האָט איהר ניט אמאָל געוואוינט אין דיא אלעס מיילהאן און זייט איהר ניט

א שניידער?

— יא, אבער עס איז מיר שלעכט געגאנגען וועגען דיא היצען, אָבער ווילט איהר

אפשר א גלאָז וויין, הערר פריסטער.

— יא, ניט מיר א פלאש פון אייער בעסטען וויין.

קאַדרוס איז אראָפגעגאנגען אין קעלער און איז באַלד געקומען מיט א פלאש וויין.

— איהר זייט אליין? האט דער גייסטליכער ביי קאַדרוס'ן געפרעגט, און האט

איהם אזוי בעטראכט.

— איך בין פעהרייראַט. איהר מוזט געפינען, אז איך בין אַרעם. וואָס ווילט

איהר? ווען מען איז א עהרליכער מאן, איז שווער צו זיין רייך.

— אויב עס איז ריכטיג איז גוט, דען פריהער אדער שפעטער ווערט דער עהרליך-

כער מאן בעלאָהנט און דער אונעהרליכער בעשטראַפּט.

- איהר רעט אזוי, מיין הערר, ווייל איהר זייט א גייסטליכער.
— איהר האט אונרעכט, וואס איהר רעט אזוי, האט דער גייסטליכער געזאגט,
עס קען זיין, אז איך אליין וועל אייך בעווייזען וואָס איך זאָג.
— וואָס מיינט איהר דערמיט? האט קאָדרוס פּערוואַונדערט געפרעגט.
— איך וויל זאָגען, אז איך מוז צוערשט וויסען אויב איהר זייט דער, מיט וועמען
איך האָב צו טאָן.
— וועלכע בעווייזע ווילט איהר, אז איך זאָל אייך געבען?
— האט איהר געקענט אין יאָהר 1814 אדער 1815 א מאַטראַן מיט'ן נאָמען
דאַנטעס?
— דאַנטעס! געוויס האב איך געקענט דעם אַרימען עדמאָן. ער איז געווען איינער
פון מיינע בעסטע פריינד. קענט איהר איהם, לעבער הערר? ווייסט איהר וואָס פון
איהם איז געוואָרען? איז ער פריי?
— ער איז געשטאַרבען א געפאנגענער אין שרעקליכע ליידען.
א שרעקליכע בלייבקיט האט בעדעקט קאָדרוס'ס פנים. דער גייסטליכער האָט
בעמערקט וויא ער האט אָפגעווישט א טרער.
— אַרימער עדמאָן! האט ער געמורמעלט.
— עס שיינט, אז איהר האָט דאַנטעס זעהר לעב געהאט, האט דער גייסטליכער
געזאָגט.
— אַה יא, איך האב איהם זעהר געליעבט, אָבואהל איך האב מיר פאַרצור
וואַרפען, וואס איך האב איהם מקנה געווען אין זיין גליק. האט איהר דעם אַרימען יונג
געקענט?
— מען האט מיך גערופען צו איהם, ווען ער האט געהאלטען ביין שטאַרבען,
ווייל עס איז ניט געווען קיין אנדער גייסטליכער.
— פון וואס איז ער געשטאַרבען? האט קאָדרוס געפרעגט.
— פון וואָס שטאַרבט מען אין קערקער? פון ליידען. וואָס עס איז דאָ זאָנדערבאר
איז, דאָס ער האט מיר געשוואָרען פאַר'ן טויט, אז ער ווייס ניט פאר וואָס ער איז
געווען געפאנגען.
— עס איז אמת, מיין הערר, ער האט עס ניט געקענט וויסען, דער אַרימער
יונג.
— ער האט מיך געבעטען, אז איך זאל עס נאָכפאַרשען. א רייכער ענגלענדער,
וועלכער איז געזעסען מיט איהם צוואמען און איז בעפרייט געוואָרען פון געפענגניס ווען
לואיס דער אכטצעהנטער איז ארויף אויפ'ן טראָן, האט איהם איבערגעלאָזען א
דיאַמאַנט פון גרויסען ווערט, פופציג טויזענד פראַנק, און דיזען דיאַמאַנט האָט מיר
דאַנטעס איבערגעגעבען, אז איך זאל איהם פּערקויפען און ציטהיילען דאס געלד צווישען
זיינע פריינד.
בײַ דיזע ווערטער האט דער גייסטליכער ארויסגענומען פון קעשענע א קליין
קעסטלעלע אין וועלכער עס האט געבלישעט א דיאַמאַנט איינגעפאַסט אין גאָלד.
קאָדרוס איז שיעור פּערבלענדעט געוואָרען, ווען ער האָט דערזעהען דעם טייערן שטיין,

- דיזער שטיין איז ווערטה פופציג טויזענד פראַנק? האט קאָדרוס געפרעגט.
— אָהן דעם ראָם, האט דער גייסטליכער געענטפערט.
— און ווער זיינען דיא פריינד?
— איינער הייסט קאָדרוס, האט דער גייסטליכער געזאָגט, דער צווייטער הייסט
דאָנגלאָר און דער דריטער פערנאַן. קאָדרוס האט געשפרונגען פאר אויפגענונג.
— וואָרט! האט דער גייסטליכער געזאָגט, שלאָגט מיר ניט איבער. דיא פיערטע
איז געווען זיינע אַ כלה און זיא האט געהייסען...! איך האב פערגעסען איהר נאָמען.
— מערסעדעס, האט קאָדרוס אונטערגעכאַפט.
— יא, מערסעדעס. דאָן איז נאָך געווען א פינפטער טהייל. דאָס איז זיין פאָטער.
אָבער אזוי וויא איך האב ערפאַרען אז ער איז טויט, בלייבען נאר פיער חלקים. איך
וואָלט נאָר וועלען וויסען וויא דער אַלטער איז געשטאַרבען. דארטען, וואו איך האָב
געפרעגט, האט מען מיר ניט געקענט זאָגען.
— איך קען עס אייך דערציילען. ווער ווייס עס אזוי גוט וויא איך? מיר האָבען
ביידע געוואוינט אין איין הויז.
— אלזאָ פון וואס איז ער געשטאַרבען? האט דער גייסטליכער געפרעגט.
— דער אַרימער מאַן איז געשטאַרבען פון הונגער.
— פון הונגער! האט דער גייסטליכער אויסגעשריען, און איז אויפגעשפרונגען
פון זיין שטוחל. פון הונגער! א הונד, וועלכער טרייבט זיך ארום אויפ'ן גאַס, געפינט
איינעם, וועלכער ניט איהם א שטיקעל ברויט, און א מענש. וועלכער לעבט צווישען
מענשען זאל שטארבען פאר הונגער! אָה, עס איז אונמעגליך!
— אָבער עס איז דאָך אמת, האט קאָדרוס געזאָגט.
— און דו האסט אונרעכט, האט געזאגט א שטימע פון דיא טרעפ.
ביידע מענער האבען זיך אומגעקוקט און האבען געזעהען קאָדרוס קראַנקע ווייב
זיצענדיג אויף דיא טרעפ און האלטענדיג דעם קאָפּ אין דיא הענד.
— וואָס מישטו זיך אין פרעמדע זאכען? האט צו איהר קאָדרוס געזאָגט, דער
הערר פרעגט מיך עפעס און איך ענטפער איהם.
— דו ענטפערסט און דערנאָך וועסטו האבען צרות.
— איהר האט ניט וואס מורא צו האבען, מאדאם, האט דער גייסטליכער גע-
זאגט, איך גיב אייך מיין ווארט, אז עס וועט אייך נארניט שאדען, לאז ער גאר
אָפען דערציילען.
— איך וואלט אייך דערציילען, אבער איך האב מורא פאר דיא פריינד, וועלכע
זיינען יעצט געוואָרען מעכטיג און רייך.
— פון וועלכע פריינד רעט איהר? האט דער גייסטליכער געפרעגט.
— פון דאָנגלאָר און פערנאַן.
— אלזאָ ווילט איהר מיר דערציילען דיא גאַנצע געשיכטע? איהר ווילט דאָך
מסתמא האָבען אייער טהייל פון דאַנטעס דיאַמאַנט?

— איבערלייג זיך גוט, איידער די טוסט עס, האט זיין פרוי געזאגט אראפגייען דיג פון דיא טרעפ.
— איך האָב מיך שוין בעשלאָסען, האָט קאָדרוס געענטפערט. פון וואָנען זאל איך אנפאַנגען?
— דערציילט מיר פריהער, וויא איז דער אלטער דאָנטעס געשטאַרבן פון הונגער.
— גוט, האָט קאָדרוס געענטפערט.

17טעס קאַפיטעל.

די אַר ציילונג.

— עס איז זעהר א טרויעריגע געשיכטע, האט קאָדרוס אנגעפאנגען.
— ביז מען האט דאָנטעס'ן ארעטירט, האט מיר דאָנטעס דערציילט, פאָנגט אָן פון דאָנען.
— ווען מען האָט דאָנטעס'ן ארעטירט איז מאָרעל געלאָפּען צום פראקוראָר וויל-פאָר טאָג טעגליך און האט גאר ניט געפועלט. דער אלטער איז פון דעם טאג אן ניעדערגעשלאָגען געוואָרען און איז ניט ארויסגעגאנגען פון שטוב. ער פלעגט דיא גאנצע צייט יאמערן, מערסעדעס פלעגט ביי איהם זיין שטונדען לאַנג און פלעגט איהם אויך טרייסען. דער אלטער איז אַלץ שוואַכער געוואָרען ביז מען האָט איהם געמוזט שיקען א דאָקטאָר. צו לעצט האט ער דעם דאקטאָר אויך ניט צוגעלאזען.
— אבער איהר האט דאך געוואוינט אין דען זעלבען הויז, האט דער גייסטליכער געזאָגט, זייט איהר קיין מאל צו איהם ניט ארייפגעגאנגען?
— איך האב איין מאל געוואלט צו איהם ארויפגיין, האָט ער מיך ניט ארויפגעלאָזען, איך מוז אייך זאגען דעם אמת, אז ער האט מיך ניט ליעב געהאט.
דער אלטער האט ניט געוואלט נעמען דיא מעדיצין און האט ניט געגעסען. מיט א פאר טעג שפעטער איז ער געשטארבען—פון הונגער.
דער גייסטליכער איז ארומגעגאנגען אין שטוב און האט געווישט דער שווייס פון שטערין.
— לאָמיר יעצט גיין צו דיא מענשען, וועלכע האבען געטייטעט דעם זון און האבען אריינגעטריבען דעם פאטער אין טויט דורך פערצווייפונג, האט דער גייסטליכער געזאגט כמעט מיט א בעפעהל. ווער זיינען זיי?
— צוויי מענער, מיין הערר, איינער דורך ליעבע און איינער דורך עהרגיין, דאָס זיינען פערנאָן און דאָנגלאָר.
— אין וועלכער ארט האבען דיזע לייט געהאנדעלט געגען עדמאן דאָנטעס?
— זיי האבען איהם געמסרט, אז ער איז א באָנאָפּאַרטיסטישער אַגענט.
— און וועלכער פון דיא ביידע איז דער שולדיגסטער?
— ביידע, מיין הערר, איינער האט געשריעבען דעם בריעף און דער אנדערער האט איהם אוועקגעטראגען אויף דיא פאָסט. דאָנגלאָר האט געשריעבען דעם בריעף מיט דער לינקער האנד און פערנאָן האט איהם אוועקגעשיקט.

- אָבער וואו זייט איהר געווען! האט דער גייסטליכער אויסגערופען.
— איך? ווער האט איך דערציילט, אז איך בין דארטען געווען.
דער גייסטליכער האט איינגעזעהען, אז ער איז פערקראכען צו ווייט.
— קיינער האט מיר ניט געזאגט, האט ער אונטערגעכאפט, אבער איהר האט
דאך געמוזט זיין דערביי, אז ניט, פון וואָנען וואלט איהר דאס געוואוסט.
— עס איז אמת, האט קאדרוס געזאָגט מיט א פערשטיקטער שטימע, איך בין
געווען דערביי.
— און איהר האָט צוגעלאָזען אזא נידערטרעכטיגקייט! האט דער גייסטליכער
געזאגט. דאן זייט איהר זייער חבר.
— מיין הערר, האט קאדרוס געזאגט, זיי האבען מיר אזוי אנגעשכורט, דאס זיי
האבען מיך איינגערעט אז דאס איז נאר א שפּאַס.
— אבער אויף מאָרגען, ליעבער הערר, אבער אויף מאָרגען, וועהרענד איהר
האט געזעהען וויא מען ארעטירט דאָנטעסין. פאר וואס האט איהר געשוויגען?
— ווייל איך האב מורא געהאט פאַר דאָנלאַר. ער האָט געזאָגט אז איך וועל
זיך מיישען וועט מען מיך אויך אָננעמען פאר איין אָנענט פון נאַפּאַלעאָן.
— איך פערשטיי, האט דער גייסטליכער געזאָגט, איהר האט זיי געלאָזען טאָן
וואס זיי ווילען.
— אָה, איהר ווייסט ניט מיין הערר, וואָס איך האָב פון יענער צייט אויסגעליד
טען. מיין געוויסען האט מיר ניט געלאָזען רוהען טאָן און נאכט. און פון יענער צייט
אן זיינען אלע אונגליקען אויף מיר געקומען. און קאדרוס האט געלאָזען היינגען דעם
קאָפּ אין א וואהרען חרטה האָבען.
— איהר האט מיר דערציילט פון א פאַר, האט דער גייסטליכער אין א ווילע
ארום געזאגט. יעצט דערציילט מיר פון הערר מאָרעל. ווער איז דער מאָן?
— ער איז געווען דער אייגענטהימער פון שייף פאַראַאָן, דער בעל הבית פון ער-
מאָן דאָנטעס.
— און וועלכע ראלע האט ער געשפיעלט אין דיזער טרויעריגער געשיכטע? האָט
דער גייסטליכער געפרעגט.
— דיא ראלע פון איין עהרליכער מאן. ער איז געלאָפען טאָג טעגליך וועגען דעם
ארימען דאָנטעס. ער האָט געבעטען ער האָט געשריען, ביז מען האט איהם אליין שרעק
ליך פערפאָלגט אלס פאַנאפּארטיסט. ווען דער אַלטער דאָנטעס איז קראַנק געווען,
טלעגט ער גיין צו איהם אלע טאָג און האָט איהם געטרייסט. ער האט איהם געגעבע
א דאָקטאָר און אלעס נייטיגע און ווען ער איז געשטאַרבען האט ער געלאָזען א רייכע
בייטעל מיט געלד אויפ'ן אויווען צו צאהלען זיינע חובות. דעם בייטעל האב איך מיר
ערוואָרבען.
— און לעבט ער נאָך, דיזער מאָרעל? האט דער גייסטליכער געפרעגט.
— יא, האט קאדרוס געענטפערט.
— אויף דיזער ארט מוז דער מענש זיין א בעלוינטע זון גאָט; ער מוז זיין
דייך און גליקליך?

— ער איז גליקליך אזוי וויא איך. מיין הערר, און נאך מעהר, ער האלט צו פער-
לירען זיין עהרליכע נאמען.

— וויא אזוי איז עס געקומען?

— נאך פינף אין צוואנציג יאהר עהרליכע ארבייט, נאך דעם, אז ער האט זיך
ערוואָרבען איין עהרענווערטעהען פלאץ אין דער קויפמאנשאַפט פון מאַרסיל, איז הערו
מאָרעל הויאינירט געוואָרען ביז'ן גרונד. ער האָט פערלאָרען פינף גרויסע שיפען אין צוויי
יאָהר. ער האָט דורכגעמאַכט דריי שרעקליכע באַנקראַטען, און ער האָט יעצט זיין
גאנצע האַפנונג אין פאַראַאָן, וועלכע דאַנטעס האָט קאַמאַנדירט. דיא שוף דאַרף יעצט
קומען מיט זיידענע סחורה. ווען עס זאל יעצט טרעפען דיא שוף איין אונגליק, איז ער
פערלאָרען.

— האט ער א פרוי און קינדער? האט דער גייסטליכער געפרעגט.

— יא. ער האט א פרוי, איז זיא א הויליגע. ער האָט אויך א טאָכטער, וועלכע
האָט א חתן און זיינע עלטערן לאזען איהם ניט צו צו הייראטהען איין ארימע מיידעל.
ער האט א זון איז ער א לייטענאנט אין דער ארמעע. אבער דאס אלץ מאכט זיין
לאגע ניט ווייכער. ווען דער אָרימער מענש וואלט געווען אליין וואלט ער זיך גענומען
דאס לעבען.

— עס איז שרעקליך! האט דער גייסטליכער געמורמעלט.

— זעהט איהר וויא גאָט בעלוינט דיא גיטסקייט, מיין הערר, האט קאָדרוש גע-
זאָגט. קוקט, איך האב קיין מאל קיין שלעכטס ניט געטאן, אויסער דאס, וואָס איך
האָב אייך דערציילט. איך בין אין דער שרעקליכער נויט, איך האב געזעהען שטאַר-
בען מיין ערשטע פרוי אין פיבער און איך האב איהר ניט געקענט העלפען. איך בין
געשטאָרבען פאַר הונגער אזוי וויא דאַנטעס פאָטער, וועהרענד פערנאַן און דאַנגלאַר
קייקלען זיך אין גאָלד.

— וואָס איז געוואָרען פון דאַנגלאַר? האט דער גייסטליכער געפרעגט.

— דאַנגלאַר האט פערלאָזען מאַרסיל. אויף איין עמפּפּעלונג פון הערר מאָרעל
איז ער אנגעקומען אין א שפּאַנישער באַנק. אין דער צייט פון שפּאַנישען קריעג איז
ער געווען א מערקענדער און איז געוואָרען רייך. ער האט דאן אָנגעפאַנגען צו האנדלען
גרויס און זיין פערמעגען האט זיך פערצעהנפאַכט. ער האט געחיראט א האָף דאַמע
און מען האט איהם געמאַכט פאַר א באַראָן. יעצט הייסט ער באַראָן דאַנגלאַר. ער
האט א האָטעל אין רי דע מאָן בלאָן. ער האט צעהן פערד אין זיינע שטאַלען, זעקס
לאַקייען אין זיינע פאַרצימערן און איך ווייס ניט וויפיעל מיליאנען אין זיין קאַסע.

— און וואָס איז געוואָרען פון פערנאַן? האט דער גייסטליכער געפרעגט מיט א
זאנערבארער בעטאָנונג.

— מיט דעם איז א נאניץ אַנדערע געשיכטע.

— אָבער וויא האט געקענט א מיניש ערווערבען א פערמעגען, וועלכער איז געווען
איין אָרימער פישער אָהן מיטלען, אָהן בילדונג? איך מוז אייך געשטיין אז דאס בעגרייף
איך ניט.

— עם איו אמת, אבער איך וועל אייך גלייך ערקלערן דיא געשיכטע. פערנאן איז איינגערטעמען אין מיליטער. ער האט בייגעוואָהנט דיא שלאכט פון ליני. דיא נאכט נאך דער שלאכט, האט איהם דער גענעראל פאָרנעשלאָגען, אז ער זאל מיט איהם מיטגיין זיך צו פעראייניגען מיט דיא ענגלענדער. ער איז מיט איהם מיטגעגאנגען.

נאך דעם קריעג איז פערנאן צוריקגעקומען אין פראנקרייך אלס לייטענאנט. וועהרענד דעם קריעג אין שפאניען אין 1823 איז ער געוואָרען קאפיטאן. שפעטער איז ער געשיקט געוואָרען אין מאָרירד צו שטודירען דעם גייסט פון דעם שפאנישען פאָלק. דאָרטען האט ער זיך צוזאמענגעטראַפען מיט דאָנגלאַר, וועלכער איז שוין געווען רייך און האט געהאט א גרויסע שטעלונג אין דער געזעלשאַפט. אין דעם נעכסטען קריעג האט ער געפיהרט זיין רעגמענט דורך א בעקאנטען פלאץ פאר איהם און האט געבראַכט גרויסע נוצען דורך זיינע מאנעווערס. דערפאר איז ער געמאַכט געוואָרען פאר א הויפטמאַן און האט בעקומען דעם עהרנקרייץ מיט דעם טיטעל פון א גראַף.

— מערקווירדיג! מערקווירדיג! האט דער גייסטליכער געמורמעלט.

— יא, אָבער הערט ווייטער; דאס איז נאך ניט אלעס. נאך דעם שפאנישען קריעג האט זיך אָנגעפאָנגען דער קריעג צווישען גריכענלאַנד און דער טירקיי. פערנאן איז אוועק אין גריכענלאַנד און האט זיך געשטעלט אין דיענסט אונטער דעם נאָמען פון גראַף מאָרסערף ביי דעם גענעראַל אַלי פאַשאַ. וויא איהר ווייסט איז אַלי פאַשאַ געטייטעט געוואָרען, אָבער פאר'ן טויט האט ער בעלוינט פערנאן מיט א גרויסע סומע געלד. פערנאן איז געקומען צוריק אין פראנקרייך מיט דעם טיטעל פון א גענעראַל לייטענאנט.

— און וואס איז היינט? האט דער גייסטליכער געפרעגט.

— היינט, האט קאָדרוס געזאָגט, בעזיצט ער א פראַכטפאָלען האָטעל אין רי די העלדער 27.

דער גייסטליכער האט אויפגעמאַכט דעם מויל, און איז געשטאנען א וויילע וויא א מענש, וועלכער טרויט זיך ניט, אבער זיך שטארק צוזאמענגעמענדיג. האט ער געזאָגט:

— און מערסעדעס? מען האט מיר פערזיכערט, אז זיא איז פערשוואונדען.

— פערשוואונדען, האט קאָדרוס געזאָגט, יא, אזוי וויא דיא זון פערשווינט אים אויף מאָרגען נאך שענער צו לייכטען.

— האט זיא אויך ערוואָרבען א פערמעגען? האט דער גייסטליכער מיט א ביטערן שמיבעל געפרעגט.

— מערסעדעס איז איצטער דיא גרעסטע דאָמע פון פארוי.

— דערציילט ווייטער, האט דער גייסטליכער געזאָגט. מיר שיינט, אז איך הער דיא דערציילונג פון א חלום. אבער איך האב שוין געזעהען אזעלכע וואונדערבארע זאַכען, אז דאס וואס איהר דערציילט מיר וואונדערט מיר ווייניגער.

— מערסעדעס האט געטראָפען א שרעקליכער קלאַפּ דער אַרעסט פון דאָנטעס. זיא איז געלאָפען צום פראַקוואַר ווילפאָר; זיא האט געטרייסט דאָנטעס פאָטער, דאָן

איז פערנאן אוועק, וועלכען זיא האט גערעכענט פאר א ברודער, ניט וויסענדיג וועלכע
נידערטרעכטיגקייט ער האט בענאנגען.

דריי מאָנאַט זיינען פערלאָפּען, דריי מאָנאַט פון טרערען און פּיין. קיינע נייעס
פון דאַנטעס און קיינע נייעס פון פערנאן. פאר דיא אויגען האט זיא נאר געהאט דעם
אלטען דאַנטעס, וועלכער איז אויסגעגאנגען פון פערצווייפּלונג.

איין אווענד אין איהר שרעקליכען ליידען איז פאר איהר ערשינען פערנאן אין דער
אוינפאַרמע פון א לייטענאַנט. מערסעדעס האט זיך מיט איהם דערפרייט וויא מיט
א ברודער. זיא האט יעצט געהאט פאר וועמען אויסצוניסען איהר פערביטערטע האַרץ.
דער אַלטער איז געשטאַרבען, וויא איך האב אייך געזאָגט; ווען ער וואלט געלעבט,
קען זיין אז זיא וואָלט קיין מאָל ניט געוואָרען דיא פרוי פון אַנאנדערן. דען ער וואלט
איהר געמוסרט אין אונטרייהייט. פערנאן האט עס פערשטאנען, ווען ער האט דערהערט
פון דעם אַלטענ'ס טויט איז ער צוריקגעקומען. יעצט איז ער געווען קאַפּיטאַן. ביי זיין
ערשטער רייזע האט ער צו מערסעדעס ניט גערעט קיין וואָרט פֿון לייעבע. ביי דער
צווייטער רייזע האט ער איהר דערמאָנט, אז ער לייעבט זיא.

מערסעדעס האט איהם געבעטען נאך זעקס מאָנאַט צו וואַרטען און צו בעוויינען
עדמאָן דאַנטעס'ן.

זעקס מאָנאַט שפעטער, האט קאַדרוס פאַרטגעזעצט, האט דיא האַכצייט שטאַט
געפונען אין דער קירכע פון אַקול.

דאָס איז דיזעלבע קירכע, אין וועלכער עדמאָן האָט מיט איהר געזאלט חתונה
האבען, האט דער גייסטליכער געמורמעלט. דא איז נאר געווען א נייער חתן און ווייטער
גאַרניט.

— מערסעדעס האט אלזאָ חתונה געהאט. האט קאַדרוס וויעדער אָנגעפאַנגען,
און אָבּוואַהל אין אלעמעס אויגען איז זיא געווען רוהיג, האָט זיא דאך געהלשט, ווען זיא
איז פערבייגעגאנגען דעם פּלאַץ, וואו זיא פלעגט זיך צוזאמענקומען מיט דאַנטעס'ן. ווען
מען וואָלט אריינגעקוקט בשעת מעשה אין איהר האַרץ, וואָלט מען געוויס געזעהען, אז
זיא לייעבט נאָך עדמאָן דאַנטעס.

פערנאן איז געווען גליקליך אבער ניט רוהיג, דען ער האט מורא געהאַט, אז
דאַנטעס וועט צוריקקומען. ער האט אלזאָ ניט געוואָלט בלייבען ביי דיא קאַטאַלאַנס.
אכט טעג נאך דער חתונה זיינען זיי אוועק.

— האט איהר געזעהען מערסעדעס נאך אמאָל?

— יא, אין דער צייט פון דעם שפּאַנישען קריעג אין פענאַן, וואו פערנאן האט
זיא געלאָזען. זיא האט דאָן געבילדעט איהר זון אַלבערט.

דער גייסליכער האָט גענעבען א ציטער.

— איהר זון זאָגט איהר? אבער אום צו בילדען איהר זון האט זיא דאך אליין
געמוזט זיין געבילדעט. און וויא מיר שיינט, האט עדמאָן דערציילט, אז זיא איז געווען
דיא טאָכטער פון א פּראָסטען פישער און האט ניט געהאט קיין ערציהונג.

— אַח, האט קאַדרוס געזאָגט, האט ער שלעכט געקענט זיי בּלּה. מערסעדעס

האט געקענט ווערן א קעניגין, מיין הערר, ווען דיא קרוין וואלט געקענט געזעצט ווערן אויף שיינע קעפ. זיא האט געלערנט צייכענען, זיא האט געלערנט מוזיק, זיא האט אלעס געלערנט. איבריגענס, צווישען אונז גערעט, גלויב איך אז זיא האט עס אלעס געמאָן אום זיך נאר צו צושטרייען, אום צו פֿערנעסען דאס וואס זיא האט געהאט אין קאָפּ און אום צו שטילען דאָס וואס זיא האט געהאט אויפֿן הארצען, אין אין גלויב, אז זיא איז ניט גליקליך, טראָץ איהר רייכקייט.

— פאר וואס מיינט איהר עס אזוי? האט דער גייסטליכער געפרעגט.

— ווען עס איז מיר געווען זעהר שלעכט און איך האב זיך דערמאָנט אָן מינע אללע פריינד, בין איך געגאנגען צו דאָנגלאַר, ער האט מיך אמילו ניט צוגעלאָזען צו זיך. איך בין געווען ביי פערנאָן האט ער מיר ארויסגעשיקט הונדערט פראַנק דורך זיין לאַקיי.

— האט איהר קיינעם פון זיי ביידען ניט געזעהען?

— מאַדאָם מאָרסערף, אדער מערסערעס, האט מיך געזעהען, ווען איך בין ארויסגעגאנגען איז צו מיינע פיס געפאלען א בייטעל מיט געלד, אין דעם בייטעל זיינען געווען אכט הונדערט פראַנק. ווען איך האט מיך אומגעקוקט, האב איך געזעהען מער סערעס, וועלכע האט פערמאכט דעם פענסטער.

— און וואס הערט זיך מיט דעם פראַקוראַר ווילפאָר?

— איך ווייס ניט. איך ווייס נאר, אז נאך דער ארעטירונג פון דאָנטעס האָט ער געהייראַט פרייליין סענט מעראַן און ער האט באַלד פערלאָזען מאַרסיל, מסתמא איז ער אויך אזוי רייך און גליקליך וויא פערנאָן און דאָנגלאַר, נאר איך אליין בין געבליבען ארעם און אונגליקליך.

— איהר האט א טעות מיין פריינד, אייער צייט איז אויך געקומען, אז עס זאל אייך זיין בעסער. ביי דיזע ווערטער האט דער גייסטליכער ארויסגענומען פון טאַש דעם דיאמאָנט און איהם דערלאָנגענדיג קאָדרוס'ן האט ער געזאָגט:

— נאָט מיין פריינד, נעמט דעם דיאמאָנט, דען ער געהערט אייך.

— וויא, צו מיר אליין! האט קאָדרוס אויסגערופען. אָה, מיין הערר, שפּאַסט איהר ניט פון מיר?

— דיזער דיאמאָנט האט געדארפט צוטהיילט ווערן אויף פינף חלקים, ער האט אבער יעצט מעהר ניט וויא איין פריינד. נעמט דעם שטיין און פערקויפט איהם. ער איז ווערטה פופציג טויזענד פראַנק, איך פערזיכער אייך, און איך האָף אז דיזע ס'מע וועט זיין גענוג, אז איהר זאלט פערבעסערן אייער לאַגע.

— אַ מיין הערר, האט קאָדרוס געזאָגט אויסשטרעקענדיג איין האַנד און ווישענדיג דעם שווייס פון פנים מיט דער אנדערער, אָה מיין הערר, מאכט ניט קיין שפּאַסט פון איין אונגליכען מענשען.

— איך ווייס וואס עס הייסט אונגליק און איך שפּאַסט דערפון ניט. נעמט דעם שטיין, אָבער דערפאר...

קאָדרוס, וועלכער האט שוין אָנגעריהרט מיט דער האַנד דעם שטיין, האט זיא שנעל צוריקגעצויגען. דער גייסטליכער האט געשמייכעלט.

— דער פאר, האט ער געזאגט, זאלט איהר מיר געבען דעם רויטען בייטעל, וועלכען מאַרעל האט געלאָזען ביי דעם אַלטען דאַנטעס אויפֿן אויווען.
קאַדרוס, וועלכער איז געווען אלץ מעהר פּערוואַנדער, איז צוגעגאנגען צו איין שראַנק און האט פון דאָרטען אַרויסגענומען א געשטריקטען רויטען זיידענעם בייטעל און האט איהם דערלאָנגט דעם גייסטליכען.
דער גייסטליכער האט צוגענומען דעם בייטעל און האט קאַדרוס'ן געגעבען אַנשטאָט דאָס דעם דיאַמאַנט.

— אָה, איהר זייט איין עהרליכער מאַן! האט קאַדרוס אויסגערופען, דען קיינער האט דאָך ניט געזעהען, וויא דאַנטעס האט אייך געגעבען דעם שטיין.
— גוט, האט דער גייסטליכער צו זיך געזאָגט, דו וואַלסט עס אויך געטאָן, דו און ער האט זיך אויפגעהויבען און האט גענומען זיינע הענטשקעס.
— נו לעבט וואָהל, האט ער געזאָגט צו קאַדרוס. איך ווינש אז דער שטיין זאל אייך בריינגען גליק.

זאָגענדיג דאָס האט ער געלאָזען זיצען דעם צוטומעלטען קאַדרוס און איז אַרויס.
ער האט זיך גלייך געזעצט אויף זיין פּערד און איז אוועקגעריטען.
ווען קאַדרוס האט זיך אומגעדרייט, האט ער געזעהען שטייענדיג לעבען זיך זיין פרוי, נאָך בלייכער וויא אלע מאַל.

— איז עס טאַקע אמת, וואס איך האב געגעהרט? האט זיא געזאָגט.
— וואָס? אויב ער האט מיר געגעבען דעם דיאַמאַנט, האט קאַדרוס מיט גרויס פרייד געזאָגט. נו, געוויס, אָט איז ער.
דיא פרוי האט איהם א וויילע בעטראַכט, דאן האט זיא מיט א דומפּפע שטימע געזאָגט:

— און ווען ער איז א פאלשער? קאַדרוס איז בלייך געוואָרען און האט זיך א שאַקעל געגעבען.
— פאלש, האט ער געמורמעלט, פאלש... און צו וואָס האט דיזער מאַן מיר געדאַרפט געבען א פאלשען דיאַמאַנט.

— צו האבען דיין סעקרעט אומזיסט, אייזעל!
קאַדרוס איז געבליבען שטיין וויא פּערשטיינערט פון דיזער בעהויפטונג.
— אָה, האט ער געזאָגט, אָנטאָנדיג זיין העט, מיר וועלען דאָס באלד וויסען, איד לויף גלייך אויף דעם יאָהרמאַרק אין באַקער, דאָרטען זיינען דאָ פאַרזיער דובעלירער און איך וועל ווייזען דעם דיאַמאַנט. אין צוויי שעה ארום וועל איך זיין צוריק. און ער איז אַרויסגעלאָפּען.

— פּופציג טויזענד פראַנק! האט דיא פרוי געמורמעלט, ווען זיא איז געווען אליין, דאָס איז געלד... אבער קיין פּערמעגען איז עס ניט.

18טעם קאַפיטעל.

דער בוך פון געפּענגנים.

אויף מאַרגען נאך דער געשיכטע, וועלכע איז בעשריעבען אין פאַריגען קאַפיטעל

איז צום סיטי מעיאָר פון מאַרסייל געקומען א מאַן פון א יאָהר דרייסיג, צוויי און דרייסיג, וועלכער האט געשפּראַכען מיט איין ענגלישען אַקסענט

— מיין הערר, האט ער צום מעיאָר געזאָגט, איך בין דער ערשטער קלערק פון דאס הויז טהאַמסאָן און פרעגש פון רוים. צייט זעהן יאהר זעמייען מיר אין פּערנינדונג מיט דער הויז מאַרעל אונד זאהן פון מאַרסייל. מיר האַפּען אז הונדערט טויזענד פּראַנק איינגעלייגט אין זיינע ביזנעס, און מיר זיינען זעהר אונרוהיג דעריבער, דען מיר האַפּען געהערט אז דאס הויז איז רואנירט. איך קום דעריבער עקסרא פון רוים אום ביי אייך נאָכצופּרענען זיך.

— מיין הערר, האט דער מעיאָר געענטפּערט. איך ווייס זעהר גוט, אז צייט פינף יאָהר פּערפּאָלנט דאס אונגליק העררן מאַרעל, אבער איך קען אייך ניט זאָגען אויף ריכטיג וויא זיינע געשעפטען שטייען, ווען איהר וועט מיך פרעגען, אויב הערר מאַרעל איז איין עהרליכער מאַן, וועל איך אייך זאָגען, אז ער איז דער בראַווסטער מאַן פון אלע, וועלכע איך קען. אויב איהר ווילט וויסען וויא זיינע געשעפטען שטייען, גייט צום אינספּעקטאָר פון דיא געפּענגניסען, העררן באַוויל, וועלכער האט אריינגעלייגט אין מאַרעל'ס געשעפט איבער צוויי הונדערט טויזענד דאָלאַר, ער וועט אייך געוויס זאָגען וויא עס האלט מיט מאַרעל'ן. אויב שלעכט, דארף ער עס בעסער וויסען פאר אַנאנדערן. דער קלערק האט בעדאנקט דעם מעיאָר און איז ארויסגעגאנגען.

הערר באַוויל איז געווען ביי זיך אין קאַפינעט. ווען דער קלערק איז צו איהם אריינגעקומען איז ער געבליעבען שטיין א וויילע, עס האט איהם געשיינט, אז ער האט דעם אינספּעקטאָר שוין א מאַל געזעהען. וואס דעם אינספּעקטאָר אָנבעטרעפט, איז ער געווען איז אזא פּערצווייפּעלטער לאַגע, דאס ער האט ניט געהאט אין זינען זיך צו דערמאָנען עפעס פון אמאָליגע צייטען.

דער ענגלענדער האט איהם געשטעלט דיזעלבע פּראַגען, מיט דערזעלבען קאַלט בליטיגקייט וויא דעם מעיאָר.

— אָה, קיין הערר! האט באַוויל אויסגערופּען, אייערע בעפירכטונג איז ליידער זעהר ריכטיג, און איהר זעהט אין מיר א פּערצווייפּעלטען מענשען. איך האב געהאט צוויי הונדערט טויזענד פּראַנק ביי מאַרעל'ן אין געשעפט; דיזעס געלד האב איך געדאַרפט געבען נדן מיין טאָכטער, ביי וועלכער עס האט געדאַרפט זיין דיא חתונה אין פּעהצעהן טעג ארום. דיזעס געלד האט ער מיר געדאַרפט צאהלען דיא העלפט פון 15 טען פון דיזען מאַנאַט און דיא אנדערע העלפט דען 15 טען פון אנדערן מאַנאַט. און מיט א האלבע שעה פריהער איז ביי מיר געווען הערר מאַרעל און האט מיר געזאָגט, אז זיין שיף דער פּאַראַאָן איז דען 15 טען ניט געקומען און עס וועט זיין פאר איהם אונטערגליך מיר צו צאהלען דאס געלד אין דער בעשטימטער צייט.

— און איהר רעכנט, אז איהר וועט שווער בעקומען דאָס געלד? האט דער ענגלענדער צו איהם געזאָגט.

— דאס הייסט, אז איך רעכען עס פאר פּערלאָרען.

— נו, און איך קויף עס ביי אייך אָפּ.

— איהר וועט אודאי זינלען האַפּען א געוואַלטיגען פּראַצענט?

— ניין, איך גיב אייך צוויי הונדערט טויזענד פראַנק. אונזער הויז, האט דער ענגלענדער געזאָגט מיט אַ געלעכטער, מאכט ניט קיין פראַצענט ביזנעס.

— און וויא ווילט איהר צאהלען דאס געלד?

— קעש, און דער ענגלענדער האט ארויסגעצויגען פון פאָקעט א פאָק בילעטען, וועלכע האבען בעטראָפען צוויי מאָל אזוי פיעל, וויפיעל באַוויל האט געדארפט בעקומען.

אַ בלייז פון פרייד האָט א גלעניץ געגעבען אויף באווילס געזיכט. פון דעסטוועג

גען האט ער זיך צוזאמענגענומען און האָט געזאָגט:

— מיין הערר, איך מוז אייך וואַרנען, דאָס אָהן אלע צווייפיעל וועט איהר מעהר

ניט בעקומען וויא זעקס פראַצענט פון דיזער סומע.

— דאָס גייט מיך ניט אָן, האָט דער ענגלענדער געענטפערט. דאָס גייט אָן

דיא הויז טהאָמסאָן אונד פּרענש, אין וועמס נאָמען איך האַנדעל. אפשר האט זיא אינטערעס צו פּערניכטען א קאָנקורענט. וואָס ווייס איך. איך וועל אייך אויסצוילען

דאָס געלד, אבער איהר מוזט מיר דערפאַר טאָן א געפעליגקייט.

— זאָגט, וואָס פּערלאַנגט איהר פון מיר?

— איהר זייט אינספּעקטאָר פון געפענגניסען?

— מעהר וויא פּערצעהן יאהר.

— איהר האָט מסתמא א בוך פון דיא אריינגעקומענע און ארויסגעקומענע גע

פאַנגענע?

— געוויס האב איך דעם בוך.

— אין דיזען בוך מוזען זיין דיא אַקטען פון יעדען געפאַנגענעם?

— געוויס האט יעדער געפאַנגענער זיינע אַקטען.

— זעהר שיין. איך בין ערצויגען געוואָרען אין רוים דורך איין ארימען גייסטלי-

כען, וועלכער איז פּלוצלינג פּערשוואונדען. איך האָב דערנאָך ערפּאָהרען, אז ער איז

איינגעקערקעט אין שלאָס איר, און איך וואָלט וועלען וויסען אויף וועלכער אַרט ער איז

געווען געשטאָרבען.

— וויא האָט ער געהייסען? האָט דער אינספּעקטאָר געפּרעגט.

— דער גייסטליכער פּאַריאַ.

— אָה, איך דערמאן זיך זעהר גוט! האט באוויל אויסגערופען. ער איז געווען

א משוגענער.

— וואָס פאַר א אַרט משוגענער איז ער געווען?

— ער האָט בעהויפטעט, אז ער בעזיצט א גרויסען אוצר און ער האָט אנגעבאָד-

טען דער רעגיערונג געוואַלטיגע סומען געלד, ווען מען וועט איהם ארויסלאָזען פון גע-

פּענגניס.

— אַרימער טייוועל! און ער איז טויט?

— יא מיין הערר. עס זיינען אין דעם זעקס, זעבען מאָנאַט, אין לעצטען

פּעברואר.

— איהר האט א גוטען זיכרון, וואָס איהר געדיינקט אזוי גוט יעדער ברעקעלע.

— איך געדיינק עס, ווייל מיט דעם טויט פון דעם גייסטליכען איז פּערבונדען א

זאָנדערבארע געשיכטע.

— מעג איך פיללייכט וויסען דיא געשיכטע? האט דער ענגלענדער געפרעגט מיט א טאן, וועלכער האט נארניט געפאסט פאר א גלייכגילטיגען ענגלענדער.
— אָה יא, מיין הערר. דיא צעלע פון דעם גייסטליכען איז געווען דערווייטערס אויף פופציג פיס פון א צעלע, אין וועלכער עס איז געזעסען א געפעהרליכער פערשווער רער געגען דעם קעניג. איך האָב געהאָט דיא געלעגענהייט איהם צו זעהען אין 1816 אדער אין 1817. איך וועל קיינמאל ניט פערגעסען זיין געזיכט.
דער ענגלענדער האט געשמייכלט שטילער הייט.

— אלזאָ, דיא צוויי צעלען זיינען געווען דערווייטערס פופציג פוס איינע פון דיא אנדערע....

— יא מיין הערר. האט הערר באוויל ווייטער געזאגט. און עס שיינט, אז עדמאָ דאַנטעס—אזוי האט געהייסען דער געפעהרליכער געפאנגענער—האט געהאט געצויגן, דען מען האט געפונען א דורכגעגראבענעם קארירדאר, דורך וועלכען דיא צוויי געפאנגענע פלעגען צוזאמענקומען.

— וואהרשיינליך האבען זיי עס געמאַכט אום צו ענטלויפען?
— ריכטיג, אבער אונגליקליכער ווייזע פאר דיא געפאנגענע איז עס זיי ניט געדלונגען. דער גייסטליכער פאריא איז אטאקירט געוואָרען פון קרעכפף און איז געשטאָרבען.

— איך פערשטיי. דאס האט געמוזט מאכען א סוף פון זייער פלאן צו ענטלוייר פון, האט דער ענגלענדער געזאגט.

— פאַר דעם טויטען, אבער ניט פאר דעם לעבענדיגען. אין געגענטהייל, דער טויטער האט פעהאלפען דאַנטעס'ן ענטלויפען. ער האט אודאי געדאַכט, אז מען בעד גראבט דיא טויטע פון שלאָס אויף א בית עולם, דען ער האט ארויסגענומען דעם טויר מען פון זאק און האט זיך אריינגעלייגט אויף זיין פלאץ און האט זיך פערנייט פון אינע ווייניג. דעם טויטען האט ער אריינגעטראגען צו זיך אין בעט. גליקליכער ווייזע האָט ער אליין בעפרייט דיא רעגירונג פון אַ געפעהרליכען מענשען.

— וויא אזוי? האט דער ענגלענדער געפרעגט.
— וואס פערשטייט איהר דא ניט? דער שלאָס איף האט ניט קיין בית עולם.

מען וואָרפט אריין דיא טויטע גאנץ איינפאַך אין ים מיט א שטיין פון דרייסיג פונט אויף דיא פיס. אזוי האט מען געמאַכט מיט דעם לעבענדיגען עדמאָ דאַנטעס. שטעל'ט זיך פאר וויא דער אָרימער ענטלויפער, וועלכער האט גערעכענט בעפרייט צו ווערן, האט זיך פלוצלינג געפינען אין א קאלטע באד!

און דער אינספעקטאָר האָט זיך צולאַכט. דער ענגלענדער האט אויך געלאכט, אבער אונטער דיא ציין.

— אלזאָ, לאָמיר ניין ווייטער, האט ער געזאגט צום אינספעקטאָר. איך בעט אייך איהר זאָלט מיר צייגען דעם בוך.

— אָה, יא ענטשולדיגט מיר, איך האב זיך פעררעט, קומט אריין צו מיר אין קאַבינעט, וועל איך אייך צייגען דעם בוך. און ביידע מענער זיינען אריין אין אינספעקטאָרס האַבינעט.

ער האָט דאָנטעס'ן דערלאנגט דעם בוך אן אליין האָט ער זיך געזעצט לעזען א צייטונג, ביז דער ענגלענדער וועט דורכקוקען דעם בוך. דיווער האָט לייכט געפונען דיא אקטען פון דעם גייסטליכען. ער האט דארטען ניט פיעל געקוקט און איז אריבער צו ערמאָן דאָנטעס אקטען. ער האָט דאָרטען געפונען פערצייכענט דיא נאנצע געשיכטע פון זיין ארעסט און דאן האָט ער געפונען ציגעשריעבען פון ווילבאָרס האַנד, אז דאָנטעס איז א געפיהרליכער פערברעכער און מען מוז איהם שטארק היטען. ער האט אויך גע' פונען דעם מסירה בריעף פון דאָנגלאָר אַנגעקלעפט אן קלאַט. ער האָט פאַמעלעך אפגעריסען דעם בריעפעל און האט איהם אריינגעלייגט צו זיך אין טאַש. דער אינ' ספעקמאָר איז געווען פערטיעפט אין לעזען און האט געלאָזען דעם ענגלענדער בלעטערן דעם בוך.

— איך דאַנק אייך, האָט דער ענגלענדער געזאגט צוקלאפענדיג דעם בוך. איך בין בעפרידיגט. יעצט וועל איך האַלטען מיין ווארט. שרייבט מיר נאר אויף א רעסיט אויף דאָס געלד און איך וועל אייך דערווייל אפצייילען.

באַלד איז דער ענגלענדער אוועק פון גליקליכען אינספעקטאָר.

19טעס קאַפיטעל.

מ א ר ע ל' ס ה ו י ז .

דיא וואס האבען פריהער געקענט מאָרעליס הויז און האבען זיא יעצט געזעהן, וואָלטען זיא אין איהר געפונען א נרויסע ענדערונג. אַנשטאַט וואָס פריהער האָט דאָ אלעס געשטראהלט פון צופרידענהייט איז יעצט פּעראומערט און פּערחושכט. פון דיא פילע דיענער זיינען יעצט געבליעבען נאר צוויי, וועלכע זיינען אין דער הויז אלט געוואָרען. דיא נאנצע האָפנונג פון מאַרעל איז יעצט געווען דער פאַראַאָן, וועלכער האָט געדארפט קומען פון קאַלקוטאַ.

אויף מאָרגען נאך זיין פּערהאַנדלונג מיט באַוויל, איז דער ענגלענדער געקומען צו מאַרעל. איינער פון דיא צוויי קלערקס, א יונגער מאַן מיט'ן נאָמען עמאַנועל האט דעם ענגלענדער עמפּפאַנגען.

עמאַנועל האט געוואלט אליין אָפּטור'ן דעם ענגלענדער, אָבער דיווער האט דורכאויס געוואלט זעהען הערר מאַרעל'ן. עמאַנועל האט אריינגערופען דעם צווייטען קלערק מיט'ן נאָמען קאַקלע, און האָט איהם געזאגט, אז ער זאל אריינפיהרען דעם ענג' לענדער צו העררן מאַרעל.

אויפ'ן וועג האבען זיי בעגענענט א שיינע יונגע מיידעל פון א יאהר זעכצעהן.

— איז הערר מאַרעל ביי זיך אין קאַבינעט? האָט איהר קאַקלע געפרעגט.

— איך גלויב, אז דער פאַטער איז ביי זיך אין צימער, האט דיא יונגע מיידעל געענטפערט, מעלדעט אָן דעם העררן.

— עס איז ניט נייטיג מיך אָנצומעלדען, פרייליין, דען הערר מאַרעל קען מיך ניט. פיהרט מיך אזוי אריין צו איהם.

מאַרעל איז געזעסען איבער א געשעפטס בוך און האָט איהם געבלעטערט. וועהרענד

ער האט געזעהען אריינגיין דעם פרעמדען האט ער צוגעמאכט דעם בוך. ער האט איהם געבעטן זיצען און האט זיך דאן אייך געזעצט.

פערצעהן יאהר האבען פיעל געענדערט דעם קויפמאן. ער איז יעצט אלט געווען א יאהר פופציג. זיינע האר זיינען ווייס געווארען. זיין שטערן האט בעקומען קארטשעס. זיין פריהערדיגער שארפער און לעבעדיגער בליק איז געווען קאלט און ציטערנדיג, אזוי וויא ער וואלט מורא געהאט פאר יעדען מענשען.

דער ענגלענדער האט איהם פעטראכט מיט א זאנדערבארע נייגעריגקייט. דאָס האָט נאָך מעהר צוטומעלט מאָרעלין און ער האט געזאגט:

— מיין הערר, איהר האט געוואלט מיט מיר ריידען?

— יא, מיין הערר, איהר מוזט דאך געוויס וויסען פון וועמען איך קום.

— פון דער הויז טהאָמסאָן אונד פרענש, אזוי וויא מיר האט מיין קאסירער גע-

זאָגט.

— עס איז ריכטיג, מיין מערר. דיא הויז טהאָמסאָן און פרענש דאָרף היינט-

גען מאַנאַט צאָהלען אין פראַנקרייך איבער פיער הונדערט טויזענד דאָלאַר און זיא האָט מיך געשיקט דערויף קאלעקטען געלד. דיא הויז קען אייער פינקטליכקייט אין צאהלען און זיא האָט צונויפגענומען, וועלכע פאפיערען זיא האט נאר געקענט אום ביי אייך איינצוקאלעקטען.

מאָרעל האָט געגעבען א טיעפען זיפין און איז אריבערגעפאָרען מיט דער האנד

איבערן געזיכט.

— אַלואַ, מיין הערר. איהר האָט פאפיערען אויף מיר?

— יא, מיין הערר, אויף א זעהר גרויסע סומע.

— אויף וועלכע סומע? האָט מאָרעל געפרעגט און האט געטרייט צו מאכען זיין

שטימע זיכערער.

— ערשטענס האב איך דאָ א פעקעל, האָט דער ענגלענדער געזאָגט ארויסצו-

הענדיג פון פאָקעט דיא פאפיערען פון באווייל אויף צוויי הונדערט טויזענד פראַנק. דער קענט איהר דיזע אונטערשריפט.

— יא, מיין הערר, ער האָט עס ביי מיר אריינגעלייגט אויף פיער און האַלב פראַך

ציענט פאַר פינף יאהרען.

— יעצט האָב איך א קוויטונג פון אייך, וועלכע איך האָב געקויפט פון אַנאַנ-

דערן. דאָס איז אויף דריי און דרייסיג טויזענד פראַנק. און דאָ האָב איך נאָך איינעם אויף אונגעפעהר פינף און פופציג טויזענד פראַנק. אין אלעמען קנאַפע דריי הונדערט טויזענד פראַנק.

עס איז אומגעגלייך צו בעשרייבען דיא ליידען פון מאָרעל, וועהרענד יענער

האט איהם געמאכט דעם חשבון.

— דריי הונדערט טויזענד פראַנק! האָט ער געמורמעלט מיט א ציטערדיגע

שטימע.

— יא, מיין הערר, און איך מוז אייך זאגען, אז עס גייען ארום וועגען אייך גאָר-

ניט קיין פרייליכע ריידערייען.

בי דיזן הארטע ווערטער אין מאָרעל שרעקליך בלייך געוואָרען.

— מיין הערר, שוין פיער אָן צוואַנציג יאָהר וויא איד האָב איבערגענומען מיין געשעפט פון מיין פאָטער, האט מאָרעל געזאגט. ביז יעצט האָט נאָך דיא הויז מאָרעל אונד זאָהן קיינעם ניט פערפעהלט צו צאהלען.

— איד ווייס עס. אבער לאמיר ריידען אָפען אלס עהרליכע מענער. וועט איהר ווייטער אויך צאהלען מיט דער זעלבער פינקטליכקייט?

— איד וועל אייך ענטפערן מיט דער זעלבער אָפענהייט, האט געזאגט מאָרעל מיט מעהר זיכערהייט. מיינע גאַנצע האָפנונג איז מיין שיף פאַראַאָן. ווען אייז אונגליק זאָל דער עוף טרעפען...

דאָ וואָס זיך א גאָס געמאָן טרערען פון דעם אונגליקליכען מאָרעל.

— און ווען אייז אונגליק זאל זיא טרעפען? האט דער ענגלענדער געזאגט.

— דאָן... דאָן וועל איד ניט קינען צאָהלען.

— האָט איהר נאר קיין פריינד ניט? האָט דער ענגלענדער געפרעגט.

מאָרעל האָט ביטער געשמייכעלט.

— מיין הערר, אין ביזנעס איז ניטא קיינע פריינד, איהר מוזט עס וויסען אזוי גוט וויא איד.

— ווען האט געדאַרפט קומען אייער שיף? האט דער ענגלענדער געפרעגט.

— שוין מיט פופצעהן טעג צוריק. איד ציטער, אז עס איז איהר פאַסירט אין אונגליק.

— וואָס איז דאָרטען, האט דער ענגלענדער געזאגט אנשפיענדיג דיא אויערן. וואס איז דאָרטען פאר א גערודער?

— אָה, וואָס איז שוין ווייטער? האט מאָרעל בלייך ווערענדיג אויסגעשריען.

און אין אמת איז עפעס געווען א גערודער אייף דיא טרעפ פון קאָרידאָר.

מאָרעל האט זיך אויפגעהויבען אויפצומאכען אבער דיא קרעפטען האבען איהם פערלאָזען און ער איז צוריקגעפאלען אין שטוהל.

דיא צוויי מענער זיינען געבליעבען פנים צו פנים. מאָרעל האט געציטערט אין אלע גלידער און דער ענגלענדער האט איהם בעטראכט מיט דעם אויסדרוק פון גרעסטען מיטלייד. דער געטומעל האט אויפגעהערט, אָבער מאָרעל האט עפעס ערווארכעט.

דער געטומעל האט געמוזט עפעס בעדייטען.

א זייטען טהיר האט זיך אויפגעמאכט און ער האט געזעהען אריינקומען זיין טאָכטער בלייך און בעגאָסען מיט טרערן. מאָרעל האט זיך אויפגעהויבען ציטערענדיג און זיך אָנשפארענדיג אָן שטוהל, דען ער האט ניט געהאט קיין קראַפט צו שטיין.

ער האט געוואָלט פֿרעגען אבער עס האט איהם אָפגענימען דיא שפראַך.

— אָה, מיין פאָטער, פערצייהע מיר, דיין קינד, דאס איד מוז דיר אָנאָגען א טרויעריגע בשורה, האט זיא געזאגט צווייפלייגענדיג דיא הענד.

מאָרעל איז געוואָרען טויט בלייך. יוליע זיין טאָכטער האט זיך איהר אָריינגע

וואָרפען אין דיא ארעם.

— אָה, מיין פאָטער, מוטא, האט זיא געזאגט, מוטא!

דער פאראַן איז אלזאָ אונטערגעאָנגען? האט ער געזאָגט מיט א פערשטיקטער שטימע.

— דיא יונגע מיידעל האט ניט געענטפערט, אָבער זיא האט געגעבען א צייכען מיט'ן קאָפּ, דאס עס איז אזוי וויא ער מיינט, און האט אוועקגעלייגט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט.

— און דיא מענשען?

— גערעמעט, האט זיא געענטפערט. גערעמעט דורך א שיף פון באָרדאָ, וועלכע איז יעצט אָנגעקומען אין מאַרסייל.

מאָרעל'ס געזיכט האט אָפגעלעבט.

— ווייניגסטענס האט דער אונגליק נאָר מיר אליין געטראָפּען, האט ער גע- מורמעלט.

וויא קאלט דער ענגלענדער איז געווען, האט א טרער אראָפגערונען פון זיין געזיכט.

— זאָלען דיא מאַטראָזען אריינקומען, דען איך פערשטיי, אז זיי מוזען זיין דאָ, האט מאָרעל געזאָגט.

קוים האט ער אויסגערעט דיזע ווערטער, איז מאַדאָם מאָרעל אריינגעגאנגען. הינטער איהר האט מען געזעהען דיא פערברענטע געזיכטער פון א זיעבען, אכט מאַטראָזען האלב נאָקעט. ביי דעם אָנבליק פון דיזע מענשען האט דער ענגלענדער געגעבען א ציטער, ער האט געמאכט א טריט, וויא צו גיין זיי ענטקעגען, אבער ער האט זיך צוריקגעהאלטען און האט זיך צוריקגעצויגען אין א טיפען ווינקעל פון צימער.

— קומט צו נעהענטער, פענעלאָן, האט מאָרעל צו איין אַלטען מאַטראָז געזאָגט, און דערציילט מיר וויא דער אונגליק האט פּאַסירט. דער אַלטער מאַטראָז, וועלכער איז געווען געבראָנט פון דער זון איז צוגעגאָנגען דרייענדיג דיא העט אין האַנד.

— גוט מאָרנען, הערר מאָרעל, האט ער געזאָגט, אזוי וויא ער וואלט געווען ערשט נעכטען פון מאַרסייל.

— גוט מאָרנען מיין פריינד, האָט מאָרעל געזאָגט מיט א שמייכעל אונטער זיינע טרערען. און וואו איז דער קאַפיטאַן?

— ער איז געבליעבען אין פּאַלמאַ קראַנק. אָבער עס וועט גארניט זיין, איהר וועט איהם זעהן דאָ אין א פּאָר וואָכען.

— עס איז גוט, יעצט דערציילט ווייטער, האט מאָרעל געזאָגט.

פענעלאָן האט אַריבערגעלייגט זיין טישו טעבעקאָ פון דער לינקער זייט מויל אין רעכטען, ער האט אנדערגעלייגט דיא האַנד אויפ'ן מויל, ער האט זיך אומגעדרייט און האט דערלאנגט א שפיי פון זיין טישו טעבעקאָ אין צווייטען צימער און האט פּאַרנע- טראָמען מיט איין פוס.

— אלזאָ מיין הערר, האט ער אָנגעפאנגען, זיינען מיר געווען צווישען דיא אינזלען בלאַן און באָיאַדאָר. דער ווינד איז געווען א לייכטער און דיא שיף איז געגאנגען גוט.

דער קאַפיטאַן גאַומאַר איז צו מיר צוגעגאָנגען, ווען איך בין געשטאַנען ביין רודער און האט מיר אָנגעוויזען אויף א שוואַרצען וואָלקען, און ער האט מיך געפרעגט וואס דאס

בעדייט. איך האב איהם געענטפערט, אז איך קוק שוין אויך אויף דעם און איך בין זיכער, אז עס וועט זיין א שרעקליכער שטורם. דער קאפיטאן איז געווען מיינער מיינונג און האט געגעבען בעפעהל אויפ'ן שיף צו זיין גרייט פאר'ן שטורם.

עס האט ניט לאנג געדויערט און דער שטורעם האט אָנגעפאנגען. ער איז אליין געוואָרען שטאַרקער און שטאַרקער און דיא שיף האט אָנגעפאנגען צו ווערן אין געפאהר. באלד האט זיך דערהערט א שרעקליכער קנאַק אין שיף. דער קאפיטאן האט מיך ארונטערגעשיקט אונטען זעהען וואס עס האט פאַסירט.

ווען איך בין אראָפּ אונטען האב איך שוין דארטען געפונען דריי פוס וואסער. מען האט זיך געכאפט צו דיא פומפען, אבער עס איז שוין געווען שפעט. פון דעסטוועגען האבען אלע געאַרבייט ביז עס איז שוין געווען אונגעגליך, דען אין אייניגע מינוטען האט דיא שיף געדארפט אונטערוינקען.

— צו דיא שיפלעך! האט דער קאפיטאן קאָמאַנדירט. מיר האבען געטאָן אונזער פפליכט אום צו רעטען דיא שיף, יעצט דארף מען רעטען דיא מענשען.

— הערט, הער מאָרעל, האט פענעלאָן פאַרטגעזעצט, מיר האבען געליעבט דעם פאַראַאָן, אבער אזוי שטאַרק וויא א מאַטראָז האט לייעב זיין שיף, האט ער זיין הויט פון דעסטוועגען מעהר לייעב. מיר האבען זיך אַלואָ דאס ניט געלאזען זאגען צוויי מאל און מיר האבען זיך גענומען צו דיא שיפלעך, און מיר זיינען אלע אכט אריין. דער קאָפּ בייאַן איז אריין דער לעצטער.

אזוי וויא מיר זיינען אראָפּ פון שיף, האט איהר דעק געפלאַצט מיט א שרעקד ליכען קלאַפּ. צעהן מינוט שפעטער האט דיא שיף אינטערגעטונקט דעם פאַרדערסטען טהייל, דערנאך דעם הינטערסטען, דערנאך האט זיך דיא שיף אנגעהויבען צו דרייען וויא א הונד, וועלכער וויל כאַפען זיין עק, און דאן, גוטען אווענד קאָמפּאַניע, ברראו!.. און דער פאַראַאָן איז פערשוואונדען אויף אויביג.

וואס אונז בעטרעפט, זיינען מיר געווען דריי טעג אויפ'ן וואסער הונגעריג און דורכטיג און מיר האבען שוין געקלערט צו ווארפען גורל, וועמען אויפצועסען צווישען זיך. דאָ איז אָנגעקומען דיא שיף זשיראַנדען און האט אונז אויפגענומען. אָט דאס איז דיא געשיכטע, הערר מאָרעל, אויף דעם עהרענוואָרט פון א מאַטראָז! וואס זאָגט איהר קאָמעראַדען?

איין אלגעמיינער געמורמעל פון צושטימונג האט בעוויזען, אז דער אַלטער האט ריכטיג דערציילט דיא געשיכטע.

— גוט, מיינע פריינד, איך האב געוואוסט, אז דער אונגליק וועט טרעפען מיך אליין. יעצט זאָגט מיר וויפיעל קומט אייך?

— ווייס איך, הערר מאָרעל, לאָמיר דערפון ניט ריידען.
— אין געגענטהייל, לאָמיר יא ריידען דעריבער, האט מאָרעל געזאָגט מיט א טרויעריגען שמייכעל.

— דען זאָל זיין, עס קומט אונז פאר דריי מאָנאַט... האט פענעלאָן געזאָגט.
— קאָסלע, צאהלט צו צוויי הונדערט פראַנק יעדערן פון דיזע בראַווע לייט.

- איין אנדער צייט, מיינע פריינד, וואלט איך אייך נאך געגעבען צו צוויי הונד דערט פראנק בעלאהונג, אבער ליידער האב איך יעצט גארניט.
- וויא באלד אזוי, הערר מאָרעל, האט פענעלאָן געזאָגט איבערבייטענדיג זיין טישו טאָבעקאָ אויף דער אנדערער זייט באַק און א שפיי געבענדיג אין אנדערן צימער, וועלען מיר אייך וואַרטען אונזער געלד.
- ניין, מיינע פריינד, האט מאָרעל געזאָגט מיט א ריהרענדע שטימע, נעמט, נעמט אייער געלד און אז איהר וועט טרעפען א גוטען פלאַץ נעמט איהם אָן.
- ביי דיזע ווערטער האט פענעלאָן שיעור ניט דערשלאָנגען זיין טישו טאָבעקאָ.
- וואָס רעט איהר, מיין הערר! האט ער אויסגערופען מיט א דערשטיקטער שטיי-מע, איהר שיקט אונז אוועק. זייט איהר אונצופרידען מיט אונז?
- ניין, מיינע פריינד, איך בין צופרידען מיט אייר, אבער איך האב מעהר קיין שיפען ניט און איך דארף ניט קיין מאַטראָזען.
- דיא מאַטראָזען האבען אראָפגעלאָזען דיא קעפ.
- אבער ווען איהר האט קיין שיפען ניט, האט איהר דאך קיין געלד אויך ניט, האט פענעלאָן געזאָגט, דאַרפען מיר קיין געצאהלט ניט. ווען איהר וועט האבען וועט איהר אונז בעצאהלען.
- גענוג, גענוג, מיינע פריינד, איך קען עס ניט פערטראָגען. צאהלט אויס דיא מינער זייער געלד, האט ער געזאָגט צו עמאנועל'ן דעם קאסירער.
- ווייניגסטענס, אויף וויעדער זעהען, האבען דיא מאַטראָזען געזאָגט.
- יא, מיינע פריינד. איך האָף עס ווייניגסטענס, גייט.
- עמאנועל איז ארויסגעגאנגען און נאך איהם דיא מאַטראָזען.
- יעצט, האָט מאָרעל געזאָגט צו זיין פרוי און טאָכטער, לאָזט מיך אליין מיט דעם הערר'ן; איך האָב מיט איהם א רעכענונג.
- ער האָט אָנגעצייגט מיט דיא אויגען אויף דעם ענגלענדער, וועלכער איז געשטאַ-נען אין ווינקעל אזוי וויא א סטאַטוע און האָט בייגעוואהנט דיא גאַנצע סצענע. ביידע פרויען האָבען א קוק געטאן אויף דעם ענגלענדער און ווען זיי זיינען איהם פערבייגער גאנגען האט דיא יונגע מיידעל איהם אנגעקוקט מיט א בעטענדיגען בליק, וועלכער האָט געדאַרפט אריינטרעטען טיעף אין זיין האַרצען, אויף וועלכען ער האָט געענטפערט מיט א זיסען שמייכעל. דיא ביידע מענער זיינען געבליפען אליין.
- נו, מיין הערר, האט מאָרעל געזאָגט צום ענגלענדער, איהר האט אלעס געהערט; איך האָב אייך מעהר ניט וואס צו זאגען.
- איך האָב געזעהען, מיין הערר, אז אייך האָט געטראָפען א נייער אונפערדיני-טער אונגליק, און דאס גיט מיר דעם וואונש אייך צו זיין געפעליג.
- אָה, מיין הערר! האָט מאָרעל אויסגערופען.
- אַלזאָ, לאָמיר זעהען, האט דער ענגלענדער פאַרטגעזעצט, איך בין איינער פון אייערע גרעסטע קרעדיטאָרס. ווילט איהר, אז איך זאל אייך ווארטען מיט'ן צאהלען?
- דאָס וואָלט מיר רעטען מיין עהרע און אויך מיין לעבען.
- וויפעל צייט פערלאָנגט איהר?

— צוויי מאַנאַט, האָט מאָרעל קוים זיך געטרויט צו זאָגען.
— גוט, האָט דער פרעמדער געזאָגט, איך גיב אייך דריי מאַנאַט צייט. היינט
האָבען מיר דעם סְטען יוני.

— יא, האָט מאָרעל געענטפערט.
— אַלזאָ, פּרישט מיר אָפּ דיזע אלע וועקסלען פּאַר'ן סְטען סעמפּטעמבער, עליג
א זיינער אין דער פּריה, וויא דער זייגער איז איצטער. איך וועל קומען צו אייך אין
דיזער צייט.

— איך וועל אייך ערוואַרטען, האָט מאָרעל געענטפערט.
דיא וועקסלען זיינען געווען אָפּגעפּרישט און דער ענגלענדער האָט גענומען אָפּ-
שיעד פּון מאָרעל.

אויף דיא טרעפּ האט ער בעגעגענט יוליען, וועלכע האט אויף איהם געוואַרט.
— אַה, מיין הערר! האט זיא געזאגט צוזאמענלייגענדיג דיא הענד.
— פּרייליין, האט דער פרעמדער געזאָגט, איין טאג וועט איהר פּון מיר בעקר
מען א בריעף אונטערנעצייכענט „סימבאד דער מאַטראַז“.
טוט פּונקט פּאַר פּונקט
אלעס וואס וועט שטיין אין בריעף, ווען עס זאָל אייך אפילו וואָס פּאַרקומען זאָנדער-
פּאַר. פּערשפּרעכט איהר מיר דאס?

— איך שווער עס אייך, האט דיא יונגע מיידעל געענטפערט.
— דאָ, אַדיע פּרייליין, בלייבט אלע מאל גוט און טריי אזוי וויא איהר זייט
און איך האָפּ, אז איהר וועט הייראַטען אייער עמאַנועל.

יוליע האט ארויסגעלאָזען א קליינעם געשריי און איז געוואָרען רויט וויא א קאַרש,
און זיא האָט זיך אָנגעכאַפּט פּאַר דער פּאַרענצע פּון דער טרעפּ אום ניט אראָפּצופּאַ-
לען. דער פרעמדער איז אוועק זיא גריסענדיג מיט'ן האַנד. אין הויף האָט ער בעגעד
גענט דעם אַלטען פענעלאָן, וועלכער האט געהאַלטען זיין געלד אין דיא הענד.

— קומט מיט מיר פּריינד, האט צו איהם דער ענגלענדער געזאָגט, איך האב
מיט אייך עפעס צו ריידען.

20טעס קאַפיטעל.

דער סְטער סעפּטעמבער.

צייט דער ענגלענדער האט געגעבען מאָרעל'ן דריי מאַנאַט צייט איז א נייער לעבען
איינגעטרעטען אין מאָרעל'ס הויז. ער האָט יעצט געקענט צאהלען דיא קליינע חובות
און ער האט שוין געהאַט רוהע. אזוי איז אוועקגעגאנגען איין מאַנאַט און דער צווייטער.
אבער וואס א טאג מעהר עס איז פּערגאנגען האט זיין זארג אנגעפאנגען מעהר צו
וואַקסען.

מאָרעל האָט געהאַפּט, אז אין דיא דריי מאַנאַט וועט ער קענען קריעגען קרעדיט
און ער וועט קענען בעצאהלען דעם גרויסען חוב אין סְטען סעמפּטעמבער, אבער אלע
באנקהייזער האָבען פּאַר איהם פּאַרשלאָסען דיא טהירען צייט ער האָט פּערלאָרען דעם
פּאַראָן. אזוי האָט יעדער טאָג פּאַר איהם געבראַכט מעהר דאגות און זאָרג און ער
האט שוין אָנגעפּאַנגען צו פּערצווייפלען. זיין איינציגע האָפּנונג איז געווען צו פּאַהרען

צו זיין אלטען דיענער, דאנגלאר, וועלכער איז דורך איהם גליקליך געוואָרען, אז ער זאל פון איהם קריגענען הילפע. ער איז געפאָרען נאָך פאָרזי וועגען דעם און איז צוריקגעקור מען אַ צובראָכענער, דען ער האט זיך נאָך נידעריג געמאכט און ער האט פון דאנגלאַר גארניט בעקומען.

ווען ער איז צוריקגעקומען פון פאָרזי האט ער גארניט גערעט ער האט נאר וויינענדיג אומאַרעמט זיין פרוי און זיין טאָכטער און האָט גערייכט דיא האנד עמאד נועלץ און האָט זיך איינגעשלאָסען אין זיין קאַבינעט. ער האט געהייסען אריינקומען זיין אלטען קלערק קאָקלע.

— דיזעס מאל, האט מאָרעל געזאָגט, זיינען מיר פערלאָרען.

יוליע האט געשריעבען צו איהר ברודער מאַקסימיליאַן, וועלכער איז געווען אפיר צער אין דער ארמעע, אז ער זאל וואס אס שנעלסטען קומען, דען דער יונגער מאַן האָט געהאַט איין גרויסען איינפלוס אויף זיין פאטער.

מאַקסימיליאַן איז געקומען, אבער מעהר וויא טרייסטען האט ער זיין פאטער ניט געקענט. דיא גרויסע סומע געלד האט ניט געקענט געשאפט ווערן.

דער פינפטער סעמפסטעמבער האט זיך גענעהענט און מאָרעל איז געווארען אלץ נידערגעשלאגענער. ער איז ארומגעגאנגען וויא א צומישטער, און פלעגט זיך שטענדיג פערשפאָרען ביי זיך אין צימער.

— גיב אַכטונג אויף דען פאטער און לאז איהם ניט אליין, האט דיא מוטער געזאָגט צו מאַקסימיליאַן, און דיזער האט געטאן וויא דיא מוטער האט איהם געזאָגט. דער פינפטער סעמפסטעמבער איז געקומען. מאָרעל איז ארומגעגאנגען מיט א פינסטערן געזיכט, וועלכע האט ניט בעוויזען אויף גוטעס. דער זון איז פון איהם ניט אפגעטראמען.

ווען יוליע האט געוואלט ארויפגיין צו איהר פאטער, האט זיא געטראפען א פרעמדען מענש אויף דיא טרעפ.

— זייט איהר ניט פרייליין יוליע? האָט ער זיא געפרעגט, מיט א געבראָכענעם איטאליעניש.

— וואָס ווילט איהר, מין הערר? איך קען אייך ניט.

— לעזט דיזען בריעף, האָט דער מאַן צו איהר געזאָגט דערלאנגענדיג איהר א בריעף. עס האנדעלט זיך וועגען דער רעטונג פון אייער פאָטער.

דיא יונגע מיידעל האט ביי איהם שנעל צוגענומען דעם בריעף און האט אויפגע-ריסען דעם קאָנווערט, און האָט איהם שנעל דורכגעלעזען:

„גייט גלייך אין דיא אלעס מיילהאַן אין דער הויז נומ. 15. פרעגט ביי דעם הויזקופער אויף דיא צימערן פון פינפטען שטאָק. גייט אריין אין צימער און איהר וועט זעהען אויפ'ן קאַמין א געשטריקטען בייטעל. נעהמט איהם צו און טראָגט איהם אוועק פאָטער.

„עס איז זעהר וויכטיג אז עס זאל זיין פאר עלף א זייגער.

„איהר האָט מיר פערשפראָכען צו פאָלגען אין אלעס, איך דערמאן אייך אן דעם. „סימבאד דער מאַטראָז“.

דיא יונגע מיידעל האָט אויסגעשטויסען א געשריי פון פרייד און זיא האָט געזוכט דעם מאָן איהם אויסצופרענגען, אבער ער איז שוין ניט געווען. זיא האט גענומען נאָך א מאָל לעזען דעם בריעף און האָט דאָרטען געפונען נאָך א שטיקעל צוגעשריבען, און זיא האָט געלעזען :

„עס איז זעהר וויכטיג, אז איהר זאלט אליין גיין, און טאָמער וועט איהר גיין נאָך מיט וועמען, וועט אייך דער הויזקיפער ניט ארויפלאָזען.

דיא לעצטע ווערטער האָבען ערוועקט פערדאָכט ביי דער יונגער מיידעל. זיא האָט זיך בעשלאָסען צו פרעגען איין עצה.

גייענדיג האט זיא בענגענט עמאנועלין. זיא האט איהם דערציילט, וואס דער ענגלענדער האט איהר פערשפראָכען און פון דעם יעצטיגען בריעף.

— מען דאָרף אהין גיין, האט עמאנועל געזאגט. איך וועל אייך בעגלייטען.

— אָבער האט איהר דען ניט געלעזען דעם שלום פון בריעף?

— איהר וועט זיין אליין. איך וועל אויף אייך ווארטען אויף דעם קאָרנער פון גאָס. ווען איהר וועט גלייך ניט אראָפּקומען, וועל איך ארויפגיין.

— אַלאָ, איהר זאָגט, אז מען דאָרף גיין?

— געוויס, האָט עמאנועל געענטפערט. פערנעסט ניט, אז עס האנדעלט זיך וועגען דעם לעבען פון אייער פאטער.

— דאן לאָמיר שוין גיין, האט דיא יונגע מיידעל געזאגט, און זיי זיינען ביידע שנעק אוועק.

אין דזיער צייט איז מאַקסימיליאַן אריינגעקומען צו זיין פאָטער אין צימער. ווען דזיער האָט דערזעהען זיין זון איז ער צוטומעלט געוואָרען און האט עפעס בעהאלטען שנעל אונטער זיין ראק. מאַקסימיליאַן האט עס בעמערקט און איז טויט בלייך געוואָרען.

— לעיבער פאָטער! האט ער אויסגערופען, צו וואָס דארפט איהר דיא פיסטאָך לעטען אונטער אייער ראָק.

— מאַקסימיליאַן, האט מארעל געענטפערט אנקוקענדיג שאַרף זיין זון, דו ביסט איין עהרעמאן, קום איך וועל דיר זאָגען.

מאָרעל מיט זיין זון זיינען אריינגעגאנגען אין זיין קאַבינעט. ווען זיי זיינען געווען אין צימער האט מארעל אנידערגעלייגט דיא פיסטאָלעטען אויפ'ן טיש און האט געוויר זען זיין זון דעם געשעפטסבוך.

נאָך דעם בוך האט מארעל נעדארפט בעצאהלען אין דריי שטונדען ארום דיא דריי הונדערט טויזענד פראַנק דעם ענגלענדער. מאַקסימיליאַן איז געבליעבען וויא פער שטיינערט.

— האָט איהר אלעס שוין גערופט, אום דעם אונגליק צו פערמיידען, פאָטער?

— אַלעס, האט מארעל געענטפערט.

— דאס הייסט, אז באלד וועט אונזער הויז פערלירען איהר עהרליכען נאמען.

— בלוט וואַשט אפ דיא אונעהרע.

— איך פערשטיי אייך מין פאטער, האט מאַקסימיליאַן געזאגט, און ער האט

אויסגעזיגען דיא הענד צו דיא פיסטאָלעטען. איינער פאר מיר אויך.

מארעל האט אפגעהאלטען זיין האנד.

— און דיין מוטער... און דיין שוועסטער... ווער וועט זיי ערנעהרען?
א שוידער אין דרוםגעלאפען דורך דעם גאנצען קערפער פון דעם יונגען מאן.

— ליעבער פאטער, פארנעם ניט, אז דו הייסט מיר לעבען.

— יא, איך זאג עס דיר, האט מארעל געזאגט, ווייל עס איז דיין פליכט. דו
האסט א רוהיגען און שארקען נייסט, מאקסימיליאן. דו ביסט ניט קיין געוויינליכער
מענש. איך הייס דיר גאר ניט און איך בעפעהל דיר גארניט. איך זאג דיר נאר, אז
דו זאלסט דיא זאך גוט בעקלערן, אזוי וויא דו וואלסט געווען א פרעמדער און דאן
אורטהייל.

דער יונגער מאן האט זיך א וויילע איבערגעלייגט, דאן האט ער ארומטערגענומען
זיינע עפאלעטען.

— גוט, האט ער געזאגט רייכענדיג דיא האנד מאָרעל'ן, שטארב אין פריערען,
מיין פאטער! איך וועל לעבען.

מאָרעל האט געמאכט א פועגענונג, אים זיך צו ווארפען זיין זון צו דיא פיס,
אבער יענער האט איהם אויפגעכאפט אין זיינע ארעם, און זייערע ביידע עדעלע הערצער
האבען געקלאפט צוזאמען.

— דו ווייסט דאך, מיין זון, אז איך בין דא גארניט שולדיג. מאקסימיליאן האט
געשמייכלט.

— איך ווייס, מיין פאטער, אז איהר זייט פון דיא עהרליכסטע מענער, וועלכע איך
האב א מאל געקענט.

— דאס איז אלעס, וואָס איך האב פון דיר געוואלט הערן, יעצט גיי צו דיין
מוטער און צו דיין שוועסטער.

דער יונגער מאן איז געבליבען שטיין און האט ניט געקענט-ארויסגיין.

— הער, מיין זון, האסטו מיר ניט אליין געזאגט, אז עס איז בעסער דער טויט
וויא צו זיין בעפלעקט מיט איין אונגעהרליכען נאָמען?

— אַ יא. יא, האט דער יונגער מאן געזאגט, יא. און דריקענדיג מיט היין זיין
פאָטער צו זיין ברוסט, האט ער געזאגט:

— טו מיין פאָטער, און איז ארויסגעלאָפּען פון צימער.

ווען זיין זון איז ארויס, איז מאָרעל געבליבען זיצען ביין טיש. עס איז געווען נאך
זיעבען מינוט צו עלף, ווען דער ענגלענדער האט געדארפט קומען. ער האט אָנגעגרייט
דיא פיסטאָלעטען און האָט געציילט דיא סעקונדען פון זייגער. דיא ווייזערס זיינען שוין
געשטאנען ביי עלף. עס האבען זיך דעהערט שטימען, דער קרעדיטאָר איז דאָ.

מאָרעל האט א שוידער געגעבען. דער שווייס איז איהם ארויס אויפ'ן פנים. ער
האט אויפגעהויבען דעם פיסטאָלעט און האט צוגעלייגט צום מויל. אין דיזען אויגענבליק
האט ער דעהערט דיא שטימע פון זיין גאָטער.

— פאָטער, ליעבער פאָטער! האט זיא געשריען, גערעטעט! גערעטעט! און זיא
האט זיך אריינגעווארפען דעם פאָטער אין דיא אַרעם. האלמענדיג דער רויטען זיידענעם
שטיק אין דיא הענד.

— וואס גערעטעט! האט מאַרעל אויסגערופען, און נעמענדיג דעם בייטעל אין דיא הסור האט ער געגעבען א ציטער, דען א שוואכע עראינערונג איז איהם אריין אין קאָפּ, אז דער בייטעל האט געהערט א מאָל צו איהם.

אין דעם בייטעל איז געלעגען פון איין זייט דער וועקסעל אויף דיא דריי הונדערט גרויער פראַנק, וועלכער איז געווען אונטערגעשריעבען אין דער אנדערער זייט איז געלעגען א דיאמאנט פון דיא גרויס פון א ניסעל מיט א שטיקעל פאפיער, אויף וועלכע עס ווארען א פאָר ווערטער: „ויליע'ס נדן“.

מאָרעל איז אריבערגעפאָהרען מיט'ן האַנד איבערן געזיכט. ער האט געמיינט אז ער חלומט. אין דיזער מינוט האט דער זיגער געשלאָגען עלף.

יעדער קלאַנג פון זיגער האט אויף איהם געוויקט וויא מיט א שטאַלענע האמע איבער זיין הארץ.

— ערקלער מיר מיין קינד, האט מאַרעל געזאָגט, וואו האַסטו געפונען דעם בייטעל?

— אין נומער 15 אין דיא אלענע פח מיל'האז, אויפ'ן אויווען אין א צימער פון פינפטען שטאָק.

— אבער דיזער בייטעל, האט מאַראל אויסגערופען, געהערט דאָך ניט דיר? יוליע האט דערלאנגט דעם פאָטער דעם בריעה, וועלכען זיא האט איז דער פריה בעקומען.

— און דו ביזט אליין געווען דאָרטען? האט מאַרעל געזאָגט, ווען ער האט דורכ' געלעזען דעם בריעה.

— עמאָנועל האט מיך בעגלייט און האט אויף מיר געווארט אויפ'ן גאָס, אבער וואונדערבארער ווייזע האב איך איהם צוריקגייענדיג ניט געפונען.

— הערר מאַרעל! האט א שטימע גערופען פון דיא טרעפּ, הערר מאַרעל!

— דאס איז זיין שטימע, האט יוליע געזאָגט.

אין דער זעלבער צייט איז אריינגעשטירצט עמאָנועל אין צימער מיט א צוהיטמע געזיכט פון פרייד.

דער „פאָראַן“! האט ער אויסגעשריען, דער „פאָראַן“! מען מעלדעט אז דער פאָראַן איז אָנגעמומען.

מאָרעל איז צוריקגעפאלען אין שטוהל. דיא קרעפטען האבען איהם פערלאָזען; זיין פערשאנד האט ניט געקענט בעגרייפען אויף א מאָל אזעלכע וואונדערבארע און אונגליבליכע זאכען. אין דעם איז אריינגעקומען זיין זון.

— לייעבער פאָטער, האט ער געזאָגט, וואס האַסטו געזאָגט. און דער פאָראַן

איז אונטערגעגאנגען? ער איז דאָך אריין אין מאַרסייל.

— אָבער עס איז דאָך אונמעגליך! האט מאַרעל אויסגערופען.

— אבער וואס עס איז ניט געווען אונמעגליך, איז דער בייטעל, וואס ער האט

געהאלטען איז דיא הענד, דער בריעה און דער גרויסער דיאמאנט.

— דען, מייע פריינד, האט מאַרעל געזאָגט, קאמיר זיין זעהען, און לאמיר זיין

איבערצייגען.

אין עטליכע מינוטען זיינען אלע געווען ביין פאָרט. א גרויסע מאסע מענשען איז דאָרטען געווען פּערזאמעלט. מען האָט געמאכט א וועג פאַר מאָרעליס פּאַמיליע.

— דער פאַראַאָן! דער פאַראַאָן! האָבען אלע שטימען געשריען.
און אין אמת'ן איז געשטאַנען לעבען ברעג א שוף מיט דעם נאָמען „דער פאַר-
ראַאָן“. גראַדע אזוי געבויט וויא דער אַלטער און מיט דער זעלבער סחורה. דער קאָד-
פיטאַן נאָמאַר האָט קאָמאַנדירט און דער אַלטער פּענעלאָן האָט געגריסט מאָרעלין.
יעצט איז ניט געווען מעהר צו צווייפלען. דיא גאַנצע שטאַט האָט געזעהען דאָס,
וואָס עס האָט זיך ניט געוואָלט גלויבען.

וועהרענד מאָרעל האָט זיך געקוישט מיט זיין זון אונטער דיא אפלאַדיסמענטען
פון דער גאַנצער שטאַט, איז געשטאַנען א מאַן אָן א זייט; ער האט געטראָגען א שוואַר-
צע באָרד און האָט בעטראַכט דיזע סצענע מיט א גליקליכען שמייכעל. ער האָט געמור-
מעלט דיזע ווערטער:

— זיי גליקליך, דו עדעלעס הערץ, זיי גליקליך פאַר אַלעס גוטעס, וואס דו האסט
געמאַן און וועסט טאָן. און מיט א פריידען מינע איז ער אוועק. ער איז צוגעגאַנגען
צום ברעג און האָט אויסגערופען דריי מאָל.

— יאַקאָפּאָ! יאַקאָפּאָ! יאַקאָפּאָ!

א קליין שיפעל איז צוגעפּאָהרען און האט איהם אויפגענומען. דאָן איז ער צוגע-
פּאָהרען צו א גרויסער שוף, אויף וועלכער ער איז ארויף מיט דער לייכטיקייט פון א
געשיקטען מאַטראָן. פון דער שוף האט דער מאַן נאָך א מאל א קוק געטאן אויף מאָד-
רעלין און ער האט געזעהען וויא ער האָט געוויינט פאַר פרייד.

— און יעצט, האט דער אונבעקאנטער געזאגט, אדיע גוטסקייט, מענשליכקייט,
דאנקבאַרקייט... אדיע צו אלע ווייכע געפיהלען... ביז יעצט האב איך בעלוינט דאס
גוטע... יעצט דארף מען זיך נעמען צו שטראפע דיא שלעכטע.

ביי דיא ווערטער האט ער געגעבען א צייכען און דיא שוף איז אוועק.

20טעס קאַפיטעל.

סימבאָד דער מאַטראָן.

אַם ענדע פון יאהר 1838 האבען זיך אין פלאָרענס געפונען צוויי יונגע לייט פון
דער העכסטער געזעלשאפט אין פאַריז. איינער איז געווען דער גראַף אַלבערט מאָר-
סערף און דער אַנדערער דער באַראָן פראַנץ ד'עפיניי. עס איז צווישען זיי געווען אָפּגע-
רעט בייצואוואהנען דעם קאַרנעוואַל פון דענזעלבען יאהר איי רויס, וואו אַלבערט האט
שוין געוואוינט פיער יאהר.

אזוי וויא עס איז ניט לייכט בייצואוואהנען א קאַרנעוואַל אין רויס, וועגען דיא
וואהנונגען, האבען זיי געדונגען צוויי רומס אין א האטעל פאַר פינף און צוואנציג פראַנק
א טאג.

פאַר דעם קאַרנעוואַל איז אַלבערט אַוועק אין נעאַפּאל און פראַנץ איז געבליעבען
איז פלאָרענס.

נאָך דעם, אז פראַנץ האט דורכגעמאכט אלע פּערנעניגענס אין פלאָרענס,

האט זיך איהם פערגעלוסט צו מאכען א ריזע אויף דער אינזעל עלבע, וואו נאפאלעאן איז א מאל געווען פערשיקט. ער האט געדונגען א קליין שיפעל פון פיער מאן און איז אוועק אהין. צוריקפאהרענדיג, האט איהם דער פיהרער פון שיפעל געפרעגט אויב ער וויל פאהרען יאָגען ווילדע ציגען אויף דער אינזעל מאָנטע קריסטאָ, צייגענדיג מיט'ן האַנד אויף דער אינזעל, וועלכע זיי זיינען פערבייגעפאהרען.

— וואס איז עס פאַר איין אינזעל? האט פראַנץ געפרעגט.

— עס איז א לידיגע אינזעל פון לויטער פעלזען. צייטענווייז דיענט דער אינזעל

פאר איין אפהאלט פלאץ פאר קאנטרעבאנדיסטען.

— אזוי, האט פראַנץ געזאָגט, קען מען אונז אויך אָננעמען פאר אזעלכע, ווען

מען וועט אונז דאָרטען פאַקען.

— ווער וועט אונז דאָרטען פאַקען? און צווייטענס קענט איהר דאך זאגען ווער

איהר זייט, וועט מען אייך אפלאזען.

— נו, פארט צו דעם אינזעל מאנטע קריסטא. זאל זיין אזוי, האט פראַנץ נאך

א קורצע איבערלייגונג געזאגט.

דיא שיפעל האט גענומען איהר וועג צו דער אינזעל מאָנטע קריסטאָ. עס איז

שוין געווען פינסטער ווען זיי האָבען זיך גענעהענט. ווען מען איז שוין געווען גענוג נאָך

הענט צו איהר האט זיך געזעהען לייכטען א פייער.

— וואָס איז דאס פאר א פייער? האט פראַנץ געפרעגט.

— איך וועל אייך באלד זאָגען, האט דער פיהרער מיט דעם נאמען געטאָנאָ

געענטפערט. ווען דיא שיפעל איז צוגעגאנגען צום ברעג איז געטאָנאָ אראָפּ און איז

אוועק וואו דער פייער האט געברענט. אין א קורצע צייט ארום איז ער געקומען

צוריק.

— דאס זיינען זעקס מאן, האט ער געבראכט טאין ענטפער צו פראַנץ, וועלכע גער

הערן צו א געוויסען סימבאד דער מאטראָז.

— ווער איז דער סימבאד דער מאטראָז? האט פראַנץ געפרעגט.

— דאס ווייס קיינער ניט, אבער ער מוז זיין איין ארומרייזענדער פרינץ, וועלכער

האט זיין שלאָס אויף דיזער אינזעל.

— זיין שלאָס! האט פראַנץ ערשטוינט אויסגערופען. וואו זעהט מען דאָ א

שלאָס?

— דעם שלאָס קען מען ניט זעהען, דען ער איז אין א הייל, און קיינער קען אהין

ניט צוקומען. מען זאגט, אז ער איז אינעוועניג אזוי שוין, דאס עס קען זעלמען געבען

אזא אויף דער וועלט.

— איהר מחט מיר דערציילען א מעשה פון טווענד און איין נאַכט, האט פראַנץ

געזאָגט.

— איך וואלט עס אויך געמיינט, האט געטאָנאָ געענטפערט, ווען א מאטראָז

וואָלט עס ניט געזעהען מיט דיא אויגען.

— און לאָזט דיזער סימבאד דער מאטראָז אימעצען צו צו זיך? האט פראַנץ

מיט איין אונגל יביגען שמייבעל געפרעגט.

— דאס קען איך אייך גלייך זאגען, האט געטאנאָ געזאגט. זאל איך ניין פרע-
גען ביי דיא זעקס לייטע?
— גייט פרעגט, איך בין נייגעריג צו וויסען דיא געשיכטע פון טויזענד און איין
נאכט.

דער פיהרער איז גלייך אוועק און איז געקומען אין א פערטעל שעה ארום צוריק.
— איינער פון זיי איז געגאנגען אָנפרעגען, און דער הערר האט געענטפערט, אז
ער וועט אייך אויפגעמען פאר א פיינעם גאסט, ווען איהר וועט זיך לאָזען פיהרען
צו איהם מיט פערבונדענע אויגען. פראנץ האט זיך א וויילע איבערלייגט און האט דאן
איינגעווייליגט. געטאנאָ האט איהם צוגעפירט צו דיא זעקס פערזאן. צוויי פון זיי זיינען
געווען בערויט איהם צו פיהרען צו זייער הערן. פראנץ האָט זיך געלאָזען פערבינדען
דיא אויגען, און מען האט איהם אוועקגעפיהרט.

ווען פראנץ האט געמאכט א הונדערט טריט, האט ער געפיהלט, אז ער לאָזט
זיך אראָפּ אין א הייל. דיא לופט האט זיך געביטען אין א פרישע לופט פון פארפומע,
דאן איז ער אראפגעגאנגען עטליכע טרעפלעך און דיא פיהרער האָבען איהם געלאָזען
שטיין. א מינוט איז געווען שטיל דאן האט ער דערהערט לעבען זיך א שטימע אין
פראנצויזישער שפראך:

— איהר זייט מיר ווילקאָמען, מיין הערר, און איהר קענט אראפגעמען דיא טיכעל
פון דיא אויגען.

וויא מען קען לייכט פערשטיין, האט זיך פראנץ דאס ניט געלאָזען זאָגען צוויי
מאָל. ער האט אראפגענומען דיא טיכעל און האט זיך געפונען לעבען א מאן פון א
יאהר אכט און דרייסיג, פערציג. אָנגעטאָן אין טולזישע שיינע מאטראָזען קליידער.
דער מאן האט געהאט א בלייכע געזיכט, אבער ער איז געווען שיין. זיינע אויגען
זיינען געווען לעבעדיג און שטעכענד. זיין נאָז איז געווען איין אדלער נאז און האט גע-
צייגט א ריינעם גריכישען טיפ. זיינע ציין זיינען געווען ווייס וויא עלעפענדבין און זיינע
ליפען זיינען געווען בעדעקט מיט שיינע, שווארצע וואַנצעס. דיא בלייכקייט פון דיזען
מאן איז ניט געווען קיין איינפאכע, זאנדערן עס האט אויסגעזעהען, אז דער מאן איז
געלעגען א לאנגע צייט אין א גרוב. אָבוואָהל ער איז געווען ניט פון הויכע וואוקס, איז
ער געווען שטארק געבויט און האט געהאט קליינע הענד און פיס.

אָבער וואָס פראנץ'ן האט נאך מעהר געוואונדערט, איז דיא פראכטפאָלע מעבל-
רונג פון דעם צימער. דער גאנצער צימער איז געווען בעצויגען מיט טירקישען שטאָף
אין גלענצענדער רויטער פארב און באָדירט מיט גאלד.

אין דיא ווינקלען זיינען געלעגען הויכע דיוואנעס ארומגעלייגט מיט פערשיעדענע
געוועהרען. אין מיטן צימער איז געהאנגען א לאמפ פון ווענעציאנישען גלאז, פון הער-
ליכע פארבען און פארמע. ענטקעגען דער אריינגאנגס טהיר, דורך וועלכער פראנץ איז
אריינגעגאנגען, איז געווען נאך א טהיר, וועלכע האט געפיהרט אין א צווייטען צימער
גרויסארטיג בעלייכטעט.

דער ווירטה האט געלאָזען פראנץ'ן שטיין א וויילע אין בעוואונדערונג און דאן
האט ער צו איהם געזאגט:

— איך בעט אייך טויזענד מאל אום פערציייהונג, מיין הערר, פאר ריא מאַסער געלען וואָס מען האט געגען אייך גענומען ביז איהר זייט צוגעקומען צו מיר. אבער אזוי וויא דיוע אינזעל איז דיא מעהרסטע צייט פוסט און דער סעקרעט פון דיזער וואהנונג וואלט געווען בעקאנט, וואלט איך געפונען אלעס צושטערט. דער שארען וואלט מיך ניט געהארט, אבער איך וואלט פערלאָרען דעם פלאץ, וואו איך וויל זיך אמאל אויפֿ האַלטען ווייט פון דער וועלט. יעצט וועל איך זוכען צו פערבעסערען דיא אונאנגענעמי ליכקייט וואס איהר האט געהאט דורך א גוטען סאַפער און א פייע בעט.

— מיין ווערטעהר ווירטה, האט פראַנץ געענטפערט, אייער ענטשולדיגונג איז איבריג. איך האב אלע פאל געזעהען, אז מען פערבינט דיא אויגען דיא מענשען, וועל־ בע גייען אריין אין דיא בעצויבערטע שלעסער.

— ווען איך וואלט געווען פארבערייטעט, האט דער ווירטה ווייטער געזאגט, אויף אייער ווערטעהען בעזוך, וואלט איהר דא אלעס גאנץ אנדערש געפונען. יעצט מוזט איהר אננעמען אלעס פאר גוט. אַלי, איז שוין אלעס געגרייט?

כמעט אין דינזעלבען אויגענבליק האט זיך דיא טהיר אויפגעמאַכט און א שוואר־ צער נעגער וויא קויל האט געגעבען א וואונק זיין העררן, אז ער קען אַריינקומען אין שפייע צימער.

— יעצט וואלט איך אייך וועלען בעמען, איהר זאלט מיר זאגען וויא איך זאל אייך רופען. איך פערלאנג ניט פון אייך, אז איהר זאלט מיר זאגען אייער ריכטיגען נאמען, ווען איהר ווילט ניט. מיך רופט מען סימבאד דער מאַטראַז.

— און אזוי וויא איך בט יעצט אין דעם צושטאנד פון אַלאָדען מיט דעם צויבער לאַמפ, קענט איהר מיך רופען אלאָדען. און איך וועל דייןקען, אז איך בין דער אַלאָ־ דען פון טויזענד און איין נאַכט.

— אַלאָ, הערר אַלאָדען. איהר האט דאך געהערט, אז אלעס איז שוין געגרייט. בעט איך אייך אז איהר זאלט מיר נאכגיין. סימבאד האט אויפגעמאַכט דיא טהיר און ביידע זיינען אריין אין שפייע צימער.

פראַנץ איז געגאנגען פון איין בעוואונדערונג צו דער אַנדערער. דיזער צימער איז געווען ניט ווייניגער שוין פון דעם ערשטען. דיא ווענד און אלעס זיינען געווען פון דעם ריינסטען מירמעל שטיין. זויטער צו דער וואנד צו זיינען געשמאנען צוויי סמאד־ טוען מיט קערב אויף דיא קעפ, וועלכע זיינען געווען אנגעפיהלט מיט דיא טייערסטע פרוכטען.

אויפֿן טיש זיינען געשמאנען דיא טייערסטע שפייען, דיא טאַצען זיינען געווען פון זילבער און דיא טעלער פון ריינסטען פאַיאַנס. פראַנץ האט זיך געריבען דיא אויגען אויב ער חלומט ניט. אַלי האט בעדיענט צום טיש. פראַנץ האט דעם ווירטה געמאַכט א קאַמפלימענט איבער זיין געשיקטען דינער.

— יא, האט סימבאד געענטפערט, עס איז איין אַרימער טייוועל, וועמען איך האב גערעמעט דאס לעבען. דערפאר איז ער מיר אויך טריי. אַלי איז צוגעגאנגען צו זיין הערר און האט איהם א קוש געטאָן דיא האנד.

— דארף איך אייך פרעגען, הערר סימבאד, וויא דיא געשיכטע האט פאַסירט.

— גאנץ איינפאך, האט דער ווירטה געענטפערט. עס שיינט, אז ער האט זיך צופיעל ארוםגעטריעבען לעבען פאלאץ פון דעם סולטאן פון טוניס. דער פאר איז ער פערארטהיילט געווארען, אז מען זאל איהם אָפּשניידען דיא צונג און איהם אָפהאַקען א האנד און דעם קאָפּ. איך האב אלע מאָל חשק געהאט צו האבען א שומוען דיענער. דער צופאל האט געוואָלט, אז איך זאָל זיין דערביי, וויא מען האט איהם געדאַרפּט אָפּשניידען דיא צונג. איך האב אָפּגעווארט ביז מען האט איהם אָפּגעשניטען דיא צונג, דאן האב איך איהם אפגעקויפט פון סולטאן פאר א גוטע שווערד און א מעסער. פון יענער צייט אָן איז ער ביי מיר. דאָס איז דיא געשיכטע.

פראַנץ איז א ווילע געווען פערזונקען אין געדאַנקען, און האט געקלערט וואס זאָל ער דענקען פון אזא גרוזאמע גוטסקייט, וועלכע ער האט יעצט געהערט פון ווירטה.

— און איהר רייזט ארום דיא וועלט אונטער דעם נאָמען פון א מאַטראָז?

— יא, דאס האב איך א מאָל געשוואָרען, ווען איך האב ניט געהאפט, אז איך וועל עס אויספיהרען. אָבוואָהל סימבאָד האט דיזע ווערטער געזאָגט גלייכנילטיג, האבען זיינע אויגען געגעבען א שפּריץ מיט א ווילדען פייער.

איהר האט פיעל געליטען, מיין הערר? האט פראַנץ געזאָגט.

סימבאָד האט געגעבען א שוידער און האט איהם שאַרף אָנגעבליקט.

— אין וואָס זעהט איהר דאס?

— אין אלעס, האָט פראַנץ געענטפערט: אין אייער שטימע, אין אייער בליק, אין אייער בלייבקייט, און זעלבסט אין אייער לעבען, וואָס איהר פיהרט.

— איך! איך פיהר דעם גליקליכסטען לעבען, א וואַהרען לעבען פון א פאַשאַ. ווען עס געפעלט מיר א פלאַץ בלייב איך דאָרטען, געפעלט ער מיר ניט, ניי איך אוועק. איך בין פריי וויא א פּויגעל; איך האב אזעלכע פליגעל וויא ער. דיא לייטע וועלכע זיינען ארום מיר, פאַלגען מיר אויף א צייכען פון פינגער. צייטענווייז לאַך איך פון דיא מענשד ליכע גערעכטיגקייט און נעם ביי איהר צו א באַנדיט, וועלכען זיא זוכט; א פערברעכער, וועלכען זיא פערפאלגט. ווייטער האב איך מיינע גערעכטיגקייט. איך משפט וויא איך וויל. אַה, ווען איהר וואלט פערזוכט פון מיין לעבען, וואלט איהר קיין אנדערן ניט געד וואלט און איהר וואלט ניט אריינגערעטען אין דער וועלט, סיידען איהר וואָלט האבען א וויכטיגע זאך אויסצופיהרען.

— איהר מוזט מיינען ראַכע, האט פראַנץ געזאָגט.

דער אונבעקאַנטער האט אין איהם אריינגעשטאַכען זיינע אויגען, אום צו לעזען זיינע געדאַנקען אין האַרצען.

— און פאר וואס מיינט איהר עס ראַכע? האט ער געפרעגט.

— ווייל איהר שיינט מיר צו זיין א מענש, וועלכער איז פערפאלגט דורך דיא געזעלשאפט און האט מיט איהר אָפּצומאַכען א שרעקליכע רעכענונג.

— איהר האט א טעות, האט סימבאָד געזאָגט מיט א זאָנדערבארען שמיכעל.

— רעכענט איהר א מאָל צו זיין אין פאַריז? האט איהם פראַנץ געפרעגט.

— יא, אָבער איך ווייס נאך ניט ווען.

— אלוף, ווען איהר וועט דאָרטען זיין, זאלט איהר מיך בעזוכען און איך וועל אייך אזוי אויפנעמען וויא איהר האט מיך אויפגענומען.

— גוט, איך נעם אָן אייער איינלאָדונג און איך וועל אייך בעזוכען.
דער סאַפער איז דערווייל געגאנגען זיין וועג. אלי האט דאן אריינגעבראַכט נאָכ' שפייזען, וועלכע פראַנץ האט נאָך אויף זיין לעבען ניט געזעהען. נאכ'ן עסען האט מען אריינגעבראַכט פאר ביידען אַרנולעמען און ביידע האבען זיך געלייגט אויף דיא דיוואנעס און האבען גערייכערט.

ווען פראַנץ האט דורכגערייכערט א האלבען אַרנולעט, האט זיין גאנצען קערפער אָנגעכאַפט א זיסע שוואכקייט און ער האט אנגעפאנגען צו טרוימען דיא זיסעסמע חלומות אין זיין לעבען. דער לעבען אין גן עדן איז געווען א גארניט געגען דיא חלומות, וועלכע ער האט געפיהלט נאָך דעם רויכען.

ווען פראַנץ האט זיך אויפגעכאַפט פון זיין טרוימען, האָט ער געזעהען, אז ער ליענט אויף ווייכע בלעטער צווישען פעלזען.

ער איז אויפגעשטאנען און האט געמאַכט עטליכע טריט. דאן האט ער אָפּגעפרישט זיין געזיכט מיט דעם טוי פון דיא פייכטע שטיינער. ער איז דאן ארויס פון דיא פעלזען און איז צוגעגאנגען צום ברעג. דארטען זיינען געזעסען זיינע מאַטראָזען און האבען געלאָכט.

זיינע געדאַנקען האבען אָנגעפאנגען קלאָרער צו ווערן און ער האט זיך אָנגעפאנגען צו דערמאָנען וויא ער איז אריינגעקומען אין דער הייל, וויא ער האט געעסען און וויא ער האט געריכט. איהם האט זיך יעצט געדאַכט, אז ער האט אלעס געזעהען נאר אין חלום. ער איז דאן צוגעגאנגען צו דיא מאַטראָזען, ווען דיזע האָבען איהם געזעהען צו גייענדיג האבען זיי זיך אויפגעהויבען. דער פיהרער איז צו איהם צוגעגאנגען.

— דער הערר סימבאָד האט מיר געהייסען אייך איבערגעבען זיינע קאַמפלימענטען; ער האט געבעטען, אז איהר זאָלט איהם פערצייהען, וואס ער איז אוועקגעפאָהרען אָהנע צו זאָגען אייך אדיע. וויכטיגע אנגעלעגענהייטען האבען איהם אוועקגערופען און ער האט קיין צייט ניט געהאט דאס צו טאָן.

— אַה, מיין טהייערער געמאַנאָ, האט פראַנץ געזאָגט, איז עס אלוף אלעס ריכטיג. עקזיסטירט דער מענש, וועלכער האט מיך אויפגענומען אויף דיזער אינזעל און האט מיך קריגליך בעהאַנדעלט, און ועלכער איז אוועק וועהרענדיג איך האב געשלאָפען.

— עס איז אזוי אמת אז ער עקזיסטירט, האט געמאַנאָ געענטפערט, אז אָט איז זיין שוף, וועלכע גייט דאָרטען אויף אלע זעגלען, און ווען איהר וועט נעמען אייער שפעקטוף צו דיא אויגען, וועט איהר אָהנע צווייפעל דערקענען אייער ווירטה, וועלכער שטייט דאָרטען צווישען זיינע מאַטראָזען.

— פראַנץ האט אריינגענומען פון פאַקעט זיין שפעקטוף און האט געקוקט אויפ'ן ים. געמאַנאָ האט קיין מעות ניט געהאט. פראַנץ האט געזעהען דיא שוף און אויף איהר איז געשטאנען דער געהימער אונטערקאנטער און האט אויך געהאלטען א שפאַקטוף אין דיא הענדיג. ער איז געגאנגען אָנגעטאָן אין דיא זעלבע קליידער וואס נעכטען. ער האט געהאלטען א טיכעל אין האַנדי און האט מיט איהר געגריסט פראַנץ. דיזער האָט

אויך געמאכט צו איהם מיט זיין טיכעל. אין א קורצע צייט ארום איז דיא שיף פער שוואונדען פון דיא אויגען. פראנץ האט דאן געבעמען געטאנאָ, אז ער זאל איהם פיהרען צו דעם פלאץ וואו דיא הייל געפינט זיך.

— איך פערשטיי וואס איהר ווילט, האט געטאנאָ געזאָגט, איהר ווילט געפינען דעם איינגאנג פון דעם אונטערערדישען פאלאץ. עס איז א שאַר אייער צייט, דען איך האב אויך א מאָל געוואָלט געפינען דעם אריינגאנג. איך האב געזוכט דריי נעכט און עס איז געווען אומזיסט. נאָר אויב איהר ווילט אויך פרובירען געפינען קומט איך וועל אייך אהין צופיהרען.

געטאנאָ האט איהם צוגעפיהרט צו דעם פלאץ, וואו ער איז געשלאָפען און האט איהם געהייסען זוכען. פראנץ האט געזוכט און געמאָפט איבער צוויי שעה און האט נאָרניט געפונען.

פראנץ איז געווען אין איין ערגערליכער שטימונג. ער האט זיך געווענט צו געטאנאָ מיט דער פראַגע:

— איהר האט דאָך מיר געזאָגט, אז סימבאָד דער מאַטראָן פאָהרט נאָך מאַלאַנאָ און צום סוף איז זיין שיף נאר אוועק צו פאַרטאָ זעקעהיא?

— ווייל ער האט ביי זיך אויפ'ן שיף געהאט צוויי באַנדיטען, וועלכע ער וויל דאָרטען אָפּזעצען. ער קען א מאָל מאכע פופציג מיילען אומוועג, אום צו בעפרייען איין ארימען טייוועל.

— אבער אזעלכע געשעפטען קענען איהם מאַכען א ביזן לעבען מיט דיא רע גיערונגען?

— הע, הע! האט געטאנאָ לאַכענדיג אויסגערופען. וואס פרענט ער נאך דיא רעגיערונגען. ער לאַכט פון זיי. לאָז מען איהם נאכיאָגען. ערשטענס איז זיין שיף ניט קיין שיף, עס איז א פויגעל. און צווייטענס, וואו ער וועט אָפּשטייגען, וועט ער געפינען פריינד, וועלכע וועלען איהם דיענען.

וואס פון דעם איז קלאָר. איז אז פראַנץ ווירטה איז געווען אין פערבינדונג מיט דיא קאָנטרעבאָנדיסטען און מיט באַנדיטען פון אלע ברעגען פון מיטעל לענדישען ים. פראַנץ האט דאן ערקלערט דעם פיהרער פון שיפעל, אז ער האט ניט מעהר וואס צו טאָן אויפ'ן אינזעל מאָנטע קריסטאָ און ער זאל פאָהרען צוריק אין פלאַרענס. אין א פאָר שמונדען שפעטער איז דיא שיף אָפּגעגאנגען.

צוויי און א האלב טעג האט יעצט געדויערט פראַנץ רייעז אויפ'ן וואַסער. אויפ'ן דריטען טאָג איז ער געווען אין פלורענס. ער איז ערפאָהרען וויעדער אין דענזעלבען האַטעל, וואו ער האט געטראָפען דעם יונגען גראַף אַלבערט מאָרסערף ווארטענדיג אויף איהם.

21 מעס קאפיטעל.

דיא רוימישע באַנדיטען.

אויף מאָרנען האבען פראַנץ מיט אַלבערט'ן אפגעזעט צו פאָהרען אין אבענד זעהען דיא ראַזוואַליגעס פון סענט פיערע. זיי האבען בעשלאָסען ארויסצופאָהרען דורך דעם טויער דעל פאָפּלאָ און אריינפאָהרען דורך דעם טויער סאָן געאָוואַני.

וועהרענד דער וואָגען האט שוין געדארפט קומען זיי נעמען, איז ארויפגעקומען דער האַמעל ווירטה פּאַסטריני מיט א פּערזאָרגטען געזיכט. אַלבערט האט עס בעמערקט און האט איהם געפרעגט, וואס ער בריינגט פאר א טרויעריגע נייעס.

— איך האב געהערט, אז איהר ווילט פּאָהרען זעהען איל קאַלאָסעאָ?
— יא, מײן פריינד, האט פּראַנץ געענטפּערט.
— האט איהר גארניט געהערט פון דעם בעריהמטען באַנדיט לֹוּי וואַמפּאָ?
— נײן, האט פּראַנץ געענטפּערט.
— עס איז ניט וואָס צו הערן, האט אַלבערט געזאָגט, דיא באַנדיטען געשיכטען זיינען נאָר אין חולם.
— אָבער וואס האט דער באַנדיט צו טאָן מיט אונזער פּאָהרען? האט פּראַנץ געזאָגט.

— ער האט אזוי פיעל צו טאָן, האט דער ווירטה פּאַסטריני געענטפּערט, דאס איהר וועט פון איין טויער ארויספּאָהרען און אין דעם אַנדערן וועט איהר ניט אריינ-פּאָהרען.

— פאר וואָס? האט פּראַנץ געפרעגט.
— ווייל איהר וועט זיין אין דיא הענד פון דיא באַנדיטען.
— וואס דערציילט איהר אונז דאָ פאר א געשיכטען, האט אַלבערט געזאָגט.
עס זעהט אויס פונקט אזוי וויא איהר וואלט איהם קענען.
— געוויס קען איך איהם פּערזענליך און זיין געשיכטע, האט פּאַסטריני גע-ענטפּערט.

— אזוי, האט פּראַנץ געזאָגט, דאָן וואָלט איך זיא וועלען קענען.
— איך קען זיא אייך דערציילען, ווייל איך קען לֹוּי וואַמפּאָ פון קינדווייס אויף. איין מאָל בין איך אריינגעפאלען צו איהם אין דיא הענד, און אזוי באלד וויא ער האט מיך דערקענט האט ער מיך פּרייגעלאָזען און האט מיר נאך געשיינקט א גוטען זייגער.
— ווייזט דעם זייגער, האט אַלבערט געזאָגט.
פּאַסטריני האט ארויסגענומען דעם זייגער פון טאש און האט איהם דערלאנגט אַלבערט'ן.

— צום טייוועל! האט אַלבערט אויסגערופען, ער איז פונקט וויא מײן זייגער, און ער האט ארויסגעצייגען זיין זייגער פון טאש. ער האט מיר געקאסט דריי טויענד פּראַנק.
— נו, פאנגט אן אייער געשיכטע, האט פּראַנץ געזאָגט. און פּאַסטריני האט אנגעפאָנגען.

— לֹוּי וואַמפּאָ איז א פּאַסטוּד'ס א זון און איז געבארען אין דער גראַפּ-שאפט פון פּאַלעסטרינע. לֹוּי האט אויך געפּאַסעט שאַף. נאָך אלס קינד האט ער זיך אויסגעצייכענט דורך זיין מוטא און זיין שאַרפען פּערשטאַנד. ווען ער איז אלט געווען נייען יאהר האט זיך דער פּריסטער פון דאָרף אונטערגענומען איהם צו לערנען לעזען. אין דריי מאָנאט האט ער געקענט לעזען.

וויא באלר לוגי האט געקענט לעזען, האט ער געוואלט שרייבען אויך. דער פריסטער האט איהם געלערנט שרייבען און אין דריי מאנאט האט ער געקענט שרייבען. דיזע וואונדערבארע פעהיגקייטען אין דעם יונגען באי האט דעם פריסטער זעהר פעראינטערעסירט און ער האט עס דערציילט דעם גראף. דער גראף האט איהם גע- הייסען עסען מיט זיינע דינער און ער האט איהם נאך געגעבען צוויי פיאסשערס א חודש. פון דעם געלד האט זיך גודי געקויפט ביכער, פאפיער, מינט און פעדער און ער האט אנגעפאנגען צו לערנען. איבער הויפט האט ער געהאט פעהיגקייט צום ציי- כענען און צום שניצען.

ער פלעגט טאג און נאכט שניצען פון האלץ דיא פיינסטע זאכען. מיט וואמפא האט צוזאמען געפאסעט דיא שאף א יונגע מיידעל טערעזע. און זיי זיינען צוזאמען גע- וואקסען. אזוי זיינען זיי געוואקסען צוזאמען ביז טערעזע איז אלט געווארען זעכצעה יאהר און גודי זיעבענצעהן יאהר.

אין דיזער צייט האט מען זעהר פיעל אנגעפאנגען צו ריידען פון א באנדע רויבער אין דיא געגענדען פון רוים. עס פעהלט דיא רויבער אמאל א הויפטמאן, אבער ווען א הויפטמאן מעלדעט זיך א מאָל, פעהלט איהם ניט קיין באנדע.

דער הויפטמאן פון דיזער באנדע איז געווען דער בעריהמטער קוקומעטאָ, וועלכער האט שוין ניט איין מאָל געליפערט א וואהרע שלאכט מיט מיליטער. איין טאג האט ער גערויבט א יונגע מיידעל פון א דארף. דאס געזעץ ביי דיא באנדיטען איז, אז ווער עס קריגט א מיידעל געהערט זיא איהם און דערנאָך ווארפען אלע צווישען זיך גורל און ווער עס געווינט זיא, דעם געהערט זיא. שפעטער בענוצען זיך אלע מיט איהר. ווען דיא עלטערן זיינען רייך קענען זיא דיא גערויבטע פערזאן אויסלייזען.

דיא יונגע מיידעל, וועלכע דער הויפטמאן האט גערויבט, האט געהאט א חתן צווישען דער באנדע. ער האט געהייסען קארליני.

ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז קוקומעטאָ האָט גערויבט זיין כלה, איז ער גע- נאנגען צו איהם און האט איהם געבעטען, אז ער זאל פריילאזען דיא מיידעל. ער האט געהאפט אז ער וועט איהם ניט ענטזאנען, ווייל ער האט איהם א פאאר מאל גערע- טעט דאס לעבען.

ווען ער האט געזעהען אז דער הויפטמאן קניימט זיך, האט ער איהם געזאגט, אז דער מיידעלס פאָטער איז רייך און ער וועט זיא אויסקויפען. דער הויפטמאן האט נאכ'ן שוין נאך איינגעווייליגט.

קאראָזי איז דאן געלאפען צו דער מיידעל און האט פון איהר גענומען א בריעף צו איהר פאָטער, אז ער זאל שיקען געלד פאר איהר אויסלייזונג. מיט דעם בריעף איז קארליני געלאָפען צו איהר פאָטער און האט איהם איבערגעגעבען דעם בריעף דורך א פאָסטוד. דער אלטער האט געדארפט קומען צוועלף א זיינער ביינאכט מיט'ן געלד און אפנעמען זיי טאָכטער.

ווען קארליני איז געקומען צוריק און האט געפרעגט ביי דיא באנדיטען וואו דיא מיידעל איז, האבען איהם יענע געענטפערט מיט א בייזען געלעכטער, אז ער זאל זיא זיין זוכען ביין קאפיטאן. קארליני איז געוואָרען בלייך וויא אַ מות. ער האט פארגעפיהלט

זאם דאס בעדייט. ער איז אוועקגעלאָפּען וויא א ווילדער זוכען דעם הויפטמאן, און האט איהם געפונען ליגענדיג אונטער א בוים, און לעבען איהם איז געלעגען זיין כלה אונמעכטיג.

ווען קוקומעטאָ האט געזעהען קומענדיג קארליני איז ער אויפגעשטאנען און האט גענומען צוויי פיסטאלעטען אין דיא הענד.

דיא צוויי מענער זיינען געשטאנען איינער געגען דעם אנדערן וויא צוויי טיגערען, וועלכע ווילען זיך ווארפען איינער אויף דעם אנדערן, אבער אין א ווילע ארום האט קארליני אראָפּגעלאָזען דיא האַנד און האט זיך אומגעדרייט און איז שטילער הייט אוועקגעגאנגען. קוקומעטאָ איז דאן אוועק אין לאגער און האט אנגעזאגט דער באַנדע דיא שמחה, אז זיי קענען שוין ווארפען גורל צווישען זיך וועמען דיא מיידעל זאל גע- הערן. איינער פון דער באַנדע האט דיא מיידעל געוואונען און ער איז זיא געגאנגען נעמען. ער איז אבער באלד געקומען צוריק א בלייכער און האט דערציילט, אז דיא מיידעל ליגעט א דערשטאָכענע.

אלע האבען גלייך געוואוסט, אז דאס איז קארליני'ס ארבייט. און אזוי וויא עס וואלט גארניט פאסירט האבען זיי זיך איינגעוויקעלט אין זייערע מאַנטלען און האבען זיך געלייגט שלאָפען.

באלד איז געקומען דער פאָטער פון דער מיידעל מיט דעם געלד.

— גייט נעמט אייער טאכטער, האט צו איהם קוקומעטאָ געזאגט, דאָרטען אונ- טער א בוים, וואו קארליני איז מיט איהר.

דער אַלטער איז אוועק אהין. דיא לבנה האט געשיינט העל און דער אַלטער האט שוין פון ווייטענס געזעהען דיא שרעקליכע סצענע. קארליני איז געזעסען אויף דער ערד און ביי איהם אין שייס איז געלעגען דיא קאָפּ פון דער ערמאָרדעטער מיידעל, א מעסער האט געשטעקט אין איהר ברוסט.

קארליני האט דעם אונגליקליכען פאָטער דערציילט, אז ער האט זיא געטוידעט, כדי זיא זאל ניט אריינפאלען אין דיא הענד פון דער גאַנצער באַנדע. דער אַלטער האָט דעם יונגען באַנדיט בעדאָנדק. דאן האבען זיי אויסגעגראבען א גרוב און האבען דיא יונגע מיידעל בעערדיגט. א האלבע שמונדע שפעטער האט מען געפונען דעם פאָטער היינגענדיג אויף דעם בוים, אונטער וועלכען זיין קינד איז ערמאָרדעט געוואָרען. דער יונגער באַנדיט האט דאן געשווארען ראַכע ביי דיא צוויי טויטע.

ער האט אבער זיין שבועה ניט געקענט האַלטען, דען מיט עטליכע טעג שפעטער איז ער געפאלען ביי א שלאַכט צווישען סאָלדאטען און דיא באַנדיטען. ער איז אָבער געפאלען ניט פון א סאָלדאט, זאָנדערן אין געטומעל, איז ער פון הינטען ערמאָרדעט געווארען פון קוקומעטאָ, וועלכער האט געהערט וויא ער האט געשווארען ראַכע געגען איהם.

אזעלכע געשיכטען דערציילט מען פיעל פון דעם שרעקליכען רויבער קוקומעטאָ. נודי וואמפא און מערעזא פלגען זעהר אָפּט ריידען וועגען דיזען באַנדיט. אונטער דער צייט איז נודי אלט געווארען צוואַנציג און מערעזע ניינצען יאהר און זיי האבען שוין גערעט וועגען חתונה.

איין טאג ווען זיי זיינען געווען ביי זייערע שאף לעבען וואָלד, איז צו זיי אָנגעלאָך פֿען א מאָן און האָט זיי געבעטען, אז זיי זאלען איהם בעהאלטען, דען ער איז געווען פֿער פאלנט פון רייטערס. גורדי האָט ניט לאַנג געקלערט און האָט איהם בעהאלטען אין א בעקאַנטע הייל, וועלכע ער פלעגט בענוצען. און מאַקע באַלד זיינען אַנגעלאַפֿען פֿיער קאראַבינער און האָבען געפרעגט ביי גורדי אויב ער האָט ניט געזעהען פֿערבייליפּענדיג דעם בעריהמטען רויבער קוקומעטאַ.

וויא איבערראַשט גורדי איז געווען ביי דיזער נאַכריכט, איז ער פון דעסטוועגען ניט צוטומעלט געוואָרען און ער האָט געענטפֿערט אז ער האָט ניט געזעהען. דיא סאָל דאַמען האָבען איהם אָנגעבאַטען דריי מויווענד פֿראַנק, אָבער ער איז געבליעבען ביי זיינס און האָט נאָך א מאל געוואָגט, אז ער האָט דעם רויבער ניט געזעהען.

ווען דיא קאראַבינער זיינען אוועק, האָט גורדי וואַמפּא אױפֿגעמאַכט דעם שטיין פון דער הייל און האָט דעם באַנדיט ארויסגעלאָזען. דיזער האָט וואַמפּאן געשיינקט א בייטעל גאלד און איז אוועק אין וואָלד. ער האָט אָבער דערביי ניט פֿערגעסען צו וואַר פֿען פֿיערדיגע בליקען אויף טערעזען. וואַמפּא האָט עס בעמערקט און האָט געשווינען, מעהרערע טעג זיינען פֿערגאַנגען צייט קוקומעטאַ איז אוועק. דער קאַרנאַוואַל האָט שוין באַלד געדאַרפֿט זיין און דער באַראָן סאַן פעליס האָט געגעבען א באל פֿאַר אָרעם און רייך צוזאַמען. אויך וואַמפּא און טערעזאַ האָבען אַנטהייל גענומען אין באל. א יונגער גראַף האָט געטאַנצט מיט טערעזען, און וואַמפּא האָט געמערקט וויא טערעזע האָט זיך גוט צוגעהערט וואָס דער גראַף האָט צו איהר גערעט.

ווען זיי זיינען געווען אין דערהיים האָט לוגי געפרעגט ביי טערעזען, וואָס זיא האָט געטראַכט בשעת זיא האָט געטאַנצט מיט דעם פֿיינעם קאַוואַליער. — איך האָב געטראַכט, האָט זיא אָן חכמית געענטפֿערט, אז איך וואַלט אוועק געגעבען דיא העלפֿט פון מיין לעבען פֿאַר אַזאַ קאַסמיום וויא דעם גראַף'ס טאַכטער האָט געטראַגען.

— וואָס האָט דיר דערויף געענטפֿערט דיין קאַוואַליער?

— אז איך דאַרף איהם נאָר זאַגען א ווארט וועל איך עס האָבען.

— גוט, דו וועסט עס האָבען פֿין מיר.

דיא יונגע מיידעל איז געווען ערשטוינט און האָט אויף איהם אױפֿגעהויבען דיא אױגען, אָבער זיין נעזיכט איז געווען אזוי פינסטער און שרעקליך, דאַס דיא ווערטען זיינען איהר אפֿגעשטאַרבען אויף דיא ליפֿען. איבריגענס, איז לוגי, ווען ער האָט געזאַגט דיזע ווערטער, אוועקגעגאַנגען. ווען ער איז אין גאַנצען פֿערשוואַנדען, איז זיא אוועק אהיים זיפֿענדיג.

אין דער זעלבער נאַכט האָט געברענגט דעם גראַף'ס הויז. דער פֿיער איז געווען אזוי גרויס, דאַס דעם גראַף'ס טאַכטער איז שיעור ניט פֿערברענגט געוואָרען. ווען איין אונגעקאַנטער מאַן וואַלט זיא ניט ארויסגעטראַגען פון ברענענדיגען הויז, וואַלטען פון איהר געבליעבען קיילען. דער רעטער איז דאַן פֿערשוואַנדען און מען האָט ניט געוואוסט ווער דאַס איז געווען.

אויף מאַרנען נאָך דער שריפֿה, ווען דיא פֿאַר פֿאַלק זיינען זיך צוזאַמענגעקומען

האט גודי גענומען טערעזען פאר'ן האנד און האט זיא אריינגעפיהרט אין הייל. דאָר-
טען האבען געברענט צוויי ליכט ארום א פיינעם טואלעמען טיש מיט א שפיגעל און
אויף'ן טיש זיינען געלעגען האלז בענדער פון פערלען און טייערע בראָשען בעזעצט מיט
דיאמאָנטען. אויף א שטוהל איז געלעגען טהייערע קליידער.

טערעזע האט ארויסגעשטייטען א ווילדען פריידען געשריי און האט זיך א וואָרף
געטאָן אויף דיא טהייערע זאכען, פערנעסענדיג אפילו גודי'ן צו בעדאנקען. זיא האט
זיך גלייך גענומען פּוּצען.

וואַמפּאָ איז דערוויל ארויסגעגאָנגען און האט צוגעמאַכט דיא הייל, דען ער האט
געזעהען אנקומען א רייטער. ווען דער רייטער האט בעמערקט לוגי'ן איז ער צוגערי-
טען צו איהם אין גאַלפּ.

דער רייזענדער האט געפרעגט ביי לוגי'ן דעם וועג, און דיעזער איז גלייך אן פיעל
צו ריידען געגאנגען פארויס און האט געהייסען דעם רייזענדען איהם נאכגיין.
ווען וואַמפּאָ איז געקומען צו עטליכע קרייזן וועגען האט ער אויסגעשטרעקט דיא
האַנד און האט געזאגט צום רייזענדען:

— אָט איז אייער וועג. איהר וועט יעצט קיין טעות ניט האבען.
— און אָט האסטו דיין בעלָהנונג, האט דער רייטער געזאָגט, איהם דערלאָג-
גענדיג עטליכע מטבעות.

— איך דאנק, האט לוגי געזאָגט אוועקציהענדיג זיין האנד. איך טו א געפעליג-
קייט, אבער איך פערקויף זיא ניט.
— אבער ווען דו נעמסט ניט אָן קיין בעלָהנונג, וועסטו דאָך ווייניגסטענס
אָנעמען א פרעזענט.

— אָה, דאָס איז אנאנדער זאך.
— נוט, אלזאָ, נאָ דיר דיזע צוויי דימענטלעך, וועסטו דערפון מאַכען פאר דיין
כלה אַוירינגלעך, האט דער רייזענדער געזאָגט.

— דאָן נעמט פון מיר אלס פרעזענט דיזען דאָלך. איך האב אליין געשניצט דיא
הענטעל און ער איז נוט.

— נוטי איך נעם אָן. וויא הייסטו? האט דער רייזענדער געפרעגט.
— איך, הייס לוגי וואַמפּאָ, האט ער מיט שטאַלץ געענטפערט, און וויא איז
אייער נאָמען.

— איך האט דער רייזענדער געזאָגט, איך הייס סימבאָד דער מאַטראָן.
פראַנץ דיעפיני האט געגעבען א געשריי פון איבערראַשונג.

— וואס האט אייך אזוי איבערראַשט דער נאָמען? האט איהם אַלבערט געפרעגט.
פראַנץ האט ניט געענטפערט. דער נאָמען סימבאָד דער מאַטראָן האט איהם
דערמאָנט יענע נאָכט אויפ'ן אינזעל מאָנטע קריסטאָ.

— דערציילט ווייטער, האט פראַנץ געזאָגט צום האַטעל ווירטה.
— וואַמפּאָ, האט דער ווירטה פאָרגעזעצט, האט אַריינגעלייגט דיא שטייער
אין פאַקעט און האט זיך געלאָזען גיין צו דער הייל. פלוצלונג האט ער דערהערט א
געשריי אום הילפע און מען האט גערופען זיין נאָמען.

ער האט זיך אומגעקוקט פון וואנען דער געשריי איז געקומען און האט געזעהען, וויא א מאן האט געהאט טערעזע אויף דיא פלייצעס און איז מיט איהר געלאָפֿען אין וואַלד. וואַמפּאָ האט געזעהען, אז דער מאַן איז שוין געווען ווייט פון איהם און איהם צו דעריאָנען וואָלט געווען שווער. ער האט צוגעלייגט דיא ביקס צו דיא פלייצעס און האט א וויילע געציעלט, דאָן האט עס געגעבען א קנאַל. דער רויבער פון מיידעל האט זיך געגעבען א שאַקעל און איז געפאלען מיט זיין לאַסט.

וואַמפּאָ איז גלייך צוגעלאָפֿען צו טערעזען זעהען אויב זיא האט זיך ניט בעשעדיגט פאַלענדיג. טערעזע האט גאַרניט געשאַט. ער האט דאָן א קוק געמאַן אויף דעם רויבער און צו זיינער איבערראַשונג האט ער אין איהם דערקענט דעם רויבער הויפט־מאַן קוקמעטאַ. ער איז געווען טויט.

וואַמפּאָ איז א וויילע געשטאַנען און האט בעטראכט דעם טויטען באַנדיט. קיין מוסקעל אויף זיין געזיכט האט זיך ניט געריהרט. דאָן האט ער זיך געווענט צו טערעזען און האט ערשט יעצט בעמערקט, אז זיא איז געווען אָנגעטאַן אין דיא קליידער און דעם ציערונג פון דעם גראַפֿ'ס מאַכטער.

— אַהא, האט ער געזאָגט, דו ביזט אָנגעטאַן. איך וועל זיך אויך באלד אָנטאַן. ביי דיזע ווערטער האט ער גענומען דעם טויטען באַנדיט און האט איהם אריינגעטראָגען אין דער הייל.

טערעזע איז געבליעבען דרויסען.

ווען א צווייטער רייזענדר וואלט יעצט פארבייגעפּאָהרען וואלט ער געזעהען א זאַנדערבאַרע זאַך: א פאַשטושקע היטענדיג איהרע שאַף אין א קלייד פון קאַשמיר, אין גאַלדענע אירינגלעך, מיט א האלובאַנד פון פערלען, בראַשען אין דיאַמאַנטען און אנדערע טייערע שטיינער.

באלד איז ארויסגעקומען וואַמפּאָ אָנגעטאַן אין דיא שיינע קליידער פון קוקמעטאַ. ווען טערעזע האט איהם דערזעהען האט זיא ארויסגעשטויסען א געשריי פון בעוואונדער־רונג. וואַמפּאָ איז געווען וואונדערבאַר שיין.

— יעצט, האט ער געזאָגט צו זיין כלה, ווילסטו מיט מיר טהיילען מיין שיקוואל?

— יא, האט דיא מיידעל אויסגערופען מיט היץ.

— ווילסטו מיט מיר מיטגיין וואו איך וועל גיין?

— אפילו אין עק וועלט, איז געווען דער ענטפער.

— דען נעם מיין ארעם און קום. דען מיר דאַרפען ניט פערליערען קיין צייט. און ביידע זיינען גענאנגען צום וואַלד. וואַמפּאָ האט געקענט גאנץ גוט אלע ווינקלען פון וואַלד און פון דער גאַנצער אומגענענד.

זיי האבען מאַרשירט געגען אַנדערהאַלבען שטונדען דורך דעם וואַלד, ביז זיי זיינען געקומען צווישען בערג. דאָרטען זיינען זיי אָפּגעהאַלטען געוואָרן פון א בעוואַפּענטען מאַן. וואַמפּאָ האט איהם דערציילט, אז ער גייט צו דער באַנדע, און יענער האט איהם אהין צוגעפיהרט. ער האט דאן געגעבען דריי געשריי פון א פויגעל אויב באלד האבען זיך וואַמפּאָ און טערעזע געפונען ארומגערינגעלט פון א צוואַנציג באַנדיטען.

- אָט איז א יונגער מאן, וועלכער וועט מיט אייך ריידען, האָט דער באַנדיגט
געזאָגט צו זיי.
- און וואָס ווילסטו? האט דער עלסטער פון זיי געפרעגט ביי וואַטפאָן.
- איך וויל אויך זאָגען, אז עס איז מיר מיעוס געוואָרען צו זיין א פאַסטור.
- דאָס הייסט, אז דו ביזט געקומען צוטערעטען צו אונז, האט דערזעלבער
געזאָגט.
- יא, אבער איך האב ביי אייך אנאנדער זאך צו בעטען.
- און וואָס ווילסטו ביי אונז בעטען? האבען דיא באַנדימען פּערוואַנדערט
געפרעגט.
- איך בין געקומען צו אייך, אז איהר זאלט מיך אָננעמען פאר א הויפטמאַן,
האט דער יונגער מאן געזאָגט.
- דיא באַנדימען האבען ארויסגעשאַסען א געלעכטער.
- און וואס האסטו אזוינס אויפגעטאָן, אז דו ווילסט האבען דיען פּלאַץ? האט
איינער געזאָגט.
- איך האב אונטערגעזונדען דיא הויז פון גראַף סאַן פעליס, אום צו געבען קליי-
דער פאר מיין כלה.
- א שטונדע שפעטער איז לוי וואַטפאָ געווען דער הויפטמאַן פון דער באַנדע אויף
דעם פּלאַץ פון קוקומעטאָ.
- אַלזאָ און דיער לוגי וואַטפאָ איז עס יעצט אזוי בעריהמט אין דער גאַנצער
געגענד? האט פּראַנץ געפרעגט.
- מען ציטערט, ווען מען הערט זיין נאמען. האט דער ווירטה געענטפערט.
- און וואו איז דיא פּאָליציי? זיא קען געגען איהם נארניט מאַכען?
- מען קען איהם ניט קריגען, ער איז בעפריינדעט מיט אלע פאַסטוכער פון
דעם געגענד. ער איז א פריינד מיט אלע קאָנטרעבאָנדיסטען. זוכט מען איהם דאָ, איז
ער גאָר דארטען, זוכט מען איהם אויף איין אינזעל, איז ער נאר אין שטאָט.
- און וואס טוט ער מיט דיא געפאנגענע? האט פּראַנץ געפרעגט.
- ער ניט א געוויסע צייט פאר אויסלייזונג, און ווען מען בריינגט איהם ניט דיא
פּערלאַנגטע סומע, ווערט דער געפאנגער ערמאָרדעט.
- אַלזאָ פּאָהרען מיר האט אַלבערט פּראַנץ געפרעגט.
- געוויס. וואס איז עס פאר א פּראַגע?
- באלד האט מען געמעלדעט דעם וואָגען און ביידע האבען זיך אין איהר ארייני-
געזעצט.

22טעס קאַפיטעל.

איין דיא רואינען.

דיא יונגע לייט זיינען ארויסגעפאהרען פון טויער און זיינען צוגעפאָהרען צו דיא
ראַזוואַליגעס. דאָרטען זיינען זיי אַראַפּ פון וואָגען און זיינען אריין אין דיא רואינען. זיי
האבען זיך לאנג ארומגעדייט צווישען דיא רואינען ביי דעם שיין פון דער לבנה, און
האבען בעוואונדערט דיא מאַנומענטען פון דיא אלטע רומישע צייטען.

אלבערט האט זיך אפגעטהיילט פון פראַנץ און איז געווען דערווייטערט פון איהם. פראַנץ האט זיך געזעצט אויף א שטיין און האט בעטראכט דיא צייכענס פון אמאָליגע רוימישע גרויסקייט.

אזוי וויא ער איז דאָ געזעסען פערזונקען אין געדאַנקען, האט ער דערהערט ניט ווייט פון איהם א קלאַפּ פון א שטיין. ער האט זיך שנעל אויפגעהויבען און האט זיך בעהאלטען אונטער א זייל. ער האט דאן געקוקט פון וואנען דער קלאַפּ איז געקומען און האט געזעהען א מאַן ארויפקומענדיג פון איין אונטערשטע טרעפּ.

דער מאַן איז געווען איינגעוויקעלט אין א לאנגען מאַנטעל און זיין ברייטער הענט האט פערדעקט זיין האלבעס געזיכט. ער האט געטראָגען שוואַרצע איינגע הויזען און איז געגאנגען אין לאַק שטיינעל. דאס האט בעוויזען, אז דער מאַן האט געהערט צו דער אַריסטאָקראַטיע. דער מאַן האט געשיינט צו ווארטען אויף וועמען און פראַנץ האט פון זיין בעהאַלטער פון איהם ניט אראָפּגעלאָזען דיא אויגען.

אין א פאָר מינוטען ארום איז פון דער אנדערער זייט ערשינען נאך א מאַן, און ווען ער האט בעמערקט דעם ערשטען איז ער גלייך צוגעגאנגען צו איהם.

— ענטשולדיגט מיר, עקסעלענץ, וואס איך בין געקומען מיט א פאָר מינוטען צו שפעט. א וויכטיגע זאך האט מיך אָפּגעהאלטען, האט דיזער געזאָגט צום ערשטען מאַן. — איהר זייט ניט געקומען צו שפעט. עס איז ריכטיג צייט.

— איך קום איצטער פון שלאָס סענט אַניש, און איך האָב געהאַט פיעל מיהע ביז איך האב געשפראכען מיט בעפאָ.

— וואָס איז עס פאָר א בעפאָ?

— ער איז א דיענער פון געפענגניס, וועלכען איך צאָהל געהאלט, אום צו וויסען וואס עס הערט זיך ביי זיינער הייליגקייט דעם פאַפּסט.

— אַה, איך זעה, אז איהר זייט א מאַן פון פאָרויכט, מיין טייערער.

— וואָס ווילט איהר, עקסעלענץ, מען קען ניט וויסען וואָס עס קען פאַסירען. עס קען זיין, אז איך זאל אויך א מאל געפאַקט ווערען וויא דער ארימער פעפינאָ, און איך וויל אויך דאַרפען האבען איינעם וואס זאל מיך ארויסראַטעווען פון געפענגניס.

— קורץ, וואס האט איהר זיך דערוואוסט?

— דינסטאג צוויי א זיינער וועלען זיין צוויי הינריכטונגען. אזוי וויא עס איז דיא געוואנהייט אין ראָם פאָר א גרויסען יום טוב. איין פּעראורטהיילטער וועט זיין דער קוועטשט און דער אַנדערער וועט געקעפט ווערן. דער ערשטער האט ערמארדעט א פריסטער, וועלכער האט איהם ערצייגען, און דער אַנדערער איז דער ארימער פעפינאָ. — וואָס ווילט איהר, מיין פריינד, איהר מאַכט דער רעגיערונג אזוי פיעל טראָבעל, דאס מען וויל אייך געבען א לעהרע.

— אָבער פעפינאָ געהערט אפילו ניט צו דער פאַנדע. ער איז איין ארימער פאַסטוד, וואָס האָט נאר בעגאנגען זיין פערברעכען דערמיט, דאס ער האט אונז געליי פערט שפייז.

— נו, דערמיט איז ער דאך אייער חבר. איבריגענס וויל דיא רעגיערונג מאַכען מיט איהר הינריכטונג דעם פּאָלק פּערנעניגען.

- זיא האט אבער ניט גערעכענט דעם פערגעניגען, וואס איך וועל איהר פער-
שאפען.
- מיין לעבער פריינד, מיר שיינט, אז איהר זייט בערייט צו בעניין וועלכע
דומהייט.
- איך בין בערייט אויף אלעס, אום דעם ארימען טייוועל צו בעפרייען. עס
וואלט געווען פון מיין זייט א טרוסאסט (פייגהייט), ווען איך זאל ניט טאן עמוואָס פאר
דעם ארימען טייוועל.
- און וואָס וועט איהר טאן? האט איהם דער מאן אין מאַנטעל געפרעגט.
- איך וועל אוועקשטעלען א צוואַנציג מאן ארום דעם עשאַפּאַט, און אויף א
גענעבענעם סינגאַל וועלען זיך אלע א וואָרף טאָן מיט דיא קינזשאַלען אויף דער וואַכע
און וועלען בעפרייען דעם געפאַנגענעם.
- אייער פּלאַן איז זעהר אַ ריווקאַנטער; מיין פּלאַן איז אַ בעסערער.
- און וועלכער פּלאַן איז אייערער, עקסעלענץ?
- איך וועל געבען צעהן טויזענד פּיאַסטער, אז מען זאל אפלייגען פעפינאַס
הינריכטונג אויף א יאָהר און נאך פאַר טויזענד פּראַנק וועל איך איהם בעפרייען פון
געפּענגניס.
- אַלואַ גוט, פרובירט איהר אייער פּלאַן און איך וועל טאן מיינס. ווען אייער
פּלאַן זאל ניט געלינגען, דאן וועל איך טרייען מיינעם.
- זאל זיין אזוי, ווען עס מאַכט אייך פּערגעניגען.
- פּערגעסט ניט אז איבערמארגען איז דינסטאָג. איהר האט נאָך איין טאָג צו
האַנדלען.
- פאַר מיר איז גענוג איין טאָג, האט דער הערר געענטפּערט.
- ווען איהר וועט געלינגען, עקסעלענץ, וויא וועל איך עס וויסען?
- דאס איז גאנץ איינפאַך. איך האָב געדונגען דיא לעצטע דריי פענסטער
פון קאַפע הויז ראָספּאַלי. דיא צוויי פענסטער פון עק וועלען זיין בעצויגען מיט געלען
זייד און דער מיטעלסטער וועט זיין בעצויגען מיט ווייסען און מיט רויטען אַ קרייז.
- און מיט וועמען וועט איהר צושיקען דיא בעפרייאונג?
- שיקט מיר איינעם פון אייערע לייט פּערקליידעט אין א מאַנאַך און איך וועל
איהם עס געבען. אין זיינע קליידער וועט ער לייכט צוקומען צום פיהרער פון דער וואַ-
כע, און ער וועט איבער געבען צום תּליון. דערווילע לאָזט אַנזאָגען פעפינאַץ, וואָס
מען טהוט פאַר איהם ער זאל דערווילע ניט שטאַרבען פון שרעק, און מען זאל פאַר
איהם ניט מאַכען קיין אומויסטע עקספּענסעס.
- הערט, עקסעלענץ, האט יענער געזאָגט, איהר ווייסט, אז איך בין אייך זעהר
ערגעבען, ניט אמת?
- איך האָף עס ווייניגסטענס, האט עקסעלענץ געענטפּערט.
- גוט אַלואַ, ווען איהר וועט רעטען פעפינאַץ, וועט עס זיין אין דער צוקונפט
מעהר וויא ערגעבענהייט, עס וועט זיין געהארכזאמקייט.
- ניב אַכטונג וואָס די זאָנסט, מיין לעבער! עס קען זיין, אז איך וועל דיך

א מאל אָן דעם דערמאָנען. דען עס קען זיין, אז איין טאג וועל איך דיך האבען גייטיג...

— גוט, עקסעלענץ. איהר וועט מיך געפינען אין דער נייטיגער שטונדע, אזוי וויא איך האב אייך יעצט געפונען. ווען איהר זאָלט זיין אין עק וועלט און איהר וועט מיר שרייבען מי דאָס, וועל איך עס טאָן.
— זעהר גוט, איך וועל עס געדיינקען.

— וויא וועט זיין, עקסעלענץ, אז אייער פלאן וועט ניט געלינגען? וויא וועל איך עס וויסען?

— דיא דריי פענסטער וועלען זיין בעצויגען מיט געלען שטאָף.

— און וואָס וועט זיין דאָן?

— דאָן, מיין פריינד, געברויכט אייערע קינזשאַלען. איך וועל זיין דערביי און

וועל צוזעהען וויא איהר וועט עס מאַכען.

— אַדיע, עקסעלענץ, איך פערלאָז זיך אויף אייך. פערלאַזט איהר זיך אויף מיר.

ביי דיזע ווערטער איז דער מאן פערשוואונדען דורך א טרעפ און דער מאן אין מאַנטעל האט נאך מעהר פערוויקעלט זיין געזיכט און איז ארויס פון דיא רואינען.

אין א מינוט ארום האט פראַנץ דערהערט רופענדיג זיין נאָמען. דאס איז גער ווען אַלבערט, וועלכער האט איהם געזוכט. ער איז צו איהם גלייך צוגעגאנגען. אַפאָר מינוט שפעטער זיינען זיי געפאָהרען אין האַטעל.

ווען ביידע יונגע לייט זיינען געווען אין זייערע צימערס, האבען ביידע געהאט פערשיעדענע געדאנקען. אַלבערט האט געטראַכט וויא צו פערבריינגען דעם מאָרגענ-דיגען אבענד. און פראַנץ האט געהאט גאנץ אנדערע געדאנקען.

פון דיא צוויי מענשען, וועלכע ער האָט געזעהען אין דיא רואינען, איז איינער איהם געווען גאנץ פרעמד, אבער מיט דעם אנדערן איז עס געווען אנאנדער זאך. ווען פראַנץ האט אפילו ניט געקענט אונטערשיידען זיין געזיכט, ווייל ער איז געווען אין שאַטען און ער איז געווען פערדעקט מיט א ברייטען העט, אבער דער קלאנג פון זיין שטימע האט ער געהערט ניט צום ערשטען מאָל און אזא שטימע פערנעסט מען ניט. עס איז געווען דיא אייגענע שטימע וואס אין דער הייל פון דער אינזעל מאַנטע קריסטאָ. פראַנץ איז אַלזאָ געווען איבערצייגט, אז דער מאן איז ניט געווען קיין אנדערער ייִא סימבאָד דער מאַטראָז. פערשיעדענע געדאנקען האבען זיך געדרייט אין זיין מוח. אָך האט דיא גאנצע נאכט ניט געקענט שלאָפען. ערשט פיער א זייגער פארטאָג איז זיך איינגעשלאָפען.

אַזיף מאָרגען דעם גאנצען טאָג האט מען זיך פארבערייטעט צו גיין אין אָפּעראַ הויז. צו דער בעשטימטער צייט זיינען זיי געווען אין זייער לאָזשע. מען האט דיזע נאכט גער שפיעלט א גרויסארטיגע ראַלע און דיא ערשטע צוויי אקטען איז פראַנץ געווען פער טיפּט אויף דער בינע. ביין אָנפאנג פון דריטען אקט האט אַלבערט בעמערקט אין א לאָזשע אנטקעגען זיי זעהר א שיינע דאַמע.

— בעטראכט נאר דיזע שיינהייט, האט ער געזאָגט צו פראַנץ'ן צייגענדיג אויף דער ענטקעגענדיגער לאָזשע, א וואהרע גריכישע געטין.

פראנץ האט א קוק געטאן אויף יענער לאָזשע און האט בעטראכט דיא פרוי, אין א מינוט ארום האט ער אויפגעמאכט גרויס דיא אויגען. ער האט בעמערקט אין ענער לאָזשע אין ווינקעל שטייענדיג א מאן, וועלכער איז איהם פאָרגעקומען בעקאנט, און ווען ער האט זיך בעסער איינגעקוקט האט ער אין איהם דערקענט דעם מאן פון דער אינזעל מאָנטע קריסט. ער איז געווען אזוי איבערראשט, דאס ער האט ניט ווילענדיג אויסגערעט:

- אַלואָ דיזער מאן וואָהנט אין רוים! איך מוז דורכאויס וויסען ווער ער איז.
- פון וועמען רעט איהר? האט איהם אַלבערט געפרעגט.
- פון דעם מאן אין יענער לאָזשע.
- וואס איז מיט יענעם מאן, האט אַלבערט געפרעגט.
- איך קען אייך נאך ניט זאגען. איך ווייס נאך אליין ניט. אבער עס קען זיין וואָס עס וויל און איך מוז וויסען ווער ער איז. ער קומט מיר צו געהיים פאָר.
- אַלבערט האט ניט פערשטאנען וואס מיט איהם איז און וואס ער מיינט מיט דעם מאן. ער האט זיך ענטשלאָסען אין פראנץ' ניט צו דרינגען מיט פראגען ביז ער וועט איהם אליין דערציילען.
- ווען זיי זיינען געקומען אהיים האט פראנץ וויעדער געטראכט וועגען דעם וואונדערבארען מאן מיט'ן בלייכען געזיכט.

23טעס קאפיטעל.

דיא הינריכטונג.

אויף מארנען זיינען דיא ביידע יונגע לייט צוזאמענגעקומען און זייער ערשטע רייד איז געווען וויא צו קריגען א וואָגען, אוס צו קענען פייוואהנען דיא הינריכטונג. דער האַטעל ווירטה האט זיי פערשפראַכען צו פערשאַפּען א וואָגען און זיי האבען עס אויף איהם געווארט. באלד איז דער ווירטה אריינגעקומען.

— וואס הערט זיך? האט איהם פראנץ געפרעגט.

— איך האב געפונען א בעסערע זאך וויא איהר ווינט.

— לאַמיר שוין הערן, וואָס דאָס איז.

— ווייסט איהר, אז דער גראַף פון מאָנטע קריסטאָ וואוינט מיט אייך אויף איין קאָררידאָר?

— געוויס ווייס איך, האט אַלבערט געענטפערט, ווייל מיר האבען איהם צו פערדאנקען אונזער שיינע לאָזשיע.

— אַלואָ, דער גראַף ווייס וואס אייך פעהלט און ער האט פאר אייך אָנגעגרייט צוויי פלעצער אין זיין וואָגען און צוויי פלעצער אין זיינע פּענסטער.

— ווער איז דער גראַף מאָנט קריסטאָ? האט פראנץ געפרעגט.

— א זעהר גרויסער מאַנאַט פון סיציליען אָדער פון מאַלאַטאָ? איך ווייס ניט אזוי ריכטיג, אבער אַדעל וויא א באַרגהעז און רייך וויא א גאָלד מינע.

— מיר שיינט, ווען דער מאן איז אזוי גרויס וויא דער ווירטה שלדערט איהם, האָט ער אונז געדארפט שיקען איינלאדונגען, האט אַלבערט געזאָגט.

אין דיזער מינוט האט מען אָנגעקלאַפּט אין טהיר. א דינער אין א רייכע ליורע איז אריינגעקומען אין צימער.

— פון גראַף מאָנטע קריסטאָ פאַר באַראָן ד'עפיניי און פאַר גראַף אַלבערט מאָרסערף, האט ער געזאָגט. און ער האט דערלאנגט דעם ווירטה צוויי קארטען, וועלכע דיזער האט איבערגעגעבען דיא צוויי יונגע לייט.

— דער הערר גראַף מאָנטע קריסטאָ, האט דער דינער ווייטער געזאָגט, האט אייך געלאָזען פרעגען אויב ער קען אייך מאָרגען פריה בעזוכען אלס שכן.

— זאגט דעם גראַף, האט פראַנץ געזאָגט צום דינער, אז מיר אליין וועלען איהם מאָרגען בעזוכען. דער דינער איז ארויסגעגאנגען.

אויף מאָרגען א זייער נייען אין דער פריה זיינען שוין ביידע יונגע לייט געווען אָנגעמאָן און האבען געפרעגט דעם ווירטה אויב זיי קענען שוין אריינגיין צום גראַף מאָנטע קריסטאָ.

— אַה געוויס, האט דער ווירטה געענטפערט. דער גראַף מאָנטע קריסטאָ איז געוויינט זעהר פריה אויפצושטיין און איך בין זיכער, אז ער איז שוין וואָך פון צוויי שטונדען.

— דען לאָמיר גיין, האט אַלבערט געזאָגט. און אלע דריי פערזאָן זיינען ארויס פון צימער. דער ווירטה איז געגאנגען פאָרויס און האט אָנגעקלאנגען. א דינער האט אויפגעמאכט און האט זיי געבעטען אריינגיין.

זיי זיינען פערבייגעגאנגען צוויי צימערן, וועלכע ווארן גרויסארטיג מעבלירט און דעקאָרירט און זיי זיינען אריינגעקומען אין א דריטען צימער. וועלכער איז נאך געווען שענער פאַר יענע צוויי. דער דינער האט זיי געבעטען זיצען און איז געגאנגען אָנמעלדען דעם גראַף. זיי האבען לאנג ניט געוואַרט, דען באלד איז דער גראַף אריינגעקומען. אַלבערט איז איהם ענטקעגען געגאנגען. אָבער פראַנץ איז געבליבען וויא צוגעשמיט צו זיין פלאַץ.

דער וואס איז אריינגעקומען איז ניט געווען קיין אנדערער וויא דער מאַן אין מאָנטעל אין דיא רואינען, דער אונבעקאַנטער אין טהעאטער, און דער געהיימער ווירטה פון אינזעל מאָנטע קריסטאָ.

— מיינע העררען, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט אריינקומענדיג, פערצייהט מיר וואס איך האב אייך געלאָזען ווארטען. איך האב געוואלט קומען צו אייך, נאר איך האב גערעכענט, אז עס וועט זיין צו פריה.

— מיר דאנקען אייך טויענד מאל, הערר גראַף, האט אַלבערט געזאגט, פאר דיא געפעליגקייט וואס איהר טוט אונז. ווען איהר וואלט אונז ניט צופארגעקומען מיט אייערע פריינדליכקייט, וואלטען מיר נעמוזט נעמען א שווערען וואָגען, און דאס איז נאך א פראגע, אויב מיר וואלטען איהם בעקומען.

— אין געגנטסהייל, מיינע העררען, האט דער גראַף געזאָגט זיי בעטענדיג זיצען, ווען דער אייזעל פאסטריני וואלט מיר פריהער געזאגט, אז איהר זייט אין פערלעגענהייט, וואלט איהר פערשפאָרט צו זאָרגען. מיר מאכט עס דעם גרעסטען פערגעניגען, דען איך בין אליין און דאס מאַכט מיר קיין פערגעניגען ניט. איך פריי מיך זעהר וואס איך האב

געמאכט אייערע בעקאנטשאפט. יעצט וועל איך האבען מיט וועמען צו פערבריינגען דיא צייט.

ביידע יונגע לייט האבען זיך פערבריינגט. פראנץ האט נאך ניט געפונען א וואָרט צו ריידען. ער האט גאנץ גוט געוואוסט אז דער גראַף קען איהם אויך, נאָר אזוי וויא יענער האט זיך געמאכט ניט וויסענדיג האט ער ניט געוואלט אָנפאנגען. ער האט געדווארט אויף א געלעגענהייט. דאָך האט ער זיך בעשלאָסען צו מאַכען מיט איהם א געשפרעך, וועלכער זאל איהם פיהרען צו זיין ציעל.

— הערר גראַף, האט ער געזאָגט, איהר האט אונז אָנגעבאָטען א פּלאַץ אין אייער וואָגען און א פּלאַץ אין אייערע פענסטער, קענט איהר אונז אפשר פערשאפען א פּלאַץ אויף דעל פּאָפּאָלאָ?

— אַ יא, עס איז ריכטיג. וועט דארטען ניט זיין א הינריכטונג?

— יא, האט פראַנץ געענטפערט, זעהענדיג, אז ער קומט אליין דערצו צו וואָס ער וויל.

— אַ וואָרט, דאכט זיך, אז איך האב געכענט געזאָגט צו מיין געשעפטס פיהרער, אז ער זאָל זאָרגען וועגען אייך. עס קען זיין, אז איך זאל אייך בעווייזען דיזען דיזען קליינעם דיענסט אויך. ער האט דערביי דריי מאָל א ציה געגעבען דעם גלעקעל. א מאַן פון א יאהר פינף און פערציג איז אריינגעקומען און ער האט געשיינט צו פאַסען אַקוראַט צו דעם, וועלכער האט איהם אריינגעפיהרט אויף דעם אינזעל מאַנטע קריסטאָ. דער מאַן האט זיך געמאכט, אז ער קען איהם גארניט. פראַנץ האט פערשטאנען, אז עס איז געווען איין אָפּגעמאכטע זאך.

— הערר בערטוציאָ, האט צו איהם דער גראַף געזאָגט, האט איהר מיר בעד שטעלט א פענסטער אויף פּלאַס דעל פּאָפּאָלאָ, וויא איך האב אייך געזאָגט?

— יא, עקסעלענץ, האט בערטוציאָ געענטפערט.

— איהר מאַכט זיך צו פיעל טראַבעל פון אונזערטוועגען, האט אַלבערט געזאָגט.

— אין געגענטהייל, האט דער גראַף געענטפערט, דאס מאַכט מיר פערגעניגען.

איהר וועט עס מיר אָפּדינגען ווען איך וועל זיין אין פּאַריז. . . . בערטוציאָ, בריינגט מיר איין אפישע וועגען דער הינריכטונג.

— איך האָב איינע, האט פראַנץ געזאָגט דערלאַנגענדיג דעם גראַף אין אפישע

— איך דאַנק. אַלזאָ איך האב שוין, בערטוציאָ, דעקט דעם טיש פאר דריי

פערזאָן צום דינער. איהר וועט דאך מיר מאַכען דיא עהרע צו שפייזען מיט מיר דיר נער? האט דער גראַף צו דיא צוויי יונגע לייט געזאָגט. יענע האבען איינגעווייליגט.

נאָך דינער איז אריינגעקומען אין צימער א לאַקיי און האט געמערדעט דעם גראַף, אז אַ מאַן וואָרט אויף איהם אין פּאַרדער צימער. דער גראַף האָט זיך ענטשולדיגט פאַר דיא צוויי יונגע לייט און איז ארויסגעגאנגען.

עס האָט ניט לאַנג געדויערט און דער גראַף איז געקומען צוריק. ער האט זיי געזאָגט, אַז אַלעס איז שוין בערייט און זיי קענען פּאָהרען איינעמען זייערע פלעצער. דער וואָגען איז שוין געשטאנען אונטען און אלע דריי האבען זיך אין איהם אריינגעזעצט. באלד זיינען זיי געווען לעבען פּאָליי ראָספּאָלי.

פראנץ אויגען זיינען געווען אויף דיא פענסטער. ער האט ניט פערנעסען דיא צייכענס, וועלכע זיינען געגעבען געווארען אין דיא רואינען.

— וועלכע זיינען אייערע פענסטער? האט פראנץ געפרעגט מיט א גאנץ נאָר מירליכען טאָן.

— דיא לעצטע דריי וואט דער גראַף גלייכגילטיג געענטפערט.

— פראנץ האט וויעדער בעטראַכט דיא פענסטער. דיא פענסטער זיינען געווען בעצייגען מיט געלען זייד און דער מיטעלסטער מיט ווייסען זייד און אין מיטען מיט א רויטען קרייץ.

דער מאַן אין מאַנטעל האט געהאַלטען וואָרט, און יעצט איז שוין גאָר קיין צוויי פעל ניט געווען: דער מאַן אין מאַנטעל איז גראַף מאַנטע קריסטאָ.

אלע דריי זיינען באַלד ארויף אויף'ן צווייטען שטאק וואו דיא פענסטער זיינען געווען און האבען פערנומען זייער פלאַץ. פון דאַנען האט מען איבערגעזעהען דעם גאַנץ צען פלאַץ מיט דעם עשאַפאַט און מיט דיא גרויסע מאַסע מענשען ארום איהם.

צוויי מאַן זיינען געזעסען לעבען דער מאַשין, וואו מען לייגט אריין דעם פערט משפטענס קאַפ און האבען דארטען געגעסען. איינער פון זיי האט ארויסגעצויגען א ברעט און האט פון דארטען ארויסגענומען א פלעשעל וויין און האט פון איהר געטרוני קען און האט דערלאנגט דעם אַנדערן. דיזע צוויי מענער זיינען געווען דיא געהילפען פון תליון.

נאר ביי דיזען אַנבליק האט פראנץ געפיהלט אז דיא האָר שטעלען זיך איהם קאפּיר.

באַלד האט זיך געזעהען גייענדיג א מחנה סאַלדאַטען און צווישען זיי זיינען גע- גאַנען דיא צוויי פערמשהפטע צום טויט. דיא פרויען האבען אויפגעהויבען זייערע קינדער אין דער הויך כדי זיי זאָלען זעהען דעם שרעקליכען ספעקטאַקל.

הינטער דיא גלחים איז געגאַנגען א שטאַרקער מאַן כמעט גאַנץ נאַקעט. נאָר א קורצע פּאַר הייזען האבען בעדעקט זיין לייב. אָן דער זייט האט ער געטראָגען א גרוי- סען מעסער און אויף איין אַקסעל האט ער געטראָגען א שווערען שטיק אייזען. דאס איז געווען דער תליון.

דיא צוויי פּעראורטהיילטע זיינען געגאַנגען מיט פערבונדענע אויגען.

עפּינאָ איז געגאַנגען מיט א זיכערן טריט; ער האט אודאי געמוזט עטוואס וויסען פון דעם, וואָס איהם האט ערווארטעט. אַנדערע איז געווען אונטערגעהאַלטען פון צוויי גלחים פון ביידע זייטען.

פראנץ האט געפיהלט נאר ביי דיזען אַנבליק, אז דיא פיס ביינען זיך איהם. ער האט בעטראַכט אַלבערט'ן. דיזער איז געווען בלייכער וויא זיין העמד. נאָר דער גראַף איז געווען רוהיג. עס האט נאָך געשיינט אַז זיינע בלייכע באַקען האבען בעקומען א רויטע פאַרב. זיין נאָז האט זיך פערנאנדער געלאָזען, אזוי וויא ביי א ווילדע חיה, וועלכע דערשפּירט בלוט, און זיינע האַלב אַפענע ליפּען האַבען געלאָזען זעהען זיינע ווייסע קליינע ציין, שפּיציק וויא ביי א רויבפויגעל.

און פון דעס טוועגען האט זיין געזיכט געהאט דעם אויסדרוק פון א זיסען שמיים-
כלל, וועלכען פראנץ האט ביי איהם קיין מאל ניט געזעהען.
דערווייל זיינען דיא פּעראורטהיילטע געגאנגען אלץ געהענטער צום עשאפאָט.
פעפינאָ איז געווען אַ שיינער יונג פון א יאהר פיער, פינף און צוואַנציג. ער האט געד
טראַגע הויך דעם קאפּ, און האט געשיינט צו פיהלען פון וועלכער זייט זיין בעפרייאונג
וועט קומען.

אַנדערע איז געווען פעט און קורץ. זיין ווילדע געזיכט האט ניט געצייגט וויא
אַלט ער איז. ער האט געקענט פון דעס טוועגען אַלט זיין אַ דרייסיג יאהר. ער איז
ניט געגאנגען, ער האט זיך געשלעפט.

— מיר שיינט, האט פראנץ געזאָגט צום גראַפּ, אז איהר האט מיר געזאָגט, דאס
איין הינריכטונג וועט זיין?

— איך האב אייך געזאָגט דיא וואַרהייט. האט דער גראַפּ קאַלט געענטפערט.

— אָט זיינען דאך אָבער צוויי פּעראורטהיילטע.

— יא, אבער איינער פון זיי גייט אין טויט און דער אַנדערער האט נאָך לאַנגע
יאָהרען צו לעבען.

— אָבער ווען עס וועט קימען פאר איינעם אַ ערלייוונג, וועט עס שוין זיין צו
שפעט.

— און אָט קומט דיא ערלייוונג. קוקט, האט דער גראַפּ געזאָגט.

און אין אמת'ן, האט מען טאקע געזעהען לויפענדיג צום עשאפאָט אַ מאַנאָך.
ער האט זיך פריי דורכגעשלאָגען דורך דיא סאָלדאַטען און איז צוגעקומען צום תליון
און האט איהם דערלאָנגט אַ פּאַפּיער.

דער תליון האט איבערגעגעבען דעם פּאַפּיער דעם גלח און דיזער האט הויך פאָר
געלעזען אז דער פּאַפּסט האט איינעם פון דיא צוויי פּעראורטהיילטע געשיינקט דאָס
לעבען און דיא פרייהייט.

— פאָר וועמען? האט אַנדערע אַויסגערופען אויפהויבענדיג דעם קאָפּ.

פעפינאָ איז געבלעבען רוהיג און שטום. ער האָט קיים געצויגען דעם אטעהם.

— דיא בעפרייאונג איז פאָר פעפינאָ, האט דער פיהרער פון דער וואכע געזאָגט.

— פאָר וועמען? פאָר פעפינאָ! האט אַנדערע אַויסגערופען. און פאר וואס

פאָר איהם און ניט פאָר מיר? מיר האָבען געדאַרפט צוואמען שטארבען; מען האט

מיר פּעישפּראַכען, אז ער וועט שטאַרבען פריהער פון מיר! מען האט קיין רעכט ניט

מיך צו כווימען פריהער פאר איהם. איך וויל ניט שטאַרבען אליין! איך וויל ניט!

און ער האָט זיך אַרויסגעריסען פון דיא הענד פון דיא גלחים; ער האט זיך געד

וואָרפען און געריסען וויא א געבונדענער אָקס.

דער תליון האט געגעבען א צייכען צו זיינע צוויי געהילפען און דיזע האבען זיך

אויף איהם א וואָרף געמאָן.

— וואָס איז דאָרטען? האט פראנץ דעם גראַפּ געפרענט.

— וואָס דאָרטען איז, האט דער גראַפּ געזאָגט. פּערשטייט איהר ניט, אז יענע

בעשעפענים וויל ניט שטאַרבען אָהן דעם צוויימען. ווען מען וואָלט איהם איצטער פריי

געלאָזען, וואָלט ער דעם בעפרייטען צוריסען מיט דיא נענעל וויא א טיגער א שעפס. אָה מענשען! מענשען! משפחה פון קראַקאָדילע! האט דער גראַף אויסגערופען אויפהויבענדיג דיא קולאקעס געגען דער מאַסע ארום עשאַפאַט, וויא ניעדריג איהר זייט! דיא צוויי געהילפען האבען זיך געקייקעלט מיט זייער אָפּפער אין מיסט, וועהר רענד דיזער האט געשריען: „ער מוז שטאַרבען! איך וויל אז ער זאָל שטאַרבען, מען האט קיין רעכט ניט מיך צו טייטען אָהן איהם!“

— קוקט, קוקט, האט דער גראַף פאַרטגעזעצט אננעמענדיג ביידע יונגע לייט פאַר דיא הענד, קוקט, דען ביי מיין לעבען, עס איז מערקווירדיג. אָט איז א מענש, וועלכער האט זיך שוין איבערגעגעבען צו זיין שיקואל, ער איז שוין געגאנגען צום עשאַ פאַט. ער איז אפילו געגאנגען אין טויט וויא א פיינגלינג, עס איז וואהר, אבער ער איז געגאנגען אין טויט. ווייסט איהר וואס איהם האט געגעבען קראַפט? ווייסט איהר וואס איהם האט געטרייסט? ווייסט איהר וואס עס האט איהם געמאַכט אָננע מען זיין הינריכטונג מיט געדולד? ווייל אַנאַנדערער האט געדאַרפט טהיילען זיין שיקואל, ווייל אַנאַנדערער איז געגאנגען שטאַרבען וויא ער, ווייל אַנאַנדערער האט געדאַרפט שטאַרבען פריהער פאַר איהם! פיהרט צוויי שעפסען צו שלאַכטען, צוויי אָק סען אין שלאַכט הויז, און גיט איינעס פון זיי צו פערשטיין, אז זיין חבר וועט ניט שטאַר בען, דער שעפס וועט דאן מעקענען פאַר פרייד און דער אָקס וועט ברומען פאַר פער געניגען; אבער דער מענש, דער מענש, וואס האט דיא שטימע צו אויסדריקען זיינע געדאַנקען, וואס וועט זיין דער געשריי פון איהם ווען ער וועט הערן, אז זיין חבר איז גערעמעט? א פלוך! עהרע צו דעם מענשען, צו דיזען מייסטער ווערק פון דער נאַטור, צו דיזען קעניג פון דער שעפפונג!

און דער גראַף האט ארויסגעשטויסען א געלעכטער, אבער א פורכטבארען געד לעכטער, וואָס האט געוויזען, אז ער האט שרעקליך געליטען, אום אזוי צו לאכען. וועהרענד דעם האט דער קאמפף געדויערט אויפ'ן עשאַפאַט. עס איז געווען שרעקליך צו זעהען, ביידע געהילפען האבען געטראגען אַנדערע צו דער מאַשין און דער נאנצער פעבעל האט געשריען: צום טויט! צום טויט!

פראַנץ האט זיך א וואָרף געטאָן צוריק פון פענסטער, אבער דער גראַף האט איהם אָנגענומען פאר'ן ארעם און האט איהם צוגעהאלטען צום פענסטער.

— קוקט צו דעם ספעקטאקעל, האט ער צו איהם געזאגט, ער איז גרויסארטיג. — אבער דיא ווערטער זיינען שוין כמעט געווען איבריג, דען פראַנץ איז שוין געווען וויא צוגעשמיט צום פענסטער דורך דעם שוידעהאפטען בילד וואס ער האט געד זעהען. דיא צוויי געהילפען האבען דעם קרבן אוועקגעשטעלט אויף דיא קניע און דער תליון איז געשטאנען אָן א זייט. אויף א צייכען פון איהם האבען דיא געהילפען אָפּגע טראָמען. דער פּעראורטהיילער האט זיך געוואלט אויפהויבען, אבער ער האט עס ניט געד קענט כאַן און דער שווערער אייזען איז אראָפּ אויף זיין לינקער שליף. מען האט דעהערט א שטומען ברומען און דער קרבן איז געפאלען וויא א געשלאַכטעטער אָקס מיט'ן פנים ארויף, דאן האט דער תליון אַפּגעלאָזען דיא אייזערנע מאַסע, ער האט ארויסגעצויגען זיין מעסער און מיט איין שניט האט ער איהם אויפגעמאַכט דעם האל. דאן האט ער

זיך ארויפגעשטעלט אויף זיין בויד און האט איהם אָנגעפאנגען צו טרעטען מיט דיא פיס. ביי יעדען טריט האט עס דערלאנגט א שפּריץ בלוט פון דעם פּעראורטהיילטענס האַל.

דעם מאָל האט שוין פּראַנץ ניט געקענט אויסהאלטען און ער איז אָפּגעשפּרונגען פון פענסטער און איז אנידערגעפאלען האלב אונמעכטיג אויף א שטוהל. אַלבערט האט פּערמאכט דיא אויגען און האט זיך אָנגעהאלטען מיט ביידע הענד אָן פענסטער. דער גראַף איז געשטאנען און איז געווען צופריעדען מיט דעם ספּעקטאַקל.

23טעם קאַפּיטעל.

צווישען דיא רויבער.

א פּאָר טעג נאך דער שרעקליכער עראייגניס איז אַלבערט אוועק אליין שפּאַצירען און איז ניט געקומען צו דער צייט צוריק. פּראַנץ האט אויף איהם געווארט צום דינער און ער איז אלץ ניט געקומען; פּראַנץ איז געווארען זעהר אונרוהיג און האט ניט געד וואוסט וואס איבערצוקלערן. אין דעם איז אריינגעקומען דער האַטעל ווירטה און האט איהם אָנגעמעלדעט, אז א מאַן ווארט אויף איהם מיט א בריעף פון גראַף אַלבערט מאַרסערף.

— פּאָר וואס בריינגט ער ניט דעם בריעף אהער?

— ער וויל ניט. ער ווארט אויף אייך אויפ'ן גאַס.

פּראַנץ האט זיך גלייך אָנגעטאַן און איז ארונטערגעגאנגען ער האט זיך ארום געקוקט און האט דערזעהען פון יענער זייט גאַס א מאַן איינגעוויקעלט אין א לאַנגען מאַנטעל. ווען ער האט געזעהען פּראַנץ'ן צוגיין האט ער צו איהם אָנגעפאנגען צו ריידען.

— וואס ווינט איהר פון מיר. עקסעלענץ?

— זייט איהר עס, וואס האט מיר געבראכט א בריעף פון גראַף מערסערף?

— וואוינט איהר אין פּאַסטריניס האַטעל?

— יא, האט פּראַנץ געענטפערט.

— זייט איהר דער ריזע קאַמפּאַניאָן פון דעם גראַף?

— איך בין עס.

— וויא איז דער נאמען פון אייער עקסעלענץ?

— דער באַראָן פּראַנץ ד'עפיניי.

— אלזא דער בריעף איז ריכטיג צו אייך.

— דארף מען ענטפערן אויף דעם בריעף? האט פּראַנץ געפּרעגט צונעמענדיג

דעם בריעף.

— יא, אייער פריינד ווארט אויף איהם.

— דען קומט צו מיר אַרויף, וועל איך אייך נעבען דעם ענטפער.

— עס איז מיר לעבער דאָ צו וואַרטען, האט דער שליח לאַכענדיג געזאָגט.

— פאר וואָס? האט פּראַנץ געפּרעגט.

— אייער עקסעלענץ וועט עס בעגרייפּען, ווען איהר וועט דורכלעזען דעם

בריעף.

— וועל איך איך דאָ טרעפען?

— גאַנץ בעשטימט, האט יענער געענטפערט.

פראַנץ איז ארויפגעגאנגען צו זיך און האט איבערגעלעזען דעם ברייף און דאס

האַט ער געזען:

„טייערער פריינד, אזוי באלד וויא איהר וועט ערהאלטען דיעזען ברייף זאלט איהר אזוי גוט זיין און אויפמאכען מיין שוב קעסטעל און איהר זאלט ארויסגעמען מיין געלד. מאַכט איר ווייניג זאלט איהר צולייגען אייערע און איהר זאלט געבען דעם ברייך גער פון מיין ברייף פיער טויזענד פיאַסטער. עס איז זעהר נייטיג, אז איך זאל באלד האבען דאס געלד.

„איך וועל איך ניט פיעל בעמען, דען איך ווייס, אז איהר וועט מיין וואונש ערפילען.

„איך גלויב יעצט אין איטאליענישע באַנדיטען

„אייער פריינד,

אַלבערט מאָרסערף“.

איבער דעם ברייף זיינען געשטאַנען עטליכע שורות אין איטאליעניש:

ווען איך וועל ניט האבען זעקס א זייגער אין דער פריה דיא פיער טויזענד פיאַסטער וועט דער גראַף אַלבערט מאָרסערף אויפהערן צו לעבען.

„לוגי וואַמפאָ“.

יעצט האט שוין פראַנץ פערשטאַנען, אין וועלכע הענד אלבערט איז אריינגע פאלען. עס איז ניט געווען צו פערלירען קיין צייט. ער איז אריינגעגאנגען אין אַלבערט'ס צימער און האט אויפגעמאַכט זיין סעקרעטערקע און האט פון דארטען ארויסגענומען דעם פאָרטעפיל מיט געלד. ער האט דאָרטען געפונען אויף זעקס טויזענד פיאַסטער פאַפירען, אויף וועלכע ער איז שולדיג געווען דריי טויזענד. עס האט אַלזאָ געפעהלט טויזענד פיאַסטער. ער אליין האט מיטגענומען ווייניג געלד, דען ער האט מעהר ניט גערעכענט וויא צו פערבלייבען אין פלאָרענס אַכט טאָג.

ער האט אָנגעפאַנגען צו קלערן וואו ער זאל אריינגיין ליען דאס געלד. פלוצלונג האט ער זיך דערמאָנט אָן גראַף מאַנטע קריסטאָ. ער האט גלייך גערופען דעם ווירטה און האט איהם געפרעגט אויב דער גראַף איז אין דערהיים. דויער האט איהם געענטפערט. אז ער איז ערשט געקומען.

— זייט אזוי גוט און שיקט אריין פרעגען, אויב איך מעג איצטער צו איהם אריינקומען.

דער ווירטה איז ארויסגעגאנגען און איז באלד געקומען צוריק. און האט איהם געזאָגט, אז דער גראַף ערוואַרטעט איהם.

— וועלכער ווינד בריינגט איך צו מיר אין דויער שטונדע? האט צו איהם דער גראַף געזאָגט, ווען ער איז אריין צו איהם אין צימער. אפשר רופט איהר מיך צו סאַפער, וועט עס זיין זעהר פריינדליך פון איך.

— ניין, איך קום צו איך רעדען וועגען זעהר א וויכטיגע זאך.

— א וויכטיגע זאך? האט דער גראַף געזאָגט איהם שאַרף אַנקוקענדיג.

פראנץ האט איהם דערלאנגט אלבערט'ס בריעף.

— האט איהר דאס געלד, וועלכע מען פערלאנגט?

— עס פעהלען מיר טויזענד פיאסער.

דער גראף האט אויפגעמאכט זיין סעקרעטערסע, וועלכע איז געווען פון זיין

נאָלד.

— נעמט וויפעל איהר דארפט האט דער גראף געזאָגט צו פראנץ?

— איז עס טאָקע נייטיג צו געבען דאס געלד לוגי וואַמפאָן? האט פראנץ גע-

פרעגט שאַרף אָנקוקענדיג דעם גראַף.

— איך מײן עפעס אזוי, האט דיזער געענטפערט. איהר וויסט דאך וואס דיא

לעצטע עטליכע שורות זאָגען.

— איך מײן ווען מיר וואלטען גיין צו לוגי וואַמפאָן, וואלט ער אונז ניט ענטזאנט

צו בעפרייען אלבערט'ן אָהן אויסלייזונגס געלד.

— איך זאל גיין? וואס האב איך צו טאָן מיט דיזען באנדיט?

— האט איהר ניט בעפרייט פעפינאָ? האט פראנץ געזאָגט.

— אַהאַ! אַהאַ! און ווער האט עס איך געזאָגט.

— וואָס מאַכט עס אויס? אַבי איך ווייס.

דער גראף איז א וויילע געבליעבען שטיין און זיין שטערן האט זיך געלייגט אין

פאלטען.

— און ווען איך וועל גיין צו וואַמפאָן, וועט איהר מיך בעגלייטען?

— ווען מײנע בעגלייטונג וועט איך ניט זיין אונאנגענעהם.

— זאל זיין. דער וועטער איז שיין און אַ שפאַציער הינטער רוים וועט ניט זיין

שלעכט.

— דארף מען מיטנעמען געוועהר, געלד? האט פראנץ געפרעגט.

— עס איז ניט נייטיג. וואו איז דער מאָן וואס האט איך געבראַכט דעם בריעף?

— ער איז אויף דער גאַס און ווארט אויף איין ענטפער.

— איך וועל איהם אריינרופען, האט דער גראף געזאָגט.

— עס איז אומזיסט, ער וועט ניט אריינגיין.

— צו איך, קען זיין; אבער צו מיר וועט ער ארויפגיין. און דער גראף איז צוגע-

גאנגען צום פענסטער און האט געגעבען א געוויסען פיף.

דער מאָן פון מאַנטעל איז אָפגעטראָטען פון וואַנד און איז אריין אין מיטען גאַס.

— סאַליט! האט דער גראף געזאָגט מיט אַ בעפעהלענדען טאָן. דער שליח האט

גלייך געהאַרבט. ער איז שנעל אריין אין הויז און אין אַ פאָר סעקונדען איז ער געווען

אין גראַף'ס צימער.

— אַה, דאס ביסטו! פעפינאָ? האט דער גראף געזאָגט.

אָהן איין ענטפער האָט ער זיך אַ וואָרף געטאָן אויף דיא קניע און האט גענומען

קושען דעם גראַף'ס הענד.

— שטיי אויף, האט דער גראף צו איהם געזאָגט, און ענטפער מיר אויף מײנע

פראַגען! פעפינאָ האט אַ וואָרף געטאָן אַ מיסטרויאישען בליק אויף פראַנץ.

— אָה דו מענסט ריידען אין געגענווארט פון דיזען העררן. ער איז מיין פריינד.
— איהר קענט ריידען אין מיין געגענווארט, האט פראַנץ אויך געזאָגט, איך בין
א פריינד פון גראַף.
— דען פֿרענט מיך, עקסעלענץ, האט פעפינאָ געזאָגט זיך ווענדענדיג צום גראַף,
איד וועל אייד ענטפערן.

— וויא קומט דער גראַף אלבערט מאָרסערף אין דיא הענד פון לויני?
— טערעזע, דיא געליעבטע פון וואַמפּאָ איז געפאהרען וועהרענד דעם קאַרנעוואַל
אין איין אָפּענע קאַרעטע און זיינע עקסעלענץ האט זיא געזעהען און האט געמיינט, אז
זיא איז א גרויסע דאַמע, האט ער געוואלט מאכען איהרע בעקאנטשאַפּט. ער האט
איהר צוגעווארפען בלומען און זיא האט דערויף געווארט. עס האט ניט לאַנג געדויערט
און זיינע עקסעלענץ האט פון איהר בעקומען א בריוּף, אין וועלכען זיא האט איהם
איינגעלאדען צו קומען צו דיא רואינען פון סענטיסעבאַסטיען, וואו זיא וועט אויף איהם
ווארטען. דער גראַף איז געקומען און אָנשטאַט דיא שיינע טערעזע האט ער דאַרטען
געטראָפּען א דיזענד פון אונזערע לייט, וועלכע האבען איהם זעהר העפליך געבעטען
צו זיך. אָט דאס איז דיא געשיכטע.

— נו, וואס זאָגט איהר צו דער געשיכטע? האט זיך דער גראַף געווענט צו
פראַנץ'ן.

— איד זאָג, אז איך וואלט זיא געפונען זעהר זאָנדרבאַר, ווען עס וואָלט גע-
טראָפען אַנאַנדערן און ניט אלבערט'ן.

— דיא זאך איז אָבער, האט דער גראַף געזאָגט, ווען איהר וואָלט מיר ניט גע-
פונען אין דערהיים, וואָלט דיזער שפּאַס געקאָסט טייער אייער פריינד, אָבער יעצט וועט
ער אָפקומען מיט אַ קליינעם שרעק.

— וועלען מיר איהם טאַקע גיין אָפּנעמען? האט פראַנץ געזאָגט.

— געוויס, און טאַקע שוין. און דער גראַף האט געהייסען דעם דינער, אז ער
זאל פארפיהרען א געשפּאַנטען וואָגען פאר דער טהיר. דער גראַף האט ארויסגענומען
זיין זייגער.

— האַלב איינס אַ זייגער, האט דער גראַף געזאָגט, מיר האבען גענוג צייט אַני-
צוקומען אין דיא רואינען.

פאַלד איז ער מיט פראַנץ אַרונטערגעגאַנגען און הינטער זיי איז געגאַנגען פעפינאָ.
פאר דער טהיר איז געשטאַנען א וואָגען און אויף דיא קאָזלעס איז געזעסען דער שוואַר-
צער אַלי, אין וועלכען פראַנץ האט דערקענט דעם שוואַרצען דינער פון דער הייל אויף
דער אינזעל מאָנטע קריסטאָ. ביידע זיינען אריין אין וואָגען און פעפינאָ האט זיך גע-
זעצט לעבען אַלי.

ווען זיי זיינען געקומען צום טייער סענטיסעבאַסטיען, האט דער וועכטער זיי ניט
געוואָלט דורכלאָזען, מאָנטע קריסטאָ האט איהם געצייגט איין ערלויבניס פון דעם
גובערנאַטאָר פון רוים, אז ער מעג אריינפאהרען און ארויספאהרען ווען ער וויל. נאָ-
טירליך האט דער וועכטער גלייך אויפגעמאַכט דעם טייער.

ווען זיי זיינען צוגעפאהרען צו דיא רואינען, האט פראַנץ בעמערקט א וואַכע

לעבן וואנד, וועלכער האט געוואלט צוגיין צום וואָגען, אָבער פעפינאָ האט איהם גע-
געבען אַ צייכען און ער איז אוועק צוריק אויף זיין פּלאַץ.

ביי דיא רואינען זיינען אלע אראָפּ פון וואָגען און זיינען אריין אין דיא רואינען.
גענען צעהן מינוטען זיינען זיי בעגאנגען דורך פּערשיעדענע היילען ביז זיי זיינען געמומען
צו אַ מיין האָל, וועלכער איז געווען ברייט און הויך, וואו אַ הונדערט מענשען האבען
געקענט אריין. אָן אַ זייט איז געווען אַ קלענערער האל, אין וועלכען עס זיינען געשטאַ-
נען פיער קאָלאָנעס. אויף איין קאָלאָנע איז געשטאַנען אַ לעמפעל און אויף דער צוויי-
טער איז געזעסען אַ מאַן דעם קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויף דיא הענד און פאַר איהם איז
געלעגען איין אָפּענער בוך.

דאָס איז געווען לוגי וואַמפּאַ. ארום איהם זיינען געלעגען צו לייגט מעהרערע באַנ-
דיטען איינגעוויקעלט אין זייערע מאַנטלען און האבען געשיינט צו שלאָפען.
וואַמפּאַ איז געווען אזוי פּערטיפט אין זיין לעזען, אז ער האט ניט געהערט וויא
דער גראַף און פּראַנץ זיינען אריין אין האָל. אַ וואַכע האט זיי דערזעהען פון ווייטען
און האט געגעבען אַ געשריי. וואַמפּאַ האט זיך געגעבען אַ כאַפּ אויף און האט זיך גע-
נומען פאַר דער ביקס. אין איין אויגענבליק זיינען צוואַנציג ביקסען געווען אויף זיי אָנ-
געשטעלט.

— וואָס איז, האט דער גראַף רוהיג געזאָגט, מיין לעבער וואַמפּאַ, איהר מאַכט
עס אזוי פיעל טראָבעל וועגען אַ פּריינד?

— אַרונטער מיט דיא געווער! האט וואַמפּאַ קאָמאנדירט צו זיינע לייט, און
וועהרענד יענע האבען עס געטאן, האט וואַמפּאַ אַראָפּגענומען זיין העט.

— פּערציייהט מיר, גראַף. איך בין אזוי ניט געווען פאַרבּערייטעט אויף אייער
ווערטעהן בעזוך, דאס איך האב אייך ניט דערקענט.

— עס שיינט, אז איהר האט אין אלע זאכען אַ שלעכטען זיכרון, וואַמפּאַ, האט
דער גראַף געזאָגט. און ניט נאָר איהר פּערגעסט דאס געזיכט פון מענשען, זאָגנדרן
אויך דיא בעדינגונגען וואָס איהר מאַכט מיט זיי.

— און וועלכע בעדינגונגען האב איך פּערגעסען, הערר גראַף? האט דער באַנ-
דיט געפּרעגט, מיט אַ טאָן, וועלכער האט געוויזען, אז ער וויל פּערבעסערען זיין
פּעהלער.

— האָבען מיר דען ניט אָפּגעמאַכט, אז ניט נאָר מיין פּערזאָן אליין זאָל זיין הייליג
פאַר אייך, זאָגנדרן? מיינע פּריינד אויך!

— און וועלכען פּעהלער האָב איך בעגאנגען גענעו דיזע בעדינגונג?
— איהר האט דיזען אווענד פּערנאָרט צו זיך דעם גראַף אַלבערט מאָרסערף.

דיזער יונגער מאַן. האט דער גראַף פאַרטגעזעצט מיט אַ טאָן, וועלכער האט געמאַכט
שוידערן פּראַנץ. איז איינער פון מיינע פּריינד. און דיזער יונגער מאַן וואוינט מיט מיר
אין איין הויז, און ער איז אַכט טאָג ארומגעפּאהרען אין מיין וואָגען. פון דעסטוועגען
האט איהר איהם געפּאָנגען און האט פון איהם נאָך גענומען אַ בריעף אויף אויס-
לייזונג.

— פאַר וואָס האט איהר מיר דאס ניט געמעלדעט? איהר, חברה, האט

אויפגעזאגט צו זיינע באנדיטען מיט א דאָנער שטימע. פאר וואס מוז איך יעצט
זיין געווען פאר דעם הערר גראָף, וועלכער האַלט אונזער אלעמעס לעבען אין זײַנע
הענט? ביי אלע העלען! ווען איך וואלט דיינקען אז איינער פון אייך האט געוואוסט
ווער דער געפאָנגענער איז, וואלט איך איהם מיט מיינע אייגענע הענט צושמעטערט
יעם ליפ!

— זעהט איהר, האט דער גראָף צו פראַנץ' געזאגט, איך האב אייך דאך גע-
זאגט, אז דא מוז זיין וועלכער טעות.

— איהר זייט ניט אליין? האט וואַמפאָ געזאָגט מיט אונרוהע.
— איך בין מיט דעם מאַן, צו וועלכען איהר האט געשיקט דעם ברעף, און וועמען
איך האב געוואָלט צייגען, אז לוגי וואַמפאָ איז א וואַרטסמאן.
— אָבער וואו איז אַלבערט? האט געפרעגט דער גראָף ארומקוקענדיג זיך, איך
זעה איהם ניט.

— דער געפאָנגענער איז דאָרטען, האט וואַמפאָ געזאָגט צייגענדיג מיט דער
האָנד אויף אַ פערטיפונג אין דער מויער. איך וועל איהם אליין גיין אָנמעלדען, אז ער
איז פריי. קומט מיט מיר, האט ער געזאגט צום גראָף און צו פראַנץ'.

וואַמפאָ איז געגאנגען פאראויס און דיא ביידע מענער זיינען איהם נאָכגעגאנגען.
זיי זיינען ארויפגעגאנגען עטליכע טרעפלעך און וואַמפאָ האט אויפגעמאכט א טהיר אין
דער וואַנד. זיי זיינען אריין אין א קליינעם צימער און דורך דעם שיין פון א קליינעם
לאַמפ האבען זיי געזעהען אַלבערט'ן ליגענדיג אויף דער ערד איינגעוויקעלט אין א מאַט-
טעל און פעסט שלאָפענדיג.

— אָהאָ, האט דער גראָף געזאָגט מיט אַ שמיכעל, נאָר ניט שלעכט פון אַ
מענשען, וועלכער האט געדארפט זיעבען א זיינער אין דער פריה געשאסען ווערן.

וואַמפאָ האט בעטראַכט אַלבערט'ן מיט אַ געוויסע בעוואונדערונג.
— איהר האט רעכט, הערר גראָף, האט ער געזאגט, זיינע עקסעלענץ דאָרף
זיין אייערער א פריינד. דאן האט ער זיך געגעהענט צום שלאָפענדיגען און אנדערענ-
דיג זיין פלייצע האט ער געזאגט:

— עקסעלענץ! ווילט איהר אזוי גוט זיין אויפשטיין?
אַלבערט האט אויסגעצויגען זיינע אַרעמס, ער האט אָפגעריבען זיינע אויגען און
האט זיי אויפגעמאַכט.

— אַה, דאס זייט איהר, הויפטמאַן. סאַקראַמענט, איהר וואָלט בעסער געטאן
ווען איהר וואלט מיך געלאָזען שלאָפען, איך האב געהאַט א פיינעם חלום. מיר האט
זיך געחלומט, אז איך האב געטאַנצט מיט דער גרעפ'ן גוראָ. ער האט א קוק געמאן
אויף זיי ייגער.

— עס איז ערשט האַלב צוויי פארטאג, האט ער געזאגט, צו וואס האט איהר
מיד איי פריה אויפגעוועקט?

— אייך צו זאָגען, אז איהר זייט פריי, עקסעלענץ.
— מיין ליבער, האט צו איהם אַלבערט געזאגט, ווען איהר וואלט מיך געקאָזען

פאר א וויילע שלאָפען, וואלט איך געענדיגט מיין גאלאפ און איך וואלט אייך געזען.
דאנאכפאר מיין גאנצען לעבען... האט מען דען איינגעצאהלט מיין אויסלייזונג געלד?
— ניין, עקסעלענץ.

— היינט וויא בין איך פריי?

— איינער, וועמען איך קען קיין זאך ניט אָפּזאָגען, איז געקומען אייך אפגעטאגן.

— דיזער איינער מוז זיין זעהר פריינדליך וואס ער איז געקומען ביז אהער. און

בערט האט זיך ארומגעקוקט און האט דערזעהען פראנץ.

— וויא, דאס זייט איהר, מיין ליבער פראנץ! אייער טרייהייט צו מיר האט

אייך געבראכט ביז אהער?

— ניט איר, האט פראנץ געענטפערט, אבער אונזער שכן, דער הערר גראף

מאָנטע קריסטאָ.

— אָ, הערר גראף, האט אַלבערט ליסטיו געזאגט, איהר טוט זעהר פיעל פאר

מיר, איך וועל אייך זיין עבין דאָנקבאר. זאָגענדיג דאס האט ער גערייכט דעם גראף

דיא האנד. דיזער האט א שוידער געגעבען איידער ער האט איהם דערלאנגט זיין

האַנד. ער האט זיא איהם אבער דאך געגעבען.

— הערר לויג, האט אַלבערט צו וואמפאָ געזאָגט, דארף איך עפעס טאָן איידער

איך געם אָפּשיעד פון אייך?

— גאָרניט, האט דער באַנדיט געענטפערט. איהר זייט פריי וויא דיא לופט.

— אין דיזען פאל אַלזאָ, ווינש איך אייך א פרייליכען און גוטען לעבען. קומט

מיינע העררען, קומט.

און בעגלייטעט פון פראנץ און דעם גראף האבען זיי גענומען ארויסגיין פון דיא

רויניען. דער הויפטמאן האט זיי בעגלייטעט מיט א פאקעל אין דיא הענד. ווען זיי

זיינען געווען ביין ארויסגאנג האט זיך וואמפאָ געווענדעט צום מאָנטע קריסטאָ.

— און יעצט, הערר גראף, בעט איך אייך נאך א מאל אום פערצייהונג. איך

האָף אז איהר וועט אויף מיר ניט זיין ביין אויף דעם וואס עס איז פאָרנעפאלען.

— ניין, מיין ליבער וואמפאָ, האט דער גראף געענטפערט. איהר האט אייען

זאך אויסגעגלייכט וויא א בראווער מאן.

באלד זיינען אלע דריי געווען אויפ'ן וועג צו זייער האטעל.

ווען פראנץ איז געווען אין זיין צימער, האט ער געקלערט ארום דעם שוידערן פון

גראף מאנטע קריסטאָ, ווען ער האט דערלאנגט אַלבערט'ן דיא האנד.

24טעס קאפיטעל.

דער צוואמענקונפט.

אויף מאָרנען ווען אַלבערט איז אויפגעשטאנען איז זיין ערשטער פאָרשלאָג געווען

צו פראנץ'ן, אז זיי זאלען גיין צום גראף מאָנטע קריסטאָ און איהם נאָך א מאל בער

דאנקען פאר ווינע געפעליגקייט. פראנץ האט אפילו ניט געוואלט גיין, אבער ער האט

ניט געוואלט לאָזען גיין צו איהם אַלבערט'ן אליין און ער איז מיט איהם מיטגעגאנגען.

— הערר גראף, האט אַלבערט געזאָגט צו מאָנטע קריסטאָ, ווען זיי זיינען געווען

צ"י איהם אין צימער, איך קום אייך נאך א מאל בעדאנקען פאר אייערע גוטסקייט צו מיר פון נעכטען. איך וועל קיין מאל ניט פערגעסען, אין וועלכען געפאהר איך וואָלט געווען אהן אייער הילף און איך וועל געדענקען, אז איך בין אייך כמעט שולדיג מיין לעבען.

— מיין ליבער שכן, איהר איבערטרייבט דיא זאך, האט דער גראַף לאַבענדיג געזאָגט. עס האנדעלט זיך דאָ ניט וועגען לעבען, נאר וועגען א פאָר אַרימע טויזענד פראַנק.

— איך זאָג אייך פון דעסטוועגען, אז איהר האט מיך פערפליכטעט, און איך בעט אייך פאָר מיר און פאר מייע פריינד און בעקאנטע, אז אויב איך קען אייך מיט עפעס דינען, קענט איהר זיך אויף מיר פערלאָזען. מיין פאָטער, דער גראַף מאָרסערף איז א געבאָרענער שפּאַניער און האט א הויכע שטעלונג אין פראַנקרייך און אין שפּאַניען. איך און אלע וואס מיך ליבען וועלען זיין צו אייער דינסט.

— גוט, האט דער גראַף געזאָגט. איך מוז אייך זאָגען דיא וואהרהייט, אז איך האב ערוואַרעט אייער אָנגעבאָט און איך נעם איהם אָן מיט'ן גאנצען הארצען. איך האב אייך שוין געוואָלט בעטען וועגען א געפעליגקייט. — וועלכע? האט אַלבערט געפרעגט.

— איך בין נאך קיין מאָל ניט געווען אין פאַרזי, און איך וויל אייך בעטען, אז ווען איך וועל זיין דארטען זאלט איהר מיך אריינפיהרען אין דער פאַרזער געועלשאפט. — אָה, מיט דעם גרעסטען פערגעניגען! ווען איהר וועט זיין אין פאַרזי, וועל איך זיין אין גאנצען צו אייערע דינסטען.

— איך דאַנק אייך הערצליך, ליבער שכן, און איך וועל רעכענען אויף אייך. ווען וועט איהר זיין אין פאַרזי?

— איך רעכען צו זיין אין דערהיים, האט אַלבערט געענטפערט, אין צוויי אָדער דריי וואָכען ארום; העכסטען אין פיער וואָכען.

— גוט, איך גיב אייך דריי מאָנאַט צייט. איהר זעהט, אז איך גיב אייך ענגונ צייט.

— און אין דריי מאָנאַט ארום וועט איהר אָנקלאפען ביי מיר אין טהיר?

— ווילט איהר, אז עס זאל זיין טאָג פאר טאָג, שטונדע פאר שטונדע?

— אויסגעצייכענט! זאל זיין אזוי.

— דען קוקט אויף דעם קאַלענדאַר, און דער גראַף האט געוויזען מיט דער האנד

אויפ'ן קאַלענדאַר אויפ'ן וואַנד. היינט איז דער 21טער פעברואַר, און עס איז האלב עלף א זייגער. ווילט איהר מיך ערוואַרטען דען 21טען מאַי אום האלב עלף א זייגער אין דער פריה?

— אויסגעצייכענט! האט אַלבערט אויסגערופען, איך וועל צוגרייטען דעם דינער.

— וואו וואוינט איהר?

— רי העלדער 27, האט אַלבערט געענטפערט.

דער גראַף האט ארויסגענומען א ביכעל פון טאַשע און האט געשריעבען: „רי

העלדער 27, דען 21 מאַי, אום האלב עלף אין דער פריה.“

— און יעצט, האט דער גראף געזאגט, זייט זיכער, אז איך ווען זיין פּינקטליך אין דער צייט.

-- וועל איך אייך נאך זעהען פאר'ן אָפּפּאַהרען? האט אַלבערט געפרעגט.

— ווען פּאַהרט איהר? האט דער גראף געפרעגט.

— איך פּאַהר מאָרגען אין דער פריה.

— דען מוז איך אייך זאָגען אַדיע, דען איך מוז זיין אין נעאַפּעל און איך וועל

ערשט זיין זונטאָג צוריק. און איהר, האָט דער גראף געפרעגט פּראַנץ'ן הערר באַראָן, פּאַהרט איהר אויך אוועק?

— יא. איך פּאַהר אין ווענעדיג און איך וויל דאָרטען פּערבריינגען א יאהר

אדער צוויי.

— אלאָ וועלען מיר זיך ניט טרעפען אין פּאַריז?

— איך גלויב אז איך וועל ניט האבען דיא עהרע.

— אלאָ, מיינע העררען, גליקליכע רייזע, האט דער גראף געזאָגט צו דיא צוויי

פריינד זיי רייכענדיג דיא האַנד.

דאס איז געווען דאס ערשטע מאָל, וואס פּראַנץ האט אָנגעריהט דיא האַנד

פון דיווען מאָן. ער האט געגעבען א שוידער, דען זיא איז געווען קאַלט וויא ביי א מת.

— אלאָ, דען 21טען מאי, אום האלב עלף אין דער פריה, האט אַלבערט

געזאָגט.

— דען 21טען מאי, אום האלב עלף, רי העלדער, האט דער גראף געענטפערט.

דערויף האבען ביידע יונגע לייט געגריסט דעם גראף און זיינען ארויסגעגאנגען.

— וואָס איז מיט אייך? האט אַלבערט געזאָגט צו פּראַנץ'ן, ווען זיי זיינען געווען

ביי זיך אין צימער, איהר האט אזא בעזאָרגטע מינע?

— יא. האט פּראַנץ געענטפערט, איך מוז אייך זאגען דעם אמת, אז דער גראף

איז א זאנדערבארער מענש, און איך קוק מיט זאָרג אויף אייער צוזאמענקונפט אין

פּאַריז.

— איהר זייט משוגע. וואס האט איהר געגען איהם? קענט איהר איהם דען

פון פריהער.

— יא, דורך א זאָנדערבארען צושאַל. איך וועל עס אייך דערציילען, אבער איהר

מוזט מיר פּערשפרעכען ניט צו ריידען א וואָרט דעריבער צו קיינעם.

— איך פּערשפרעך אייך דאָס, האט אַלבערט געזאָגט.

— דאן האט פּראַנץ איהם דערציילט פון דער הייל אויפ'ן אינזעל מאַנטע קריסטאָ

און פון סימבאָד דעם מאַטראָן, פון זיין שיף, און וויא ער האט אויסגעהערט דעם

געשפרעך צווישען איהם און נאָך א מאָן וועגען פעפינאָ'ס בעפרייאונג און וויא ער האט

איהם געזעהען אין טהעאַטער, און דאן זיין מאכט איבער דיא באַנדיטען.

אַלבערט האט געשפּאַנט אויסגעהערט און האט געזאָגט.

נו, וואס זעהט איהר דא וואונדערבארעס? ער איז זעהר א רייכער מאן און ער

האט ליעב אזא ארט לעבען. און צווייטענס האט דער מענש מיר טובות געטאן, פאַר

וואס זאל איך דענקען איבער איהם שלעכטעס? דער מאן פּערלאַנגט, אז איך זאל

איהם אריינפיהרען אין דער געזעלשאפט, פאר וואס זאל איך ניט טאן פאר איהם אזא קלייניגקייט, וועהרענד ער האט מיר גערעמעט דאס לעבען?

— אבער איהר ווייסט ניט ווער דער מענש איז. פון וואנצו ער קומט און וואוהין

ער גייט.

— האט ער מיר דאס געפרעגט, ווען ער איז געגאנגען צווישען דיא רויבער מיר

צו בעפרייען? גייט, לעבער פראנץ, איהר טוט א מענשען אונרעכט, וואס ער האט עס ניט פערדיענט.

— שליסליך, האט פראנץ געזאגט, מאכט וויא איהר פערשטייט, מיין לעבער

אלבערט, אבער פאר מיר איז דער גראף א זאנדערבארער מענש.

אויף מאָרגען זיינען ביידע יונגע לייט אוועקגעפאהרען יעדערער אין אַנאָדער וועג.

אבער פאר'ן אריינשטייגען אין וואגען האט אלבערט איבערגעגעבען דעם דינער זיין

קארטע פאר מאָנטע קריסטא, וואו עס איז געשטאנען איבער דיא ווערטער „גראף

אלבערט מאָרסערף“ אנגעשריעבען מיט אַ בלייפערדער: „21 מאי, אום האלב עלף א

זייגער רי העלדער“.

ענדע פון ערשטן טהייל.

גראף מאנטע קריסטא.

איבערזעצט און בעארבייטעט פון פראנצויזיש

פון י. יאפא.

צווייטער טהייל

1טער קאפיטעל.

גראף מאָרסערף'ס הויז.

גראף מאָרסערף'ס הויז אין העלדער גאס איז געווען א פראכטפאָלע געביידע. וואס דיא אַרכיטעקטורע האט געקענט שאַפֿען וואָר אַנגעווענט אויף דיזער הויז. דיא פּאַסאַד איז געווען פּערזיערט מיט פיגורען און אָרנאַמענטען. גרויסע בוימער האָבען אַרומגערינגעלט דיא הויז וויא אַ בעסערדקע. אַלבערטיס וואָהנונג איז געווען אַ פּאַוויליאָן, וועלכער האט געהאַט עטליכע רומען און איין אויסגאַנג פון דער אַנדערער זייט גאַס. זיינע צימערן זיינען געווען אויסגעפּוזט מיט דעם טייערסטען לוקסוס און אַלבערט האט דאַרטען געלעבט וויא אַ טערקישער פּאַשאַ. ער איז געווען פּריי וויא אַ פּויגעל אין וואָלד און האט זיך געקענט פּערשאַפֿען אַלע פּערנעניגענס וואס אַ מענש קען זיך נאַר ווינשען. ער איז געווען ביי דער מוטער דער שוואַרצאַשעל פון אויג און וואס ער האט געוואלט האט ער ביי איהר געפּועלט.

עס איז געווען דען 21טען מאַי אין דער פּרייה. אַלבערט איז געזעסען אין צימער און אַרום איהם זיינען געלעגען אַ באַרג מיט מאָרגען צייטונגען, וועלכע ער האט געבלעך טערט און האט ניט געלעזען. עס איז איהם געווען זעהר לאַנגווייליג און ער האט שוין ניט געוואוסט מיט וואס צו פּערבריינגען דיא צייט. היינט האט ער ערוואַרטעט דעם גראַף מאָנטע קריסטאָ, אבער ביז האלב עלף איז נאך געווען ווייט. ער האט געגעבען אַ בעפּעהל דעם דינער אז צו דיזער צייט זאל זיין פּאַרטיג דער דינער און אלעס זאל זיין אָנגעגרייט.

אין דיזער צייט האט זיך אַ לייכטער קאָליאַס אָפּגעשטעלט לעבען זיין גאַס טהיר און דער לאַקיי האט אָנגעמעלדעט לוסיען דעבראַי. אַ הויכער יונגער מאַן, אַ בלאַנדער, פּיין אָנגעקליידערט איז אַריינגעקומען און האט גערייכט אַלבערט'ן דיא האַנד. ביידע יונגע לייט זיינען געווען נוט בעפּריינדעט און באלד האט זיך צווישען זיי אָנגעפּאַנגען אַ פּריינד־ליכער געשפּרעך.

— אָה, וויאַ בין איך אייך מקנה, טייערער גראַף, האט דעבראַי געזאָגט צו אַלבערט'ן, וואס איהר האט נאַרניט וואס צו טאָן. איהר ווייסט ווירמליך ניט וויא אייער גליק צו שעצען!

— און וואס טהוט איהר, מיין ליעבער? האט אַלבערט געזאָגט מיט איין איראָך גישען שמייכל. איהר זייט סעקרעטער ביי אַ מיניסטער, און רייבט זיך דאָרטען אַרום

דיא פאפירען. איהר האט פינף און צוואנציג טויזענד פראנק נאר איינע פראצענט א יאָהר. מען האט אייך אָנגעבאָטען צעהן טויזענד פראַנק פאר א פערד און איהר האט ניט געוואָלט אוועקגיבן. איהר האט איין אינגעלעם שניידער, א שטענדיגע זין אין דער אָפּערעז הויז און אנדערע טהעאטערע. איז עס ניט פיעל ארבייט?

— אבער לאָמיר דאס אוועקלייגען, האט דעבראי געזאָגט. איהר ערווארטעט אימעצען היינט?

— יא, א נייע בעקאנטשאפט.

— וואס קען עס זיין פאר מיר פאר א נייע, סיידען ער קומט פון עק וועלט.

— אפשר נאך פון ווייטער, האט אַלבערט געזאָגט.

דער לאָקיי איז אריינגעקומען און האט אָנגעמעלדעט הער באַשאַן. גלייך דערויף איז אריינגעקומען איין עלעגאנט געקליידעטער יונגער מאַן. באַשאַן איז געווען איין אלטער מיין בעקאנטער זשורנאליסט אין פאַריז.

צווישען דיא דריי יונגע לייט איז באלד געוואָרען א לעבעדיגער געשפרעך איבער פערשידענע געגענטער און אויך איבער דעם, אז אַלבערט הייראט דאָנלאָרס טאָכטער און קריענט צוויי מיליאָן נדן.

באלד איז אָנגעקומען א נייע פערזאָן. דאס איז געווען מאַקסימיליען מאָרעל. יעצט קאפיטאָן אין דער ארמעע. מאָרעל איז געווען איין שיינער יונגער מאַן מיט איין דעלע און גוטעריציגע געזיכט און איז געווען פון אלעמען געליעבט. אלע האבען זיך געפרייט מיט זיין קומען.

באלד איז אָנגעקומען נאך א יונגער מאַן, דער באַראָן שאַטאַרענאָ און דיא אונטערהאלטונג איז נאך לעבעדיגער געוואָרען, שאַטאַרענאָ האט דערציילט וויא מאָרעל האט איהם גערעטעט דאס לעבען אין א שלאַכט און מאָרעל איז געווען דער העלד פון אונטערהאלטונג.

— איך ערווארטע אויך מיין רעטער, האט אַלבערט געזאָגט, אבער ער האט מיר גערעטעט דעם לעבען ניט אין א שלאַכט וויא מאָרעל שאַטאַרענאָ.

— אבער פון וואנען קומט אייער רעטער? האט דעבראי נאך א מאָל געפרעגט.

— איך ווייס ווירקליך ניט. ווען איך האב איהם פאר דריי מאָנאט איינגעלאָדען

איז ער געווען אין ראָם, און ווער ווייס וואו ער איז געווען פון יענער צייט אָן.

— מינט איהר, אז ער זאל זיין פינקטליך? האט דעבראי געפרעגט.

— איך גלויב איהם פינקטליך אוי פעהיג צו אלעס.

— אַלזאָ פאַסט אויף, מיר האבען נאך צעהן מינוטען צו האלב עלף.

— גוט, אין דיזער צייט וועל איך אייך עפעס דערציילען איבער מיין נאַסט.

דאָ האט אַלבערט דערציילט וויא ער איז אין רוים געכאַפט געוואָרען פון דיא באַנדיטען און וויא זיי האבען פון איהם פערלאָנגט פיער טויזענד דוקאטען אויסלייזונג געלד. און וויא ער האט געשריעבען פראַנץ' און ער איז געקומען.

— און פראַנץ איז געקומען מיט דיא פיער טויזנד דוקאטען? צום טייוועל! ניט

אומזיסט הייסט מען באַראָן ד'עפיני!

— ניין, ער איז איינפאך געקומען מיט דעם גאסט, וועלכען איך וועל איידע יעצט פאָרשטעלען.

— אייער גאסט מוז אודאי זיין א גיבור.
— ניין, ער איז א מאַן פון מיין געשטאלט.
— מסתמא איז ער געווען בעוואַפּענט ביז אין דיא ציין?
— ער האט אפילו ניט געהאט ביי זיך קיין שפּילקע.
— האט ער געוויס בעצאהלט אייער אויסלייזונגס געלד?
— ער האט נאר געזאגט צוויי ווערטער אויפ'ן אויער דעם אַטאַמאַן און איך בין געווען פריי.

— מען האט איהם נאך אודאי געהייסען זיך ענטשולדיגען וואס ער האט אייך געפאנגען?

— זעהר ריכטיג, האט אַלבערט געזאגט.
— דער מענש מוז אודאי זיין דער מלאך גבריאֵל?
— ניין, דאס איז איינפאך דער גראַף פון מאַנטע קריסטאָ.
— עס איז ניטאָ קיין גראַף מאַנטע קריסטאָ צווישען דעם אַדעל, האבען א פאָר געזאָגט.

— איך האב געהערט, האט מאָרעל געזאגט, אז עס איז דאָ א קליינער אינזעל, וועלכער רופט זיך מאַנטע קריסטאָ.
— אזוי איז עס. עס איז מעגליך, אז דער גראַף האט געקויפט דעם אינזעל און רופט זיך אויף זיין נאָמען.

— אייער גראַף מוז אַלזאָ זיין רייך?
געוויס מוז ער זיין רייך. האט איהר געלעזען „טויזענד און איין נאַכט“? מיט מיין גראַף איז אזוי וויא דארטען ווערט דערציילט פון פרינצען. ער רופט זיך אויך „סימבאָד דער מאַטראָן“ און האט א הייל פול מיט גאָלד.
— האט איהר געזעהען דיזע הייל? האט באַשאַן געפרעגט.

— איך ניט, אבער פראניץ האט זיא געזעהען. מען האט איהם אהין אראפגעפיהרט מיט פערבונדענע אויגען, און ער איז געווען בעדינט פון שטימוע און פון געטליך שיינע פרויען.

— דאס האט זיך פראנצ'ין געמוזט חלומען, האט דעבראי געזאגט מיט א גער לעכטער.

— איך האב עפעס געהערט דעריבער, האט מאָרעל געזאגט, פון איין אלטען מאַטראָן פעלעמאָן.

— אה, איך דאנק אייך. הערר מאָרעל, וואס איהר קומט מיר צו הילף, יעצט וועלען דיא אונגלייביגע ניט אזו לאכען.
עס איז געווארעני א גערייד צווישען אלעמען אז עס איז געבליבען, אז קיין גראַף מאַנטע קריסטאָ עקזיסטירט ניט.

— דער זינגער האט געשלאָגעני האלב עלף.
— ניטאָ קיין גראַף מאַנטע קריסטאָ, האט דעבראי געזאגט. אַט שלאָגט האלב עלף.

— זייט זיך מודה, אז איהר האט געהאט א חלום, האט באַשאַן געזאָגט, און
לאַמיר ניין עסען.

— דער זומען פון דער קלונג פון דעם זייגער איז נאך ניט פערנאנגען וויא דיא
טהיר האט זיך אויפגעמאכט און דער דינער האט אויסגערופען:

— זיין עקסעלענץ, דער גראַף מאַנטע קריסטאָ!
אלע האבען אויפגעשפרונגען ביי דיזען נאָמען, אזא איינדרוק האט אויף זיי גע-
מאַכט דיא ערציילונג פון אַלבערט'ן. אַלבערט אליין האט זיך ניט געקענט איינהאלטען
פון איין אינעוועניגסטע אויפרעגונג.

מען האט ניט געהערט צופאהרען א וואָגען אויפ'ן גאַס און ניט דעם סקריפען פון
דער טהיר. דער גראַף איז ערשינען אויף דער טהיר. ער איז געווען אָנגעטאָן נאָך דער
לעצטער מאָדע. ער האט געשיינט צו זיין אלט ניט מעהר וויא א יאָהר פינף און דרייסיג.
דער גראַף איז אריין אין צימער מיט א שמייכל און איז גלייך צוגעגאנגען צו
אַלבערט'ן און האט איהם געדריקט דיא האנד.

— דיא פינקטליכקייט, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט, איז דיא צירונג פון מענטשען.
אבער ניט אלע מאָל קען זיא זיין ביי א ריזענדען. איהר וועט מיר ענטשולדיגען, מיין
טייערער גראַף, וואס איך בין ניט געווען פינקטליך אויף א צוויי, דריי סעקונדען. פינף
הונדערט מייל איז ניט לייכט צו מאכען, איבערהויפט אין פראנקרייך וואו מען ווערט
אלע מאָל געשטערט פון דיא בעאַמטע.

— הערר גראַף, האט אַלבערט געענטפערט, איך בין יעצט געווען ביין אָנמעלדען
אן אייניגע פון מיינע פריינד אייער קומען און איך וועל האבען דיא עהרע אייך זיי פאר-
צושטעלען. אַט איז דער גראַף שאַטאַרענאָ; הערר קסיען דעבראַי, סעקרעטער פון
מיניסטער; הערר באַשאַן א שרעקליכער זשורנאליסט און ענדליך הערר מאַקסימילען
מאָרעל, קאַפיטאַן.

ביי דיזען נאָמען האט מאַנטע קריסטאָ, וועלכער האט ביי יעצט געגריסט קאַלט
אונטוילענדיג געבען א טריט פאַראויס און א קליינע רויטקייט איז וויא א בליץ אריבער
איבער זיין געזיכט.

אלבערט האט געריהמט מאָרעל אלס א מוטעהיגען מאַן און א גוטעהעריגען.
— אה, דער הערר האט א גוט הארץ, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט, דעסטאָ
בעסער!

דיזער אויסרוף, וועלכער איז געקומען פון זיין געדאנקען און ניט פון אַלבערט'ן,
האט אלעמען איבערראשט, איבערהויפט מאָרעל'ן, וועלכער האט פערוואונדערט אָנגע-
קוקט דעם גראַף. אבער זאָגענדיג דאס איז זיין שטימע געווען אזוי ווייך און זאנפט, דאס
אַלבערט האט ניט געקענט ביין ווערען.

דער דינער האט אָנגעמעלדעט אז דער טיש איז געגרייט. אלע זיינען אריינגעגאנגען
אין שפייע צימער.

דער גראַף מאַנטע קריסטאָ איז געווען א קליינער עסער און האט יעצט אויך
ווייניג געגעסען. אַלבערט האט עס איהם געזאָגט.

— ווען איך וואלט וויסען, אז דיא עסען'ס פון דרי העלדער וועלען אייך ניט שמעקען

און איך וואלט וויסען וואס איהר האט ליעב צו עסען, וואלט איך געלאָזען מאכען נאך אייער געשמאַק.

— ווען איהר וואלט מיך געהענטער געקענט, מיין הערר, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט מיט א שמייכעל, וואלט איהר זיך ניט אזוי געזאָרגט פון מיינעט וועגען, א מענשען, וועלכער האט אָפט געלעבט מיט מאקאראָנעס אין געאַפּעל, מיט פּאַלענטא אין מילאָן, מיט אַלאַ פּאַדריאַ אין וואלענס, מיט פּילאָ אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל, מיט קאַריק אין אינדיען און מיט נעסטען פון שוואַלפען אין כינאַ. פאר אזא מענשען וויא איך איז ניטאָ קיין קיך. איך עס פון אלעס אין איבעראַל; נאר איך עס ווייניג. דאס וואס איהר רופט יעצט ווייניג איז שוין ביי מיר צו פיעל. און דאס איז דערפאר ווייל איך האב פון נעכטען אין דער פריה נאך גארניט געגעסען.

— וואס, פון נעכטען אין דער פריה! האבען אלע אויסגערופען. איהר האט פיער און צוואנציג שטונדען ניט געגעסען?

— ניין, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, איך בין אראָפּ פון וועג און בין וואנען איך האב זיך נאכגעפרענט האט עס גענומען א לאנגע צייט, און איך האב ניט געוואלט פערלירען קיין צייט ביין אראָפּשטייגען צו עסען.

— האט איהר געוויס געגעסען אין וואָגען? האט אלבערט געזאָגט.

— ניין, איך האב געשלאָפען. אזוי וויא איך טו אלע מאָל ווען איך בין פּויל צו עסען.

— דאָן קענט איהר בעפעלען דעם שלאָף? האט מאָרעל געפרעגט.

— אונגעפעהר, האט דער גראָף געענטפערט.

— דאס וואלט געווען גוט פאר אונז סאָלדאַטען, וועלכע האבען ניט אלע מאָל וואָס צו עסען און נאך ווייניגער צום טרינקען. דאס איז דאך מסתמא אזא רעצעפט?

— זעהר א זיכערער רעצעפט, אבער נאר פאר אזא מענשען וויא איך, און ווען מען זאל געבען איין עטוואס גרעסערע פּאַרציע, קען מען דערמיט איינשלעפערן א נאנצע אַרמעע סאָלדאַטען אויף אייביג.

— און דארף מען וויסען וואס דאס איז פאר א רעצעפט? האט דעבראי געפרעגט.

— געוויס, פארוואס ניט, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט. איך מאך ניט דערפון קיין געהיימניס. עס איז א געמיש פון ריינעס אָפּיאום און האַטשי. מען מישט דערפון צונויף צוויי גלייכע טהיילען און מען מאכט דערפון אזא ארט פּילען, וולכע מען שלינגט ארונטער. צעהן מינוטען שפעטער פיהלט מען דיא ווירקונג. פרעגט ביי באָראָן דעפּיני, ער האט דערפון איין מאל פּערזוכט.

— אבער טראָגט איהר עס אלע מאָל ביי זיך? האט באָשאַן געפרעגט מיט איין אונגלייביגע מינע.

— אלע מאָל, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

— וועט איהר ניט פּעריבעל האבען, ווען איך וועל אייך בעטען צו ווייזען דיזע פּילען, האט באָשאַן געזאָגט, וועלכער האט געגלייבט צו כאַפען דעם פרעמדען ביי א ליגען.

— ניין, מיין הערר, איך וועל ניט פּעראיבעל האבען, האט מאָנטע קריסטאָ גע-

ענטפערט, און ער האט ארויסגעצויגען פון טאשע א קליינע קעסטלע אויסגעהאקט אין א טייערען שטיין, וועלכער איז געווען איינגעפאסט אין גאלד. ער האט אויפגעמאכט דיא פושקעלע און האט פון איהר ארויסגענומען א קייקעלע דיא גרויס פון איין ארבעס און אויך דיא פארב פון א גרינעם ארבעס. אין פושקעלע זיינען געווען נאך פיער אזעלכע. דיא פושקעלע איז ארומגעגאנגען דעם גאנצען טיש און מען האט ניט אזוי געקוקט אויף דיא פילען וויא אויף דיא פושקע.

— דעם ערשטען מאָל זעה איך אזא שטיין, האט גראַף שאַטאַָ רענאַָ געזאָגט, אָבזאָהל מיין מוטער האט זעהר טייערן ציערונג.

— איך האב געהאט דריי אזעלכע, האט דער גראַף וויעדער אָנגעפאנגען, איינעם האב איך געשיינקט דעם סולטאַן, וועלכער האט איהם אָנגעבראכט אויף זיין שווערד, און איינעם האב איך געשיינקט דעם פאַפסט. דעם דריטען האב איך בעהאלטען פאר זיך און האב איהם געלאָזען אויסגראָבען. ער האט אפילו פערלאָרען דיא העלפט פון זיין ווערט. דערפאר אבער איז ער זעהר בעקומען פאר דער פושקעלע, וואס איך האב פון איהם געוואלט מאכען.

יעדערער האט בעטראכט מאָנטע קריסטאָ מיט בעוואונדערונג. ער האט גערעט מיט אזא איינפאכהייט, דאס עס איז געווען קלאָר, אז ער זאגט אמת, אדער ער איז געווען משוגע. דיא פושקעלע האט פון דעסטוועגען בעוויזען, אז עס איז דאך ריכטיג.

— און וואס האבען אייך דיא גרויסע העררען געגעבען פאר אייער געשיינק? האט דעבראַי געפרעגט.

— דער סולטאַן האט בעפרייט א פרוי, האט דער גראַף געענטפערט, און דער פאַפסט האט געשיינקט א מענשען דעם לעבען.

— איז עס ניט פעפינאַָ, וועלכען איהר האט בעפרייט פון טויט? האט אַלבערט אויסגערופען.

— עס איז מעגליך, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט מיט א שמויבעל.

— הערר גראַף, איהר קענט זיך נארניט פארשטעלען, וועלכען פערגעניגען איהר מאכט מיר ווען איך הער אייך אזוי ריידענדיג, האט אַלבערט געזאגט. איך האב אייך פאָרגעשטעלט פאר מייע פריינד אלס צויבערער פון „טווענד און איין נאַכט“, אלס א כשוף מאכער פון דיא אלטע צייטען, אבער דיא פאָרייער ווילען אין קיין זאך ניט גלויבען. זאָגט זיי אליין, הערר גראַף, אז ווען ניט איהר, וואלט איך געדארפט ווארטען אויף תחית המתים און וואלט זיי ניט געקענט טראַקטירען מיט דעם דינער.

— אַה, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, איהר האט דאך מיר פערשפראַכען ניט צו ריידען וועגען דינער קלייניגקייט.

— ניט איך! האט אַלבערט אויסגערופען. עס האט געמוזט דערציילען אנאנדערער, וועמען איהר האט אויך געמוזט טאָן גוטעס וויא מיר. אבער איך בעט אייך, לאָמיר יאָ ריידען דעריבער. איך וויל דאן קלאָרער וויסען וואס איך ווייס און איך וועל וויסען וואס איך ווייס ניט.

— אבער מיר שיינט, האט דער גראַף שמייכלענדיג געזאָגט, אז איהר האט אין

דיזער געשיכטע געשפיעלט א וויכטיגע ראָלע, אום צו וויסען אזוי גוט וויא איך, וואס עס האט זיך פאַסירט.

— ערלויבט איהר מיר צו דערציילען וואס איך ווייס? האט אַלבערט געפרעגט.

— פאר וואס ניט, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

אַלבערט האט דאן דערציילט דיא גאנצע געשיכט וויא ער איז ארעמירט געווארען, ביז מאָנטע קריסטאָ האט איהם אויסגעלייזט. יעצט האט מען מאָנטע קריסטאָ געפרעגט וויא אזוי ער קען לוגי וואמפאָ, און וועלכען איינפלוס ער האט אויף איהם.

— עס איז זעהר איינפאך, מיינע העררען, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

איך האט געקענט וואמפאָ צייט צעהן יאָהר. ווען ער איז נאך געווען גאנץ יונג און ער איז נאך געווען א פאסטוד האב איך איהם געשיינקט עפעס א גאָלדענע מטבעה און דערפאר האט ער מיר געשיינקט א דאָלך. שפעטער, עס קען זיין אז ער האט מיך ניט דערקענט, האט ער מיך געוואַלט נעמען געפאנגען, אבער איך האב איהם געפאנגען מיט זיינע צוועלף לייט. איך וואלט איהם געקענט איבערגעבען דעם געריכט, אבער איך האט איהם פרייגעלאָזען מיט זיינע לייט.

— אודאי מיט דער בעדינגונג, אז זיי זאלען מעהר ניט כאַפען קיין פיש, האט

דער זשורנאַליסט לאַכענדיג געזאָגט.

— ניין מיין הערר, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט. מיט דער איינפאכער

בעדינגונג אז זיי זאלען אלע מאל מיך רעספעקטירען און זיי זאלען רעספעקטירען מיינע בעקאנטע.

דער געשפרעך האט נאך געדויערט לאנג וועגען דעם, דאן האט מען געשפראַך

כען וועגען אַלבערט'ס בלה.

— איז עס ניט דעם באַראָן דאנגלאַר'ס טאָכטער? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.

— קענט איהר דען דעם באַראָן? האט אַלבערט געזאָגט.

— ניין, איך קען איהם ניט, האט דער גראַף איינפאך גענטפערט, אבער איך

וועל איהם באלד קענען. דען איך האב א קרעדיט ביי איהם פון דיא הייזער ריטשאַרד און בלאַונט פון לאַנדאָן, אַרשטיין און עסקעלערס פון וויען און טהאָמסאָן און פּרענש פון רוים.

— דערמאָנענדיג דעם לעצטען נאָמען האט מאָנטע קריסטאָ א שטילען קוק געטאָן

אויף מאַקסימיליען מאַרעל. ווען ער האט דערמיט געמיינט צו מאַכען א ווירקונג אויף מאַרעל'ן, האט ער קיין טעות ניט געהאט; מאַקסימיליען האט געגעבען א ציטער אזוי וויא אייזעלעקטרישער שטראָם וואלט איהם געטראָפּען.

— טהאָמסאָן און פּרענש, האט ער געזאָגט. קענט איהר דיזע הויז, מיין הערר?

— דאס זיינען מיינע באַנקירען פון רוים, האט דער גראַף רעהיג געענטפערט.

קען איך אייך טיט עפעס דינען ביי זיי?

— אָה, הערר גראַף, איהר קענט אונז אפשר העלפען אין אונזער אומזיסטען

נאָכפאַרשען. דיזע הויז האט אונז א מאָל געצייגט א גרויסען דיענסט, און זיא האט אונז אלע מאָל געלייקענט, אז זיא האט עס געבאָן.

— דען וועל איך זעהען עפעס צו טאָן אין דעם, האט דער גראַף געזאָגט.

— אָבער לאָמיר דאס אוועקלייגען, האט אלבערט מאָרסערף געזאָגט. מיר דאר
פען זוכען א וואהנונג פאר'ן גראָף. ווער האט עפעס רעכטס אין אויג, מיינע העררען?
— אין פאָבורג סען זשערמען, וועט דער גראָף געפינען א שיינעם האָמעל. צווישען
הויף און גאָרטען, האט שאַטאָרענאָ געזאָגט.
— הערט איהם ניט הערר גראָף, האט דעבראי געזאָגט. קוואַרטירט זיך איין אין
שאַסע ד'אָנטען; דאס איז דער ריכטיגער צענטער פון פאָרין.
— בולוואַר דע ל'אָפּעראַ, האט באַשאַן געזאָגט, דאָרטען קענט איהר וואוינען
וויא אַ טערקישער פאָשאַ.

— און איהר שלאָגט נאר ניט פאָר? האט שאַטאָרענאָ געזאָגט צו מאָרעל'ן.
— איך האב געווארט ביז איהר וועט ענדיגען אייער פאָרשענע. האט דער יונגער
מאָן געענטפערט מיט א שמייעל, מאָמער וועט וועלכער געפעלען דעם גראָף. נאָר אזוי
וויא ער שווייגט, וועל איך איהם אָנבאָטען א וואָהנונג אין א קליינעם פראַכטפאָלען
האָטעל, וועלכען מיינ שוועסטער האט געד.נגען אין מעליי גאס.
— איהר האט א שוועסטער? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— יאָ מיין הערר, און א בראָוע שוועסטער.
— איז זיא פעהרייראָט? האט דער גראָף ווייטער געפרעגט.
— עס איז שוין באלד נייען יאָהר.
— איז זיא גליקליך?

— אזוי גליקליך, וויא א מענש קען זיך נאר ווינשען. זיא האט געהייראָט דעם
מאָן, וועלכען זיא האט געליבט און וועלכער איז אונז געבליבען געטריי אין אונזער אונגליק.
זיין נאָמען איז עמאָנועל הערבאָ. איך וואוין יעצט אויף א קורצע צייט ביי מיין שוועסטער,
און דער הערר גראָף וועט זיין פון אונז בעדינט מיט'ן גרעסטען רעספעקט, ווען ער וועט
אונז בעעהרען מיט זיין בעזוך.

— וואָס! האט מאָרסערף אויסגערופען, איהר ווילט מיט אייער קליין הייזעל צו
פריעדען שטעלען סימבאָד דעם מאַטראָז, וועלכער איז געקומען זעהען פאָרין!
— אָה, איך רעכען, אז דער הערר גראָף וועט זיין מיט אונז צופריעדען, האט
מאָסקימיליאָן מיט א שמייעל געענטשערט. מיר זיינען אלע לוסטיגע מענשען און דער
גראָף וועט אויך דערביי קענען זעהען פאָרין וויפיעל ער וועט וועלען.

— אזיך דאנק אייך זעהר, הערר מאָרעל, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.
איך וועל אייך בעזוכען און איך וועל מיך שעצען גליקליך, ווען איהר וועט מיך פארשטען
לען פאר אייער שוועסטער און אייער שוואָגער. איך קען אבער ניט אָננעמען דעם
אָנבאָט פון קיינעם פון דייע העררען, ווייל איך האב שוין איין אָנגעגרייטע וואָהנונג.
— וואָס! האט מאָרסערף אויסגעשריען, איהר וועט אראַפּשטיינען אין א האָטעל?

— דאס וועט זיין צו פראַסט פאר אייך.
— האב איך מיך געפיהלט ניט נוט אין רוים? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— שיינע זאך! איז רוים האט איהר זיך געלאָזען קאָסטען פופציג טויזענד פיאַסטעו-
פאָר'ן אויספוענען א וואָהנונג, אבער איך גלויב, אז איהר וועט עס ניט טאָן נאך א מאָל
אין פאָרין.

— ניט דאס געלד האלט מיך אָפּ, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, אבער איך האב בעשלאַסען צו האבען אין פאַרזי א הויז פאר מיר אליין, דאס ווייסט, אז עס זאל זיין מיין אייגענע הויז. איך האב פאָרויסגעשקט מיין הויז דינער און ער האט שוין פאר מיר געקויפט א הויז און האט זיא מעבלירט.

— האט איהר דען א דינער, וועלכער קען פאַרזי, האט באַשאַן געפרעגט.
— ער קומט גלייך מיט מיר צום ערשטען מאָל אין פאַרזי. ער איז א שוואַרצער און איז שטום, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.
— דאן איז עס אַלי? האט אַלבערט געפרעגט, וועהרענד אלע זיינע געווען זעהר איבערראַשט.

— יא, מיין הערר, עס איז אַלי זעלבסט, מיין שטומער נעגער, וועלכען איהר האט געזעהען אין רוים, גלויב איך.

— אָה, געוויס, האט מאָרסערף געענטפערט, איך געדענק נאך גאנץ גוט. אָבער וויא האָט איהר זיך געשאפט מיט איין אַראַבער, אז ער זאל אייך קויפען א הויז אין פאַרזי, און מיט א שטומען, אז ער זאל איהר מעבלירען? ער האט דאך געמוזט מאַכען אַלץ פערקעהרט, דער אַרימער טייוועל.

— איהר האט א טעות, ליעבער הערר. איך בין זיכער, אז ער האט אויסגעזוכט אלעס נאך מיין געשמאַק; דען איהר ווייסט דאָך, אז מיין געשמאַק איז ניט גלייך מיט אלעמעס. ער איז געקומען אין פאַרזי מיט אַכט טאָג פריהער פאר מיר. ער איז געלאָפּען איבערן שטאָט מיט דעם געפיהל פון א הונד, וועלכער גייט אליין אויף דער יאָגד. ער קען מיינע קאָפּריווען, מיינע פאַנטאַזיען, מיין בעדאַרף, און ער האט אלעס געמאכט נאך מיין וואונש. ער האט געוואוסט, אז איך דארף היינט קומען צעהן א זייגער אין דער פריה און ער האט אויף מיר געווארט פון נייען א זייגער אָן לעבען שטאָט טויער און האט מיר איבערגעגעבען דיזען פאַפיער. דאס איז מיין נייער אַדרעס. איהר קענט איהם לעזען, און ער האט דערלאָנגט אַלבערט'ן א פאַפיער.

— שאַרזעליזע, 30, האט מאָרסערף געלעזען.
— דאס איז דאר עפעס גאד וואונדערבאַר! האט זיך באַשאַן ניט געקענט אייני האלטען אויסצורופען.

— און גאנץ פרינץ מעסיג, האט שאַטאַרענאָ צוגעזעצט.
— וויא אזוי? איהר קענט ניט אייער הויז? האט דעבראַי געפרעגט.
— ניין, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. איך האב דאך אייך געזאָגט, אז איך האב ניט געוואלט פערזאמען דיא בעשטימטע צייט. איך האב געמאכט מיין טואלעט אין וואָגען און בין אראַפּגעקראַכען לעבען דער טהיר פון דיזער הויז.
דיא יונגע לייט האבען זיך אָנגעקוקט. זיי האבען ניט געוואוסט, אויב מאָנטע קריסטאָ שפילט דאָ ניט קיין קאָמעדיע. אָבער אלעס וואס ער האט גערעט, איז געווען מיט אזא איינפאַכער איבערזייגער מינע, דאס מען האט אויף קיין פאל ניט געקענט אָננעמען, אז ער זאָגט ליגען. איבעריגענס, צו וואס האט ער געדארפט זאָגען ליגען?
— אויף אזא אַרט, האט באַשאַן געזאָגט, מוז מען זיך שוין צושריערען שטעלען

און דער גראַף צייגען א קלענערן דינסט. אלס זשורנאליסט קען איך איהם עפענען אלע טהעאטערן פון פאַרזי.

— איך דאנק אייך, מיין הערר, האט מאַנטע קריסטאָ מיט א שמייכל געזאָגט. מיין געשעפטספיהרער האט מיר שוין געדונגען לאַזשעס אין אלע טהעאטערען.

— איז אייער געשעפטספיהרער אויך איין אַראַבער און א שטומער? האט דעבראַי געפרעגט.

— ניין, א נאנין איינפאכער קאַרסיקאַנער. איהר מוזט איהם דאך קענען, הערר מאָרסערף?

— איז עס ניט דער בראַווער בעטרוציאָ, וועלכער פערשטייט אזוי גוט צו דינגען פענסטערס?

— ריכטיג. און איהר האט איהם געמוזט זעהן ביי מיר ווען איך האב איינגעלאָ דען צו מיר אויף דינער. ער איז א בראַווער מאַן, וועלכער איז געווען האלב סאַלדאַט, האלב קאַנטרעבאַנדיסט און שליסליך פון אלץ ביסעל. איך וויל ניט שווערען, אז ער האט שוין א מאָל ניט געשפיעלט מיט זיין מעסער.

— און דיווען בראַווען מאַן האט איהר אויסגעזוכט פאַר אייערן א געשעפטספיהרער! האט דעבראַי געזאָגט, וויפיעל גנבעט ער ביי אייך א יאָהר?

— ביי מיינער עהרע, אז ניט מעהר וויא אנאנדערער, האט דער גראַף געזאָגט. איך בין זיכער אין דעם. אבער ער טוט זיין זאך. ער קען ניט קיין אונמעגליכקייט, און איך האלט איהם.

— דאַן האט איהר אלעס, האט שאַטאַ-רענאָ געזאָגט. איהר האט א פארטיגע מעבלירטע הויז אין שאַן זעליזע; איהר האט א געשעפטספיהרער דינער. נאר א געליבטע פעהלט אייך.

אַלבערט האט געשמייכלט. ער האט זיך דערמאָנט אָן דער שיינער יונגער גריכין, וועלכע ער האט געזעהען אין רוים מיט מאַנטע קריסטאָ אין טהעאטער. — איך האב נאָך בעסער וויא דאס, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט. איך האב א שקלאַווין. איהר דינגט אייערע געליבטעס אין טהעאטער און איך האב מיינע געקויפט אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. עס האט מיך אפילו געקאָסט פיעל טייערער, אבער איך האב מיט איהר קיין זאָרג ניט.

— אבער ווייסט איהר דען ניט, האט דעבראַי לאַכענדיג געזאָגט, אז אזוי באלד א שקלאַוו בעטרעט דאס פראַנצויזישע לאַנד, איז ער פריי?

— ווער וועט עס איהר זאָגען, האט מאַנטע קריסטאָ געפרעגט.

— יעדער איינער קען עס איהר זאָגען.

— זיא רעט נאָר אין דער ראַמאַנישער שפראַך.

— דען איז עס אנאנדער זאך.

פאַר'ן אוועקגיין האט דעבראַי געזאָגט צו אַלבערט'ן:

— איך וועל היינט ריידען מיס'ן מיניסטער וועגען דעם גראַף און איר מוז וויסען

ווער ער איז.

— נעמט זיך אין אַכט, האט מאַרסערף געזאָגט, דיא קליגסטע האבען זיך געמוזט אָפּזאָגען דערפון.

— אָהאָ! מיר האבען דריי מיליאָן פּראַנק פאר אונזער פּאָליציי. עס איז אמת, אז דאס נעלד איז שוין פריהער אוועקגעגאנגען, אבער אלץ וועט זיך נאך געפינען א פופציג טויזענד פאר דיזער זאך.

— און ווען איהר וועט וויסען ווער ער איז, וועט איהר מיר דערציילען?

— איך פערשפרעך עס אייך, האט דעבראַי געזאָגט.

אייניגע מינוט שפעטער זיינען זיך אלע צוגאנגען, און נאר אַלבערט מיט מאַנטע קריסטאָ זיינען געבליבען.

2טער קאַפיטעל.

דיא פּאַרשטעלונג.

ווען מאַנטע קריסטאָ און אַלבערט זיינען געבליבען אליין, האט איהם אַלבערט געוווּזען אלע זיינע צימערן, ביז זיי זיינען געקומען צום שלאָף צימער. אין דיזען צימער האט מאַנטע קריסטאָ געזעהען א בילד פון א פרוי, וועלכע האט צוגעצויגען זיין אויג און ער איז צוגעגאנגען נעהענטער צום בילד.

דאס איז געווען א פרוי, פון א יאהר פינף און צוואנציג מיט ברוינער הויט פארב און מיט אויגען פון פייער. זיא האט געטראָגען דיא קליידער פון א קאַטאלאַנער פישערין. זיא האט געקוקט אויפ'ן ים און דער שאַטען פון איהרע מאַיעסטעטישע געשטאַלט האט זיך אָפּגעשלאָגען אויפ'ן הינטערגרונד פון בילד.

אין צימער איז געווען דונקעל, זאָנסט וואלט אַלבערט בעמערקט דיא שרעקליכע בלייבקיט אויף מאַנטע קריסטאָ'ס געזיכט און ער וואלט געקענט זעהען דעם ציטערן פון אלע זיינע גלידער. א וויילע איז ער אזוי געשטאַנען לעבען בילד, דאן האט ער געזאָגט צו אַלבערט'ן מיט א גאנץ רוהיגע שטימע.

— איהר האט א שיינע געליבטע, גראַף. און דיזער באַל קאַסטיום, וואהרשיינליך, קליידעט איהר אויסגעצייכענט.

— אָה, ליבער גראַף, דעם טעות וואלט איך אייך קיין מאָל ניט מוחל געווען, ווען איך וואלט ניט געוואוסט, אז איהר קענט ניט מיין מוטער. זיא האט זיך אַראָפּגע- נומען פאר אכט יאָהרען און דאס בילד היינט אימער ביי מיר, דען וויא מיר שיינט איז דער פּאָטער מיט איהם ניט צופרידען. דער בילד איז מיר זייער טייער. עס איז ניטאָ קיין איין מאָל, ווען דיא מוטער איז דאָ אין זאַל און זאל אויף איהם ניט קוקען, אדער זיא זיא זאל ניט וויינען קוקענדיג אויף איהם. אבער וואס דערצייל איך אייך אזעלכע זאכען, וועלכע אינטערעסירען אייך ניט. איך האב שוין אָנגעזאגט מייענע עלטערן וועגען אייער קומען. וואָס איהר האט פאר מיר געטאָן ווייסען זיי, און זיי ערוואַרטען אייך מיט אונגע- דולד. קומט איך וועל אייך פּאַרשטעלען פאר זיי.

מאַנטע קריסטאָ האט זיך פּערנייגט אָהן צו ענטפערן און אַלבערט האט געהייסען א דינער זיי אָנמעלדען ביי זיינע עלטערן. דער דינער איז געגאנגען פאראויס און אַלבערט מיט'ן גראַף זיינען איהם נאָכגעגאַנגען.

זיי זיינען דורכגעגאנגען פיעלע צימערן ביז זיי זיינען אריין אין עמפאנגס זאל.
דארטען איז פאר מאָנטע קריסטאָ אויפגעפאלען א בילד, ביי וועלכען ער האט זיך
אַפגעשמעלט. דאס איז געווען א בילד פון א מאן פון א יאהר אכט און דרייסיג. ער
האט געטראגען א גענעראלס אוניפארמע מיט דאָפּעלטע עפּאָלעטען און מיט דיא גרעסטע
מעדאלען.

מאָנטע קריסטאָ האט בעטראכט דעם בילד אזוי וויא דעם בילד פון דער פישערין
און איז געווען פערזונקען אין געדאנקען. אין דעם האט זיך אויפגעמאכט דיא טהיר און
דער גראָף מאָרסערף זעלבסט איז אריינגעקומען, מאָנטע קריסטאָ האט איהם געזעהען
צוקומען צו זיך און האט ניט געמאכט קיין טריט ענטקעגען איהם. מען וואלט געקענט
שווערן, אז זיינע פיס זיינען געווען צוגעשמיט צו דער ערד, אזוי וויא זיינע אויגען זיינען
געווען צוגעשמיט צו דער געזיכט פון גראָף מאָרסערף.

— פאָטער, האט דער יונגער מאן געזאָגט, איך האב דיא עהרע אייך פאָרצו
שמעלען דעם העררן גראָף מאָנטע קריסטאָ, דעם גוטעהרציגען פריינד, וועלכען איך האב
געהאט דאס גליק צו בעגעגענען אין א צייט פון גרויסער נויט, וויא איהר ווייסט.

— דער הערר איז ווילקאָמען צווישען אונז, האט דער גראָף מאָרסערף געזאָגט
גריסענדיג מאָנטע קריסטאָ מיט א שמייכל. ער האט אונזער הויז געטאָן א גרויסען
דינסט מיט דעם וואס ער האט אונז צוריקגעגעבען אונזער איינציגען יורש און דערפאר
זיינען מיר איהם שולדיג דיא גרעסטע דאנקבארקייט.

זאָגענדיג דאס האט מאָרסערף געבעטען מיט דער האנד דעם גראָף זיצען און
האט זיך אליין אויך געזעצט.

ווען מאָנטע קריסטאָ האט זיך געזעצט, האט ער געטרייט צו בעהאלטען דעם
אויסדרוק פון זיין געזיכט אונטער דיא גרויסע פאָרהאַנגען, וועלכע זיינען געהאנגען איבער
זיין קרעסלע, און אין דערזעלבער צייט צו בעטראכטען דאס געזיכט פון מאָרסערף, אויף
וועלכען עס איז געווען צו לעזען א נאנצער בוך פון געהיימע ליידען.

— דיא גרעפין, האט מאָרסערף געזאָגט, איז געווען ביי איהר טואלעט ווען
אַלבערט האט איהר אָנגעמעלדעט אייער קומען. אין צעהן מינוטען ארום וועט זיא זיין דאָ.
— עס איז פיעל עהרע פאר מיר, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, אז דעם ערשטען
טאָג וואס איך בין אָנגעקומען אין פאָרזי בעגעגען איך זיך מיט א מאן, וועלכער האט
אזא גרויסען נאָמען דורך זיין פערדינסט און וועמען דאס גליק האט ניט אומזיסט גע-
טראָפען, און וועלכער וואלט נאך געקענט ווערן מאָרשאַל פון פראַנקרייך, ווען ער וואָלט
נאר געוואלט.

— אָה, האט מאָרסערף געענטפערט א ביסעל רויט ווערענדיג. איך האב מיין
נאָמען און מיין גליק פערדינט אין שלאַכטפעלד און איך האב עס ניט פערלאנגט. איך
האב פערלאָזען דעם דינסט, ווייל איך וויל ניט מעהר קיין פערדינסטען און יעצט בין איך
געווארען א פאָליטיקער נאר אויס ריינעם פאָטריאָטיזמוס.
— איהר פאָנגט יעצט אָן א נייעם לעבען פאר'ן פאָטערלאַנד, מיין הערר, האט
מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מיט היץ, און איהר פערלאנגט שוין קיין פערדיענסט, זאָנרען

איהר ווילט נאר זיין ניצליך אייער לאַנד... אָה. מיין הערר! אָט דאס איז ווירמליך שייך; איך וועל נאך זאָגען מעהר, עס איז ערהאבען!

מאָרסערף איז א ביסעל בלייך געוואָרען. ער האט ניט פערשטאנען אין וועלכער מיינונג ער האט עס געזאָגט. מאָנטע קריסטאָ האט בעמערקט זיין ענדערונג אויף זיין געזיכט און האט פאלר אָנגעפאנגען אנאנדער געשפרעך.

— ווען איך וואלט ניט מורא האבען דעם גראַף צו בעלעסטיגען, האט דער גע- נעראל געזאָגט, וואלט איך איהם געפיהרט אין סענאַט. היינט איז זעהר א אינטערע- סאַנטע זיצונג פאר דעם, וואס איז ניט בעקאנט מיט אונזערע היינטיגע סענאַטאָרען.

— איך וואלט אייך זיין זעהר דאנקבאר, מיין הערר, ווען איהר וואלט מיך אנאנדער מאָל איינלאָדען; אבער היינט האט מען מיר געגעבען דיא עהרע צו זעהן דיא גרעפין און איך וועל זיא ערווארטען.

— אָט איז מיין מוטער! האט אַלבערט אויסגערופען.

מאָנטע קריסטאָ האט זיך שנעל אומגעדייט און האט טאקע געזעהען מאַדאם מאָרסערף שטייענדיג אויף דער שוועל פון דער טהיר. זיא איז געשטאנען בלייך און אונבעוועגליך, און ווען מאָנטע קריסטאָ האט זיך אומגעדייט צ איהר מיטן פנים, האט זיא אָנגעשפארט איהר ארעם אָן דער טהיר אום ניט אנדרעצופאלען. זיא איז דארטען געשטאנען אייניגע סעקונדען און זיא האט געהערט דיא לעצטע ווערטער פון מאָנטע קריסטאָ.

ער האט זיך אייפגעהויבען און האט זיך שטילערהייט פערנייגט פאר איהר.

— אבער וואס איז אייך מאַדאם! האט איהר מאָן אויסגערופען. האט אייך

פיעלייכט דיא ווארעמקייט פון דאגען געשאט?

— וואס איז דיר, מיין מוטער! האט אַלבערט אויסגערופען צוליפּענדיג צו

מערסעדעס.

זיא האט זיי בידען בעדאַנקט מיט א שמייכעל.

— ניין, האט זיא געזאגט, אבער איך בין געווארען אויפגערעגט, ווען איך האב

דערזעהען צום ערשטען מאָל דעם, אָהן וועמען מיר וואלטען יעצט געווען אין טרערן און אין טרויער. מיין הערר, האט דיא גרעפין פאָרטגעזעצט צוגייענדיג מיט דעם שמאַלץ פון א קעניגין, איך בין אייך שולדיג דעם לעבען פון מיין זון, און פאר דיזע גרויסע טובה בענט איך אייך, און איך פיהל מיך גליקליך וואס איך האב דיא געלעגענהייט אייך דאס

צו זאָגען פערזענליך.

דער גראַף האט זיך פערנייגט נאך א מאָל און טיפער וויא דעם ערשטען מאָל.

ער איז געווען נאך בלייכער וויא מערסעדעס.

— מאַדאם, האט ער געזאגט, דער הערר גראַף און איהר דאנקט מיר פאר גאָר

א קלייניגקייט. רעטען א מענשען, פערשפאָרען אגמש נפש א פאָטער, צו שויגען דיא געפיהלען פון א פרוי, דאס איז ניט קיין גרויסעס ווערק; עס איז מעהר ניט וויא מענש- ליכקייט.

אויף דיזע ווערטער, וועלכע זיינען געזאָגט געוואָרען זעהר ווייך און מיט פייניקייט,

האט מאַדאם מאָרסערף געענטפערט מיט א טיפער שטימע:

— עם איז א גרויסער גליק פאר מיין זון, מיין הערר, צו האבען אייך פאר א פריינד, און איך שעץ מיך גליקליך פאר דיזע אויסוואהל.

צעהן מינוט שפעטער האט מאָנטע קריסטאָ גענומען אָפּשיעד פון דעם גראַף און דיא גרעפּין מאָרסערף.

— מיין טייערער גראַף, האט אַלבערט צו מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, ווען דיזער האט געהאלטען ביין אוועקגיין, אויב איהר ווילט מיר טאָן דעם פּערגעניגען, בעט אין אייך, אז איהר זאלט זיך בעדינען מיט מיינע פּערד און וואָגען. איך וועל אייך הייסען פּאַרפיהרען מיין עקיפּאַזש.

— איך דאַנק אייך טויזענד מאל פאר אייערע פריינדליכקייט, גראַף, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, אבער איך גלויב, אז מיין געשעפטספיהרער בעטרוציאָ האט בענוצט דיא פיער שטונדען צייט וואס איך האב איהם געגעבען, און איך וועל געוויס איצטער געפינען א געשפּאַן פאר אייער טהיר.

אַלבערט איז שוין געווען געוויינט צו זעהען פון דעם גראַף וואונדערבארע זאכען, דערביער האט ער יעצט אויך ניט געצווייפעלט אין זיינע רייד. ער האט אבער געוואלט זעהען מיט דיא אויגען וויא זיינע בעפעהלען ווערן אויסגעפיהרט. ער האט דעם גראַף בעגלייט ביז דער גאַס טהיר.

מאָנטע קריסטאָ האט קיין טעות ניט געהאט. אזוי וויא ער איז אריין אין מאָרסערף'ס פּאַרצימער איז צו איהם צוגעגאנגען זיין לאַקיי און האט איהם אויפגעמאכט דיא גאַס טהיר, פאר וועלכע עס איז געשטאנען איין עקיפּאַזש מיט א פּאַר טייערע פּערד.

— מיין יונגער הערר, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט צו אַלבערט'ן. איך וויל אייך איצטער ניט איינלאָרען צו זיך, ווייל ביי מיר איז נאך ניט אלעס אין אָרדנונג פער געסט. שיינקט מיר איין טאָג צייט, ביז איך וועל אלעס איינשטאַלירען, דאן וועט איהר ביי מיר זיין א טייערער גאַסט.

— ווען איהר בעט ביי מיר איין טאָג, הערר גראַף, בין איך רוהיג; עס וועט ניט זיין מעהר א הויז, עס וועט זיין א פּאַלאַץ וואס איהר וועט מיר צייגען. איהר מוזט אוראי האבען נייסטער אין אייער דינסט.

— דענקט אזוי, האט מאָנטע קריסטאָ געענטשערט אריינשטייגענדיג אין עקיפּאַזש. דאס וועט מיר מאכען א נאָמען ביי דיא דאַמען. נאך דיזע ווערטער איז ער אריין אין וואָגען און דיא פּערד זיינען אוועק אין גאַלאָפּ.

ווען אַלבערט איז אריין אין צימער האט ער געטראפּען זיין מוטער זיצענדיג אין א קרעסלע פּערוונקען אין געדאַנקען. ער האט בעמערקט לעבען איהר א פּלעשעל מיט עסיג. דאס האָט איהם זעהר בעאונרוהיגט.

— וואס פּעהלט דיר, מוטער? האָסטו שמערצען! האט ער אויסגערופּען.

— ניי, מיין זון, דיא בלומען מאכען מיר קאָפּ שמערצען.

— וועל איך זיי גלייך הייסען ארויסטראָגען. דו זעהסט טאַקע אויס שלעכט. שוין

ווען דו ביזט אריינגעקומען, ביזטו געווען זעהר בלייד.

— איך בין געווען בלייד זאָנסטו, אַלבערט?

— דו ביזט געווען זעהר בלייך, און איך מיט'ן פאָטער האבען זיך דערשראָקען.
— האט דען דער פאָטער דיר עפעס געזאָגט דעריבער? האט מערסעדעס שנעל געפרעגט.

— ניין, אבער ער האט דאס דיר אליין געזאגט.
— איך געדריינק דאס ניט, האט מערסעדעס געזאגט. ביידע האבען דאן א לענגערע וויילע געשוויגען.

— וואס איז עס פאר א נאָמען מאָנטע קריסטאָ? האט מערסעדעס ווידער אָנגעפאנגען. איז עס א פאמיליען נאָמען, א נאָמען פון לאַנד, אדער איין איינפאכער טיטעל?

— איך גלויב, ליעבע מוטער, אז עס איז א טיטעל. ער האט געקויפט א קליינעם אינזעל און רופט זיך אויף זיין נאָמען.
— ער האט פראכטפאָל מאניערען, ווערליך איך האב געזעהען, האט דיא גרעפין געזאָגט.

— און אזוי פראכטפאָל, ליעבע מוטער, דאס איך האב עס נאך ניט געזעהען פון קיין אַדעלמאַן ביז יעצט.

דיא גרעפין האט זיך א וויילע פערטראַכט, דאן האט זיא ווידער אָנגעפאנגען:
— ליעבער אַלבערט, אלס מוטער וועל איך דיר שטעלען א פראגע. קענסטו נוט דעם גראַף? גלויבסטו אז ער איז דאס, וואס ער שיינט צו זיין?
— און וואס שיינט ער צו זיין?

— דו זאנסט, אז ער איז א גאנץ גרויסער מאן.
— איך זאָג, אז מען האלט איהם פאר אזעלכען.
— און וואס דענקסטו דעריבער? האט דיא גרעפין געפרעגט.

— איך האב פון איהם געזעהען אזעלכע וואונדערבארע זאכען, דאס איך קען גאר ניט כאפען צו דענקען ארום וואס ער איז. איך וואלט זאגען, אז ער איז איינער פון יענע אונגליקליכע, וועלכער איז געווען פערפאלגט פון דער געזעלשאפט און יעצט האט ער בעקומען איין איבערנאטירליכע קראפט, וועלכע מאכט איהם העכער פון דיא מענשען.
— וואס מיינסטו דערמיט?

— איך זאָג, אז מאָנטע קריסטאָ איז א פוסטע אינזעל, אויף וועלכער אלע פערוואָרפענע מענשען האלטען זיך אויף און צאָהלען אָפּגאבען צום גרויסען הערן, וועלכער ערלויבט זיי אויפצוהאלטען זיך אויף זיין אינזעל.

— דאס איז מעגליך, האט דיא גרעפין געזאָגט פערטראַכטערהייט.
— אבער וואס קימערט מיך וואס ער איז און ווער ער איז אבי ער איז א מאן, מיט וועלכען מען קען פערקעהרען און מען האט פון איהם פערגעניגען.

— און וויא אלט קען זיין דער גראַף? האט מערסעדעס געפרעגט מיט א טאן, אזוי וויא זיא האט פיעל אינטערעס צו וויסען זיינע יאָהרען.
— ער וועט זיין א פינף, זעקס און דרייסיג יאָהר.

— אזוי יונג! עס איז אונמעגליך, האט זיא וויא אליין צו זיך געזאָגט.
— דאך איז עס אמת, ליעבע מוטער. דריי אדער פיער מאָל האט ער מיר געזאָגט.

אז אין דער און אין דער צייט איז ער אלט געווען פינף יאהר, אין אנאנדער צייט צעהן יאהר און נאך אין אנאנדער צייט וויעדער צוועלף יאהר. מיך האבען עפעס דויע צייטען אינטערעסירט און איך האב מיר געמערקט דיא דאטום'ס. דאן האב איך צונויף גערעד כענט און האב געפונען, אז ער איז מעהר ניט אלט וויא איך האב דיר געזאגט. און דען האסטו דאך געמוזט מערקען וויא זיינע אויגען זיינען לעבעדיג, וויא זיינע האר זיינען שווארץ, און וויא זיין בלייכער שמערן האט קיין איין קארטש ניט. דער עלטער פון דויען מענשען איז זאָנדרבאַר און ער שיינט ניט צו האבען קיין עלטער. דיא גרעפין האט אראָפגעלאָזען דעם קאָפּ וויא אונטער שווערע געדאנקען.

— און דויעזער מענש האט דיך ליעב בעקומען, אלבערט? האט זיא געפרעגט מיט א שוידער.

— איך גלויב עס, מוטער, האט אלבערט געענטפערט.

— און דו... ליעבסטו איהם אויך?

— ער געפעלט מיר, מוטער, טראָמיך דעם וואס פראַנץ האט מיר איהם געטרייט פאַרצושמעלען פאר א מאן פון יענער וועלט.

דיא גרעפין האט געגעבען א שטארקען שוידער.

— אלבערט, האט זיא געזאגט, איך האב דיר אלע מאָל געוואַרנט פאר נייע בעקאנטשאפט, יעצט ביזטו ערוואקסען און קענסט מיר שוין געבען עצות. דאך זאג איך דיר נאך א מאָל: זיי קלוג, אלבערט.

— ערשט, ליעבע מוטער, מוז איך וויסען, איידער איך נעם אָן דיין עצה, פאר וועמען איך זאל מיך היטען. דער גראַף שפיעלט ניט, ער טרינקט נאר וואסער מיט עטליכע טראָפען וויין; דער גראַף איז אזוי רייך, דאס ער דארף פון מיר ניט ליענען קיין געלד. אלזאָ וואס האב איך זיך צו היטען פאר איהם?

— דו האסט רעכט מיין קינד, האט דיא גרעפין געזאגט, מיין שרעקען זיך איז א נארישקייט, איבערהויפט געגען א מענשען, וועלכער האט דיר גערעטעט דאס לעבען. האט דיין פאָטער איהם גוט אויפגענומען, אלבערט?

— זעהר פיין, ליעבע מוטער, און דען האט דער גראַף איהם אזוי געלויבט און איז מיט איהם אזוי געווען היימיש, אזוי וויא ער וואלט איהם געקענט צייט דרייסן יאהר, יעדער ווארט פון דעם גראַף האט אזוי געקיצעלט דעם פאָטער, האט אלבערט לאַכענדיג פאַרטגעזעצט, דאס ער האט איהם געבעטען, אז ער זאל מיט איהם גיין אין סענאט.

דיא גרעפין האט ניט געענטפערט. זיא איז געווען אזוי פערוונקען אין געדאנקען, דאס איהרע אויגען האבען זיך פערשלאָסען. דער יונגער מאן איז געשטאנען ענטקעגען איהר און האט זיא בעטראַכט מיט א ליעבען בליק פון א טרייען קינד. ער האט געד רעכענט אז זיא שלאָפט און איז פאַמעלאַך אוועקגעגאנגען.

— דויער טייפעל פון א מאן, האט ער געמורמעלט שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ, וועט מאכען א רעש אין פאַרזי, אזוי וויא איך האב איהם געזאגט. א גוטען סימן דערפון האב איך, אז מיין מוטער האט איהם בעמערקט, מוז ער זיין זעהר בעמערקענס ווערטה.

3 מער קאפיטעל.

הערר בעטרוציאָ.

וועהרענד דיזער צייט איז מאָנטע קריסטאָ אנגעקומען צו זיך א היים. זעקס מינוטען האט געדויערט דער וועג. איז דיזע זעקס מינוטען האבען א פינף און צוואַנציג יונגע לייט פון דער הויכער אריסטאָקראַטיע געזעהען זיין געשפּאַן, וועלכען זיי האבען ניט געקענט האבען.

מאָנטע קריסטאָ'ס הויז, וועלכע דער שטומער אַלי האט געקויפט איז געווען א וואונדערבארער פּאַלאַץ. ער איז געשטאנען אויף א פרייען פּלאַץ און איז געווען ארום גערינגעלט פון א וואלד מיט געדיכטע בוימער. ווען זיין עקפּאַזש איז צוגעפּאַהרען האט זיך דער טויער אויפגעמאַכט, און קוים זיינען דיא לעצטע רעדער פון וואָגען אריין אין טויער האט זיך דער טויער צוגעמאַכט.

לעבען פּאַרדיזד האבען איהם ערוואַרטעט צוויי מענער: איינער אַלי און דער אנדערער בעטרוציאָ. אַלי'ס געזיכט האט גענלענצט פאר פרייד, ווען ער האט דערזעהען דעם גראַף און בעטרוציא האט זיך טיעף פערניינט פאַר'ן גראַף און האט איהם געהאלפּען אראַפּשטיינען פון וואָגען.

— איך דאַנק אייך, בעטרוציאָ, האט דער גראַף געזאָגט אראַפּשטיינענדיג פון וואָגען. איז דער נאָטאַריום שוין דאָ?

— ער איז אין קליינעם זאַל, עקסעלענץ, האט בעטרוציאָ געענטפערט.

— און דיא וויזטען קאַרטען, וועלכע איך האב אייך געהייסען לאַזען גראַווירען?

— דיא קאַרטען זיינען שוין פאַרטיג און איינע האב איך שוין אוועקגעמאַנגען צום

באַראָן דאַנגלאַר אין 7 שאַסע ד'אַנטען. דיא איבריגע קאַרטען זיינען ביי אייערע עקסער לענץ אין שלאָף צימער.

באלד איז מאָנטע קריסטאָ געווען אין קליינעם סאַלאַן ביי דעם נאָטאַריום.

— זייט איהר דער נאָטאַריום, וועלכער וויל מיר פערקויפען דאס הויז אין דער

קאַנטרי? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.

— יא, הערר גראַף, האט דער נאָטאַריום געענטפערט.

— האט איהר מיטגעבראַכט דיא אַקטען?

— אָט זיינען זיי, האט דער נאָטאַריום געענטפערט.

— זעהר גוט. און וואו איז דיא הויז, וועלכע איך קויף? האט מאָנטע קריסטאָ

געפרעגט זיך ווענדענדיג האלב צום נאָטאַריום און האלב צו בעטרוציאָ.

דער געשעפטספיהרער האט געמאַכט א צייכען, אז ער ווייס ניט. דער נאָטאַריום האט פּערוואונדערט אָנגעקוקט מאָנטע קריסטאָ.

— וואס הייסט! דער הערר גראַף ווייס ניט וואו דיא הויז געפינט זיך, וועלכע ער קויפט?

— ניין, בלעבען, האט דער גראַף געענטפערט.

— דער הערר גראַף קען זיא גארניט?

- און וויא צום טייוועל זאל איך זיא קענען? איך בין ערשט היינט געקומען אין פאריז און איך בין דאך קיין מאל ניט געווען.
- דאן איז עס אנאנדער זאך, האט דער נאָטאַריום געענטפערט. דיא הויז וועלכע איהר קויפט געפינט זיך אין אָטויל.
- ביי דיזען נאמען איז בעטרוציאָ בלייך געוואָרען.
- און וואו געפינט זיך אָטויל? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
- צוויי טריט פון דאנען, הערר גראַף, האט דער נאָטאַריום געזאגט. עטוואס נאך פאָסי; אין א פראַכטפאָלער געגענד אין מיטען פון בולאָניער וואַלד.
- אזוי נאָהענט! האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופען, און דאס רופט איהר אין דער קאָנטרי, הערר בעטרוציאָ! וואו זיינען געווען אייערע אויגען?
- איך! האט בעטרוציאָ אויסגערופען, איך האב דיא הויז ניט אויסגעזוכט. זאל זיך זיינע עקסעלענץ גוט דערמאָנען וועמען ער האט געשיקט קויפען.
- אָה, ריכטיג. יעצט דערמאָן איך זיך. איך האב געלעזען אין א צייטונג איין אַנאַנסע, וואו עס איז געשטאנען: „א הויז אין דער קאָנטרי צו פערקויפען“.
- עס איז נאך צייט האט בעטרוציאָ שנעל געזאָגט. און ווען אייער עקסעלענץ וויל, וועל איך גלייך זוכען א הויז אין דער קאָנטרי.
- כלעבען, האט דער גראַף געלאסען געזאגט. ווען איך האב שוין דיא הויז וועל איך זיא נעמען.
- און דער הערר האט רעכט, האט דער נאָטאַריום געזאָגט, וועלכער האט ניט געד וואלט פערליערען זיינע פראָצענטען. און ער האט אָנגעפאנגען צו לויבען דיא הויז ביזן הימעל.
- דער האנדעל איז באלד געווען אָפגעמאכט פאר פינף און פופציג טויזענד פראַנק, און מאָנטע קריסטאָ האט בעקומען דיא פאָפיערען און דיא שליסעל פון הויז. ווען דער נאָטאַריום און בעטרוציאָ זיינען ארויסגעגאנגען, האט מאָנטע קריסטאָ ארויסגענומען פון פאָקעט א בריף־טאַש און האט דארטען אייניגע מינוט געבלעמערט, ביז ער האט געפונען וואס ער האט געוואלט. דאן האט ער פערגלייכט וואס ביי איהם איז געווען געשריבען אין ביכעל מיט דיא אַקטען:
- אָטויל, לאַ פאָנטיין גאָס 28. עס איז ריכטיג דאָס, האט ער געזאָגט. יעצט מוז איך וויסען דיא געשיכטע אקוראט, און אין א שטונדע וועל איך עס וויסען.
- בעטרוציאָ! האט ער א געשריי געטאָן א קלאַפּמאָנדיג מיט א שטאָל אָן א גלעקעל. בעטרוציאָ איז גלייך געקומען.
- בעטרוציאָ, האט צו איהם דער גראַף געזאגט, האט איהר מיר ניט א מאָל געזאָגט, אז איהר האט גערייזט אין פראַנקרייך?
- איז געוויסע טהיילען פון פראַנקרייך, עקסעלענץ.
- קענט איהר דיא אומגעגענד פון פאָריז?
- ניין, עקסעלענץ, ניין, האט דער געשעפּטספיהרער געענטפערט אין ריינע צייט טערנעש, וועלכע דער גראַף האט בעמערקט.
- עס איז שאַדע וואס איהר קענט ניט דיא אומגעגענד פון פאָריז, דען אזוי

וויא איך וויל היינט ניין זעהן מיין הויז און איהר וועט מיט מיר מיטגיין, וואלט איהר מיר געקענט זיין ניצליך אין עפעס.
— אין אַטויל! האט בעטרוציאָ אויסגערופען בלייך ווערענדיג וויא דער טויט. איך זאל ניין אין אַטויל!
— און וואָס איז דא אזוי זיך צו וואונדערן? האט דער גראַף געפרעגט. ווען איך גיי מוזט איהר דאך אויך גיין; איהר זייט דאך מיין געשעפטספיהרער. בעטרוציאָ האט אראַפגעלאָזען דעם קאַפּ און האט געשוויגען.
— הייסט פּאַרפיהרען מיין געשפּאַן, בעטרוציאָ! אין א קורצע צייט ארום איז בעטרוציאָ אריינגעקומען און האט געמעלדעט, אז דיא פערד שטייען פאר דער טהיר.
— נו, נעמט אייער העט און אייערע הענשקעס, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט צום געשעפטספיהרער.
— פּאַהר איך דען מיט מיט אייער עקסעלענץ? האט בעטרוציאָ אויסגערופען.
— אָהנע צווייפּעל. איהר מוזט דאך דארטען האלטען אין אַרדנונג, וויל איך רעכען דאָרטען צו וואוינען.
עס וואלט געווען געזען דער נאַטור ניט צו פּאָלענען דעם בעפעהל פון גראַף. אלזאָ האט בעטרוציאָ שוין מעהר ניט געמאַכט קיינע איינווענדונגען און האט געמוזט מיטפּאָהרען.

4טעו קאַפיטעל.

דיא הויז פון אַטויל.

מאַנטע קריסטאָ האט בעמערקט, אז וואס מעהר זיי האבען זיך גענעהענט צו אַטויל אלץ מעהר האט בעטרוציאָ געציטערט.
— איהר וועט לאָזען אָפּהאלטען דעם וואָגען אין לאַ פּאַנטיין גאַס 28, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט אנקוקענדיג אונערבארמהערציג בעטרוציאָ.
דער שווייס האט ארויסגעטראָמען אויף בעטרוציאָ'ס געזיכט, פון דעסטוועגען האט ער געפּאָלגט. און זיך, איינבויענדיג צום קוטשער האט ער אויסגערופען:
— לאַ פּאַנטיין גאַס, 28!
דיזע הויז האט זיך געפונען אויפ'ן עק דאָרף. וועהרענד דעם פּאָהרען איז עס גע- וואָרען נאַכט אין שווארצע וואלקענס האבען בעדעקט דעם הימעל. עס האט געוויזען אויף א שטורעמדיגע נאַכט. דער וואָגען האט זיך אָפּגעשטעלט און דער לאַקיי האט אויפגעמאַכט דיא טהירעל.
— נו, גייט איהר גארניט ארונטער, בעטרוציאָ? האט דער גראַף געזאָגט. אָן וואס דענמט איהר דען היינטיגען אווענד?
בעטרוציאָ איז אראַפגעשפרונגען פון וואָגען און האט אונטערנעהאלטען דעם גראַף דיא אַקסעל, אז ער זאל זיך אָנשפּאַרען אָן איהם. דער גראַף איז ארויס פון וואָגען.
— קלאַפּט אָן און מעלדעט מיך אָן. בעטרוציאָ האט אָנגעקלאַפּט און דיא טהיר האט זיך אויפגעמאַכט און דער הויזקיפּער איז ארויסגעקומען.
— וואָס איז דארטען? האט ער געפרעגט.

- דאס איז אייער נייער הערר, מיין בראווער מאן, האט דער לאַקיי געזאגט, און ער האט דעם הויזקיפער געוויזען דעם פאָפיער פון נאָטאָריוס.
- דיא הויז איז אלזאָ פערקויפט? האט דער הויזקיפער געפרעגט. און דיזער הערר וועט זיך בעוואָהנען?
- יא, מיין פריינד, האט דער גראָף געזאָגט, און איך וועל זעהען, אז עס זאל אייך ניט פערדריסען אייער אלטער בעל הבית.
- אָה, ליעבער הערר, האט דער הויזקיפער געזאָגט, איך האב ניט נאך וואס פיעל צו ביינקען, דען מיר זעהען איהם זעהר זעלמען. עס איז שוין מעהר וויא פינף יאָהר וויא ער איז ניט געקומען. און ער האט, כלעבען, גוט געטאָן, וואס ער האט פערקויפט א הויז, וועלכע האט איהם גארניט איינגעבראכט.
- און, וויא האט געהייסען אייער אלטער בעל הבית? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
- דער הערר מאַרקוי סען מעראָן. ער האט געוויס ניט גענומען פאר דיא הויז וואס זיך האט איהם געקאָסט.
- דער מאַרקוי סען מעראָן, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. מיר שיינט, אז דער נאָמען איז מיר ניט אונגעקאָנט. מאַרקוי סען מעראָן....
- איין אלטער אַדעלמאָן, האט דער הויזקיפער ווייטער געזאָגט. ער האט געהאט איין איינציגע טאָכטער, וועלכע האט געהייראַט העררן ווילפאָר, וואס איז געווען פראָד קוראָר אין מאַרסייל.
- מאָנטע קריסטאָ האט בעטראַכט בעטרוציאָ, וועלכער איז געווען וויסער וויא דיא וואַנד אָן וועלכער ער האט זיך אָנגעשפאַרט, אז ער זאל ניט אומפאלען.
- איז דיזע טאָכטער ניט געשטאַרבען? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט. עס שיינט מיר אז איך האב עפעס געהערט דערפון.
- יא, מיין הערר, צייט איין און צוואנציג יאָהר, און פון דיזער צייט אָן האבען מיר דעם אַרימען טייערען מאַרקוי מעהר ניט געזעהען וויא א דריי מאָל.
- איך דאנק אייך. ניט מיר פייער, בראווער מאָן.
- זאל איך אייך בעגלייטען? האט דער הויזקיפער געפרעגט.
- ניין, עס איז ניט נייטיג. בעטרוציאָ וועט מיר לייכטען, און מאָנטע קריסטאָ האט בעגלייטעט דיזע ווערטער מיט א פאָר גאָלדשטיקער, וועלכע האבען פאָרגעבראכט א גאַנצען זאַק מיט ברכות און בעוואונדערונג, — נעמט אראָפּ א לאַנטערנע פון וואָגען בעטרוציאָ, און צייגט מיר דיא צימערן.
- דער געשעפטספיהרער האט געפאָלגט אָהן א וואָרט צו ריידען, אבער עס איז געווען לייכט צו זעהען אָן דעם ציטערן פון זיין האַנד, אין וועלכער ער האט געטראָגען דיא לאַנטערנע, וואס עס האט איהם געקאָסט דער פאָלגען. מען איז דורכגעגאנגען א אונטערן עטאַזש, איין ערשטען עטאַזש, וועלכער איז בעשטאנען פון א זאָל פון פאָר צימערן און צוויי שלאָף צימערן. פון איין שלאָף צימער איז מען געקומען צו א טרעפּ, וועלכער האט געפיהרט אין גאַרטען.
- אַהא, אָט איז איין אויסגאנג טרעפּ. דאס איז זעהר בעקוועם. לייכט מיר צו,

הערר בעטרוציאָ, און גייט פּאַראַוויס, און לאָמיר גיין וואו דיא טרעפ פיהרט אונג.

— ער גייט אין גאַרטען, הערר גראַף.

— און פון וואנען ווייסט איהר דאס, זייט אזוי גוט?

— דאס הייסט, אז ער דארף גיין אהין.

— גוט, לאָמיר זיך דערפון איבערצייגען.

בעטרוציאָ האט געגעבען א זיפן און איז געגאנגען פאַראוויס. דיא טרעפ איז

מאָקע געגאנגען ביזן גאַרטען. ביי דער אויסענטהיר איז בעטרוציאָ געבליבען שטיין.

— נו, וואס שטייט איהר, בעטרוציאָ? האט דער גראַף געזאָגט.

אבער צו וועמען ער האט עס געזאָגט איז געשטאנען וויא א פערמשפּטער צום

טויט און האט געציטערט אין אלע גלידער.

— נו, וואס איז! האט דער גראַף ווייטער געדרענגט.

— ניין, ניין! האט בעטרוציאָ אויסגערופען אַנשפּאַרענדיג זיך אָן וואַנד, ניין הערר,

איך גיי ניט ווייטער עס איז אונמעגליך!

— וואס זאל דאס בעדייטען, האט דער גראַף געזאָגט מיט א שאַרפער שטימע.

— איהר זעהט דאך, הערר, אז דאס איז אונגאַטירליך! האט בעטרוציאָ אויס-

גערופען. איהר האט געדארפט קויפען אין פאַריז א הוי און עס איז אויסגעקומען גראַדע

אין אַטויל, און אז איהר האט זיא געקויפט אין אַטויל, דארף דיא הויז זיין אין לאַפּאַנטין

גאָס 28. אר, עקסעלענץ! פאר וואס האב איך ניט דערציילט דארטען; איהר

וואָלט געוויס ניט געדרונגען, אז איך זאל מיטקומען. איך האב געגלויבט, אז דעם גראַף'ס

הויז וועט ניט זיין דיזע, און גראַדע אין דיזער הויז איז געשעהען א מאָרד!

— אָה! אָה! האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופען. וואָס רעט איהר, דומער מענש!

פערקאָכטער קאָריסקאָנער! נאר געהיימיניס אדער אבערגלויבען! נעמט נאר דיא לאַנג

טערנע און לאָמיר בעקוקען דעם גאַרטען. מיט מיר וועט איהר דאָך קיין מורא ניט

האַבען, האָף איך!

בעטרוציאָ האט גענומען דיא לאַנטערנע און האט געפאַלגט. דיא נאכט איז געווען

דונקעל און אַבוואָהל דיא לבנה האט געטרייט צו שיינען, דאך האט זיא ניט געקענט

קעמפּפען געגזן דיא געדיכטע שוואַרצע וואַלקענס, וועלכע האבען זיך ארום איהר

געזאַמעלט. דער געשעפטספיהרער האט געוואלט גיין לינקס.

— ניט אהער, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, צו וואס דארפען מיר גיין מיט דיא

אלעען? אָט דא האבען מיר א שיינע סטעזשקע. גייט פאַראוויס.

בעטרוציאָ האט אָפּגעווישט דעם שווייס פון שטערן, ער האט אבער געפאלגט.

פון דעסטוועגען האט ער אלץ געבויען לינקס. מאָנטע קריסטאָ האט אין געגענטהייל

געבויען רעכטס. אַנקומענדיג צו געדיכטע בוימער האט ער זיך אָפּגעשטעלט. דער גע-

שעפטספיהרער האט זיך ניט איינגעהאלטען.

— גייט אוועק פון דאנען, מיין הערר, גייט אוועק, איך בעט אייך תחנונים! איהר

זייט נראַדע אויף דעם פּלאַץ!

— אויף וואס פאר אַ פּלאַץ?

— אויף דענזעלבען פּלאַץ, וואו ער איז געפאלען.

— מיין טייערער בעטרוציאָ, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט לאכענדיג, קומט צו זיך, איך הייס אייך. מיר זיינען דאָ ניט אויף א פלאץ פון באַנדימען. מיר זיינען דאָ אין א גארטען, וועלכער איז פערנאכלעסיגט געוואָרען און מען דארף איהם רייניגען.
— בלייבט ניט דאָ, הערר! בלייבט ניט דאָ! איך בעט אייך.
— איך גלויב, אז איהר ווערט משוגע, בעטרוציאָ. איך וועל אייך אריינשפארען אין א דול־הויז.

— אד, עקסעלענץ, האט בעטרוציאָ געזאָגט צוזאמענלייגענדיג דיא הענד, דאס אונגליק איז געשעהען.

מאָנטע קריסטאָ האט איהם א וויילע בעטראכט, דאן האט ער געזאָגט:
— דער גייסטליכער בוזאָני האט מיך אלאָ אָפגענארט, ווען ער האט אייך נאך זיין רייזע אין פראַנקרייך, אין 1829, צו מיר געשיקט מיט איין עמפּפּעהלונגס בריעף, אין וועלכען ער האט אייך פאר מיר אזוי געליבט, איך וועל איהם אלאָ שרייבען וועגען אייך און ער וועט מיר געוויס ערקלערן וועגען דעם מאָרד. און טאָמער זייט איהר אין דעם פערמישט, מוזט איהר זיין זיכער, אז איך וועל מיך וועגען אייך ניט צוקריגען מיט דעם פראַנצויזישען געריכט.

— אָה, טוט עס ניט, עקסעלענץ! טוט עס ניט! האב איך אייך דען ניט געטריי געדינט? האט בעטרוציאָ אויסגערופען אין פערצווייפלונג. איך בין אלע מאל געווען איין עהרליכער מאן, און איך האב געטאָן גוטעס וויפיעל איך האב געקענט.
— איך זאָג עס ניט. אבער פאר וואס טרייסעלט איהר זיך אזוי? א מענש מיט א ריינעם געוויסען האט קיין מורא ניט...
— אבער הערר גראַף, האט אייך דען דער גייסטליכער בוזאָני ניט געזאָגט, ווען ער האט מיך צו אייך געשיקט, אז איך האב גרויס חרטה אויף א זאך?

— יא, אבער ווען ער האט אייך צו מיר געשיקט, האב איך געמיינט, אז איהר האט נאר בענאנגען א גנבה. אבער הארגענען א מענשען... עס קען אפילו זיין אויס ראַכע...
— יא, עקסעלענץ! דאס איז עס, מיין גוטער הערר! האט בעטרוציאָ אויסגערופען זיך ווארפענדיג פאר'ן גראַף אויף דיא פיס. יא, עס איז געווען ראַכע. איך שווער אייך, אז איין איינפאכע ראַכע.
— איך פערשטיי, אָבער, אז דאס זאל זיין גראדע דיזע הויז, וואס פערשטיינערט אייך אזוי.

— אבער, עקסעלענץ, דאס איז גראדע איז דיזער הויז. אין וועלכער איך האב גענומען ראַכע.
— וואס! אין מיין הויז? האט דער גראַף אויסגערופען.
— אָה, עקסעלענץ, דאמאלס איז זיא נאך ניט געווען אייערע. האט בעטרוציאָ קינדיש געענטפערט.
— צו וועמען האט זיא דען געהערט? דאכט זיך. אז צו דעם מאַרקיו סעי מעראַ?

האט דער הויזקיפער גוזאנט. פאר יאס האט איהר דען געדארפט נעמען ראַכע פון דעם מאַרקיו?

- ניט פון איהם עקסעלענץ, פון אנאנדערן.
— איך הייב דאָ גארניט אָן צו פערשטיין, ליעבער מאַן.
— א צופאל בריינגט עס אלעס צוזאמען, עקסעלענץ. ערשטענס קויפט איהר א
הויז אין אַטויל; דיזע הויז איז, אין וועלכער איך האב בעגאנגען א מאָרד; איהר גייט
אראָפּ אין גאָרטען גראַדע מיט דער טרעפּ, מיט וועלכער ער איז אראָפּגעגאנגען; איהר
שטעלט זיך אָפּ אויף דעם פּלאַץ, גראַדע וואו ער האט בעקומען דעם שטייט; צוויי
טריט פון דאנען איז דיא גרוב, אין וועלכער ער האט בעגראָבען דאָס קינד. דאס איז
נאר א בעשטימטע זאך פון אויבען.
— לאָז עס זיין פון אויבען אדער פון אונטען, דערציילט מיר דיא געשיכטע.
— איך האב עס דערציילט איין מאָל, און דאס איז פאר'ן גייסטליכען בוזאָני,
און אזעלכע זאכען דערציילען זיך נאר ווען מען איז זיך מתודה.
— איהר קענט זיך מתודה זיין פאר'ן גייסטליכען בוזאָני נאך א מאָל און איהר
קענט פון מיינטוועגען ווערען ביידע הייליגע, פאר מיר מוזט איהר אבער דערציילען דיא
געשיכטע, אדער אז ניט קענט איהר זיך גיין געזונדערהייט; איך דארף אייך ניט.
— אָה, עקסעלענץ! שיקט מיך ניט אוועק. איך וועל אייך אלעס דערציילען, נאר
שיקט מיך ניט אוועק.
— דאס איז אנאנדער זאך, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. טאָמער וועט איהר
אבער זאָגען ליעגען, זאלט איהר בעסער גאָרניט אָנפאנגען.
— גיין, מיין הערר, איך שווער אייך ביי אלעס וואס מיר איז הייליג, אז איך וועל
זאָגען דעם אמת. אָבער לאמיר אוועקגיין פון דאנען, דען באלד וועט שיינען דיא לבנה
און אויף אייך וועט פאלען דיא ליכט—און איהר אין אייער לאַנגען מאָנטעל זעהט אויס
אקוראַט וויא הערר ווילפאָר...
— וואָס! האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופען, ווילפאָר איז עס?
— אייער עקסעלענץ קען איהם?
— דער פּראָקוראָר פון מאַרסייל?
— יא, האט בעטרוציאָ געענטפערט.
— וועלכער האט געהייראט דיא טאָכטער פון סען מעראַן?
— יא, מיין הערר.
— וועלכער האט א גרויסען נאמען אלס ריכטער און אלס עהרליכער מאַן?
— אלס עהרליכער מאַן! האט בעטרוציאָ אויסגערופען. ער איז איינער פון דיא
גרעסטע שורקען!
— ווייס איך וואָס, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.
— און דאך איז עס אזוי וויא איך זאָג אייך.
— האט איהר דען בעווייזע דערויף? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.
— ווייניגסטענס האב איך זיי געהאט. אבער ווען מען זאל זיי זוכען קען מען זיי
נאך געפינען.
— איז אמת! דערציילט מיר דאס הערר בעטרוציאָ. דען דאס הייבט מיך אָן
ווירקליך צו אינטערעסירען.

און דער גראַף פייפענדיג א לידעל איז זיך געגאנגען זעצען אויף א פאנק. בער
טרוציאָ איז איהם נאָכגעגאנגען און האט זיך געשטעלט לעבען איהם.

פֿטער קאַפּיטעל.

ד י א ר א כ ע.

— פון וואָנען זאל איך אָנפאָנגען, הערר גראַף, האט בעטרוציאָ געפרעגט.
— פאָנגט אָן פון וואָנען איהר ווילט, ווייל איך ווייס גארניט.
— איך האב געמיינט, אז דער גייסטליכער בוזאָני האט אייער עקסעלענץ גע-
זאָגט. . . .

— מסתמא אייניגע קלייניגקייטען, אָבער עס זיינען שוין פון יענער צייט אָן זיעבען,
אכט יאָהר און איך האב פערגעסען.

— אַלזאָ וועל איך אָנפאָנגען פון אָנפאָנג. דיא געשיכטע שטאמט פון יאָהר 1815.

— דער יאָהר 1815 איז ניט פון נעכטען, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.
— ניין, מיין הערר, אבער דיא זאכען שטייען מיר אזוי פאַר דיא אויגען, אַקוראַט
וויא עס וואלט געווען נעכטען. איך האב געהאט איין עלטערן ברודער, וועלכער איז געווען
אין דינסט ביי נאַפאָלעאָנען. ער איז געווען לייטענאַנט אין א רעגיימענט, וועלכער איז
בעשטאַנען פון לייטער קאָרסיקאַנער. דווער ברודער איז געווען מיין איינציגער פריינד.
מיר זיינען געבליבען יתומים, איך פון פינף יאהר און ער אכצעהן. ער האט מיך ערצויגען
אזוי וויא איך וואלט געווען זיין זון. אין 1814 האט ער חתונה געהאט. ווען נאַפאָלעאָן
איז צוריקגעקומען פון אינזעל עלבע איז מיין ברודער גלייך וויעדער אריין אין דינסט.

איין טאָג האבען מיר בעקומען א ברעף פון מיין ברודער, אז ער קומט אהיים,
און ער בעט מיך, אז איך זאל איהם שיקען געלד אין ניס, וואו ער דארף אָנקומען אויפ'ן
וועג אהיים.

וויא איך האב אייך געזאָגט, עקסעלענץ, האב איך מיין ברודער הערצליך געליעבט,
אַלזאָ האב איך מיך ענטשלאָסען איהם ניט נאר צו שיקען געלד, זאָנדער צו פאָהרען
איהם אליין ענטקענען. איך האב געהאט א טויענד פראַנק. פינף הונדערט האב איך
געלאָזען מיין שוועגערין אסונטאָ און דיא אנדערע פינף הונדערט האב איך מיטגענומען
און בין אוועק אין ניס. מיין שיף האט פערשפעטיגט אין וועג וועגען א שטורעם און איך
בין אָנגעקומען אין ניס מיט פינף טאָג שפעטער. אין יענער צייט האבען זיך געפונען
אין ניס דריי שרעקליכע באַנדיטען און זיי האבען ערמאָרדעט אין גאס יעדען איינציגען,
וועלכען מען האט גערעכענט פאר א באַנאָפּאַרטיסט. אייער עקסעלענץ האט דאך גע-
מוזט הערן פון דיווע מערדעריי.

— זעהר ווייניג, דען אין יענער צייט בין איך געווען ווייט פון פראַנקרייך.
— אריינקומענדיג אין ניס, האט בעטרוציאָ פאָרטגעזעצט, איז מען בוכשטעפליך
געגאנגען אין בלוט. אויף יעדען טריט האט מען געטראָפּען מתיים. דיא אָרגאַניזירטע
באַנדיטען האפען געמאָרדעט, גערויבט און געפּרענט.

זעהנדיג דיזע שלאכטעריי האָב איך געשיידערט. ניט וועגען מיר, דען וואס האב איך ארימער קאָרסיקאָנער פישער געהאט מורא צו האבען? אין גענענטהייל, דיזע צייט איז פאר אונז קאָנטרעבאָנדיסטען געווען זעהר א גוטע. אבער איך האב געציטערט פאר מיין ברודער, וועלכער איז געווען א נאָפאָלעאָנער אָפיצער, וואָס איז געקומען צוריק פון דער ארמעע אין זיין אָפיצערסקער אוניפאָרמע.

איך בין געלאָפֿען אין האָטעל וואו ער האט זיך אָפגעשטעלט. מיין הארץ האט מיך ניט אָפגענארט. מיין ברודער איז מיט א סאָג פריהער אָנגעקומען אין נים און ער איז ערמאָרדעט געוואָרען אויף דער שוועל פון האָטעל.

איך האב געטאָן אלעס מעגליכע אויף דער וועלט אום צו וויסען ווער דיא מערדער זיינען, אבער קיינער האט מיר ניט געוואָלט זאגען זייערע נעמען, אזוי האט מען פאר זיי מורא געהאט. צוערשט האב איך געטראכט וועגען דיא פראנצויזישע גערעכטיגקייט, וועלכע מען האט מיר אזוי געלויבט, און איך בין געאנגען צום פראָקוראָר.

— און דיזער פראָקוראָר איז געווען הערר ווילפאָר? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— יא, עקסעלענץ. איך האב איהם דערציילט דיא נעשיכטע און ער האט מיך אויסגעהערט. צוערשט האט ער זיך געזוכט אויסצודרייען און דאן האט ער מיר געענטד פערט מיט כעס, אז מיין ברודער איז געווען א באָנאָפארטיסט, איז זעהר רעכט דאס מען האט איהם געהארגעט. איך בין א וויילע געבליבען שטיל, ווען איך האב דאס פון איהם געהערט, דאן האב איך מיך גענהעהנט און האב צו איהם געזאָגט מיט א שטר לער שטימע:

— גוט, איהר געפינט דאס פאר רעכט, וואס מען האט ערמאָרדעט מיין ברודער, ווייל ער איז געווען א באָנאָפארטיסט. ווייסט-זשע, אז איך בין אויך א באָנאָפארטיסט, און איך בין אויך מודיעה איין זאך, דאס איך וועל איך טויטען. אלזאָ פון דיזער שטונד צאָן זאלט איהר זיך היטען פאר מיר, דען אין דער צייט ווען איך וועל איך בענגענען זייט איהר א טויטער מענש. און איידער ער איז געקומען צו זיך פון צוטומלונג האב איך אויפגעמאכט דיא טהיר און בין פערשוואַנדען.

פון דיזער צייט אָן איז ער אליין ניט ארויס פון שטוב. ער האט מיך געזוכט איבעראל, אבער גליקליכער ווייזע בין איך געווען גוט בעהאלטען. דאן האט ער אָנגעד פאנגען צו ציטערן אין אלע גלידער. ער האט מורא געהאט צו בלייבען ליינגער אין נים און האט געבעטען, אז מען זאל איהם פערזעצען אין אנאנדער שטאָט. ער איז דאן אריבער אין מאַרסיל. אבער איהר ווייסט דאך, אז פאר א קאָרסיקאָנער, וועלכער האט געשוואָרען נקמה, איז ניטאָ קיין ווייטקייט. איך בין איהם נאָבענקומען אין מאַרסיל.

געבליכע מאָל האב איך איהם געטראָפֿען, אבער עס האט זיך ניט געהאנדעלט נאר איהם צו טויטען, איך האָב געדארפט בשעת מעשה זיך רעטען אויך. ער האט נישט געמאכט קיין טריט, אז איך זאל ניט זיין הינטער איהם. ענדליך האב איך אויסגעפונען, אז ער קומט אָפֿט אין אַטויל. אבער ער פלעגט ניט אריינקומען אין נארמען פון דער פראָנט טהיר, זאָנדערן פון וואָגען אייער עקסעלענץ איז אריינגעקומען.

איך האב ניט געהאט וואס צו טאן אין מאַרסייל און האב זיך בעזעצט אין אַטייל.
איך האב זיך דערוואוסט, אז דיא הויז געהערט צו דעם מאַרקזי סען מעראַן און דאָס
אין דער הויז וואוינט איין אלמנה אַ באַראָנעסע.

איך פלעג אלע אַבענד אַרויפֿקלעטערן אויפֿן פאַרקאַן פון גאַרטען און פלעג אהין
אַריינקוקען. איין אַווענד האב איך דאָרטען געזעהען אַרומשפאַצירענדיג אַ שיינע יונגע
פּרוי, אַ שוואַנגערע, וועלכע האט אליץ געקוקט אויף דער טהירעל פון גאַרטען. עס האט
געשיינט, אז זיא האט וועמען ערווארטעט. באלד האב איך טאקע געזעהען דורך דער
טהירעל אַריינקומענדיג אַ מאַן אַיינגעוויקעלט אין אַ לאַנגען מאַנטעל, אין וועלכען איך
האב גלייך דערקענט דעם פּראָקוראַר ווילפּאַר. דיא פּרוי איז איהם געלאָפּען ענטקעגען
און זיי האבען זיך געקושט און געהאלזט.

איך וואלט זעהר לייכט געקענט אויספיהרען מיין פלאַן, אָבער דיא פּרוי איז מיר
געווען אין וועג און איך האב עס געלאָזען אויף אַנאנדער מאָל.

דריי טעג שפעטער האב איך געזעהען וויא אַ דינער איז אַרויסגעריטען אויף אַ
פּערד פון הויז און איז געפלויען נאך מאַרסייל. איך האב פּערשטאנען, אז מען לויפט
עס רופען דעם פּראָקוראַר. אַ פּאַר שטונדען שפעטער איז טאקע געקומען צופליהען
רייטענדיג אַ מאַן אין אַ לאַנגען מאַנטעל. דאס איז געווען ווילפּאַר.

יעצט האב איך מיך שוין ניט בענגונגעט מיט'ן קוקען אליין אין גאַרטען, איך האב
אַרויסגענומען מיין דאָלד און האב בעטראכט זיין שארפען שפיץ און בין אַריינגעשפּרונגען
אין גאַרטען.

מיין ערשטע זאך איז געווען צו לויפען צו דער גאַרטען טהיר, דורך וועלכער ווילפּאַר
איז אריין און אויפֿשליסען דיא טהיר, וואס ווילפּאַר האט פּערשלאָסען פון אינעוועניג.
יעצט האב איך געהאט פריי דעם אַרויסלויפען. איך האב דאן בעטראכט דעם גאַרטען,
ער איז געווען פיערעקיג און אין מיטען זיינען געשטאנען גרויסע געדיכטע בוימער.

אום אַריינצוגיין פון גאַרטען אין הויז אדער פון הויז אין גאַרטען, האט מען געמוזט
פּערבייגיין דיא געדיכטע בוימער.

אין דיעזער צייט איז געווען סעפטעמבער. דער ווינד האט שטארק געבלאָזען. דיא
בלייכע לבנה איז אלע וויילע פּערדעקט געוואָרען פון געדיכטע וואַלקענס. איך בין גער-
שטאנען אונטער דיא געדיכטע בוימער און עס איז געווען שווער צו זעהען, אז אַ מענטש
שטייט אונטער זיי.

איך האב מיך בעהאַלטען אונטער דיא בוימער, ביי וועלכע ווילפּאַר האט געדארפט
פּערבייגיין. קוים האב איך מיך אַרונטערגעשטעלט אונטער דיא בוימער, וועלכע דער
ווינד האט געבויגען איבער מיר, האב איך געהערט עפּנס אַ מין קרעכצען. אבער איהר
מוזט דאך וויסען, עקסעלענץ, אדער איהר ווייסט ניט, אז אַ מענטש, וועלכער וויל בעגיין
אַ מאָרד, דעם דאכט זיך אלע מאָל, אז עפעס שטייט אין דער לופט. צוויי שטונדען
זיינען פּערגאנגען. אין וועלכען איך האב געגלייבט עטליכע מאָל צו הערן קרעכצען. עס
האט געשלאָגען צוועלף ביי נאַכט.

דער קלונג פון קירכען טורעם איז נאך ניט פּערגאנגען, וויא איך האב בעמערקט
פּיער אין אַ פענסטער איבער דיא טרעפּ, פון וועלכער מיר זיינען אריין אין גאַרטען.

דיא טהיר האט זיך אויפגעמאכט און דער מאן אין מאנטעל איז ערשיענען. עס איז געווען דער שרעקליכער מאמענט; אָבער צו דיזען מאָמענט בין איך שוין געווען פון לאַנג אָן פאַרברייטעט, און קיין זאך איז אין מיר ניט געווען אָפּגעשוואַכט. איך האב ארויסגעדי צויגען מיין מעסער און האב איהם אויפגעמאכט און איך האב מיך צוגעגרייט.

דער מאן אין מאנטעל איז געגאנגען גלייך צו מיר. ער האט געטראָגען אין דער האַנד א רידעל און עפעס איינגעוויקעלט אין מאנטעל. ניט ווייט פון מיר האט ער אראָפֿ־געשטעלט אויף דער ערד א קעסטעל און האט זיך גלייך גענומען גראָבען. ער האט אויסגעגראָבען א קליינע גרוב און האט אריינגעלייגט דיא קעסטעל און האט צוריק פערשאַטען דיא גרוב. דאָן האט ער בעדעקט דעם פלאַץ מיט טרוקענע גראָז, אז עס זאל ניט זיין קיין צייכען.

אין דיזער מינוט האב איך זיך אויף איהם א וואָרף געטאָן און האב איהם ארייני געיאָגט מיין מעסער אין דיא ברוסט, זאָגענדיג:

— איך בין בעטרוציאָ! דיין טויט פאר מיין ברודער און דיין אוצר פאר זיין אלמנה.

דו זעהסט, אז איך האב געהאלטען וואָרט.

איך ווייס ניט, אויב ער האט געהערט מיינע ווערטער; איך גלויב עס ניט, דען ער איז געפאלען אָדון א שום געשריי. איך האב געפיהלט וויא זיין בלוט איז געפלאָסען איבער מיינע הענד און מיין געזיכט, אבער איך בין געווען שבור. איך בין געווען צוטומעלט; דאס בלוט האט מיך אָפּגעפרייזט אַנשטאָט צו ברענען.

אין איין מינוט האב איך אויפגעגראָבען דיא גרוב און האב ארויסגענומען דיא מעסטעל. איך האב שנעל פערשאַטען דיא גרוב און איך האב מיטגענומען דיא קעסטעל און בין ארויסגעלאָפען. איך האב פערשלאָסען דיא גאַרטען טהיר פון דער אויסענזייט און האב מיטגענומען דעם שליסעל.

איך בין דאן געלאָפען ביז צום טייך און איך האב אויפגעמאכט דיא קעסטעל. ישטעלט זיך אבער פאָר מיין איבעראַשונג, עקסעלענץ, אז אַנשטאָט איין אוצר האב איך דארטען געפונען א לעבעדיגע זאך. א ניי געבאָרענעס קינד איז געווען איינגעוויקעלט אין פייע וועש און זיינע בלויע הענד און רויטע געזיכט האבען געוויזען, אז ער איז געווען דער ישטיקט. איך האב דאס קינד ניט געוואָלט אריינזאָרפען אין וואַסער, דען איך האב געדעכענט פיעלייכט איז ער נאך ניט טויט. אין א מינוט ארום האב איך טאַקע דערהערט וויא ביי איהם בעוועגט זיך דיא האַרץ. איך האב איהם גלייך אָפּגעבונדען דעם שטריקעל פון האַל, מיט וועלכען ער איז געווען דערשטיקט, און איך האב איהם אָנגעפאנגען אריינצובלאָזען לופט אין דיא לונגען. אין א פערטעל שעה ארום האט ער ארויסגעלאָזען א געשריי.

איך האב אויך ארויסגעשטויסען א פריידען געשריי. דען פאר דעם מאָרד, וואָס איך האב בעאַנגען, האב איך גערעכענט א קינד דאס לעבען. איך האָב גלייך גענומען דעם אינגעלע, עס איז געווען איין אינגעל, און דאס קעסטעל און בין אריין אין פאָרוי. איך בין צוגעקומען צו א פינדעל הויז און האב אָפּגעריסען א שטיקעל פון זיין וועש, כדי איך זאל קענען דאס קינד דערקענען ווען איך וועל איהם א מאָל וועלען פאָדערן צוריק; איך האב איהם אריינגעוואָרפען אין קאַרב און האב אָנגעקלונגען און בין ענטלאָפען.

פערצהן טעג שפעטער בין איך געווען ביי מיין שוועגערין. איך האב איהר דערציילט דיא נאנצע געשיכטע. דאן האט זיא צו מיר געזאגט:

— זשאָוואַני, דו האסט געדארפט בריינגען דאס קינד אהער, וואָלטען מיר פאר איהם געווען עלטערן, וועלכע ער האט פערלאָרען און מיר וואלטען איהם א נאָמען געגעבען בענדערטאָ.

איך האב איהר דערלאָנגט דיא שטיקעל וועש פון דעם קינד און האב איהר געזאָגט, אז מיר וועלען פאָדערן דאס קינד צוריק, ווען מיר וועלען זיין רייכער.

— יעצט, האט בעטרוציאָ געזאָגט, איז דיזע געשיכטע צו ענדע, עקסעלענץ. איהר האט געוואלט הערן פון מיר נאך איינע. וועלכע איז עס?

— דיא צווייטע איז, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, דער פערברעכען פאר וועלכען איהר זייט געווען בעשולדיגט, ווען איהר האט געפאָרדערט דעם גייסטליכען בוזאָני פאר איהם זיך מתודה צו זיין און ער איז געקומען צו אייך אין געפונגניס.

— עס וועט אפשר זיין צו לאנג פאר אייך, עקסעלענץ?
— וואס שאַט עס? עס איז יעצט קוים צעהן א זייגער, און איהר ווייסט דאך, אז איך שלאָף ניט, און איך גלויב, אז איהר האט אויך ניט א גרויסע לוסט צו שלאָפען.

בעטרוציאָ האט זיך פערנייגט און האט וויעדער אָנגעפאנגען צו דערציילען.

— איך האב זיך נאך דיזער געשיכטע גענומען שטארק צום קאָנטרעבאָנד און עס האט מיר געגליקט. איין מאָל, ווען איך בין געגאנגען מאכען א נייע רייזע, האט מיין שוועגערין מיר געזאָגט, אז איך וועל קומען צוריק וועט זיא מיך מיט עפעס איבערראשען. איך האב געוואלט וויסען וואס דאס איז, אבער זיא האט אויף קיין פאל ניט געוואלט זאָגען, און איך בין אוועק.

אונזער רייזע האט געדויערט א זעקס וואָכען. מיר האבען געמאכט גוטע געשעפטען און מיר זיינען געווען זעהר לוסטיג.

ווען איך בין אריין אין מיין הויז, איז דיא ערשטע זאך וואס איך האב דערזעהען אין שטוב איז געווען א שיין אויסגעפוצטע וויעג, אין וועלכער עס איז געלענען א קינד פון א מאָנאָט אכט. איך האב געגעבען א געשריי פון פרייד. מיין ליעבע שוועגערין האט עס מיר געמאכט דיא איבערראשונג. וועהרענד מיין רייזע האט זיא מיטגענומען דיא שטיקלעך וועש פון דעם קינד און איז אוועק אין פאָריז און האט געפאָרדערט דאס קינד. מען האט איהר גלייך ארויסגעגעבען.

איך מוז אייך מודה זיין, עקסעלענץ, אז ווען איך האב דערזעהען דאָס שלאָפענ-דינגע קינד, האט זיך מיין ברוסט געהויבען פאר פרייד און טרערן זיינען מיר ארויס פון דיא אויגען. אבער דאס קינד איז שפעטער געווארען מיין שטראָף. דאס קינד איז געווען שיין וויא נאלד און מיין שוועגערין האט איהם פערגעטערט. אבער וויא באלד דער יונג האט אָנגעהויבען עטוואָס אונטערצוואואַקסען האט ער אָנגעפאנגען צו ווייזען זעהר שלעכטע מעלות. ווען מיין שוועגערין פלעגט גיין איינקויפען פלעגט דער יונג נבנען פון פרעמדע גאָרטען'ס, וואס ער האט בעקומען, וועהרענד אין אונזער גאָרטען האט ער געהאט פיעל בעסערע פירות.

איין טאָג ווען בענדערטאָ איז אלט געווען א פינף, זעקס יאָהר, האט זיך אונזער

ד'זר א שבו געקלאָגט, אז ביי איהם איז פערלאָרען גענאנגען פון שטוב א בייטעל מיט געלד. דאס איז בעקאנט, עקסעלענץ, אז ביי אונז אין קאָרסיקא איז ניטאָ קיין גנבים. ביי קיינעם איז קיין זאך ניט פערשלאָסען און קיין מאָל ווערט ניט געגנבעט. דיזען טאָג איז בענדעדעטאָ ניט געווען א גאנצען טאָג אין דער היים און ער איז ערשט געקומען געגען אַבענד. ער האט געבראכט מיט זיך איין אָבעזיאַנע, וועלכע ער האט געפונען אָנגעבונדען אָן א בוים, וויא ער האט דערציילט.

מיט א מאָנאט צוריק האט דער שלעכטער יונג געהאט חשק צו האבען איין אַבעזיאַנע. דיזער חשק איז איהם וואַהרשיינליך געקומען פון דעם זעהען א מאַן מיט אָבעזיאַנעס, וועלכער איז געווען אין אונזער שטעטעל.

— מען געפינט ניט אזוי קיין אָבעזיאַנעס אין א וואַלד, איבערהויפט אָנגעשמיטע, האב איך צו איהם געזאָגט. זאָג מיר בעסער דעם אמת, וואו האסטו גענומען דיא חיה? בענדעדעטאָ האט זיך אזוי גוט פערענטפערט, אז עס וואַלט געפאסט פאר א שטר דירטען ליגנער. איך בין אין כעס געוואָרען און ער האט געלאַכט. איך האב דאן גענומען איהם שטראַשענען מיט קלעפּ, האט ער אָפּגעטראָטען א פּאָר שריט און האט געזאָגט: — דו קענסט מיר ניט שלאָגען, האט ער געזאָגט. דו האסט קיין רעכט ניט; דו ביזט ניט מיין פּאָטער.

מיר האבען זיך אויף קיין פאל ניט געקענט ערקלערן, ווער עס האט איהם דאס געקענט אויסזאָגען. זיין ענטפער האט מיר דערשראָקען. איך האב אראָפּגעלאָזען דיא האנד, מיט וועלכער איך האב איהם געוואלט דערלאנגען א קלאַפּ. דער יונג האט געזענט. פון דעם טאָג אָן איז ער געוואָרען אלץ ערגער און ערגער. און וויא עס שיינט איז דיא ליעבע צו דעם יונג פון מיין שוועגערין געוואקסען מיט דער מאָס, וויא ער איז ערגער געוואָרען. ווען ער איז אלט געוואָרען עלף יאָהר זיינען זיינע קאָמעראַדען געווען אכטצעהן און צוואנציג יעהריגע יונגען פון דער שלעכטער סאָרט. איך האב שוין געהאט פון דעם געריכט איין אָנמעלדונג, אז איך זאל אַכטונג געבען אויף דעם באַי.

איך האב זיך דערשראָקען, דען דער סוף וואלט געקענט זיין א מיאוסער. איך האב געדארפט מאכען א ריזע און איך האב איהם מורא געהאט צו לאָזען אליין אין דער היים. איך האב גערעכענט, אז איך וועל איהם מיטנעמען אויפ'ן ים וועט איהם דער שיף לעבען און דיא אָרדנונג ענדערן. איך האב איהם אלזאָ אָפּגערופען אָן א זייט און האב איהם אָפּגעמאָלט דיא ים ריזע מיט דיא שענסטע פאַרבען און האב איהם פאַר געלייגט מיט מיר צו מאכען דיא ריזען. ער האט מיר געלאָזען אויסריידען ביז צום סוף און דאן האט ער ארויסגעשאסען א געלעכטער און האט געזאָגט:

— זייט איהר משוגע, ליעבער פעטער (ווען ער איז געווען גוט אויפגעלייגט האט ער מיר גערופען מיט דיזען נאָמען)! איך זאל פערבייטען מיין לעבען, וועלכען איך פיהר אויף אייערן, מיין טייערע פּוילקייט אויף אייער שרעקליכע ארבייט! פערבריינגען דיא נעכט איז קעלט און דיא טעג אין היין; שטענדיג זיך בעהאלטען און כאַפּען א קייל פון א ביקס, ווען מען בעווייזט זיך, און דאס אלעס אים צו פערדינען א ביסעל געלד! געקד האב איך וויפּיעל איך וויל. דיא מוטער אַסונטאָ גיט מיר געלד ווען איך וויל. אלזאָ זעהט

אחזר דאד נאנץ נוט, אז איך וואלט זיין א גרויסע בהמה, ווען איך זאל אָננעמען איינע פֿאַרשלאָגן.

איך בין געווען צוטומעלט איבער דיזע פרעכהייט און ערקלערונג. בענדעטאָ איז אוועק שפילען מיט זיינע קאָמערציען און האט אויף מיר געצייגט וויא אויף א משר גענעם.

— א פראַכטפֿאַלער קינד, האט מאָנטע קריסטאָ געמורמעלט.

— אָה, ווען ער וואָלט געווען מיין זון, אדער אפילו מיין פלעמעניק, וואלט איך איהם שוין ארויפגעפיהרט אויפ'ן רעכטען וועג, אבער דער געדאנקען, אז איך וועל שלאָגען א קינד, וועמעס פאָטער איך האב דערהארגעט, האט מיך ניט צוגעלאָזען איהם צו שטראַפען.

איך האב אלזאָ אָנגעזאָגט מיין שוועגערין, אז זיא זאל נוט אכטונג געבען אויף דעם יונג און אליין האב איך געקלערט, אזוי וויא ער קען שרייבען און לעזען, וועל איך איהם אוועקגעבען אויף א שיף פאר א סעקרעטער און מען זאל איהם צונעמען אויפ'ן שיף מיט געוואלד. באלד דערויף בין איך אוועק אין פראַנקרייך.

אונזער יעצטיגע ריזע איז געווען א שווערע. עס איז געווען אין 1829 און איז יענער צייט האט דיא רעניערונג אונז זעהר שטארק געהיט. ווען מיר זיינען געשטאנען מיט אונזער שיף אין דעם קאנאל צווישען באַקער און ענימאָרט, זיינען אונז בעפאלען דיא צאהלבעאמטע מיט זשאַנדארן און האבען געפאנגען אונזער שיף. עס איז געווען א פינסטערע נאַכט און איך האב זיך אַראָפּגעלאָזען פאָמעלאַך אין וואסער. עס איז מיר געלונגען אונבעמערקט צו צושווימען צום ברעג פון באַקער און איך בין געווען גערעטעט. אויף דעם וועג צו באַקער האב איך געהאט א בעקאנטע קרעטשמע, אבער פאר אכט יאָהרען האט דיא קרעטשמע געקויפט אַנאַנדער אייגענטימער, איין אמאָליגער שניידער פון מאַרסיל. ביי איהם האב איך געוואלט גיין בעטען נאַכטלעגער.

— און וויא האט געהייסען דער נייער קרעטשמאַר? האט מאָנטע קריסטאָ גע' פֿרעגט, וועמען עס האט אָנגעפאנגען צו אינטערעסירען דיא געשיכטע.

— ער האט געהייסען קאַדרוס. ער איז געווען א שטאַרקער יונג פון א יאָהר פֿערציג, פינף און פֿערציג און האט אונז א מאָל געצייגט גרויסע דינסטען דורך זיין פֿער' שטאַנד און זיין מוטה.

— און אין וועלכען יאָהר האט דיא געשיכטע פאסירט? האט מאָנטע קריסטאָ געפֿרעגט.

— אין יאָהר 1829, דען דריטען יוני, אַבענד.

— אָה, האט דער גראַף אויסגערעט. נוט, דערציילט ווייטער.

— ווען איך בין צוגעקומען צו דער קרעטשמע, בין איך ניט אריין דורך דיא פראַנט זיר, ווייל מיר פלעגען עס קיין מאָל ניט טאָן, איך האב אריבערגעקלעמערט דעם פֿאַרקאָן פון גאָרטען און בין אריין אין דער הינטער טהיר. צווישען דעם אויבערשטען צימער און דעם קעלער האט זיך געפונען א קליין שטיבעל, וועלכע איז געווען בעדעקט פֿאַר מיט לייכטע ברעטער. אין דיזער שטיבעל האב איך שוין אייניגע מאָל געגעכטיגט.

אין: ביך וויטער אהין אריינגערקאכען און פון דארטען האב איך געוואלט וויסען אויב עס זיינען דא פרעמדע אין קרעטשמע.

מיום האב איך עס געטאן וויא איך האב געהערט אַנקומענדיג קאַדרוס'ן מיט א פרעמדען מאן. דער מאן איז געווען א פערלער פון גאַלד זאַכען, וועלכער רייזט ארום אלע שטעט און יאָרדען און האט ביי זיך אויף א פופציג טויזענד פראַנק פערמעגען.

קאַדרוס איז אריין דער ערשטער אין צימער און האט גערופען זיין פרוי.

— הע! קאַראַנטע, האט ער געזאָגט, דער בראַווער גייסטליכער האט אונז גיט אָפגענאַרט, דער דיאַמאַנט איז א גוטער.

א פריידען געשריי האט זיך דערהערט און דיא קרענקליכע פרוי איז אריינגעלאָפּען בלייך וויא א טויטע.

— וואָס זאָגסטו? האט זיא געפרעגט.

— איך זאָג, אז דער דיאַמאַנט איז א גוטער. אָט איז דער בעסטער גאַלדשמיד פון פאַריז און ער וויל אונז געבען פאר איהם פערציג טויזענד פראַנק, אבער אום צו זיין זיכער, אז דער דיאַמאַנט געהערט אונז, וויל ער האבען, אז דו זאלסט איהם אויך דערציילען דיא געשיכטע וויא דער שטיין קומט צו אונז.

— דערציילט מיר מאַדאַם, האט דער פערלער געזאָגט, וועלכער האט בעטראכט דיא ארימע קרעטשמע מיט דער קראַנקער פרוי.

דיא פרוי האט איהם דערציילט דיא געשיכטע מיט עדמאָן דאַנטעס און מיט דעם גייסטליכען און וויא דער גייסטליכער האט זיי איבערגעגעבען דעם דיאַמאַנט.

— אלזאָ דיא געשיכטע שטימט און זיא מוז זיין ריכטיג, האט דער פערלער וויא צו זיך אליין געמורמעלט. נאָר מיט'ן פרייז זיינען מיר גיט אייניג.

— וואָס הייסט גיט איינשטימיג! האט קאַדרוס אויסגערופען. מיר דאכט זיך, אז איהר האט איינגעווייליגט אין דעם פרייז וואס איך האב ביי איך געבעטען.

— דאס הייסט, האט דער גאַלדשמיד געזאָגט, דאס איך האב געבאַטען פערציג טויזענד פראַנק.

— פערציג טויזענד! האָט קאַראַנטע אויסגערופען. מיר וועלען איהם גיט אָפגעבען פאר דעם פרייז. דער גייסטליכער האט אונז געזאָגט, אז ער איז ווערטה פופציג טויזענד פראַנק און נאך אָהן דיא איינפאַסונג.

— און וויא האט געהייסען דער גייסטליכער? האט דער פערלער-גאַלדשמיד געפרעגט.

— דער גייסטליכער בוזאַני, האט דיא פרוי געענטפערט.

— צייגט מיר דעם שטיין, איך וויל איהם נאך א מאָל בעטראכטען. אָפט שאצט מען שלעכט א שטיין ביין ערשטען מאָל.

קאַדרוס האט ארויסגעצויגען פון פאַקעט א קליינע קעסטעלע, ער האט זיא אויפֿ-געמאכט אין האט זיא דערלאנגט דעם גאַלדשמיד. ביי דעם אַנבליק פון דעם דיאַמאַנט, וועכער איז געווען גרויס וויא א קליינער ניסעל, געדיינט איך נאך אזוי וויא איך וואכט

עס געזעהען היינט, האבען דיא אויגען פון קאַראַנטע געפּישצט פון מערדעריי.

— און וואס דענקט איהר פון דאס אלעס, טהירי-הערער? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט, גלויבט איהר אין דיזער מעשה?

— יא, עקסעלענץ, האט בעטרוויאָ געענטפערט, איך האב קאָדרוס'ן ניט גער האלטען פאר א שלעכטען מענשען, און איך האב איהם געהאלטען פאר אונפעהיג צו בענין א פערברעכען אדער א נבה.

— דאס מאכט מעהר עהער פאר אייער הארץ וויא פאר אייער ערפאהרונג, הערר בעטרוויאָ. האט איהר געקענט דיזען עדמאָן דאָנטעס, פון וועלכער דאָ איז דיא ריידע?

— ניין, עקסעלענץ, ביז דעם מאָל האב איך פון איהם קיין מאָל ניט געהערט ריידען. און נאָך א מאָל האב איך געהערט זיין נאָמען פון גייסטליכען בוזאָני, ווען איך בין געווען אין געפענגניס אין נים.

— גוט, דערציילט ווייטער, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— דער גאָלדשמיד האט גענומען דיא קעסטעלע. דאן האט ער ארויסגענומען פון פאָקעט א צוויינגעל מיט א קליינע שאָל און געוויכט און האט ארויסגענומען דעם שטיין פון רינגעל און האט איהם אָפגעוועגט.

— איך וועל אייך געבען פאר איהם פינף און פערציג טויזענד פראַנק, האט ער געזאָגט, און ניט מעהר א סו. מעהר האב איך איבערהויפט קיין געלד ניט ביי מיר.

— דאס האט ניט צו זאָגען, איך וועל מיטגיין מיט אייך אין באַקער און דאָרטען וועט איהר מיר געבען דיא פינף טויזענד פראַנק, האט קאָדרוס געזאָגט.

דערויף האבען זיי זיך אָנגעפאנגען צו דינגען און דער גאָלדשמיט האט שוין גע- וואלט אוועקגיין.

— גוט, האט קאָדרוס געזאָגט, נעמט דעם שטיין פאר פינף און פערציג טויזענד פראַנק; אבער מיין פרוי וויל א גאָלדענע קייט און איך וויל א פאָר זילבערנע אוירינגלעך. דער גאָלדשמיד האט ארויסגענומען א קעסטעלע מיט צירונג און קאָדרוס מיט זיין ווייב האבען זיך אויסגעזוכט וואס זיי האבען פערלאָנגט.

— און וואו זיינען דיא פינף און פערציג טויזענד פראַנק? האט קאָדרוס געפרעגט.

— אָט זיינען זיי. און דער גאָלדשמיט האט אויפגעציילט אויפ'ן טיש פופצעהן טויזענד פראַנק אין גאָלד און דרייסיג טויזענד אין באַנק בילעטען.

— וואָרט איך וויל אָנציינדען א לאַמפ, האט סאַראָנטע געזאָגט, עס איז דונקעל און מען קען האבען א טעה.

אין אמת'ן איז עס טאקע געוואָרען פינסטער וועהרענד זיי האבען דא אונטער- האנדעלט, און מיט דער נאכט איז געקומען דער שטורם, וועלכער האט זיך געזעהען פאר נאכט. מען האט פון ווייטען געהערט ברומען דעם דונער. אבער ניט דער גאָלד- שמיד און ניט קאָדרוס מיט זיין ווייב האבען זיך געקומען וועגען שטורם. זיי זיינען געווען בעשעפטיגט מיט דעם געלד טייוועל.

איך זעלבסט האב עפעס געפיהלט א מין ציטערן, ווען איך האב דערזעהען דיזע מאַסע גאָלד. עס האט זיך מיר געדאכט, אז איך חלום און וויא דורכ'ן חלום בין איך געווען צוגעשמיר צו מין פלאַץ.

קאדרום האָט געציילט און נאך א מאָל געציילט דאס געלד, דאן האט ער געלאָזען ציילען דאס געלד זיין ווייב.

— נו, איז ריכטיג? האט דער פּעדלער געפרעגט.

— יא, האט קאדרום געענטפערט. קאראנטע, בריינג א זאק אויף אריינצולייגען דאס געלד. קאראנטע האט ארויסגענומען א לעדערנעם בייטעל פון שאף און מען האט אהין אריינגעלייגט דעם פערמענען.

קאדרום האט איינגעלאדען דעם גאָלדשמיד צו סאָפּער, אבער דויער האט זיך ענטזאגט, ווייל ער האט נעמוזט זיין באַצייטענס אין באַקער.

— טאָמער וועט זיך אייך מאַכען נאך גייסליכע פּוּזאַניס, זאלט איהר מיר שרייבען אין פּאַרזי, וועל איך קומען עקספרעס. מיין אדרעס, איז: יאָאַנעס פּאַלידראַיאַל שטיין גאַלעריע 45.

דער דונער האט געגעבען א שרעקליכען קלאַפּ און עס האט זיך באלד פּערלאָשען דער לאַמפּ.

— אָה, אָה, האט קאדרום געזאָגט, און איהר ווילט גיין אין דיזען וועטער?

— איך האב קיין מורא ניט פאר'ן דונער, האט דער פּעדלער געענטפערט.

— און פאר נגבים? האט קאראנטע געפרעגט, דער וועג איז ניט גאנץ זיכער וועגען דער יאָריד צייט.

— אָה, וואס אַנפּעלאַנגט דיא נגבים, האט יאָאַנעס געענטפערט, האב איך פאר זיי דאָס: ער האט דערביי ארויסגעצויגען א פּאַר קליינע פּיסטאָלעטען אָנגעלאָדען ביז'ן שפיץ. אַט בילען יעצט אויף מיר צוויי הינד; זיי זאלען נאר ניט וועלען האבען מיין דיאמאנט.

קאדרום און זיין פרוי האָבען געוועקסעלט א פינסטערן בליק. עס שיינט, אז אין דיזער מינוט האבען זיי געהאט א שרעקליכען געדאַנקען.

— דען, גליקליכע ריזע, האט קאדרום געזאָגט.

— איך דאַנק אייך, האט דער גאָלדשמיד געזאָגט. ער האט גענומען זיין שטעקען און איז ארויסגעגאנגען, ביין אויפמאכען דיא טהיר האט דער ווינד געגעבען אזא בלאַז אריין, דאס דער לאַמפּ איז באלד פּערלאָשען געוואָרען.

— א שרעקליכער וועטער! האט ער געזאָגט און איך מוז מאַכען צוויי מייל אין דיזען וועטער!

— בלייבט, האט קאדרום געזאָגט מיט א ציטערדיגע שטימע. מיר וועלען אייך גוט אויפנעמען.

— ניין, איך מוז גיין נעכטיגען אין באַקער. אַדיע, קאדרום איז געגאנגען ביז דער שוועל.

— עס איז ניטאָ קיין הימעל און קיין ערד, האט דער גאָלדשמיד געזאָגט ארויס גייענדיג אין דרויסען. דארף איך נעמען לינקס אדער רעכטס?

— רעכטס, האט קאדרום געענטפערט. מען קען קיין טעות ניט האבען, דער וועג איז בעפלאַנצט פון ביידע זייטען מיט בוימער.

— גוט, איך בין שוין אויפ'ן רעכטען וועג, האט דער פּעדלער שוין פון ווייטען
געזאָגט.

— פּערמאַך דיא טהיר, האט קאַראַנטע געזאָגט, איך האב פיינט איין אָפּענע
טהיר ווען עס דונערט.

ער איז אריינגעגאנגען און איז גלייך צוגעגאנגען צום שאַף און האט ארויסגענומען
דעם לערנעם בייטעל מיט געלד און דיא באַנק בילעטען.

איך האב אויף מיין לעבען ניט געזעהען אזא אויסדרוק אויף געזיכטען, וויא דיזע,
פון וועלכע דער שוואַכער פּלאַס פון דעם לאַמפּ האט בעלויכטען דיא געמיינהייט. איבער
הויפט דיא פרוי איז געווען שרעקליך; איהר פיבערציטערנעש האט זיך נאך פּערדאָפּעלט.
איהר געזיכט איז געוואָרען פון בלייך געל און איהר איינגעגראָבענע אויגען האבען
געפּלאַמט.

— צו וואָס, האט זיא געפּרעגט מיט א טיעפער שטימע, האַסטו איהם געבעטען
דאָ נעכטיגען?

— אָבער, האט קאַדרוס געענטפּערט מיט א שוידער, אום... אום ער זאל ניט
דארפּען גיין אין באַקער.

— אה, האט דיא פרוי געזאָגט מיט א זאָנדרעבארען אויסדרוק, איך האב גע
גלויבט פאר אַנאָדער זאך.

— ווייב! ווייב! האט קאַדרוס אויסגערופּען, פאר וואָס האסטו אזעלכע געדאַנקען?
און ווען דו האַסט זיי, פאר וואָס בעהאַלסטו זיי ניט פאר זיך?

— גאַנץ גלייך, האט זיא געזאָגט נאך א קורצען שווייגען, דו ביסט ניט קיין מאַן.
— וואָס הייסט! האט קאַדרוס אויסגערעט.

— ווען דו וואַלסט געווען א מאַן, וואַלט ער ניט ארויסגעגאנגען פון דאַנען.

— ווייב! וואָס רעדסטו? האט ער אויסגערופּען.

— אדער ער וואַלט ניט אָנגעקומען אין באַקער.

— ווייב! האט ער ווידער געשריען.

— דער וועג איז געבויגען און ער מוז גיין מיט'ן וועג, וועהרענד נעמענדיג דעם
וועג מיט'ן קאַנאַל קען מען איהם קירצער מאַכען.

— ווייב, דו רופסט אַראָפּ דעם שטורם פון אויבען! הער... .

מען האט טאַקע דערהערט שרעקליכע דונער קלעפּ בעגלייטעט פון בליצען, וועלכע
האבען פּאַמעלאַך פּערהילכט, אזוי וויא זיי וואַלטען וועלען ענטלויפּען פון דער פּערפּלובי-
טער הויז.

— יעזוס! און קאַראַנטע האט זיך איבערגעציילעמט.

און אין דערזעלבער מינוט און אין מינען פון שרעק, וועלכער פּאַלנט געוויינליך
נאָך א דונער קלאַפּ, האט מען געהערט קלאַפּען אין טהיר. קאַדרוס און זיין פרוי האָבען
געשוידערט און האבען זיך אָנגעקוקט איינער דעם אנדערן.

— ווער איז דאָרטען? האט קאַדרוס אויסגערופּען צונויפּשאַר יג דאָס געלד
אויפ'ן טיש און פּערדעקענדיג דאס מיט דיא הענד.

— איך, האט א שטימע געענטפּערט.

— ווער איז דער איד? האט קאָדְרום געפרענט.
— עה, סאַקראַמענט! יאַאַנעס דער גאַלדשמיד.
— נו, וואס האסטו געזאָגט, האט קאַראָנטע געזאָגט מיט אַ שרעקליכען שמייכעל.
זעהסטו, אז דער לעבער גאָט שיקט איהם אונז צו. קאָדְרום איז אנידערגעפאלען אויף זיין שטוהל.

קאַראָנטע איז אין געגענטהייל אויפגעשטאַנען און איז געגאַנגען מיט אַ פעסטען פוס צו דער טהיר און האט זיא אויפגעמאַכט.

— קומט אריין, לעבער הערר יאַאַנעס, האט זיא געזאָגט.
— ביי מיין לעבען, האט דער גאַלדשמיד געזאָגט זייענדיג דורך און דורך גענעצט, עס שיינט, דאס דער טיוועל וויל ניט, אז איד זאל היינטיגען אווענד זיין אין באַקער. איהר האט מיך פריהער געבעטען ביי אייך צו נעכטיגען: יעצט נעם איד אָן איייער אָנבאַט.

קאָדְרום האט געמורמעלט עטליכע ווערטער און האט אָפגעווישט דעם שווייס, וועלכער האט גערונען פון זיין שטערן. קאַראָנטע האט פערשלאָסען דיא טהיר הינטער דעם גאַלדשמיד.

6טער קאַפיטעל

אַ רעגען פון בלוט.

ווען דער גאַלדשמיד איז געווען אין צימער איז קאַראָנטע געווען זעהר פריינדליך צו איהם. זיא האט דערלאנגט צום טיש עסען און האט איהם דערלאנגט דעם בעסטען חלק. ווען דער גאַלדשמיד וואָלט דיזע פרוי געקענט פון פריהער וואָלט איהם דיזע נומסקייט אויפפאלען, אבער ער האט זיא ניט געקענט און ער האט זיך ניט געמאַכט קיין געדאַנקען. קאָדְרום, אין געגענטהייל, האט געשוויגען און מען האט געזעהען, אז אין איהם גייט עפעס פאָר.

דער גאַלדשמיד האט עטליכע מאָל אויפגעמאַכט דיא טהיר פון גאָס צו זעהען אויב דער רעגען האט אויפגעהערט. אבער עס האט געגאַסען עמער וויין.

קאַראָנטע האט דערוויל געמאַכט פאר'ן פּעדלער אַ בעט אין צימער איבער מיר און האט איהם געזאָגט, אז ער קען גיין שלאָפען ווען ער וויל.

דער פּעדלער האט נאך אַמאָל אַ קוק געטאָן דרויסען און איז ארויפגעגאַנגען אין צימער. איך האב געהערט קנאַקענדיג דיא ברעמער איבער מיין קאָפּ און דאן האב איך געהערט, אז דער פּעדלער האט זיך אריינגעלייגט אין בעט.

איך בין געווען אין בעסטען שלאָף, בין איך פּלוצלונג אויפגעוועקט געוואָרען דורך אַ שאַס און אַ שרעקליכען געשריי. באלד האט זיך דערהערט אַ פאל פון אַ קערפער גראַדע איבער מיין קאָפּ.

איך האב מיך שנעל אויפגעכאַפט און האב געפיהלט אז עפעס וואַרעמעס טריפט אויף מיר פון אויבען. נאך דעם געטומעל איז געוואָרען שטיל. איך האב דערהערט שווערע טריט אויף דער טרעפּ. אַ מאָן איז אַראָפּגעגאַנגען אין צימער און איז צוגעגאַנגען צום אויבען.

דער מאן איז געווען קאָדורוס. זיין געזיכט איז געווען בלייך און זיין העמד איז געווען אין גאנצען פערפלומיגט. ער האט אָנגעצונדען א ליכטעל און איז שנעל ארוםגער געגאנגען. באלד איז ער ווידער צוריקגעקומען. ער האט געהאלטען אין האנד דעם פעדלער'ס דיאמאנט; ער האט איהם א ווילע בעטראכט און האט איהם דאן איינגע וויקעלט אין זיין רויטע טיכעל און האט זיא ארומגעבונדען ארום האלץ. דאן איז ער געגאנגען צום שאף און האט ארויסגענומען דאס געלד און א פאָר העמדער און איז ענטלאָפען פון הויז.

יעצט איז שוין אלעס געווען פאר מיר קלאָר. איך האב מיך זעלבסט בעשולדיגט וואס דאָ איז פאָרגעפאלען. עס האט מיר געשיינט צו הערען א קרעכצען, און איך האב גערעכענט, אז פיעלייכט איז דער גאָלדשמיד נאך ניט טויט און איך קען איהם נאָך העלפען. איך האב זיך אָנגעשפאָרט געגען דיא לייכטע ברעטער און בין אריין אין צימער. איך בין געלאָפען צו דער ליכטעל און בין ארויף אויף דיא טרעפּ, דאָרטען האט א קערפער מיר פערשפאָרט דעם וועג: דאס איז געווען דיא לייכע פון קאָראַנטע. דער שאַס פון פיסטאָלעט איז געווען געגען איהר. זיא האט געהאט דעם גאנצען האלו איבער געשניטען. זיא איז געווען גאנץ טויט.

איך בין אריבערגעשפרונגען דעם קערפער און בין אריין אין צימער. אין צימער האָט אויסגעזעהען שרעקליך. דיא מעבעל איז געווען צו וואָרפען און איז מיטען צימער איז געלעגען דער גאָלדשמיד א געשטאָכענער מיט דריי וואונדען אין דער ברוסט. אין דער פירטער וואונד האט געשטאָכען א לאַנגער מעסער ביז'ן הענטעל. דער פעדלער איז אויך געווען טויט.

דזיער שרעקליכער ספעקטאַקעל האט מיך כמעט משוגע געמאכט. איך האב געד זעהען, אז העלפען קען איך דאָ ניט און האב געמוזט וואס שנעלער ענטלויפען. איך בין אַראָפגעשפרונגען דיא טרעפּ מיט דיא הענד אין דיא האָר און האב געברומט פאר שרעק.

אין אונטערשטען צימער זיינען געווען א פינף צאָהלבּעאַמטע און א דריי זשאַנדאַרען אלע בעוואָפענט ביז דיא ציין. מען האט מיך באלד געפאַקט. איך האב זיך אפילו ניט געוועהרט. איך האב געוואָלט ריידען, אָבער דיא שפראַך איז מיר אזוי וויא אָפגענומען געוואָרען.

איך האב געזעהען וויא דיא צאָהלבּעאַמטע האבען אויף מיר געטייטעלט מיט דיא פינגער; איך האב אויף זיך א קוק געטאָן און איך האב געזעהען אז איך בין געווען אי גאנצען בעדעקט מיט בלוט. דער וואָרעמער רעגען, וועלכען איך האב געפיהלט קאַפענדיג אויף מיר פון צווישען דיא ברעטער, איז געווען דאס בלוט פון קאָראַנטע.

— איך האב געוויזען מיט'ן פינגער אויף דעם פלאַץ וואו איך בין געווען בעהאלטען.

— וואָס וויל ער זאָגען? האט א זשאַנדאַר געפרעגט. א צאָהל בעאַמטער איז געגאנגען זעהען.

— ער וויל זאָגען, אז ער איז דורכגעגאנגען פון דאָרטען. האט ער געענטפערט.

און ער האט טאַקע געוויזען אויף דעם לאַך פון וואנען איך בין געקומען.

דאָ האב איך פערשטאנען, אז מען נעמט מיך אָן פאר'ן מערדער. איך האב בעי

קומען מיין שפראך און איך האב וויעדער בעקומען מיינע כחות. איך האב מיך בעפרייט פון דיא הענד פון דיא מענער וואס האבען מיך געהאלטען און האב אויסגערופען: דאס איז ניט איך! דאס איז ניט איך!

צוויי זשאנדארען האבען אויף מיר געציעלט מיט וויערע ביקסען.

— אָפּער, האב איך געשריען, איך זאָג אייך נאָך א מאָל, אז דאס איז ניט איך! דו וועסט דערציילען דיין געשיכטע פאר דיא ריכטער אין ניס, דערווייל קום מיט אונז. מיר גיבען דיר אויך א גוטען ראטה, אז דו זאלסט זיך ניט וועהרען.

איך האב ארום דעם גאר ניט געדענקט. איך בין געווען דערשלאָגען פון צוטומד לונג און שרעק. מען האט מיר אָנגעטאָן קייטען אויף דיא הענד און מען האט מיך צו געבונדען צו אַנעק פון א פערד און מען האט מיך אוועקגעהירט אין ניס.

דיא זשאנדארן און דיא צאָהל בעאמטע זיינען ניט געקומען אויף דעם שאָס פון דעם רעוואָלוצער, זאָנדערן ווען איך בין אריבערגעשוואומען דעם טייך איז מיר א צאָהל בעאמטער נאָכגעגאנגען, און ווען ער האט געזעהען, אז איך בין אריין אין דער קרעטשמע איז ער געלאָפען אָנזאָגען דיא אנדערע, און זיי זיינען געקומען פונקט אין דער צייט ווען דער שאָס איז געפאלען, איך בין געפאנגען געוואָרען אין אזעלכע פעהרעלטניסע, אז אלעס האט געוויזען, דאס איך בין דער שולדיגער.

איך האב מיך געמוזט האלטען ביי איין זאך: איך האב געבעטען דעם אונטער זוכונגס ריכטער, אז ער זאל לאָזען זיכען א געוויסען גייסטליכען בוזאָני, וועלכער האט זיך אָפּגעשטעלט אין דער קרעטשמע, און אויב דיא געשיכטע מיט דעם דיאָמאָנט, וועלכען ער האט געגעבען קאָדרוס'ן איז ריכטיג. צוויי מאָנאט זיינען פערפלאָסען, אין וועלכער צייט דער ריכטער האט געטאָן אלעס מעגליכעס, אום צו געפינען דעם מאן, וועלכען איך האב איהם געבעטען, איך האב שוין געהאט פערלאָרען אלע האָפּנונגען. קאָדרוס'ן האט מען ניט געכאפט. איך האב געדארפט געמשפט ווערן אויף דיא ערשטע זיצונג פון געריכט, אלס דען אַכטען סעפטעמבער, דאס הייסט, דריי מאָנאט און פינף טעג נאך מיין ארעטירונג, האט זיך געמעלדעט דער גייסטליכער בוזאָני, וועלכען איך האב שוין מעהר ניט ערווארטעט, און ער האט געזאָגט, אז ער האט ערפאָהרען דאס איך וויל מיט איהם ריידען, און ער איז אריינגעקומען צו מיר.

איהר קענט זיך פאָרשטעלען מיט וועלכער פרייד איך האב איהם געגעגענט. איך האב איהם דערציילט דיא נאנצע געשיכטע, וועלכע איך האב בייגעוואָהנט. איך האב איהם געפרעגט וועגען דער געשיכטע מיט דעם דיאָמאָנט, און געגען מיין ערווארטען האט ער געזאָגט, אז אלעס איז וואהר און ער גלויבט מיין געשיכטע, און אזוי וויא איך בין צו איהם געוואָרען צוגעצויגען פאר זיינע פריינדליכקייט, האב איך איהם דערציילט דיא נאנצע געשיכטע מיט אַטיל. מיין פרייוויליגער מתודה זיין ייד וועגען דעם מאָרד אין אַטויל האט איהם איבערצייגט, אז איך האב דעם צווייטען ניט בעגאנגען, און ער האט מיר פערשפראַכען אלעס צו טאָן, אום צו איבערצייגען דיא ריכטער וועגען מיין אונשולד. איך האב מיך איבערצייגט, אז ער האט פאר מיר אין אמת'ן געטאָן, דען פון דער צייט אָן איז מיין לעבען אין געפענגניס געוואָרען פערגרינגערט און מען האט אָפּגע-לייגט מיין טרייל אויף אנאנדער זיצונג.

אין דיזער צייט האט מען געכאפט קאדרוס'ן אין אויסלאנד און מען האט איהם געבראכט אין פראנקרייך. ער האט זיך אין אלעס מודה געווען און האט ארויפגעווארפען זיין גאנצע שולד אויף זיין ווייב. ער איז פערמשפט געוואָרען אויף אויבניג קאַטאַרגע אין איך בין בעפרייט געוואָרן.

— און אין דיזער צייט זייט איהר צו מיר געקומען מיט א בריעף פון גייסטליכען בוזאָני? האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט.

— יא, עקסעלענץ. ער האט אין מיר גענומען גרויסען אינטערעס. „אייער געשעפט אלס קאָנטראַבאָנדיסט וועט אייך פערניכטען“, האט ער געזאָגט, „ווארפט איהם אוועק“.

— אבער, ליעבער פאָטער, האב איך צו איהם געזאָגט. וויא זאל איך דען מאכען א לעבען און וויא זאל איך ערנעהרן מיין שוועגערין?

— איינער פון מיינע בעקאָנטע, האט ער געענטפערט. האט צו מיר גרויסען צוטרויען, און ער האט מיך געבעטען, אז איך זאל איהם רעקאָמאָנדרען איין אָרענטליך כען מענשען. ווילט איהר זיין דיזער מענש? איך וועל אייך רעקאָמאָנדרען צו איהם.

— אָה, מיין פאָטער! האב איך אויסגערופען, וויא גוט איהר זייט!

— וועט איהר מיר שווערן, אז איך וועל ניט חרטה האבען דעריבער?

— איך האב אויסגעשטרעקט דיא האַנד צו שווערן.

— עס איז ניט נייטיג, האט ער געזאָגט, איך קען און איך ליעב דיא קאָרסיקאָנער,

אָט איז מיין רעקאָמאָנדראַציע.

ער האט אָנגעשריבען עטליכע ציילען, וועלכע איך האב אייך איבערגעגעבען, און אויף וועלכע אייער עקסעלענץ האט געהאט דיא גוטסקייט מיך צו צונעמען אין אייער דיענסט. און יעצט פרעג איך אייער עקסעלענץ מיט שטאַלן: האט איהר זיך געהאט א מאָל איבער עפעס צו בעגלאָגען איבער מיר?

— ניין, האט דער גראָף געענטפערט. איך מוז געשטיין מיט פערגעניגען, אז

איהר זייט א בראַווער דינער בעטרוציע, אַבוואָהל איהר האט ניט אין גאנצען מיין צוטרויען.

— איך, הערר גראָף! האט בעטרוציע אויסגערופען.

— יא, איהר. וויא קומט עס, אז איהר האט א שוועגערין און איין אָנגענומענעם

זון, און האט מיר פון דעסטוועגען קיין מאָל ניט דערציילט פון זיי!

— אַך, עקסעלענץ, ווייל עס בלייבט מיר אייך צו דערציילען דעם טרויעריגסטען

טהייל פון דער געשיכטע אין מיין לעבען. איך בין אוועק אין קאָרסיקע. איך האב זיך

געאייילט, וויא איהר וועט בעגרייפען, צו זעהען און צו טרייסטען מיין ארימע שוועגערין.

אבער ווען איך בין געקומען אין מיין שטאָט האב איך געפונען דיא הויז אין טרויער.

עס איז דאָרטען געווען א שרעקליכע סצענע, פאר וועלכער דיא שכנים ציטערן נאָך

יעצט. מיין שוועגערין האט נאך אלע מאָל געהאט דיא שוואַכקייט נאָכצונעבען בענעד

דעטאָן וואָס ער האט געוואָלט.

איין טאָג האט ער פערלאָנגט, אז זיא זאל איהם געבען דאס גאנצע געלד וואס

איז דאָ איי הויז. מיין שוועגערין האט נאָטירליך ניט געוואָלט, האט ער איהר געסטראַשעט

און איז אוועק אויף א גאנצען טאָג. אַסונטאָ האט געוויינט, דען זיא האט איהם נ'ע
לעבט וויא א מוטער. זיא האט אויף איהם געווארט דעם גאנצען אָבענד און האט י"ד
ניט געלייגט שלאָפען. עלף א זייגער איז ער געקומען מיט צוויי חברים. זיא האט אים
געשמרעקט דיא הענד צו איהם, ער האט זיך אבער א וואָרף געטאָן אויף איהר און
האט אויסגערופען:

— לאָמיר זיא נעמען! זיא מוז אונז זאָגען וואו דאָס געלד איז.

אין דיזער צייט איז אונזער שכן ניט געווען אין דער היים, נאר זיין פרוי איז געווען
ביי איהר אין שטוב. א חוץ איהר האט קיינער ניט געקענט זעהען און הערן וואס עס
טוט זיך ביי מיין שוועגערין אין הויז. צוויי האבען צוגעהאלטען דיא אָרימע אַסונטאָ,
וועלכע האט ניט געקענט גלויבען, אז זיי זאלען מיט איהר בעניין א פערברעכען, האט
נאך געשמייכעלט צו איהרע תליון'ס. דער דריטער איז געגאנגען פערשפארען דיא טהיר
און פענסטער, דאן האבען אלע דריי גענומען דיא אונגליקליכע פרוי און האבען איהר
פערשטאָפט דעם מויל און האבען זיא צוגעטראַגען מיט דיא פיס צום פייער. אבער אין
דעם שטרייט האבען זיך אָנגעכאַפט איהרע קליידער. דיא דריי יונגע באַנדימען האבען
זיך דערשראָקען, אז זיי זאלען דערביי אויך ניט פערברענט ווערן, האבען זיי אָפגעלאָזען
זייער קרבן און האבען זיך געלאָזען לויפען דורך דער טהיר און האבען זיא פערשלאָסען
פון דרויסען.

מיט ברענענדע קליידער איז אַסונטאָ געלאָפען צו דער טהיר און צו דיא פענסטער,
אלעס איז אָבער געווען פערמאַכט. דיא שכנה האט געהערט איהרע שרעקליכע קולות,
זיא האט אבער מורא געהאט ארויסצוגיין. ערשט אויף מאָרגען פריה איז זיא ארויסגע-
גאנגען זעהען. זיא האט געפונען אַסונטאָ האַלב פערברענט, אבער זיא האט נאך עפעס
געאַטהעמט. דער שאף איז געווען אויפגעבראַכען און דאס געלד איז געווען פערשוואונדען.
וואָס אָנבעלאַנגט בענדעטאָ, איז ער פערשוואונדען פון שטאָט אויף אלע מאָל. פון
יענעם טאָג אָן האב איך איהם ניט געזעהען און האב אפילו ניט געהערט ריידען
פון איהם.

דאָס איז געווען, האט בעטרוציאָ ווייטער געזאָגט, נאך דעם אז איך האב ערהאל-
טען דיזע טרויעריגע ניס, דאס איך בין געגאנגען צו אייער עקסעלענץ. איך האב צו
אייך ניט געהאט וואס צו ריידען וועגען בענדעטאָ, ווייל ער איז פערשוואונדען, און
וועגען מיין שוועגערין, ווייל זיא איז טויט.

— און וואס דענקט איהר פון דיזע געשיכטע? האט מאָנטע קריסטאָ געפרענט.
— דאס איז דיא שטראָף פאר דעם פערברעכען, וועלכען איך האב בעגאנגען,
האט בעטרוציאָ געענטפערט. אך, דיזע ווילפאַרס! דאס איז א פערפלוכטע באַנדע!
— איך גלויב עס, האט דער גראָף געמורמעלט מיט א פינסטערע מינע.

— און יעצט, האט בעטרוציאָ וויעדער אָנגעפאנגען, וועט אייערע עקסעלענץ
געוויס בעגרייפען, אז דיזע הויז, וועלכע איך האב פון אזא צייט ניט געזעהען, אז דיזער
גאָרטען, אין וועלכען איך בין יעצט פלוצלונג אריינגעקומען, אז דיזער פלאץ, אויף וועלכען
איך האב געהארגעט א מענשען, — אז דיזע אלע זאכען האבען אויף מיר געמוזט מאכען

אזא וירקונג, פון וועלכע איהר האט געוואלט וויסען דיא אורזאך; דען איך בין נאך ניט זיכער, אז הערר ווילפאָר איז טויט.

— עס איז מעגליך, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט זיך אויפהויבענדיג פון באַנק. און דען, האט ער שטילערהייט געזאָגט, לעבט טאַקע דער פּראָקוראַר. דער גייסטליכער בוזאָני האט זעהר גוט געטאָן וואָס ער האט אייך צו מיר געשיקט. און איהר האט אויך גוט געטאָן וואָס איהר האט מיר דערציילט אייער געשיכטע, דען איך וויל ניט האבען וועגען אייך שלעכטע געדאַנקען. וואָס אָנבעלאַנגט דיזען בענעדעטאָ, האט איהר א מאָל געפרופט זוכען זיין סליאַד? האט איהר א מאָל געפרופט זיך נאָכפרעגען וואָס פון איהם איז געוואָרען?

— קיין מאָל ניט. ווען איך וואלט א מאָל געוואוסט וואו ער איז, וואלט איך ניט גענאנגען נאך איהם; איך וואלט איהם אויסמיידען וויא א ביזע חיה. איך האב קיין מאָל ניט געהערט פון איהם און איך האָף, אז ער איז טויט.

— האָפט ניט, בעטרוציאָ, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, דיא שלעכטע שטארבען ניט אזוי. זיי דינען פאר אינסטרומענטען צו ראַכע.

— רעכט, האט בעטרוציאָ געזאָגט. אלעס וואס איך וויל, אז איך זאל איהם קיין מאָל ניט זעהען. יעצט, האט דער געשעפטספיהרער געזאָגט אראָפלאָזענדיג דעם קאַפּ, ווייסט איהר אלעס, הערר גראַף; איהר זייט מיין ריכטער. ווילט איהר מיך ניט טרייסטען מיט א פּאָר ווערטער?

— איהר האט אין אמת'ן רעכט: איך קען אייך זאגען, וואס דער גייסטליכער בוזאָני וואלט אייך געזאָגט; דער יעניגער, וועלכען איהר האט געשטאָבען, דיזער ווילפאָר, האט פערדיענט דיא שטראַף פאר דיא שלעכטס וואס ער האט אייך געטאָן און אַנדערע. בענעדעטאָ, ווען ער לעבט, וועט דינען, אזוי וויא איך האב אייך געזאָגט, פאר א ראַכע און דאן וועט ער אליין אויך בעקומען זיין שטראַף. וואס אייך אַנבעלאַנגט, האט איהר זיך נאר איין זאך פּאַרצואוואדלען. פּרעגט זיך אליין, אויב עס איז רעכט צו רעמען א קינד פאר'ן טויט און איהם ניט בעסער אוועקצוגעבען זיין מוטער? אָט דאָ איז דער פּערברעכען, בעטרוציאָ.

— יא, מיין הערר. אָט דאָ איז דער וואהרער פּערברעכען, דען איך האב דאָ אַן אַך בעהאלטען. איך האב געדראפט אָפּטראָגען דאס קינד צו זיין מוטער. אָבער דערמיט וואלט איך געמאכט א רעש און איך וואָלט אַרעמירט געוואָרען, און עס ווילט זיך ניט פּערלירען דעם לעבען כל זמן מען לעבט. אָה, איך בין ניט אזוי מוטשיג וויא מיין ברודער!

בעטרוציאָ האט בעהאלטען זיין געזיכט אין דיא הענד און מאָנטע קריסטאָ האט אויף איהם געקוקט מיט א טיעפען בליק.

— אום צו ענדיגען דיזען געשפרעך וויא עס געהערט צו זיין און וועלכער וועט זיין דער לעצטער איבער דיזע געשיכטע, הערר בעטרוציאָ, האט דער גראַף געזאָגט מיט אַ טרויעריגע שטימע, בעהאלט דיזע ווערטער, וועלכער איך האב אָפּט געהערט זאָגענדיג דעם גייסטליכען בוזאָני אליין: צו אלע שלעכטיגקייטען זיינען דאָ צוויי מיטלען: דיא צייט און דאס שווייגען. יעצט, הערר בעטרוציאָ, לאָזט מיך אַביסעל שפּאַצירען אליין אין

גארטען. דאס וואס אייך שרעקט אויף דיזען פלאץ וועט עס פאר מיר זיין א זיסער געפיהל און וועט מיר געבען א דאָפעלטען פרייז אויף מיין הויז.

בעטרוציג האט זיך פערנייגט פארן גראָף און איז אוועקגעגאנגען זיפצענדיג. ווען מאָנטע קריסטאָ איז געבליעבען אליין האט ער געמאכט פיער שריט פאָראויס און האט צו זיך געזאָגט:

— אָט דאָ איז דיא גרוב, אין וועלכער דאס קינד איז אריינגעלייגט געוואָרען. דאָרטען איז דיא טהיר, דורך וועלכער מען גייט אריין אין גארטען; אויף דיזען עק איז דאָ בעהאלטענע טרעפּ, וועלכע פיהרט אין שלאָף צימער. איך גלויב, אז איך האב עס ניט גייטיג צו פערשרייבען אין מיין ביכעל, דען אָט איז פאר מיינע אויגען און ארום מיר און אונטער מיינע פיס דער נאנצער לעבעדיגער פלאץ.

אין דער גראָף האט געמאכט נאך אייניגע טריט אין גארטען און איז געגאנגען צו זיין וואָגען. בעטרוציג האט זיך שווייגענדיגער הייט געזעצט אויף דיא קאָזלעס לעבען קוטשער. דער וואָגען איז אוועק אין פאָרז.

דענזעלבען אבענד האט מאָנטע קריסטאָ דורכגעקוקט זיין נאנצע הויז אין שאַך זעליזע, און ער האט עס אזוי געמאכט אזוי וויא ער וואלט שוין געווען בעקאנט מיט דער הויז פון יאהרען לאנג. ווען ער האט דיא הויז דורכגעקוקט, האט ער געזאָגט צו דעם אַראַבער:

— עס איז האלב צוועלף א זייגער, האַידעי דארף באלד קומען. האט מען עס אָנגעזאָגט דיא פראַנצויזישע פרויען?
אַלי האט געמאכט צייעכנס אויף שטום לשון, אז עס זיינען דאָ דריי, וועלכע וואר-טען אין דעם שלאָף צימער.

— דיא מאַדאם וועט זיין מיעד היינטיגען אַבענד, האט מאָנטע קריסטאָ פאָרט געזעצט, און זיא וועט געוויס וועלען שלאָפען. מען זאָל זיא ניט צווינגען צו ריידען. דיא פראַנצויזישע קאָמערמיידלעך דארפען זיא נאר גריסען אבער ניט ריידען צו איהר. איהר וועט אכטונג געבען, אז דיא גריכישע קאָמערמיידעל זאָל זיך ניט צוואַמענקומען מיט דיא פראַנצויזישע. אַלי האט זיך פערנייגט.

באלד האט מען געהערט קלינגענדיג צום הויזקיפער, דער טויער האט זיך אויפֿ געמאכט און א וואָגען איז אריין אין הויף און האט זיך אָפגעשטעלט לעבען פאָרדעור. דער גראָף איז אַראָפֿ צום וואָגען און האט דערלאָנגט דיא האנד א גרויסארטיג גע-קליידעטע יונגע פרוי.

דיא יונגע פרוי האט גענומען דיא אָנגעבאָטענע האנד און האט זיא געקושט מיט א געוויסע ליעבע געמישט מיט רעשפעקט. אייניגע ווערטער זיינען געוועקסעלט געוואָרען צווישען דער יונגער פרוי און דעם גראָף. דאָן איז אַלי געגאנגען פאָראויס מיט א ליכט און נאך איהם דיא יונגע פרוי, וועלכע איז געווען דיא שיינע גריכין, וואס מען האט געזעהען אין איטאַליען מיט מאָנטע קריסטאָ אין טהעאָטער. דער גראָף האט זיא בעגלייט ביז אין איהרע צימערן און ער אליין איז געגאנגען אין זיינע צימערן.
האלב איינס א זייגער ביי נאכט זיינען אין הויז אלע ליכט געווען אויסגעלאָשען, און מען וואָלט געקענט גלויבען, אז אלע זיינען שוין געשלאָפען.

7טער קאפיטעל.

דער קרעדיט אָהן אַ שיעור.

אויף מאָרגען עגען צוויי א זייגער נאָך מיטאָג איז צוגעפּאָהרען צו מאָנטע קריסטאָ'ס הויז א קאָליאָסקע איינגעשפּאַנט אין טייערע צוויי ענגלישע פּערד. א זעהר רייך געקליידעד טער מאַן מיט אָרדענס פּון א באַראָן האט ארויסגעשטעקט דעם קאָפּ פּון קאָליאָס און האט געהייסען פּרעגען זיין לאַקיי אויב גראַף מאָנטע קריסטאָ איז צו הויז.

דער לאַקיי האט אָנגעקלאַפּט ביי דעם הויזקיפּער אין פּענסטער און האט געד

פּרענט :

— דאָ וואוינט דער הערר גראַף מאָנטע קריסטאָ ?

— זיין עקסעלענץ וואוינט דאָ, האט דער הויזקיפּער געענטפּערט; אבער... ער

האט געוואָרפּען א פּרעגענדען בליק אויף אַלי.

אַלי האט געמאכט א צייכען אויף גיין.

— אָבער ? ... האט דער לאַקיי געפּרענט.

— אָבער זיין עקסעלענץ איז ניט צו זעהען, האט דער הויזקיפּער געענטפּערט.

— אין דויען פּאל, אָט האט איהר דיא קאַרטע פּון מיין הערר, דעם העררן

באַראָן דאַנגלאַר. איהר וועט זיא איבערגעבען דעם גראַף מאָנטע קריסטאָ און איהר

וועט איהם זאָגען, אז פּאָדערענדיג אין פּאַרלאַמענט האט ער אַראָפּגעקעהרט צו האבען

דיא עהרע איהם צו זעהען.

— איך רייד ניט צו זיין עקסעלענץ, האט דער הויזקיפּער געזאָגט, דער לאַקיי

וועט עס איהם איבערגעבען. דער לאַקיי איז אוועקגעגאַנגען.

— נו? האט דאַנגלאַר געפּרענט.

דער לאַקיי האט איהם איבערגעגעבען, וואס מען האט איהם געזאָגט.

— אָהא! האט ער געברומט, ער מוז אודאי זיין א פּרינץ, וואס לאָזט זיך רופּען

עקסעלענץ, אין נאר זיין שטוב לאַקיי האט דאס רעכט צו איהם צו ריידען. עס שאַט

ניט, ער האט דאד קרעדיט ביי מיר, וועט ער שוין מוזען קומען צו מיר, און דאַנגלאַר

האט זיך צוריקגעוואָרפּען אין וואָגען שרייענדיג צום קוטשער מיט א קול, אז מען זאל

איהם הערן אויף דיא אנדערע זייט גאס :

— אין פּאַרלאַמענט!

מאָנטע קריסטאָ איז געזעסען אין זיין צימער הינטערן פּענסטער און האט בעד

טראַכט דעם באַראָן דורך א שפּעקטיוו.

— דער מענש איז א העסליכע בעשעפענעס, האט ער געזאָגט אוועקלייגענדיג

דעם שפּעקטיוו, וויא אזוי זאל מען ניט דערקענען מיט'ן ערשטען קוק א שלאַנג אָן איהר

פּלאַכען שטערן און א רויב פּויגעל אָן זיין שניידענען שנאָבעל!

— אַלי! האט ער א געשריי געבאָן, און דאן האט ער א קלאַפּ געטאָן אין גלאַק.

אַלי איז אריין. רוף מיר בעטרוציאָן, האט ער געזאָגט. אין דענזעלבען מאָמענט איז

בעטרוציאָ געקומען.

- האט איהר געזעהען דיא פערד, וועלכע זיינען יעצט געשטאנען פאר מיין הויז? —
האט איהם דער גראף געפרעגט.
- געוויס, עקסעלענץ, זיי זיינען אויך זעהר שיינע פערד.
- וויא קומט עס, האט דער גראף געזאגט צוזאמענציהענדיג דיא ברעמען, אז איך האב אויך געהייסען קויפען צוויי שיינע פערד און אין פארז איז דאָ שענערע פערד פאר מיינע?
- ווען אלי האט דערהערט דיזע שטרענגע שטימע און האט געזעהען דעם גראף'ס ביזע געזיכט, איז ער בלייב געוואָרען און האט אראָפגעלאָזען דעם קאָפּ.
- עס איז ניט דיין שולד, ליעבער אלי, האט דער גראף געזאָגט אין אַראַביש מיט זעהר א וויכע שטימע, דו פערשטייסט ניט אויף ענגלישע פערד. אלי איז לעבעדיג געוואָרען.
- הערר גראף, האט בעטרוציאָ געזאָגט, דיא פערד, וועלכע איהר האט יעצט געזעהען זיינען ניט געווען צו פערקויפען. מאָנטע קריסטאָ האט געצויגען מיט דיא אַקסלען.
- איהר זאָלט וויסען, הערר געשעפטספיהרער, האט ער געזאָגט, דאס אלעס איז צו פערקויפען, ווען מען פערשטייט נאר צו געבען א פרייז.
- הערר דאָנלאָר האט פאר זיי בעצאלט זעכצעהן טויזענד פראַנק, הערר גראף.
- נו איז וואָס? האט מען איהם געדארפט באַטען צוויי און דרייסיג טויזענד.
- ער איז א באַנקיר און א באַנקיר לאָזט קיין מאָל ניט אוועק דיא געלעגענהייט צו פערד דאָפּלען זיין קאָפיטאַל.
- מיינט איהר עס ערנסט, וואס איהר זאָגט, הערר גראף? האט בעטרוציאָ געפרעגט.
- מאָנטע קריסטאָ האט פערוואונדערט בעטראַכט דעם געשעפטספיהרער, וואָס דיא האט דיא דרייסיגקייט איהם צו שטעלען פראַגעס.
- דיזען אַבענד האב איך צו מאַכען א וויזיט; איך וויל, אז דיזע פערד זאָלען זיין איינגעשפאָנט אין מיין וואָגען מיט גייע זברויעס.
- וויפיעל א זייגער רעכענט אייער עקסעלענץ צו מאַכען דיזע וויזיט, האט בעד טרוציאָ געפרעגט זיך פערבייגענדיג.
- פינף א זייגער, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.
- איך מוז אייער עקסעלענץ בעמערקען, אז איצטער איז צוויי א זייגער.
- איך ווייס, האט דער גראף געענטפערט, און דען זיך ווענדענדיג צו אלי:
- לאָזט פאַרפיהרען פאר דער מאַדאָם אלע פערד, האט ער געזאָגט, און לאָז זיא אויסוויילען וועלכע זיא וויל. און לאָז זיא זאָגען אויב זיא וויל עסען דינער מיט מיר. אויב יא, זאל מען ביי איהר דעקען דעם טיש. אַראָפּגייענדיג וועט איהר מיר ארויפשיקען דעם לאַקיי. דער לאַקיי איז באלד געקומען.
- הערר באַפטיסטען, האט צו איהם דער גראף געזאָגט, עס איז שוין א יאָהר זייא איהר זייט ביי מיר אין דינסט. גראַדע דיא צייט, וועלכע איך גיב מיינע דינער צו אַ פראַבע, איך האב געפונען, אז איהר טויגט פאר מיר.

באַפטיסטען האט זיך פערנייגט.

— יעצט בלייבט צו וויסען, אויב איך טויג פאר אייך.
— אָה, הער גראַף! האט באַפטיסטען שנעל געזאָגט.
— הערט מיך אויס ביז צום סוף, האט דער גראַף וויעדער אָנגעפאנגען.
— איהר פערדינט א יאָהר פופּצהן הונדערט פראַנק, דאס איז א געהאלט.
פאר וועלכען א גוטער און א בראַווער אָפּיצער ריזיקירט אלע טאָג זיין לעבען. אייער
בעקעסטיגונג וואלט זיך ווישען צו האבען אַ כּוּשִׁיף (שעף) פון איין אָפּיס, וועלכער מוז
פיעל שווערער ארבייטען פאר אייך. אלס דינער האט איהר אויך דינער, וועלכע רייניגען
אייערע קליידער און וועש. אויסער אייערע פופּצהן הונדערט פראַנק גנבעט איהר ביי
מיר, ווען איהר קויפט מיר דיא זאכען צו מיין טואַלעט, נאָך פופּצהן הונדערט פראַנק
א יאָהר.

— אָה, עקסעלענץ!

— איך קלאָג מיך ניט דעריבער, עס איז נאנץ נאַטירליך. פון דעסטוועגען וויל איך,
אז עס זאל ניט גיין ווייטער וויא דאס מיט'ן לאַטכענען. איהר וועט ניט קריגען אזוי
לייכט נאך אזא פּלאַץ, וועלכען אייער גליק האט אייך געגעבען. איך שלאָג מיינע דינער
קיין מאָל ניט, איך זידעל זיך ניט. איך ווער קיין מאָל ניט אין בעס, איך בין שטענדיג
מוהל א טעות, אָבער א נאַכלעסיגקייט אדער א פּערגעסענהייט קיין מאָל ניט. מיינע
בעפעהלען זיינען געוועהנליך קורץ, אבער קלאָר און אקוראַט; איך האב זיי ליעב צו
געבען עטליכע מאָל, איידער מען זאל מיך שלעכט פּערשטיין. איך בין גענוג רייך אום
צו וויסען, וואס איך וויל וויסען, און איך בין זייער נייגעריג, זאלט איהר וויסען, אלזאָ
ווען איך וועל זיך דערוויסען, אז איהר האט פון מיר גערעט גוט אָדער שלעכט,
אדער איהר וועט דערציילען וואָס איך טו און איהר וועט נאַכשפּירען מיין פּיהרונג.—
וועל איך אייך ארויסיאַגען אין דער זעלבער מינוט. איך ווארן מיינע דינער נאר איין מאָל.
יעצט זייט איהר געוואַרנט, גייט!

באַפטיסטען האט זיך פערנייגט און האט שוין געמאַכט א דריי, פיער טריט צום

ארויסגיין.

— מכשבותו, האט דער גראַף צו איהם וויעדער געזאָגט, איך האב אייך פּער-
געסען צו זאָגען, אז אלע יאָהר לייג איך אוועק א געוויסע סומע געלד פאר יעדען פון
מיינע דינער. דיא, וועלכע איך ענטלאס פּערלירען דיועס געלד און עס בלייבט פאר דיא
איבריגע דינער, וועלכע וועלען בעקומען דאס געלד נאך מיין טויט. אָט איז שוין א יאָהר
וויא איהר זייט ביי מיר און אייער פּערמעגען וואקסט שוין. טרייבט איהם העכער.

— איך וועל זיך געבען מיהע צו פּאָלגען אלע ווישע פון אייער עקסעלענץ, האט
באַפטיסטען געענטפּערט, איבריגענס האב איך פאַר מיר אַלי פאַר א מאַדעל.

— אָבער גארניט, האט דער גראַף געזאָגט מיט א קאַלטקייט פון איין. אַלי האט
פיעל פּעהלערן צו זיינע מעלות. נעמט זיך ניט קיין ביישפּיעל פון איהם, ווייל ער איז איין
אויסנאמהע. ער האט ניט קיין געהאלט, ער איז ניט קיין דינער; ער איז מיין שקלאַוו,
ער איז מיין הונד. ווען ער וועט ניט פּאָלגען, וועל איך איהם ניט ארויסיאַגען, איך וועל
איהם טויטען.

באפטיסטען האט ווייט אויפגעריסען דיא אויגען.

— איהר צווייפלט? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. און ער האט געזאָגט צו אלי דיעלבע ווערטער, וואס ער האט געזאָגט צו באַפטיסטען אין פראַנצויזיש. אלי האט אויסגעהערט און האט געשמייכלט. ער איז צוגעגאנגען צו זיין הערן און האט איינגעבויגען אַ קניע און האט געקושט מיט רעשפעקט זיין האַנד. דיע סצענע האט אין גאנצען צוטומעלט דעם הערן באַפטיסטען. דער גראַף האט געגעבען אַ צייכען צו באַפטיסטען, אז ער זאָל ארויסגיין און צו אלי, אז ער זאל איהם נאָכגיין. ביידע זיינען אריין אין גראַף'ס קאָבינעט און האבען זיך אַ לאַנגע צייט אונטערהאלטען.

פינף אַ זייגער האט דער גראַף געגעבען דריי קלעפּ אין גלעקעל. איין קלאַפּ האט גערופען אלי, צוויי קלעפּ באַפטיסטען און דריי קלעפּ פאר בעטרוציאָ. דער געשעפטס-פיהרער איז אריינגעקומען.

— וואס הערט זיך מיט מיינע פערד? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— זיי זיינען איינגעשפאָנט אין וואַגען, אייערע עקסעלענץ, האט בעטרוציאָ גע-ענטפערט. וועל איך בעגלייטען דעם הערר גראַף?

— ניין, דער קוטשער, באַפטיסטען און אלי, מעהר ניט.

דער גראַף איז אַרונטערגעגאנגען און האט געזעהען, אז אין זיין וואַגען זיינען איינגעשפאָנט דיא פערד, וועלכע ער האט אין דער פריה בעוואונדערט אין דאַנגלאַר'ס וואַגען, ער האט דיא פערד בעטראַכט.

— זיי זיינען טאַקע שיין, האט ער געזאָגט, און איהר האט גוט געטאָן וואָס איהר האט זיי געקויפט, נאָר עס איז געווען אַ ביסעל שפעט.

— עקסעלענץ, איך האב געהאט פיעל מיהע ביז איך האב זיי בעקומען, און זיי האבען געקאָסט טייער.

— זיינען דען דעריבער דיא פערד ניט אזוי שיין, האט דער גראַף געפרעגט ציהענ-דיג דיא אַקסלען.

— ווען אייער עקסעלענץ איז צופרידען, איז אלעס גוט, האט בעטרוציאָ געזאָגט. וואו פאָהרט אייער עקסעלענץ?

— אין שאַסע־דאַנטען גאַס, צו דעם באַראָן דאַנגלאַר.

דיזער געשפרעך האט שטאַטגעפונען ביי דעם אַראָפּאָנג פון דיא טרעפּ. בעט-רוציאָ האט שוין געהאלטען אַ פּוס אויף אַראָפּצושיינען.

— ווארט אַ מינוט, הערר בעטרוציאָ, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט איהם אָפּהאלטענדיג. איך דארף האבען אַ שטיקעל לאַנד אויף דעם ברעג פון ים. אונגעפעהר צווישען האַוור און בולאָני. וויא איהר זעהט, גיב איך אייך גענוג פּלאַץ. אויף דעם לאַנד וואָס איהר וועט קויפען דארף זיך געפינען אַ קליינער קאַנאַל, וועלכער זאל פיהרען צום ים און אויף איהם זאל זיך קענען האלטען אַ קריגס שיף, וועלכע דארף האבען פּופצען פּוס טיעפע וואַסער. דיא שיף דארף אלע מאָל זיין גרייט צום אָפּפאהרען צו יעדער שטונדע פון טאָג אָדער נאַכט, ווען איך וועל געבען דעם סיגנאַל. איהר וועט זיך נאָכי-ערענען ביי אלע נאָטאַריוסען אויף אַזא שטיקעל לאַנד און ווען עס וועט זיך געפינען.

זאלט איהר דאס פאָהרען זעהען, און אז עס וועט אייך געפעלען זאלט איהר עס קויפען אויף אייער נאָמען. דיא שיף איז דאָכט זיך יעצט אין וועג צו פעקאָר, ניט וואָהר? — דען זעלבען אַבענד, ווען מיר האָבען פּערלאָזען מאַרסייל, האָב איך זיא געזעהען אַריינגיענדיג אין ים.

— און דיא שפּאַציער שיף? האָט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— דיא שפּאַציער שיף האָט דעם בעפעהל זיך אויפצוהאלטען אין מאַרטיג.
— גוט. איהר וועט זיך איבערשרייבען מיט ביידע פיהרער פון דיא שיפען, אז זיי זאָלען ניט איינשלאָפען.

— און וואָס איז מיט'ן דאָמפּף שיף? האָט בעטרוציאָ געפרעגט.
— וועלכער געפינט זיך אין שאַלאָן?
— יא, האָט בעטרוציאָ געענטפּערט.
— דיזעלבע בעפעהלע וויא פאַר יענע פיהרערס. ווען איך וועל האָבען דאָס לאַנד, וועל איך האָבען בעזיהונגען צעהן מייל אויף צעהן מייל אויף דעם וועג צו נאָרד און אויף דעם וועג צו זיד.

— אייער עקסעלענץ קען זיך פּערלאָזען אויף מיר.
דער גראָף האָט געמאַכט א צייכען פון בעפרידיגונג. ער האָט זיך אַריינגעזעצט אין זיין פּראַכטפּאָלען וואָגען און איז אוועק צו דעם האַמעל פון באַנקיר.
דאָנגלאָר איז געווען פּאַרויצענדער ביי א קאָמיסאַן פון אייזענבאַהן, ווען מען האָט איהם אָנגעמעלדעט דעם גראָף מאָנטע קריסטאָ. דיא זיצונג איז שוין כמעט געווען צו ענדע. ביי דעם נאָמען פון גראָף האָט זיך דאָנגלאָר אויפגעהויבען.
— מיינע העררען, האָט ער געזאָגט צו דיא געסט, ענטשולדיגט מיר וואָס איך פּערלאָז אייך אזוי; אָבער שטעלט זיך פּאַר, אז דיא הויז טהאַמסאָן און פרענש פון רוים עמפּפעהלט מיר א געוויסען גראָף מאָנטע קריסטאָ, וועלכער זאל ביי מיר האָבען קרעדיט אָהן א מאָס. דאָס איז דער לוסטיגסטער שפּאַס, וועלכען מיינע קאָלעגען אין רוים ערלויבען זיך געגען מיר. איהר וועט בעגרייפען דיא נייגעריגקייט, וועלכע איך האָב נאָך. איך בין היינט געווען ביי דעם זאָגענאָנטען גראָף. ווען ער וואלט געווען א וואָהרער גראָף, וואלט ער ניט געווען אזוי רייך. דער הערר איז ניט געווען צו שפרעכען. וויא שיינט אייך דאָס? זיין הויז איז אפילו א שיינע, אבער איין אונבעשרענקטען קרעדיט, איז גאר אנאנד דער זאך. זיי ווילען מאכען שפּאַס פון מיר, אָבער ווער עס לאַכט צו לעצט, וועט לאַכען אַם בעסטען.

זאָגענדיג דאָס איז דאָנגלאָר אַריינגעגאנגען אין זיין רייכסטען זאַל, וואו מאָנטע קריסטאָ איז געשטאנען לעבען א בילד. ביי דעם גערויש וואָס דאָנגלאָר האָט געמאַכט מיט זיין אַרייניגן האָט זיך מאָנטע קריסטאָ אומגעדרייט.
דאָנגלאָר האָט געגריסט לייכט מיט'ן קאָפּ און האָט געמאַכט א צייכען צום גראָף אז ער זאל זיך זעצען. דער גראָף האָט זיך געזעצט.

— האָב איך דיא עהרע צו שפרעכען מיט העררן מאָנטע קריסטאָ.
— און איך, האָט דער גראָף געענטפּערט, מיט העררן פּאַראָן דאָנגלאָר. ריטער

פון עהרען לעניאָן מיטגליד פון פּאַרלאַמענט?

דאנגלאר האט געפיהלמט דעם שטאך און האט געביסען דיא ליפען.

— ענטשולדיגט מיר, מיין הערר, האט ער געזאגט. וואס איך האב אייך גלייך
ניט גערופען ביי דעם טיטעל, וועלכען מען האט מיר אָנגעמעלדעט. אָבער איהר ווייסט,
מיר לעבען אונטער א פאָלקס רעגירונג, און איך בין א פאָרשטייער פון דעם פאָלקס
אינטערעסען.

— און אויף אזא ווייזע, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, דאס איהר בעהאלט
דיא געוויינהייט זיך צו רופען באַראָן און איהר פערנגעסט אנדערע צו רופען גראַף.
אָה, איך אליין האלט דערפון זעהר ווייניג, האט דאנגלאר געענטפערט. זיי האָבען
מיר געגעבען דעם טיטעל באַראָן און האבען מיר געמאכט צום ריטער פון הערען לעניאָן
פאר עמליכע דינסטען, וואס איך האב געטאָן, אבער....

— אָבער איהר האט אראָפגעוואָרפען דיא טיטלען, אזוי וויא דיא הערען מאָני
רעכטי און לאַפארט האבען א מאָל געטאָן. דאס איז א גוטער ביישפיעל נאָכצומאָן
מיין הערר.

— ניט אין נאנצען, פון דעסטוועגען, האט דאנגלאר געענטפערט אין פערלעגענדי-
הייט; פאר דיא דיענער, איהר פערשטייט....

— יא, איהר לאָזט זיך רופען עקסעלענץ פון אייערע דינער; פאר דיא זשורנאַל-
ליסטען הייסט איהר הערר און פאר אייערע צוהערער הייסט איהר בירגער. דאס זיינען
שיינע וועקסעלפארבען פאר א קאָנסטיטוציאָנעלע רעגירונג. איך פערשטיי נאָני גוט.
דאנגלאר האט זיך געקוועטשט דיא ליפען; ער האט געזעהען, אז אויף דעם וועג
איז ער ניט געווען אזוי שטארק וויא מאָנטע קריסטאָ. ער האט אלאָ פרוּבירט צו נעמען
דעם וועג, מיט וועלכען ער איז געווען מעהר געוויינט.

— הערר גראַף, האט ער געזאָגט זיך פערנייגענדיג, איך האב בעקומען איין
עמפּעהלונגס בריעף פון דער הויז טהאָמסאָן און פרענש.
— איך בין זעהר צופרידען דער פון, הערר באַראָן.
— אָבער איך מוז אייך געשטיי, אז איך האב ניט אין נאנצען פערשטאנען דעם
זין פון דער עמפּעהלונג.

— ווייס איך וואָס!

— דיזער בריף עפענט ביי מיר פאר'ן העררן גראַף מאָנטע קריסטאָ איין אונבע-
שרענקטען קרעדיט.

— און וואס פערשטייט איהר דאָ ניט, הערר באַראָן?

— איך בענרייף ניט דעם וואָרט „אונבעשרענקט“....

— איז דען דיא הויז טהאָמסאָן און פרענש אזוי קליין, אז זיא קען ניט געבען קיין
קרעדיט אויף אנדערע הייזער?

— ניין, מיין הערר, דאס וויל איך ניט זאָגען. אבער אונבעשרענקטען קרעדיט....

אלע קרעדיטען זיינען בעשרענקט.

— דאס מיינט אזוי פיעל, אז דיא הויז טהאָמסאָן און פרענש קען שפילען מיט

אונבעשרענקטען קרעדיט און איהר ניט.

— מיין הערר, האט דאָנגלאַר שטאַלץ געענטפערט, קיינער האט נאך מיין קאסע
ניט געציילט.

— דאן, האט מאָנטע קריסטאָ קאלט געענטפערט, שיינט עס, אז איך וועל מאַכען
דעם אָנפאַנג.

— ווער האט עס אייך דערציילט?

— איהר מיט אייערע פראַגען און אייער מורא האבען.

דאָנגלאַר האט זיך געביסען דיא ליפּען. דאס איז שוין געווען דאס צווייטע מאל,
וואס ער איז פון דיזען מאַן בעזיענט געוואָרען, און דעם מאל אויף זיין אייגענעם פעלד.
זיין העפליכקייט איז געווען א געצוואונגענע און זיא האט געשיינט צו זיין ניט ווייט פון
גראַפֿהייט. מאָנטע קריסטאָ, אין געגענטהייל, האט געשמיבעלט מיט דער זיסעסטער
מינע אין דער וועלט.

— ענדליך, מיין הערר, האט דאָנגלאַר געזאָגט נאך א קורצען שווייגען, ווילט

איהר אזוי גוט זיין און מיר זאָגען וואס פאר א סומע איהר ווילט האבען פון מיר?

— מיין הערר, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, ווען איך האב פון אייך געד
פאָדערט איין אונבעשרענקטען קרעדיט, קען איך נאך אליין ניט וויסען וויפיעל געלד
איך וועל דארשען האבען.

דער באַנקיר האט געגלויבט, אז יעצט איז געקומען דער מאָמענט, וואו ער וועט
זיין דער שטאַרקערער. ער האט זיך צוריקגעוואָרפען אין זיין טישער און ער האט געזאָגט
מיט א שווערען און שטאַלצען שמייכל:

— אָה, מיין הערר! האָט קיין מורא ניט צו פערלאַנגען. זייט פערזיכערט, אז דער
קאפיטאַל פון דער הויז דאָנגלאַר, וויא בעשרענקט ער זאל ניט זיין, קען נאך בעפרידיגען
דיא גרעסטע פאָרדערונגען, עס מעג אפילו זיין א מיליאָן...

— וואָס זאָגט איהר? האט מאָנטע קריסטאָ איהם אונטערבראַכען.

— איך זאָג א מיליאָן, האט דאָנגלאַר וויעדערהאָלט מיט גדלות.

— און וואס זאל איך מאַכען מיט א מיליאָן? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט

מיט א קאלטען טאָן. מיין טייערער הערר, ווען איך וואָלט געדארפט האבען נאר א
מיליאָן, וואלט איך מיר פאר אזא נאַרשיקייט ניט געמאַכט קיין קרעדיט. א מיליאָן!
א מיליאָן האב איך דאך אלע מאל ביי מיר אין פאַקעט בוך. און מאָנטע קריסטאָ האט
ארויסגעצויגען זיין בריעפטאַשע און האָט פון דאָרטען ארויסגענומען צוויי בילעטען צו
האלבע מיליאָן.

מיט דעם האט מען געדארפט דערהארגענען, ניט א שטאָך טאָן אזא מענשען
וויא דאָנגלאַר. דער שרעקליכער קלאַפ האט געמאַכט זיין ווירקונג: דער באַנקיר האט
זיך געשאַקעלט און האָט בעקומען קאָפּ שווינדעל. ער האט אויסגעלאַצט אויף מאָנטע
קריסטאָ א פאָר אויגען וויא א צודולטער.

— וואָס איז מיט אייך? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. זאָגט אז דיא הויז

טהאָמסאָן און פרענש איז פאר אייך ניט גוט גענוג, וועל איך מיך ווענדען צו אנדערע
באַנקירס. איך האב דאס פאָראויסגעזעהען. אָט האב איך נאך אזעלכע צוויי עמפּפּעהר
לונגען וויא צו אייך. איינע איז פון דיא הויז אַרנשטיין און עסקאַלעס פון וויען צו באַראָן

דאָטשהילד און דיא אנדערע איז פון דיא הויז באַרענג פון לאַנדאָן צו הערן לאַפּיט.
זאָגט מיר נאָר איין וואָרט וועל איך גיין צו איינע פון דיא צוויי הייזער.

דאס איז געוועזען גענוג. דאָנלאָר איז געווען בעזיעגט. ער האט בעטראכט דיא
אנדערע צוויי ברעף מיט זייערע אונטערשריפטען און ער האט געזעהען, אז עס איז
געווען ריכטיג וויא מאַנטע קריסטאָ האט געזאָגט.

— אָה, מיין הערר, האט ער געזאָגט, דאס זיינען דריי אונטערשריפטען, וועלכע
זיינען ויערטה מיליאָנען, און דאָנלאָר האט זיך אויפגעהויבען פאר דעם מעכטיגען מאַן
פון גאָלד, וועלכער איז געשטאַנען פאר איהם. דריי אונבעשרענקטע קרעדיטען אויף
אינזערע דריי הייזער. פערצייהט מיר, הערר גראַף, אבער איך מוז אייך בעוואונדערן.

— אָה ניט אזא הויז וויא אייערע דארף זיך וואונדערן דעריבער, האט מאַנטע
קריסטאָ געזאָגט מיט זיין נאנצער העפליכקייט. אלזאָ וועט איהר מיר שיקען עפעס
געלד, ניט וואָהר?

— זאָגט, הערר גראַף, איך בין צו אייער דינסטען.

— גוט, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט, אזוי וויא מיר זיינען יעצט איינפערשטאָ
נען און אזוי וויא איהר טרויט מיר יעצט, וועלען מיר בעשטימען, אז איהר זאלט מיר
געבען פאר דעם ערשטען יאָהר זעקס מיליאָן.

— זעקס מיליאָן! זאָל זיין! האט דאָנלאָר געזאָגט מיט א פערשטיקטע שטימע.
— ווען איך וועל דארפען מעהר, האט מאַנטע קריסטאָ ווייטער געזאָגט, וועלען
מיר שטעלען א העכערע סומע; אָבער איך רעכען ניט צו בלייבען לענגער וויא א יאָהר
אין פראַנקרייך, און איך גלויב ניט, אז איך וועל איבערשטייגען דיזע סומע... ווייטער
וועלען מיר זעהען... איהר וועט אזוי גוט זיין און מיר צו שיקען מאַרגען פינף
הונדערט טויזענד פראַנק, איך וועל זיין אין דערהיים ביז דינער, און איבריגענס, ווען
איך וועל ניט זיין וועל איך לאַזען א רעסיט ביי מיין געשעפטספיהרער.

— דאס געלד וועט זיין ביי אייך מאַרגען צעהן א זייגער אין דער פריה, הערר
גראַף, האט דאָנלאָר געענטפערט. ווילט איהר אין גאָלד אדער אין באַנק בילעטען,
אדער אין זילבער?

— האלב גאָלד און האלב זילבער, האט דער גראַף געענטפערט און האט זיך
אויפגעהויבען.

— איך מוז אייך מודה זיין איין זאך, הערר גראַף, האט דאָנלאָר געזאָגט. איך
האב געגלויבט אז מיר זיינען בעקאנט אלע רייכע לייט אין עראָפּאָ, און פון דעסמוועגען
איז מיר אייער רייכטהום ניט בעקאנט. שטאַמט ער פון לאַנג?

— מיין רייכטהום שטאַמט פון זעהר א לאַנגער צייט. עס איז געווען איין אָרט
פאָמיליען אונזר, וועלכען מען האט ניט געדארפט אָנריהרען ביז אין א געוויסע צייט.
וועהרענד דיזער צייט האבען דיא צינזען פערדרייפאכט דעם קאָפיטאַל. ערשט פאר א
קורצער צייט האט זיך געענדיגט דער טערמין פון דעם צואהרשרייבער און פון דיזער צייט
אָן האב איך דעם נאנצען קאָפיטאַל אין דיא הענד. דערפאר איז קיין וואונדער ניט וואָס
איהר האט ביז יעצט ניט געהערט פון מיין רייכטהום. אבער איהר וועט איהם באַלד
בעסער קענען.

דיא לעצמע ווערטער האט דער גראף בעגלייט מיט א בלייבען שמייכלעל, וועלכער האט אזוי געשראָקען פראַנץ ד'עפיניי.

— מיט אייער געשמאק און אייערע אַבזיכטען, מיין הערר, האט דאָנגלאַר געזאָגט, וועט איהר אין פאַרזי ענטוויקלען אזא לוקסוס, וועלכער וועט אונז ארימע קליינע מיליאָנערן דערקוועמשען, אונטערדעסען וואלט אייך פיעלייכט זיין אָנגענעהם, אז איך זאל אייך פאַר־שטעלען פאר דיא מאַדאַם באַראָנעסע דאָנגלאַר? ענטשולדיגט מיר, הערר גראַף, וואָס איך בין אזוי אייליג, אָבער א קאָסטימער וויא איהר איז כמעט א מיטגליעד אין דער פאַמיליע.

מאָנטע קריסטאָ האט זיך פערנייגט מיט דעם צייכען, אז ער נעמט אָן דיא עהרע וועלכע דער באַנקיר וויל איהם מאכען.

דאָנגלאַר האט אָנגעקלונגען. א לאַקיי אין א גלענצענדע ליוורע איז ערשינען.

— איז דיא באַראָנעסע אין איהר צימער? האט דאָנגלאַר געפרעגט.

— יא, הערר באַראָן, האט דער לאַקיי געענטפערט.

— אליין? האט דאָנגלאַר געפרעגט.

— ניין, דיא מאַדאַם האט געסט.

— וועט אייך זיין אָנגענעהם, ווען איך וועל אייך פאר אימעצען פאַרשטעלען, הערר גראַף. איהר ווילט דאך ניט בלייבען אונבעקאַנט?

— ניין, הערר באַראָן, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט לאַכענדיג, איך וויל מיר ניט נעמען דיזעס רעכט.

— און ווער איז ביי דיא מאַדאַם? הערר דעבראַי? האט דאָנגלאַר געפרעגט אָהן חכמו וואס האט געמאַכט שמייכלען מאָנטע קריסטאָ, וועלכער האט שוין גע־וואוסט וויא דיא מאַדאַם פיהרט זיך.

— יא הערר באַראָן, הערר דעבראַי איז דארטען, האט דער לאַקיי געענטפערט.

— הערר לוסיען דעבראַי, האט דאָנגלאַר געזאָגט צו מאָנטע קריסטאָ, איז איין אלטער פריינד פון אונז, ער איז סעקרעטער ביין מיניסטער. מיין פרוי איז א געוועזענע מאַרקוזע, זיא איז געווען דיא אלמנה פון מאַרקוז נאַרגאָן, ווען זיא האט מיך געהייראַט. — איך האב ניט דיא עהרע צו קענען מאַדאַם דאָנגלאַר, אָבער הערן לוסיען דעבראַי האב איך שוין בעגעגענט.

— אזוי! וויא איז עס געווען?

— ביין גראַף מאַרסערף, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

— אַה, איהר קענט דעם קליינעם גראַף? האט דאָנגלאַר געזאגט.

— מיר האבען זיך בעגעגענט אין רוים אין דער צייט פון קארנעוואַל.

— אָה יא, האט דאָנגלאַר געזאָגט. איך האב דאכט זיך מיר געהערט דערציילען א געשיכטע פון באַנדיטען, גנבים אין דיא רואינען? ער איז דורך א נס פון דארטען ארויסגענומען געוואָרען. איך גלויב, אז ער האט עפעס אין דער אַרט דערציילט מיין פרוי אַז מיין טאָכטער, ווען ער איז געקומען צוריק פון איטאַליען.

— דיא מאדאם באַראַנעסע ערוואַרטעט דיא העררען, האט דער צוריקקומענדער לאַקיי געזאָגט.

ביידע מענער זיינען דערויף גענאנגען צו דער באַראַנעסע.

8טער קאַפיטעל.

דיא שיינע פערד.

דער באַראַן און דער גראַף זיינען דורכגעגאנגען פיעלע צימערן ביז זיי זיינען ארייני-געקומען אין דעם פראכטפאלען צימער פון דער באַראַנעסע, וואו דאָנגלאַר האט ניט געדארפט אריינקומען, סיידען ער האט איינעם מיטגעבראַכט.

מאדאם דאָנגלאַר, וועלכע האט געקענט גערעכענט ווערן צו דיא שיינע, אָבוואַהל זיא איז שוין אלט געווען א זעקס און דרייסיג יאָהר, איז געזעסען ביי א שיינעם פאַרטאָפּיאַן, וועהרענד לוסיען דעפראַי איז געזעסען ביי א טיש און האט געבלעטערט איין אַלבוּם.

נאך איידער דער גראַף איז געקומען האט לוסיען שוין דערציילט דער באַראַנעסע וועגען מאַנטע קריסטאָ, און זיא האט שוין וועגען איהם געהערט פון אַלבערט מאַרסערף. דערפאר איז איהרע נייגעריגקייט געשטיגען צום העכסטען גראַד צוקענען דיזען מערק-ווירדיגען מאַן. דער זיצען לעבען פּיאַנאָ איז נאר געווען צו פערדעקען דיא אויפגענונג ביי מאַנטע קריסטאָ'ס אריינקומען.

עס האבען געפאָלגט פאַרשטעלונגען און קאָמפּלימענטען און דאן א געשפרעך. — איהר זייט א ליעבהאבער פון פערד? האט דיא באַראַנעסע דעם גראַף גע-פרענט.

— איך האב פערבראַכט א טהייל פון מיין לעבען אין אַריענט, מאַדאם, און דיא אַריענטער, וויא איהר ווייסט, אכטען נאר צוויי זאַכען: דיא ערעלקייט פון דיא פערד און דיא שיינהייט פון דיא פרויען.

— אָה, הערר גראַף! איהר האט ווייניגסטענס געדארפט זאָגען דיא פרויען צוערשט.

— זעהט איהר, מאַדאם, איך האב דאך אייך ערשט געזאָגט, אז איך דארף האבען איינעם, וועלכער זאל מיך לערנען דיא פראַנצויזישע געוואָנההייטען. אין דיזען מאַמענט איז אריינגעקומען דיא באַראַנעסעס קאמערמיידעל און איז צוגעגאנגען צו דער באַראַנעסע און האט איהר עפעס א זאָג געטאָן אויפ'ן אויער. מאַדאם דאָנגלאַר איז בלייך געוואָרען.

— עס איז אונמעגליך! האט זיא געזאָגט.

— פון דעסטוועגען איז עס דער ריינער אמת, מאַדאם, האט דיא קאמערמיידעל געזאָגט. מאַדאם דאָנגלאַר האט זיך אומגעקעהרט צו איהר מאַן.

— איז עס אמת וואס דיא מיידעל זאָגט מיר, מיין הערר? מיינע פערד זיינען ניטאָ אין שטאַל.

— מאַדאם, האט דאָנגלאַר געזאָגט, הערט מיך אויס.

— אָה! איך הער אייך, מיין הערר, דען איך בין נייגעריג צו וויסען וואס איהר וועט מיר זאָגען. איך וועל מאכען דיא העררען פאר ריכטער צווישען אונז, און וועל זיי דערציילען וועגען וואס עס האנדעלט זיך. מייע העררען, האט דיא באַראַגעסע פאַרט־געזעצט, דער הערר באַראַן דאַנגלאַר האט צעהן פערד אין שטאַל. צווישען דיזע צעהן פערד זיינען צוויי געווען מייע, דיא שענסטע פערד אין פאַרז. איהר קענט זיי, הערר דעבראַי! יעצט שטעלט זיך פאַר, אז אין דער מינוט ווען איך האב פערשפראַכען צו ליידיען מייע פערד דער מאַדאַם ווילפאַר, געפין איך ניט מייע פערד אין שטאַל. הערר דאַנגלאַר האט אודאי געפונען דערביי צו פערדינען א פאַר טויענד פראַנק און ער האט זיי פערקויפט. אָה! וואס פאר א מיאוסע סאַרט מענשען דיא ספעקולאַנטען זיינען.

— מאַדאַם, האט דאַנגלאַר געענטפערט, דיא פערד זיינען געווען צו היציג, זיי זיינען קוים פיער יאָהר אַלט. איך האב שרעקליך מורא געהאט פאר אייך.

— אָבער, ליבער הערר, האט דיא באַראַגעסע געזאָגט, איהר ווייסט דאך נאָנן גוט, אז צייט א מאַנאַט האב איך אין מיין דיענסט דעם בעסטען קוטשער פון פאַרז, אויב איהר האט איהם אפשר אויך ניט פערקויפט מיט דיא פערד.

— טייערער פריינד, איך וועל אייך קויפען אזעלכע פערד, און נאך אפשר שענערע, אויב עס איז דאָ. אבער רהיגע און ווייכע פערד, וועלכע זאלען מיר ניט אָנמאַן אזוי פיעל שרעק.

דיא באַראַגעסע האט געזויגען דיא אַקסלען מיט דער טיפסטער פעראַכטונג. דאַנגלאַר האט געשיינט ניט צו בעמערקען דיזען העכסט ליבעליכען צייכען, און זיך ווענדעדיג צו מאַנטע קריסטאָ האט ער געזאָגט:

— איך מוז אייך זאָגען דעם אמת, אז עס פערדריסט מיר, וואס איך האב אייך פריהער ניט געקענט. איך וואָלט אייך אָנגעבאַטען דיא פערד. שטעלט זיך פאר, אז איך האב זיי פערקויפט פאר א גאָר ניט; איך האב נאר געוואלט פטור ווערן פון זיי. דאס זיינען פערד פאר א יונגען מאַן.

— איך דאנק אייך, מיין הערר, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט, איך האב היינט געקויפט א פאַר פערד און ניט זייער טייער. איהר זייט דאך א מבין אויף פערד, הערר דעבראַי, אָט זעהט.

וועהרענד דעבראַי איז צוגעגאנגען צום פענסטער, איז דאַנגלאַר צוגעגאנגען צו זיין פרוי.

— שטעלט זיך פאַר, מאַדאַם, האט ער געזאָגט שטילער הייט; מען איז מיר גער קומען באַטען פאר דיא פערד א משונה'דיגען פרייז. איך ווייס ניט וואס דאס איז פאר א משונגענער, וואס האט מיר היינט געשיקט זיין געשעפטספיהרער צו קויפען דיא פערד. דיא זאך איז אבער, אז איך האב ביי זיי פערדינט זעכצען טויענד פראַנק. בורטשעט ניט אויף מיר, און איך וועל אייך געבען פיער טויענד פראַנק און צוויי טויענד פאר ערשעניען.

מאַדאַם דאַנגלאַר האט אויף איהם א וואָרף געמאַן א שרעקליכען בליק.

— אָהאָ! האט דעבראַי אויסגעשריען.

— וואָס איז דאָרטען? האט דיא באַראַגעסע געפרעגט.

— אבער, איך האב קיין טעות ניט, עס זיינען אייערע פערד; אייערע אייגענע פערד איינגעשפאנט אין דעם גראף'ס וואָגען.

— מיינע שיינע פערד! האט דיא באַראָנעסע אויסגערופען, און זיא האט א שפרונג געטאָן צום פענסטער.

— טאָקע, דאס זיינען מיינע פערד, האט זיא געזאָגט. דאָנגלאַר איז געווען א דערשלאָגענער.

— איז עס מעגליך? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מיט א פערוואונדעמע מינע. דיא באַראָנעסע האט געזאָגט דעבראַ'ין א פאָר ווערטער אויפ'ן אויער, און דיזער איז צוגעגאנגען צו מאָנטע קריסטאָ.

— דיא באַראָנעסע לאָזט אייך פרעגען פאר וויפיעל אייער מאָן האט אייך פער קויפט דיא פערד.

— איך ווייס ניט אקוראַט, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, דאס האט מיר מיינ געשעפטספיהרער געמאכט איין איבערראשונג, און, דאכט זיך, אז עס האט מיר געקאָסט צוויי און דרייסיג טויזענד פראַנק.

דעבראַ איז געגאנגען בריינגען דער באַראָנעסע דעם ענטפער. דאָנגלאַר איז געווען אזוי בלייך און אזוי צומישט, דאס עס האט געשיינט, אז מאָנטע קריסטאָ האט געהאט מיט איהם מיטלייד.

— זעהט איהר, האט צו איהם דער גראַף געזאָגט, וויא דיא פרויען זיינען אונד דאָנקבאַר. אייער גוטסקייט האט ניט געמאכט קיין ווירקונג אויף דיא באַראָנעסע. דיא בעסטע זאך איז, גלויבט מיר, אז מען זאל לאזען דיא פרויען טאָן וואס זיי ווילען. ווען זיי ברעכען דיא קעפ, האבען זיי ווייניגסטענס ניט אויף וועמען ארויפצואווארפען דיא שולד.

דאָנגלאַר האט ניט געענטפערט. ער האט געפיהלט, אז אויף איהם וועט באלד חומען א שרעקליכער שטורם פון זיין פרוי. דעבראַי האט דעם שטורם געזעהען און ער האט ניט געוואלט זיין דערביי. מאָנטע קריסטאָ האט אויך ניט געוואלט צושטערן דיא שמחה צווישען דיא פאָר פאָלק און האט אויך גלייך גענומען אפשיעד פון זיי.

— יעצט האב איך עררייכט וואס איך האב געוואלט, האט מאָנטע קריסטאָ געדאָגט אוועקגייענדיג. דער פאָמיליען פריעדען פון דעם פאָר פאָלק איז אין מיינע הענד. שאדע וואס איך קען נאך ניט זייער טאָכטער עזשעניע. אָבער דאס וועט זיין פאר שפעטער.

צוויי שעה שפעטער האט מאַדאָם דאָנגלאַר בעקומען פון מאָנטע קריסטאָ א שיינעם בריעף, אין וועלכען ער ערקלערט איהר, אז ער וויל ניט מצער זיין א שיינע יונגע פרוי און בעט זיא, אז זיא זאל צונעמען דיא פערד צוריק. דיא פערד זיינען דערביי געשטאנען דרויסען אין א טייערן געשפאָן.

דער באַראָן האט אויך בעקומען א בריעף פון מאָנטע קריסטאָ, אין וועלכען ער בעט איהם אנצונעמען דיא פערד צוריק, ווייל ער וויל ניט מאכען קיין מחלוקה אין א פאָמיליע.

אויף מאָרגען געגען דריי א זייגער נאך מיטאָג האט מאָנטע קריסטאָ אריינגע-
רופען צו זיך אין צימער דעם שווארצען אַלי.

— אַלי, האט ער צו איהם געזאָגט, דו האסט מיר אָפט דערציילט פון דיין גע-
שיטקייט צו ווארפען שלינגען?

אַלי האט געמאכט א צייכען פון יא און האט זיך אויסגעצויגען מיט שטאָלץ.

— גוט! אלזאָ מיט דער שלינג וועסטו קענען אפהאלטען איין אָקס?

אַלי האט געמאכט א צייכען מיט'ן דאָפּ, אז יא.

— א טיגער? האט דער גראָף געפרעגט.

אַלי האט געמאכט דעם זעלבען צייכען.

— און א לייב אויך? האט דער גראָף ווייטער געפרעגט.

אַלי האט געמאכט א צייכען וויא א מענש ווארפט א שלינג און האט נאָכגעמאכט

א שרעקליכען ברומען.

— גוט! איך פערשטיי, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. האסטו געיאָגט א לייב?

אלי האט געמאכט א שטאָלצען צייכען מיט'ן קאָפּ.

— אָבער וועסטו קענען אָפהאלטען צוויי פאָנאָדער געיאָגטע פערד אין זייער

פליהען?

אַלי האט געשמייכעלט.

— גוט! הער אלזאָ צו, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. באלד וועט דאָ פערביי-

פליהען א וואָגען פאָנאָדער געטראָגען פון צוויי פערד, וועלכע דו האסט היינט ביי מיר

געזעהען. דיזער וואָגען מוז אָפּגעהאלטען ווערן פאר מיין טהיר, ווען דו זאלסט אפילו

דערביי צורייבען ווערן.

אַלי איז אראָפּגעגאנגען אויפ'ן גאס און האט געמאכט א ליניע ענטקעגען טהיר.

דאן איז ער ארויפגעגאנגען און האט געצייגט דעם גראָף דיא ליניע, וועלכע ער האט

איהם געזעהען ציהען.

— דער גראָף האט איהם א לייכטען קלאַפּ געטאָן אויף דיא פלייצעס; דאס איז

געווען זיין אַרט צו בעדאנקען אַלי. דער אַראָבער איז דאן אראָפּגעגאנגען רייכערן זיין

טשיבוק אויפ'ן קאָרנער פון ביידע גאסען, וואו ער האט זיך געזעצט אויף א שטיין,

וועהרענד מאָנטע קריסטאָ איז אריינגעגאנגען און האט זיך מעהר וועגען גארניט גע-

קימערט.

פון דעסטוועגען, געגען פינף א זייגער, דיא צייט, ווען ער האט ערוואַרבעט.

דעם וואָגען, האט מען אויף איהם געקענט מערקען צייכענס פון אינגע-דולד. ער האט

ארוםשפאַצירט ביי זיך אין צימער הין און צוריק און האט אלע מאָל אנגעשפיצט דיא

אויערן און איז צוגעגאנגען צום פענסטער. דער אַראָבער איז זיך געזעסען און האט גע-

רייכערט זיין פייפּ, אזוי וויא ניט איהם מיינט מען.

פלוצלונג האט מען דערהערט פון דער ווייטענס א גערודער, וועלכער האט זיך

געעהענט מיט דער געשווינדקייט פון א בליץ. דאן האט זיך בערווען א קאָליאַס, וועל-

כען צוויי פערד האבען געטריבען וויא א שמורעם וויינד. דער קומשער האט אנגעשמערענט

אלע זיינע קרעפטען איינצוהאלטען דיא ווילד געוואָרענע פערד.

אין קאָלאַיאָס האבען זיך געהאלטען ארומגענומען א יונגע פרוי מיט א באַי פון א יאָהר זיעבען. זיי זיינען געווען אזוי דערשראָקען, דאס זיי האבען קיין כוח ניט געהאט צו שרייען. עס האט נאר געפעהלט א שטיין אדער א געפאלענער בוים, אום דער וואָגען זאל צושאָטען ווערן אויף שטיקער. דיא פערד זיינען געפלויען אין מיטען גאס און מען האט געהערט דיא שרעקליכע געשרייען פון דיא מענשען, וועלכע האבען געזעהען דעם פליהענדען וואָגען.

אין דיזען אייגענבליק האט אַלי אוועקגעלייגט זיין טשיבוך און האט ארויסגענומען פון טאש דיא שליינג און האט זיא א וואָרף געטאָן אויף דיא פיס פון איין פערד. ער איז מיטגעשלעפט געוואָרן א דריי פיער טריט, דאן האט דער פערד זיך איינגעבויען און איז געפאלען אויף דער אַגלאָבלע, וועלכע איז צובראָכען געוואָרן און האט דערמיט אפגעהאלטען דעם צווייטען פערד. אין דיזער צייט איז דער קוטשער אראָפגעשפרונגען פון דיא קאָזלעס. אָבער אַלי האט שוין א כאַפ געטאָן מיט זיין אייזערנע האַנד דעם צווייטען פערד פאר דיא נאָזלעכער און האט איהם אזוי צוגעקוועטשט, דאס ער האט זיך אויסגעצויגען לעבען ערשטען פערד. דיזע גאנצע געשיכטע האט מעהר ניט געדויערט וויא א פאָר סעקונדען.

פון דעסמוועגען האט עס געניגט, אז אין דיזער צייט זאל מאָנטע קריסטאָ ארויס שפרינגען פון הויז מיט עטליכע דינער און זאל צוליפען צום וואָגען און זאל כאַפען דיא פרוי מיט'ן באַי אויף דיא הענד און זאל זיי אריינטראָגען צו זיך אין זאל, וואו ער האט זיי ארויפגעלייגט אויף א זאָפא.

— האט נאר קיין מורא ניט, מאַדאָס, האט ער געזאָגט, איהר זייט גערעטעט דיא פרוי איז געקומען צו זיך, און צום ענטפער האט זיא איהם געצייגט איהר זון מיט א בליק, וועלכער האט גערעט דייטליכער וויא אלע ביטעס.

און אין אמת'ן איז דער באַי נאך אלץ געווען אונמעכטיג,
— יא, מאַדאָס, איך פערשטיי; אבער זייט רוהיג, עס איז איהם גארניט געשעהען, דאס האט איהם נאר דער שרעק געבראכט צו דיזען צושטאנד.

— אָה, מיין הערר! האט זיא אויסגערופען, זאָגט איהר עס מיר, אום מיך נאָר צו טרייסטען? זעהט וויא ער איז בלייך! מיין זון! מיין קינד! מיין עדוואַר! אַך, מיין הערר! שיקט רופען א דאָקטאָר. איך גיב אָפ מיין פערמעגען, ווער עס וועט רעטען מיין קינד!

מאָנטע קריסטאָ האט געמאכט א צייכען מיט דער האַנד צו בערוהיגען דיא פערצווייפעלמע מוטער, און האט ארויסגענומען פון קאסטען א קליין פלעשעלע מיט א בלוט רוימע פליסיגקייט. ער האט ארויפגעגאָסען איין טראָפען אויף דעם באַי'ס ליפען. דאס קינד האט באַלד אויפגעמאכט דיא אויגען, אבואהל ער איז נאך געווען בלייך. ביי דיזען אַנבליק איז זיא כמעט געווען משוגע פאר פרייד.

— וואו בין איך? האט זיא אויסגערופען, און וועמען בין איך שולדיג דיא גרויסע פרייד נאך אזוי ליידען?

— איהר זויט, מאַדאָס, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט. ביי א מענשען, וועלכער שעצט זיך פאר העכסט גליקליך, וואס ער האט אייך פערשפאָרט שמערצט

— אָה, פּערפּלֹכטע ניינערינקייט! האט דיא דאמע געזאָגט. נאנץ פּאַרזי האט גערעט פון מאַדאַם דאַנגלאַר'ס פּראַכטפּאַלע פּערד, און איך האב געהאַט דיא דומהייט צו וועלען זיי פּרובירען.

— וויא! האט דער גראַף אויסגערופען מיט אַ קינסטליכע איבערראַשונג, דיזע פּערד געהערן דער באַראָנעסע?

— יא, מיין הערר קענט איהר זיא?

— מאַדאַם דאַנגלאַר?... איך האב דיזע עהרע, און מיין פּרייד איז נאך גרער סער וואס איך האב אייך גערעטעט פון געפּאהר, אין וועלכער דיזע פּערד האבען אייך געבראַכט, ווייל אין דיזער געפּאהר וואלט איך געקענט זיין שולדיג. איך האב נעכטען געקויפט דיא פּערד ביין באַראָן, אבער דיא באַראָנעסע האט אזוי געביינקט נאך זיי, דאס איך האב זיא איהר אליין צוריקגעשיקט.

— דאן זייט איהר דאך דער גראַף מאַנטע קריסטאָ, פון וועלכען הערמינע האט מיר אזוי פּיעל דערציילט.

— יא, מאַדאַם, האט דער גראַף געזאָגט.

— איך, מיין הערר, איך בין מאַדאַם העלאָאיזע פּאָן ווילפּאָר.

— דער גראַף האט געגריסט וויא א מענש, פאר וועלכען מען דערמאָנט א נאנץ אונבעקאַנטען נאָמען.

— אָה, וויא וועט הערר ווילפּאָר זיין דאנקבאַר! האט העלאָאיזע געזאָגט, דען ער וועט אייך זיין שולדיג אונזער ביידענס לעבען: איהר האט איהם צוריקגעגעבען זיין פרוי און זיין זון. זיכערליך, אָהן אייער גוטען דינער וואָלט איך און מיין קינד געווען טויט. — אַך מאַדאַם, איך ציטער נאך וועגען דעם, אין וועלכער סכנה איהר זייט געווען, — אה, איך האָף, אז איהר וועט מיר ערלויבען גוט צו בעדאנקען דיא ערנעבעני-הייט פון דיזען מאן.

— מאַדאַם, האט מאַנטע קריסטאָ געענטפּערט, איך בעט אייך, אז איהר זאלט מיר ניט איבערפּיהרען מיין אַלי, ניט דורך לויב און ניט דורך בעלאָהנונג. דאס זיינען געוואָהנהייטען, וועלכע איך וויל ניט, אז ער זאל זיי האבען. אַלי איז מיין שקלאָוו; ווען ער האט אייך גערעטעט דעם לעבען האט ער געדינט דערמיט מיר, און זיין פליכט איז מיר צו דינען.

— אָבער ער האט דאך ריזיקירט זיין לעבען, האט מאַדאַם ווילפּאָר געזאָגט מיט שטוינען.

— דיזען לעבען האב איך גערעטעט, מאַדאַם, און דערפאר געהערט ער מיר, האט מאַנטע קריסטאָ געענטפּערט.

מאַדאַם ווילפּאָרט האט געשוויגען; זיא האט ניט געהאט וואס צו ענטפּערן, וועהרענד דיזער צייט פון שווייגען האט מאַנטע קריסטאָ בעטראכט דעם באַי. ער איז געווען ניט קיין מיאוסער יונג אבער דיא ווילדקייט איז געלעגען אויף זיין פנים. ער איז אלט געווען א אַהר אַכט אבער אויסגעזעהען האט ער פון צוועלף. זיין ערשטע זאך איז געווען ווען ער האט זיך אויפגעכאַפּט, אויסצורייסען זיך מיט ווילדקייט פון זיין מוטערס אָרעם און גיין אויפמאַכען דעם קעסטעל, פון וואָנען דער גראַף האט אַרויסגענומען דיא

קליינע פלעשעל, און דאן ניט פרעגענדיג קיין ערלויבניס, האט ער זיך גענומען עפענען דיא פראָבקע.

— ריהר דאָרטען ניט אָן, מיין פריינד, האט דער גראַף שנעל געזאָגט; אייניגע טראָפּען פון דיזער פליסיגקייט זיינען ניט נאר געפעהרליך צו טרינקען, זאָנדרען אפּט צום שמעקען.

מאָדאָם ווילפאָר איז בלייך געוואָרען און האט אָפּגעהאלטען דעם אָרעם פון איהר זון, וועלכען זיא האט צוגעפיהרט צו זיך, און ווען איהר פחד איז פערנאנגען האט זיא א ווארף געמאָן אויפ'ן קעסטעל א שאַרפען בליק, וועלכען דער גראַף האט בעמערקט. אין דיזען מאָמענט איז אַלי אריינגעקומען.

מאָדאָם ווילפאָר האט געמאכט א פריידיגע בעוועגונג, און צוציהענדיג צו זיך נעהענטער איהר זון, האט זיא צו איהם געזאָגט:

— עדוואַר, זעהסטו דיזען גוטען דינער? ער איז געווען זעהר מוטעיג, דען ער האט איינגעשטעלט זיין לעבען איינצוהאלטען דיא פערד, וועלכע האבען פאָנאָדער גע- טראָגען אונזער וואָגען. גיירזשע בעדאָנק איהם, דען אָהן איהם וואלטען מיר אפּשר איצטער געווען ביידע טויט.

דער באַי האט אָנגעבלאָזען דיא ליפען און האט אָפּגעקעהרט דעם קאָפּ מיט פּעראַכטונג.

— ער איז צו העסליך, האט ער געזאָגט.

דער גראַף האט געשמיכעלט, אזוי וויא דער באַי וואלט ערפילט איינע פון זיינע האָפּנונגען. מאָדאָם ווילפאָר האט זיך כלומרשט אָנגעבייזערט אויפ'ן יונג.

— זעהסטו, האט דער גראַף געזאָגט אין אַראַביש צו אַלי, דיזע דאמע האט גע- בעטען איהר זון, אז ער זאל דיך בעדאָנקען וואס דו האסט זיי ביידען גערעטעט דעם לעבען, און ער האט איהר געענטפערט, אז דו ביסט צו העסליך.

אַלי האט א ווילע אומגעדרייט דעם קאָפּ און האט בעטראכט דעם יונג אָהן יעדע איבערראַשונג, וויא עס האט געשיינט, אבער איין איינפאכער טרייסעל פון זיינע נעזלעכער האבען מאָנטע קריסטאָ בעוויזען, אז דער אַראַבער האט בעקומען א וואונד אין הארצען.

— ווען איהר ווילט פאָהרען אהיים, מאָדאָם, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט צו מאָדאָם ווילפאָר, וועל איך לאָזען איינשפאָגען דיא זעלבע פערד אין מיין וואָגען און דער העסליכער אַלי, האט ער צוגעזעצט מיט א שמייכעל, וועט אייך פיהרען צו אייער הויז. אבער מיט דיזע פערד, האט מאָדאָם ווילפאָר געזאָגט, וועל איך זיך קיין מאָל ניט אונטערשטיין צו פאָהרען צוריק.

— אָה איהר וועט זעהען, מאָדאָם, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, אז אונטער אַליס האנד ווערן זיי ווייך וויא א שאַף.

אי עס איז טאקע געווען אזוי. אַלי איז צוגענאנגען צו דיא פערד, ווען מען האט זיי קיים אויפגעשטעלט אויף דיא פיס. ער האט געהאלטען אין האנד א שוואַם מיט איינגעמונקטען שמעקעדיגען עסיג און האט דערמיט גענומען רייניגען דיא

מאָרדעם פון דיא פערד. דיזע האבען אָנגעפאנגען שטאַרק צו סאָפּענען און האבען געדייטערט א קורצע צייט.

א גרויסע מאַסע מענשען איז געווען פּערזאמעלט ארום דעם געשפּאַן און האט צוגעזעהען וויא אַלי האט זיך אויפגעזעצט אויף דיא קאָזלעס און האט אָנגעפאנגען צו שמייסען דיא פּערד, אז זיי זאלען זיך ריהרען פון אָרט, וועהרענד מיט עמליכע מינוט פריהער זיינען זיי געפלינגען וויא דיא וויכרעס גאָר אָהן א בייטש. צוויי שטונדען האט געדייטערט דער וועג, ביז אַלי האט געבראַכט מאָדאם ווילפאָר צו איזר אהיים.

באַלד וויא מאָדאם ווילפאָר איז געקומען אהיים האט זיא געשריבען צו מאָדאם דאָנגלאָר דיא געשיכטע מיט דיא פּערד און האט געמאַכט מאָנטע קריסטאָ פאר א מלאַך. אבערנס איז שוין דיא געשיכטע געווען אין אלע מיילער. אַלבערט האט עס דערציילט זיין מוטער, שאַטאָ רענאָ אין זשאָקיי קלוב, דעבראַי אין מיניסטערס הויז, באַזשאן האט געמאַכט אין זיין צייטונג א קליינעם אַרטיקעל דעריבער און האט געמאַכט דעם פּרעמדען אַרעלאַמן פאר א העלד. פיעלע אַריסטאָקראַטען האבען זיך געמעלדעט צום פּראָקוראָר ווילפאָר מיט ווייטען, אום דאָרטען צו זעהען מאָנטע קריסטאָ.

וואָס אנבעטרעפט ווילפאָרט זעלבסט, האט ער זיך דענזעלבען אַבענד אויסגעפּוצט אין זיינע בעסטע קליידער און אָיז געפאָהרען בעזוכען מאָנטע קריסטאָ אין שאַרזעלזע.

9טער קאַפיטעל.

ווילפאָר און מאָנטע קריסטאָ.

דער לאַקיי האט אָנגעמעלדעט ווילפאָר, ווען דער גראַף איז געזעסען ביי א טיש און האט שטודירט א געאָגראַפישע קאַרטע.

דער פּראָקוראָר איז אריינגעקומען מיט דענזעלבען גאנג וויא ער קומט צום געריכט. דאס איז געווען דער זעלבער מאן, וועלכען מיר האבען געזעהען אין מאַרסייל. דיא נאַטור האט זיך אין דעם מענשען ניט געענדערט. פון דין איז ער געוואָרען דאָר, פון בלייך איז ער געווארען געל; זיינע אייגענע גראַבענע אויגען זיינען געוואָרען לעכער און זיינע גאָלד-ברילען האבען געשיינט צו זיין אייגענע וואַקסען אין זיין געזיכט. אויסער זיין ווייסע קראַוואַט זיינען זיינע קליידער געווען טיעף שוואַרץ. אויף א קנאַפּלאַך האט ער געמראָגען א רויטען בענדעל, וועלכער האט אָפּגעשטאַכען פון דעם שוואַרץ וויא א קליינע ליניע פון בלוט. וויא שטארק איבער זיך מאָנטע קריסטאָ איז געווען, האט ער דאך בעמראכט דעם פּראָקוראָר מיט א בעמערקבאַרע נייגעריגקייט איהם גריסענדיג. ווילפאָר, וועלכער האט ווייניג געגלויבט, האט גערעכענט צו טרעפען אין מאָנטע קריסטאָ א מין שווינדלער, וועלכער איז געקומען מאַכען געלד אין פּאַריז.

— מיין הערר, האט ווילפאָר געזאָגט מיט דעם טאָן פון א פּראָקוראָר, דער דינסט וועלכען איהר האט געלייסטעט מיין פרוי און מיין זון פּערפליכטעט מיך אייך צו בעדאַנקען, איך קום אייך הערצליך צו בעדאַנקען.

— מיין הערר, האט מאָנטע קריסטאָ אויך געענטפּערט מיט איין קאַלטע שטימע, איך שעץ מיך גליקליך, וואס איך האב צוריקגעגעבען א מוטער- איהר קינד, און איך פיהל מיך זעהר בעעהרט מיט אייער בעזוך, דען איך ווייס, אז הערר ווילפאָר

בעעהרט ניט יעדען מיט זיין בעזוך. דאך וויא טייער אייער בעזוך איז מיר, איז ער פאר מיר דאך ניט ווערטה אזוי וויא מיין אינערע בעפרידיגונג.

וויילפאָר, וועלכער האט ניט ערווארטעט אזא ענטפער, האט געגעבען א שוידער, און זיינע צוזאמענגעקוועטשטע ליפען האבען בעווויען, אז ער האלט ניט דעם גראָף מאַנטע קריסטאָ פאר א פיינעם אַדעלמאַן.

וויילפאָר האט זיך ארומגעקוקט און האט געזוכט עפעס מיט דיא אייגען, איבער וואס ער זאל קענען מאכען א ריידע. ער האט געזעהען דיא געאַגראַפישע קארטע און ער האט אָנגעפאנגען צו ריידען איבער מאַנטע קריסטאָ'ס רייזעס. דער האט איהם אָנגעפאנגען צו דערציילען איבער זיינע רייזען און האט דערביי פּילאָזאָפּירט.

— אה, איהר פּילאָזאָפּירט, מיין הערר, האט וויילפאָר געזאָגט. אויף מיין עהרענדי וואָרט! ווען איך וואלט ניט געהאט צו טאָן אזוי וויא איהר, וואלט איך געזוכט לעבעדיגערע בעשעפטיגונג.

— עס איז וואהר, האט מאַנטע קריסטאָ געענטפערט, און דער מענש איז א מיאוסער וואָרים פאר דעם, וואס שטודירט איהם דורך א מיקראַסקאָפּ. האט איהר אבער עפעס צו טאָן, מיין הערר? אדער אום צו זאָגען דייטליכער, גלויבט איהר, אז דאס וואס איהר טוט איז ווערטה דיא מיהע אנצורופען בעשעפטיגונג?

ביי ריזען צווייטען קלאָפּ איז וויילפאָר'ס שטיינען געוואקסען. דאס איז געווען דעם ערשטען מאָל וואס ער האט געהערט אזעלכע ווערטער.

דערויף איז צווישען דיא צוויי מענער געווארען א געשפרעך וועגען געזעצע און רעגירונגען, אין וועלכע מאַנטע קריסטאָ האט ענטוויקעלט אזא קראפט, דאס וויילפאָר האט אויסגערופען:

ביי מיין עהרע, איהר צוטומעלט מיך. איך האב נאך אין מיין לעבען ניט געהערט ריידען א מענשען וויא איהר.

עס איז געקומען אזוי ווייט, אז וויילפאָר האט איינגעזעהען, אז ער האט פאר זיך איין אויסנאהמע מענשען.

— איך בין איין אויסנאהמע, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט. און איך גלויב, אז ביז היינטיגען טאָג האט זיך נאך קיין מענש ניט געפונען אין אזעלכע פעהעלטניסע וויא איך. דיא קעניגרייכען פון דיא קעניגס זיינען בעגרענצט אדער דורך בערג, אדער דורך טייבען, אדער דורך דיא זיטען און שפראַכען. מיין קעניגרייך איז גרויס וויא דיא וועלט, ווייל איך בין קיין פראַנצויז, קיין איטאַליענער, קיין אינדיוס, קיין אַמעריקאַנער, קיין שפּאַניער; איך בין אַ וועלט בירגער. קיין לאַנד קען ניט זאָגען, אז ער האט מיר געזעהען געבאָרען ווערען און ווער ווייס וואו איך וועל שטארבען. איך נעם אַן אלע געדי וואָהנהייטען, איך רעד אין אלע שפּראַכען. איהר מוזט מיינען, אז איך בין א פראַנצויז, ווייל איך רעד פראַנצויזיש אזוי גוט און אזוי ריין וויא איהר? וועל! אַלי דער אראַבער מיינט, אז איך בין איין אראַבער. בעטרוציאָ, מיין געשעפטספיהערער מיינט, אז איך בין א רוימער און העידעי מיין שקלאוויין מיינט, אז איך בין א גריכע. יעצט פערשטייט איהר; איך בין פון קיין לאַנד, איך בעט פון קיין רעגירונג קיין שיצונג, איך אנערקען ניט קיין מענשען פאר מיין ברודער. קיין זאך, וואס עס האלט אַס אנדערע

עפעס צו טאָן, האלט מיך ניט אָפּ. איך האב נאר צוויי געגנער, דאס איז דיא צייט און דיא ווייטקייט. דער דריטער געגנער איז דער שרעקליכסטער, דאס איז דער טויט. איך האב פאר איהם קיין מורא ניט, אבער איך ציטער, אז ער זאל מיר ניט שמערן דעם נאנג, וועלכען איך האב נאך ניט געענדיגט.

— עס איז נאך דאָ פאר אנדערע זאכען מורא צו האבען אויסער דעם טויט, דיא אלטקייט און משוגעות. עס איז דאָ צום ביישפיעל, דיא אַפּאָפּלעקסיע. דאס איז א בליץ קלאַפּ, וועלכער טרעפט אייך און צעשמערט אייך ניט אין גאנצען, אבער נאך וועלכען אלעס איז צו ענדע. איהר זייט אלע מאָל איהר, און איהר זייט דאך ניט איהר. איהר זייט ניט מעהר וויא א לעבעדיגער שטיק האָליץ. קומט א מאָל צו מיר, הערר גראַף, ווען איהר ווילט. איהר וועט ביי מיר טרעפען א געגנער, וועלכער וועט אייך פערשטיין און וועט אייך צוקלאַפען אין אייערע רעיונות. דאס איז מיין פּאָטער, נוארטע ווילפאָר, איינער פון דיא מוטעהיגסטע מענער פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציאָן; א מאַן, וועלכער האט פיעלייכט ניט געזעהען אזוי. פיעל לענדער וויא איהר, וואס האט אבער געהאלפען אומוואַרפען דעם מעכטיגסטען מאַן; א מאַן וועלכער האט זיך געדענקט אזוי וויא איהר, אז ער איז עפעס א העכערע זאך. וועל! איין צופלאַצטער אדער אין זיין מוח האט איהם צובראָכען ניט אין א טאָג, ניט אין א שטונדע, אבער אין איין סעקינדע. מיט איין טאָג פריהער איז נוארטע, א געוועזענער רעוואָלוציאָנער, א געוועזענער סענאַטאָר, א געוועזענער קאָמאנדירער, וועלכער האט געלאַכט פון דער גיליאַטינע, געלאַכט פון א קאנאָן, געלאַכט פון א קינזשאַל; ער האט געשפיעלט מיט רעוואָלוציאָנען; פאר וועלכען פראַנקד רייך איז געווען א ברייטער שאַך-ברעט, פון וועלכען דיא בויערן, טורעמס, שפרינגער און דיא קעניגס האבען געמוזט פערשווינדען, ווען דער קעניג איז נאר געווען מאַט. הערר נוארטע, וועלכער איז געכטען געווען אזוי מעכטיג, איז געווען אויף מאַרגען דער „אַרימער הערר נוארטע“, איין אלטער מאַן, וועלכער האט זיך ניט געקענט ריהרען און איז אָפּגעהאנגען פון דיא גוטסקייט פון דעם שוואכסטען פון הויז, דאס הייסט פון זיין אייניקעל וואַלענטינע. מיט איין וואָרט, א שטומער מת, וועלכער לעבט ניט אהן שמערצען און ערווארטעט דעם לעצטען קלאַפּ, וועלכער וועט איהם ערליווען פון זיינע ליידען.

— ליידער, מיין הערר, איז דיזער ספעקטאקל ניט פרעמד פאר מיר; איך האב אבער פאר איהם קיין מורא ניט, דען איך בין א שטיקעל דאָקטאָר און איך ווייס מיך צו היטען. איך וויל גיין זעהען אייער פּאָטער, ווייל איהר ווילט מיך בעצווינגען מיט דעם ספעקטאקל, וועלכער מאכט א טרויער אין אייער הויז.

— צו דיזען טרויער, האב איך ווייניגסטענס א שטיקעל טרייסט. לעבען דעם אַלטען מאַן, וועלכער שטייגט אראָפּ אין דער אייביגער גרוב זיינען דא צוויי קינדער, וועלכע שטייגען אריין אין לעבען. דאס איז וואַלענטינע מיין טאָכטער פון מיין ערשטער הייראַט מיט פרייליין סענרמעראַן און א זון עדואַר, וועלכען איהר האט גערעטעט דעם לעבען.

— און וואס שליסט איהר פון דיזען טרייסט? האט מאַנטע קריסטאָ געפרעגט.

— איך האב געשלאסען, האט ווילפאָר געענטפערט, דאס מיין פאָטער האט בענאנגען א שלעכטע טהאט און דערפאר איז געפאלען דער שטרעף אויף איהם אליין. מאָנטע קריסטאָ האט מיט א שמייכל אויף דיא ליפען געגעבען א ברום אין הארצען, פאר וועלכען ווילפאָר וואלט ענטלאָפען ווען ער וואָלט איהם געהערט.

— אַרײַע, מיין הערר, האט דער פראָקיראַר געזאָגט, וועלכער האט שוין געהאלטען פון א צייט דעם העט אין דיא הענד אויף אוועקצוויין; איך פערלאָז אייך מיט דער גרעסטער אכטונג, וועלכע קען אייך זיין אנגענעהם ווען איהר וועט מיך בעסער קענען. איבריגענס האט איהר זיך געמאכט איין אייביגען פריינד אין מאַדראם ווילפאָר.

דער גראַף האט בעגלייט דעם פראָקיראַר נאר ביז דער טהיר פון זיין קאַבינעט, און ווען יענער האט זיך שוין אויפגעזעצט אויף זיין וואָגען, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט ארויסלאָזענדיג א שווערען זיפן פון דער ברוסט.

— גענוג פון אזעלכען גיפט! און יעצט, און יעצט אז מיין הארץ איז פול, וועלען מיר גיין זוכען פערזיסונג. און ער האט געגעבען איין קלאַפ אין גלאָק.

— איך גיי ארויף צו דער מאַדראם, האט ער געזאָגט צו אלי. אין א האלב שעה זאל שטיין מיין וואָגען גרייט.

10טער קאפיטעל.

ה א י ד ע י .

עס איז געווען מיטאָג צייט. דער גראַף האט געווארט א שעה ביז ער איז ארויפֿ בענאנגען צו האַידיע. דיא פריינד האט ניט געקענט אריינטרעטען פלוצלונג אין דזיער צובראַכענער הארץ; ער האט זיא ערשט געמוזט פאַרבערייטען צו א זיסען געפיהל.

דיא יונגע גריכין איז געווען אין א גאנץ אָפנעטייהלטען אַפאַרטאמענט. דזיער אַפאַרטאמענט איז געווען געפוצט אין גאנצען אויף טערקישער ארט. האַידיע האט געהאט דריי פראַנצויזישע פרויען און איין גריכישע. דיא דריי פראַנצויזישע פרויען זיינען געווען אין ערשטען צימער און זיינען אריינגעקומען אויפֿן ערשטען קלונג און האבען געפאלנט דיא גריכישע שקלאווין, וועלכע האט פערשטאנען אזוי פיעל פראַנצויזיש אום זיי צו געבען צו פערשטיין, וואס איהר העררין פערלאַנגט פון זיי.

דיא יונגע מיידעל איז געווען אין איהר גאנץ הינטערשטען צימער אין א האלב קיילעכדיגען בודואר בעלייכטעט פון אויבען דורך ראָזע שויבען. זיא איז געלענען אויף דער ערד אויף א דיוואן מיט זיידענע קישענס באַרדירט אין זילבער. זיא איז געלענען האלב אָנגעשפאַרט און האט גערייבערט א נארגולעט. איהרע נאַטירליכע אריענטאַלישע פאַזע וואלט געווען פאר א פראַנצויזישע פרוי איין אויפגעבלאָזענע קאָקעטעריי. איהרע קליידונג איז געווען ריין טערקיש.

וואס איהר שיינהייט אנבלעאנגט, איז זיא געווען א וואהרער גריכישער טיפ מיט איהרע זאנפבע שווארצע אויגען, מיט איהר גראַדען גאָז, ליפען וויא קאַראַל און ציינער וויא דיא פעריל. אויף דאָס אלעס איז געלענען א בליהענדע יונגענד מיט איהר פּרעכטיגען פאַרפוס. האַידיע האט געקענט אלט זיין א יאָהר ניינצעהן צוואַנציג.

מאָנטע קריסטאָ האָט גערופען די גריכישע קאָמערמיידעל און האָט איהר געהייסען פרעגען האַידעין, אויב ער מעג אַרײַנגעהן צו איהר. אויף אַלע ענטפער האָט האַידעין געהייסען די קאָמערמיידעל אויפהויבען דעם פאַרהאַנג פון דער טיהר און די יונגע מיידעל האָט זיך געזעהן ווי אַ פראַכטפאַלער בילד. מאָנטע קריסטאָ איז אַרײַנגעגאַנגען.

האַידעין האָט זיך אַביסעל אויפגעהויבען און האָט דערלאָנגט דעם גראַף די האַנד און האָט איהם עמפפאַנגען מיט אַ שמייכעל.

— פאַרוואָס — האָט זי געזאָגט — פרעגסטו ביי מיר ערלויבניס אַרײַנגע-
צוגעהן? ביזטו ניט מיין הערר און איך דיין שקלאָוו?
מאָנטע קריסטאָ האָט אויך געשמייכעלט.

— האַידעין — האָט ער געזאָגט — איהר ווייסט...

— פאַרוואָס זאָגסטו מיר ניט „דו“ ווי געוועהנליך? האָט איהם די יונגע גריכין אונטערבראַכען, האָב איך דען בעגאַנגען וועלכען פעהלער? אויב אזוי דאַרף מען מיר שטראַפען, און ניט מיר זאָגען „איהר“.

— האַידעין — האָט דער גראַף געזאָגט — דו ווייסט, אַז מיר זיינען אין פראַנקרײך, און דאַרום ביזטו פריי.

— צו וואָס פריי? האָט די יונגע מיידעל געפרעגט.

— פריי מיך צו פערלאָזען — האָט דער גראַף געענטפערט.

— דיך פערלאָזען! ... און פאַרוואָס זאָל איך דיך פערלאָזען?

— וואָס ווייס איך? מיר וועלען געהן זעהן מענשען.

— איך וויל קיינעם ניט זעהן.

— און ווען צווישען די יונגע לייט וואָס דו וועסט בעגעגענען, וועט דיר

איינער פון זיי געפעלען, וועל איך ניט זיין אזוי שלעכט...

— איך האָב קיין מאָל ניט געזעהן קיין שעהנערען פאַר דיר און האָב

קיין מאָל קיינעם ניט געליעבט אויסער מיין פאָטער און דיך.

— אַרימעס קינד, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, עס איז ווייל דו האָסט

נאָך מיט קיינעם ניט גערעדט, אויסער ווי מיט מיר און דיין פאָטער.

— וועל! וואָס האָב איך צו ריידען מיט אַנדערע? מיין פאָטער האָט

מיד גערופען „זיין פרייד“, און דו רופסט מיך „דיין ליעבע“ און איהר ביידע האָט מיד גערופען „איינער קינד“.

— געדענקסטו דיין פאָטער, האַידעין? די יונגע מיידעל האָט געשמייכעלט.

ער איז דאָ און דאָ, האָט זי געזאָגט לייגענדיג די האַנד אויף די אויגען

און אויפ'ן האַרץ.

— און וואו בין איך? האָט מאָנטע קריסטאָ לאַכענדיג געזאָגט.

— דו — האָט זי געזאָגט — דו ביזט איבעראַל.

מאָנטע קריסטאָ האָט גענומען האַידעין'ס האַנד צום קושען, אָבער די

קינדישע מיידעל האָט זי צוריקגעצויגען און האָט איהם אונטערגעשטעלט איהר שטערן.

— יעצמ, האירעדי, ווייסטו, אז דו ביזט פריי, אז דו ביזט א הערריין, אז דו ביזט א קעניגין; דו קענסט בעהאלטען דיין קאסטיום, אָדער דו קענסט איהם פערלאָזען ווען דו ווילסט; דו וועסט בלייבען דאָ ווען דו וועסט וועלען בלייבען, און וועסט געהן ווען דו וועסט וועלען געהן; עס וועט פאר דיר אלע מאָל שטעהן איין איינגעשפאָנטער וואָגען. אלי און מירטאָ וועלען אלע מאָל שטעהן צו דייע בעפעהלען און וועלען דיך איבעראַל בעגלייטען; נאָר איין זאָך בעט איך דיך. זאָג — האָט די יונגע מיידעל געזאָגט.

— בעהאלט די געהוימנים פון דיין געבורט און רעד קיין וואָרט פון דיין פערנאָנגעהיט. זאָלסט ניט דערמאָהנען דעם נאָמען פון דיין הויכגעבאָרענעם פאָטער און ניט פון דיין מוטער.

— איך האָב דיר שוין געזאָגט, מיין הערר, אז איך וועל קיינעם ניט זעהן. הער, האירעדי, עס קען זיין אז דיזע גאנצע אַריענטאַלישע צוריקהאַל-טונג וועט זיין אונטערגליך אין פאריז. לערן דאָ דעם לעבען ווי דו האָסט איהם געלערנט אין רוים, פלוראַנס, מילאַן און מאַדריד. דאָס וועט דיר אלע מאָל זיין נוצליך, סיי דו וועסט לעבען דאָ, אָדער וועסט זיך צוריקעהרען אין אַריענט. די יונגע מיידעל האָט אויפגעהויבען אויף דעם גראַף איהרע פייכטע אויגען און האָט געענטפערט:

— אָדער מיר וועלען זיך אומקעהרען צוריק אין אַריענט, ווילסט זאָגען. ניט אמת, מיין גנעדיגער הערר?

— יא, מיין טאָכטער, האָט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט. דו ווייסט גאנץ גוט, אז איך פון מיין זייט וועל דיך קיין מאָל ניט פערלאָזען. ניט דער בוים פערלאָזט דעם בלעמעל, זאָנדרען דער בלעמעל פערלאָזט דעם בוים.

— איך וועל דיך קיינמאָל ניט פערלאָזען, גנעדיגער הערר, האָט האירעדי געזאָגט, דען איך בין זיכער, אז אָהן דיר וועל איך ניט קענען לעבען. — אַרימעס קינד! אין צעהן יאָהר ארום וועל איך זיין אַלט, און אין צעהן יאָהר וועסטו זיין יונג.

— מיין פאָטער האָט געהאַט אַ לאַנגע ווייסע באַרד, און דאָס האָט מיך פון דעסטוועגען ניט פעהינדערט איהם צו ליבען. מיין פאָטער איז אַלט גער-ווען זעכציג יאָהר, און ער איז פאר מיר געווען שעהער. ווי אלע יונגע לייט, וועלכע איך האָב געזעהן.

— אָבער זאָג מיר, וועסטו זיך דאָ געוויינען?

— וועל איך דיך זעהן?

— אלע טאָג, האָט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

— וועל! היינט וואָס פרענסטו? גנעדיגער הערר?

— איך האָב מורא אז עס וועט דיר ווערען אומעטיג.

— ניין גנעדיגער הערר, ען אין דערפריה וועל איך טראַכטען וועגען דיין קומען און אבענדס וועל איך געדענקען, אז דו ביזט געווען. איבריגענס, ווען איך בין אליין זעה איך פאר מיר גרויסע בילדער, גרויסע הימלען מיט די געמער

פון דער ווייטענס. דאן האָב איך אין האַרצען דריי געפיהלען, מיט וועלכע מען קען קיינמאָל ניט אומשטיג ווערען: טרויעריגקייט, ליעבע און דאַנקבאַרקייט. — דו ביסט אַ ווירדיגע טאָכטער פון דיין לאַנד, האַרדע. דו ביסט עדעל און פּאָעטיש. זיי אַלזאָ רוהיג, מיין טאָכטער. איך וועל זעהן, אז דיין יוגענד זאָל ניט פּערלאָרען ווערען, דען ווען דו ליעבסט מיך ווי אַ פּאָטער, ליעב איך דיך ווי אַ קינד.

— דו האָסט אַ טעות, גנעדיגער הערר; איך האָב ניט געליעבט מיין פּאָטער ווי איך ליעב דיך. מיין ליעבע צו דיר איז אַנאַנדער ליעבע: מיין פּאָטער איז טויט און איך בין ניט טויט; וועהרענד ווען דו וואָלסט שטאַרבען, וואָלט איך אויך געשטאַרבען.

דער גראַף האָט איהר גערייכט זיין האַנד מיט אַ טיעף הערצליכען שמייכלע; זי האָט אַ קוש געטהאָן ווי געוועהנליך.

צופרידענעשטעלט מיט דיזער אונטערהאַלטונג איז דער גראַף אַוועקגעפּאָהרען צו דער פּאַמיליע מאָרעל מורמלענדיג די ווערטער פון אַ געוויסען פּילאָזאָף: „די יוגענד איז אַ בליהונג און די ליעבע איז איהר פּרוכט. גלוקליך איז יענער וואָס פליקט זי אָפּ נאָכדעם, ווען ער האָט זי געזעהן לאַנגזאַם זיך ענטוויקלען.“

11טער קאַפיטעל.

די פּאַמיליע מאָרעל.

אין אייניגע מינוטען איז דער גראַף אָנגעקומען אין דער גאַס מעליי נומ. 7. די הויז איז געווען ווייס און האָט אַ זעהר פּרעהליכען אויסזעהן. זי האָט געהאַט אַ הויף מיט צוויי שעהנע בלומען גאַרטענס.

אין דעם הויזוועכטער, וועלכער האָט איהם אויפגעמאַכט די הויז-טיהר, האָט מאָנטע קריסטאָ גלייך דערקענט דעם אַלטען קאָקלע. נאָר אזוי ווי קאָקלע האָט געהאַט בלוז איין אויג און אין דער צייט פון די ניין יאָהר איז ער נאָך אָבגעשוואַכט געוואָרען אויך, האָט ער דעם גראַף ניט דערקענט. באַפּטיסטען איז אַראָפּגעשפּרונגען פון די קאָזלעס און האָט געפּרעגט קאָקלע אויב הערר און מאַדאַם הערבאָל און הערר מאַקסימיליאַן מאָרעל זיינען צו שפּרעכען פאַר דעם גראַף מאָנטע קריסטאָ.

— פאַר'ן גראַף מאָנטע קריסטאָ, האָט מאָרעל, וועלכער איז געשטאַנען דערביי, אויסגעשריען אַוועקוואַרפענדיג זיין ציגאַר און צושפּרינגענדיג צום וואָגען: איך מיין עפעס אזוי, אז מיר זיינען פאַר איהם צו שפּרעכען. אַה! אַ דאַנק, הונדערט מאָל אַ דאַנק, פאַר אייער ניט פּערגעסען אייער פּערשפּרעכען. און דער יונגער אָפיצער האָט אזוי פּריינדליך געדריקט דעם גראַף'ס האַנד, דאָס דיזער איז געווען איבערצייגט אין זיין אויפריכטיגער פּרייד.

— קומט, קומט, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט, איך וועל אויך דיענען פאַר אַ פיהרער; אַ מאַן ווי איהר ווערט ניט אָנגעמעלדעט דורך אַ דינער. מיין שוועסטער איז אין גאַרטען און צעהן טריט פון איהר איז מיין שוואָגער עמאַנועל. אַ גערויש פון טריט האָט געמאַכט יוליע'ן אויפהויבען דעם קאָפּ. זי האָט

ארויסגעשטויסען א געשריי ווען זי האָט דערזעהן אַ פרעמדען. מאַקסימיליאַן האָט אָנגעפאַנגען צו לאַכען.

— שטער זיך ניט, ליַעבע שוועסטער, האָט ער געזאָגט, דאָס איז דער הערר גראַף מאָנטע קריסטאָ, וועלכער מאַכט אונז די גרויסע עהרע מיט זיין בעזוך.

— אַך, הערר גראַף, האָט יוליע געזאָגט, דאָס איז איין אונרעכט פון מיין ברודער, וואָס ער ברענגט אייך אַזוי. ער האָט ניט פאַר זיין שוועסטער קיין מיטלייד... פּענעלאָן! ... פּענעלאָן! ...

איין אַלטער מאַן, וועלכער האָט אַרומגעגראַכען בלומען, האָט אַוועקגע-
לעגט דעם רידעל און איז צוגעגאַנגען מיט דער היטעל אין האַנד. ער האָט זיך געגעבען אַלע מיהע צו בעהאַלטען אין מויל דעם טשערטאַבעקאָ, וואָס ער האָט ערשט אַריינגענומען צווישען די באַקען. זיינע דיקע האָר זיינען געווען גרוי און זיין ברוינעם געזיכט האָט געוויזען, אַז ער איז געווען אַ מאַטראָז. יוליע האָט איהם געשיקט רופען איהר מאַן. דאָן האָט זי געבעטען דעם גראַף, אַז ער זאָל איהר ענטשולדיגען אויף אַ וויילע און איז אַוועקגעלאָפּען.

— מיין טהייערער הערר מאָרעל, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, איך זעה מיט בעדויערן, אַז איך האָב געמאַכט מיט מיין קומען אַ גאַנצען געטומעל אין אייער פאַמיליע.

— איהר זעהט, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט לאַכענדיג, זעהט איהר ווי מיין שוואַגער האָט זיך שוין אויסגעפּוצט אין אַנאַנדער ראָק. איהר זאָלט וויסען, אַז מען האָט אייך ערוואַרטעט.

— עס שיינט, אַז איהר האָט דאָ אַ גליקליכע פאַמיליע, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט ווי צו זיך אליין.

— אַ געוויס, הערר גראַף. עס פּעהלט זיי קיין זאָך ניט. זיי זיינען יונג, זיי זיינען פרעהליך, ליַעבען זיך, און מיט זייערע 25,000 פּראַנק פּראָצענט מיינען זיי, אַז זיי זיינען רייך ווי ראַטהשילד.

פון דעסטוועגען איז 25,000 פּראַנק וועניג, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מיט אַ זיסער און ווייכער שטימע, וועלכע איז אַריין מאַקסימיליאַן'ען אין האַרצען, אַזוי ווי עס וואָלט געווען די שטימע פון אַ צערטליכען פּאָטער.

— אָבער זיי וועלען דערביי ניט בלייבען שטעהן. זיי זיינען נאָך יונג און וועלען נאָך ווערען מיליאָנערן. איז אייער שוואַגער אַן אַדוואָקאַט... אַ דאָקטאָר?

— ער איז געווען אַ קויפּמאַן, הערר גראַף, און האָט איבערגענומען דאָס געשעפט פון מיין פּאָטער. מיין פּאָטער איז געשטאַרבען און האָט געלאָזען אַ פּערמעגען פון 500,000 פּראַנק. איך האָב בעקומען די העלפּט און מיין שוועסטער די אַנדערע העלפּט, דען מיר זיינען נאָר געווען צוויי קינדער. מיין שוואַגער האָט פון דעסטוועגען ניט געוואָלט ריהרען פון זיין פּרוי'ס קאַפיטאַל און האָט זעקס יאָהר שווער געאַרבייט ביז ער האָט ערוואַרבען זיינע אייגענע 250,000 פּראַנק. און אַזוי האָבען זיי זיך אַרויפגעשלאָגען אויף די יעצטיגע פּראָצענטען. עמאַנועל איז דערווייל צוגעקומען און דאָן איז מען אַריין אין הויז.

דער גליק און פריערדען פון דיזע הויז האָט אויף מאָנטע קריסטאָ געמאַכט אַ טיעפע ווירקונג. ער איז געווען פּערטראַכט און האָט זיך גאָר פּערגעסען, אַז ער איז אין אַ פּרעמדע הויז. ער האָט זיך מיט געוואַלט אַרויסגעריסען פון זיינע טרוימען.

— מאַדאַם, האָט ער שליסליך געזאָגט צו יוליען, ענטשולדיגט מיינע צור-טראַגענהייט, וועלכע דאַרף אייך וואונדערען. פאַר מיר איז עס אַ נייע זאַך צו זעהן אַ צופריעדענע מינע אויף אַ מענשליכע געזיכט, דאָס אייך ווער גאָר ניט מיעד צו בעטראַכטען אייך און אייער מאַן.

— עס איז אמת, מיין הערר, אַז מיר זיינען גליקליך, האָט יוליע געענט-פּערט, אָבער מיר האָבען לאַנג געליטען און וועניג מענשען האָבען געקויפט זייער גליק אַזוי שווער ווי מיר.

די נייגיריגקייט האָט זיך געשפיגעלט אויף דעם גראַף'ס געזיכט. — אָה, עס איז אַ גאַנצע פאַמיליען-געשיכטע, האָט מאַרעל געזאָגט. פאַר אייך, הערר גראַף, וועלכער איז געוועהנט צו זעהן גרויסע אונגליקען, וועט דיזעס בילד האָבען וועניג אינטערעס. דאָך האָבען מיר גענוג געליטען.

— און איהר זייט געהאַלפּען געוואָרען? האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. — יא, מיין הערר, מיר זיינען געהאַלפּען געוואָרען דורך אַ מלאַך. מאָנטע קריסטאָ'ס באַקען זיינען רויט געוואָרען. ער האָט אַ הויסט געטהאָן, אום צו פּערדעקען זיין אויפּרעגונג און האָט צוגעטראָגען זיין טיכעל צום מויל. ער האָט אָנגעהויבען אַרומצוגעהן אין שטוב היז און צוריק.

— אונזער קינדישער פּרעהען זיך מאַכט אייך שמיכלען, הערר גראַף, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט איהם נאָכפּאָלגענדיג מיט די אויגען.

— ניין, ניין, האָט מאָנטע קריסטאָ געענטפּערט זעהר בלייך ווערענדיג און צודריקענדיג מיט איין האַנד דעם קלאַפּען פון זיין האַרצען, וועהרענד מיט דער אַנדערער האָט ער געצייגט דעם יונגען מאַן אויף אַ גלעזערנע וואַזע, אין וועל-כער עס איז געלענען אַ זיידענער בייטעל אויף אַ סאַמעטענער קישעלע. איך פּרעג מיר נאָר צו וואָס די ענט דיזער בייטעל, אין וועלכען פון איין זייט ווי מיר שיינט, ליגט אַ שטיקעל פּאַפּיער און פון דער אַנדערער — אַ דיאַמאַנט.

— מאַקסימיליאַן האָט געענטפּערט מיט אַ ערנסטען טאָן : — דאָס, הערר גראַף, איז דער טהייערסטער אוצר פון אונזער פאַמיליע. — דיזער דיאַמאַנט איז ווירקליך זעהר אַ שענהער, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— אָה, מיין ברודער רעדט ניט וועגען דעם פרייז פון דעם שטיין, אָב-וואָהל ער איז געשאַצט אין הונדערט טויזענד פּראַנק, הערר גראַף; ער וויל אייך נאָר זאָגען, אַז די זאַכען, וועלכע ליגען אין בייטל שטאַמען פון דעם מלאַך, פון וועלכען מיר האָבען יעצט צו אייך גערעדט.

— אַט דאָס קען אייך ניט פּערשטעהן, מאַדאַם, פון דעסטוועגען וויל איך אייך ניט פּרעגען, ווייל אייך וויל ניט דרינגען אין פּרעמדע געהיימניסען.

— געהיימניסע, זאָגט איהר ? אין געגענטהייל, הערר גראַף, איהר מאַכט
אונז גליקליך, ווען איהר גיט אונז געלעגענהייט דעריבער צו ריידען !
— אזוי ! האָט מאָנטע קריסטא געזאָגט מיט אַ פּערשטיקטער שטימע.
— מיין הערר, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט אויפהויבענדיג די וואַזע און
קושענדיג מיט אַ הייליגקייט דעם זיידענעם בייטעל, דאָס האָט בעריהרט די
האַנד פון אַ מענשען, וועלכער האָט גערעמעט מיין פּאָטער פון טויט, אונז פון
באַנקראַט און אונזער נאָמען פון שאַנדע ; פון אַ מענשען, צוליעב וועמעס
גוטסקייט, מיר אָרימע קינדער פון אונגליק און טרעהרען, הערען יעצט אַנדערע
ריידענדיג איבער אונזער גליק. דיזער בריעף, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט,
אַרויסגעהענדיג אַ צעטעל פון בייטעל און איהם דערלאַנגענדיג מאָנטע קריסטא-
טאָ, דיזער בריעף איז געשריבען געוואָרען ווען מיין פּאָטער האָט געהאַלטען
ביים געהמען זיך דאָס לעבען און דיזער דיאַמאָנט איז געשענקט געוואָרען
מיין שוועסטער אַלס נדן פון דעם גוטעהרציגען אונבעקאַנטען.
מאָנטע קריסטא האָט געלעזען דעם בריעף מיט אַ אונבעשרייבליכען
אויסדרוק פון גליק. דאָס איז געווען דער צעטעל, וועלכער איז געגעבען גע-
וואָרען צו יוליען און איז געווען אונטערגעצייכענט „סימבאד דער מאַטראָז“.
— אונבעקאַנט, זאָגט איהר ? אַלזאָ אַ מאַן, וועלכער האָט אַיך ער-
וויזען אזא דיענסט, איז פאַר אַיך געבליבען אונבעקאַנט ?
— יא, מיין הערר, מיר האָבען נייעמאָלס געהאַט דאָס גליק צו דריקען זיין
האַנד. ער האָט אין זיינע טהאַטען אזוי פיעל געהיימניסע, דאָס מיר האָבען עס
ניט געקענט פּערשטעהן. אַלעס איז געפיהרט געוואָרען דורך אַיין אונזיכטבאַרע
האַנד, אַ מעכטיגע האַנד, ווי פון אַ צויבערער.
— אָה ! האָט יוליע געזאָגט, אַיך האָב נאָך ניט פּערלאָרען די גאַנצע
האַפּנונג צו קושען אַמאָל די האַנד פון דעם מאַן, וועלכער האָט געהאַלטען די-
זען בייטעל. מיט פיער יאָהר צוריק איז פענעלאָן געווען אין טריעסט. פענעלאָן
איז, הערר גראַף, דער בראַווער מאַטראָז, וועלכען איהר האָט געזעהן מיט אַ
רידעל אין האַנד און איז געוואָרען פון אַ מאַטראָז אַ גערטנער. ווען ער איז
אַלזאָ געווען אין טריעסט, האָט ער געזעהן לעבען פּאָרט אַיין ענגלענדער אָפּ-
טייטענדיג אַיף אַ שפּאַציר-שיף, און ער האָט אין איהם דערקענט דעם מאַן,
וועלכער איז געווען ביי מיין פּאָטער דעם סטען דעצעמבער 1829 און האָט
מיר געשריבען דיזען בריעפעל. עס איז געווען געוויס דערוועלבער, ווי ער האָט
מיר פּערזוכערט, אָבער ער האָט זיך ניט געטרויט איהם אָנצופּרעגען.
— אַיין ענגלענדער, האָט מאָנטע קריסטא געזאָגט טרוימענדיג און זעהר
אונרוהיג וועגען יעדען בליק וואָס יוליע האָט אויף איהם געוואָרפען ; אַיין
ענגלענדער זאָגט איהר ?
— יא, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט, אַיין ענגלענדער, וועלכער איז גע-
קומען צו אינז אַלס פּערטרעמער פון די הויז טהאַמסאָן און פּרענש אין רוים.
דערפאַר האָט עס מיך אזא טרויסעל געגעבען ווען איהר האָט דערמאָהנט דיזע

פירמא, ווען מיר זיינען געווען ביי אלבערט מאָרסער. אין הימעל'ס ווילען, הערר ! דאָס האָט פאָסירט אין 1829 ; האָט איהר געקענט דיווען ענגלענדער? — אָבער איהר האָט מיר ניט געזאָגט, אז די פירמא טהאָמסאָן און פרענש האָט שטענדיג געלייקענט, אז זיי האָבען אייך געצייגט דיווען דיענסט ? — יא, האָט מאַקסימיליאַן געענטפערט.

קען עס אפשר ניט זיין אַ מאַן, וועמען אייער פאָטער האָט אַמאָל געטהאָן אַ טובה און אויס דאַנקבאַרקיט האָט ער עס איהם אָבגעדיענט אונטער די אויסרייד פון אַ פירמא טהאָמסאָן און פרענש ? — מען קען דענקען ווי מען וויל, אָבער אַ וואונדער איז עס, מיין הערר.

— ווי האָט ער געהייסען האָט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— ער האָט ניט געלאָזען קיין אַנדער נאָמען, האָט יוליע געענטפערט טיעף בעטראַכטענדיג אויפּמערקזאָם מאָנטע קריסטאָ, ווי דעם נאָמען, וועלכען ער האָט אונטערגעצייכענט אונטער'ן בריעפעל : „סימבאָד דער מאַטראָז“.
— דאָס איז אַ נאָמען פון „טויזענד און איין נאַכט“, וועלכע פיעלע נעמען אָן. איך האָב זיך אויך אַמאָל גערופען מיט דיווען נאָמען.
— אַה ! האָט יוליע אויסגערופען צונויפלעגענדיג די הענד, אין וואָס האָט ער דען געגלויבט ?

— ער האָט אין גאָרניט געגלויבט, וועניגסטענס אין דער צייט ווען איך האָב איהם געקענט, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מיט אַ שטימע, וועלכע איז אַרויס פון זיין טיעפסטען האַרצען ; אבער פון דיווער צייט אָן האָט ער דעם בעווייז, אז די דאַנקבאַרקיט עקזיסטירט דאָך.
— און איהר קענט דעם מאַן ? האָט עמאַנועל געפרעגט.

— אַה, ווען איהר קענט איהם, מיין הערר, האָט יוליע אויסגערופען, זאָגט, זאָגט, קענט איהר אונז פיהרען צו איהם, אונז איהם ווייזען, אונז זאָגן גען ווער ער איז ? הער, מאַקסימיליאַן, הער, עמאַנועל, ווען מיר וועלען איהם אַמאָל נעפינען, וועלען מיר איהם וועניגסטענס איבערצייגען, אז ער זאָל גלויבען אָן די דאַנקבאַרקיט פון האַרצען.

מאָנטע קריסטאָ האָט געפיהלט צוויי טרעהרען קיילענדיג זיך אין זיינע אויגען. ער האָט וויעדער געמאַכט עטליכע טריט איבער'ן צימער.

— ליידער ! האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, אונטערדריקענדיג די אויפ־רעגונג פון זיין שטימע, אויב דאָס איז לאָרד ווילמאָר, וועלכער איז אייער וואָהלטהעמער, האָב איך זעהר מורא, אז איהר וועט איהם קיין מאָל ניט זעהן. פאַר דריי יאָהרען האָב איך איהם געזעהן און ער איז אוועקגעפאָהרען אין זעהר ווייטע לענדער, און איך צווייפעל זעהר, אויב ער וועט אַמאָל צוריקקומען.
— אַה ! מיין הערר, איהר זייט גרויזאָם ! האָט יוליע אויסגערופען מיט שרעק, און טרעהרען זיינען געקומען אין דער יונגער פרוי'ס אויגען.

— מאַדאָם, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מיט אַ טיעפער שטימע שליינ־גענדיג מיט זיינע אויגען די טרעהרען, וועלכע האָבען גערונען איבער יוליע'ס

אויגען, ווען לאָרד ווילמאַר וואָלט געזעהן, אזוי ווי איך זעה איצטער, וועט ער נאָך ליעב האָבען דאָס לעבען, דען די טרעהרען, וואָס איהר פּערגניסט, וואָלטען איהם וויעדער בעפריינדען מיט דער מענשהייט.

און ער האָט גערייכט די האַנד יוליע'ן וועלכע האָט איהם געגעבען איהרע, זייענדיג צוגעצויגען צו איהם דורך זיין בליק און זיין שטימע.

אַבער דיווער לאָרד ווילמאַר, האָט זי געזאָגט אַנכאָפּענדיג זיך אָן די לעצטע האָפּנונג, האָט אַ לאַנד, אַ פּאַמיליע, פּריינד ; ער איז דאָך שליסליך געווען בעקאַנט ? וואָלטען מיר ניט געקענט...

— אַה ! זוכט ניט, מאַדאַם, האָט דער גראַף געזאָגט, מאַכט ניט קיין גע-
ביידע אויף די ווערטער, וועלכע איך האָב אַרויסגעזעט. ניין, לאָרד ווילמאַר
איז וואַרשיינליך ניט דער מאַן, וועלכען איהר זוכט ער איז געוועזען מיין
פּריינד, איך האָב געקענט אַלע זיינע געהיימניסע, און ער וואָלט דאָס אויף
דערצעהלט.

— און ער האָט אייך דערפון גאַרניט דערצעהלט? האָט יוליע אויסגערופּען.

— ניין, האָט מאַנטע קריסטאָ געענטפּערט.

— קיינמאָל אַ וואָרט ניט, וועלכער האָט אייך געקענט מאַכען דענקען ?

— קיין מאָל, האָט מאַנטע קריסטאָ ווייטער געענטפּערט.

— פון דעסטוועגען דאָס איהר יעצט גלייך דערמאָהנט זיין נאָמען.

— אין אַזעלכע פעלע מיינט מען פּערשיעדענע זאַכען.

— ליעבע שוועסטער, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט, דער הערר האָט רעכט.

דערמאָן זיך וואָס אונזער פּאָטער פּלעגט אונז אָפט זאָגען : דאָס איז קיין ענג-
לענדער וועלכער האָט אונז געמאַכט גליקליך. מאַנטע קריסטאָ האָט געגעבען
אַ שוידער.

— וואָס האָט אייך אייער פּאָטער געזאָגט ? האָט ער שנעל געפּרעגט.

— מיין פּאָטער האָט אין דעם געזעהן אַ נס, מיין הערר, מיין פּאָטער האָט

געזעהן אין אונזער וואָהלטהעמער אַ מענשען, וועלכער איז אַרויס פון קבר. אַה !

וועלכע איינבילדונג, מיין הערר. דאָך האָב איך קיין מאָל ניט געוואָלט מיין פּאָ-

טער שטערען זיין זיסען גלויבען אין זיין ערעלע האַרץ. און אזוי האָט ער וויפּיעל

מאָל געטרוימט דערמאָהנענדיג שטילערהייט אַ נאָמען פון אַ טהייערען פּריינד,

אַ נאָמען פון אַ פּערלאָרענעם פּריינד ; און ווען ער איז געווען ביים שטאַרבען,

ווען ער איז שוין געווען נאָהענט פון דער טהיר פון קבר, דאָן איז זיין איינבילד-

דונג געוואָרען איין איבערצייגונג, און זיינע לעצטע ווערטער, וועלכע ער האָט

אויסגערעדט פּאַר'ן טויט זיינען געווען : „מאַקסימיליאַן, דאָס איז געווען

ערמאָן דאַנטעס !”

דעם גראַף'ס בלייבקיט, וועלכע איז אַלע מאָל געוואָרען שטאַרקער, איז

געוואָרען שרעקליך ביי דיווער ווערטער. זיין גאַנצעם בלוט איז איהם צוגעשטראָמט

צום האַרצען און ער האָט ניט געקענט ריידען. ער האָט אַרויסגעצויגען זיין זייד-

נער, אזוי ווי ער האָט פּערגעסען די צייט, ער האָט גענומען זיין הוט און האָט

גערדיקט עמאנועל'ן און מאַקסימיליאַנען די האַנד און דאָן זיך ווענדערנדיג צו יוליע'ן, האָט ער געזאָגט :

— מאַדאָם, ערלויבט מיר צו קומען אייך מאַנכעס מאָל זעהן. איך האָב ליעב אייער הויז און איך בין אייך דאַנקבאַר פאַר אייער פריינדליכע אויפֿ-
נהמע, דען דאָס איז דעם ערשטען מאָל, וואָס איך האָב געהאַט פּערגעניגען זייט
לאַנגע יאָהרען. און ער איז אַרויסגעגאַנגען מיט שנעלע טריט.

— דיזער גראַף איז אַ זאָנדערבאַרער מענש, האָט עמאנועל געזאָגט.

— יא, האָט מאַקסימיליאַן געענטפּערט, אָבער איך גלויב, אז ער האָט
איין אויסגעצייכענטע האַרץ ; איך בין זיכער, אז ער ליעבט אונז.

— און איך, האָט יוליע געזאָגט, מוז זאָגען, אז זיין שטימע איז מיר גע-
ווען צום האַרצען, און צוויי אָדער דריי מאָל האָט מיר געשיינט, אז איך הער
זי ניט צום ערשטען מאָל.

12טער קאַפיטעל.

וואַלענטינע ווילפּאַר.

דעם פּראָקוראָר ווילפּאַר'ס גרויסער האָטעל איז געווען אין פּאַבורג סענט-
אָנאַרע. אין דער הויז איז געווען אַ גרויסער גאַרטען. זיין הינטער-זייט איז
געגאַנגען צו אַ גרויסען ליידיגען פּלאַץ און איז געווען איבערגעצאָמט מיט
שטאַכעטען און מיט הויכע ברעטער. אַ קליינע פּערבאַרגענע טיהרל האָט גע-
פיהרט פון ליידיגען פּלאַץ צום גאַרטען. ניט ווייט פון דיזער טיהרל אין גאַרטען
איז געווען אַ שטיינערנע באַנק אַרומגערינגעלט פון געדיכטע בוימער. פון דיזען
פּלאַץ ביז צום הינטער-הויז איז געווען אַ הונדערט טריט.

אין איינעם פון די וואַועמסטע טעג אין פּריהיאָהר געגען אָבענד, איז אויף
דער שטיינערנער באַנק פון גאַרטען געלעגען אַ בוך, אַ שירעם, אַ קאַרב מיט
האַנד-אַרבייט און אַ טאַשען-טיכעל אַ האַלב-פּערזווומטע. ניט ווייט פון דער
באַנק איז געשטאַנען אַ יונגע פּרוי לעבען דעם אייזערנעם צאַם און האָט גע-
קוקט דורך אַ שפּאַלט אויף יענער זייט גאַרטען.

כמעט אין דעם זעלבען מאָמענט האָט זיך די קליינע טיהרל אויפגעמאַכט
אָהן שום גערויש און אַ יונגער מאַן, גרויס, שטאַרק, אָנגעטהאָן אין אַ בלוזע
און אין אַ סאַמעטענע היטעל איז אַריינגעקומען. זיין שוואַרצע באָרד און האָר
פיין פּערקעמט האָבען נאָר ניט געשטימט מיט זיינע פּראָסטע קליידער. ווען
ער איז אַריין אין גאַרטען האָט ער זיך אומגעקוקט אויב קיינער האָט איהם
ניט געזעהן אַריינגעהן, דאָן איז ער שנעל צוגעגאַנגען צו די אייזערנע שטאַכע-
טען, וועלכע זיינען געוון אַלס צווייטע וואַנד און אָפּגעטהיילט פון די ברעטער
וואַנד. ווען די יונגע פּרוי האָט איהם דערזעהן אין דיזען קאָסטיום, איז זי
ערשראָקען אָפּגעשפּרונגען צוריק.

דער יונגער מאַן איז גלייך צוגעלאָפּען צו די שטאַכעטען און האָט אַריינ-
געשטעקט דאָס געזיכט און האָט שנעל געזאָגט :

— האָט קיין מורא ניט, וואָלענטינע, דאָס בין איך. די יונגע מיידעל
איז צוגעגאנגען.

— וואָס זייט איהר אזוי שפעט געקומען היינט, מיין הערר ? ווייסט
איהר, אז מען וועט באַלד געהן עסען מיטאג, און עס האָט מיך געקאָסט פיעל
מיהע ביז איך האָב זיך בעפרייט פון מיין שטיפמוטער, וועלכע קוקט מיר נאָך,
און פון מיין קאמערמיידעל, וועלכע שפּיאָנירט מיך און מיין ברודער, וועלכער
מוטשעט מיך ? וועל ! איהר וועט מיר ערקלעהרען די אורזאָך פון אייער
פערשפעטיגען און פאַר וואָס איהר האָט היינט אָנגעטאָן דיזען קאָסטיום.

— טהייערע וואָלענטינע, האָט דער יונגער מאַן געזאָגט, יעדעס מאָל, ווען
איך זעה אייך, מוז איך אייך זאָגען, אז איך פערגעטער אייך, אום דער אָפּ-
קלאַנג פון מיינע אייגענע ווערטער זאָלען מיר פערזיסען די האַרץ ווען איך
זעה אייך ניט. איהר פּרעגט מיך פאַרוואָס איך בין היינט צו שפעט געקומען
און פאַר וואָס איך האָב מיך אזוי פערקליידעט. איך וועל אייך דאָס דערצעהלען
און איך האָף, אז איהר וועט מיך ענטשולדיגען : איך האָב אויסגעזוכט אַ
האַנדווערק.

— האַנדווערק ! ... וואָס רעדט איהר, מאַקסימיליאַן ? זיינען מיר שוין
אזוי גליקליך אז איהר רעדט פון אונזערע אָנגעלעגענהייטען שפּאַסענדיג ?
— שפּאַסענדיג ! איך האָב קיין מאָל ניט געטראַכט צו שפּאַסען מיט דעם
וואָס עס איז מיין לעבען ; אָבער איך בין שוין מיער צו לויפּען איבער די פעל-
דער און צו קריכען איבער די פאַרקאַנעס, און האָב טאַקיי באַמת מורא פאַר
דעם וואָס איהר האָט מיר געזאָגט, אז אייער פּאָטער זאָל מיר אַמאָל משפּט'ן
אַלס גנב. איך בין געוואָרען אַ גערטנער פון גרינצייג און מיין יעצטיגער קאָס-
טיום צייגט אז איך בין אַ גערטנער.

— איך פערשטעה אייך ניט, מאַקסימיליאַן, ערקלעהרט מיר דייטליכער.
— וועל ! איך בין געווען ביי דעם אייגענטימער פון דיזען לידיגען
גאָרטען און איך האָב ביי איהם אָבגעדונגען דעם פּלאַטץ. די גאַנצע גרינצייג
וואָס איהר זעהט דאָרטען, וואָלענטינע, געהערט מיר. קיין זאָך הינדערט מיר ניט
צו מאַכען דאָרטען פאַר מיר אַ ביידעל, אום איך זאָל וואוינען אַ צוואַנציג טריט
פון אייך. ווער קען יעצט בעשרייבען מיין פרייד און מיין גליק ! און ווייסט
איהר וואָס דיזער גליק האָט מיר געקאָסט, פאַר וועלכען איך וואָלט אוועקגע-
געבען צעהן יאָהר פון מיין לעבען ? ... פינף הונדערט פּראַנק אַ יאָהר, צו צאָהר-
לען אַלע דריי מאַנאַט. אַלזאָ, ווי איהר זעהט, איז פון יעצט אָן גאָר ניטאָ וואָס
מורא צו האָבען. איך בין אויף מיין פּלאַץ ; איך קען אָנשפּאַרען אַ לייטער גע-
גען מיין וואַנד ; איך קען אַריבערקוקען אין די אַנדערע זייט, און איך קען צו
אייך זאָגען, אז איך ליעב אייך, אָהנע צו זיין געשטערט פון זשאַנדאַרען.

— אַך, מאַקסימיליאַן, האָט וואָלענטינע געזאָגט מיט אַ טרויעריגע שטי-
מע. איצטער וועלען מיר זיין צו פריי. מיר קענען פערלייערען אונזער פאַרזיכט,
און אונזער זיכערהייט קען אונז שאַרען.

— צו וואָס זאָלט איהר דאָס זאָגען, טהייערע וואַלענטינע, זיינען מיר דען קינדער ? ווען איהר האָט מיר געזאָגט, אז איהר ערוואַרטעט אַ געפאָהר, בין איך געשטאַנען צו דער זייט. איך האָב אַוועקגעגעבען מיין גאַנצען לעבען צו אייער דיענסט און איך האָב פון איך ניט פערלאָנגט קיין געלאָהנונג פאַר מיין ערגעבענהייט. איהר האָט מיר געזאָגט, טהייערעס קינד, אַז איהר זייט פערלאָבט מיט פראַנץ ד'עפיני, דאָס הייסט, אַז אייער פאָטער האָט בעשטימט דיזע פערלאָבונג. וועל ! איך האָב זיך געשמעלט אָן אַ זייט און האָב געדולד־דיג געוואַרט, ביז איהר וועט מיר זאָגען, אַז איהר לייעבט מיך.

— און דאָס האָט מיך געמאַכט מוטהיג, מאַקסימיליאַן, און מיר מאַכט עס אין דערזעלבער צייט זיס דעם לעבען און אונגליקליך. איך פרעג מיך אָפט וואָס איז פאַר מיר בעסער, די צרות וואָס מיין שטיפמוטער האָט מיר געמאַכט צוליב איהר זוהן, אָדער דער גליק פול מיט געפאָהר, ווען איך זעה אייך.

— געפאָהר ! האָט מאַקסימיליאַן אויסגערופען. קענט איהר זאָגען אַזאַ אונגערעכטען און האַרטען וואָרט ! האָט איהר אַמאָל געזעהן איין ערגעבענערען שקלאַוו ווי איך ? איהר האָט מיר ערלויבט אַמאָל צו ריידען צו אייך אַ פאַר ווערטער, וואַלענטינע, אָבער איהר האָט מיר פערבאָטען אייך נאָכצוגעהן ; איך האָב אייך געפאָלגט. זייט איך האָב געפונען דעם מיטעל אַרויפצוגעהן אויף דיזען לעדיגען פלאַץ און מיט אייך צו רעדען דורך די גראַטעס, זאָגט מיר, האָב איך אייך געבעטען ערלויבנים אָנצוריהרען כאַטש מיט די שפיץ פינגער אייער קלייד ? האָב איך אַמאָל געפרופט אַריבערקלעטערען דיזען צוים ? זאָגט אַז דאָס איז ניט ריכטיג.

— עס איז וואָהר, האָט וואַלענטינע געזאָגט אַרויסשטעקענדיג איהרע פינגער דורך די אייזערנע גראַטעס, וועלכע דער יונגער מאַן האָט אַ קוש גע־טהאָן, עס איז וואָהר, איהר זייט איין עהרליכער פריינד, אָבער דאָך האָט איהר עס געטהאָן אין אייער אינטערעס, מיין לייעבער מאַקסימיליאַן. איהר ווייסט זעהר גוט, אַז אַזוי באַלד ווי אַ שקלאַוו וויל ווערען דרייסט פערלייערט ער אין גאַנצען. איהר האָט מיר פערשפראַכען די פריינדשאַפט פון אַ ברודער. איהר האָט עס געטהאָן מיר, וואָס האָט ניט קיין פריינד, וואָס דער פאָטער האָט איהר פערגעסען, וואָס די שטיפמוטער טהוט איהר אָן צרות, און וועלכע האָט נור צום טרייסט איין אַלטען מאַן, איין אונבעוועגליכען, אַ שטומען, אַ קאַלטען, וועמעס האַנד קען ניט דריקען מיינע, וועמעס אויג נאָר אַליין קען צו מיר ריי־דען און וועמעס האַרץ קלאַפט, אָהן צווייפעל, פאַר מיר מיט די לעצטע וואַרימ־קייט. איך בין איין אַפּפער פון אַלעס וואָס איז שטאַרקער פאַר מיר און איך האָב אַ לייכע פאַר אַ פריינד ! אָה, מאַקסימיליאַן, איך בין זעהר אונגליקליך און איהר האָט רעכט וואָס איהר לייעבט מיך פאַר מיר און ניט פאַר אייך.

— וואַלענטינע, האָט דער יונגער מאַן געזאָגט מיט אַ טיעפער ערעגונג, איך וועל ניט זאָגען, אַז איך האָב נאָר אייך לייעב אויף דער וועלט, דען איך האָב לייעב מיין שוועסטער און מיין שוואַגער, אָבער מיט אַ שטילער און רוה־

גער ליבע, וועלכע איז נאָרניט קיין גלייכען צו דעם געפיהל וואָס איך האָב גע-
האַט. ווען איך דענק אָן איך קאָכט מיין בלוט, מיין ברוסט הויבט זיך און מיין
האַרץ שפּרינגט. אָבער דיזע קראַפט, דיזע היץ, דיזע איבערמענשליכע מאַכט
וועל איך אָנווענדען אויף איך צו ליבען, ווען איהר וועט מיר זאָגען, אז איך
זאָל איך דערמיט דיענען. פּראַנץ ד'עפיניי וועט ערשט קומען אין אַ יאָהר
אַרום, זאָגט מען. וועלכע ניכטיגע געלעגענהייטען קענען אונז דיענען אין אַ
יאָהר; וויפּעל צופּעלע קענען אונז העלפען! לאָמיר אַלזאָ האָפען; ווי גוט
און ווי זיס איז צו האָפען!! אָבער דערווייל, וואַלענטינע, וואָס זייט איהר פאַר
מיר געווען? אַ שעהנע און קאַלטע מצבּה. וואָס האָט איהר מיר פּערשפּאַכען
פאַר מיין ערגעבענהייט? נאָרניט. איהר רעדט צו מיר וועגען אייער חתן,
הערן ד'עפיניי, און איהר זוכט צו ווערען איין טאָג זיינע. וועל! וואַלענטינע,
איז עס אַלעס וואָס איהר האָט אויפ'ן האַרצען? ווי? איך גיב איך מיין
לעבען, איך אָפּפּער פאַר איך דעם לעצטען קלאַפּ פון מיין האַרצען, און ווען
איך זאָג מיר גאַנץ שטיל, אז איך וועל שטאַרבען ווען איך וועל איך פּערלירען,
שרעקט איהר זיך ניט אָפּ פון דעם איין געדאַנקען צו געהערען אַנאַנדערען.
אָה! וואַלענטינע, וואַלענטינע, ווען איך וואָלט געווען אויף אייער פּלאַץ, ווען
איך וואָלט מיך געפיהלט צו זיין געליעבט אזוי ווי איהר זייט זיכער, אז איך
ליעב איך, וואָלט איך שוין הונדערט מאָל דורכגעשטעקט די האַנד דורך דיזע
גראַטעס און איך וואָלט געדריקט די האַנד פון דעם אַרימע מאַקסימיליאַן,
זאָגענדיג צו איהם: „צו איך, צו איך אַליין, מאַקסימיליאַן, געהער איך מיט
לייב און זעלע“.

וואַלענטינע האָט ניט געענטפּערט, אָבער דער יונגער מאַן האָט זי גע-
הערט זיפּענדיג און וויינען. מאַקסימיליאַן האָט זיך געגעבען אַ כאַפּ צוריק.
— אָה! האָט ער אויסגערופּען, וואַלענטינע! וואַלענטינע! פּערגעסט
מיינע ווערטער, אויב זיי האָבען איך מיט עפעס בעליידיגט.
— ניין האָט זי געזאָגט, איהר האָט רעכט; אָבער זעהט איהר דען ניט,
אז איך בין איין אַרימע בעשעפּנים, וועלכע געפינט זיך פּערלאָזען כמעט אין
אַ פּרעמדע הויז, ווייל מיינ פּאָטער איז כמעט פּרעמד צו מיר? מענשען זאָגען,
אז מיינ פּאָטער קען ניט זיין ווייך צו מיר צוליעב זיין ערנסטען און האַרטען
כאַראַקטער, דערפאַר אָבער האָב איך אין מיין שטיפּמוטער אַ צווייטע מוטער.
די וועלט האָט אַ טעות; מיינ פּאָטער פּערלאָזט מיך מיט גלייכגילטיגקייט און
מיינ שטיפּמוטער האַסט מיך פון גאַנצען האַרצען אונטער אַ מאַסקע.
— איך האַסען! איך, וואַלענטינע! און ווי קען מען איך האַסען?
— אַה, מיינ פּריינד, איך מוז געשטעהן, אז דיזער האַס צו מיר קומט
כמעט פון אַ נאַטירליכע געפיהל. זי פּערגעטערט איהר זון, מיינ ברודער עדואַר.
— נו, און וואָס ווייטער? האָט מאַקסימיליאַן געפּרעגט.
— איך גלייב, אז דיזער האַס קומט פון דיזער זייט. אזוי ווי זי האָט ניט
קיין אייגענע פּערזענען און איך בין דיין פון קיין מוטער אויס, און אזוי ווי

מיין פערמעגען וועט נאך פערדאָפּערלט ווערען דורך דעם פערמעגען פון מיין מיר טערס עלטערן סענט מעראן, רעכען איך, אז זי מוז מיך בעניידען. אָך ! ווען איך וואָלט איהר קענען אוועקגעבען די העלפט פון מיין פערמעגען און איך זאָל זיין אין הויז ווי א טאָכטער, וואָלט איך עס גלייך געטהאָן.

— אַרימע וואַלענטינע ! האָט מאַקסימיליאַן געמורמעלט.

— מיין פאָטער, האָט וואַלענטינע פאָרטגעזעצט, איז ניט א מאַן, וועמען מען זאָל ניט וועלען פאָלגען ; ער איז מעכטיג געגען מיר. ער וועט עס זיין גער גען מיר, ער וועט אפילו זיין געגען קעניג זעלבסט, אזוי ווי ער איז געשיצט דורך זיין אונבעפלעקטע פערנאנגענהייט און כמעט דורך זיין אונגרייפבארע שטעלונג. אָה ! מאַקסימיליאַן ! איך שווער אייך, אז איך קעמפּף ניט, דען איך האָב מורא דאָס מיר ביידע וועלען פערניכטעט ווערען אין דיזען קאמפּף.

— אָבער דאָך, וואַלענטינע, צו וואָס זאָל מען אזוי פערצווייפלען און זעהן די צוקונפט אין אזא פינסטערע פאַרב.

— אָך, מיין פריינד, ווייל איך אורטהייל עס דורך די פערנאנגענהייט.

— לאָמיר פון דעסטוועגען זעהן אויב איך בין ניט קיין גלייכע פאַרטייע פאַר אייך נאָך דער אַריסטאָקראַטישער מיינונג. איך מיין אז איך קען זיך נאָך אויסגלייכען מיט די מענשען, צווישען וועלכע איהר לעבט. די צייט, ווען עס איז געווען צוויי פראַנקרייכען אין פראַנקרייך, איז פאַרביי. די אַריסטאָקראַטען האָבען זיך יעצט פערמישט מיט דעם מיליטער. וועל ! איך געהער אויך צו דעם לעצטען. איך האָב אַ שעהנע צוקונפט אין דער אַרמעע. איך האָב אפילו אַ קלייד נעם פערמעגען אָבער גאַנץ גענוג פאַר מיר. דער נאָמען פון מיין פאָטער איז בעקאַנט אַלס דער עהרליכסטער אין אונזער לאַנד.

— זאָגט מיר, האָט די יונגע מיידעל פאָרטגעזעצט, איז צווישען אייער פאָטער און מיין פאָטער געווען אַ שנאה, ווען זיי זיינען געווען אין מאַרסייל ? — איך ווייס ניט. אויב יא, מוז עס זיין, ווייל אייער פאָטער איז געווען אַ גרויסער אַנהענגער פון די קעניגליכע פאַמיליע בורבאָן און מיין פאָטער — פון נאַפאָלעאָנען. אָבער צו וואָס פּרעגט איהר מיך דאָס, וואַלענטינע ?

— איך וועל עס אייך זאָגען, ווייל איהר מוזט אַלעס וויסען. וועל ! עס איז געווען אין דעם טאָג, ווען איהר האָט בעקומען דעם גראַד אַלס אָפיצער פון עהר רען לעגיאָן און עס איז געדרוקט געוואָרען אין דער צייטונג. מיר זיינען דאַמאָלס געווען פערזאַמעלט אין זאָל ביי מיין זיידען נואַרטיע און דער באַנקיר דאַנגלאַר איז אויך געווען דערביי. איך האָב פאָרנעלעזען מיין זיידען די צייטונג אין דער הויך און ווען איך האָב פאָגעלעזען אייער נאָמען, האָט מיין פאָטער שנעל אומ- געדעהט דעם קאָפּ, אזוי ווי אַ בליץ וואָלט איהם געטראָפּען.

— מאַרעל, האָט מיין פאָטער געזאָגט צוזאַמענציהענדיג די ברעמען. איז עס פיעלייכט דער מאַרעל פון מאַרסייל, איינער פון די פערברענטע באַנאַפאַר- סיסטען, וועלכער האָט אונז געמאַכט אזוי פיעל צרות אין יאָהר 1815 ?

— יא, האָט דאָנגלאַר געענטפערט. איך גלויב, אז דאָס איז דער זהון פון דעם אמאָליגן שיפס-אונטערנעהמער.

— אזוי ! האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט. און וואָס האָט אייער פאָטער געענטפערט, וואַלענטינע ?

— אָה ! אַ שרעקליכע זאָך, וועלכע איך וואָלט ניט וועלען דערצעהלען.

— זאָגט, וואָס מאַכט עס אויס, האָט מאַקסימיליאַן שמויכלענדיג געזאָגט.

— זייער קיזער, האָט ער געזאָגט מיט אַ צאָרניגערמינע, האָט געוואוסט

ווי זיי צו שטעלען אויף זייער פלאַץ דיזע פאַנאַטיקער. ער פלעגט זיי רופען פלייש פאַר אַ קאַנאַן, און דאָס איז דער איינציגער נאָמען, וועלכען זיי האָבען פערדינט.

— עס איז טאַק אַ בייזע מיינונג, אָבער מיין פאָטער איז אין דיזע בעציר-

הונג ניט באַגעשטאַנען פון אייערען. ער פלעגט אַלע מאָל זאָגען: פאַר וואָס מאַכט

ניט דער קיזער אַ רעגנימענט פון ריכטער און אַדוואָקאַטען און שיקט זיי ניט אין

ערשטען פייער ? ער האָט דאָך געטהאָן אזוי פיעל גוטע זאַכען. אַלזאָ, ווי איהר

זעהט, טהייערע וואַלענטינע, זיינען זיך די גענער געווען גלייך. אָבער וואָס האָט

דאָנגלאַר געזאָגט אויף אייער פאָטער'ס בייזער חכמה ?

— אָה ! ער האָט געלאַכט מיט זיין געווענהליכען געלעכטער. דאָן זיינען

אַלע אַרויסגעגאַנגען. איך האָב דאָן געזעהן ווי מיין זיידע איז געווען זעהר אויפ-

גערעגט. איך מוז אייך זאָגען, מאַקסימיליאַן, אז איך אַליין טרעה די בעוועגונגען

פון דעם אונגליקליכען פאַראַלזירטען. איך האָב פערשטאַנען, אז עס האָט איהם

געמוזט זעהר קרענקען, וואָס מען האָט בעליידיגט זיין קיזער, דען ווי עס שיינט,

איז ער געווען זעהר פערקאָכט אין נאַפאָלעאָנען.

— עס איז אזוי, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט. דער מאַן נוצרטיע איז געווען

זעהר בעקאַנט אַלס אַ פערברענטער באַנאַפאַרטיסט.

— יא, איך האָב עס געהערט, און דיזע אַלע זאַכען שיינען מיר זאָנדער-

באַר : דער זיידע אַ באַנאַפאַרטיסט, דער פאָטער אַ ראַיאַליסט. אָבער וואָס ווילט

איהר ? ... איך האָב מיך אַלזאָ געווענרעט צום זיידען. ער האָט מיר געצייגט מיט

די אויגען אויף דער צייטונג.

— וואָס איז אייך, פאַפּאַ ? האָט איך איהם געפרעגט. זייט איהר צופרידען ?

ער האָט געמאַכט אַ צייכען מיט'ן קאָפּ, אז יא.

— איבער די ווערטער פון מיין פאָטער ? האָב איך איהם געפרעגט. ער

האָט געמאַכט אַ צייכען, אז ניין.

— איז עס איבער דעם, וואָס הערר מאַרעל איז געוואָרען אָפּיצער פון

עהרען לעגיאָן ? ער האָט געמאַכט אַ צייכען, אז יא.

— וועט איהר עס גלויבען, מאַקסימיליאַן ? ער איז געווען צופרידען, וואָס

איהר זייט געווען אָפּיצער פון עהרען לעגיאָן, און ער קען אייך גאָרניט.

— עס איז זאָנדערבאַר, האָט מאַקסימיליאַן געזאָגט. אייער פאָטער האַסט

מיך, וועהרענד אייער זיידע... עס איז זאָנדערבאַר !

— שטיל! האָט וואַלענטינע פּלוצלונג אויסגערוּפּען. בעהאַלט זיך! ענטר לויפט! מען קומט!

מאַקסימיליאַן האָט געכאַפט זיין רידעל און גענומען גראָבען די ערד.

— פּרייליין! פּרייליין! האָט געשריען אַ שטימע פון הינטער די בוי-
מער, די מאַדאַם ווילפּאָר רופּט אייך, עס איז דאָ אַ וויזיט אין זאַל.

— אַ וויזיט! האָט וואַלענטינע געזאָגט אין אויפּרעגונג, און ווער איז עס?

— אַ גרויסער הערר, אַ פּרינץ, ווי מען זאָגט, דער גראַף מאַנטע קריסטאָ.

— איך געה, האָט וואַלענטינע געזאָגט אין דער הויך.

דער נאָמען מאַנטע קריסטאָ האָט געמאַכט שוידערען מאַרעל, וועלכער איז געווען הינטער די גראַטעס, און פאַר וועמען וואַלענטינעס הויכער „איך געה“ איז געווען איין אַדיע נאָך יעדער צוואַמענקונפּט.

— האַלט, האָט מאַרעל געזאָגט אין געדאַנקען, ווי קומט דער גראַף מאַנטע קריסטאָ צו קענען ווילפּאָר'ן.

13טער קאַפיטעל.

וועגען גיפּט.

עס איז טאַקיי געווען דער גראַף מאַנטע קריסטאָ, וועלכער איז אַריינגעקומען צו מאַדאַם ווילפּאָר. ער איז געקומען אָפּגעבען דעם וויזיט דעם פּראָקוראַר. ביין אָנמעלדען זיין נאָמען, איז געוואָרען, נאַטורליך אַ טרעוואָגע אין הויז. מאַדאַם ווילפּאָר איז געווען אין זאַל, ווען מען האָט איהר אָנגעמעלדעט דעם גראַף. זי האָט גלייך געשיקט רופּען איהר קליינעם זעהן עדוואַר, אַז ער זאָל בעדאַנקען דעם גראַף. נאָך די ערשטע געוועהנליכע קאָמפּלימענטען, האָט זיך דער גראַף נאָכנער פּרעגט וועגען דעם פּראָקוראַר.

— מיין מאַן איז היינט צו מיטאָג ביי דעם קאַנצלער, האָט די יונגע פּרוי געענטפּערט; ער איז גראַדע יעצט אַוועק, און איך בין זיכער, אַז עס וועט איהם זעהר פּערדריסען, וואָס ער האָט ניט געקענט האָבען דעם פּערגעניגען אייך צו זעהן... מחשבות'ן, וואו איז דיין שוועסטער וואַלענטינע, האָט זי געזאָגט צו ערר אר'ן. זאָל מען זי בעטען אַריינגעהן, איך זאָל האָבען די עהרע זי פּאַרצושטעלען פאַר'ן הערר גראַף מאַנטע קריסטאָ.

— איהר האָט אַ טאָכטער, מאַדאַם? האָט דער גראַף געפּרעגט; זי מוז אַלזאָ זיין זעהר אַ יונגע קינד?

— דאָס איז די טאָכטער פון הערר ווילפּאָר, האָט די יונגע פּרוי געענט-
פּערט. אַ טאָכטער פון דער ערשטער פּרוי, אַ גרויסע און שעהנע פּערזאָן.

— אָבער אַ אומעטיגע, האָט דער קליינער עדוואַר אונטערגעכאַפט און האָט דערביי אַרויסגעריסען ביי אַ שעהנעם פּויגעל אין שטייג דריי פּעדערן פון עק, און האָט ניט געקוקט וואָס דער פּויגעל האָט געמאַכט געוואַלטען. מאַדאַם וויל-
פּאָר האָט דערויף נאָר געזאָגט: „רוהיג, עדוואַר!“ דאַן האָט זי צוגעזעצט:

— דיזער יונגער מוזיק האָט כמעט רעכט, דען, ליידער, האָט פּרייליין וויל-

פאָר זעהר אַ טרויעריגען כאַראַקטער, טראַטץ דעם וואָס מיר גיבען זיך אַלע מיהע זי פּרעהליך צו מאַכען.

אין דיזער מינוט איז וואַלענטינע אַריינגעגאַנגען. זי האָט טאַקי געשיינט צו זיין טרויעריג, און אז מען וואָלט זי בעסער בעטראַכט, וואָלט מען אין איהרע אויגען נאָך געקענט זעהן צייכענס פון טרעהרען.

וואַלענטינע איז געווען אַ הויכע און שלאַנקע יונגע מיידעל פון 19 יאָהר. זי האָט געהאַט ליכטיג קאַשטאַנעווע האָר, טיעף־בלויע אויגען, און האָט געהאַט אַ לייכטען שטאַלצען גאַנג. אין אַלעמען איז זי געווען אַ בילד־שעהנע מיידעל. זי האָט געגריסט דעם גראַף און איז צוגעגאַנגען צו איהר שטיפּמוטער.

— פּרייליין ווילפאָר, מיין שטיפּטאָכטער, האָט מאַדאַם ווילפאָר געזאָגט צו מאַנטע קריסטאָ צייגענדיג מיט דער האַנד אויף וואַלענטינע'ן.

— און הערר גראַף מאַנטע קריסטאָ, קעניג פון כינאַ און קייזער פון קאָנ־שאַנשין, האָט דער יונגער מוזיק געזאָגט וואַרפענדיג אַ בייזען בליק אויף וואַלענטינע'ן.

דעם מאָל איז מאַדאַם ווילפאָר בלייב געוואָרען און איז שיעור אין אמת'ן ניט בייז געוואָרען אויף איהר זוהן, אָבער דער גראַף האָט אין געגענטהייל געהאַט פּערגעניגען פון דעם אינגעל'ס חכמה. און דאָס האָט געמאַכט גליקליך די מוטער. — אָבער מיר שיינט, האָט דער גראַף געזאָגט, בעטראַכטענדיג וואַלענטינע'ן און זי מיט עדוואַר. מיר דאַכט זיך, אז מיר זעהען זיך ניט צום ערשטען מאָל, אָבער איך געדענק ניט וואו.

— עס קען זיין אין איטאַליען, האָט וואַלענטינע געזאָגט.

— אָה, ריכטיג, פּרייליין, אין איטאַליען. עס איז געווען אין פּערוו. מיר האָבען זיך דאָרטען צוזאַמענגעטראָפּען אין אַ האַטעל. עס איז געווען אין אַ יו"ט. — איך געדענק גאַנץ גוט דעם טאָג אין פּערוו. אָבער ליידער מוז איך זאָגן גען, אז איך געדענק אייך ניט.

— עס איז זאָנדרעבאַר, האָט וואַלענטינע געזאָגט, אָנקוקענדיג דעם גראַף מיט איהרע שעהנע אויגען, איך קען זיך אויך ניט דערמאָהנען.

— אָה, איך קען מיר גאַנץ גוט דערמאָהנען, האָט עדוואַר געזאָגט.

— איך וועל אייך העלפען, מאַדאַם, האָט דער גראַף געזאָגט. דער טאָג איז געווען אַ הייסער. איהר האָט ערוואַרטעט די פּערה. די פּרייליין איז אוועק אין גאָרטען און אייער זוהן איז נאָכגעלאָפּען אַ פּויגעל.

— איך האָב איהם געכאַפּט, מאַמאַ, דו ווייסט, האָט עדוואַר געזאָגט; איך

האָב אַרויסגעריסען דריי פּעדערען פון זיין עק.

— קענט איהר געדענקען, מאַדאַם, ווי איהר זייט געזעסען אונטער אַ בוים

און איינער האָט מיט אייך געשפּראַכען?

— אָה, אמת, האָט די יונגע פרוי געזאָגט רויט ווערענדיג, איך געדענק עס;

מיט אַ מאַן, וועלכער איז געווען איינגעוויקעלט אין אַ לאַנגען מאַנטעל... מיט אַ האַקסטאָר, דאַכט זיך מיר.

— גאנץ ריכטיג, מאדאם ; דיזער מאן בין איך געווען. איך האָב געוואָהנט פּערצעהן טעג אין דיזען האַטעל. איך האָב אויסגעהיילט מיין דינער פון פיבער און דעם האַטעל בעזיצער פון געלזוכט, און דערפאַר האָט מען מיך בעטראַכט אַלס דאָקטאָר. מיר האָבען גערעדט וועגען פּערשיערענע זאַכען און וועגען גיפּט. — אָה, ריכטיג ! האָט מאַדאַם ווילפּאָר שנעל געזאָגט מיט אַ געוויסע אונד-רוהע, איך געדענק.

— איך געדענק ניט אַקוראַט וואָס איהר האָט מיר געזאָגט, אָבער דאָס געדענק איך, אז איהר האָט מיר געפּרעגט וועגען דער געזונדהייט פון פּריילין ווילפּאָר.

— פון דעסמוועגען, מיין הערר, זייט איהר דאָך געווען אַ ריכטיגער דאָקטאָר טאָר, ווייל איהר האָט אויסגעהיילט קראַנקע.

— דערפאַר איז עס טאַק, ווייל איך בין קיין דאָקטאָר ניט, זיינען די קראַנקע געזונד געוואָרען. איך קען אייך נאָר זאָגען, אז איך האָב גרינדליך שטור-דירט די כעמיע און די נאַטור-וויסענשאַפּט, אָבער נאָר אַלס לייעב-האַבער דערפון. עס האָט געשלאָגען זעקס אַ זייגער.

— עס איז זעקס אַ זייגער, האָט מאַדאַם ווילפּאָר געזאָגט אין אויפּרעגונג ; וואַלענטינע, ווילט איהר ניט געהן זעהן, אויב אייער זיידע וויל שוין עסען.

וואַלענטינע האָט זיך אויפּגעהויבען, און גריסענדיג דעם גראַף, איז זי אַרויסגעגאַנגען אָהנע צו רעדען אַ וואָרט.

— אָה, מאַדאַם ! איז אפשר צוליעב מיר, וואָס איהר האָט אַרויסגעשיקט די פּריילין, האָט דער גראַף געזאָגט, ווען וואַלענטינע איז שוין אַרויסגעגאַנגען.

— אָבער גאָרניט, האָט די יונגע פרוי שנעל געזאָגט ; דאָס איז די שטונדע, ווען הערר נואַרטיע נעהמט זיין טרויעריגען מיטאג. איהר ווייסט, מיין הערר, אין וועלכען טרויעריגען צושטאַנד מיין מאַן'ס פּאָטער געפינט זיך ?

— יא מאַדאַם, הער ווילפּאָר האָט עס מיר דערצעהלט. איז ער פּאַראַליזירט ? יא, ליידער. דער אַלטער קען זיך גאָרניט ריהרען. נאָר דער גייסט אַליין

לעבט אין דיזער מענשליכער מאַשינע, און ער האַלט שוין אויך ביים פּערלאַשען ווערען. אָבער, פּערציהעט מיר, מיין הערר, וואָס איך בעלעסטיג אייך מיט אונד-זערע היימישע זאַכען. איך האָב אייך אונטערבראַכען אין דער צייט ווען איהר האָט מיר געזאָגט, אז איהר זייט געווען אַ געשיקטער כעמיקער.

— אָה, איך האָב עס ניט געזאָגט, מאַדאַם, האָט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט מיט אַ שמיכעל. גאַנץ אין געגענטהיל, איך האָב שטודירט כימיע, ווייל איך

האָב געלעבט אין אַריענט און האָב געוואַלט לעבען ווי דער קעניג מיטרידאַט.

— מיטרידאַט, קעניג פון פּאַנטיקוס, האָט דער ווילדער עדואַר געזאָגט אויסשניידענדיג טהייערע בילדער פון איין אַלבוּם ; דערזעלבער קעניג, וועלכער פלעגט עסען צו פריהשטיק אַ טאַס קאַפּע מיט גיפּט, אזוי ווי סמעטענע.

מאַדאַם ווילפּאָר האָט ביי איהם צוגענומען דעם צוריסענעם אַלבוּם און האָט איהם געהייסען אַרויסגעהן.

- דעם אלבום... האָט ערוואָר געזאָגט. איך וויל דעם אלבום...
— צו וואָס האָסטו אַרויסגעשניטען די צייכנונגען ?
— ווייל עס געפעהלט מיר אזוי.
— געה שוין אַרויס ! שנעל !
— איך וועל ניט אַרויסגעהן, ביז איך וועל ניט האָבען דעם אלבום. און דער
אינגעל האָט זיך אַריינגעזעצט אין אַ קרעסלע און האָט זיך רוהיג געשאַקעלט.
— אָט האָסטו דעם אלבום און געה, האָט מאַדאַם ווילפאָר געזאָגט צו עדר-
אר, וועלכער האָט איהם צוגענומען און איז אַרויסגעגאַנגען בעגלייטעט ביז דער
טיהר פון זיין מוטער. דער גראַף האָט בעגלייטעט די פרוי מיט די אויגען.
— לאָמיר זעהן אויב זי וועט ניט פערשליסען די טיהר פון אינוועניג, האָט
ער געמורמעלט צו זיך.
מאַדאַם ווילפאָר האָט צוויי מאָל פערשלאָסען די טיהר הינטער איהר זעהן ;
דער גראַף האָט זיך געמאַכט, אז ער האָט גאַרניט בעמערקט. זי האָט זיך דאַן
אַרומגעקוקט אין צימער און האָט זיך געזעצט אויף איהר פלאַץ.
— ערלויבט מיר אַיך צו בעמערקען, האָט מאַנטע קריסטאָ צו איהר גע-
זאָגט מיט אַ שמייכל, אז איהר זייט צו שטרענג צו אַיער קלוגען אינגעל.
— מען מוז עס זיין, האָט מאַדאַם ווילפאָר געענטפערט.
— ער מוז האָבען אַ גוטען קאַפּ, דען דערמאָהנענדיג דעם קעניג מיטרידאַט,
האָט ער געמוזט לעזען קאַרנעליום נעפאָס. ווי עס ווייזט אויס געדענקט ער גוט
וואָס ער לערנט. ער האָט פעהיגקייטען ניט פאַר זיין עלטער.
— די זאָך איז, הערר גראַף, וואָס ער לערנט נאָר גוט דאָס, וואָס ער וויל,
און איז צו פריי... אָבער לאָמיר דאָס אוועקלייגען. גלויבט איהר ווירקליך, הערר
גראַף, אז דער קעניג מיטרידאַט פלעגט עסען גיפט ?
— עס איז אזוי אמת, מאַדאַם, אז איך אליין געברויך אויך גיפט, אום ניט
צו ווערען פערגיפטעט. זאָנסט וואָלט איך שוין לאַנג פערלאָרען מיין לעבען.
דערויף איז צווישען זיי געוואָרען אַ געשפרעך וועגען פערשיעדענע גיפטען,
וואָבײַ מאַנטע קריסטאָ האָט בעוויזען, אז ער איז אַ גרויסער קענער אויף גיפטען.
ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אז מאַדאַם ווילפאָרט זוכט עפעס אַ גיפט און דער-
פאַר האָט ער איהר ערקלעהרט די ווירקונגען פון פערשיעדענע גיפטען. נאָך די-
זער ערקלעהרונג האָט זיך מאַדאַם ווילפאָר פערטראַכט.
— עס איז נאָך אַ גליק, האָט זי געזאָגט, וואָס אזעלכע גיפטען קענען נאָר
געמאַכט ווערען פון כעמיסטען אליין, זאָנסט וואָלט איין האַלבע וועלט פער-
גיפטעט די אַנדערע.
— דאָך האָט גיפט אַ גוטע אייגענשאַפט אין זיך, מאַדאַם. ווען מען וויל
פטור ווערען פון אַ מענשען, איז גיפט דער בעסטער מיטעל. עס איז ניט לייכט
אַריינצושטענען אַ מענשען אין האַרץ, אָבער עס איז זעהר לייכט יענעם צו פער-
גיפטען אויף אַזאַ אַרט, אז מען זאָל אפילו שפעטער ניט אויסגעפינען פון וואָס
דער מענש איז געשטאָרבען.

— אָבער וואו איז דער געוויסען, האָט מאַדאַם ווילפֿאַר געזאָגט מיט אַ פּערשטיקטען זיפּין.

— אַה, יא, איהר האָט רעכט, מאַדאַם, עס איז דאָ אַ געוויסען. אָט צום ביי-שפּיעל, האָט ריכאַרד דער דריטער אוועקגעשאַפּט די צוויי קינדער פון עדואַר דער פּיערטער אויך נאָר פון ריינעם געוויסען. דאָס זיינען צוויי קינדער, האָט ער זיך געזאָגט, פון אַ קעניג, אַ טיראַן; אַז זיי וועלען לעבען, וועלען זיי טיראַניזירען דאָס ענגלישע פּאָלק, און זיי הינדערן מיך צו מאַכען דאָס פּאָלק גליקליך.

מאַדאַם ווילפֿאַר האָט געשלאָנגען די ווערטער פון דעם גראַף, וועלכער האָט עס געזאָגט מיט אַ טאָן, אַזוי ווי ניט איהם מיינט מען עס.

דער שלום פון זייער אונטערהאַלטונג איז געווען, אַז מאַדאַם ווילפֿאַר האָט איהם געבעטען, אַז ער זאָל איהר געבען פון די טראַפּען, מיט וועלכע ער האָט גערעטעט איהר זוהן. מאַנטע קריסטאָ האָט איהר עס צוגעזאָגט צו שיקען.

ווען מאַנטע קריסטאָ איז אַרויסגעגאַנגען האָט ער צו זיך געזאָגט :

— דאָס איז גוטע ערד. איך בין זיכער, אַז די קערנער, וועלכע מען לאָזט דאַרטען פּאַלען, געהען ניט פּערלאָרען.

אויף מאָרגען האָט ער געשיקט די פּערשפּראַכענע פּלעשעל.

14טער קאַפיטעל.

אין אַפּערע הויז.

אין אַפּערע הויז האָט מען געשפּיעלט ראָבערט דער טייוועל.

אַלבערט מאָרסערע, אַזוי ווי אַלע יונגע לייט, האָט געהאַט זיין פּלאַץ לעבען אַרקעסטער. דערצו האָט ער געהאַט גענוג בעקאַנטע צו האָבען פּרייע לאָזשעס. לעבען איהם איז געווען שאַטאָ רענאָ'ס פּלאַץ. באַשאַן אַלס זשורנאַליסט האָט גע-האַט זיין פּלאַץ איבעראַל. לוסיען דעבריי, דעם מיניסטער'ס סעקרעטער, האָט היינטיגען אָבענד געהאַט זיין מיניסטער'ס לאָזשע, און ער האָט אַיינגעלאָדען דאַנגלאַר'ס פּרוי און זיין טאָכטער אין טהעאַטער. דער פּאַרהאַנג האָט זיך אויפ-געהויבען, אַז דער טהעאַטער איז נאָך געווען ליידיג; געוועהנליך קומען ערשט די אַריסטאָקראַטען נאָכ'ן ערשטען אַקט. די יונגע לייט האָבען דערווייַל אָנגעפּאַנגען זיך צו אונטערהאַלטען. זיי האָבען גערעדט איבער פּערדרייסעס און איבער דעם, ווער עס האָט געוואונען דעם פּרייז. דער גרעסטער וואונדער איז געווען, אַז דער פּרייז האָט געוואונען גאָר איין אונבעקאַנטער פּערד, וועלכער האָט געטראָגען דער נאָמען „וואַמפּאָ“. אין דעם האָט זיך דער פּאַרהאַנג אויפּגעהויבען, און ווען די יונגע לייט האָבען זיך אומגעקוקט, האָבען זיי געזעהן, אַז די באַראָנעסע דאַנג-לאַר מיט איהר טאָכטער עזשעניע זיינען געווען אין דעם מיניסטער'ס לאָזשע. אַלבערט האָט זיי געגריסט און עזשעניע האָט איהם קאַלט געענטפּערט זיין גרום. נאָך זייער ביידענס בליק האָט מען געקענט זעהן, אַז זייער ליבע איז ניט אַזוי ברענענדיג. אַלע אויגען זיינען יעצט געווען אויף דעם רוסישען געזאַנדטע'ס

לאָזשע. דאָרטען איז געשטאנען אַ מאַן פֿון אַ יאָהר פינף און דרייסיג, אָנגעטאהן אין שוואַרצען. מיט איהם איז געווען אַ פֿרוי אָנגעטאהן אין טערקישע קליידער. די פֿרוי איז געווען איינע פֿון די גרעסטע שענההייטען, און איהרע קליידער זיינען געווען אזוי רייך, דאָס אלע האָבען איהר בעטראַכט מיט דעם גרעסטען שטוינען. — האָ, האָט אַלבערט געזאָגט, דאָס איז גראַף מאָנטע קריסטאָ מיט דער גריכין האַידעי.

דער צווייטער אַקט איז פֿערבייגעגאַנגען אין גרויסער אויפֿרעגונג פֿון פֿוב-ליקום. קיינער האָט ניט געשריען, אַז מען זאָל זיין רוהיג. די יונגע, שענהע, גלענ-צענדע גריכין איז געווען דער גרעסטער ספּעקטאַקל, וועלכען מען האָט נאָר גע-קענט זעהן. ווען מאָנטע קריסטאָ האָט דערזען אַלבערט'ן, האָט ער איהם גע-גריסט. אין אַ מינוט אַרום איז אַלבערט געגאַנגען צו מאָנטע קריסטאָ'ס לאָזשע. ווען ער איז אהין צוגעגאַנגען, איז מאָנטע קריסטאָ אַרויסגעגאַנגען פֿון איהר און האָט עפעס געזאָגט אַלי'ן, וועלכער איז געשטאַנען פֿאַר דער טיהר, און האָט גע-נימען אַלבערט'ס אַרעם. אַלי האָט צוגעמאַכט די טיהר און האָט זיך געשמעלט געגען איהר, אַרום איהם האָבען זיך פֿערזאַמעלט אַ סך מענשען.

— ווירקליך, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט צו אַלבערט'ן, אייער פֿאַריז איז אַ וואונדערבאַרע שטאַדט און די פֿאַריזער זיינען אַ זאָנדערבאַרעם פֿאַלק. מען וואָלט קענען זאָגען, אַז דאָס איז דעם ערשטען מאָל וואָס זיי זעהען איין אַראַבער. זעהט נאָר ווי זיי קוועטשען זיך אַרום דעם אַרימען אַלי. וועלכער ווייס ניט וואָס דאָס זאָל בעדייטען. איך קען אייך נאָר זאָגען איין זאַך, אַז אַ פֿאַריזער קען אַרומ-געהן אין טונים, קאָנסטאַנטינאָפּאָל, באַגראַד, אָדער אין קאַיראָ, וועט מען זיך אַרום איהם ניט צוזאַמענקלייבען.

— ווייל די אַריענטאַלער זיינען פֿערניפטיגע מענשען און זיי קוקען נאָר אויף אַ זאַך, וואָס איז ווערט צו זעהן; אָבער גלויבט מיר, אַז מען קוקט נאָר אויף אַלי, ווייל ער געהערט צו אייך, און איהר זייט איצט דער מאַן, וועלכער האָט געמאַכט אַזאַ גערודער !

— און מיט וואָס ? האָט מאָנטע קריסטאָ געפֿרעגט.

— אַ שענהע פֿראַגע ! מיט אייך אַליין. איהר שענקט געשפּאַנען אויף טויר-זענדער; איהר רעטעט דעם לעבען פֿראַקוראַר'ס ווייבער; איהר געווינט מיט אייער פֿערד אין די דרייסיג און דאַן געווינט איהר גאָלדענע וואַזעס און שענקט עס צו שענהע פֿרויען.

— און וועלכער טייוועל האָט אייך דערצעהלט דיזע אלע דומהייטען ?

— אַ וואונדער ! די ערשטע איז די מאַדאַם דאַנגלאַר, וועלכע שטאַרבט פֿון אונגעדולד אייך צו זעהן אין איהר לאָזשע. די צווייטע איז די צייטונג פֿון באַשאַן, און דער דריטער בין אייך אַליין. צו וואָס רופט איהר אייער פֿערד „וואַמפּאַ“, ווען איהר ווילט, אַז מען זאָל ניט וויסען צו וועמען ער געהערט ?

— יא, עם איז וואהר, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, עם איז געווען אַ נאָר־
רישקייט. אָבער זאָגט מיר, קומט אַייער פּאָטער ניט אַמאָל אין אָפּפּער־הויז? איך
האָב איהם געזוכט איבעראַל מיט די אויגען און איך קען איהם ניט געפינען.
— ער וועט היינט קומען, האָט אַלבערט געענטפּערט, און ער וועט זיין ביי
דער באַראָנעסע דאָנגלאַר אין דער לאָזשע.

דער גלעקעל האָט געגעבען אַ קלונג און מאָנטע קריסטאָ האָט זיך ענט־
שולדיגט ביי אַלבערט'ן און איז אַריין צו זיך אין לאָזשע. ווען דער דריטער אַקט
האָט זיך אָנגעפּאָנגען, איז גראַף מאָרסער אַריין צו די לאָזשע פון מאַדאם דאָנג־
לאַר. דער גראַף האָט ניט געהאַט אזאָ נואַאָלטיגען נאָמען און קיינער האָט זיך
אויף איהם ניט אומגעקוקט. מאָנטע קריסטאָ האָט איהם פון דעסטוועגען געזעהן
אַריינקומען און אַ לייכטער שמייכל האָט זיך בעוויזען אויף זיינע ליפּען. וואָס
האַרדי אָנבעלאָנגט, האָט זי קיין זאך ניט געזעהן אַרום זיך; איהרע אויגען און
איהרע געדאַנקען זיינען געווען אויף דער ביהנע. דער דריטער אַקט האָט זיך גע־
ענדיגט און מאָנטע קריסטאָ איז אַרויסגעגאַנגען פון זיין לאָזשע. אין אַ מינוט
אַרום האָט מען איהם געזעהן אין מאַדאם דאָנגלאַר'ס לאָזשע. די באַראָנעסע האָט
ניט געקענט אונטערדריקען אַ געשריי פון איבערראַשונג געמישט מיט פּרייד.

— אָה, קומט, הערר גראַף! האָט זי אויסגערופּען, דען איך וויל אַיך בע־
דאַנקען פאַר אַייער גוטסקייט, אזוי ווי איך האָב עם אַיך געשריבען אויך.
— אַה, מאַדאם, איהר געדענקט נאָך די קלייניגקייט; איך האָב עם שוין
לאַנג פּערגעסען.

— יא, אָבער מען קען ניט פּערגעסען, הערר גראַף, וואָס איהר האָט אויף
מאָרגען גערעמעט דעם לעבען פון מיין פּריינד מאַדאם ווילפּאָר און איהר האָט
איהר נאָך געלאָזען אַהרען אויף די זעלבע פּערד.
— דעם מאָל אויך, מאַדאם, פּערדיען איך ניט אַייער דאַנק. דאָס איז אַלי,
מיין אַראַבער, וועלכער האָט געטהאָן דיזען גוטען דיענסט.

— איז עם אויך אַלי, האָט גראַף מאָרסער געזאָגט, וועלכער האָט אַרויס־
געצויגען מיין זוהן פון די רויבערס הענר?

— ניין, הערר גראַף, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט דריקענדיג די דער־
לאָנגטע האַנד, דעם מאָל קומט מיר דעם דאַנק. אָבער איהר האָט מיך שוין בע־
דאַנקט... ווילט איהר מיר ניט מאַכען די עהרע, מאַדאם באַראָנעסע, מיך פּאַר־
צושטעלען פאַר אַייער פּרייליין טאַכטער?

— אָה, איהר זייט שוין גענוג פּאַרנעשמעלט. זייט צוויי, דריי טעג האָבען
מיר ניט אויפּגעהערט צו ריידען וועגען אַיך. עזשעניע, האָט די באַראָנעסע
פּאַרטגעזעצט זיך ווענדענדיג צו איהר טאַכטער, הערר גראַף מאָנטע קריסטאָ!
דער גראַף האָט זיך פּערנייגט; פּרייליין דאָנגלאַר האָט געמאַכט אַ לייכטע
בעוועגונג מיט'ן קאָפּ.

- איהר זייט דאָ מיט אַ בעוואונדערסווערטהע פערזאָן, הערר גראַף, האָט
עזשעניע געזאָגט. איז עס אייער טאָכטער ?
- ניין, פרייליין, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מיט שטוינען איבער דיזע
חוצפה'דיגע פראַגע; זי איז איין אַרימע גריכין און איך בין איהר אָפּעקון.
— און ווי הייסט זי ? ...
- האַידעי, האָט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.
- אַ גריכין, האָט גראַף מאָרסערה געמורמעלט.
- יא, גראַף, האָט מאַדאם דאַנגלאַר געזאָגט; און זאָגט מיר, אויב איהר
האָט געזעהן אין דעם האָף פון אַלי שעבעלען, וועמען איהר האָט אַזוי גרויסאַרטיג
געדינט, נאָך אזא פּרעכטיגען קאַסטיום ווי איהר זעהט יעצט ביי דער גריכין ?
- אַה, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, איהר האָט געדיענט אין יאַנינאָ,
הערר גראַף ?
- איך בין געווען גענעראַל איבער דעם פאַשא'ס מיליטער, האָט מאָרסערה
געענטפערט, און איך וויל ניט בעהאַלטען, אַז מײן קליינעם פערמעגען האָב איך
צו פערדאַנקען דעם גוטהערציגען פאַשא.
- בעטראַכט דעם קאַסטיום, האָט מאַדאם דאַנגלאַר געזאָגט צו מאָרסערה.
- וואו זאָל איך בעטראַכטען, האָט מאָרסערה געמורמעלט.
- אַט דאָרטען, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. און אַרומנעהמענדיג דעם
גראַף מיט זיין אַרעם, האָט ער זיך מיט איהם אַריבערגעבויגען איבער דער לאָזשע.
- איין דיזען מאָמענט האָט האַידעי געזוכט מאָנטע קריסטאָ'ן מיט די אויגען
און זי האָט בעמערקט זיין בלייבען קאָפּ לעבען מאָרסערה'ס, וועלכען ער האָט גע-
האַלטען אַרומגענומען. דיזער אַנבליק האָט אויף איהר געמאַכט אַ ווירקונג, אַזוי
ווי זי וואָלט געזעהן דעם קאָפּ פון דעם מלאַך המות, ווי מען מאַלט איהם. זי האָט
געמאַכט אַ בעוועגונג, אַזוי ווי זי וואָלט ביידען דערשלינגען מיט די אויגען, דאַן
האָט זי זיך געגעבען אַ וואָרף צוריק און האָט אַרויסגעלאָזען אַ לייכטען געשריי,
וועלכען אַלי האָט פון דעסוועגען דערהערט פון יענער זייט טיהר און ער
האָט זי אויפגעמאַכט.
- זעהט נאָר, האָט עזשעניע געזאָגט, וואָס איז מיט אייער גריכין, הערר
גראַף ? עס שיינט, אַז זי פיהלט זיך ניט גוט.
- עס קען זיין, האָט דער גראַף געזאָגט, אָבער שרעקט זיך ניט, פרייליין;
האַידעי איז זעהר נערוועז און זי קען ניט פערטראַגען דעם ריח פון בשמים; אָבער,
האָט ער געזאָגט אַרויסציהענדיג פון טאַש אַ פלעשיל, איך האָב אַ מיטעל דערצו.
- זאָגענדיג דאָס האָט ער געגריסט די ביידע פרויען און האָט גערייכט די
האַנד דעם גראַף און דעבריי און איז אַרויסגעגאַנגען פון לאָזשע.
- ווען ער איז אַריינגעגאַנגען אין זיין לאָזשע איז האַידעי נאָך געווען זעהר
בלייך. קוים איז ער אַריין, האָט זי געכאַפט זיין האַנד. מאָנטע קריסטאָ האָט בע-
מערקט, אַז איהרע הענד זיינען געווען פייכט און קאַלט אין דער זעלבער צייט.

— מיט וועמען האָסטו גערעדט דאָרטען, גנעדיגער הערר? האָט זי געפרעגט.
מיט גראַף מאָרסערף, האָט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, וועלכער האָט גע-
דיענט זיין הויכגעבאָרענעם פאָטער און וועלכער געשטעהט, אז ער האָט איהם
צו פערדאנקען זיין פערמעגען.

— אַה, דער שופט! האָט האַרדי אױסגערופען, ער האָט עס פערקויפט מיין
פאָטער מיט זיין מיליטער צום טערק, און דיזער פערמעגען איז דער פרייז פאר
זיין פערראַטה. האָסטו דען דאָס ניט געוואוסט, מיין טהייערער גנעדיגער הערר?
— איך האָב עפעס געהערט דעריבער אין גריכענלאַנד, האָט מאָנטע קריסטאָ
געענטפערט, אָבער די איינצעלהייטען האָב איך ניט געוואוסט. קום, מיין טאָכ-
טער, דו וועסט עס מיר דערצעהלען; עס מוז זיין אינטערעסאַנט.
— אַה, יא, קום; דען מיר שיינט, אז איך וועל שטאַרבען ווען איך וועל
בלייבען לענגער ענטקעגען דיזען מענשען.

און האַרדי האָט זיך שנעל אױפגעהויבען און האָט זיך איינגעוויקעלט אין
איהר טהייערען מאָנטעל און זיי זיינען באַלד אַרויס פון טהעאַטער.

15טער קאַפיטעל.

אַלבערט און מאָנטע קריסטאָ.

מיט עטליכע טעג שפּעטער איז אַלבערט געקומען בעזוכען דעם גראַף מאָנטע
קריסטאָ אין זיין פּאַלאַץ פון שאַנדזעליזע. זיי האָבען געשפּראַכען אַנפאַנגס
איבער פּערשידענע געגענשטענדען ביז זיי זיינען געקומען צו ריידען איבער אַל-
בערט'ס כּלה עזשעניע. דאָ האָט אַלבערט בעוויזען אז ער וואָלט וועלען פון איהר
פּטור ווערען. עבענפאַלס איז אויך זיין מוטער ניט געווען צופרידען מיט'ן שידוך.
— איז אַייער מוטער ווירקליך געגען דיזער הייראַטה? האָט מאָנטע
קריסטאָ געפרעגט.

יא. זי קומט זאָנאר קיין מאָל ניט אַריין אין דאַנגלאַר'ס הויז.

— דאָס ניט מיר דאָן די דרייסקייט איך אָפען צו זאָגען מיין מיינונג:
דאַנגלאַר איז מיין באַנקיר, הערר ווילפאַר איז מיר דאַנקבאַר וואָס איך האָב גע-
רעטעט זיין פרוי און קינד. איך וויל געבען אַ דינער אין מיין הויז אין אַטויל און
איך וועל אַיינלאַדען דאַנגלאַר מיט דער פרוי און ווילפאַר מיט דער פרוי. איך
וואָלט אויך אַיינגעלאַדען אַייער פאָטער און מוטער, אָבער אזוי ווי דאַנגלאַר וועט
אויך קומען מיט זיין טאָכטער עזשעניע, האָב איך מורא, אז אַייער מוטער וועט
אויף מיר זיין בייז, און איך וויל איהר ניט מאַכען קיין אונאַגענהמליכקייטען.
און נאַטירליך, אזוי ווי אַייערע עלטערען וועלען ניט זיין אַיינגעלאַדען, וועט
איהר אויך ניט קענען זיין.

— ביי מיין עהרע, הערר גראַף, האָט אַלבערט געזאָגט, איך דאַנק איך וואָס
איהר זייט אָפען מיט מיר, און איך געהם אָן די אױסשליסונג וואָס איהר שלאָגט

מיר פאַר. איהר זאָגט, דאָס איהר ווילט, אז מיין מוטער זאָל פון אייך האָבען א גוטע מיינונג, זאָג איך, אז זי האָט עם שוין וועגען אייך.

— גלויבט איהר עם ? האָט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט מיט אינטערעס.

— אָה, איך בין זיכער אין דעם. ווען איהר זייט יענעם טאָג פון אונז אוועקגעגאנגען האָבען מיר געשפּראַכען וועגען אייך א גאנצע שטונדע. ווען זי וואָלט געוואוסט אייער גוטע מיינונג וועגען איהר, וואָלט זי אייך געווען זעהר דאנקבאַר. עם איז וואהר, אז מיין פאָטער וואָלט געווען ווילד דעריבער, ווען ער וואָלט געוואוסט, אז מיין שידוך מיט עזשעניע'ן ווערט אזוי בעהאַנדעלט.

דער גראַף האָט אָנגעפאָנגען צו לאַכען.

— וועל ! האָט ער געזאָגט צו אַלבערט'ן, איך האָב אייך געזאָגט וואָס איך וויל טהאָן. אַבער ניט אייער פאָטער אַליין וועט זיין ווילד געגען מיר. דאָנגר-לאַר'ס פאמיליע וועט מיך אויך בעטראַכטען פאַר ניט קיין פיינעם מאַן. זיי וויר-סען, אז איך בין מיט אייך גוט בעפריינדעט, און ווען זיי וועלען אייך ניט געפינען ביי מיר, וועלען זיי מיך פרעגען פאַרוואָס איך האָב אייך ניט איינגעלאָדען. זעהט מאַכט עפעס א זאָך, אז איך זאָל אייך ניט קענען איינלאָדען.

— איך און מיין מוטער פאָהרען א ביסעל צום ים געניסען פרישע לופט. ווען ווילט איהר געבען אייער דינער ?

— שבת. האָט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

— היינט האָבען מיר דינסטאָג. וועל ! מאָרגען רייזען מיר אָפּ. ווייסט איהר, הערר גראַף, אז איהר זייט איין אויסגעצייכענטער מענש, וואָס איהר זעהט אַלעמען אזוי צופריעדען צו שטעלען ?

— ווייס איך ! איהר מאַכט פון מיר מעהר ווי איך בין. איך וויל אייך זיין געפעליג, און דאָס איז אַלעס.

— ווען וועט איהר מאַכען אייערע איינלאָדונגען ?

— היינט, האָט דער גראַף געענטפערט.

— וועל ! איך געה שוין צו דאָנגלאַר און זאָג איהם, אז איך פערלאָז מאָר-גען מיט מיין מוטער פאַרזי. איך בין ביי אייך ניט געווען און איך ווייס ניט פון אייער דינער.

— איהר זייט א נאַר ! און וואו איז הערר דעבראַי, וועלכער האָט אייך געזעהן געהענדיג אַהער ?

— אָה, ריכטיג ! האָט אַלבערט אויסגערופען.

— אין געענטהייך, זאָגט, אז איך האָב אייך איינגעלאָדען, און איהר האָט מיר געענטפערט, אז איהר מוזט אוועקפאָהרען.

— וועל ! זאָל זיין אזוי. וועט איהר קומען מאָרגען בעזוכען מיין מוטער ? — טויזענד דאַנק, איך בעדויער זעהר וואָס איך קען עם ניט טהאָן. איך האָב אויף מאָרגען זעהר א וויכטיגען צוזאַמענקונפט.

— איך וויל האָבען א בעווייז דערצו, דען יעצט האָט איהר מיר געצויגט, אז איהר קענט זיך גאַנץ גוט אויסריידען.

— יא, דאָס קענט איהר גלייך האָבען. און דער גראַף האָט אָנגעקלונגען.
— הום ! האָט אַלבערט געזאָגט. אָט איז שוין צוויי מאָל ווי איהר ענט-
זאָגט זיך צו שפּייזען מיט מיין מוטער. עס איז איין אָפגעמאַכטע זאָך, גראַף.
מאָנטע קריסטאָ האָט געגעבען אַ שוידער.
— אָה, איהר גלויבט עס ניט, האָט ער געזאָגט, אָט קומט מיין בעווייז.
באַפטיסטען איז אַרײנגעקומען און האָט זיך געשטעלט לעבען דער טיהר
אין ערוואַרטונג.
— איך האָב דאָך געוואוסט, אַז איהר וועט ניט קומען, ניט אמת ?
— טייוועל ! איהר זייט אַזא זאָנדערבאַרער מענש, אַז איך קען ניט זאָגען
יא אָדער ניין.
— וועניגסטענס האָב איך דאָך געקענט וויסען, אַז איהר וועט מיך אײנ-
לאַדען צו עסען דינער מיט אײער מוטער.
— אָה, דאָס איז שוין מעגליך, האָט אַלבערט געענטפערט.
— וועל ! הערט באַפטיסטען... וואָס האָב איך היינט אין דער פריה גע-
זאָגט, ווען איך האָב אײך אַרײנגערופען אין מיין צימער ?
— ווען עס וועט זיין פינף אַ זייגער, זאָל איך צומאַכען אײער טיהר.
— און וואָס נאָך ? האָט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— אָה, הערר גראַף... האָט אַלבערט געזאָגט.
— ניין, ניין, איך וויל זיך דורכאויס בעפרייען פון דעם געהיימען שם, וואָס
איהר האָט מיר געמאַכט, מיין לעבער גראַף, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט...
דערצהלט ווייטער באַפטיסטען.
— דאָן האָט מיר אײער עקסעלענץ געזאָגט, אַז איך זאָל נאָר אַרײנלאָזען
דעם מאַיאָר באַרטאָלאָמעאָ קאוואַלקאַנטי מיט זיין זוהן.
— איהר הערט, באַרטאָלאָמעאָ קאוואַלקאַנטי איז אַ מאַן פון די עלטעסטע
אַדעללייט פון איטאַליען. זיין זוהן איז אַ פראַכטפאָלער יונגער מאַן, אונגעפעהר
אַזוי אַלט ווי איהר און האָט אײך דעם זעלבען טיטעל ווי איהר. ער טרעט אַרײן
אין פאַריז מיט די מיליאָנען פון זיין פאָטער. דער פאָטער ברענגט מיר היינט
אַבענד זיין זוהן אַנדרעאַ. ער פערטרויט מיר איהם, און אויב ער איז ווערט, וועל
איך איהם אַרײנפיהרען אין דער געזעלשאַפט. וועט איהר מיר העלפען ?
— אָהנע צווייפעל ! דיזער מאַיאָר קאוואַלקאַנטי איז אײער אַן אַלטער
פריינד ? האָט אַלבערט געפרעגט.
— עס הויבט זיך גאַרניט אָן. ער איז אַ בראַווער אַדעלמאַן, ער איז פּיין
און בעשיידען און שטאַמט פון איין אַלט-איטאַליענישע אַדעליגע פאַמיליע. מיר
האָבען צוזאַמען גערייזט און האָבען איין וועג געמאַכט די בעקאַנטשאַפט. יעצט
איז ער אין פאַריז און איך גייע פאַר איהם אַ דינער. ער וועט מיר לאָזען זיין זוהן
און איך וועל איהם לאָזען לעבען אַ גוטען טאָג און דאָן וועלען מיר זיין קוויט.
— אויסגעצייכענט ! איך זעה אַז איהר ווייסט וואָס איהר האָט צו טהאָן.

אָרע אלזאָ, מיר וועלען זיין צוריק זאנטאג. אָה, מחשבות'ן, איך האָב ערהאַלטען נייעס פון פראַנץ.

— אזוי ! האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. איז ער נאָך אַלץ אין איטאַליען ?
— איך דענק, אז יא. פון דעסטוועגען בענקט ער נאָך אייך, ער זאָגט, אז איהר זייט די זונן פון רוים, און אָהן אייך איז דאָרטען רעגענדיג.

— אלזאָ, האָט אייער פראַנץ ווייטער גערעדט וועגען מיר ?
— אין געגענטהיל, ער בלייבט ביי זיין מיינונג, אז איהר זייט אַ זאָנדרער באַרער מענש, און אויף דיזער אַרט בענקט ער נאָך אייך.

— אַ באַרער יונגער מאַן, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. פון דעם ערשטען טאָג אָן האָב איך געהאַט צו איהם אַ סימפּאַטהיע. ער איז, דאַכט זיך מיר, דער זוהן פון גענעראַל ד'עפּיניי ?

— גאַנץ ריכטיג, האָט אַלבערט געענטפּערט.
— דערזעלבער, וועלכער איז אזוי שרעקליך ערמאָרדעט געוואָרן אין 1815?
— יא, דורך די באַנאַפּאַרטיסטען, האָט אַלבערט געזאָגט.

— אזוי איז עס. ביי מיין וואָרט, איך האָב איהם ליעב. איז ער אויך פּערלאַכט ?

— יא, ער דאַרף הייראַטהען פּרייליין וואַלענטינע ווילפּאַר.
— איז עס אמת ?

— אזוי ווי איך דאַרף הייראַטהען פּרייליין דאַנגלאַר.
— איהר לאַכט ?

— געוויס לאַך איך, האָט אַלבערט געזאָגט.
— פאַר וואָס לאַכט איהר ?

— איך לאַך, ווייל איך זעה פון דיזער זייט דעם חשק צו הייראַטהען מיט פּרייליין עזשעניען. און אַלבערט האָט זיך אויפּגעהויבען.

— איהר געהט שוין ? האָט מאָנטע קריסטאָ געפּרעגט.
— אַ שעהנע פּראַגע ! עס איז שוין צוויי שעה ווי איך דול אייך אַ קאַפּ

און איהר פּרעגט נאָך אויב איך געה שוין ! גוט אלזאָ, איך וועל אייך נאָך בע-טען אַ קלייניגקייט. גריסט פון מיינעט וועגען אייער הערר קאוואַלקאַנטי. און ווען ער וויל זיין זוהן מאַכען פאַר אַ לייט, זוכט פאַר איהם אויס אַ רייכע פּרוי ; זי זאָל זיין אַדעליג פון איהר מוטער'ס צד, און זי זאָל זיין אַ באַראַנעסע פון איהר פּאָטער'ס צד. איך וועל אייך העלפּען דערצו.

אָה, האָט מאָנטע קריסטאָ געענטפּערט, האַלט איהר שוין ווירקליך דערביי ?

— יא, האָט אַלבערט שאַרף געענטפּערט.
— הערט, מען דאַרף פון קיין זאך ניט שפּאַסען.

— אַה, גראַף ! האָט אַלבערט אויסגערופּען, וועלכען דיענסט ווילט איהר מיר בעווייזען, און ווי וואָלט איך אייך ליעב געהאַט הונדערט מאַל מעהר, ווען צוליב אייך וואָלט איך געקענט בלייבען אַ בחור, פון מיינעט וועגען אפילו נאָך אויף צעהן יאָהר !

— אלעס איז מעגליך, האָט דער גראַף ערנסט געענטפערט.
נעהמענדיג אבשיעד פון אלבערט'ן איז דער גראַף אַריין צו זיך אין צימער
און האָט געגעבען דריי קלעפּ אין גלעקעל. בעטרוציאָ איז אַריינגעקומען.
— הערר בעטרוציאָ, איהר ווייסט, אז איך האָב שבת בעזוך אין מיין הויז
אין אָטויל? בעטרוציאָ האָט געגעבען אַ לייכטען שוידער.
— איך הער, גנעדיגער הערר.
— איהר זאָלט מאַכען אלעס אין אָרדנונג. נאָר דעם שלאָף צימער זאָלט
איהר ניט ריהרען. אויך דער גאָרטען זאָל בלייבען ווי ער איז. פון דעם הויף קענט
איהר מאַכען אַ שפיגעל פון מיינעט וועגען.
— איך וועל טהאָן אלעס מעגליכע, אום אייער עקסעלענץ זאָל זיין צור-
פריעדען פון מיר. איך וואָלט אייך וועלען בעטען, הערר גראַף, איהר זאָלט מיר
זאָגען צו וואָס איהר גיט דעם דינער.
— מיין טהייערער הערר בעטרוציאָ, זייט איהר זייט אין פאַרזי געפין
איך אייך אלץ ציטערענדיג. קענט איהר דען מיך ניט מעהר?
— אָבער פיעלייכט וויל מיר אייער עקסעלענץ זאָגען, וועמען איהר האָט
איינגעלאָדען?
— איך ווייס גאָרניט, און איהר דאַרפט עס אויך ניט וויסען.
בעטרוציאָ האָט זיך פערנייגט און איז אַרויסגעגאַנגען.

16טער קאפיטעל.

דער מאַיאָר קאַוואַלקאַנטי.

ניט מאַנטע קריסטאָ און באַפטיסטען האָבען געזאָגט ליגען ווען זיי האָבען
אָנגעמעלדעט אלבערט'ן, אז מאַנטע קריסטאָ ערוואַרטעט היינט אַ מאַיאָר לוקואַ
אָדער קאַוואַלקאַנטי. געגען זיעבען אַ זייגער האָט זיך לעבען מאַנטע קריסטאָס
הויז אָפגעשטעלט אַ דראַשקע, וועלכע האָט זיך געשיינט צו שעהמען מיט איהר
פאַסאָזשיר, דען ווי ער איז נאָר אַראָפגעקראַכען, איז די דראַשקע ענטלאָפּען.
דער מאַן איז אַלט געווען אַ יאָהר צוויי און פופציג, ער האָט געטראָגען אַ גרינעם
פרינץ אַלבערט פערקנעפעלט ביז אויבען. זיינע הויזען זיינען געווען בלוי און
ברייט, די שטיפעל און דער העט זיינען אויך ניט געווען צום פאַראַד. אין אלע-
מען האָט ער אויסגעזעהן ווי אַ פאַיאַץ. זיין קליינער קאָפּ מיט די געגרויטע האָר
און די גרויסע וואַנצעס, האָבען גלייך געגעבען באַפטיסטען צו פערשטעהן, אז
דאָס איז דער מאַן, וועלכען דער גראַף האָט איהם געהייסען ערוואַרטען. מען
האָט גלייך געגעבען צו וויסען מאַנטע קריסטאָ'ן פון זיין אָנקומען. מען האָט דעם
פרעמדען אַריינגעפיהרט אין דעם איינפאַכסטען צימער. דער גראַף האָט איהם
דאָרטען ערוואַרטעט און האָט איהם בעגעגענט מיט אַ לאַענדיגע מינע.
— אה, מיין הערר, האָט ער געזאָגט, זייט מיר ווילקאָמען. איך האָב אייך
ערוואַרטעט.

- טאקי, האָט לוקוא געזאָגט, אייער עקסעלענץ האָט מיך ערוואַרטעט ?
— יא, מען האָט מיר געמעלדעט אייער נאָמען אויף היינט 7 אוהר.
— מען האָט אייך געמעלדעט מיין נאָמען ?
— גאַנץ געוויס, האָט מאָנטע קריסטא געזאָגט.
— דאָס איז זעהר גוט ! איך מוז אייך געשטעהן, אז איך האָב מורא גע-
האַט, אז מען וועט עס פּערגעסען, בין איך עס טאקי, אויף וועמען אייער עקסע-
לענץ האָט געוואַרט ?
— זייט איהר ניט דער הערר מאַרקוז באַרטאַלְאָמעָאָ קאוואַלקאַנטי ? האָט
מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— באַרטאַלְאָמעָאָ קאוואַלקאַנטי, האָט לוקוא וויעדערהאַלט מיט פרייד,
דאָס איז ריכטיג.
— און איהר דיענט אַלס מאַיאָר אין עסטרייך ?
— בין איך דען געווען אַ מאַיאָר מיט מיין בעשעפטיגונג ? האָט לוקוא
געפרעגט מיט אַ שוואַכער שטימע.
— יא, איהר זייט געווען מאַיאָר. אזוי רופט מען אין פּראַנקרייך די גוואַר-
דיע, אין וועלכער איהר האָט געדיענט אין איטאַליען.
— גוט, האָט לוקוא געזאָגט, איך פּערלאַנג ניט בעסער. איהר פּערשטעהט...
— איבריגענס קומט איהר דאָך ניט אַהער פון זיך אַליין, האָט מאָנטע
קריסטאָ געזאָגט. איהר זייט מיר דאָך רעקאָמענדירט פון גייסטליכען בּוּזאַני ?
— אזוי איז עס ! האָט דער מאַיאָר אויסגערופען מיט פרייד.
— האָט איהר אַ בריעה ?
— געוויס האָב איך. אָט איז ער. דער גראַף האָט גענומען דעם בריעה (וועל-
כען ער האָט אַליין געשריבען) ער האָט איהם אויפגעמאַכט און געלעזען.
דער מאַיאָר האָט איהם בעטראַכט מיט פּערוואונדערטע אויגען, ער האָט
געקוקט אויף די מעבעל און דאָן אויף מאָנטע קריסטאָ.
— עס איז ריכטיג, דיזער טייערער בּוּזאַני, האָט דער גראַף געזאָגט און
האָט געלעזען : „דער מאַיאָר קאוואַלקאַנטי איז פון פּלאַרענץ פון איין אַלטער
פּאַמיליע און האָט אַ פּערמעענג פון אַ האַלבען מיליאָן איינקינפטע אַ יאָהר“.
מאָנטע קריסטאָ האָט אויפגעהויבען די אויגען איבער'ן פּאַפּיער.
— אַ האַלבען מיליאָן, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, צום טייוועל ! מיין
הערר קאוואַלקאַנטי.
— שטעהט דאָרט אַ האַלבען מיליאָן ? האָט לוקוא געפרעגט.
— וואָרט פאַר וואָרט, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. און אז דער גייסט-
ליכער בּוּזאַני שרייבט, ווייס ער אַקוראַט.
— זאָל זיין אַ האַלבער מיליאָן, האָט לוקוא געזאָגט ; אָבער איך ניב'אָיך
מיין עהרענוואָרט, אז איך האָב ניט געוואוסט, אז מיין פּערשענען איז אזוי גרויס.

— ווייל איהר האָט אַ געשעפּטספיהרער, וועלכער בע'גנב'עט אײך, אָבער וואָס ווײַלט איהר, מיין ליבער הערר קאוואַלקאָנטי, מען מוז דאָס אויך ליידען. — איהר האָט מיך אויפגעמאַכט די אויגען, האָט לוקוא געזאָגט מיט אַ טיעפער שטימע. איך וועל דעם שפּיצבוב אַרויסיאָגען.

מאָנטע קריסטאָ האָט ווייטער געלעזען דעם בריעף :

„און וועמען עס פעהלט נאָר איין זאָך צו זיין גליקליך.“

— אָה, יא, נאָר איין זאָך, האָט לוקוא געזאָגט מיט אַ זיפּץ.

„אויסצוגעפינען זיין פּערגעטרטען זוהן.“

— אַ פּערגעטרטען זוהן ! האָט לוקוא געזאָגט.

„וועלכען ציגיינערס האָבען גע'גנב'עט ווען ער איז אַלט געווען פינף יאָהר.“

— ווען ער איז אַלט געווען פינף יאָהר, האָט לוקוא געזאָגט מיט אַ זיפּץ,

און אויפהויבענדיג די אויגען צום הימעל.

— אַרימער פּאָטער ! האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, און האָט ווייטער

געלעזען : „איך גיב איהם האָפּנונג, איך גיב איהם זיין לעבען, הערר גראַף,

מיט דעם אָנמעלרען איהם, אַז זיין זוהן, וועלכען ער זוכט שוין פון פּופּצעהן

יאָהר, קענט איהר איהם העלפּען געפינען.“

לוקוא האָט איהם אָנגעקוקט מיט אַ בליק פון גרויסער אונרוהע :

— איך קען איהם געפינען, האָט מאָנטע קריסטאָ געענטפּערט. דער מאַ-

יאָר האָט זיך שנעל אויפגעוויבען.

— איז דער גאַנצער בריעף טאַקי אמת ? האָט ער געזאָגט.

— האָט איהר דען געצווייפּעלט אין דעם, מיין הערר באַרטאָלאָמעאָ ?

— ניין, נייעמאַלס ! וואָס הייסט ! איין ערנסטער מאַן און אַ גייסט-

ליכער ווי אַ בוזאָני, וועט זיך ניט ערלויבען אַ שפּאַס. אָבער איהר האָט נאָך ניט

אין גאַנצען געלעזען, עקסעלענץ.

— אַ, ריכטיג ! האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, עס איז דאָ אַ „נאַכשריפּט“

און ער האָט זי געלעזען :

„אום הערר קאוואַלקאָנטי זאָל ניט דאַרפּען געהן זיך טראָבלען ביים באַנקיר,

שיק איך איהם אַ צעמעל אויף צוויי טויזענד פּראַנק רייזע געלד און אַ קרעדיט

אויף אײך פון 48.000 פּראַנק, וואָס איהר זייט מיר שולדיג.“

דער מאַיאָר האָט געקוקט אויף דער „נאַכשריפּט“ מיט גליהענדע אויגען.

— גוט, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— ער האָט געזאָגט גוט, האָט לוקוא געמורמעלט. אַלזאָ... מיין הערר, האָט

ער געזאָגט.

— אַלזאָ ? ... האָט מאָנטע קריסטאָ געפּרעגט.

— אַלזאָ, די „נאַכשריפּט“ ...

— נו ! און די „נאַכשריפּט“ ?

- איז זי ביי אייך אויך אזוי אָנגענומען ווי דער גאַנצער בריעה ?
- געוויס. איך שמעה אין רעכנונג מיט דעם גייסטליכען בוזאָני, איך ווייס ניט אַקוראַט, אויב עס איז גלייך 48.000 פראַנק אָדער עפעס מעהר. וועל ! לעגט איהר טאַקי אַזאַ גרויסע געוויכט אויף דער „נאַכשריפט“, ליעבער הערר קאוואַלקאַני ?
- מיד אין גאַנצען פערלאָזען אויף דעם גייסטליכען בוזאָני'ס בריעה, האָב איך מיד ניט פערזעהן מיט געלד, און איך שמעה יעצט אין פאַריז אָהן אַ פראַנק.
- קען דען זיין אַזאַ מענש ווי איהר ערגעץ אין פערלעגענהייט, האָט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט. ווייס איך וואָס !
- אָבער ווען מען קען קיינעם ניט, האָט לוקואַ געזאָגט.
- אָבער אייך קען מען דאָך.
- יא, מען קען מיד אזוי...
- ענדיגט, מיין ליעבער הערר קאוואַלקאַני.
- אזוי, אַז איהר וועט מיר געבען די 48.000 פראַנק ?
- אויף אייער ערשטע פאָרדערונג.
- דער מאַיאָר האָט געגלאַצט מיט זיינע צוטומעלטע אויגען.
- מאַנטע קריסטאָ האָט אָנגעקלונגען און באַפטיסטען איז אַריינגעקומען. ער האָט איהם געהייסען אַריינטראָגען וויין און האָט איהם שטילערהייד געפרעגט, אויב דער יונגער מאַן איז שוין דאָ. באַפטיסטען האָט געענטפערט, אַז ער איז אין בלויען זאַל, וואו דער גראַף האָט איהם געהייסען אַריינפיהרען.
- ווען באַפטיסטען איז אַריינגעקומען מיט'ן וויין, האָט דער גראַף אָנגעגאָסען די גלעזער און געבעטען דעם מאַיאָר אַז ער זאָל טרינקען.
- יעצט זאָגט מיר, ליעבער מאַיאָר, וואָס איז עס פאַר אַ זון, וועלכען איהר בערויערט אזוי. ווי איך האָב געהערט, זייט איהר דאָך געווען אונפערהייראַט ?
- אָה, מיין הערר, האָט ער געזאָגט מיט פערנגלאַצטע אויגען פון אַ גלח, איך האָב עס געוואָלט בעהאַלטען פאַר דער וועלט.
- איהר האָט עס געוויס געטהאָן צוליעב זיין מוטער, האָט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט.
- צוליעב זיין מוטער ! האָט לוקואַ אַרויסגעקוויטשעט אויסטרינקענדיג די דריטע גלאַז וויין ; צוליעב זיין אַרימע מוטער !
- טרינקט, טרינקט, טייערער הערר קאוואַלקאַני, איך זעה, אַז די עגמת נפש דערשטיקט אייך.
- צוליעב זיין אַרימער מוטער ! האָט לוקואַ געמורמעלט אַרויסקוועטש-ענדיג אַ טרעהר פון זיין אויג.

— און וועלכע האָט געהערט צו די גרעסטע פּאַמיליע פּון איטאַליען, גלויב איך.

— איין אַדעל פּרוי פּון פיזאַלע, הערר גראַף, איין אַדעל פּרוי פּון פיזאַלע.

— און ווי האָט זי געהייסען ? האָט מאַנטע קריסטאָ געפרעגט.

— איהר ווילט וויסען איהר נאָמען ? האָט קאוואַלקאַנטי געזאָגט.

— איך ווייס איהר נאָמען, האָט דער גראַף געענטפערט.

— דער הערר גראַף ווייס אַלעס, האָט לוקואַ געזאָגט זיך פּערנייגענדיג.

— זי האָט געהייסען מאַרקיוזע אַליוואַ קאַרסינאַרי, ניט אמת ?

— אַליוואַ קאַרסינאַרי, ריכטיג !

— און איהר האָט זי געהייראַט געגען דעם ווילען פּון איהרע עלטערען !

— אָ, יא, הערר גראַף, געגען דעם ווילען פּון איהרע עלטערען !

— און איהר האָט מיטגעבראַכט די ריכטיגע פּאַפּיערען דעריבער ?

— וועלכע פּאַפּיערען ? האָט לוקואַ געפרעגט.

— דעם געבורט־שיין (מעטריקעס) פּון דעם קינד, האָט מאַנטע קריסטאָ

געזאָגט, און די כתובה וועגען אייער הייראַט מיט אַליוואַ קאַרסינאַרי ?

— וועלכע מעטריקעס ? וועלכע כתובה ?

— אַלואַ ווי איך זעה, האָט איהר אַרום דעם ניט געטראַכט. איך האָב די

פּאַפּיערען ; דער גייסטליכער בוזאַני האָט זיי מיר צוגעשיקט.

לוקואַ האָט צוזאַמענגעלייגט די הענד אין בעוואַנדערונג.

— דאָ האָט איהר די פּאַפּיערען און איהר וועט זיי איבערגעבען אייער זון.

פּערגעסט ניט, אַז דאָס זיינען טייערע פּאַפּיערען. אַהן זיי האָט ער קיין צוטריט

ניט צו דער פּאַריזער געזעלשאַפּט. איז אייער פּרוי ניט...

— אָ, הערר גראַף, זי איז...

— ניט געשטאַרבען מיט צעהן יאָהר פּריהער ?

און איך בעוויין נאָך איצטער איהר טויט, האָט לוקואַ געזאָגט אַרויסציהענדיג

זיין טאַשענטויך פּון פּאַקעט און איהם צוטראַגענדיג צו די אויגען.

— זייט זיך ניט אַזוי מצער, ליעבער הערר קאוואַלקאַנטי, מיר זיינען אַלע

שטערבליך. דערפאַר געפינט איהר אייער פּערלאָרענעם זעהן און איהר וועט איהם

באַלד זעהן.

— אָבער איהר ווייסט דאָך, הערר גראַף, אַז איך בין אַהן געלד !

— גאַנץ ריכטיג, איהר דאַרפט האָבען געלד, טייערער הערר קאוואַלקאַנטי.

אַט האָט איהר אויף אייער רעכנונג אַכט בילעטען צו טויזענד פּראַנק.

דעם מאַיאָר'ס אויגען האָבען געלענצט ווי צוויי האַלאָוועשקעס ביינאַכט.

— איך בלייב אייך נאָך שולדיג פּערציג טויזענד פּראַנק, האָט מאַנטע

קריסטאָ געזאָגט.

— יעצט וועל איך אייך נאָך געבען אַ קליינעם ראַטה. איהר וועט אַראַפּ־

ווארמען אייערע קליידער און איהר וועט אָנטהאַן אנדערע. איך האָב פאַר
איך און אייער זעהן געדונגען אַ האַטעל און איהר וועט דאָרטען געפינען
אייערע קליידער, וועלכע דער גייסטליכער בוזאָני האָט איך נאָכגעשיקט.
— זעהר גוט, זעהר גוט, האָט לוקא געזאָגט אלץ מעהר איבערראַשט.
— און יעצט, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, שפּאַנט אָן אייער פּאָ-
טערליכע האַרץ אויף וויעדערצוזעהן אייער געליעבטען זעהן.
זאָגענדיג דאָס, האָט זיך דער גראַף פּערנייגט און איז אַרויסגעגאַנגען.

17טער קאַפיטעל.

אַנדערע קאַוואַלקאַנטן.

ווען מאָנטע קריסטאָ איז אַרײַנגעקומען אין בלויען זאַל האָט ער גע-
טראָפּען אַנדערע אויסגעצויגען אויף אַ זאַפּאַ און קלאַפּענדיג זיינע שטיוועל
מיט אַ לייכטען פיינעם שטעקעל. ער איז געווען אַ הויכער יונגער מאַן מיט
בלאָנדע האָר, אַ העלע באָרד, שוואַרצע אויגען און מיט אַ ווייסער הויט פאַרב
ווי אַלכאַסטער. ווען ער האָט בעמערקט מאָנטע קריסטאָ, האָט ער זיך שנעל
אויפּגעהויבען.

— זייט איהר דער הערר גראַף מאָנטע קריסטאָ ? האָט ער געזאָגט.
— יא, מײן הערר, האָט ער געזאָגט, און איך האָב, דאַכט זיך, די עהרע
צו ריידען מיט דעם הערר גראַף אַנדערע קאַוואַלקאַנטן ?
— מיט איהם זעלבסט, האָט דער יונגער מאַן געענטפּערט גריסענדיג.
— האָט איהר ניט אַ רעקאָמענדאַציאָנס בריעף צו מיר ?
— איך האָב אייך ניט געזאָגט, ווייל דער בריעף האָט אַ מאָדנע אונ-
טערשריפט.

— סימבאד דער מאַטראָז, ניט אמת ?
— גאַנץ ריכטיג. אָבער אזוי ווי איך קען נאָר אזאַ נאָמען אין „טויווענד
און איין נאַכט“...

— וועל ! דאָס איז איינער פון מיינע פריינד, וועלכער איז איין ענג-
לענדער און הייסט מיט'ן ריכטיגען נאָמען לאָרד ווילמאָר.
— דאָן איז עס אַנאָדער זאך, יעצט בעגרייף איך שוין. אַלזאָ, איך בין
צו אייער דיענסטען, הערר גראַף.
— איך וואָלט אייך בעטען איהר זאָלט מיר דערזעהלען וועגען אייער
פאַמיליע.

אַנדערע האָט איהם איבערדערזעהלט די גאַנצע געשיכטע, וועלכע מיר
האָבען געזעהן אין פאַריגען קאַפיטעל, און ער האָט דערזעהלט מיט אזאַ זי-
כערהייט, אז מען וואָלט געקענט מיינען אז זי איז אמת.

— אין אמת'ן, מײן הערר, איז עס זעהר אינטערעסאַנט, וואס איהר דערציילט

מיד, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט און ער האט איהם בעטראכט מיט אַ פינסטערליכע
בעפרידיגונג. איהר האט גוט געטאָ, וואס איהר זייט געקומען צו מיר פרעגען וועגען
אייער פאָטער, דען ער איז דאָ.

אַנדערע האט געגעבען אַ שפרונג אויף און האט אויסגעשריען:
— מיין פאָטער! מיין פאָטער איז דאָ! (ער האט געמיינט, אז דאס איז
בעטרוציאָ).

— אָהן צווייפעל, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, אייער פאָטער, דער מאַיאָר
באַרטאַלאָמעאָ קאוואַלקאָנטי.

דער אויסדרוק פון שרעק, וועלכער איז געלענען אויף דעם יונגען מאַנ'ס פנים.
איז באלד פערשוואונדען, ווען ער האט דערהערט דיזען נאָמען.

— אַה, ריכטיג, עס איז אמת, האט ער געזאגט, דער מאַיאָר קאוואַלקאָנטי. און
איהר זאגט, אז מיין טייערער פאָטער, איז דאָ, הערר גראַף?

— ער איז דאָ און איהר וועט איהם באלד זעהען.

— איז מיין פאָטער רייך? האט אַנדערע געפרעגט.

— ער איז אַ מיליאָנער. ער האט אַ האַלבען מיליאָן אַ יאָהר איינקינפטע.

— דאָ, האט דער יונגער מאַן געזאָגט מיט אַ ציטערנעש, וועל איך זיך באלד
געפינען אין אַ גוטער לאַגע?

— זעהר אין אַ גוטער. ער גיט אייך פופציג טויזענד פראַנק אַ יאָהר, אזוי לאַנג
וויא איהר וועט זיין אין פאַריז.

— וועל איך בלייבען אויף אלע מאָל אין פאַריז.

— מען קען ניט וויסען וואס עס וועט זיין, דערווייל וועט איהר זיין דאָ.

— בלייבט מיין פאָטער לאַנג אין פאַריז?

— ניין, אייניגע טעג, דאן פאַהרט ער אוועק.

— אזוי! מיין פאָטער פאַהרט באלד אוועק! האט אַנדערע אויסגערופען מיט

פרייד.

— אַלזאָ, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מאכען זיך ניט הערענדיג דעם פריידען
אויסרוף, וויל איך אייך ניט לענגער אָפהאלטען פון צו זעהען זיך מיט אייער פאָטער.
נייט אריין אין יענעם צימער, מיין פריינד, וועט איהר געפינען אייער פאָטער, וועלכער
ערוואַרטעט אייך.

אַנדערע האט זיך טיעף פערנייגט פאר'ן גראַף און איז ארויסגעגאנגען. באלד
נאך איהם האט מאָנטע קריסטאָ אָפגערוקט אַ בילד, וואו עס איז געווען אַ פערדעקטער
לאַך אין דעם אנדערן צימער.

אַנדערע האט פערמאכט דיא טהיר הינטער זיך און איז צוגעגאנגען צום מאַיאָר,
וועלכער האט זיך אויפגעהויבען ביי דעם קלאַפ פון טריט.

— אַה, מיין טייערער פאָטער, האט ער געזאגט אין דער הויך, כדי מאָנטע
קריסטאָ זאל הערן פון יענער זייט טהיר, זייט איהר עס טאקע?

— אַ גוט מאָרגען, מיין טייערער זון, האט דער מאַיאָר געזאָגט מיט אַ וויכטיגען

שטימע.

- נאך אזוי פיעל יאָהרען פון שייִדונג, האט אַנדערע געזאגט קוקענדיג אויף יער
ווייזט האבען מיר יעצט דעם גרויסען גליק אונז וויעדער צו זעהען.
— דיא שייִדונג איז טאקע געווען א לאַנגע.
— וועלען מיר זיך ניט צוקושען, מיין הערר? האט אַנדערע געזאָגט.
— וויא איהר ווילט, מיין זון, האט דער מאַיאָר געזאָגט.
דיא ביידע מענער האבען זיך ארומגענומען קושען, אזוי וויא אין טהעאטער;
יעדערער רוקט ארויס דעם קאָפּ איבער דעם אנדערנס אַקסעל.
— וואו זיינען דיא פאַפירען, טייערער פאָטער?
— אָט זיינען זיי. אַנדערע האט געכאפט דיא פאַפירען און האט בעטראכט
דיא כתובה פון זיין פאָטערס הייראַט און דאן זיינע מעטריקעס, און א העכסט צופרי
דענער שמייכלעל האט געשיינט אויף זיינע ליפען. ער האט בעטראכט דעם מאַיאָר.
ווייסט איהר האט ער געזאגט אין עכט איטאַליעניש, גיעבט עס דען ניט אין
איטאַליען קיין קאַטאַרוזשנע ארבייט? דער מאַיאָר האט זיך אויפגעהויבען.
— און פאר וואָס איז עס? האט ער געפרעגט.
— ווייל מען פאבריצירט דארטען אזעלכע פאַפירען. פאר העלפט פון דאס, מיין
טייערער פאָטער, וועט מען אונז אין פראַנקרייך אוועקשיקען אויף פינף יאָהר אין טולאָן.
— וואָס דערציילט איהר דאָ? האט דער מאַיאָר געפרופט זאָגען מיט א שטרענג-
גער שטימע.
— מיין טייערער הערר קאָוואַלקאַנטי, האט אַנדערע געזאגט דריקענדיג זיין אַרעם,
וויפיעל גיט מען אייך, אז איהר זאלט זיין מיין פאָטער?
דער מאַיאָר האט געוואלט ריידען.
— שטיל! האט אַנדערע געזאָגט אראַפלאַזענדיג זיין שטימע. איך וועל אייך
געבען א ביישפיעל פון פערטרויען: מען גיט מיר פופציג טויזענד פראַנק א יאָהר, אז
איך זאל זיין אייער זון. אלזאָ קענט איהר פערשטיין, דאס גיט איך וועל לייקענען, אז
איך בין אייער זון.
דער מאַיאָר האט זיך אונרוהיג אומגעקוקט.
— זייט רוהיג, מיר זיינען אליין, האט אַנדערע געזאָגט, און דאן ריידען מיר
איטאַליעניש,
— וועל! מיר גיט מען איין מאָל פאר אלע מאָל פופציג טויזענד פראַנק.
— הערר קאָוואַלקאַנטי, גלויבט איהר אין צויבער געשיכטען? האט אַנדערע
געזאָגט.
— נין, איך האב קיין מאָל ניט געגלויבט, אָבער יעצט מוז איך גלויבען.
— האט איהר דען בעווייזע? האט אַנדערע געפרעגט.
— איך האב בעמומען א בריעף פון א געוויסען גייסטליכען בוזאָני, וועלכען איך
האב אין מיין לעבען ניט געזעהען. און איהר?
— איך האב בעקומען א בריעף פון א געוויסען סימבאָד דער מאַטראָז און איך
האב איהם אויך קיין מאָל ניט געזעהען. אָבער וואָס קימערט אונז? מען גיט אונז געלד,
אז מיר זאלען זיין פאָטער און זון, לאַמיר פון מיינעט וועגען זיין מוטער און טאָכטער אויך.

מאָנטע קריסטאָ האט געפונען יעצט פאר דיא בעסטע צייט אריינצוגיין צו דיא פאָר פאָלק, ווען זיי האבען דערהערט זיינע טריט, האבען זיי זיך א וואָרף געטאָן איינער דעם אַנדערן אין דיא אָרעם.

— וועל! הערר מאַרקוו, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, עס שיינט, אז איהר האט געפונען א זון צו אייער הארץ?

— אַך, הערר גראַף, איך ווער דערשטיקט פון פרייד.

— און איהר, יונגער מאַן?

— איך, הערר גראַף, איך ווער דערוואָרגען פון גליק.

— גליקליכער פאָטער! גליקליכעס קינד! האט דער גראַף געזאָגט. האט אייך שוין אייער פאָטער געגעבען עפעס געלד? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט אַנדערעא.

— איך זאָל איהם געבען געלד? האט דער מאַיאָר ערשטוינט געפרעגט.

— געווים איהר, און איך וועל איהם געבען פאר אייך. נאָט, יונגער מאַן, און ער

האט איהם געגעבען א פעקעל באַנק בילעטען.

— מיין טייערער, פאָטער, האט אַנדערעא געזאָגט אריינלייגענדיג דאס געלד אין

פאָקעט.

— נו, יעצט גייט. האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— און ווען וועלען מיר האבען דיא עהרע וויעדער צו זעהען דעם הערר גראַף?

— שבת, דווען טאָג גיב איך א דינער אין אַטויל. עס וועט ביי מיר זיין אייער

באַנקיר, הערר דאנגלאַר, מוז איך אייך פאָרשטעלען פאר איהם. איהר מוזט זיין ביידע זעהר פיין אָנגעצויגען.

— וויפיעל א זיינער זאָלען מיר זיין דאָרטען? האט דער יונגער מאַן געפרעגט.

— גענען האלב זיעבען אבענד.

— גוט, מיר וועלען זיין צו דער צייט, האט דער מאַיאָר געזאָגט.

ביידע קאוואַלקאַנטים האבען געגריסט און זיינען ארויסגעגאנגען. דער גראַף איז געגאנגען צום פענסטער און האט געזעהען וויא זיי זיינען דורכגעגאנגען דעם הויף געאַרמט.

— אָט זיינען צוויי גרויסע שפיצבובען! ליידער וואס זיי זיינען אין אמת'ן ניט

פאָטער און זון! און אין א וויילע ארום האט ער געזאָגט:

— יעצט וועל איך גיין צו מאָרעל; איך גלויב, אז דער עקעל איז נאך גרעסער

פאר מיין ראַכע.

18טער קאַפיטעל.

ל ע ב ע ן פ א ר ק א ן .

מיר קעהרען זיך וויעדער אום צום פאַרקאָ, וואו מיר האבען איין מאָל געטראָ פּען מאַקסימיליאַנען מיט וואַלענטינען. דעם מאָל איז מאַקסימיליאַן געקומען דער ערשטער, און ער האט דער ערשטער געקוקט דורך דעם שפאלט אין גאָרטען. ער האט דערזעהען פון ווייטען גיענדיג צוויי מיידלעך, אין וועלכע ער האט דערקענט וואַלענטינע און עזשעניע דאנגלאַר'ס מאַכטער. יעצט האט ער פּערשטאנען, פאר וואס וואַלענטינע האט היינט פּערשפּעטיגט.

וואלענטינע איז פערבייגענאנגען פארביי דעם פארקאן, וואו מאַקסימיליאַן איז געשטאנען, אום איהם צו ווייזען, אז זיא איז ניט שולדיג וואס זיא איז ניט געקומען צו דער צייט.

איין א האלב שעה ארום איז זיא געקומען אליין. זיא האט זיך צו ערשט גוט ארוםגעקוקט און דאן איז זיא צוגענאנגען צום פארקאן.

— גוט מאָרגען, מאַקסימיליאַן; איך האב אייך געלאָזען ווארטען, אבער איהר האט געזעהען דיא אורזאך.

— יא, איך האב דערקענט דיא פרייליין דאַנגלאַר. איך האב ניט געגלויבט, אז איהר זייט אזוי בעפריינדעט מיט איהר.

— ווער האט אייך געזאגט, אז מיר זיינען בעפריינדעט, מאַקסימיליאַן?

— קיינער ניט, אבער איך האב עס געזעהען נאך אייער בענעהמונגען. מען וואָלט געקענט זאָגען, אז צוויי פריינד פערטרויען זיך סודות.

— מיר האבען זיך טאקע פערטרויט סודות, האט וואלענטינע געזאגט. זיא האט מיר פערטרויט איהר אָפּשטויסונג געגען דער הייראַט מיט אלבערט מאָרסערף, און איך האב איהר דערציילט, וואָס פאר איין אונגליק עס וועט פאר מיר זיין צו הייראַטהען מיט פראַנץ ד'עפיניי.

— טייערע וואלענטינע! האט מאַקסימיליאַן געזאגט.

— אָט פאר וואס, מיין פריינד, האט דיא יונגע מיידעל פאָרטגעזעצט, אייך האט זיך געדאכט, אז איך בין אזוי בעפריינדעט מיט עזשענעיען: ווייל ריידענדיג וועגען א מענשען, וועלכען איך קען ניט ליבען, האב איך געדאכט ארום דעם מענשען, וועלכען איך לייעב.

— איהר זייט איין אלע זאכען גוט, וואלענטינע. אָט דאס איז דער אונטערשיעד צווישען אייך און פרייליין דאַנגלאַר. זיא איז א בליום אָהן פאַרפום און איהר זייט א בליום מיט פאַרפום.

— אייער לייעבע, מאַקסימיליאַן, מאכט אייך צו בעטראכטען אזוי דיא זאכען.

— ניין, וואלענטינע, איך שווער אייך, אז ניין. אָבער זאגט מיר, וואלענטינע, איז עס ווייל עזשענעיע לייעבט אנאנדערן, ווייל זיא קעהרט זיך אָפּ פון מאָרסערף?

— זיא האט מיר געזאָגט, אז זיא וויל ניט הייראַטען, ווייל זיא וויל זיין פריי. זיא וואלט בעסער וועלען ווערן איין אַקטריסע.

— נו, פון מיינעט וועגען קען זיא ווערן איין אַקטריסע, אבי זיא האט אייך יונצט בעפרייט און מיר קענען ריידען.

— אָה, יא, דען מיר האבען קיים צעהן מינוט צייט דערצו.

— וואס איז דען? האט מאַקסימיליאַן אויסגערופען. פאר וואָס ווילט איהר מיך אזוי שנעל פערלאָזען?

— איך ווייס ניט. מאדאם ווילפאָר האט מיר געהייסען אריינקומען צו איהר, עס האנדעלט זיך וועגען מיין האלבען פערמעגען. אַך לאָז זיא צונעמען מיין גאנצען פערמעגען און לאָז זיא מיך נאר לאָזען פריי. איהר וועט דאך מיך לייעבען, אז איד וועל זיין אָרעם אויך. ניט אמת, מאָרעל?

— אָה, איך וועל אייך ליעבען אלע מאָל. וואָס ניט מיך אָן אַרעם אדער רייך, ווען איך האב מיין וואַלענטינען און איך בין זיכער, אז קיינער וועט זיא ביי מיר ניט צונעמען! אבער וואס בעדייט דיזער רופען אייך, וואַלענטינע? זאל עס ניט זיין וועגען אייער הייראַט?

— איך גלויב עס ניט, האט וואַלענטינע געזאגט.
— איך האב געהערט פון אַלבערט'ן, אז פראַנץ ד'עפיניי דארף באלד קומען. וואַלענטינע איז געוואָרען בלייך און האט זיך אָנגעהאלטען אָן דיא שטאַכעמען.
— זאל עס טאקע זיין אמת! האט זיא אויסגערופען. אָבער ניין, איך ווייס, אז מאַדאַם ווילפאַר איז געגען דיזער הייראַט.

— פאר וואס זאל זיא זיין געגען דיזער הייראַט, וואַלענטינע?
— זיא אין ניט אליין געגען דיזער הייראַט; זיא וואלט איבערהויפט ניט וועלען, אז איך זאל חתונה האבען, און איך וועל אייך זאגען פאר וואָס. אזוי באלד וויא איך וועל חתונה האבען, בעקום איך באלד מיין גאנצע ירושה, און פאר איהר זון עדוואַר בלייבט כמעט גאַרניט, און אז איך וועל ניט הייראַטען, קען זיין, אז דיא גאנצע ירושה וועט בלייבען פארן זון.

— זאל דיזע ווייב ניין אזוי ווייט וועגען איהר זון?
— איך גלויב, אז פאר איהר וואלט ניט זיין שווער מיך צו פערניפטען וועגען איהר זון.

— וואַלענטינע, מיין ליעבע צו אייך איז אלע מאָל הייליג, און איך האב זיא ניט פערטרויט קיינעם אין דער וועלט, אפילו ניט צו מיין שוועסטער. וואַלענטינע, ערלויבט איהר מיר צו ריידען דעריבער צו א פריינד?
וואַלענטינע האט געגעבען א שוידער.

— צו א פריינד! האט זיא געזאגט. מיך שוידערט ווען איך הער אייך בלויז ריידען וועגען אזא זאך! צו א פריינד! און ווער איז דער פריינד?
— מיין טייערער פריינד, איהר קענט איהם.
— איך? האט וואַלענטינע געזאָגט.
— יא, עס איז דער מאַן, וועלכער האט גערעטעט אייער שטיפמוטער און איהר זון דעם לעבען.

— דער גראַף מאַנטע קריסטאָ?
— ער זעלבסט, האט מאַרעל געזאָגט.
— אָה! האט וואַלענטינע אויסגערופען, ער קען קיין מאָל ניט זיין מיין פריינד;
ער איז צו פיעל פריינד פון מיין שטיפמוטער.

— דער גראַף זאל זיין דער פריינד פון אייער שטיפמוטער, וואַלענטינע? מיין הארץ זאָגט מיר, אז דאס קען ניט זיין און אז איהר האט א טעות.
— אָה, ווען איהר ווילט וויסען, מאַקסימיליאַן; ניט עדוואַר איז יעצט דער יחסן אין הויז, דאס איז מאַנטע קריסטאָ. מאַדאַם ווילפאַר איז צו איהם צוגעלאָזען נאך מעהר וויא צו איהר עדוואַר און מאַנטע קריסטאָ איז ניט נאר א גוטער פריינד אין הויז, ער איז דאָ ביי זיך אין דערהיים.

— וועל! טייערע וואלענטינע, אויב דיא זאכען זיינען אזוי, דארפט איהר זיך פרייען און ניט זיך מצער זיין. ער האט בעגעגענט אַלבערמײן אין איטאליען גראדע איהם ארויסצונעמען פון דיא הענד פון רויבערס: ער האט בעמערקט מאַדאַם דאַנגלאַר, אים איהר צו מאכען א קעניגליכען פּרעזענט; אייער שטימוטער און איהר זון פאַהרען פארביי דעם גראַפֿ'ס הויז, אז זיין אַראַבער זאל זיי רעטען דאס לעבען. איך האב קיין מאָל ניט געטראָפּען א מענשען, אז וואו ער זאל זיך געבען א ריהר, זאל ער טאָן א גוטע זאַך. זיין שמייכעל איז אזוי זיס, ווען ער רעט צו מיר, אז איך פּערגעס וויא ביטער דער זעלבער שמייכעל איז, ווען ער רעט צו אנאנדערן. אָה, זאָגט מיר, וואלענטינע, האט ער צו אייך אויך אזוי געשמייכעלט? ווען ער האט עס געטאָן, וועט איהר זיין גליקליך.

— מיר! האט דיא יונגע מיידעל געזאגט, אַך מאַקסימיליאַן, ער קוקט מיך אפילו ניט אָן, און ווען ער גייט מיר א מאָל פּערביי, קעהרט ער אָפּ זיין בליק פון מיר. ווען ער וואלט געווען א גוטער וויא איהר זאָגט, וואָלט ער זיך ניט אָפּגעקעהרט פון איין אונגליקליכע, וועלכע ליידט אזוי פיעל און ער וואלט מיך געשיצט. דיא מענער זיינען נאר גוט צו אזא שטארקען און שיינעם מאַן וויא איהר, אָבער זיי גלויבען, אז זיי מענען צוטערעטען איין אַרימע מיידעל, וועלכע וויינט.

— אָה וואלענטינע! איהר האט א טעות, איך שווער אייך. אבער ווען איהר האט פון איהם אזא מיינונג וועל איך צו איהם ניט ריידען וועגען אונז.

— זאָגט מיר, מאַקסימיליאַן, וואס האט פאר אייך דער גראַף מאָנטע קריסטאָ געטאָן?

— איך מוז אייך געשטיין, וואלענטינע, אז איהר בריינגט מיר אין פּערלעגענהייט מיט דיזער פראגע. ער האט פאר מיר קיין וויכטיגע זאַך ניט געטאָן. דאָך, אזוי וויא איך האב אייך געזאָגט, איז עס אזא געפיהל צו איהם, וועלכען איך קען מיר ניט ערקלערן. טוט עפעס דיא זון פאר מיר? ניין. זיא ווארמט מיך נאר און איך זעה איהר ליכט; דאס איז אלעס. א אינערע שטימע זאגט מיר, אז דאס איז ניט קיין צופאל, וואס ער איז אזוי גוט צו מיר. איהר וועט לאכען, וואלענטינע, אבער צייט איך קען דעם מענשען, איז מיר געקומען דער ווילדער געדאנקען, אז אלעס וואס מיר טרעפט, קומט פון איהם. איך בין אלט דרייסיג יאָהר און איך האב קיין מאל ניט געדארפט קיין בעשיצער, ניט אמת? פון דעסטוועגען, אָט האט איהר א ביישפיעל. ער לאַדעט מיך איין אויף שבת אויף דינער צו זיך. דאכט זיך, וואס איז דאָ פאר א גרויסע זאַך צווישען בעקאנטע, ניט אמת? וועל! וואָס האב איך פון דיזער צייט ערפאהרען? אייער פּאָטער און מוטער וועלען זיין אויף דיזען דינער. איך וועל זיך בעגעגענען מיט זיי, און ווער ווייס וואס דערפון וועט שפעטער ארויסקומען. אָט דאס האט מיר געגעבען צו דענקען, אז דער גראַף מיינט עפעס דערמיט און ער ווייס פון מיין ליבע צו אייך.

— מיין טייערער פריינד, האט וואלענטינע געזאָגט, איך זעה אין דיזער גאנצער געשיכטע ניט מעהר וויא א בלויווען צופאל און איך ערוואַרמע פון קיינעם קיין שטיצע וויא פון אייך, מאַקסימיליאַן.

— איהר קענט זיך רעדען וואָס איהר ווילט, טייערע וואלענטינע, איך בלייב ביי

מיינער מיינונג וועגן דעם גראף. און איך וועל אייך דערציילען נאך א זאך. זעהט איהר דארטען מיין נייען פערד, מיט וועלכען איך בין אהער געקומען?

— אָ, וואס פאר א שיינער פערד! האט וואָלענטינע אויסגערופען. פאר וואס האט איהר איהם ניט געבראכט אהער, איך זאל איהט בעסער בעקוקען?

— עס איז א שיינער פערד און פון גרויסען ווערט, האט מאַקסימיליאַן געזאָגט.

איהר ווייסט, אז מיין פערמעגען איז ניט אזוי גרויס און איך קען מיר אזא פערד ניט פערגינען. ווען איך האב געזעהען דעם פערד ביי דעם הענדלער האב איך איהם געפרעגט וואס ער קאָסט, האט ער מיר געזאָגט פיער טויזענד פינף הונדערט פראַנק. איך האב נאטירליך געמוזט אוועקגיין אָהן דעם פערד, אָבוואָהל איך וואָלט איהם געוואלט זעהר גען האבען. ביי מיר זיינען געווען דיווען אבער פערזאמעלט אייניגע פון מיינע פריינד און זיי האבען מיך אויפגעפאָדערט צו שפיעלען אין קאָרטען. איך האב נאכגעגעבען און מיר האבען זיך געזעצט שפיעלען.

אזוי וויא מיר האבען זיך געזעצט צום מיט, איז מאָנטע קריסטאָ געקומען. ער האט גענומען זיין פלאַץ. מיר האבען געשפיעלט און איך האב געוואונען פינף טויזענד פראַנק. ווען מיר האבען אויפגעהערט צו שפיעלען, זיינען זיך אלע צוגאנגען און איך בין גלייך געלאָפּען נאָכ'ן פערד. איך האב פאר איהם בעזאאהלט און בין אוועקגעריטען אין שאַנדעלייע. וועל! איך בין פארבייגעפאָהרען דעם גראַף'ס הויז און איך האב געקוקט אין זיין פענסטער, און מיר שיינט, אז איך האב איהם דאָרטען געזעהען.

יעצט, וואָלענטינע, וועל איך ניט שווערן, אז דער גראַף האט ניט געוואוסט, אז איך וויל האבען דעם פערד און ער האט מיט פלייס צו מיר פערשפיעלט דיא פינף טויזענד פראַנק.

— מיין טייערער מאַקסימיליאַן, מיר שיינט, אז איהר פאַנטאַזירט... אבער אַט

רופט מען מיר, הערט איהר?

— אָ, יא, האט מאַקסימיליאַן געזאָגט, ניט מיר אייער פינגער.

וואָלענטינע האט איהם דערלאנגט דיא גאנצע האנד, וועלכע מאַקסימיליאַן האט געכאַפט קושען. באלד איז זיא אוועקגעלאָפּען.

19טער קאַפיטעל.

נואַרטיע און ווילפאָר.

אַט וואָס האט פאַסירט אין ווילפאָר'ס הויז נאכדעם, אז מאַדאַם דאַנגלאַר איז פון דארטען אוועקגעגאנגען. ווילפאָר איז אריינגעגאנגען צו זיין פאָטער בעגלייטעט פון מאַדאַם ווילפאָר. וואָלענטינע האט אין דיזער צייט גערעט מיט מאַקסימיליאַנען.

ווען ביידע זיינען אריינגעגאנגען צום אַלטען, האבען זיי ארויסגעשיקט דעם אַלטען דינער באַרואַ, וועלכער איז שוין פון פינף און צוואנציג יאָהר געווען אין זעהר הויז, און האבען זיך געזעצט פון ביידע זייטען לעבען אַלטען.

דער אַלטער נואַרטיע איז געזעסען אין זיין גרויסער קרעסלע אונבעוועגליך וויא א סטאַטוע און האט געזעהען דורכ'ן שפיעגעל אריינקומענדיג זיין זון און דיא שנור. דריי

פערזאן האבען פערשטאנען זיין שפראך. דאס זיינען געווען וואלענטינע, ווילפאך און דער אלטער דיענער.

— מיין הערר, האט ווילפאך געזאגט צום פאראלזירטען, וואונדערט זיך ניט וואס מיר האבען אוועקגעשיקט וואלענטינע און דעם אלטען דיענער, דען דאס וואס מיר האבען מיט אייך צו ריידען, דארף קיין יונגע מיידעל און קיין דיענער ניט הערן.
— דיא מיטהיילונג וואס מיר ווילען אייך מאכען, האט ווילפאך ווייטער געזאגט מיט א קאלטער שטימע, בין איך זיכער, אז זיא וועט אייך זיין אנגענעהם.
דיא אויגען פון דעם אלטען זיינען געווען אונבעוועגליך; ער האט זיך נאָר איינגעהערט.

— מיין הערר, האָט ווילפאך פאָרטגעזעצט, מיט פּערהייראטען וואָלענטינע.
דיא אויגען פון דעם אלטען זיינען געווען אונבעוועגליך. מאַדאָס ווילפאך האט דאן גענומען דאס וואָרט:

— מיר האבען געדענקט, אז דיזע נייעס וועט אייך דערפרייען; מיר דארפען אייך נאר זאגען דעם נאָמען פון דעם חתן—ער הייסט פראַנץ ד'עפיניי.
דעם אלטען'ס אויגען האבען געשפּריצט פייער. ווילפאך האט זיך געמאכט, אז ער האט עס ניט בעמערקט, און האט ווייטער געזאָגט.
— נאָר אזוי וויא מיר האבען אייך געוואָלט פריהער אָנזאָגען דיא שמחה, דען איהר וועט האבען צוויי לייעבע אייניקלעך אָנשטאָט איינעם, זיינען מיר עס געקומען אייך דערציילען.

דיא אויגען פון דעם אלטען זיינען פּערגאָסען געוואָרען מיט בלוט. אין דער ברוסט פון דעם אלטען האט געמוזט פאָרקומען עטוואָס שרעקליכעס. און דאס וואס ער האט ניט געקענט אויסוירען איז איהם אריין אין גאָרנעל און ער איז באלד דערשטיקט געוואָרען.

ווילפאך איז צוגעגאנגען צו דעם פענסטער, זאָגענדיג:

— עס איז דאָ זעהר וואָרעם און דיזע וואָרעמקייט ווירקט זעהר שלעכט אויף הערר נואַרטיע. און ער האט אויפגעמאכט דעם פענסטער. דאן האט ער זיך צוריק געזעצט.
— דיזע הייראט געפעלט דיא פאמיליע ד'עפיניי, האט מאַדאָס ווילפאך געזאָגט. איבריגענס בעשטייט דיזע פאמיליע פון זיין אָנקעל און פון זיין טאָנטע. זיין מוטער איז געשטארבען, ווען דער באָי איז אלט געווען צוויי יאָהר און זיין פאָטער איז ערמאָרדעט געוואָרען אין יאָהר 1815.

— א געהימער מאָרד, האט ווילפאך געזאָגט, וועלכער האט זיך קיין מאָל ניט אויפגעקלערט.

נואַרטיע האט זיך אזוי אָנגעשטרענגט, דאס זיינע ליפען האבען זיך פּערגענדערט אין א שמיכעל.

— דאָך, האט ווילפאך פאָרטגעזעצט, דיא וואהרע שולדיגע אין דעם פּערברעכען, וועלכע קענען נאך בעשטראַפּט ווערן פאר זייער טהאט, וואָלטען קענען זיין גליקליך אין אונזער פּלאַץ, ווען זיי וואלטען האבען א טאָכטער צו געבען ד'עפיניי פאר א ווייב, אום דער גאנצער פּערדאכט זאל פון זיי אראָפּגענומען ווערן.

זאָגענדיג דאס האט ווילפאָר געגעבען א צייכען צו זיין פרוי.
— יעצט מיין הערר, האט מאַדאם ווילפאָר געזאָגט, ווילט איהר זעהען דעם
קליינעם עדואר?

דעם אַלטען צייכענס זיינען געווען: אויף יא האט ער צוגעמאכט דיא אויגען,
אויף ניין האט ער געמאכט עטליכע מאָל מיט דיא אויגען און ווען ער האט עפעס גע-
וואָלט האט ער געהויבען דיא אויגען אין דער הויך. ווען ער האט געדארפט וואַלענטינע,
האט ער צוגעמאכט דעם רעכטען אויג, ווען ער האט געדארפט דעם אַלטען דינער האט
ער צוגעמאכט דעם לינקען אויג.

אויף דער פראַגע פון מאַדאם ווילפאָר, האט ער געמאכט עטליכע מאָל מיט דיא
אויגען. מאַדאם ווילפאָר האט פערשטאנען, אז ער וויל ניט זעהען איהר עדואר, און זיא
האט זיך געביסען דיא ליפּען.

— ווילט איהר אַלזאָ, אז איך זאל אייך שיקען וואַלענטינע? האט זיא געזאָגט.
דער אַלטער האט שנעל צוגעמאכט דיא אויגען. ווילפאָר און זיין פרוי האבען
איהם געגריסט און זיינען ארויסגעגאנגען. באלד נאך זיי איז וואַלענטינע אריינגעקומען.
מיט איין מוק האט זיא פערשטאנען, וואס ער האט געליטען און וואס ער וועט איהר
זאָגען.

— אָ, טייערער פאָטער! האט זיא אויסגערופען, וואס איז געשעהען? מען האט
דיך געקריינקט, און דו ביזט אין צאָרן, ניט אמת?

— יא, האט דער אַלטער געמאכט צוקוועטשענדיג דיא אויגען.
— געגען וועמען? געגען מיין פאָטער? ניין; געגען מאַדאם ווילפאָר? ניין. געגען
מיר? דער אַלטער האט געמאכט א צייכען אז יא.

— געגען מיר? האט וואַלענטינע פערוואונדערט אויסגערופען.
דער אַלטער האט נאך א מאָל געמאכט דענזעלבען צייכען.
— וואָס האב איך דיר דען געטאָן, טייערער פאָטער? האט וואַלענטינע אויס-
גערופען.

דער אַלטער האט ניט געענטפערט און זיא האט פאָרטגעזעצט.
— איך האב דיך א נאנצען טאָג ניט געזעהען, האט מען דיר עפעס דערציילט
וועגען מיר?

— יא, האט דער שנעלער בליק פון דעם אַלטען געענטפערט.
— אָבער וואס האט עס געקענט זיין? ... איז דאָ ניט געווען מאַדאם ווילפאָר
און מיין פאָטער?

— יא, האבען דעם אַלטען אויגען געענטפערט.
— זיי האבען דיך אַלזאָ געקריינקט? וואָס האבען זיי דיר דען געזאָגט? ווילסטו,
אז איך זאָל זיי ניין פרענען?

— ניין, ניין, האט דער בליק געענטפערט.
— אָבער וואָס האבען זיי דיר געקענט זאָגען? האבען זיי אפשר גערעט ווענען
מיין הייראַט? האט זיא געזאָגט מיט א שטילער שטימע.
— יא, האבען דיא אויגען געענטפערט מיט צאָרן.

— יעצט פערשטיי איך. דו ביזט אויף מיר ביין, וואָס איך האב עס דיר פריהער
ניט דערציילט? דאס איז ווייל צו מיר האבען זיי וועגען דעם ניט גערעט. איך האב עס
ערפאהרען פון דער זייט, און ווייל איך האב ניט געוואוסט אקוראט, האב איך צו דיר
דערפון ניט גערעט. פערצייה מיר, גוטער פאָטער נואַרטיע.
דיא אויגען זיינען געבליבען שטיל, אזוי וויא זיי וואָלטען געוואָלט זאָגען: „ניט דיין
שווייגען אליין בעטריבט מיך.“

— וואָס דען? האט דיא יונגע מיידעל געפרעגט. דו מיינסט אפשר, איך וועל
דיך פערלאָזען, גוטער פאָטער, ווען איך וועל הייראַטען?
— ניין, האט דער אַלטער געענטפערט.
— האבען זיי דיר געזאָגט, אז פראַנץ ד'עפיניי וועט וועלען, אז מיר זאָלען בלייבען
צוזאַמען?

— יא, האט דער אַלטער געענטפערט.
— פאר וואָס־זשע ביזטו אין כעס?
דיא אויגען פון דעם אַלטען האבען בעקומען איין אויסדרוק פון גרויסע ליידען.
— אָה, איך פערשטיי, ווייל דו ליבעסט מיך? האט וואָלענטינע געזאָגט.
דער אַלטער האט געמאכט א צייכען, אז יא.
— און דו האסט מורא, אז איך זאָל ניט זיין אונגליקליך?
— דער אַלטער האט וויעדער געזאָגט יא.
— דו ליבעסט ניט הערן פראַנץ ד'עפיניי?
— דיא אויגען פון דעם אַלטען האבען געענטפערט דריי מאָל ניין.
— דאן האסטו גרויסע שמערצען, גוטער פאָטער?
— יא, האט דער אַלטער געענטפערט.
— וועל! האט וואָלענטינע געזאָגט זיך שטעלענדיג אויף דיא קניע פאר'ן אַלטען
און ארומגעמנדיג מיט איין האנד זיין האַל. הער מיך אויס, איך לייד אויך זעהר
פיעל, דען איך ליעב ניט פראַנץ ד'עפיניי.

א פליק פון פרייד האט געגעבען א שיין אין דעם אַלטען'ס אויגען.
— אַלזאָ מאכט דיר דיזע הייראַט פיעל שמערצען, לייעבער פאָטער? אַך ווען דו
וואָלסט מיר קענען העלפען, ווען מיר ביידע וואָלטען קענען צושלאָגען דיזע געשיכטע!
אָבער דו האסט קיין קרעפטען ניט געגען זיי. דיין גייסט און דיין פערשטאנד איז געזונד,
אָבער ווען עס האנדעלט זיך צו קעמפפען, ביזטו אויך אזוי שוואַך און נאך שוואַכער
פאר מיר. ליידער! ווען דו וואלסט געהאט דייע פריהערדיגע געזונד, וואָלסטו מיך גע-
קענט שיצען, אָבער יעצט קענסטו מעהר ניט וויא פערשטיין און מיט מיר זיך פרייען
אדער טרויערן.

ביי דיזע ווערטער האבען דיא אויגען פון נואַרטיע געוויזען אזוי פיעל מוטה, דאס
דיא יונגע מיידעל האט אין זיי געקענט געפינען דיזע ווערטער:
— דו האסט א טעות, איך קען נאך זעהר פיעל טאָן פאר דיר.
— דו קענסט עפעס טאָן פאר מיר? האט וואָלענטינע געזאָגט.
— יא, האט דער אַלטער געענטפערט, און ער האט אויפגעהויבען דיא אויגען אין

דער הויך. דאס איז געווען א צייכען, אז ער וויל עפעס.
— וואָס ווילסטו, טייערער פאָטער? וואָלענטינע האט אויסגעפרעגט אלעס, וואָס
זיא האט געהאט אין געדאנקען און דער אַלטער האט אליין געענטפערט ניין. דאָן האט
זיא זיך גענומען צום לעצטען מיטעל. זיא האט אָנגעפאנגען אלע בוכשטאַבען פון א"ב
און ווען זיא איז געקומען צום נון האט דער אַלטער געמאכט א צייכען, אז יא.
— אַלזאָ עס איז א נון. און וואס איז ווייטער? מיר וועלען בוכשטאַבירען. נאָ,
נע, ני, נאָ.

— יא, יא, יא, האט האט דער אַלטער געמאכט.
— אַה! עס איז „נאָ“! האט וואָלענטינע געזאָגט.
— יא, האט דער אַלטער געענטפערט.
וואָלענטינע איז גענאנגען בריינגען א ווערטערבוך און האט איהם אויפגעמאכט
פאר'ן אַלטען. דאן האט זיא אָנגעפאנגען צו ניין מיט דעם פינגער איבער דיא ווערטער
„נאָ“ און האט געקוקט אויף דעם אַלטען'ס אויגען, ביי דעם וואָרט „נאָטאָריוס“ האבען
דיא אוינגען געמאכט א צייכען צו בלייבען שטיין.
— „נאָטאָריוס“, האט זיא געזאגט, דו ווילסט א נאָטאָריוס, ליעבער פאָטער?
דער אַלטער האט געמאכט א צייכען, אז ער וויל א נאָטאָריוס.
— דארף מען אַלזאָ שיקען רופען א נאָטאָריוס? האט דיא יונגע מיידעל געפרעגט.
מעג דער פאָטער אויך דערפון וויסען?

— יא, האט דער אַלטער געענטפערט.
— וואָל מען איהם גלייך שיקען רופען?
דער אַלטער האט געענטפערט, אז גלייך.
וואָלענטינע האט אָנגעקלונגען דעם דיענער, אז ער זאל אריינרופען דעם העררן
אדער דיא מאַדאַם ווילפאָר.

— ביזטו צופרידען? האט וואָלענטינע געזאָגט צום אַלטען. יא... אַה, איך
גלויב עס: עס איז ניט געווען לייכט אויסצוגעפינען וואס דו האסט געוואלט. און דיא
יונגע מיידעל האט געשמייכלט צו איהר זיידען, אזוי וויא מען שמייכלט צו א קינד.
ווילפאָר איז אריינגעקומען בעגלייטעט פון דעם דיענער באַרוא.

— וואס ווילט איהר מיין הערר? האט ער געפרעגט דעם פאַראַליזירטען.
— מיין הערר, האט וואָלענטינע געזאָגט, מיין זיידע פערלאנגט א נאָטאָריוס.
ביי דיזען זאָנדערבאַרען און אוינערווארטעטען פערלאנג האט ווילפאָר אָנגעקוקט
דעם אַלטען.

— יא, האט דער אַלטער געענטפערט מיט א פעסטען בליק. מיט דער הילפע
פון וואָלענטינע און דעם אַלטען דיענער האט ער געהאַפט אויסצוהאַלטען דעם קאַמפף
מיט זיין זון.

— איהר פערלאנגט א נאָטאָריוס? האט ווילפאָר וויעדערהאַלט.
— יא, האט דער אַלטער געענטפערט.
— צו וואָס? האט ווילפאָר געפרעגט.
ניאַרטיע האט ניט געענטפערט.

— אָבער צו וואָס דארפט איהר א נאָטאַריום? האט ווילפאָר געפרעגט.
דיא אויגען פון דעם אלטען זיינען געבליעבען אונגעווענגליך, וואס עס האט געוואָלפ
זאגען, אז ער בלייבט ביי זיין פערלאנג.

— אויז אורדי אָפּצוטאָן א שפּיצעל? האט ווילפאָר געזאָגט. איז עס ניימיג?
— אָבער פון דעסטוועגען, האט באַרואַ געזאָגט מיט פעסטקייט, ווען דער הערר
וויל האבען א נאָטאַריום, מסתמא דארף ער איהם דאך האבען. וועל איך איהם גיין
רופען.

באַרואַ האט ניט אַנערקענט קיין אנדער בעל הבית איבער זיך וויא נואַרטיע און
ער האט קיין מאָל ניט צוגעלאָזען, אז זיין ווילען זאל ניט זיין אויסגעפיהרט.

— יא, איך וויל א נאָטאַריום, האבען דעם אלטען'ס אויגען געזאָגט מיט א
פעסטקייט, אזוי וויא ער וואלט וועלען זעהען אויב מען וועט איהם ניט פאָלגען.

— מען וועט אייך בריינגען א נאָטאַריום, מיין הערר, ווייל איהר פערלאנגט עס,
אָבער איך וועל זיך ענטשולדיגען פאר איהם און איהר וועט עס אויך טאָן, דען דיא
סצענע וועט זיין זעהר לעכערליך.

— עס שאַט ניט, האט באַרואַ געזאָגט, איך וועל איהם פון דעסטוועגען דאך
גיין רופען.

און דער אלטער דיענער איז ארויסגעגאנגען מיט א שמייכל.

20 מער קאפיטעל.

ד י א צ ו א ה.

ווען באַרואַ איז ארויסגעגאנגען האט נואַרטיע אָנגעקוקט וואַלענטינען מיט א
טריאומפירענדען בליק. דיא יונגע מיידעל האט פערשמאנען דעם בליק און ווילפאָר אויך,
דען זיין שטערן און זיינע ברעמען זיך צוזאמענגעצויגען. ער האט גענומען א שמוהל
און האט זיך געזעצט.

נואַרטיע האט זיך צוגעקוקט און איז געבליבען גלייכגילטיג, אבער דורך א זיימיגען
בליק האט ער וואַלענטינען געזאָגט, אז זיא זאָל זיין רוהיג און זאָל ניט אוועקגיין.

דריי פערטעל שעה שפעטער איז דער דיענער אריינגעקומען מיט דעם נאָטאַריום.

— מיין הערר, האט צו איהם ווילפאָר געזאָגט, איהר זייט גערופען געוואָרען פון
העררן נואַרטיע ווילפאָר, וועלכער איז דיוער הערר. אַ פאַראַליז האט ביי איהם צוגעד
נומען דיא שפראַך און דיא בעוועגונג, און מיר אליין קענען קוים פערשטיין א שטיקעל
געדאנקען פון איהם.

נואַרטיע האט אזא קוק געטאָן אויף וואַלענטינען, דאס זיא האט גלייך געד
געטפערט.

— מיין הערר, האט זיא געזאָגט צום נאָטאַריום, איך פערשטיי אלעס וואס מיין
זיידע זאָגט מיר.

— עס איז וואַהר, האט באַרואַ צוגעזעצט, זיא פערשטייט אלעס, אזוי וויא איך
האָב אייך געזאָגט אין ווען.

— איך מוז אייך זאָגען, מיין פרייליין, האט דער נאָטאַריום געזאָגט, אז דאָס

געזעץ פערבאָט מיר צו טאָן עפעס פאר א מאַן, וועלכער קען ניט ריידען און קען זיך קוים געבען צו פערשטיין.

זאָגענדיג דאס, האט דער נאָטאָריום געוואָלט אוועקגיין. אויף דעם פראָקוראָר'ס ליפען האט געשוועבט א צופריעדענער שמייכל. נואַרטיע ווידער האט אָנגעקוקט וואָר לענטיגען מיט אזוי פיעל שמערצען, דאס זיא האט דעם נאָטאָריום פערטרעטען דעם וועג. — מיין הערר, האט זיא געזאָגט, דיא שפראַך, וועלכע איך פיהר מיט מיין זיידען איז לייכט צו פערשטיין און איך קען זיא איבערגעבען אנאנדערן. וואָס ווילט איהר אז איך זאָל אייך געבען צו פערשטיין פון איהם?

— איך מוז פערשטיין זיי יא אדער ניין אויף דיא פראַגעס און וויא ער בעענט פערט עס.

— ווען ער וויל זאָגען יא פערמאכט ער דיא אויגען און אויף ניט מאכט ער עטליכע מאָל מיט דיא ברעמען. יעצט פרובירט איהם עפעס פרעגען.

דער בליק פון דעם אלטען איז געווען אזוי צערטליך און דאנקבאר צו וואלענטיגען, דאס דער נאָטאָריום האט איהם אויך פערשטאנען.

— האט איהר געהערט און פערשטאנען, וואס אייער אייניקעל האט געזאָגט? האט דער נאָטאָריום געפרעגט.

נוארטיע האט לאַנגזאָם צוגעמאכט דיא אויגען און האט זיי אין א ווילע ארום אויפגעמאכט.

— און איהר זייט איינשטימיג מיט איהר? דאס הייסט, איז עס ריכטיג, אז איהר קענט געבען צו פערשטיין אייערע געדאנקען דורך דיא צייכענס פון אייערע אויגען?

— יא, האט דער אלטער געענטפערט.

— איהר האט עס מיך גערופען?

— יא, האבען דיא אויגען געענטפערט.

— צו מאכען אייער צואה?

— יא, האט דער אלטער געמאכט מיט דיא אויגען.

— און איהר ווילט ניט, אז איך זאל אוועקגיין אָהנע געשריעבען צו האבען דיזע צואה?

— דער אלטער האט שנעל געענטפערט מיט דיא אויגען. א שטארקע צייכען אויף ניין.

— וועל! מיין הערר, יעצט פערשטייט איהר שוין? האט דיא יונגע מיידעל געפרעגט. איהר וועט שוין ניט האנדלען געגען דאס געזעץ?

אבער איידער דער נאָטאָריום האט געענטפערט, האט איהם ווילפאָר גענומען אָן א זייט.

— מיין הערר, האט ער געזאָגט, גלויבט איהר אז א מענש, וועלכער קען זיך ניט ריהרען און קען ניט ריידען, וועט קענען מאכען א צואה, וואס איז אזא געוואַלטיגע זאך?

— דיא הויפט זאך איז, האט דער נאָטאָרייס געזאָגט, אז מען זאָל קענען פערשטיין זיינע געדאנקען.

— זעהט איהר, אז דאס איז אונמעגליך, האט ווילפאָר געזאָגט.

נוארטיע און וואלענטינע האבען געהערט דיזען געשפרעך און דער אלטער האט אזוי אָנגעקוקט וואלענטינע, דאס זיא האט זיך גלייך אריינגעמישט.

— מיין הערר, האט זיא געזאגט צום נאָטאָריוס, איך קען אייך געבען צו פערשטיין אלע זיינע געדאנקען. איך בין שוין צעהן יאָהר לעבען מיין זיידען און פרעגט איהם, אויב איינער פון זיינע פערלאנגען איז געבליעבען ניט ערפילט.

— ניין, האט דער אלטער געענטפערט.

— לאָמיר אלזאָ פרובירען, האט דער נאָטאָריוס געזאָגט. ווילט איהר האבען דיא פרייליין פאר א דאָלמעטשער?

— דער פאָראַליירטער האט געענטפערט, אז יא.

— וועל! וואָס ווילט איהר פון מיר, און וואָס זאָל איך שרייבען?

וואלענטינע האט אויסגערעכענט אלע בוכשטאבען פון א"ב, ווען זיא איז געומען צום „צ" האט זיא דער אלטער אָפגעשטעלט.

— איהר פערלאנגט דעם בוכשטאב „צ"? דאס איז קלאָר, האט דער נאָטאָריוס געזאָגט און זיא האט בוכשטאָפירט: צא, צאָ, צו... דער אלטער האט זיא דער ביי אָפגעשטעלט, דאן האט וואלענטינע גענומען דעם ווערטערבוך און האט געוויזען מיט'ן פינגער ביז דעם וואָרט „צואה". דער אלטער האט זיא דערביי אָפגעהאלטען.

— צואה! האט דער נאָטאָריוס אויסגערופען, דיא זאך איז קלאָר. דער הערר וויל מאכען זיי צואה.

— יא, האט דער אלטער עטליכע מאָל געענטפערט.

— עס איז דאך עפעס גרויסארטיג, האט דער נאָטאָריוס געזאָגט. ניט אמת, הערר ווילפאָר?

— טאקע גרויסארטיג, האט ווילפאָר געזאָגט. צו מאכען א צואה וואו יעדעס וואָרט דארף זיין דייטליך אויסגערדיקט פון דעם צואהמאכער און דערצו נאך איז דער דאָלמעטשער מיין טאָכטער וואלענטינע, וועלכע איז פּעראַינטערעסירט אין דער צואה— עס איז טאקע גרויסארטיג.

— ניין, ניין, האט דער פאָראַליירטער געמאכט.

— וויא אזוי! האט ווילפאָר אויסגערופען. איז וואלענטינע ניט דערמאָנט אין דער צואה?

— ניין, האט דער אלטער געענטפערט.

— מיין הערר, האט דער נאָטאָריוס געזאָגט זייענדיג העכסט צופריעדען. יעצט זעה איך, אז דיא צואה קען זעהר לייכט געמאכט ווערן, דען דער אלטער הערר קען זיך זעהר לייכט געבען צו פערשטיין. מיר וועלען גלייך ניין צו דער ארבייט. ניט אמת, מיין הערר?

— יא, האט נוארטיע געענטפערט מיט פרייד אין דיא אויגען, ווייל מען האט איהם פערשטאנען.

ווילפאָר האט זיך געבראָכען דעם קאָפ און האט ניט געקענט פערשטיין וואָס דער אלטער וויל טאָן מיט זיין צואה. ער האט געשיקט רופען נאך א נאָטאָריוס און

זיין פרוי, אין א פערטעל שעה זיינען אלע געווען פערזאמעלט לעבען דעם אלטען
און דער צווייטער נאָטאַריום איז אויך געקומען.

ביידע נאָטאַריוסען האבען צווישען זיך געהאלטען א געשפרעך און דאן האט זיך
דער ערשטער געווענט צו נואַרטיע און האט צו איהם געזאָגט:

— ווען מען מאכט א צואה, מיין הערר, מוז זיא דאך געוויס זיין פאר אימעצען?
— יא, האט נואַרטיע געזאָגט.

— ווייסט איהר וויא הייך אייער פערמעגען איז?

— יא, האט וויעדער דער אלטער געזאָגט.

— איך וועל אייך דערמאָנען מעהרערע ציפערן און אז איך וועל קומען צו אייערן,
וועט איהר מיך אָפּהאלטען.

— יא, איז געווען דער ענטפער.

— בעזיצט איהר א פערמעגען פון פיער הונדערט טויזענד פראַנק?

— דעם אַלטען'ס אויגען האבען געשוויגען.

— זעקס, זיעבען, אכט, ניין הונדערט טויזענד?

— דער אַלטער האט געמאכט א צייכען, אז יא.

— אין וואס איז אייער פערמעגען, אין הייזער אדער אין ווערטה פאפיערען?

דער אלטער האט געגעבען א צייכען צו זיין דייענער באַרווא, און דיזער האט
גלייך געבראכט א קעסטעלע, וועלכע ער האט אויף דעם בעפעהל פון זיין הערר אויפֿ-
געמאכט. דיא נאָטאַריוסען האבען איבערגעציילט דאס געלד און האבען געפונען, אז
דער אלטער האט געהאט רעכט. עס איז דארטען געווען ריכטיג אויף ניין הונדערט
טויזענד פראַנק בילעטען.

— וועמען ווילט איהר לאָזען אייער פערמעגען? האט דער נאָטאַריום געפרעגט.

— געוויס פאר זיין אייניקעל, פרייליין וואַלענטינע. זיא האט עס כשר פערדיענט.

— איז עס פאר אייער אייניקעל, פרייליין וואַלענטינע, האט דער נאָטאַריום

געפרעגט.

— ניין, האט דער אלטער ענטשיעדען געענטפערט.

— האט איהר קיין טעות ניט? האט דער נאָטאַריום ערשטוינט געפרעגט. איהר

זאָגט ניין.

— ניין, האט דער אלטער שאַרף געמאכט.

וואַלענטינע האט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און האט בעטראכט איהר זיידען מיט
שטוינען. אָבער נואַרטיע האט זיא אָנגעקוקט מיט אזוי פיעל ליעבע און צערטליכקייט,
דאס זיא האט אויסגערופען:

— אָה, מיין גוטער פאָטער! איך זעה, אז איהר נעמט פון מיר אוועק אייער

פערמעגען אבער איהר לאָזט מיר אייער גוטע האַרץ.

דער אַלטער האט געזאָגט צעהן מאָל יא. דיזע ענטזאנונג האט געגעבען האָפנונג
דעו מאַדאם ווילפאָר; זיא האט זיך גענעהענט צו נואַרטיע.

— דאן איז עס אייער אייניקעל עדוואַר, פאן וועמען איהר לאָזט אייער פערמעגען,

טייערער הערר נואַרטיע? האט זיא געפרעגט.

דער פינטלען מיט דיא אויגען איז געווען כמעט א שרעקליכער; ער האט אויס-
געדריקט האס.

— ניין, האט דער נאָטאַריום געזאָגט, דאן איז עס אייער הערר זון?

— ניין, האט דער אַלטער געזאָגט.

דיא ביידע נאָטאַריוסען זיינען געבליבען וויא פערשטיינערט. ווילפאָר און זיין פרוי

זיינען רויט געוואָרען, איינער פון שאַנדע און דער אנדערער פון צאָרן.

— ערקלער אונז, ליעבער פאָטער, האט וואַלענטינע צום אַלטען געזאָגט, וואָס
דו ווילסט.

דער אַלטער האט געקוקט אויף וואַלענטינעס האַנד.

— מיין האַנד? האט זיא געזאָגט.

— יא, האט נואַרטיע געענטפערט.

— איהר האַנד? האבען זיך אַלע אָפגערופען.

— אַר, מיינע העררען, האט ווילפאָר געזאָגט, עס איז אלעס אומזיסט; זעהט איהר

ניט, אז מיין פאָטער איז משוגע?

— אַה, איך פערשטיי! האט וואַלענטינע אויסגערופען. מיין הייראַט, ניט אמת,

מיין גוטער פאָטער?

— יא, יא, יא, האט דער אַלטער געמאכט שנעל.

— אַלזאָ עס האַנדעלט זיך וועגען מיין הייראַט? האט וואַלענטינע געזאָגט.

— יא, האט נואַרטיע געמאכט.

— אָבער דאס איז דאך א משוגעת, האט ווילפאָר געזאָגט.

— ענטשולדיגט מיין הערר, האט דער נאָטאַריום געזאָגט, איך זעה דאָ ניט קיין

משיגעת.

— דו ווילסט ניט, אז איך זאל הייראַטען מיט פראַנץ ד'עפיניי?

— ניין, איך וויל ניט, האט דער בליק ערקלערט.

— און איהר נעמט צו דיא ירושה פון אייער אייניקעל, האט דער נאָטאַריום גע-

זאָגט, ווייל זיא הייראַט גענען אייער ווילען?

— יא, האט נואַרטיע געענטפערט!

— און ווען זיא וועט ניט הייראַטען מיט דעם מאַן, איז זיא אייער יורש?

— יא, האט דער אַלטער וויעדער געזאָגט.

— אָבער איך בין דער בעל הבית, האט ווילפאָר געזאָגט, און איך זאָג, אז וואַ-

לענטינע וועט הייראַטען פראַנץ ד'עפיניי.

וואַלענטינע איז געפאלען וויינענדיג אויף א שטוהל.

— מיין הערר, האט דער נאָטאַריום געזאָגט, וואָס רעכענט איהר צו מאַן מיט

אייער פערמעגען ווען פרייליין וואַלענטינע וועט הייראַטען פראַנץ ד'עפיניי?

דער אַלטער האט געשוויגען, און דאן האט ער דורך עטליכע ענטפערס ערקלערט,

אז ער וועט זיין פערמעגען אוועקגעבען פאר אַרימע.

— אָבער נאך אייער טויט וועט מען אַטאקירען אייער צואה, דען דאס גענעץ

ערלויבט ניט אוועקצושיינקען דעם גאנצען פערמעגען, ווען עס זיינען דאָ קינדער.

— מיין פאָטער קען מיר, מיין הערר, האט ווילפאָר געזאָגט, ער ווייס, אז זיין צואה איז הייליג פאר מיר, און דען בין איך צופריעדען, אז דיא ירושה איז פאר אָרימע. דיא אויגען פון דעם אַלטען האבען אויסגעדריקט דעם זיעג.

— וואָס בעשטימט איהר, מיין הערר? האט דער נאָטאַריוס געפרעגט ביי ווילפאָר.

— גאָרניט, מיין הערר. דער בעשלוס פון מיין פאָטער איז פעסט און ער וועט איהם ניט ענדערן. זאל זיין אזוי. דיא ניין הונדערט טויזענד פראַנק וועלען ארויס פון אונזער פאָמיליע און זיי וועלען גיין רייך מאַכען דיא שפּיטקאלען. אבער איך וועל ניט נאָכגעבען דעם קאָפּריו פון איין אַלטען מאַן. איך וועל טאָן מיינס.

און ווילפאָר איז ארויסגעגאנגען מיט זיין פרוי, לאָזענדיג דעם פאָטער מאַכען דיא צואה וויא ער וויל.

דענוועלבען טאָג איז דיא צואה געמאכט געוואָרען און איינגעלייגט ביי דעם נאָטאַריוס פון דער פאָמיליע.

21טער קאָפיטעל.

ד ע ר ט ע ל ע ג ר אַ פּ

ווען ווילפאָר מיט זיין פרוי זיינען ארויס פון נואַרטיע און זיינען אריין צו זיך אין זאל, האבען זיי דארטען געטראָפּען מאַנטע קריסכאָ. זיי האבען איהם דערציילט דיא נאנצע געשיכטע און האבען אויסגעגאָסען זייער האַרץ. מאַנטע קריסכאָ האט זיי אויסגעהערט און האט זיי ביידען געגעבען רעכט. נאָכדעם האט ער זיי דערציילט, אז ער גייט הינטער דער שטאָט זעהען דעם נייען טעלעגראַף.

דענוועלבען אבענד איז ער אוועק אין דעם דאָרף לינא, וואו דער טעלעגראַף האט זיך געפונען.

דיא טעלעגראַפּע סטאַנציע האט זיך געפונען אויף א באַרג און ארומגערינגעלט פון א גרויסען גאָרטען. דער טעלעגראַפּיסט איז געווען איין אַלטער גערטנער, וועלכער האט בעאָרבייט דעם גאָרטען ווען ער האט ניט געהאט וואָס צו טעלעגראַפירען.

מאָנטע קריסכאָ האט איהם געטראָפּען אין גאָרטען גראָבענדיג און האט מיט איהם אָנגעפאנגען א געשפרעך. דאן זיינען זיי ארויפגעגאנגען אין אפּאָראַט צימער, און דער אַלטער האט מאַנטע קריסכאָ ערקלערט דעם נאנג פון טעלעגראַף.

— וואָס איז אייער געהאלט, האט איהם מאַנטע קריסכאָ געפרעגט.

— טויזענד פראַנק א יאָהר, מיין הערר, האט דער טעלעגראַפּיסט געענטפערט.

— און וויא לאנג זייט איהר שוין דאָ?

— פופּצען יאָהר, האט דער אַלטער געענטפערט.

— און וויא אַלט זייט איהר? האט מאַנטע קריסכאָ געפרעגט.

— פינף און פופּציג יאָהר.

— און וויפיעל יאָהר דארפט איהר דיענען, אז איהר זאָלט בעקומען א פענסיע?

— פינף און צוואַנציג יאָהר, האט יענער געענטפערט.

— און אין וויפיעל בעשטייט דיזע פענסיע?

- אין דריי הונדערט פראַנק א יאָהר.
— אָרימע מענשהייט! האט מאַנטע קריסטאָ נעמורמעלט.
— וואָס זאָגט איהר מיין הערר?
— גאָרניט... האט איהר ליעב גערטנעריי?
— מיט ליידענשאפט, האט דער גערטנער געענטפערט.
— וואָלט איהר געווען גליקליך, אז אַנשטאָט דיזען קליינעם גאָרטען וואָלט איהר האבען א גאָרטען פון צוויי אַקערס לאַנד?
— מיין הערר, איך וואָלט מיר דערפון געמאכט א גיָרדן אויף דער ערד.
— מיט אייערע טויזענד פראַנק א יאָהר קענט איהר עס ניט האבען.
— איך לעב אפילו זעהר אָרעם דערמיט, אָבער איך לעב.
— וואָס טוט מען אייך, ווען איהר פערקוקט זיך א מאָל, איהר בעקומט א טע לעגראַמע, און איהר ניט זיא ניט איבער ווייטער?
— מען שטראַפירט מיך מיט הונדערט פראַנק.
— און וואָס טוט מען אייך, ווען איהר ענדערט עטליכע ווערטער אין א טע לעגראַמע אָדער איהר קלאַפט גאָר אנאנדערע?
— דאן איז עס אנאנדער זאך; איך פערליער מיין פלאַץ און מיין פענסיע.
— דריי הונדערט פראַנק?
— יא, דריי הונדערט פראַנק, יעצט זעהט איהר, אז איר וועל קיין מאָל ניט טאָן אזא זאך.
— אפילע פאר פופצעהן יאָהר פענסיע אויף ניט?
— פאר פופצעהן טויזענד פראַנק? האט דער אַלטער אויסגערופען.
— געוויס! איהר פערשטייט וואָס דאס איז?
— מיין הערר, לאָזט מיר קוקען אויף מיין אַפאַראַט, דען ער גייט איצטער.
— לאָז ער גיין, קוקט בעסער אהער, קענט איהר דיעזע פאפיערלעך?
— אָה! דאס איז באַנק בילעטען!
— דאָ זיינען דאָ פופצעהן טויזענד פראַנק; זיי געהערן אייך. איהר מוזט אָבער קלאַפען אנאנדער טעלעגראַמע, און ניט דיא וואָס מען קלאַפט צו אייך.
— מיין הערר, איך קען דאס ניט טאָן, סידען איהר וועט מיך צווינגען.
— געוויס וועל איך אייך צווינגען, אָט האט איהר נאָך אזעלכע צעהן בילעטען, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט. איהר האט יעצט פינף און צוואַנציג טויזענד פראַנק. פאר דעם געלד קענט איהר זיך קויפּען א שיין הייזעל מיט א צוויי אַקערס לאַנד, און צוואַנציג טויזענד פראַנק קענען אייך נאך טראָגען א טויזענד פראַנק צינען.
— א גאָרטען פון צוויי אַקערס?
— און טויזענד פראַנק צינען, האט מאַנטע קריסטאָ צוגעזעצט.
— איז דאס מעגליך! איז דאס מעגליך!
— אָבער נעמט דאך צו דאס געלד? האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט אַריינשטרענדיג איהם דאס געלד אין האַנד.
— אָבער וואָס זאל איך דערפאר טאָן?

- נאָר אַ קלייניגקייט. טעלעגראַפירט אָט דיזע עטליכע צייכענס. און מאָנטע קריסטאָ האט איהם דערלאנגט א פאַפירעל מיט פערשיעדענע ציפערן.
- רויט פון פיבער און שוויצענדיג מיט גרויסע טראָפּפענס שווייס, האט דער אלטער געמאָן וואָס מאָנטע קריסטאָ האט איהם געהייסען.
- יעצט זייט איהר א רייכער מאן, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.
- יא, האט דער טעלעגראַפּיסט געזאָגט, אָבער פאַר וועלכען פרייז!
- הערט, מיין פריינד, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, איך וויל ניט, אז איהר זאלט האבען געוויסען קריינקונג. איך שווער אייך, אז איהר האט קיינעם קיין שלעכטס ניט געמאָן.
- פינף מינוט שפעטער איז אָנגעקומען צום מיניסטער א טעלעגראַמע. דעבריי האט גלייך געלאָזען איינשפּאַנען זיינע פערד און איז געלאָפּען צו דאַנגלאַר.
- האט אייער מאן שפּאַנישע קופּאַנעס? האט דעבריי געפרעגט ביי מאַדאַם דאַנגלאַר.
- איך גלויב, אז ער האט זי פאַר זעקס מיליאָן, האט זיא געענטפּערט.
- זאָל ער זיי פערקויפּען אויף וועלכען פרייז עס ניט איז.
- פאַר וואָס? האט מאַדאַם דאַנגלאַר געפרעגט.
- ווייל דאָן קאַרלאָס איז ענטלאָפּען פון פעסטונג און איז אריין אין שפּאַניען.
- וויא אזוי ווייסט איהר דאס? האט זיא געפרעגט.
- אזוי וויא איך ווייס אלע נייעס, האט ער געענטפּערט.
- דיא באַראַגעסע האט זיך ניט געלאָזען צוויי מאָל זאָנען; זיא איז געלאָפּען צו איהר מאן און דיזער איז געלאָפּען צו זיין אָגענט און האט איהם געהייסען פערקויפּען דיא קופּאַנעס אויף יעדען פרייז.
- ווען מען האט געזעהען, אז דאַנגלאַר פערקויפט דיא שפּאַנישע פּאַפּיערען, איז דער פרייז באלד געפאלען. דאַנגלאַר האט פערלאָרען א האלבען מיליאָן און האט פער קויפט אלע קופּאַנעס. אבער האט מען געלעזען אין דער צייטונג:
- „טעלעגראַפּישע דעפּעשע.“
- „דער קעניג דאָן קאַרלאָס איז ענטלאָפּען פון פעסטונג און איז אריין אין שפּאַניען, באַרסעלאָן האט זיך אויפּגעהויבען צו זיין גונסטען.“
- דעם גאַנצען אבענד האט מען גערעט וועגען דאַנגלאַר, וועלכער האט פערקויפט זיינע קופּאַנעס און האט נאָך נוט אָפּגעשניטען וואס ער האט ביי אוא קלאַפּ מעהר ניט פערלאָרען וויא א האלבען מיליאָן.
- דיא, וועלכע האבען בעהאלטען דיא קופּאַנעס און האבען נאך אויפּגעקויפט דאַנגלאַרס האבען זיך גערעכענט פאַר ראווינירט און האבען פערבראַכט זעהר א שלעכטע נאַכט.
- אויף מאַרגען אין דער פריה האט מען וויעדער געלעזען אין דער צייטונג, אז דיא געשיכטע מיט דאָן קאַרלאָס איז פאַלש, און עס האט פאַסירט דורך א טעות פון דעם טעלעגראַפּיסט.

דיא קופאָנעם זיינען גלייך געוואַקסען אויף נאך א מאָל אזוי פיעל וויא זיי זיינען פריהער ווערטה געווען.

דיזע געשיכטע האט געבראכט פאר דאָנלאָר איין אונטערשיעד פון א מיליאָן אין פערדיענסט און פערלוסט.

— גוט, האט מאָנטע קריסטאָ געוואנט צו מאָרעל'ן, וועלכער איז אין דיזער צייט געווען ביי איהם; איך האב איצטער געמאכט איין ענטדעקונג פאר פינף און צוואַנציג טויזענד פראַנק, פאר וועלכער איך וואלט בעזאהלט הינדערט טויזענד.

— וואָס האט איהר דען ענטדעקט? האט מאַקסימיליאַן געפרעגט.

— איך האב ענטדעקט א מיטעל, וויא צו בעפרייען א גערטנער פון ווערים, וועלכע פרעסען ביי איהם אויף דיא פירות.

21טער קאַפיטעל.

דיא פערזאמלונג אין אָטויל.

מאָנטע קריסטאָ'ס הויז אין אָטויל האט פון דרויסען געטראָגען דענזעלבען אָנפליק וויא פריהער, אָבער ווען מען האט אויפגעמאכט דעם טויער, האט מען געדארפט געבען א שפרונג צוריק פאר איבעראַשונג. דער הויף איז ניט געווען צו דערקענען. פון איין איינפאכען גלאטען הויף איז יעצט געוואָרען א פראַכטפאָלער גאַרטען. ארום און ארום זיינען געשטאנען טייערע בוימער אין פעסער און האבען פון זיך געגעבען א גרען רויך. און ווען מען וואלט נאך געוואוסט, אז דאס אלעס איז געשעהען אין דריי טעג, וואָלט מען געקענט מיינען, אז דאס איז געשעהען דורך צויבער. פון דעסטוועגען איז עס געווען בעטרוציאָ, וועלכער האט אין דיזער קורצער צייט פערוואַנדעלט א פוסטען הויף אין א וואַהרען גרען. דאס זעלבע איז אויך געשעהען מיט דיא נאנצע אינעווענינסטע הויז אויסער דעם בעקאנטען שלאָף צימער, וועלכער איז געבליעבען וויא ער איז. אזוי וויא מאָנטע קריסטאָ האט בעפעהלען.

פונקט פינף א זייגער איז אנגעקומען דער גראַף בעגלייטעט פון אַלי. בעטרוציאָ האט דעם גראַף ערווארטעט, און ער האט געברענגט צו הערען וואס דער גראַף וועט זאגען אויף זיין איינריכטונג.

דער גראַף איז דורכגעגאנגען דעם גאַרטען און דאס נאנצע הויז און האט ניט געזאָגט ניט גוט און ניט שלעכט.

זעקס א זייגער איז אָנגעקומען א רייטער. דאס איז געווען מאַקסימיליאַן מאָרעל אויף זיין נייען פערד. מאָנטע קריסטאָ האט איהם ערווארטעט לעבען פאָדיעזד מיט א שמיכעל אויף דיא ליפּען.

— אָט האט איהר מיך דעם ערשטען; איך בין זיכער אין דעם! האט צו איהם מאָרעל געשריען. איך האב עס געמאָן מיט פלייס, כדי איך זאל אייך האבען א פאָר מינטען פאר מיר אליין. יוליע און עבאָנעל גריסען אייך טויזענד מאָל... אָבער ווייסט איהר, אז ביי אייך איז דאָ גרויסארטיג! זאנט, איך בעט אייך, גראַף, וועלען אייערע לייט גוט אויפפאַסען אויף מיין פערד?

— זייט רוהיג, מיין טייערער מאַקסימיליאַן, מיינע לייט פערשטייען זייער זאך.
— ער מוז ווערן בערוהיגט. ווען איהר וואַלט וויסען וויא ער איז געפלויען. וויא
א וואַהרער פּייל פון בויגען!
— צום טייוועל! איך מוז עס גלויבען. א פערד פון פינף טויזענד פראַנק! האט
מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מיט א טאָן וויא מען רעט מיט א זון.
— טוען זיי אייך באַנק? האט מאָרעל געזאָגט מיט א פרייען שמייכל.
— מיר! האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. עס וועט מיר באַנג טאָן ווען דער פערד
וועט זיין א שלעכטער.
— ער איז אזוי גוט, מיין טייערער גראַף, דאס שאַטאָ רענאָ און דעבריי מיט
זייערע טייערע פערד זיינע געבליעבען הינטער מיר. און הינטער זיי קומט דיא באַראָנעסע
דאַנגלאַר.
— דאָן קומען זיי הינטער אייך.
— קוקט, אָט זיינען זיי, האט מאָרעל געזאָגט.
באלד איז טאקע אָנגעקומען מאַדאַם דאַנגלאַר און האט זיך אָפגעשטעלט לעבען
פאָרזעז.
דעבריי איז אראָפגעשפרונגען פון פערד און האט איהר געהאלפּען ארויסשטייען
פון וואָגען. אין דיזע מינוט האט איהם דיא באַראָנעסע אריינגעשטעקט א וויסען
צעטלעלע אין האַנד, וואס איז פון קיינעם ניט בעמערקט געוואָרען אחוץ מאָנטע קריסטאָ.
נאָך זיין פרוי איז דאַנגלאַר ארויסגעקראַכען פון וואָגען. ער איז געווען בלייך
וויא א מת.
מאַדאַם דאַנגלאַר האט א וואָרף געטאָן א בליק ארום זיך, וועלכען נאר מאָנטע
קריסטאָ האט געקענט פערשטיין. זיא איז געווען זעהר אויפגערעגט און ווען זיא וואַלט
ניט געווען אזוי פערפודרעט וואַלט מען געקענט זעהען איהרע בלייכקייט. זיא איז ארויף
אויפ'ן גאַניק, זאָגענדיג צו מאָרעל:
— מיין הערר, ווען איהר וואַלט געווען פון מיינע פריינד, וואַלט איך אייך גע-
בעטען מיר איהם צו פערקויפּען.
מאָרעל האט געגעבען א שמייכל, וועלכער האט גיכער געשיינט צו א וויינענדיגע
מינע, און דען זיך ווענדענדיג צו מאָנטע קריסטאָ, האט ער איהם געבעטען, אז ער זאָל
איהם ארויסציהען פון דער פערלעגענהייט. דער גראַף האט איהם פערשטאַנען.
— אָה, מאַדאַם, האט ער געענטפערט, פאר וואָס ווענדעט איהר זיך ניט צו מיר
מיט דיזער פראַגע?
— ביי אייך, מיין הערר, האט דיא באַראָנעסע געזאָגט, האט מען קיין רעכט ניט
עפעס צו פערלאַנגען, ווייל מען איז זיכער עס צו בעקומען. דערפאר האב איך זיך גע-
ווענט צו הערן מאָרעל.
— ליידער, האט דער גראַף וויעדער געזאָגט, בין איך איין עדות, אז הערר
מאָרעל קען ניט אוועקגעבען זיין פערד, ווייל זיין עהרע שטייט דאָ אין שפּיעל.
— וויא אזוי? האט מאַדאַם דאַנגלאַר געפרעגט.
— ער האט זיך געוועט, אז ער וועט בעצווינגען זיין פערד אין א צייט פון זעקס

מאָנאַט. יעצט פּערשטייט איהר, באַראָנעסע, ווען ער וועט אייך פּערקויפּען דעם פּערד, וועט מען זאָגען, אז ער האט מורא געהאט פאר איהם, און אלס קאַפּיטאַן פון אוהלאַנער קען ער דעריבער פּערליערען זיין נאָמען און זיין עהרע.

— אַלזאָ זעהט איהר שוין, מאַדאַם? האט מאָרעל געזאגט ווארפענדיג אויף מאָנטע קריסטאָ א דאנקבארען בליק.

באלד האט מען אָנגעמעלדעט דעם מאַיאָר קאַוואַלקאַנטי און זיין זון דעם יונגען גראַף. ביידע זיינען געווען פּיין געקליידעט. דער מאַיאָר איז געווען בעהאנגען מיט אָרדענס און האט אויסגעזעהען וויא איין אלטער אָפּיצער. דאך האט מען געזעהען, אז דיא שיינע קליידער האבען ניט געפאסט צו זיי. עס איז געוואָרען דערפון א גערייד און מאָנטע קריסטאָ האט געזעהען צו פּערגלעמען דיא געשיכטע.

באלד האט מען אָנגעמעלדעט דעם פּראָקוראָר ווילפּאָר מיט זיין פּרוי. דיא ביידע פּערזאָן זיינען אריינגעקומען, און וויא ווילפּאָר האט זיך ניט געגעבען צו שיינען רוהיג האט ער זיך דאך ניט צוריקגעהאלטען פון א געוויסען ציטערן, ווען ער האט דערלאנגט מאָנטע קריסטאָ דיא האנד, האט דער גראַף געפיהלט, אז זיא האט זיך שטאַרק גע-טרייסעלט.

— נאָר פּרויען קענען זיך גוט פּערשטעלען, האט מאָנטע קריסטאָ געטראכט קוקענדיג וויא מאַדאַם דאַנגלאַר האט געשמייכעלט און האט געגעבען דעם פּראָקוראָר דיא האנד.

נאך דיא ערשטע קאָמפּלימענטען האט מאָנטע קריסטאָ געזעהען וויא בעטרוציאָ האט זיך אריינגעכאַפּט אין אנדערן צימער. ער איז געגאנגען צו איהם.
— אייער עקסעלענץ האט מיר ניט געזאגט וויפיעל געסט איהר וועט האבען, האט בעטרוציאָ געזאגט צום גראַף, איך ווייס ניט פאר וויפיעל פּערזאָן צו דעקען דעם טיש.

— ציילט זיי אליין, האט צו איהם מאָנטע קריסטאָ געזאגט.
בעטרוציאָ האט א קוק געטאָן אין דרויסען דורך דיא האלב אָפּענע טהיר. מאָנטע קריסטאָ האט איהם בעטראכט.

— אַה! האט ער אויסגערופּען.
— וואָס איז? האט איהם מאָנטע קריסטאָ געפּרעגט.
— דיזע פּרוי! ... דיזע פּרוי! ...
— וועלכע? האט מאָנטע קריסטאָ געפּרעגט.
— וועלכע טראָגט א ווייסע קלייד און אזוי פיעל דיאַמאַנטען! ... דיא בלאַנדע! ...
— מאַדאַם דאַנגלאַר? האט דער גראַף געפּרעגט.
— איך ווייס ניט וויא זיא הייסט, אָבער דאס איז דיא פּרוי! דאס איז זיא, מיין

הערר!

— ווער איז זיא? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.
— דיא פּרוי פון נאָרטען! וועלכע איז געווען שוואַנגער! וועלכע איז ארומגענאנד-גען און האט געווארט! ... און האט געווארט! ...

בעטרוציאָ איז געבלעבען שטיין מיט איין אויפגעמאכטע מויל, בלייך און מיט אויסגעשטארטשעטע האָר.

— וועמען האט זיא ערוואַרטעט ?

בעטרוציאָ האט ניט געענטפערט. ער האט געצייגט מיט'ן פינגער אויף דעם פראָקוראָר.

— אָה! ... אָה ... האט ער ענדליך געמורמעלט. זעהט איהר ?

— וואָס! וועמען ? האט מאָנטע קריסטאָ געפרענט.

— איהם! ... האט בעטרוציאָ אויסגעשטאמעלט.

— איהם! ... דעם פראָקוראָר ווילפאָר ? געוויס זעה איך איהם.

— איך האב איהם אלזא ניט געטייטעט ?

— געוויס ניט. איהר זעהט איהם דאָך. איהר האט געמוזט זיין שכור, ווען איהר

האט איהם געשטאָכען, דען א קאָרסיקאנער פערפעהלט ניט זיין ציעל. אלזאָ, לאָמיר עס אוועקלייגען. ציילט וויפיעל געסט איהר האָט: הערר און מאַדאָם ווילפאָר, צוויי; הערר און מאַדאָם דאָנגלאָר, פיער; שאַטאָ רענאָ, דעבריי, מאָרעל, זיעבען; דער מאַיאָר קאוואַלקאנטי, אכט.

— אכט! האט בעטרוציאָ געזאָגט.

— וואַרט, וואַרט, כאַפט ניט אזוי! עס איז דאָ נאָך. קוקט נאר א ביסעל

רעכטס ... דאָרטען ... דעם יונגען הערר אַנדרעאָ קאוואַלקאנטי.

דעם מאָל האט בעטרוציאָ געהאלטען צו געבען א געשריי, וועלכען מאָנטע קריסטאָ האט אונטערדריקט מיט זיין בליק.

— בענעדעטאָ! האט ער געמורמעלט גאנץ שטיל, שרעקליכער צופאל!

— אָט איז האלב זיעבען א זייגער. הערר בעטרוציאָ, האט מאָנטע קריסטאָ געדאָגט מיט א שטרענגען טאָן. דאס איז דיא צייט, ווען מען דארף גיין צו טיש. איהר ווייסט דאָך, אז איך האב פיינד צו וואַרטען.

און מאָנטע קריסטאָ איז אריין אין זאל, וועהרענד בעטרוציאָ האט זיך אוועק געשלעפט זיך אָנהאלטענדיג אָן וואַנד.

זעהן מינוט שפעטער איז בעטרוציאָ אריין אין זאל און האט אויסגערופען:

— דער טיש איז געדעקט, אייער עקסעלענץ!

מאָנטע קריסטאָ האט 'געגעבען דעם אָרעם מאַדאָם ווילפאָר.

— הערר ווילפאָר, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, איך בעט אייך זייט דער קאוואַליער פון מאַדאָם דאָנגלאָר.

ווילפאָר האט געפאלגט און איז אריין אין שפיזע צימער.

23 מער קאפיטעל.

ד ע ר ד י נ ע ר .

עס איז קלאָר. אז אריינגענדיג אין שפיזע צימער האט יעדערער פון דיא געסט געהאט דענזעלבען געפיהל. זיי האבען זיך געפרעגט, וועלכע מאכט אדער וועלכער צופאל

האט זיי דאָ אלע פּערזאָמלעט. פון דעסטוועגען, וויא אונרוהיג און וויא פּערוואַנדערט זיי זיינען ניט געווען, האבען זיי בעסער געוואָלט דאָ זיין אַידער ניט.

דאָך האבען דיא קורצע בעקאַנטשאַפט מיט דעם גראַף, זיין זאָנדערבארע פיהרונג, זיין צויבערהאפטער רייכטהום געדארפט דיא אַריסטאָקראַטישע מענשען מאכען צוריקגעהאלטען פון איהם; דיא דאמען האבען ניט געדארפט בעוועקען איין אונפּערהיי ראַטהען מענשען. דאָך האבען דיא געסט ניט געקוקט אויף דאס אלעס און זיינען געווען אין הארצען צופריעדען, וואס זיי האבען זיך דאָ געפונען. זאָגאר דיא ביידע קאָוואַלקאנר טיס, וועלכע האבען ניט געוואוסט צו וועלכען ציעל זיי זיינען אהער בעשטעלט געווארען, זיינען אויך געווען צופריעדען, וואס זיי זיינען אין דיזע הויז.

מאָדאם דאָנגלאַר האט געמאכט א בעוועגונג, ווען מאָנטע קריסטאָ האט איינגעד לאַדען ווילפאָר, אז ער זאל איהר געבען דעם אָרעם, און ווילפאָר האט געפיהלט וויא זיינע אויגען האבען זיך פּערדונקעלט אונטער זיינע גאָלדענע ברילען, ווען ער האט געפיהלט מאָדאם דאָנגלאַרס האנד אין זיין אָרעם.

קיינער פון דיזע בעוועגונגען איז פאר מאָנטע קריסטאָ ניט פּערלאָרען גענאנגען, און דער צוזאמענבריינגען פון דיזע מענשען אליין האט איהם געבראכט גרויסע אינטערעס.

ווילפאָר האט געהאט ביי זיין רעכטער האנד מאָדאם דאָנגלאַר און פון דער לינקער מאָרעל. דער גראַף איז געזעסען צווישען מאָדאם ווילפאָר און דאָנגלאַר. דעב יי איז געזעסען צווישען ביידע קאָוואַלקאנטיס און שאַטאָ רענאָ צווישען מאָדאם ווילפאָר און מאָרעל.

דער דינער איז געווען א פראכטפאָלער. ער איז געווען צוגעריכט אויף אַרעינטאָר לישער ארט און איז געווען כמעט צויבערהאפט. אלע פרוכטען פון דער נאנצער וועלט זיינען געווען אויפגעשטאָפלט אויף טייערע געשירען. דיא זעלטענסטע פויגלען און וואו נאר א זאך וואס איז צום עסען, איז געשטאנען אויפ'ן טיש.

ווען מאָנטע קריסטאָ האט געזעהען דיא אלגעמיינע פּערוואַנדערונג, האט ער אָנגעפאנגען צו לאכען.

— מיינע העררען און דאמען, האט ער געזאגט, וויא איך זעה וואונדערט איהר זיך איבער דיא פּערשיעדענע זאכען, וועלכע ליגען פאר אייך צו שפייזען. דאס ווייזט, אז א מענש, קען אלעס אויספיהרען, וואס עס שיינט פאר דעם אנדערן אונמעגליך. וועלכע זאך ווינט זיך דער מענש? דאס וואס ער קען ניט עררייכען. דארום איז דער שטודירען אין מיינ גאנצען לעבען געווען צו זעהען זאכען, וועלכע איך פּערשטיי ניט און מיר צו פּערשאפען זאכען, וועלכע זיינען געווען אונמעגליך. איך קום דערצו מיט צוויי מיטלען; מיט געלד און דעם ווילען. איך נעם זיך אויסצופיהרען א זאך מיט דער זעלבער היין, וויא איהר, הערר דאָנגלאַר, צו מאכען א ליניע פאר'ן אייזענבאָהן; וויא איהר, הערר ווילפאָר, צו פּערמשפּאָרען א מענשען צום טויט; וויא איהר, הערר דעבריי, צו בערוהיגען א קעניגרייך; וויא איהר, הערר שאַטאָ רענאָ, צו געפעלען א פרוי; און וויא איהר, הערר מאָרעל, צו בעצווינגען א פּערר, וועלכען קיינער קען ניט בעשטייגען. אזוי צום ביישפּיעל, זעהט איהר דיזע צוויי פיש, וועלכע זיינען געבארען, איינער פופציג מייל פון

פעטערבורג און דער אנדערער פינף מייל פון נעאפעל, איז עס ניט א פערנעניגען צו פעראייניגען זיי ביי איין טיש?

— וואס זיינען דאס פאר א פיש? האט דאָנגלאָר געפרעגט.

— אָט איז הערר שאַטאָ רענאָ, וועלכער האט געלעבט אין רוסלאַנד; ער וועט אייך זאגען דעם נאָמען פון איין פיש, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, און אָט איז דער הערר מאַיאָר קאוואַלקאַנטי, וועלכער איז איין איטאליענער, ער וועט אייך זאָגען דעם נאָמען פון דעם אנדערן.

— דיזער פיש גלויב איך, האט שאַטאָ רענאָ געזאָגט, איז א שטערלעט.

— זעהר ריכטיג, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— און דיזער, האט קאוואַלקאַנטי געזאָגט, איז, ווען איך האב קיין טעות ניט, א לאַמפרואַ.

— אזוי איז עס, יעצט, הערר דאָנגלאָר, פרעגט דיזע ביידע העררען, וואו מען פאנגט דיזע פיש.

— וועל! האט שאַטאָ רענאָ געזאָגט, דער שטערלעט ווערט נאר געפאנגען אין דער וואַלנאָ.

— אָבער, האט קאוואַלקאַנטי געזאָגט, איך קען ניט קיין אנדערן טייך וויא פּוואַראָ, וועלכער ניט אזעלכע גרויסע לאַמפרואַס.

— וועל! גאנץ ריכטיג; איינער קומט פון דער וואַלנאָ און דער אנדערער פון דעם טייך פּוואַראָ.

— אונמעגליך! האבען אלע אויסגעשריען אין איין קול.

— און אָט איז עס, וואָס מיך אַמזירט! האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, און וואס אַמזירט אייך אויך. אָט זיינען פיש, וועלכע זיינען פיליכט ניט ווערט דיא היגע פיש, וועלען אייך בעסער שמעקען, ווייל איהר האלט פאר איין אונמעגליכקייט דאס צו דערלאנגען.

— אבער וויא האט מען געקענט בריינגען דיזע צוויי פיש אין פאַרזי?

— גאנץ איינפאך, מען האט זיי געבראכט אין פעסער וואַסער. איינעמס ריזע האט געדויערט צוועלף טעג און דעם אנדערנס אכט. און מיין קאָכער האט זיי געהאט לעבעדיג צום קאָכען.

— איך צווייפעל אין דעם, האט דאָנגלאָר געזאָגט מיט א שמייכלעל.

— באַפטיסטען! האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופען, הייסט אריינבריינגען די צוויי פעסער מיט דיא לעבעדיגע שטערלעטס און לאַמפרואַס.

דאָנגלאָר האט אויסגעשטארצעט דיא אויגען, און דיא גאנצע געזעלשאפט הא געפאַטשט אין דיא הענד.

פיער דינער האבען אריינגעבראכט צוויי פעסער מיט פיש, וועלכע האבען געפאַסט צו דיא, וואס זיינען געווען אויפ'ן טיש.

דיא בעוואונדערונג פון דער פּעראמלונג איז געווען גרויס, ווען זיי האבען געזעהען דיא לעבעדיגע פיש. באלד איז מען איבערגעגאנגען צו ריידען איבער דיא נייע איינרייכט טונג פון דער הויז, וועלכע איז געווען א געוויינליכע אלטע געביידע און איז געוואָרען א צויבער פּאַלאַץ אין פיער טעג.

— איהר וועט אפשר געפינען זאָנדערבאַר, מיינע העררען און דאַמען, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט, ווען איך וועל אייך דערציילען, אז איין שלאָף צימער אין דיזער הויז האב איך געלאזען וויא ער איז. איך ווייס ניט, מיר שיינט, אז אין דיזען צימער איז געשעהען א בלוטיגע דראַמאַ.

— פאר וואס שיינט אייך אזוי? האט דעבריי געפרעגט.

— קען מען זיך דען ערקלערן אינערליכע געפיהלען. עפעס זאגט מיר דיא הארץ און איך קען מיר ניט ערקלערן דעם גרונד. ווען איהר ווילט, קומט איך וועל אייך צייגען דיזען צימער און נאך דעם וועלען מיר ארונטערגיין אין גאַרטען טרינקען קאַפּע.

מאָנטע קריסטאָ האט זיך אויפגעהויבען און נאך איהם האבען דיא אנדערע אויך אזוי געטאָן. ווילפאָר און מאַדאָם דאַנגלאָר זיינען א וויילע געזעסען וויא צוגעשמיט צו זייערע פלעצער. זיי האבען זיך אָנגעקוקט מיט קאַלטע און שטומע בליקען.

— האט איהר געהערט? האט מאַדאָם דאַנגלאָר געפרעגט.

— מען מוז אהין גיין, האט ווילפאָר געענטפערט זיך אויפהויבענדיג און איהר געבענדיג זיין אָרעם.

זיי זיינען ביידע געווען דיא לעצטע און הינטער איז געגאנגען מאָנטע קריסטאָ. אויף זיין געזיכט האט געשוועבט א שמייכעל, וועלכער וואלט דיא געזעלשאפט אנדערש דערשראָקען וויא דער צימער, ווען זיי וואלטען דעם שמייכעל פערשטאנען.

אלע צימערן זיינען געווען ניי מעבלירט און האבען געהאט א פרייליכען אויסזעהען. נאר דער שלאָף צימער האט בעהאלטען זיין אלטען, טרויעריגען כאַראַקטער, און האט מיט זיין פינסטערען אָנפליק געווארפען איין אימה אויף דעם אריינגעקומער פון דיא פרוי-ליכע צימערס.

— אַה! האט מאַדאָם ווילפאָר אויסגעשריען, ווען זיא איז אריינגעקומען אין דיזען צימער, עס איז טאקע שרעקליך.

מאַדאָם דאַנגלאָר האט געברומט עטליכע ווערטער, וועלכע מען האט ניט גער-הערט.

מעהרערע בעמערקונגען זיינען געמאכט געוואָרען דעריבער, אז דער צימער האט טאקע א שרעקליכען אויסזעהען.

— נו, איז עס אמת? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. זעהט וויא דיא בעט איז זאָנדערבאר געשטעלט געוואָרען; וואס פאר א בלוטיגע און פינסטערע פארב דער צימער האט! און דיזע צוויי בילדער, וועלכע זיינען בלייב געוואָרען פון פייכטקייט, שיינט עס ניט, אז זיי ווילען זאָגען מיט זייערע בלייכע ליפען און דערשראָקענע אויגען: „מיר האבען געזעהען!“

ווילפאָר איז געווארען בלייב וויא א מת, און מאַדאָם דאַנגלאָר איז אנדערגע-פאלען אויף א טשער.

— אַה! האט מאַדאָם ווילפאָר געזאגט מיט א שמייכעל, איהר האט דעם מוטה זיך צו זענען אויף א טשער, אויף וועלכען דער פערברעכען איז פיללייכט געשעהען! מאַדאָם דאַנגלאָר האט זיך שנעל אויפגעהויבען.

— און דען, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט, איז עס נאך ניט אלעס. בעטראכט

נאר דיזע טרעפ, האט ער ווייטער געזאגט, אויפמאכענדיג דיא טהיר. מען קען מיינען. אז א מאן איז דורך איהר אראפגענאנגען אין א פינסכערע נאכט מיט א שרעקליכע לאסט אונטערן אָרעם. מאדאם דאָנגלאָר איז אריינגעפאלען האלב אונמעכטיג אין דיא אָרעםס פון ווילפאָר, וועלכע האט זיך אליין געמוזט אָנשפארען אָן וואַנד. — אָה, מאדאם דאָנגלאָר! וואס איז אייך? האט דעבריי אויסגערופען, — וואָס איהר איז? האט מאדאם ווילפאָר געזאָגט, עס איז נאנין איינפאך; הערר מאָנטע קריסטאָ דערציילט אונז דיא שרעקליכע געשיכטע, אום אונז צו שרעקען צום טויט.

— געוויס, הערר גראָף, האט ווילפאָר געזאָגט, איהר שרעקט דיא דאָמען. — אָבער דאס איז דאך ניט מעהר וויא איין איינפילדונג. האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט מיט א שמייכל. פאר וואס זאל איך מיר ניט איינפילדען, אז אויף דיזער בעט איז געלעגען א קינפעטאָרין, און דורך דיזער טרעפ האט דער מאן אראפגעטראָגען דאס קינד, אז דיא קינפעטאָרין זאל ניט הערן. דעם מאָל האט מאדאם דאָנגלאָר, אָנשטאָט זיך אויפצומונטערן פון דיזע ווערטער, געגעבען א געשריי און איז אין נאנצען אונמעכטיג געוואָרען. עס איז געוואָרען א טרעוואָגע און מען האט מאדאם דאָנגלאָר אריינגעטראָגען אין זאל. מאדאם ווילפאָר האט ביי זיך געהאט דיא פלעשעל, וואס מאָנטע קריסטאָ האט איהר געשיקט, און זיא האט עס איהם דערלאנגט. מאָנטע קריסטאָ האט ארויפ גענאסען דערפון א טראָפען אין דער אונמעכטיגערס ליפען און זיא איז באלד געקומען צו זיך. מען האט דאן געמאכט מאָנטע קריסטאָ פאָרווירפע, וואס ער האט אזוי גע שראָקען דעם עולם.

ווען מען איז געווען אין גאָרטען און מען האט געטרונקען קאָפע און עס איז נאך א מאל געווען דעריבער דיא רייד, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט: — וועל! איהר קענט מיר גלויבען ווען איהר ווילט, אבער איך בין איבערצייגט, אז אין דיזער היז איז בענאנגען געוואָרען א פערברעכען. — נעמט זיך אין אכט, האט מאדאם ווילפאָר געזאגט, מיר האבען דאָ דעם

קעניגליכען פראָקוראָר. — נו, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט, ווען עס מאכט זיך אזוי, וועל איך עס בענוצען, אום צו געבען מיין ערקלערונג.

— אייער ערקלערונג? האט ווילפאָר געזאגט. — יא, און אין געענווארט פון עדות. דאָ איז געשעהען א פערברעכען. קומט אהער מיינע העררען; קומט, הערר ווילפאָר, אום מיין ערקלערונג זאל האבען א ווערט. מאָנטע קריסטאָ האט גענומען ווילפאָר'ס אָרעם, און וועהרענד ער האט צוגעדריקט מאדאם דאָנגלאָר'ס אָרעם, האט ער געשלעפט דעם פראָקוראָר ביז אונטער דיא גע דיכטע בויער. דיא נאנצע געזעלשאפט איז זיי נאכגעגאנגען.

— זעחט, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, אָט דאָ אויף דעם פלאַץ (און ער האט געקלאַפט מיט'ן פוס) האבען מיינע לייט גענראָבען דיא ערד און האבען געפונען אַ פליינעם קאָסטען מיט א סקעלעט פון א קינד,

מאָנטע קריסטאָ האט געפיהלט וויא מאַדאָם דאַנגלאַר'ס אָרעם האט זיך צוואַ
מענגעבויען און ווילפאָר'ס האנד האט געציטערט.

— און ווער זאגט עס, אז דאס איז געווען א פערברעכען? האט ווילפאָר זיך
געשטארקט צו זאָגען.

— וואָס! א לעבעדיגען קינד בעגראָבען אין א גאָרטען, איז ניט קיין פערברעכען!
האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופען. וויא רופט איהר אזא זאך, הערר קעניגליכער
פראָקוראָר?

— אָבער ווער זאָגט עס, אז ער איז געווען בעגראָבען לעבעדיגער הייט?
— ווען ער איז ניט געווען לעבעדיג, צו וואס דארף מען איהם דאָ בעגראָבען? דער
גאָרטען איז קיין מאָל ניט געווען קיין בית עולם.

— וואָס טוט מען אין דיווען לאַנד א קינדער מערדער? האט דער מאַיאָר קאָ-
וואַלקאָנטי געפרעגט.

— מען שנייט זיי אָפּ איינפאך דעם קאָפּ, האט דאַנגלאַר געענטפערט.

— איז עס ריכטיג, הערר ווילפאָר? האט איהם מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.

— יא, הערר גראָף, האט ווילפאָר געענטפערט ניט מיט זיין שטימע.

מאָנטע קריסטאָ האט געזעהען, אז דאס איז אלעס וואס דיא צוויי פערזאָן האבען
געקענט אריבערטראָגען פון דער סצענע, וועלכע ער האט פאר זיי פארברייטעט, און
ניט וועלענדיג גיין ווייטער, האט ער אלעמען געבעטען גיין צוריק.

וועהרענד אלע זיינען געגאנגען, האט ווילפאָר געזאגט צו מאַדאָם דאַנגלאַר
שטילערהייט.

— איך מוז מיט אייך ריידען.

— ווען? האט זיא געפרעגט.

— מאָרגען, אין געריכטס זאַל; דאָרטען איז פאר מיר דער זיכערסטער פלאַץ.

— איך וועל קומען, האט מאַדאָם דאַנגלאַר געענטפערט.

24טער קאפיטעל.

ד ע ר ב ע ט ל ע ר .

ווען אלע געסט זיינען זיך צופאָהרען א היים און אַנדערע קאוואַלקאָנטי האט
געהאלטען ביין אריינשטייגען אין זיין קאָליאָס, האט ער געפיהלט וויא א האַנד האט זיך
ארויפגעלייגט אויף זיין פלייצע. ער האט צו ערשט געגלויבט, אז דאס איז מאָנטע
קריסטאָ אדער דאַנגלאַר, אבער ווען ער האט זיך אומגעקעהרט האט ער דערזעהען
פאר זיך א פרעמדען מאַן מיט א פערברענטען פנים פון דער זון און א שפיציגע באָרד.
זיינע אויגען האבען געפלאַמט און זיין שמייבעלדיגער מויל האט געוויזען וויסע און שאַרפע
צוויי און דרייסיג ציינער אזוי וויא ביי א וואָלף.

ער האט געטראָגען א רויטע טיכעל אויפ'ן קאָפּ, וועלכער איז געווען בעדעקט
מיט האַלב גרויע שטרופיגע האָר. א לאַנגער צוריסענער מאַנטעל האט בעדעקט זיין מאָנערן
לאַנגען קערפער פון וואַנען עס האָבען ארויסגעשטארצט דיא ביינער וויא ביי א סקעלעט,

ווען אנדרעא האט דערזעהען דעם מאן האט ער געגעבען א ציטער אוי האט זיך געגעבען א ווארה צוריס.

— וואס ווילט איהר פון מיר? האט ער געפרעגט.

— וואָס איך וויל, האט דער מאן געזאגט מיט א שטילער שטימע, אז דער קוטשער זאל ניט הערן; איך וויל, אז דו זאלסט מיר מיטגעמען אין פאָריוו. איך האב ניט געגעסען אזא דינער וויי און איך קען זיך קיים האלטען אויף דיא פיס.

אנדרעא איז בלייב געוואָרען און האט ניט געענטפערט.

— אָהאָ! מיין טייערער בענעדעמאָ, האט דער מאן געזאָגט שאַרף אָנקוקענדיג

דעם יונגען מאן, אזוי בעהאנרעלט מען עס איין אלטען קאמעראַד?

ביי דיזע ווערטער האט דער יונגער מאן לאנג ניט געטראכט און האט געהייסען זיין קוטשער גיין צופוס אין שטאָט. דער מאן, האט ער איהם געזאָגט, האט צו איהם א וויכטיגע זאך און ער מוז מיט איהם זיין אליין. דער קוטשער איז אוועק.

דער מאן האט גענומען דעם פערד פאר'ן צוים און האט איהם צוגעפיהרט אינטערן שאטען. דאָ האבען זיי זיך בירע אריינגעזעצט אין קאָל אָס. ווען זיי זיינען ארויסגעפאָהרען פון אַטויל, האט אנדרעא אפגעהאלטען דעם פערד און האט זיך אומגעקעהרט צו דעם מאן מיט דיא רויטע טיכעל.

— יעצט זאגט מיר, האט אנדרעא צו איהם געזאגט, וואס זייט איהר געקומען

שטערן מיין רוה?

— איך שטער ניט דיין רוה, מיין גוטער יונג, אבער איך וויל זיך העלפען.

— אזוי! האט אנדרעא געזאָגט. איהר זייט געקומען זיך זעצען אויף מיין האלז?

— וואס טויג דיר צו געברויכען אזעלכע ווערטער.

— ווייל איהר וועט ווייניג וואס פועל'ן, מאסטער קאָדרוס, איך זאג אייך דאס

פאָראויס.

— איך האב וועגען דיר גארניט געטראכט, מיין לעבער יונג, ווען איך בין גע-

קומען אין פאָריוו, אָבער ווען איך האב דיך היינט פלוצלונג דערזעהען פאָהרענדיג אין א קאָליאס און אָנגעטאָן וויי א גראָף און האב בעטראכט מיין שלעכטע לאַגע, האב איך גערעכענט, אז אלס דיין אלטער פריינד האב איך א רעכט צו בעמען ביי דיר שטיצונג.

— אלזאָ, וואס ווילט איהר פון מיר?

— דו זאגסט שוין מיר מעהר ניט „די“, עס איז ניט גוט, בענעדעמאָ. מיר זיינען

אלטע קאמעראַדען, און דיין שטאָלץ האלטען זיך וועט דיך קאָסטען מעהר געלד.

— עס איז אויך שלעכט פון דיר, קאָדרוס. מיך שטראָסענען איז א נאַרשיקייט,

דאס ווייסטו דאך. איך בין אויפגעצויגען געוואָרען אין קאָרסוקא, און דיא קאָרסיקאנער פערשטייען ניט קיין שפאָס. אבער וואס האסטו צו מיר, ווען מיר האט געשפיעלט דאס גליק?

— דו מוזט האבען א פיינעם גליק, מיין באָי, א קאָליאס מיט א לאַקיי... צום

טייוועל! דאָרטען האבען מיר עס ניט געהאט. נו, איך ווייניג דיר גליק; אז דו האסט וועל איך אויך ניט שטארבען פאר הונגער.

— אלזאָ וואס פּערקאַנגסטו פון מיר ?
— איך רעכען, אז הונדערט פראַנק אַ מאָנאַט וועט זיין גענוג פאר מיר צום
לעבען.
— איך וועל דיר געבען צוויי הונדעט פראַנק אַ מאָנאַט, האט אַנדערעאַ געזאָגט,
און ער האט אריינגערוקט קאַדרוסען צעהן גאַלדשטיקער אין האַנד.
— גוט, האט קאַדרוס געזאָגט.
— יעצט זאג מיר, וואָס וועסטו טאָן ?
— איך וועל מיר דינגען אַ דירה און וועל מיר עסען און טרינקען און גיין אין
טהעאַטער. איז עס אַ שלעכטע אַרבייט ?
— געוויס איז עס לייכטער וויאַ צו אַרבייטען קאַטאַרוזשנע און זיין געשמיט אין
קייטען, האט אַנדערעאַ געזאָגט לאַכענדיג.
— דו ווייסט דאָך עס אַקוראַט, האט קאַדרוס געענטפּערט. מיר זיינען דאָך ביידע
געווען געשמיט אויף איין קייט.
וועהרענד דעם געשפּרעך זיינען זיי אריין אין פּאַרזי. קאַדרוס האט גענומען
אַפּשייד פון זיין קאַמעראַד און איז אַראָפּגעשפּרונגען פון וואָגען.
— אַך ! האט אַנדערעאַ צו זיך געזאָגט מיט אַ זיפּץ, מען קען ניט זיין אין גאַנצען
גליקליך אויף דער וועלט !

25 מער קאַפיטעל.

דאַנגלאַר און מאָנטע קריסטאָ.

אַ טאָג נאָך דעם דינער ביי מאָנטע קריסטאָ האט זיך דאַנגלאַר איבערווערטעלט
מיט זיין פּרוי, זיי האבען זיך ביידע אָנגערופען ביי דיאַ שענסטע נעמען, ביז מאַדאַם
דאַנגלאַר האט שיעור געחלשט. און דאס אלעס האט אָנגעמאַכט דער האלבער מיליאָן,
וועלכען דאַנגלאַר האט פּערלאָרען דורך דער פּאַלשער טעלעגראַמע. דאַנגלאַר האט
בעשולדיגט זיין פּרוי'ס געליעבטען, דעבריי, אז ער האט עס געמאַכט דעם קונץ און
דערפאַר האט ער פּערלאַנגט פון זיין פּרוי, אז דעבריי זאל ליידען אַ דריטעל פון זיין
פּערלוסט. דער כּוּף איז געווען, אז דאַנגלאַר איז אַרויסגעלאָפּען אַ צוקאַכטער.

ער איז געלאָפּען צו מאָנטע קריסטאָ אָפּקיהלען דיאַ האַרץ. מאָנטע קריסטאָ האט
איהם אויסגעהערט און האט איהם געטרייסט. דאן זיינען זיי געקומען ריידען וועגען
קאַוואַלקאַנטי.

— וויאַ געפּעכט אייך זיין קרעדיט ? האט מאָנטע קריסטאָ געפּרעגט.

— אויסגעצייכענט ! היינט אין דער פּריה איז געקומען צו מיר דער פּאַטער מיט
אַ טשעק פון פּערציג טויזענד פראַנק אויף דעם גייסטליכען בוזאַני און אונטערשריעבען
פון אייך. איהר קענט פּערשטיין, אז איך האב איהם גלייך אויסגעצאָהלט דאס געלד.
אַבער דאס איז נאָך ניט אלעס ; ער האט ביי מיר געעפּענט אַ קרעדיט פאר זיין זון
אויף פינף טויזענד פראַנק אַ מאָנאַט.

— דאס מאכט זעכציג טויזענד פראַנק אַ יאָהר, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

ציהענדיג מיט דיא אקסלען. אט דאס זיינען דיא סאוואלאקאנטיס. וואס זאל טאן א יונגער מאן מיט פינף טויזענד פראנק א מאנאט?

— אָבער פערשטייט איהר, ווען דער יונגער מאן וועט דארפען עמליכע טויזענד פראנק מעהר....

— איהר זאלט עס ניט טאן. האלט זיך אן דעם פאפיער פון פאָטער.

— טרויט איהר זיי דען ניט? דאט דאָנלאָר געפרענט.

— איך וואלט איהם טרויען צעהן מיליאן אויף זיין אונטערשריפט, דאך גאראנטי טרען וויל איך ניט פאר איהם.

— דאָס שאַט ניט. איך דאנק אייך פון דעסטוועגען פאר'ן קאָסטימער.... איז עס אמת, אז ער וויל פעהרייראָמען זיין זון?

— דערפאר איז ער געקומען אין פאָריו, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

— איך מוז אייך זאָגען דעם אמת, אז איך וואָלט זיין זון געוואָלט פאר איין

איידעם.

— און אַלבערט מאָרסערף? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. איז אייער טאָכטער

ניט פערלאָבט מיט אַלבערט'ן?

— ווייס איך, איך האלט זעהר וועניג פון דיזיר פערלאָבונג.

— פאר וואס? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.

— ערשטענס גלויב איך ניט, אז דיא פאָר פאָלק ליבען זיך, און דאן איז מאָר

סערף ניט אזא יחסן.

— איז ער דען ניט קיין גראָף און אזוי רייך וויא איהר?

— הערט מיך אויס, מיין ליבער גראָף, האט דאָנלאָר געזאָגט. הערר מאָרסערף

איז מיין פריינד, אדער מיין בעקאנטער צייט דרייסיג יאָהר. איך בין אייך ניט א גע

פאָרענער באַראָן, אָבער פון דעסטוועגען האב איך אלע מאָל געהייסען דאָנלאָר. איך

בין געווען א קלערק און ער איז געווען א פישער, און ער האט געהייסען פערנאָן

מאָנדענאָ.

— זייט איהר זיכער אין דעם?

— געוויס. ער האט מיר פערקויפט גענוג פיש.

— פאר וואָס ניט איהר איהם אַלזאָ אייער טאָכטער?

— ווייל פערנאָן און דאָנלאָר זיינען ביידע אויפגעקומענע, זיינען ביידע רייך

געוואָרען און ביידע זיינען געוואָרען אדעללייט, אָבזאהל מען רעט ניט פון מיר וואס מען

זאָגט אויף איהם.

— וואָס זאָגט מען אויף איהם?

— גאָרניט, האט דאָנלאָר געענטפערט.

— אָה, יא, איך פערשטיי.... אייערע ווערטער דערמאָנען מיך אָ דעם נאָמען

פערנאָן מאָנדענאָ; איך האב געהערט דיזען נאָמען א, גריכעגלאַנד.

— וועגען דער געשיכטע מיט אַלי פאָשא?

— גאנץ ריכטיג, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

— גַט פאר דיזען געהיימניס, האט דאנגלאר געזאגט, וואלט איך געגעבען יחזק
זייס וואס, ווען איך וואלט דאס געקענט ערפאהרען.
— עס איז גאר ניט אזוי שווער, ווען איהר האט דערצו גרויסען חשק.
— וויא אזוי? האט דאנגלאר געפרעגט.
— איהר האט געוויס קאָרעספּאָנדענטען אין גריכענלאַנד, אין יאָניאַ, צום
ביישפיעל?

— געוויס, האב איך דאָרטען קאָרעספּאָנדענטען.
— וועל! שרייבט צו אייער קאָרעספּאָנדענט אין יאָניאַ און פרעגט איהם, וועלכע
ראַלע האט דארטען געשפיעלט א פראנצויז מיט'ן נאמען פערנאַן, וועהרענד דעם פאל
פון אַלי טעבעלען.
— איהר האט רעכט! האט דאנגלאר אויסגערופען זיך שנעל אויפהויבענדיג.
איך וועל איהם נאך היינט שרייבען!

— ווען איהר וועט האבען נייעס, וועט איהר מיר דאס דערציילען?
— געוויס, אזוי גלייך וויא איך וועל בעקומען א ענטפער.
— איהר וועט מיר דערמיט מאכען פערגעניגען, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט.
דאנגלאר איז ארויס פון צימער און איז מיט איין שפרונג געווען אין וואָנען.
26טער קאפיטעל.

אין פראַקוּראַר'ס קאַבינעט.

אזוי וויא מאדאם דאנגלאר האט פערשפראַכען דעם פראַקוּראַר ווילפאָר צו זיין
ביי איהם אין געריכטס הויז, איז זיא געווען פינקטליך. ווען זיא איז אריינגעקומען אין
דעם פראַקוּראַרס קאַבינעט, האט ער פערשלאָסען דיא טהיר פון אינעוועניג און האט
זיך געזעצט לעבען מאדאם דאנגלאר. נאטירליך איז זייער רייד בעשטאנען וועגען מאַנטע
קריסטאָ און זיינע ווערטער וועגען דעם אויסגעגראַפענעם קינד.

— אַך! האט מאדאם דאנגלאר געזאגט, עס איז מעהר ניט וויא א צופאל!
— א צופאל! האט ווילפאָר אויסגערופען. ניין, ניין, עס איז ניט קיין צופאל!
און איך מוז אייך זאגען, אז מיר מוזען ציטערן!

— וואָס ווילט איהר דערמיט זאגען! האט מאדאם דאנגלאר אויסגערופען.
— איך וויל דערמיט זאגען, אז מאַנטע קריסטאָ האט גראַבענדיג דעם גאָרטען
ניט געקענט געפינען ניט קיין סקעלעט פון קיין קינד און ניט קיין קעסטעל. ווייל אין
גריי איז גארניט געווען.

— וואָס, מען האט גארניט געפונען! האט מאדאם דאנגלאר אויסגעשריען מיט
אויסגעלאָצטע אויגען פאר שרעק.
— ניין! האט ווילפאָר געזאָגט נעמיגדיג דעם קאָפּ אין דיא הענד; ניין, הונדערט
מאַל ניין! ...

— אלזאָ האט איהר ניט דארטוי אריינגעלייגט דאס אַרימע קינד, מיין הערר?
צו וואס האט איהר מיד אָפּגענארט? צו ווילכען צוועק, האָ?
— דארטווען: אבער הערט מיר אויס. איהר וועט מיך בעדויערן, ווען איהר וועט

וויסען, אז צוואנציג יאָהר האב איך אויף זיך געמראָגען א שרעקליכע לאַסט און האב אייך דערפון ניט געגעבען דעם קלענסטען טהייל. הערט מיך אויס.

איהר ווייסט וויא דיא שרעקליכע נאכט איז פּערגאנגען ווען איהר זייט געגאנגען צו קינד אין יענעם רויטען צימער. דאס קינד איז געקומען, אבער ער איז געווען אָהן בעוועגונג און מיר האבען ביידע געמיינט, אז ער איז טויט.

מאָדאָם דאָנגלאָר האט זיך ביי דיזע ווערטער געוואָלט געבען א הויב פון טשער, אבער ווילפאָר האט זיא אָפּגעהאלטען מיט א צייכען.

— מיר האבען געמיינט, אז ער איז טויט, האט ווילפאָר פאָרטגעזעצט. איך האב איהם אריינגעלייגט אין א קעסטעל און האב איהם אראָפּגעטראָגען און האב אין דער אלעע אויסגעגראבען א גרוב. קוים האב איך געענדיגט דיא פינסטערע ארבייט, וויא איך האב דערזעהען איינעם וויא א שאמען ארויסשפּרינגענדיג פון הינטער דיא בוימער. דאס איז געווען דער קאָרסיקאָנער, וועלכער האט מיר געשוואָרען ראַכע, און באלד האב איך דערפיהלט א שרעקליכען שטאָך אין זייט. איך האב געוואָלט שרייען, א קאלטער שוידער איז מיר אריבער איבערן לייב און דער גאָרנעל איז מיר געווען וויא צוגעשנירט... איך בין אנדערגעפאלען און האב געמיינט, אז איך בין שוין טויט. איך וועל קיין מאָל ניט פּערגעסען אייער מוטה. ווען איך בין געקומען צו זיך, האב איך מיך צוגעשלעפט ביז דיא טרעפּ, וואו איהר, וואס איהר זייט אליין געווען געפעהרליך קראַנק, האט מיר געהאלפּען ארויפשלעפען זיך אין צימער. א דועל איז געווען דער תירוץ פון מיין פאל. מען האט מיך אריבערגעפיהרט אין ווערסייל, וואו איך בין אָפּגעלעגען צעהן מאָנאָט סראַנק און ווען איך בין צוריקגעקומען אין פאַרזי, זייט איהר שוין געווען פּערהייראַט מיט דאָנגלאָר.

מיין שטענדיגער געדאנקען איז געווען דאס פּערגראָבענע קינד. איך האב ניט געשלאָפען נעכט און שרעקליכע געדאנקען האבען גענרירט מיין הארץ וויא א וואָרים. מיין ערשטער נאנג איז געווען איז אָטויל, וואו איך האב ערפאָהרען, אז דיא הויז איז געווען פּערהונגען. איך בין געלאָפען צום נייען איינוואָהנער און האב איהם געגעבען זעקס טויזענד פראַנק אָטרעט געלד פאר דער הויז. איך וואלט איהם געגעבען צוואנציג טויזענד ווען ער וואָלט פּערלאָנגט.

דער געדאנקען, טאָמער האט דער קאָרסיקאָנער אויסגעגראָבען דאס קינד, ווען ער האט מיך געשטאָכען, האט מיר געלעכערט דיא הארץ, און איך האב קוים דערלעבט דיא מינוט, אז איך זאל אליין זיין אין גאָרטען. ענדליך בין איך געקומען צו דעם, אויף וואס איך האב א נאנץ יאָהר געווארט מיט ברענענדען אונגעדולד.

איך וועל אייך דאָ ניט דערציילען וועגען דעם שרעק וואס איך בין אויסגעשטאנען ביז איך בין אין א פינסטערע נאכט מיט א בלענד לאַנדערנע אין האנד צוגעגאנגען צום פלאַץ, וואו איך האב פּערגראָבען דאס קינד. עס האט זיך מיר אויסגעדאכט, אז הינטער יעדען שווארצען בוים שטייט דער שרעקליכער קאָרסיקאָנער מיט א שארפען מעסער אין האנד. יעדער גערויש פון דיא בוימער איז געווען פאר מיר א שפיעז אין הארצען.

ענדליך האב איך אָנגעפאנגען צו גראָבען... אבער מיין ארבייט איז געווען

אומויסט: איך האב דאס קינד ניט געפונען. איך האב איבערגעראיעט דעם גאנצען נאָרטען... ניטאָ! דער שווייס פון שרעק און פון מיעדקייט האט פון מיר געגאָסען טייר לענווייז... איך האב דיא קעסטעל ניט געפונען....
— אָה! האט מאַדאָם דאָנגלאַר אויסגערופען, עס איז געווען פון וואס משוגע צו ווערן!

— איך האב דאן איינגעזעהען, אז דער קאָרסיקאָנער האט דיא קעסטעל צוגע-
זומען. א שוידער איז אריבער איבער מיין לייב. צו וואָס האט דער מאַן צוגענומען דעם
מת? האב איך געקלערט. ניט אנדערס, אז צו האבען געגען מיר א בייטש. מיין מוח
האט זיך מיך איבערגעקעהרט. א גאנצען יאָהר האב איך ניט געלעבט. איך האָב אלץ
ערווארטעט א שרעקליכע קלאַגע געגען מיר. דאן איז מיר נאך א פיעל שרעקליכער
געדאנקען אריין אין קאָפּ. מען האלט ניט א גאנצען יאָהר א טויטען קערפער ביי זיך,
זען מען וויל קלאַגען. אפשר איז דאס קינד גארניט געווען טויט!
מאָדאָם דאָנגלאַר האט ארויסגעשטויסען א שרעקליכען געשריי און האט אָנגע-
האפט ווילפאָר'ס האנד:

— מיין קינד האט געלעבט! האט זיא אויסגערופען. איהר האט בעגראָבען מיין
לעבעדיגען קינד, מיין הערר! איהר זייט ניט געווען זיכער, אז ער איז געווען טויט און
איהר האט איהם בעגראָבען!... אַך!...
מאָדאָם דאָנגלאַר האט זיך אויפגעשטעלט געגען דעם קעניגליכען פראָקוראָר און
האט איהם אָנגעקוקט מיט א דראָהענדען בליק.
— וואס ווייס איך? האט דער פראָקוראָר געענטפערט מיט א פערצווייר
פעלטען טאָן.

— אַך! מיין קינד, מיין אָרימעס קינד! האט דיא באַראָנעסע אויסגערופען
אנידערפאלענדיג אין טשער און פערשטיקענדיג איהר יאָמערן מיט א טיכעל.
ווילפאָר איז געקומען צו זיך. ער האט איינגעזעהען, אז ער מוז דאָ אָפּווענדען
דעם שטורעם פון מוטער ליעבע, וועלכער האט זיך געקליבען ארום זיין קאָפּ. ער האט
איהר געמוזט געבען צו פיהלען דעם שרעק, וועלכען ער האט געטראָגען.
— יעצט פערשטייט איהר, האט ער געזאגט, זיך שטעלענדיג געגען איהר, מיט
א שטילער שטימע, אז אויב דיא זאך איז אזוי, זיינען מיר פערלאָרען. דיעס קינד לעבט,
און איינער ווייס, אז ער לעבט. און ער האט אונזער סעקרעט. און ווייל מאָנטע
קריסטאָ רעט פון איין אויסגעגראָבענעם קינד, האט ער דעם סעקרעט.
— אָה, אונגליק! אונגליק! האט מאַדאָם דאָנגלאַר געמורמעלט.
ווילפאָר האט דערויף געענטפערט מיט א ברומען.
— אָבער וואס איז מיט דעם קינד! האט דיא פערצווייפעלטע מוטער אויס-
גערופען.

— אָה! וויא האב איך איהם געזוכט! האט ווילפאָר געזאָגט ברעכענדיג דיא
הענד. אָה, וויפיעל מאָל האב איך איהם גערופען אין דיא לאנגע שלאַפלאָזע נעכט!
וויפיעל מאָל האב איך זיך געוואונשען צו געבען מיין גאנצען פערמעגען פאר דיעזע געד-
היימינים.... איך האב ניט געקענט רעכענען, אז דער קאָרסיקאָנער האט אריינגעוואָרפען

דעם קינד אין טייד, און איך בין גענאנגען אין פינדעל הויז. דארטען האב איך טאקע אויסגעפונען, אז דעם 20 סעפטעמבער איז דארטען אנעדערנעלייגט געוואָרען א קינד. נאך דער וועג האב איך דערקענט, אז דאס איז געווען אונזער קינד.

— אלזאָ מיין קינד איז ניט טויט! האט דיא באַראַנעסע אויסגערופען מיט גרויסע פרייד. און איהר זאגט עס מיר אזוי! וואו איז ער? וואו איז מיין קינד?

— וואס ווייס איך? גלויבט איהר, אז איך בין געווען רוהיג דיא נאנצע צייט. צוואנציג לאנגע יאהר האב איך ניט גערוהט. . . . קען איך בעשרייבען אלע קוואלען וואָס איך האב אין דיזער צייט אויסגעליטען! . . . איך בין מיעד געוואָרען זוכענדיג. אָבער יעצט וועל איך אָנפאנגען צו זוכען מיט מעהר היץ, צייט דיזער מאָנטע קריסטאָ האט מיך אָן דעם דערמאָנט. . . . האט איהר בעמערקט דיא אויגען פון דיזען מאָן, ווען ער האט צו אונז געשפראָכען? . . . וועל! יעצט ווייס איך וואָס איך האב צו טאָן. איידער אכט טאָג וועלען סערגיין וועל איך וויסען ווער דער מאָנטע קריסטאָ איז, פון וואנען ער קומט און וואוהיין ער גייט, און פאר וואָס ער רעט צו אונז מן אויסגעגראָבענע קינדער. ווילפאָר האט אויסגעזעט דיא ווערטער מיט א טאָן, וועלכער וואלט געמאכט שוידערן דעם גראַף מאָנטע קריסטאָ, ווען ער וואלט איהם געהערט. דערמיט האט זיך געענדיגט זייער אונטערריידונג.

27טער קאפיטעל.

דער פראַקוואַר ווילפאָר זוכט.

אין דענזעלבען טאָג. ווען מאַדאָם דאָנגלאַר איז געווען ביי דעם פראַקוואַר, איז אַלבערט מאַרסערף געקומען צו מאָנטע קריסטאָ איהם איינלאָדען אויף א זומער באַל, וועלכען זיין מוטער גיט דען נעכסטען שבת. נאך א לענגערן געשפראַך האט איהם דער גראַף פערשפראַכען צו קומען.

ווילפאָר האט געהאלטען וואָרט, ווען ער האט געזאגט צו מאַדאָם דאָנגלאַר, אז ער וועט זוכען צו ערפאהרען ווער דער גראַף מאָנטע קריסטאָ איז. דענזעלבען טאָג האט ער געשריבען צו א געוויסען הערר באַווייל, וועלכער איז פריהער געווען א געפענגעניס אינספעקטאָר און יעצט האט ער געהאט א העכערען פלאַץ אין דער געהיים פּאָליציי, אז ער זאל זיך ערקונדיגען ווער דער גראַף מאָנטע קריסטאָ איז. צוויי טעג שפעטער האט ווילפאָר בעקומען פּאָלגענדיגן בריעפעל:

„דיא פּערזאָן, וועלכע מען רופט גראַף מאָנטע קריסטאָ, איז גוט בעקאנט פון לאַרד ווילמאָר, א רייכען פרעמדען, וועלכען מען זעהט צייטען ווייז איי פאַרזי און געפינט זיך יעצט דאָ. ער איז אויך גוט בעקאנט פון דעם גייסטליכען בוזאָני, וועלכער איז זעהר בעריהמט אין אַריענט דורך זיינע גרויסע וואלטהאטען.“

ווילפאָר האט געגעבען א בעפעהל, אז מען זאל גיט נאכפארשען ווער דיא צוויי פּערזאָנען זיינען. אויף מאַרזען אווענד איז זיין בעפעהל אויסגעפיהרט געוואָרען, און ער האט בעקומען דעם ענטפער:

„דער גייסטליכער בוזאָני האט נאר געוואוינט איין מאָנאט אין פאַרזי. זיין

וואָהנונג איז געווען אין א קליין הייזעל הינטער דער קירכע סענט־סופיס. דאן איז געווען א גענויע בעשרייבונג פון דיא צימערן, אין דיא גאנצע הויז. ווען א גאסט פלעגט קומען פלעגט ערשט דער לאקיי קוקען דורכ'ן פענסטערל און פלעגט אריינלאָזען מענשען, וועלכע ער האט געפונען פאר נייטיג.

וואָס אָנבעטרעפט דעם לאָרד ווילמאָר, האט ער געוואוינט אין דער פאָנטיין גאָס און האט פיינט געהאט צו ריידען פראַנצויזיש.

אזוי ווייט זיינען געווען דיא ערקונדיגונגען איבער דיא צוויי פערזאָן, פון וועלכע ווילפאָר האט פערלאנגט צו וויסען.

אויף מאָרגען נאך דיזע ערקונדיגונגען איז א מאָן ארויסגעגאנגען פון ווילפאָר און איז געגאנגען צום גייסטליכען בואָנ'ס הויז. ער האט אָנגעקלאפט און א לאַקיי האט איהם געענטפערט. אז דער גייסטליכער איז יעצט ניט צו הויז און ער וועט ערשט זיין אבענד אין דערהיים. דער מאָן איז אוועקגעגאנגען און האט געלאזען פאר'ן גייסטליכען א צעטעל. אבענד איז דער מאָן וויעדער געקומען און דער לאַקיי האט איהם אריינגע־פיהרט אין בואָנ'ס צימער.

דער גייסטליכער איז געזעסען אָנגעטאָן אין זיינע גייסטליכע קליידער און האט געטראגען אויפ'ן קאָפּ א קאָפּשאַץ וויא דיא מאָנאָכען טראָגען זיי.

— האב איך דיא עהרע צו ריידען מיט העררן בואָנ'ני? האט דער גאסט געפרעגט.

— יא, מיין הערר, האט דער גייסטליכער געענטפערט, און איהר זייט דיא פערזאָן, וועלכע דער הערר באַוויל האט מיר געשיקט?

— גאנץ ריכטיג, מיין הערר.

דער גייסטליכער האט ארויפגערוקט זיינע גרויסע ברילען, וועלכע האבען ניט נאר פערדעקט זיינע אויגען, זאָנדערן זיינע ברעמען אויך, און האט געמאכט א צייכען צום מאָן, אז ער זאל זיך זעצען.

— אַלזאָ מיין הערר, האט דער גייסטליכער געזאגט, וואס ווינשט איהר פון מיר?

— איך בין געשיקט געווארן צו אייך פון דעם פאָליציי שעף מיט א פראגע. איהר זייט בעקאנט פאר א העכסט אָרענטליכע פערזאָן, און דער פאָליציי שעף האָפט, אז איהר וועט דערציילען ריכטיג וואָס מען בעט פון אייך.

— א חוץ אזעלכע זאכען, מיין הערר, וועלכע היינגען אָפּ פון מיין געוויסען. איהר ווייסט, אז איך בין א גייסטליכער, און אז איינער איז זיך פאר מיר מתודה א סוד, דארף איך עס פאר קיינעם ניט דערציילען.

— זייט רוהיג, הערר גייסטליכער, איך וועל אייך אזעלכע פראגען ניט שטעלען. קענט איהר דעם גראַפּ מאָנטע קריסטאָ?

— איהר ווילט אודאי ריידען וועגען הערר זאָקאָנע? דען מאָנטע קריסטאָ איז קיין נאמען ניט. דער וואָס טראָגט דעם נאָמען מאָנטע קריסטאָ, הייסט זאָקאָנע.

— זאל זיין זאָקאָנע, האט דער פרעמדער געזאָגט, קענט איהר איהם גוט?

— איך האב נאך געקענט זיין פאָטער, אז דער זון איז אלט געווען צעהן יאָהר האב איך מיט איהם צוזאמען געשפיעלט.

— און וויא קומט ער צום טיטעל גראַפּ?

- דיזען מיטעל האָט ער געקויפט, האט דער גייסטליכער געענטפערט.
— וויא גרויס זאל זיין זיין פערמעגען?
— ער זאל האבען א פיער מיליאָן.
— מען זאגט גאר, אז אזוי פיעל האט ער ציגען פון זיין קאָפיטאל?
— דאס איז ניט צו גלויבען, האב בוזאָני געזאָגט.
— האט ער פריינדע? האט יענער ווייטער געפרעגט.
— יא, דען אלע וואס קענען איהם זיינען זיינע פריינד.
— אָפער פיינדע מוז ער דאך אויך געוויס האבען?
— ער האט נאר איין פיינד.
— און וויא הייסט דיזער פיינד?
— לאָרד ווילמאָר, האט דער גייסטליכער געענטפערט.
— וואו געפינט ער זיך, דיזער לאָרד ווילמאָר?
— ער געפינט זיך יעצט אין פאריז, און וואוינט אין שאָסע ד'אָנטען.
— קען ער מיר געבען וועלכע נאכריכטען וועגען דעם הערר זאָקאָנע?
— דיא בעסטע נאכריכטען, דען זיי זיינען געווען אין איין צייט אין אינדיען.
— זייט איהר ביזי מיט דעם לאָרד ווילמאָר?
— אויך ליעב דעם העררן זאָקאָנע און לאָרד ווילמאָר האסט איהם און דערפאר זיינען מיר קאלט איינער צום אנדערן.
— הערר בוזאָני, דענקט איהר, אז דער גראַף מאָנטע קריסטאָ איז קיין מאָל ניט געווען פריהער אין פאריז?
— דאס קען אויך אייך זאגען מיט בעשטימיהייט, אז ניין, דען מיט זעקס מאָנהייט פריהער האט ער זיך ביי מיר נאָכגעפרעגט וועגען פאריז.
— יעצט האב אויך ביי אייך צו פרעגען נאך איין זאך. און אויך בעט אויך אין נאָמען פון דער עהרע און מענשהייט, אז איהר זאלט מיר ריכטיג ענטפערן.
— פרעגט, מיין הערר, האט בוזאָני געזאָגט.
— ווייסט איהר צו וועלכען צוועק דער גראַף מאָנטע קריסטאָ האט געקויפט א הויז אין אַטויל?
— געוויס, האט בוזאָני געענטפערט, ער וועט דאָרטען בויען א האָספיטאל פאר גייסטעס קראַנקע.
— דערויף האט דער גייסטליכער געמאכט א צייכען, אז ער וויל שוין בלייבען אליין.
— דער פרעמדער האט פערשטאנען דעם וואונק און האט זיך אויפגעהויבען. ער האט נאך געפרופט צו ריידען עטליכע ווערטער, ביז דער גייסטליכער האט איהם צוגעפיהרט צו דער טהיר. דער פרעמדער האט געגריסט און איז ארויסגעגאנגען. ער האט זיך אריינגעזעצט איז זיין וואָגען און איז געפאָהרען צו ווילפאָר'ס הויז.
— א שטונדע שפעטער איז דער וואָגען וויעדער ארויסגעפאָהרען און איז געפאָהרען אין פאָנטיין גאָס, וואו לאָרד ווילמאָר וואוינט. דארטען האט מען איהם געזאָגט, אז לאָרד ווילמאָר וועט ערשט זיין צו הויז צעהען א זייגער אבענד. דער שליח פון פאָליציי

שעה איז געקומען צו דיזער צייט נאך א מאל און א דיענער האט איהם אריינגעפיהרט אין הויז.

לאָרד ווילמאָר איז געווען א מאַן פון מיטעלער גרויס; ער האט געטראָגען לייכטע געלע באַקענבארדען און האט געטראָגען האלב גראַע האָר אויפ'ן קאָפּ. געקליידעט איז ער געווען עכט ענגליש.

ווען דער פרעמדער איז אריינגעקומען, האט צו איהם ווילמאָר גלייך געזאגט, א ער רעט ניט קיין פראנצויזיש. נאר אויב ער וויל קען ער צו איהם ריידען פראנצויזיש און ער וועט איהם ענטפערן אין ענגליש. יענער האט איהם געענטפערט, אז ער קען ריידען צו איהם ענגליש, דען ער שפרעכט ענגליש אזוי גוט וויא זיין מוטער שפראך. דאן האבען זיך אָנגעפאנגען דיא פראגען, וועלכע זיינען געווען כמעט דיא זעלבע וויא ביי בוזאני.

אבער אזוי וויא לאָרד ווילמאָר איז געווען א פיינד פון מאַנטע קריסטאָ, האט ער דערציילט א לענגערע געשיכטע פון מאַנטע קריסטאָ'ס לעבען. נאך זיין דערציילונג, איז מאַנטע קריסטאָ איינגערעטען אין דיענסט, אלס צעהן יעהריגער באַי, צו א קליין נעם אינדיאנישען פירסט, וועלכער האט געקעמפט געגען ענגלאַנד. דארטען האט ער געקעמפט געגען איהם (ווילמאָר) און איז געפאנגען געוואָרען. ווען זאקאָנע איז געד פיהרט געוואָרן אין ענגלאַנד איז ער ענטלאָפען אויפ'ן וועג. דאן האבען זיך אָנגעפאנד גען זיינע ריזען אבער דער וועלט און זיינע דוועלען. אין יענער צייט האבען זיך אָנגעד פאנגען דיא אויפשטאנדען אין גריכענלאַנד. ער האט אין גריכענלאַנד געדיענט. אין יענער צייט האט ער ענטדעקט א זילבער מינע אין דיא בערג פון טהעסאליע. שפעטער האט ער געבעטען ערלויבניס דיא מינעס אויסצוארבייטען און דער קעניג אַטהאָן האט עס איהם ערלויבט. דערפון האט ער בעקומען א פערמעגען, וועלכער האט איהם געבראכט ווייניגסטענס צוויי מיליאָן צינוען א יאָהר.

— ווייסט איהר אבער צו וואס ער איז געקומען אין פאריז? האט דער גאסט געפרעגט.

— ער וויל דאָ שפעקולירען, האט לאָרד ווילמאָר געענטפערט. ער קלערט צו בויען אייזענבאהנען און טעלעגראַפען.

— וויפיעל פערצעהרט ער א יאָהר? האט דער שליח פון פאליציי שעפ געפרעגט.

— אָה, העכסטענס פינף, זעקס הונדערט טויזענד פראַנק א יאָהר, האט ווילמאָר געזאָגט.

עס האט געשיינט, אז דער ענגלענדער האט ניט געהאט וואס צו זאָגען אויף דעם גראַף, אלס ער איז א קאָרגער.

— ווייסט איהר צו וועלכען צוועק זיך האט געקויפט דיא הויז און אַטויל?

— אָ, יא! ער איז א גרויסער ספעקולאנט. איהם חלומט זיך, אז אין דעם גאָרטען פון דיזער הויז געפינט זיך א קוואַל פון הייל-וואַסער. ער האט שוין איבערגעגראָבען דעם גאנצען גאָרטען און האט נאך דערווייל ניט געפונען. איהר וועט זעהען, אז ער וועט נאך אויפקויפען דיא ארומיגע הייזער אויך און וועט זיי גראַבען. אזוי וויא איך בין איהם א גוטער פריינד, וואלט איך וועלען זעהען, אז אין זיין אייזענבאהן, טעלעגראַף און הייל-

וואסער אונטערנעהמונג זאל ער אריינבראָקען זיין נאנצען קאָפיטאַל און זאל ארויס מיט'ן בייטשעל. און איך האָף אז עס וועט אזוי זיין.

— און פאר וואס זייט איהר אין כעס אויף איהם? האט דער פרעמדער געפרעגט.

— ער האט א מאָל פערפיהרט א פרוי פון מיינעם א פריינד.

— פאר וואס'זשע זוכט איהר ניט צו נעמען נקמה אָן איהם?

— איך האב מיך שוין מיט איהם דריי מאָל געשלאָגען. דעם ערשטען מאָל האט

ער מיר צובראָכען דעם אָרעם; דעם צווייטען מאל האט ער מיר דורכגעשטאָכען דיא לונג, און דעם דריטען מאָל האט ער מיר געמאכט דיזע וואונד.

דערביי האט דער ענגלענדער צוריקגעשלאָגען דעם קאָלנער פון זיין העמד און

האט בעוויזען אויפ'ן האלז א לאנגען שניט ביז דעם אויער, וועלכער האט געשיינט צו זיין נאך פריש.

זעהט איהר שוין פאר וואס איך האָס איהם? האט לאָרד ווילמאָר געזאגט. און

איך האָף נאך, אז ער וועט שטארבען פון מיין האַנד.

דאס איז אלעס וואס דער גאסט האט געוואלט וויסען, אָדער וואס ער האט

געקענט ערווארטען פון דעם ענגלענדער. ער האט זיך אויפגעהויבען און האט בעדאנקט דעם לאָרד און האט גענומען אָפשיעד פון איהם.

אזוי באלד וויא דיא טהיר האט זיך פערמאכט הינטער דעם שליה, איז לאָרד

ווילמאָר אריין אין זיין שלאָף צימער, און אין אייניגע מינוטען האט ער אראָפגעוואָרפען

פון זיך דיא בלאַנדע האָר מיט דיא באַקענבארדען, דיא פאלשע וואַנצעס און דעם שניט

פון האלז און איז ערשיענען אין דיא שווארצע האָר מיט'ן בלייכען פנים און דיא ווייסע

ציין פון גראַף מאַנטע קריסטאָ.

עס איז וואָהר, אז דער וואס האט פערלאָזען מאַנטע קריסטאָ, איז ניט געווען קיין

שליח פון דעם פּאָליציי שעה, — עס איז געווען ווילפאָר אליין.

דער פראָקוראָר איז געווען א ביסעל בערוהיגט נאך זיינע בעזוכע ביי בוזאָני און

לאָרד ווילמאָר. ער האט שוין געשלאָפען רוהיגער דיזע נאַכט.

28 מער קאָפיטעל.

ד ע ר ב א ל

עס איז געווען דער הייסטער טאָג אין מאַנאָט יולי. עס איז געווען שבת און אין

דיזען טאָג איז געווען דער באל ביי דעם גראַף מאָרסערף. דער גאנצער האַטעל און דער

גאָרטען איז געווען גרויסארטיג אויסגעפּוצט. געגען צעהן א זיינער האבען זיך אָנגעפּאנִי

גען צו פּערזאמלען דיא געסט.

ווען אַלבערט האט עמפּפּאנגען מאַדאם דאַנגלאַר און איז מיט איהר געגאנגען

דורכ'ן זאל, האט זיא עפעס געזוכט מיט דיא אויגען.

— וואָס זוכט איהר? האט אַלבערט געפרעגט מיט א שמייכעל.

— וועט איהר דען ניט האבען היינטיגען אבענד דעם גראַף מאַנטע קריסטאָ?

— זיעבענצעהן! האט אַלבערט געזאגט.

— וואס ווילט איהר דערמיט זאָגען?

- איך וויל זאגען, אז עס גייט גוט, האט אלבערט געזאָגט לאַכענדיג. איהר
זייט דיא זיעבענצעהנטע פּערזאָן וועלכע שטעלט מיר דיזעלבע פּראָגע... דער גראַף
מאכט נאָנץ גוט... איך מוז איהם אָפּגעבען מיין קאָמפּלימענט...
— און איהר ענטפּערט אלעמען אזוי וויא מיר?
— אָה, ריכטיג, איך האב אייך ניט געענטפּערט. זייט רוהיג, מאַדאַם, מיר וועלען
האבען דעם בעריהמטען מאַן.
— זעהר גוט. יעצט לאָזט מיך און גייט צו מאַדאַם ווילפּאַר, וועלכע האט אויפֿ-
געמאכט דעם מונד עפעס צו פרעגען.
— איך וועט, האט זיא אלבערט אונטערבראַכען, אז איך ווייס וואס איהר ווילט
מיך פרעגען?
— אזוי? נו, טרעפט, האט מאַדאַם ווילפּאַר געזאָגט.
— איהר האט מיך געוואָלט פרעגען, אויב גראַף מאַנטע קריסטאָ וועט קומען?
— עס הייבט זיך נאר ניט אָן! איך האב אייך געוואָלט פרעגען, אויב איהר
האט געהאט נייעס פון הערן ד'עפיניי?
— יא, איך האב נעכטען ערהאלטען פון איהם א בריעף, אז ער קומט.
— גוט. יעצט וואס איז מיט דעם גראַף מאַנטע קריסטאָ?
— ער וועט קומען, זייט רוהיג.
— ווייסט איהר, אז ער האט אנאנדער נאָמען וויא מאַנטע קריסטאָ?
— ניין, איך האב עס ניט געוואוסט.
— וועל! ווייס איך מעהר פאר אייך; ער הייסט זאַקאָנע און איז פון מאַלטע
און איז א זון פון א שיף אייגענטימער.
— איהר ווייסט, האט אלבערט געזאָגט, ווען איהר וועט עס אויבען דערציילען
וועט איהר האבען גרויסען ערפּאָלג.
— ער האט געדינט אין אינדיען און האט דארטען אויסגעגראַפּען א זיכער
מינע, און איז געקומען אין פּאַריז אויסצוגראַבען הייל-וואַסער אין אַטויל.
— וועל! האט אלבערט געזאָגט, דאס איז ווירקליך נייעס! ערלויבט איהר מיר
דאס צו דערציילען פאר אנדערע?
— יא, אָבער ביסלעך ווייז און איהר זאלט ניט זאגען, אז עס קומט פון מיר.
— פאר וואס? האט אלבערט געפרעגט.
— ווייל עס איז כמעט א געכאפטער סעקרעט.
— פון וועמען? האט אלבערט געזאָגט.
— פון דער פּאָליציי, האט מאַדאַם ווילפּאַר געענטפּערט.
— דען איז דויע נייעס בעשפּראַכען געוואָרען...
— נעכטען אבענד ביי דעם פּאָליציי שעה, פּאַריז איז ערשטוינט געגען זיין אויב
געהייערן רייכטהום, און דיא פּאָליציי האט גענומען נאָכצוזוכען ווער דער גראַף איז.
— וועל! עס האט מעהר ניט געפּעהלט וויא צו אַרעטירען דעם גראַף אלס
וואַגאַבונד, ווייל ער איז זעהר רייך.

— וועל! עס וואלט געקענט זעהר לייכט פאסירען, ווען מען וואלט ניט בעקומען וועגען איהם גוטע ערקונדיגונגען.

— אַרימער גראַף! און ווייס ער כאָמט אין וועלכער געפאהר ער האט געשוועבט?

— איך גלויב ניט, האט מאַדאָם ווילפאָר געענטפערט.

— דאָן וועט עס זיין זעהר נייטיג, איהם דאס אָנצוואַגען. און איך וועל עס טאָן

אזוי באלד וויא ער וועט קומען.

אין דיזען מאָמענט איז אריינגעקומען א שיינער יונגער מאַן, וועמען אַלבערט האט

גערייכט דיא האַנד.

— מאַדאָם, האט אַלבערט געזאגט, איך האב דיא עהרע אייך פאַרצושטעלען

הערן מאַקסימיליאַן מאָרעל, גוואַרדיע קאַפיטאַן, איינעס פון דיא גוטע און איבערהויפט פון אונזערע בראַווסטע אָפיצערען.

— איך האב שוין געהאט דיא עהרע צו זעהען דעם הערן אין אַטויל ביין גראַף

מאַנטע קריסטאָ, האט מאַדאָם ווילפאָר געענטפערט מיט קאַלמקייט.

דיזער ענטפער און איבערהויפט איהר קאַלמער טאָן האט פערקלעמט מאָרעל'ן

דיא האַרץ, דערפאר האט ער אבער אויך געהאט א בעלאַהנונג; אין א ווינקעל פון א

טהיר איז געשטאנען א שיינע און א ווייסע פיגור, וועלכע האט אויף איהם געקוקט און

האט צוגעטראָגען א בלוס צו דיא ליפּען.

דיזער גרוס איז געווען אזוי פערשטאנען פון מאָרעל, דאס ער האט מיט דענזעל-

בען אויסדרוק פון דיא אויגען צוגעטראָגען דיא טיכעל צום מויל. א וויילע זיינען זיי אזוי

געשטאנען פערטיפט איינער אין דעם אנדערענס אויגען, וואו אזוי פיעל ליבעע האט זיך

אָפגעשפּיעגעלט.

ווער ווייס וויא לאנג זיי וואלטען געווען אזוי פערטיפט אין זייער ליבעע, ווען

מאַנטע קריסטאָ וואלט אין דיזער מינוט ניט אריינגעקומען.

איבעראַל וואו דער גראַף איז אריינגעקומען האט ער געמאכט א גערודער מיט זיין

ערשיינען. דאס איז ניט געווען זיין איינפאכער שווארצער קאַסטיום, וועלכער האט צו

געצויגען דעם בליק, דאס איז געווען זיין מאַטע געזיכטס פארב, זיינע פעך שווארצע

האַר; דאס איז געווען זיין ריינע און רוהיגע געזיכט; דאס איז געווען זיין טיעפער און

טרויעריגער בליק; ענדליך איז עס געווען זיין שיינער מונד, וועלכער האט לייכט אָנגעד

נומען איין אויסדרוק פון פּראכטונג און האט געמאכט, אז אלע אויגען זאלען קוקען

אויף איהם.

עס האט געקענט געפען שענערע מענער פאר איהם, אבער עס איז געוויס ניט

געווען אזעלכע, וועלכע זאלען האבען זיין זאָנדערבאַרע אנציעהונגס קראַפט. אלעס אין

דעם גראַף האט עפעס געוואלט זאגען און אלעס אין איהם האט זיך געהאט זיין

ווערטה; דען דיא געוואנהייט פון זיין ניצליכען דענקען האט געגעבען זיין פנים איין

אויסדרוק פון אונפערנלייכליכער ענטשלאָסענהייט.

אונטער דעם בליק פון אלעמעס אויגען און אלעמען לייכט גריסענדיג, איז דער

גראַף צוגעגאנגען ביז צו מאַדאָם מאָרסערף, וועלכע איז געשטאנען לעבען א קאַמין

געשטעלט מיט בלומען און האט זיך פאַרברייטעט איהם צו עמפּפאנגען.

זיא האט איהם בעגענענט מיט א געמישטען שמייכל, ווען ער האט איהר געגריסט. אָהן צווייפּעל, האט זיא געגלויבט, אז דער גראַף וועט צו איהר ריידען, און ער פון זיין זייט האט געגלויבט, אז זיא וועט צו איהם אָנפאנגען צו ריידען; און אזוי זיינען זיי ביידע געבלעבען שטום. זיי האבען זיך נאר געגריסט און מאַנטע קריסטאָ האט זיך געווענט צו אַלבערט'ן, וועלכער איז צו איהם צוגעגאנגען מיט אַפּענע אַרעמס. — איהר האט געזעהען מיין מוטער? האט אַלבערט געפרעגט.

— איך האב געהאט דיא עהרע זיא יעצט צו בעגריסען, האט מאַנטע קריסטאָ געענטפערט, אָבער איך האב נאך ניט בעמערקט אייער פאָטער.

— אָן דאָרטען איז ער. ער רעט איבער פּאָליטיק מיט אייניגע העררען. אין דיזען מאַמענט האט מאַנטע קריסטאָ דערפיהלט א האנד אויף זיין ארעם; ווען ער האט זיך אומגעדרייט, האט ער דערזעהען דאָנגלאַר לעבען זיך.

— אָה, דאס זייט איהר, באַראָן, האט ער געזאָגט.

— פאר וואס רופט איהר מיך באַראָן? האט דאָנגלאַר געזאגט. איהר ווייסט דאך גוט, אז איך האלט ניט פון מיין טיטעל. עס איז ניט אזוי וויא איהר, יונגער גראַף, האט ער געזאָגט צו אַלבערט'ן; איהר האלט זעהר פּיעל פון אייער טיטעל, ניט וואָהר? — געוויס, האט אַלבערט געענטפערט, דען ווען איך וואלט ניט געווען קיין גרעפּיל, וואלט איך געווען א נאַרניט, אבער ווען איהר וועט פּערלירען אייער טיטעל, וועט איהר נאך בלייבען א מיליאָנער.

— אין דאס שיינט מיר איז דער בעסטער טיטעל אין דער גאנצער וועלט, האט דאָנגלאַר געזאגט.

— ליידער, האט מאַנטע קריסטאָ געזאגט, איז מען ניט עוויג א מיליאָנער; א בעווייז דערפון זיינען דיא מיליאָנערן פראַנק און פּולמאַן פון פראַנקפורט, וועלכע האבען באַנקראַטירט.

— אזוי? האט דאָנגלאַר געזאגט בלייך ווערענדיג.

— געוויס, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט. איך האב היינט ערהאלטען דיזע נאַכריכט. איך האב ביי זיי געהאט אונגעפּעהר א מיליאָן. אבער איך האב שוין אַפּענע נומען מיין געלד מיט א מאַנאַט פריהער.

— אַך! האט דאָנגלאַר אויסגערופּען, און איך האב ביי זיי געהאט צוויי הונדערט טויזענד פראַנק!

— וועל! האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט, אייערע צוויי הונדערט טויזענד פראַנק וועלען גיין צו יענע....

— שאַט! האט דאָנגלאַר געזאָגט, רעט ניט דערפון.... און זיך איינבויענדיג צום גראַף... איבערהויפט פאר'ן יונגען קאַזאַלקאַנטי, האט דער באַראָן צוגעזעצט ווארפענדיג א שמייכל צו דעם יונגען מאַן, וועלכער איז געשטאנען פון ווייטענס.

אַלבערט איז צוגעגאנגען צו זיין מוטער און דאָנגלאַר האט פּערלאָזען דעם גראַף און איז צוגעגאנגען צו אַנדערע קאַזאַלקאַנטי.

דיא היין איז געווארען שטאַרק אין זאל און מאַנטע קריסטאָ האט אַפּגעווישט דעם שווייס, וועלכער האט גערונען פון זיין שטערן. דייענער זיינען ארומגעגאנגען מיט

פרוכטען און אייז קרים, אָבער ער איז אָפגעטראָטען צוריק, ווען א דיענער האט איהם עפעס אָנגעבאָטען.

מאָדאָם מאָרסערף האט ניט אראָפגעלאָזען קיין אויג פון מאָנטע קריסטאָ. זיא האט געזעהען וויא ער האט ניט געוואלט נעמען גארניט פון דיא דיענער און האט אפילו בעטראכט דיא בעוועגונג, וועלכע ער האט דערביי געמאכט.

— אַלבערט, האט זיא געזאָגט, האסטו עפעס בעמערקט?

— וואָס, ליעבע מוטער?

— אז דער גראָף האט קיין מאָל ניט געוואלט עסען ביי דיין פאָטער?

— יא, אבער ער האט געגעסען ביי מיר, ווייל דורך דיזען מאָל עסען האט ער

געמאכט זיין איינטריט אין דער פאַרזיער געזעלשאפט.

— ביי דיר איז ניט ביי דיין פאָטער, האט מערסעדעס געמורמעלט, און דען בעד

טראכט איך איהם יעצט צייט ער איז דאָ. ער האט נאך גארניט גענומען אין מונד.

— דער גראָף איז זעהר צוריקגעהאלטען, האט אַלבערט געזאָגט.

מערסעדעס האט טרויעריג געשמייכעלט.

— ניי צו איהם צו, מיין זון, און ביי דעם ערשמען דיענער, וועלכער וועט פערבייגיין

מיט פרוכטען, זאלסטו צו איהם צושטיין, אז ער זאל נעמען.

— צו וואס איז דאס, ליעבע מוטער?

— טו מיר דעם געפאלען, אַלבערט, האט מערסעדעס געזאָגט.

אַלבערט האט א קוש געטאָן דער מוטער'ס האנד און איז צוגעגאנגען צום גראָף.

א דיענער איז פערבייגעגאנגען מיט א פלאַטע, און זיא האט געזעהען וויא אַלבערט

האט פון דער פלאַטע גענומען אייז קרים און האט עס דערלאנגט דעם גראָף, אבער

דיזער האט זיך ענטשיידען ענטזאגט צו נעמען.

אַלבערט איז צוגעגאנגען צו זיין מוטער; זיא איז געווען זעהר בלייך

— וועל! האט זיא געזאָגט, זעהסטו, אז ער האט זיך ענטזאגט.

— יא; אָבער וואס קען דאס דיך אינטערעסירען?

— דו ווייסט, אַלבערט, אז דיא פרויען זיינען זאָנדערבאַר. איך וואלט געהאט

פערגעניגען, ווען דער גראָף וואלט עפעס געגעסען ביי מיר און ווען עס זאל אפילו נאר

זיין א קערנדעל פון א גראַנאַט. אפשר איז ער ניט געוואוינט מיט דיא פראַנצויזישע

זימען, אדער אפשר וואלט ער וועלען אנאנדער זאך צום עסען?

— ניי, ליעבע מוטער! איך האב איהם געזעהען אין איטאליען עסענדיג פון אלעס.

אָהנע צווייפעל איז ער היינטיגען אבענד ניט גוט אויפגעלייגט.

— אפשר געפעלט איהם ניט דיא וואַרעמקייט אין זאָל? האט דיא גרעפין

געזאָגט.

— איך גלויב ניט, דען ער האט געפרעגט פאר וואס מען האט ניט געעפענט

דיא לאָדענס פון דיא פענסטער.

— וועל! מיט דעם גלויב איך, וועל איך וויסען אויב זיין צוריקהאלטונג איז א

בעשלאָסענע זאך אדער ניט. און זיא איז ארויס פון זאל.

אייניגע מינוטען שפעטער האבען זיך דיא לאָדענס געעפענט און מען האט גע-

קענט אריינקוקען אין דעם שיין בעלייכטעטען גארטען. אלע האבען ארויסגעשטויסען א געשריי פון פרייד, ווען זיי האבען דע-פיהלט דיא פּרעכטיגע לופט פון גארטען, וועלכע האט אריינגעשטראַמט דורך דיא אָפּענע פענסטער.

אין דיזען מאָמענט איז ערשיענען מערסערעס און איז געווען נאך בלייכער וויא פריהער, אבער איהר געזיכט האט געטראָגען א פעסטע ענטשלאַסענהייט. זיא איז גע- נאנגען גלייך צו א גרופע, וואו איהר מאַן האט זיך געפונען.

— צו וואס האלט איהר אָפּ דיא העררען דאָ, הערר גראַף, האט זיא געזאָגט צו איהר מאַן, זאָלען זיי גיין אין גארטען געניסען פרישע לופט. און דאן זיך ווענדענדיג דינ צו מאָנטע קריסטאָ:

— הערר גראַף, האט זיא געזאָגט, מאכט מיר דיא עהרע און ניט מיר אייער אָרעם.

דער גראַף איז שיעור ניט אומגעפאלען פון דיזע איינפאכע ווערטער; דאן האט ער א וויילע בעטראכט מערסערעס. דיזע וויילע האט מעהר ניט געדויערט וויא דער שיין פון א בלייך, און פון דעסטוועגען האט עס געשיינט פאר דיא גרעפין אז עס האט געדויערט א יאָהרהונדערט, אזוי פיעל געדאנקען האט מאָנטע קריסט אריינגעלייגט אין דיזען איינציגען בליק.

ער האט אנגעבאָטען דיא גרעפין זיין אָרעם; זיא האט זיך אויף איהם אָנגעלעהנט און ביידע זיינען ארונטערגעגאנגען דיא טרעפ צום גארטען. הינטער זיי זיינען דורך אנאנדער טרעפ ארונטער א צוואנציג געסט געניסען פריש לופט.

מאָדאָס מאָרסערף האט צוגעפיהרט מאָנטע קריסטאָ צו א פּלאַץ פון געדיכטע בוימער.

— עס איז זעהר וואָרעם אין זאָל, ניט וואָהר, הערר גראַף? האט זיא געזאָגט.
— יא, מאָדאָס, און אייער איינפאל אויפצומאכען דיא לאָדענס, איז איין אויס- געצייכענטער.

ווען ער האט געענדיגט דיזע ווערטער, האט דער גראַף בעמערקט אז מערסערעס האנד האט געציטערט.

— אָבער איהר, מיט דיזער לייכטער קלייד און נאָקעטען האַלו, וועט אייך ניט זיין קאַלט? האט ער געזאָגט.

— ווייסט איהר וואוהין איך פיהר אייך? האט דיא גרעפין געזאָגט, ניט ענטפער- רענדיג אויף זיין פּראָגע.

— ניין, מאָדאָס, האט ער געענטפערט; אבער איהר זעהט דאך, אז איך מאַך קיין ווידערשטאָנד.

— אָן, אין יענעם הויז גארטען, וועלכען איהר זעהט.
דער גראַף האט בעטראכט מערסערעס, אזוי וויא ער וואָלט איהר געוואלט עפעס פרעגען; אבער זיא איז געגאנגען ווייטער און האט גאָרניט געזאָגט; מאָנטע קריסטאָ איז אויך געבליבען שטום.

זיי זיינען צוגעגאנגען צו דער אראנזשערייע, וועלכע איז געווען אָנגעפיהלט מיט

דיא טייערסטע פירות, וועלכע ווערן צייטיג אין מאָנאט יולי אונטער דיא בעשטימטע וואַרעמקייט אין אַ הויז גאַרטען.

דיא גרעפֿין האט אָפּגעלאָזען מאָנטע קריסטאָס אָרעם און איז געגאנגען אָפּרייטען אַ בינטעל מוסקאַטנע וויינטרויבען.

— זעהט, הערר גראַף, האט זיא געזאגט מיט אזא טרויערונגען שמיכעל דאס אין איהרע אויגען האבען זיך געזעהען טרען; זעהט, איך ווייס אז אונזערע וויינטרויבען אין פראנקרייך זיינען ניט גלייך צו אייערע אין איטאַליען, אבער איהר וועט האבען נאכזיכט מיט דעם אָרימען קאַלטען קלימאַט פון אונזער לאַנד.

דער גראַף האט זיך פּערנייגט און האט געמאכט אַ טריט צוריק.

— איהר זאגט מיר אָפּ? האט מערסעדעס געזאגט מיט אַ ציטערדיגע שטימע.

— מאַדאַם, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפּערט, איך בעט אייך זעהר מיך צו ענטשולדיגען, אָבער איך עס קיין מאָל ניט קיין מוסקאַט.

מערסעדעס האט געלאָזען פאלען דעם בינטעל וויינטרויבען זיפּענדיג. אַ פראכטי פּאַלער אַבריקאַס איז געהאנגען אויף אַ צווייג פון אַ קינסטליכען בוים. מערסעדעס איז צוגעגאנגען צום בוים און האט אָפּגעפליקט דעם אַבריקאַס.

— דאָן נעמט דיזען אַבריקאַס, האט זיא געזאָגט.

אָבער דער גראַף האט געטאָן דענועלבען צייכען פון ענטזאגונג.

— אַה, וויעדער! האט זיא געזאגט מיט אזא שמערצליכען טאָן, דאס מען האט

געפיהלט, אז זיא האט פּערשטיקט דעם וויינען, — יעצט זעה איך מיין אונגליק, האט זיא געמורמעלט.

אַ לאַנגער שווייגען האט געפּאַלגט נאך דיזער טרויעריגער סצענע, און דער

אַבריקאַס האט זיך אראָפּגעקייקעלט אויף דער ערד וויא דער בינטעל וויינטרויבען.

— הערר גראַף, האט מערסעדעס וויעדער געזאגט אנקוקענדיג מאָנטע קריסטאָ

מיט אַ ווייכען בעטענדיגען בליק, עס גיבט אַ טייערע אראבישע געוואָהנהייט, וועלכע מאכט עוויגע פריינדשאפט צווישען דיא טהיילונג פון זאַלץ און ברויט.

— איך קען דיזע געוואָהנהייט, מאַדאַם, האט דער גראַף געענטפּערט, אָבער

מיר זיינען אין פראַנקרייך אין ניט אין אַראַביען; און אין פראַנקרייך איז דאָ אזוי פיעל עוויגע פריינדשאפט וויא דיא טהיילונג פון זאַלץ און ברויט.

— אָבער דאך, האט דיא גרעפֿין געזאָגט מיט אַ האסטיגע שטימע און שאַרף

אַנקוקענדיג מאָנטע קריסטאָ, קוועטשענדיג מיט פיבער זיין אָרעם אין איהרע ביידע הענד, מיר זיינען פריינד, ניט אמת?

דאס בלוט האט צוגעשטראָמט צום גראַף'ס הארץ און ער איז געוואָרען בלייך

וויא דער טויט; דאן איז איהם דאס בלוט אריין אין האלז און האט אָנגעפילט זיינע באַקען, און זיינע אויגען האבען אַרומגעבלאָזעט אייניגע סעקינדען וויא ביי אַ מענשען,

וועלכער בעקומט קאָפּ שווינדעל. ביסלעכווייז איז ער געקומען צו זיך און דאן האט ער געענטפּערט:

— געוויס זיינען מיר פריינד, מאַדאַם, האט ער ארויסגעשטאַמעלט; איפריגענס,

פאר וואס זאלען מיר עס ניט זיין?

דיוער טאָן איז געווען ווייט פון דעם, וועלכען מאַרסערף האט ערווארטעט.
זיא האט זיך אָפגעקעהרט אום ארויסצולאָזען א זיפץ, וועלכער האט געגליכען צו א
קרעכץ.

— דאַנק! האט ייא געזאָגט.

און זיא האט וויעדער אָנגעפאנגען צו ניין. אזוי זיינען זיי גענאנגען ארום גאָרטען
אָהנע צו ריידען איין איינציגען וואָרט.

— מיין הערר, האט דיא גרעפין פלוצלונג וויעדער אָנגעפאנגען, איז עס וואָהר,
אז איהר האט אזוי פיעל גערייזט, אזוי פיעל געזעהען, אזוי פיעל געליטען?

— יא, מאַרסם, איך האב זעהר פיעל געליטען, האט מאַנטע קריסטאָ גע-
ענטפערט.

— אָבער יעצט זייט איהר גליקליך?

— אָהנע צווייפעל, דען קיינער הערט מיך ניט קלאָגענדיג.

— האט אייך יעצטיגער גליק ווייך געמאכט דיא הארץ?

— מיין יעצטיגער גליק גלייכט אויס מייע פערנאנגענע ליידען, האט דער גראָף
געזאָגט.

— זייט איהר ניט פעהרייראַט? האט דיא גרעפין געפרעגט.

— איך, פעהרייראַט! האט מאַנטע קריסטאָ געענטפערט שוידערנדיג, ווער האט
עס אייך געזאָגט?

— מען האט עס מיר ניט געזאָגט, אבער מען האט אייך מעהרערע מאָל געזעהען
אין אָפערע הויז מיט א יונגע און שיינע פערזאָן.

— דאס איז א שקלאַווין, וועלכע איך האב געקויפט אין קאָנסטאַנטינאָפאָל,
מאַרסם; דאָס איז א פרינץ'ס א טאָכטער, וועלכע איך האב געמאכט פאר מיין טאָכטער,
ווייל איך האב ניט קיין אנדער פריינד אויף דער וועלט.

— איהר לעבט אלזא אליין?

— איך לעב אליין.

— איהר האט ניט קיין שוועסטער.... קיין זון.... קיין פאָטער....

— איך האב קיינעם ניט.

— וויא קענט איהר אזוי לעבען אליין, אָהן איין זאך, וועלכע זאל אייך בינדען
צום לעבען?

— עס איז ניט מיין שולד, מאַרסם. אין מאַלטע האב איך געליעבט א יונגע
מיידעל און איך האב שוין געהאלטען מיט איהר חתונה צו האבען, וויא דער קריג איז
געקומען און האט מיך אוועקגעטראגען ווייט פון איהר וויא א שטורם ווינד. איך האב
געגלויבט, אז זיא האט מיך געליעבט גענוג, אום אויף מיר צו ווארטען און זיא וועט
מיר בלייבען טריי ביז מיין קבר. אָבער ווען איך בין צוריקגעקומען, איז זיא געווען פער-
הייראַט. דאָס איז דיא געשיכטע פון יעדער מענשען, וועלכער האט דורכגעמאכט דעם
אַלטער פון צוואַנציג יאָהר. איך האב אפשר געהאט א שוואַכערע הארץ וויא דיא
אנדערע, און איך האב פיעל מעהר געליטען וויא זיי, ווען זיי וואלטען געווען אויף
מיין פלאַץ, און דאס איז אלעס.

דיא גרעפין האט זיך א וויילע אָפגעשטעלט, אזוי וויא זיא וואלט געדארפט אָפהאלטען זיך צו כאַפּען אָטהעם.

— יא, האט זיא געזאָגט, דיזע ליעבע איז אייך געבליעבען אין הארצען... מען ליעבט מעהר ניט וויא איין מאָל... און האט איהר געזעהען נאך א מאָל דיזע פרוי?

— ניעמאָל, האט ער געענטפערט מיט א געפרעסטע שטימע,

— ניעמאָל! האט מערסעדעס אויסגערופען.

— איך האב ניט צוריקגעקעהרט אין דעם לאַנד וואו זיא איז געווען.

— האט איהר איהר פערציייהט דיא ליידען, וואָס זיא האט אייך געמאכט?

— איהר, יא, האט מאָנטע קריסטאָ געמורמעלט.

— נאָר איהר אליין? און איהר האָסט נאך אלץ דיא, וואס האבען אייך פון

איהר אָפגעריסען?

דיא גרעפין האט זיך געשטעלט ענטקעגען מאָנטע קריסטאָ; זיא האט נאך געד האלטען אין האנד א שטיקעל פון דעם בינטעל מוסקאט.

— נעמט, האט זיא געזאגט.

— איך עם ניעמאלס קיין מוסקאט ניט, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, אזוי וויא עם וואלט וועגען דעם צווישען זיי קיין מאל קיין רייד ניט געווען.

דיא גרעפין האט א וואָרף געטאָן דעם מוסקאט מיט א צייכען פון פערצווייפלונג. — ניט צו בויגען! האט זיא געמורמעלט.

מאָנטע קריסטאָ איז געבליעבען קאָלט, אזוי וויא ער וואלט ניט געהערט דעם פאָרוואָרף.

אין דיזען מאָמענט איז אַלבערט צוגעלאפען.

— אָה, ליעבע מוטער, האט ער געזאגט, א גרויסער אונגליק!

— וואָס איז געשעהען? האט דיא גרעפין אויסגערופען.

— דער הערר ווילפאָר איז געקומען אָפגעמען זיין פרוי און זיין טאָכטער.

— און צו וואָס איז דאָס?

— ווייל דיא מאַרקזע סענט מעראַן איז איצטער אָנגעקומען אין פאָרז און האט

געבראכט דיא נאכריכט, אז דער מאַרקזע סענט מעראַן איז פלוצלונג געשטאָרבען ביין

פערלאָזען מאַרסייל, מאַדאם ווילפאָר, וועלכע איז געווען זעהר פרייליך, האט ניט געוואָלט

פֿירשטיין און ניט גלויבען דיזען אונגליק אבער ווען פרייליין וואַלענטינע האט דאס דער

הערט איז זיא געפאלען חלשות.

— און וואס איז הערר סענט מעראַן צו פרייליין וואַלענטינע ווילפאָר? האט

מאָנטע קריסטאָ געפרענט.

— ער איז געווען איהר זיידע פון דער מוטערס צד. ער האט געוואלט קומען צו

איילען דיא חתונה צווישען פראַנץ דעפיניי און זיין עניקעל.

— יעצט וועט אלזאָ פראַנץ מוזען ווארטען מיט דער חתונה, האט אַלבערט געד

זאגט, שאַדע וואָס הערר סענט מעראַן איז ניט געווען דער זיידע פון פרייליין דאַנגלאַר.

— אַלבערט! אַלבערט! האט מאַדאם מאַרסערף געזאָגט מיט א ווייכען פארוואָרף

מאָס רעדטו? אַך, הערר גראַף, אייך אכטעט ער דאך אזוי פיעל, זאגט איהם, אז ער האט שלענט גערעט.

זיא האט געמאכט עטליכע טריט פאָראויס.

מאָנטע קריסטאָ האט זיא בעטראכט מיט אזא זאָנדערבארען און טרוימערישען בליק, דאס זיא האט זיך גענעהענט צו איהם.

דאן האט זיא גענומען זיין האנד און האט זיא צוגעלייגט צו איהר זון'ס האנד.

— מיר זיינען פריינד, ניט אמת? האט זיא געפרעגט.

— אָה! אייער פריינד, מאַדאַם; איך האב ניט דיזעס רעכט, אָבער אין יעדען

פאל, בין איך אייער זעהר ערגעבענער דייענער.

דיא גרעפין איז אוועקגעגאנגען מיט איין אונבעשרייבליכע קלעמונג אין הארצען, און איידער זיא האט נאך געמאכט צעהו טריט, האט דער גראַף געזעהען וויא זיא האט צוגעטראָגען דיא טיכעל צו דיא אויגען.

— זייט איהר דען ניט איינשטימיג מיט מיין מוטער? האט אַלבערט פערזוואנד גערט געפרעגט.

— אין גענעטהייל, האט דער גראַף געענטפערט; זיא האט דאך מיר אין אייער

געענווארט געזאָגט, אז מיר זיינען פריינד.

און זיי זיינען אריין אין זאל, פון וועלכען ווילפאָר מיט זיין פרוי און וואלענטינע

זיינען ארויסגעגאנגען. מען דארף גאָרניט פיעל קלערן, אז מאַרעל איז ארויס הינטער זיי.

29 מער קאַפיטעל.

פ ע ר ג י פ ט ע ט.

צו אורטהיילען נאך דעם, וויא ווילפאָר איז געקומען צולויפען אויפ'ן פאל אָפנעמען

זיין פרוי און זיין טאָכטער, האט געמוזט ביי איהם אין הויז פאסירען עטוואָס זעהר

וויכטיגעס. אזו אזוי איז געווען. דעם אבענד איז ווילפאָר געזעסען ביי זיך אין צימער און

האט זיך אלץ געפראַכען דעם קאָפ איבער דעם וואס מאָנטע קריסטאָ האט דערציילט

וועגען דעם פּערגראַפּענעם קינד. אין דער קורצער צייט איז ער כמעט גרוי געוואָרען פון

שרעקליכען פייז און פחד. לאָרד ווילמאָר און דער גייסטליכער בוזאָני האבען איהם אפילו

בערוהיגט זיעגען גראַף מאָנטע קריסטאָ, אָבער אין גאנצען רוהיג איז ער דאך ניט געווען.

ער איז יעצט געזעסען און האט דורכגעקוקט א ליסטע פון אלע זיינע פיינד און

האט געזוכט צו געפינען עפעס וואס זאל איהם פיהרען צו דער ערקלערונג איבער דעם

גראַף מאָנטע קריסטאָ. אויב ער געהערט אויך ניט צו איינעם פון דיזע פיינד.

וועהרענד ער איז אזוי געזיסע ביי זיך אין צימער פערשפּאַרט, איז געוואָרען א

לאַרעם אין הויז און ער האט אויפגעמאכט דיא טהיר. איין אלטע פרוי איז אריינגע

פאלען צו איהם אין צימער מיט א שרעקליכען געוויין. דאס איז געווען מאַדאַם סענט

מעראן, דיא מוטער פון זיין ערשטער פרוי און דיא גרויסמוטער פון וואלענטינע.

זיא האט דערציילט, אז איהר מאַן דער מאַרקוז מעראן איז פלוצלונג געשטאָרבען

ווען זיי זיינען ארויסגעפאהרען פון מאַרסייל. ער האט אָפּגעגעסען דייענער פאר'ן אוועק

פאָהרען און באלד נאך דעם איז איהם ניט גוט געוואָרן, און אין א פאָר טעג ארום איז ער פלוצלונג געשטאַרבען.

וויילפאָר איז געפליעבען וויא פערשטיינערט ביי דיזער שרעקליכער נאכריכט פאר איהם. ער האט דער מאַדאם סענט מעראַן ניט געוואָלט זאָגען, אז זיין פרוי און טאָכטער געפינען זיך יעצט אויף א באל, האט ער זיא אריינגעפיהרט אין זאל און האט איהר געזאָגט, אז ער גייט זיי אריינרופען, און ער איז אליין גלייך געלאָפען אויפ'ן באל. וואַלענטינע איז געקומען א היים א האלב טויטע, דען איז איהר זיידען סענט מעראַן האט זיא פערלאָרען א גרויסע שטיצע.

ווען נואַרטיע האט דערהערט פון זיין אלטען דינער באַרוז וואס עס איז געשעהען האט ער איהם געהייסען אריינרופען וואַלענטינען, זיא איז אין דיזער צייט געווען ביי איהר גרויסמוטער און ווען זיא האט געהערט, אז נואַרטיע רופט זיא, האט זיא פערלאָזען איהר גרויסמוטער און איז צו איהם ארויפגעגאנגען.

וואַלענטינע האט אומאַרעמט איהר זיידען, וועלכער האט זיא אזוי צערטליך אָנגעקוקט, דאס דיא יונגע מיידעל האט וויעדער געפיהלט פליסענדיג איהרע טרערן. דער אלטער האט זיא אלץ אָנגעקוקט מיט דערזעלבער צערטליכקייט.

— יא, יא, האט וואַלענטינע געזאָגט, דו ווילסט זאָגען, אז דו ביזט אימער מיין טייערער, גוטער זיידע, ניט אמת? דאס איז נאך א גליק פאר מיר, דען אָהן דעם, וואָס וואָלט פון מיר ווערן?

אויף מאַרגען פריה איז געוואָרען א שרעקליכע טרעוואָגע אין הויז. מאַדאם מעראַן איז שרעקליך קראַנק געווארען. זיא האט זיך געקלאָגט איבער מאַגען שמערצען און קאָפּ שווינדעל. מען האט אָנגעפאנגען צו טאנצען ארום איהר און זיא האט געטענה'ט, אז זיא וועט יעצט שטארבען. פאר'ן טויט האט זיא נאך געוואָלט אונטערצייענען דעם חתונה קאָנטראַקט צווישען וואַלענטינע און פראַנץ ד'עפיניי.

— וואָס רעט איהר פון טויט, מאַדאם! האט וויילפאָר געזאָגט. ווארפט אוועק דיזען געדאַנקען.

— איך זאג אייך, אז איך וועל שטארבען, הערט איהר? וועל! און פאר'ן שטארבען וויל איך זעהען מיין איידים. איך וועל איהם זאָגען, אז ער זאל גליקליך מאכען מיין אייניקעל. איך וויל זעהען אין זיינע אויגען, אויב ער וועט מיך פאָלגען, און ענדליך וויל איך איהם קענען, האט זיא געזאָגט מיט א שרעקליכען אויסדרוק, דען ווען ער וועט ניט האלטען קיין וואָרט וועל איך קומען פון קבר איהם דערמאָנען אָן דעם.

— מאַדאם, פערטרייבט פון אייך דיזע פֿיבער געדאַנקען, וועלכע זיינען ניט ווייט פון משונעת, האט וויילפאָר געזאָגט. דיא טויטע, וועלכע מען לייגט אריין אין גרוב, שלאָפען דארטען עוויג און שטייען קיין מאָל ניט אויף.

— אָה, יא, ליבעע מוטער, בערוהיג זיך, האט וואַלענטינע געזאָגט.

— און איך זאג אייך, מיין הערר, אז עס איז ניט אזוי וויא איהר גלויבט. דייען נאכט האב איך געהאט א שרעקליכען שלאָף. איך ווייס אז אייך וועט עס שיינען פאר אָנמעגליך. וועל! מיט פערמאכטע אויגען האב איך געזעהען, פונקט אויף דעם פלאַץ

וואו איהר שטייט יעצט און וואו עס געפינט זיך דער מואלעטען צימער פון מאדאם ווילפאָר, ארויסקומענדיג א ווייסע געשטאלט.

וואלענטינע האט ארויסגעשטויסען א געשריי.

— דער פיבער האט אייך אויפגערעגט, מאדאם, האט ווילפאָר געזאָגט.

— איהר קענט צווייפלען וויא איהר ווילט, אבער איך בין זיכער וועגען דעם, וואָס איך זאָג. איך האב געזעהען א ווייסע געשטאלט און איך האב זיא געהערט מישענדיג אין גלאַז.... אָט זעהט איהר, אין דיזער גלאַז וואס שטייט דאָ אויפ'ן טיש לעבען מיר.

— אָה, גוטע מוטער, עס איז געווען א חלום, האט ווילפאָר געזאָגט.

— עס איז אזוי געווען א חלום, אז אזוי באלד איך האב אויסגעצויגען דיא האנד צום גלעקעל. איז דיא געשטאלט פערשוואונדען. ווען דיא דיענסט איז אריינגעקומען איז שוין קיינער ניט געווען.

ווען ווילפאָר האט געהערט דיזע ווערטער, האט איהם א קאלטער שווייס בענאָסען. ער האט געזוכט מיט אלע מעגליכקייט דיא קראַנקע צו פּערהינגען, אָבער זיא איז געבליעבען ביי איהרען. אין א ווילע ארום האט זיא געהייסען וואלענטינען ארויסגיין און זיא זאל איהר לאָזען אליין מיט איהר פאָטער. דיא דערשלאָגענע אָרימע יונגע מיידעל איז ארויסגענאנגען.

ארונטערגייענדיג דיא טרעפ האט זיא בעגעגענט זייער הויז דאָקטאָר, הערן אַווריני. דאָקטאָר אַווריני איז געווען בעריהמט פאר א גוטען ארצט און זעהר אָרענטליכע פּערזאָן. ער איז געווען א פריינד פון ווילפאָר און פון זיין נאנצער פאמיליע, איבערהויפט פון וואלענטינע.

ווען ער האט דערזעהען וואלענטינע האט ער זיא פריינדליך געגריסט. דאן האט ער זיא געפרעגט וועגען איהר אויפגערעגטען צושטאנד. וואלענטינע האט איהם דערציילט וועגען דיא קראַנקהייט פון איהר באַבען און וועלכער ארט קראַנקהייט דאס איז. דער דאקטאָר האט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און האט געזאָגט, אז דאס קומט איהם פאָר פּערדעכטיג. ער איז ארויפגענאנגען איהר זאָגענדיג, אז ער וועט דיא קראַנקהייט אונטערזוכען.

וואלענטינע איז אראָפּגענאנגען אין גאָרטען און איז געווען נאָהענט פון דעם פלאַץ, וואו זיא קומט זיך צוזאמען מיט מאַקסימיליאַן מאָרעל. דיזע צייט איז ניט געווען דיא שטונדע פון זייער צוזאמענקונפט. דאך האט זיך איהר געדאכט, אז זיא האט געהערט א שטימע זיא רופען. ווען זיא האט זיך אומגעקוקט האט זיא דערזעהען פון יענער זייט צוים מאָרעל'ן.

עס איז זיך ניט צו וואונדערן, אז נאך דעם ווען ווילפאָר איז אוועק מיט זיין פאמיליע פון מאדאם מאָרסערף אזוי פלוזלונג, האט מאַקסימיליאַן געמוזט רעכענען, אז אין ווילפאָר'ס הויז האט געדארפט פאָרקומען עטוואָס געוואַלטיונגס און דאס זיין אייגענער שיקזאל איז יעצט אויך געווען דאָ אריינגעמישט, און דערפאר איז ער געשטאנען וויא אויף קוילען אין ערוואַרטונג צו האבען פון וואלענטינען נייעס.

באלד נאך זייערע ערשטע רייד, האט מאָרעל געזאָגט:

- יעצט וועט זיך ענטשליסען מיין שיקזאל, טייערע וואלענטינע, פראנץ ד'עפיניי איז געקומען, וואלענטינע האט ארויסגעשטויסען א געשריי ביי דיווען נאָמען.
- איך בין היינט געווען ביין גראַף מאַנטע קריסטאָ, האט דער יונגער מאַן פאַרטגעזעצט, און איך האב איהם געזעהען אריינקומען מיט פראנץ'ן. יעצט וואלענטינע, ענטפערט מיר וויא א מאַן, וועמעס טויט און לעבען הענגט אָפּ פון אייער ענטפער, וואָס רעכענט איהר יעצט צו טאָן?
- וואלענטינע האט אראָפּגעלאָזען דעם קאָפּ אזוי וויא א דערשלאָגענע.
- דערויף איז ענטשטאנען צווישען דיא ביידע יונגע לייט א הייסער געשפרעך, אין וועלכען עס האט זיך אָפּגעשפיענעלט דיא הייסטע געפיהלען פון זייערע הערצער. וואָ לענטינע האט אין פערצווייפלונג ניט געוואוסט וואס זיא זאל טאָן. פון איין זייט האט זיא ניט געקענט גיין ענטקעגען דעם ווילען פון איהר פאמיליע, וועלכע האבען זיא דורכאויס געוואָלט פעהרירראטהען מיט פראנץ ד'עפיניי, און פון דער אנדערער זייט האט זיא געליעבט מיט דער היץ פון איהר גאנצען הארץ מאַקסימיליאנען, אָהן וועמען זיא וואָלט ניט געקענט לעבען.
- איך בין פריי, האט מאַקסימיליאן געזאגט. איך בין גענוג רייך פאר אונז ביידען און איך שווער אייך, אז איהר וועט זיין מיין פרוי, נאך איידער מיינע ליפען האבען פעהררט אייער שטערן.
- איהר מאכט מיך ציטערן! האט דיא יונגע מיידעל געזאָגט.
- קומט מיט מיר, האט מאָרעל פאַרטגעזעצט. איך וועל אייך בריינגען צו מיין שוועסטער, וועלכע איז ווערטה צו זיין אייער שוועסטער. מיר וועלען אוועקפאָהרען אין אויסלאַנד, און אז איהר ווילט קענען מיר פערבלייבען דאָ ערגעץ אין א פראַווינץ שטאָט, ביז מיינע פריינד וועלען פועלן ביי אייער פאמיליע, אז מיר זאלען צוריקקומען.
- דיא יונגע מיידעל האט פערצווייפעלט געשאַקעלט דעם קאָפּ.
- אלזאָ ווינש איך אייך א גליקליכען לעבען, וואלענטינע, אדיע, אדיע! האט מאָרעל געזאָגט זיך פערנייגענדיג.
- וואו גייט איהר? האט וואלענטינע אויסגערופען אויסשטרעקענדיג דיא האנד דורך דיא גראַמעס און אָננעמענדיג איהם פארן ראָק. דיא יונגע מיידעל האט פערשטאָר גען נאך דער אויפגענונג פון איהר געליעבטען, אז זיין רוהיגער טאָן איז ניט געווען קיין ריכטיגער. וואו גייט איהר?
- איך וועל גיין אום ניט צו מאכען קיין שטערונג אין אייער פאמיליע, און איך וועל געבען א ביישפיעל פאר אלע עהרליכע און ערגעבענע מענשען, וואס זיי זאָלען טאָן ווען זיי וועלען זיך געפינען אין מיין לאַגע.
- איידער איהר גייט, זאגט מיר וואס איהר ווילט טאָן, מאַקסימיליאן?
- האט איהר געענדערט אייער ענטשלוס? האט מאָרעל געזאָגט טרויעריג שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ.
- אונגליקליכער! איך קען איהם ניט ענדערן. האט דיא יונגע מיידעל אויסגע-
שריען, ווייסט איהר עס דען ניט?
— דאָן, אדיע, וואלענטינע!

וואלענטינע האט אָנגעפאנגען צו שאַקלען דיא גראַטעס מיט א שרעקליכע קראַפט, און אזוי וויא מאַרעל האט אנגעפאנגען אוועקצוגיין, האט זיא ארויסגעשטעקט ביידע הענד און האט זיי געבראַכען.

— וואָס גייט איהר טאָן? איך וויל עס וויסען! האט זיא אויסגעשריען; וואוהיך גייט איהר?

מאַקסימיליאַן האט זיך גענעהענט מיט זיין זיסען שמייכעל, און ווען גיט זיין בלייב קייט, וואלט מען געקענט מיינען, אז דאס איז געווען זיין געוויינליכער שמייכעל.

— הערט מיך אויס, מיין טייערע, מיין פערגעטערטע וואלענטינע, האט ער געד זאָגט מיט זיין קלינגענדיגע און טיעפע שטימע, מענשען אזוי וויא מיר קענען לעזען איינער דעם אנדערן אין הארצען. איך בין גיט קיין ראַמאַנטישער העלד, אבער אָהן ווערטער, אָהן שבועות האב איך איינגעשטעלט מיין לעבען אין אייך. ווען איהר זאלט מיר פעהלען, זאג איך אייך און האב עס אייך געזאגט, איז מיין לעבען פערלאָרען. אין דעם מאַמענט ווען איהר פערלאָזט מיך בלייב איך אליין אויף דער וועלט. הערט וואָס איך וועל טאָן; איך וועל וואַרטען ביז דער לעצטער מינוט ווען איהר וועט זיין פער הייראַט, דען עס קען נאך אפשר פאַסירען עפעס מיט פראַנץ ד'עפיניי און דיא חתונה זאל פעהינדערט ווערן; ווען דאס אינגליק זאל אָבער דאך קומען וועל איך מיך שמעלען לעבען א בוים אין א וואַלד, און אזוי וואהר וויא איך בין דער זון פון דעם עהרליכסטען מאַן אין פראַנקרייך, וועל איך מיר אריינשיסען א קויל אין קאַפּ.

א שרעקליכער ציטערן האט געפאַקט וואלענטינעס גאנצען קערפער. זיא האט אָפגעלאָזען דיא גראַטעס, וועלכע זיא האט געהאלטען מיט ביידע הענד און זיא האט זיך אָנגעכאַפט פארן געזיכט, פון וועלכען גרויסע טרערן האבען זיך געקייקעלט.

— אָה! האט מיטלייד! האט מיטלייד! האט זיא אויסגערופען. איהר וועט לעבען! איהר מוזט לעבען, גיט אמת?

— גיין. ביי מיין לעבען, גיין! האט מאַקסימיליאַן געזאָגט. אבער וואס קימערט דאָס אייך? איהר האט געטאָן אייער פפליכט און אייער געוויסען וועט בלייבען ריין. וואלענטינע איז אנידערגעפאלען אויף דיא קניע און האט געזאגט מיט א הערץ רייסענדע שטימע:

— מאַקסימיליאַן, מאַקסימיליאַן, מיין פריינד, מיין ברודער, מיין ווירקליכער מאַן אין הארצען, איך בעט דיך, טו אזוי וויא איך, לעב מיט דעם ליידען: פיעליכט וועלען מיר נאך זיין א מאַל פער אייניגט.

— אדיע, וואלענטינע, האט מאַרעל וויעדער געזאגט.

— ווארט, מאַקסימיליאַן, האט דיא יונגע מיידעל געזאָגט אָפּווישענדיג דיא טרערן און מיט א פעסטע שטימע, איך וויל גיט שטארבען מיט א שלעכטען געוויסען. איך וויל בעסער שטארבען פון שאַנדע. איהר וועט לעבען מאַקסימיליאַן, און איך וועל צו קיינעם גיט געהערן וויא צו אייך. ווען ווילט איהר, אז איך זאל עס טאָן? איך בין ברוימ.

מאַרעל, וועלכער איז שוין געווען א ביסעל אָפגעטרעטען פון צוים, איז וויעדער צוגעגאנגען. בלייך פאר פריינד האט ער דורכגעשמעקט דיא הענד דורך דיא גראַטעס.

— וואלענטינע, האט ער געזאגט, טייערער פריינד, ניט דאס האב איך פון אייך געוואלט הערן; בעסער לאזט מיך שטארבען. צו וואס דארף איך אייך צווינגען, ווען איהר ליעבט מיך וויא איך ליעב אייך? איהר ווילט מיך צווינגען צו לעבען נאר אויס מענשליכקייט, ציה איך בעסער פאָר צו שטארבען.

— און איז אמת'ן, האט וואלענטינע געמורמעלט, ווער ליעבט מיך אויף דער וועלט? ער. ווער האט מיך געמרייסט אין אלע מיינע ליידען? ער. אויף וועמען לייג איך מיינע האַפנונגען, אויף וועמען קוק איך מיט מיינע צושטערטע אויגען, פאר וועמען קיהל איך אָפּ מיין פערבלוטטיגטע הארץ? פאר איהם. וועל! מאַקסימיליאַן, דו האסט אויך רעכט; איך וועל גיין מיט דיר; איך וועל פערלאָזען מיין עלטערליכע הויז און אלעס... אָה, אונדאַנקבאַרע, וואס איך בין! האט וואלענטינע אויסגערופען שלוכצענדיג, אלעס!... אפילו דעם זיידען אויך!

— ניין, האט מאַקסימיליאַן געזאָגט, דו וועסט איהם ניט פערלאָזען, דו האסט מיר געזאָגט, אז ער האט צו מיר סימפּאַטהיע. וועל! איידער מיר וועלען אוועק, וועסטו ארויפגיין צו איהם און וועסט איהם אלעס דערציילען. באלד נאך אונזער חתונה וועלען מיר איהם נעמען צו אונז און אָנשטאַט איין קינד וועט ער האבען צוויי. דו וועסט מיך אויסלערנען זיין שפראַך און איך וועל מיך מיט איהם פערשטיין וויא דו. ניין, וואלענטינע, איך שווער דיר, אז אָנשטאַט פערצווייפלונג, וועלכע ערוואַרטעט אונז, פערשפרעך איך דיר, אז מיר וועלען זיין גליקליך!

— טייערער מאַקסימיליאַן, האט וואלענטינע טרויעריג געזאָגט, מיט דייןע הייסע ווערטער מאכסטו מיך כמעט גלויבען, אז מיר זיינען שוין גליקליך. אָבער עס איז א משוגעת. מיין פאָטער וועט מיר ניעמאלס ניט פערצייהען אזא זאך און ער וועט מיך פערדאמען. אבער דאס וועל איך דיך בעטען: זאל עס זיין דורך א צופאל אדער דורך מיין פעטען, דאס איך וועל קענען אָפלייגען דיא חתונה מיט ד'עפניי, — לאָמיר וואַרטען! — שווער מיר, אז עס קען זיין וואס עס וויל און דו וועסט ניט אונטערשרייבען דעם הייראַטס קאָנטראַקט!

— איך שווער עס דיר, מאַקסימיליאַן, ביי אלעס וואָס מיר איז הייליג!

— דאָן, לאָמיר וואַרטען, האט מאָרעל געזאָגט. אבער וואס וועט זיין, אז מען וועט דיך היינט אדער מאָרנען וועלען צווינגען צו אונטערשרייבען דעם קאָנטראַקט? — דאָן, קום איך צו דיר און מיר וועלען ענטלויפען. זאל עפעס פאסירען וועל איך דיר גלייך שרייבען.

— גוט, זעהר גוט, איך דאנק דיר מיין טייערע וואלענטינע, האט מאָרעל געזאָגט. אַלזאָ אָפגעמאכט; אזוי וויא איך וועל ערהאלטען דעם צייכען, וועל איך קומען צולויפען. איך וועל דיר העלפען אריבערקלעטערן דעם צוים; א וואָגען וועט דאָ שטיין אָנגעגרייט; מיר וועלען זיך אריינזעצען און איך וועל דיך אָפּפיהרען צו מיין שוועסטער, און דאס איבעריגע וועלען מיר זעהען.

— זאל זיין אזוי, האט וואלענטינע געזאָגט. ביזמו יעצט צופריעדען?

— אָה, מיין פערנעטערטע וואלענטינע, דער וואָרט יא איז דאָ צו ווייניג.

וואַלענטינע האט דורכגעשטעקט איהרע ליפּען דורך דיא גראַמעס, וואו זיא האט אָנגעטראָפּען מאַקסימיליאַן'ס ליפּען. דער קלונג פון א קיש האט זיך דערהערט און וואַלענטינע איז באלד ענטלאָפּען הינטער דיא בוימער.

אויף מאָרגען אין דער פריה האט מאָרעל ערהאלטען א בריעפעל פון וואַלענטינע אז דער קאָנטראַקט האט געדארפט אין אבענד אונטערשרייעבן ווערן. דריי פערטעל צו נייען א זייגער אין דעמעלבען אבענד זאל ער זיין ביי דעם צויס.

עס איז זעלבסט פערשטענדליך, אז מאָרעל האט קיים דערווארט דיזע שמונדע. ווען עס איז נאר דונקעל געוואָרן איז ער שיין געווען אויפ'ן פלאץ. ער האט מיטגעבראכט לייטערס און א פערד און וואָגען. נאָר אויף אריינצוצעצן זיך און צו ענטלייפּען.

ווען אלעס איז געווען צוגעברייט האט ער אָנגעפאנגען צו ציילען דיא מינוטען, אום צו הערן וויא וואַלענטינע וועט צו איהם קומען און וועט איהם זאָגען: „געם מיך, יעצט בין איך דייענע!“ אָבער דער זייגער האט געשלאָגען דריי פערטעל נייען און וואַלענטינע איז ניט געקומען. עס זיינען אוועקגעגאנגען נאך אייניגע מינוטען, און זיא איז נאָך ניט געקומען. עס איז אוועק א פערטעל שעה, א האלבע שעה, און זיא איז נאָך אלץ ניט געקומען. מאַקסימיליאַן'ס אונרוהע איז געוואקסען מיט יעדע מינוט. ער האט ניט געקענט פערשטיין וואס דאס זאָל בעדייטען. ווען עס איז אוועקגעגאנגען נאך א האלבע שעה, דאן האט זיין אונרוהע עררייכט דיא העכסטע שטופע, שרעקליכע גע- דאנקען האבען איהם געלעכערט דעם מוח. ער האט זיך אנדערס ניט געקענט ערקלערן דיא זאך, אז מיט וואַלענטינען האט עפעס פאַסירט. אדער מען האט זיא געצוואונגען מיט געוואַלט צו אונטערשרייבען דעם קאָנטראַקט, אָדער גייענדיג צו איהם איז זיא פאר גרויס שרעק און צוטומלונג געפאלען אין וועג הלשות. דיוער לעצטער פאל איז איהם אזוי אריין אין קאָפּ, דאס איהם האט זיך שוין אויסגעראכט. אז ער זעהט זיא ליגען אין מיט'ן וועג און ער הערט איהר שטימע איהם רופענדיג.

ער האט אלזאָ ניט געטראכט און איז אריבערגעשפרונגען דעם פאַרקאָן און האט זיך געפונען אין ווילפאָר'ס נאָרטען. מיט קלאַפענדען האַרצען און ארומקוקענדיג זיך אין אלע זייטען איז ער פאַמעלעך געגאנגען פאַרויס. ווען ער האט שוין געהאלטען ביין ארויסצוגיין פון דיא געדיכטע בוימער, האט ער פלוצלונג דערהערט ניט ווייט פון זיך שטימען. ער האט זיך שנעל אונטערגעכאפט אינטער א בויס.

מאָרעל האט באלד דערזעהען צוויי מענער גייענדיג פון הויז צו דיא געדיכטע בוימער. דיא לבנה האט געשיינט פול און האט געוואָרפּען איהר בלייכע ליכט אויף דיא צוויי מענער. אין איינעם האט מאָרעל דערקענט דעם פראָקוראַר ווילפאָר און אין דעם אנדערן דעם דאָקטאָר אַווריני. באלד האבען זיי זיך אָפּגעשטעלט לעבען איהם.

— איך זאָג אייך, האט דער דאָקטאָר געזאָגט, אז מאַדאם סענט מעראַן איז פערניפטעט געוואָרן דורך א שטארקען גיפּט.

מאָרעל איז פערזיטערט געוואָרן. ער האט ניט געוואוסט צי ער חלומט צי ער וואכט.

— עס איז אונמעגליך! האט ווילפאָר אויסגעשריען. דאָקטאָר, איהר זייט מיינער אַ פריינד, זאָגט מיר, אז איהר האט א טעות. האט מיטלייד מיט מיר. צייט עטליכע

— עס איז אונמעגליך! האט ווילפאָר אויסגעשריען. דאָקטאָר, איהר זייט מיינער אַ פריינד, זאָגט מיר, אז איהר האט א טעות. האט מיטלייד מיט מיר. צייט עטליכע

— עס איז אונמעגליך! האט ווילפאָר אויסגעשריען. דאָקטאָר, איהר זייט מיינער אַ פריינד, זאָגט מיר, אז איהר האט א טעות. האט מיטלייד מיט מיר. צייט עטליכע

— עס איז אונמעגליך! האט ווילפאָר אויסגעשריען. דאָקטאָר, איהר זייט מיינער אַ פריינד, זאָגט מיר, אז איהר האט א טעות. האט מיטלייד מיט מיר. צייט עטליכע

— עס איז אונמעגליך! האט ווילפאָר אויסגעשריען. דאָקטאָר, איהר זייט מיינער אַ פריינד, זאָגט מיר, אז איהר האט א טעות. האט מיטלייד מיט מיר. צייט עטליכע

טעג האבען מיך געטראָפּען אזעלכע אונגעהערטע זאכען, דאס עס איז מעגליך, אז איך זאל משוגע ווערן.

— הערט, ווילפאָר, האט דער דאָקטאָר געזאָגט, איך רייך צו איך וויא צו אַ פריינד. אז מאַדאָם סענט מעראַן איז פּערניפּטעט געוואָרען איז גאר קיין צווייפּעל ניט. עס האנדעלט זיך צו וויסען פון וואָס דער מאַרד קומט. האט איהר אויף וועמען פער דאכט אין אייער הויז?

— וואָס ווייס איך, האט ווילפאָר מיט א פּערצווייפּעלטע שטימע געזאָגט, וועמע זאל איך פּערדאכטען: מיין פרוי, מייע קינדער? מיין אלטער דיענער באַרוז איז אויך אזוי וויא איין אייגענער אין דער פּאַמיליע. . . . איך ווייס ניט אויף וועמען צו דענקען.

— ווען מען זאל וועלען קען מען עס געפינען, האט אַווריני געזאָגט, מען קע אונטערזוכען דיא טויטע און זעהען פון וועלכען גיפּט זיא איז געשטאַרבּען, דאס איברינג וועל איך שוין געפינען פון זיך אליין.

— וואס רעט איהר, דאָקטאָר! האט ווילפאָר אויסגערופּען. אויף דיזער ווייזע מו דאך דיא זאך קומען פאַר'ן געריכט און איך בין אליין דער פּראָקוראָר. דערמאָנט זיך דעם שקאַנדאַל! מיין פרוי און קינדער וועלען שטאַרבּען פאר שרעק און איך וועל מו בעסער נעמען דאָס לעבען, ניין, ניין, דאָקטאָר, דאס טאָרט איהר אויף קיין פּאַני ניט טאָן!

— מיין ליבער פריינד, האט דער דאָקטאָר געזאָגט, איך וועל עס ניט טאָן. אבער פּערשפּרעכט מיר צו געפינען דעם שולדיגען, וועל איך אליין זיין דער קלענער.

— אָה, איך דאַנק אייך, איך דאַנק אייך, דאָקטאָר, איך וועל עס טאָן. און אזוי וויא ער וואָלט מורא געהאַט, אז דער דאָקטאָר זאָל ניט צוריקציהען זיינע ווערטער, האט איהם ווילפאָר אָנגענומען פאַרן אָרעם און האט איהם אוועקגעצויגען ווייט פון דאנען.

ווען זיי זיינען אריין צוריק אין הויז, האט מאָרעל אויפגעטאָהעמט און איז ארויס פון הינטערן בוים. דיא ליכט פון דער לבנה האט געשיינט אויף זיין געזיכט, וועלכעס איז געווען אזוי בלייך, אז מען וואָלט איהם געקענט אָננעמען פאר א מות, וועלכער איז ארויס פון קבר.

ער איז געשטאַנען א לאנגע וויילע און האט געקוקט אין דיא פּענסטער. יעצט איז איהם געווען קלאָר פאר וואָס וואָלענטיגע-איז ניט געקומען. וואס האט דיא אָרימע מיידעל געמוזט אויסליידען! דיזע געדאַנקען האבען אזוי ארומגעכאַפּט זיין מוח, דאס איהם האט זיך אויסגעדאַכט, אז ער הערט איהר יאָמערן און זיא רופּט איהם. ער האט לאנג ניט געקלערט און האט געגעבען א שפּרונג אין הויז. זיינע געדאַנקען זיינען געווען אזוי צומישט, דאס ער האט ניט בערעכענט צי וועט ער זיא געפינען, צי וועט ער טרעפּען אין אַנאַדער צימער פון ווילפאָר'ס פּאַמיליע.

גליקליכער ווייזע איז איהם קיינער ניט געווען אין וועג און אין דעם ערשטען צימער, אין וועלכען ער איז אריין, איז געלעגען דיא טויטע. לעבען איהר איז געשטאַנען וואָלענטיגע אויף דיא קניע און האט געוויינט. וואָלענטיגע האט געזעהען וויא ער איז אַריינגעקומען, זיא אבער איז געווען אזוי פּערוונקען אין איהרע צרות, דאס זיין ערשיינען

האט זיא גארניט איבערראשט. אין א וויילע ארום האט זיא איהם אָנגענומען פארן האַנד און האט איהם אריינגעפיהרט צו איהר ווידען.

דער פאַראלזירטער איז געווען העכסט ערשטוינט, ווען ער האט געזעהען אריינידן קומען אין דיזער שטונדע וואלענטיגען מיט א פרעמדען יונגען מאן. וואלענטיגע האט איהם ערקלערט ווער דער יונגער מאן איז און זייער ליבע צווישען זיך. דער אַלטער איז געווען צופריעדען מיט זייער פערבינדונג.

עס האט זיך געהאנדעלט וויא צו פעהינדערן דיא פערבינדונג צווישען וואלענטיגע טינען און פראנץ ד'עפיניי. מאַרעל האט פאַרגעשלאָגען פערשיעדענע מיטלען, אָבער דער אַלטער האט אליין געשאַקעלט דעם קאַפּ אויף ניין.

— אָבער ווער וועט עס דען פעהינדערן? האט מאַרעל אויסגערופען.

— איך, האט דער אַלטער געענטפערט.

— איהר? האט מאַקסימיליאַן ערשטוינט אויסגערופען, איהר פאַראלזירטער מאן, אָהן שפראַך און אָהן בעוועגונג!

— יא, האט דער אַלטער געענטפערט מיט אזא פעסטען בליק, דאס מאַרעל האט איהם געמוזט גלייבען.

— און וואס זאל איך דערווייל טאן? האט מאַרעל געפרענט.

— גארניט, ווארטען, האט דער אַלטער דורך עטליכע פראגען געענטפערט.

נאך דעם אז דער אַלטער האט מאַרעל'ן פערזיכערט, אז ער זאל זיין רוהיג און זאל זיך אויף איהם פערלאָזען, האט מאַרעל גענומען אָפּשייד פון איהם און פון וואלענטיגע טינען, און איז אוועק א בערוהיגטער א היים.

30טער קאפיטעל.

דער קאנטראַקט.

צוויי טעג שפעטער האט מען בעערדיגט מאדאם סענט מעראן און ביי דער בעערדיגונג האבען זיך געפונען אלע ווילפאָר'ס פריינד און בעקאנטע, אויסער דעם גראף מאַנטע קריסטאָ. נאך דער בעערדיגונג האבען פראנץ ד'עפיניי, אַלבערט, באַשאַן און שאַטאָ רענאָ בעגלייטעט ווילפאָר'ס פאַמיליע א היים.

ווען אלע זיינען געווען פערזאמעלט ביי ווילפאָר'ן, האט ווילפאָר זיי אָנגעמעלדעט, אז יעצט וועט מען אונטערשרייבען דעם קאנטראַקט צווישען פראנץ ד'עפיניי און וואר לענטיגע און ער האט שוין געשיקט נאך דעם נאָטאָריוס. פאר וואלענטיגען איז דיזע נייעס געווען וויא א קלאפ פון א דונער. זיא איז געוואָרען א צוטומעלטע און האט ניט געוואוסט וואָס צו טאן. זיא האט געוואָלט לויפען צום זיי. ען אבער עס איז יעצט געווען אונמעגליך. דער אַלטער דינער האט בעמערקט איהרע צוטומלונג און איז גלייך ארויס צום פאַראלזירטען.

דער נאָטאָריוס איז געקומען און האט זיך גלייך גענומען צו דער ארבייט און האט אָנגעפאנגען צו שטעלען פראגען.

אין דיזען מאָמענט האט זיך דיא טהיר אויפגעמאכט מיט רעש און דער אַלטער דינער איז אריינגעקומען.

— מיינע העררען, האם ער געזאָגט מיט א פעסטער שטימע, דער הערר נואַרטע ווילפאָר ווינשט זאָפאָרט צו ריידען מיט דעם הערר באַראָן פראַנץ ד'עפיניי.

אלע זיינען געווען שרעקליך ערשטוינט איבער דיזער פלוצליכע אנמעלדונג. ווילפאָר האט געגעבען א שוידער; וואַלענטינע האט זיך אויפגעהויבען און איז געווען שרעקליך אויפגערעגט. דער נאָטאַריום האט בעטראַכט ווילפאָר.

— עס איז אונגעגליך, האט ווילפאָר געזאָגט, איבערהויפט קען יעצט הערר ד'עפיניי ניט אוועקגיין.

— טאָקע נאָר יעצט, האט באַרואַ געזאָגט מיט דערזעלבער פעסטער שטימע, ווינשט הערר נואַרטע צו ריידען מיט העררן ד'עפיניי וועגען א זעהר וויכטיגע זאך.

— זאגט העררן נואַרטע, האט ווילפאָר געענטפערט, אז דאס וואָס ער פערלאַנגט איז אונגעגליך.

— אלזאָ מוז הערר נואַרטע דיא העררען אָנזאָגען, האט באַרואַ ווידער געזאָגט, אז ער וועט זיך לאָזען אריינטראָגען אהער.

דער שטוינען איז ביי אלעמען געוואקסען ביז צום העכסטען גראַד. וואַלענטינע, האט ווילפאָר געזאָגט, ניי זעה וואָס איז דאס פאר א פאנמיאָזיע ביי דיין זיידען.

וואַלענטינע האט שוין געוואלט שנעל ארויסגיין, אבער ווילפאָר האט זיא צוריק געהאלטען.

— וואַרט, האט ער געזאָגט, איך גיי מיט דיר.
— ערלויבט מיר מיין הערר, האט פראַנץ געזאָגט, אזוי וויא דאס בין איך, וועמען הערר נואַרטע פערלאַנגט, וועל איך גיין.

— צו וואָס זאלט איהר זיך בעמיהען, האט ווילפאָר געזאָגט, עס מוז זיין א קלייניגקייט.

— אָה, ניין, עס מעג זיך זיין וואָס עס וויל, אבער ווען דער הערר נואַרטע פערלאַנגט מיך צו זעהען, וועל איך גיין, דען איך האב דיא גרעסטע אכטונג פאר איהם. און אָהנע ווייטער צו ריידען, האט ער זיך אויפגעהויבען, און איז נאָכגעגאנגען וואַלענטינען, ווילפאָר איז געגאנגען הינטער זיי.

נואַרטע איז געזעסען אין זיין טשער אָנגעטאָן אין א שוואַרצען אנצוג און האט געוואַרט. ווען דיא דריי פערזאָן, וועלכע ער האט ערוואַרטעט זיינען אריינגעקומען, האט ער גימאכט א צייכען צום דיענער, אז ער זאל צומאכען דיא טהיר.

— דו זאלסט וויסען, האט ווילפאָר געזאָגט צו וואַלענטינען שטילערהייד, אז ווען נואַרטע וועט צו דיר עפעס ריידען, וואס זאל שטערן דיין חתונה, זאלסטו עס ניט איבערגעבען.

וואַלענטינע איז רויט געוואָרען, אָבער זיא האט ניט געענטפערט. דער אַלמער האט געמאכט א צייכען צו וואַלענטינען, אז זיא זאל צוגיין. אין איין מינוט האט זיא געוואוסט, אז ער פערלאַנגט א שליסעל פון א טישקעסטעל אין וועלכער עס זיינען געלעגען אלטע פאפירען, וואַלענטינע האט געפונען דעם אָנגעצייגטען שליסעל

נוארטיע האט איהר דאן געהייסען אויפשליסען דיא טישקעסטעל און ארויסנעמען פון דאָרטען פאפיערען. זיא האט איהם געצייט איין פאפיער נאָכ'ן אנדערן, אבער דער אַלטער האט אלץ געענטפערט ניין. אין טישקעסטעל איז שוין גארניט געווען. דער אַלטער האט געמאכט א צייכען, אז זיין דיענער זאָל אריינקומען, און ווען ער איז געקומען, האט ער איהם געהייסען אויפמאכען דעם סעקרעטנעם דעקעל און ארויסנעמען פון דאָרטען א פעקעל פאפיערען.

דער אַלטער האט געקענט דעם סעקרעט פון דעם קעסטעל. ער האט איהם אויפגעמאכט און האט פון דארטען ארויסגענומען א בינטעל פאפירען ארוםגעבונדען מיט א שווארצען באנד.

— וועמען דארף איך געבען דיא פאפיערען? האט דער דיענער געפרעגט נוארטען, הערן ווילפאָר?

— ניין, האט דער אַלטער געענטפערט.

— פרייליין וואלענטינע? ניין, הערן ד'עפיניי?—יא.

— מיר? האט פראַנץ ערשטוינט אויסגערופען.

— יא, האט דער פאראליזירטער געענטפערט.

פראַנץ האט ערהאלטען דיא פאפיערען פון דעם אלטען דיענער און האט געפרעגט וואס ער זאל טאן דערמיט.

— לעזט! האבען דיא אויגען געזאָגט. פראַנץ האט געלעזען דיא אויפשריפט: „אויסצוג פון דעם פראַטאָקאָל פון א זיצונג אין דעם באַנאָפּאָרטיסטען קלוב אין סען זשאק קלוב, דען 5טען פעברואַר, 1815.“

— דען 5טען פעברואַר, 1815, איז מיין פאָטער ערמאָרדעט געוואָרען האט פראַנץ אויסגערופען.

וואלענטינע און ווילפאָר זיינען געבליבען שטום; נאר דאס אויג פון דעם אלטען האט קלאָר געזאָגט: לעזט ווייטער.

אין דעם לאנגען פראַטאָקאָל, וועלכער איז געווען אונטערצייכענט פון דריי הויכע אָפיצערן איז געווען ערקלערט, אז דער גענעראַל ד'עפיניי, וועלכער איז פריהער געווען א באַנאָפּאָרטיסט און איז דערנאָך געוואָרען א ראַיאַליסט, איז גערופען געוואָרען פון דעם קלוב, דען 5טען פעברואַר, 1815, צו א זיצונג און אויב ער וויל קומען מיט פער פונדענע אויגען. דער גענעראַל האט איינגעשטימט און מען האט איהם געבראכט אין קלוב וואו אלע זיינען געווען מאַסקירט. דארטען האט דער גענעראַל ד'עפיניי ערקלערט, אז ער איז ניט מעהר פאר נאָפּאָלעאָנען. מען האט איהם דערויף ארויסגעפיהרט פון קלוב און דער פּרעזידענט פון קלוב און נאך צוויי מיטגלידער האבען איהם בעגלייטעט. אויפ'ן וועג האט דער גענעראַל ד'עפיניי בעליידיגט דעם פּרעזידענט און דיער האט איהם ארויסגערופען אויף א דועל, וועלכער האט אויך גלייך שטאטגעפונען לעבען טייך. אין דיען דועל איז דער גענעראַל געטויטעט געוואָרען.

ווען פראַנץ האט דורכגעלעזען דיע שרעקליכע געשיכטע פאר א ון. האט ער זיך געווענט צו נוארטען מיט א בעטענדיגען בליק.

— מיין הערר, האט ער צו איהם געזאגט, ווייל איהר קענט אזוי דיזע שרעקליכע געשיכטע און איהר דערציילט זיא מיר, האט איהר דאך אינטערעס פאר מיר, בעט איך אייך, אז איהר זאלט מיר זאָגען דעם נאָמען פון דעם קלוב, אום איך זאל וויסען ווער עס האט געטויטעט מיין פאָטער.

וויילפאָר, וועלכער האט געוואוסט, וואס פאר איין ענטפער זיין פאָטער וועט געבען, האט זיך צוגערוקט צו דער טהיר.

— איך בעט אייך, פרייליין, האט פראַנץ צו וואַלענטינען געזאָגט, העלפט מיר וויסען ווער איז געווען דער מאן, וואס האט מיך געמאכט פאר א יתום צו צוויי יאָהר.

וואַלענטינע איז געבליבען שטום.

— וואס טויג אייך דאס, מיין הערר, האט וויילפאָר צו איהם געזאָגט. וואָס דארפט

איהר פערלאנגען דיזע שרעקליכע סצענע. מיין פאָטער קען ניט דעם נאָמען פון דעם פרעזידענט, און ווען ער זאל איהם קענען, וועט ער איהם ניט קענען זאָגען; אזעלכע געפינען זיך ניט אין ווערטערבוך.

און איך האב געלעזען ביז צו ענדע דעם שרעקליכען פראַטאָקאָל אין דער האַפנונג

צו וויסען דעם נאָמען פון דעם פרעזידענט האט פראַנץ אויסגערופען, און יעצט זאָל איך ניט וויסען, ווער עס האט געטויטעט מיין פאָטער? מיין הערר, האט ער געזאגט צו נאָרטיע, מאכט וויא איהר וילט, איך וועל אייך פערשטיין.... זאָגט מיר....

— יא, האט דער אלטער געענטפערט.

— אַה, פרייליין! האט פראַנץ אויסגערופען, אייער זיידע זאגט, אז ער וויל מיר זאָגען ווער.... דיזער מאן איז.... העלפט מיר.... איהר פערשטייט עס....

דער אלטער האט געקוקט אויפ'ן ווערטערבוך.

פראַנץ האט איהם געכאפט מיט ציטערדיגע הענד און האט פאָרגעלעזען דיא ווערטער ביז „אי“.

ביי דיזע בוכשטאָבען האט דער אלטער געמאכט א צייכען, אז יא.

— אי? האט פראַנץ געזאגט, און זיינע פינגער זיינען געגאנגען ווייטער איבער

דיא ווערטער.

וואַלענטינע האט בעהאלטען דעם קאָפּ אין איהרע הענד.

ענדליך איז פראַנץ געקומען צום וואָרט „איך“.

— יא, האט דער אלטער געזאָגט.

— איהר! האט פראַנץ אויסגערופען און דיא האר האבען זיך איהם געשטעלט אויפ'ן קאָפּ; איהר, הערר נאָרטיע! דאס האט איהר געטויטעט מיין פאָטער?

— יא, האט דער אלטער געענטפערט, אָנקוקענדיג דעם יונגען מאן מיט א

מאָעסעטטישען בליק. פראַנץ איז געפאלען אָהן קרעפטען אויף א טשער.

וויילפאָר האט אויפגעמאכט דיא טהיר און איז ענטלאָפּען, דען עס איז איהם געקומען דער געדאנקען צו ערמאָרדען זיין פאָטער אין דיזען מאָמענט.

31טער קאָפיטעל.

ה א י ד י

אויף מארגען נאך דיזער סצענע האט פראַנץ ד'עפיניי אריינגעשיקט וויילפאָר'ן

זיין וואָרט צוריק; ער וויל ניט הייראָטען, האט ער געשריעבען, דיא עניקעל פון א מאן,

וועלכער האט געטויטעט זיין פאָטער. דענוועלבען אבענד איז מאָנטע קריסטאָ געווען ביי דאָנגלאַרן, און האט דאָרטען געטראָפּען אַנדערע קאוואַלאַקאנטי, וועלכער איז שוין געווען א גאנצער בן בית ביי דאָנגלאַרן. דיזער איז געווען שטאַלץ מיט דעם יונגען „פּרינץ“. אַנדערע האט זיך אָנגעפּאנגען צו ליעבען אין עזשעניען, וועלכע איז צו איהם אויך געווען קאַלט, אבער זיא האט איהם דאָך מעהר צוגעהערט וויא אַלבערט'ן.

אַלבערט איז אָנגעקומען ווען עזשעניע האט געשפּיעלט פּיאנאָ און אַנדערע האט געזונגען קאָרסיקאנער ליעדער. אַלבערט האט זיך געמאכט, אז ער איז זעהר אויפּער-זיכטיג.

ווען מאָנטע קריסטאָ און אַלבערט זיינען געפּאָהרען א היים, האט זיך אַלבערט צולאַכט.

— וועל! האט ער געזאָגט צום גראָף, האב איך גוט געשפּיעלט מיין ראָלע?
— אין וועלכער בעציהונג? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— וועגען מיין געגנער ביי הערן דאָנגלאַר.
— וועלכען געגנער? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— א נייע פּראָנע! אייער בעשיצטען, אַנדערע קאוואַלאַקאנטי!
— אָה, נאר ניט אזא שלעכטען שפּאַס, מיין ליעבער אַלבערט; איך בעשיץ ניט הערן אַנדערע אין קיין פּאַל.
— זאל זיין אזוי, אָבער וויא געפעלט אייך מיין קאָמעדיע דאָרטען, אז איך בין אויפּערזיכטיג?

— זייט איהר דען טאקע ניט אויפּערזיכטיג?
— עס הייבט זיך גאָרניט אָן! איך וואלט וועלען, אז דיזער קאוואַלאַקאנטי זאל ביי מיר אויסכאַפּען דיא מיציאה.
— אָבער דאָנגלאַר איז דאך ענטציקט פון אייך.
— יא, האט אַלבערט געזאָגט מיט א געלעכטער, ער איז אזוי ענטציקט, אז ווען איך וואָלט דארטען געליעבען נאך א שטונדע, וואלט ער מיך ארויסגעוואָרפּען. האט איהר געזעהען, וועלכע קונצען ער האט מיט מיר געמאכט?
— ווייס איך, נו... אבער לאָמיר עס אוועקלייגען, ווילט איהר ארויפגיין צו מיר א ביסעל?

— מיט'ן גרעסטען פּערגעניגען, האט אַלבערט געענטפּערט.
באלד זיינען זיי אָנגעקומען צו מאָנטע קריסטאָ'ס הויז און זיי זיינען אריין אין זאַל.
מען האט זיי דערלאָנגט טיי און ציגאַרען און זיי האבען זיך ביידע אונטערהאלטען. אין א זיימען צימער האט זיך געהערט דער שפּילען אויף א הארפע.
— שפּיעלט עס ניט אייער גריכין? האט אַלבערט געפרעגט.
— יא, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפּערט דאס איז היידע, מיין שקלאווין.
— איך מוז לאָכען; אין פּראָנקרייך א שקלאוו! וואו האט איהר זיא דערטאפט?
— איך האב אייך דאך שוין געזאָגט, אז איך האב זיא געקויפט.
— נאך דעם וויא איך האב זיא געזעהען מיט אייך אין טהעאַטער, וואָלט איך געזיכטיגט, אז זיא איז א פּרינצעסען.

- געוויס איז זיא עס, און נאך איינע פון דיא גרעסטע אין איהר לאנד.
— איז איהר ריכטיגער נאָמען א געהיימניס?
פאר דער גאנצער וועלט יא, אבער פאר אייך, לעבער אלבערט וועט עס ניט זיין קיין געהיימניס, ווען איהר וועט שווייגען.
— אָה, ביי מיין עהרען וואָרט! האט אלבערט אויסגערופען.
— קענט איהר דיא געשיכטע פון דעם פאשא פון יאנינא?
— פון אלי טעבעלען, געוויס, ווייל מיין פאָטער איז געווען אין זיין דיענסט און ער האט דעם פאשא צו פערדאנקען זיין פערמעגען.
אלאָ, האידע איז איינפאך זיין טאָכטער.
— וויא! דיא טאָכטער פון אלי פאשא?
— גאנץ געוויס, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.
— און זיא איז אייער שקלאַווין! וויא קומט איהר דערצו?
— גאנץ איינפאך, איך בין איין מאָל פערבייגעגאנגען דעם שקלאַווען מאַרק אין קאָנסטאַנטינאָפאָל און האב זיא געקויפט.
— יעצט ערלויבט מיר ביי אייך עפעס צו בעמען, לעבער גראַף.
— איהר קענט ביי מיר אלעס בעמען.
— שטעלט מיך פאָר פאר אייער פרינצעסין.
— זעהר גערנע, אבער מיט צוויי בעדינגונגען. דיא ערשטע איז, אז איהר זאלט פאר קיינעם ניט דערציילען פון דיזער פאָרשטעלונג, און דיא צווייטע איז, אז איהר זאלט איהר ניט זאגען, דאס אייער פאָטער האט געדיענט ביי איהר פאָטער.
— איך שווער אייך דאס, האט אלבערט געזאגט.
— גוט, איך ווייס, אז איהר זייט איין עהרען מאַן.
מאָנטע קריסטאָ האט דערויף אָנגעקלונגען און אלי איז אריינגעקומען. ער האט איהם געהייסען גיין אָנזאָגען האידע'ן, אז ער קומט צו איהר מיט א גאָסט. אין א וויילע ארום זיינען זיי אריין אין האידע'ס צימער.
האידע האט זיי ערוואַרטעט מיט'ן גרעסטען שטוינען, דען דאס איז געווען דעם ערשטען מאָל, וואָס מאָנטע קריסטאָ האט איהר געבראכט א פרעמדען מענשען מיט זיך. זיא איז געזעסען אויף א זאָפּאָ אָנגעטאָן אין זיידענע קליידער מיט גאָלד באַרדירט. זיא איז געווען הערליך שיין. ווען זיא האט דעזעהען מאָנטע קריסטאָ האט זיא זיך אויפגעהויבען און האט איהם א קוש געטאָן אין האנד, וועלכע ער האט איהר דערלאנגט. אלבערט איז געבליעבען שטיין אין טהיר וויא א פערשטיינערטערט פאר דיזער וואונדערבארער שיינהייט.
— וועמען פריינסטו מיר? האט זיא געפרעגט אין גריכיש; א ברודער, א פריינד, איין איינפאכען בעקאָמען אָדער א פיינד?
— א פריינד, האט איהר מאָנטע קריסטאָ געענטפערט אין דערזעלבער שפראַך.
— וויא איז זיין נאָמען?
— גראַף אלבערט. דאס איז דערזעלבער, וועלכען איך האב ארויסגענומען פון דיא באַנדיטע'ס הענד אין רוים.

- איי זייעלכער שפראך ווילסטו, אז איך זאל מיט איהם ריידן?
מאנטע קריסטאָ האט זיך געווענט צו אלבערט:
— קענט איהר ריידען אין דער נייגריכישער שפראך, האט ער דעם געגען מאַז
געפרעגט.
- ליידער, האט אלבערט געענטפערט, אפילו אין דיא אלטגריכישע אויך ניט.
— אלזאָ וועל איך ריידען אין פראַנצויזיש אדער איטאַליעניש, האט האַידעי גע-
זאָגט צו מאַנטע קריסטאָ.
- רייד איטאַליעניש, האט מאַנטע קריסטאָ צו איהר געזאָגט נאך א קורצען
נאכדענקען, און האט איהר געגעבען א צייכען.
— זיי מיר ווילקאָמען, פריינד, האט צו איהם האַידעי געזאָגט אין געמישטען
איטאַליעניש. אַלי בריינג דיא האַרנולעטס.
— וועגען וואָס זאל איך ריידען? האט אלבערט שטילערהייך געפרעגט מאַנטע
קריסטאָ?
— איהר קענט ריידען מיט איהר וועגען וואָס איהר ווילט.
— איך וועל ריידען מיט איהר וועגען אַריענט.
— טוב עס, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט, דען דיזע אונטערהאלטונג איז איהר
אם לייעבסטען.
- אין וועלכען אלטער האט איהר פערלאָזען גריכענלאַנד, סיניאַראַ? האט זיא
אלבערט געפרעגט.
- צו פינף יאָהר, האט האַידעי געענטפערט.
— קענט איהר זיך נאך דערמאָנען אייער היימאַט? האט אלבערט געפרעגט.
— זעהר גוט, האט דיא יונגע מיידעל געענטפערט.
— פון וועלכען יאָהר אָן קענט איהר געדענקען?
— פון דריי יאָהר אָן געדענק איך וואס מיט מיר האט פאַסירט.
— איהר געדענקט איצטער ווען איהר זייט אלט געווען דריי יאָהר?
— אלעס, האט זיא געענטפערט.
- גראַף, האט אלבערט שטילערהייך געזאָגט צו מאַנטע קריסטאָ, איהר וועט
ערלויבען דער סיניאַראַ, אז זיא זאל מיר דערציילען עפעס פון איהר לעבענס געשיכטע.
איהר האט מיר פערבאַטען צו ריידען צו איהר וועגען מיין פאַטער, פיעליכט וועט זיא
עס מיר אליין דערציילען, און איהר קענט זיך גארניט פאַרשטעלען, וויא גליקליך איך
וועל מיך פיהלען ווען איך וועל הערען זיין נאָמען פון אזא שיינעם מינר.
מאָנטע קריסטאָ האט זיך געווענט צו האַידעי און האט צו איהר געזאָגט אין
גריכיש:
- דערצייל דעם שיקזאַל פון דיין פאַטער, אָבער דערמאָן ניט דעם נאָמען פון
דעם פעררעטהער און ניט פון זיין פערראַטה.
האַידעי האט ארויסגעלאָזען א לאנגען זיפן און א פינסטערער וואַלקען איז אריבער
איבער איהר קלאָרו שטערן.
— וואָס זאגט איהר איהר? האט אלבערט שטילערהייך געפרעגט.

— איך האב איהר נאך א מאָל געזאגט, אז מיר זיינען פריינד און זיא מעג איך אַקעס דערציילען. דערצייל האידען.

— וועל! האט דיא יוינגע מיידעל אָנגעפאנגען, איין אבענד בין איך אויפגעוועקט געוואָרען פון מיין מוטער. מיר וואָרן אין פּאַלאַץ יאָנינא. זיא האט מיך אויפגעהויבען פון בעט און ווען איך האב זיא אָנגעקוקט, האב איך געזעהען, אז איהרע אויגען זיינען געווען פול מיט טרערן. זיא האט מיך אוועקגעטראָגען אָהנע צו ריידען א וואָרט.

זיא האט מיך אראָפגעטראָגען דיא טרעפ און אינטען האבען מיר געטראָפען אלע אונזערע דינער מיט אונזער געפעק, מיט דעם ציערונג און מיט זעק גאָלד אראָפגייר ענדיג אונטען. הינטער דיא פרויען זיינען גענאנגען א צוואַנציג בעוואַפענטע מענער אלס וואַכע. דער קאָרידאָר איז געווען בעלוכטען פון פּאַקעלס און דיא גאנצע סצענע האט אויסגעזעהען שרעקליך.

— היילט זיך! האט געזאָגט א שטימע פון קאָרידאָר.

דינע שטימע האט געמאכט אויף אלעמען אזא ווירקונג, וויא א שטאַרקער ווינד אויף הויכע גראָז, וועלכע בייגט זיך צו דער ערד. מיך אליין האט זיא געמאכט שוידערן.

— מיין פּאָטער, האט האידען געזאָגט אויפהויבענדיג דעם קאָפּ, איז געווען א מאַן, וועלכען גאנץ אייראָפּא האט געקענט אונטער דעם נאָמען פון אלי טעבעלען, פּאַשא פון יאָנינא, און פאר וועלכען טערקיי האט געציטערט.

מיר זיינען ארויס פון שלאָס, האט האידען פּאַרטגעזעצט, און מיר זיינען צוגעגעקומען צום טייך. דארטען האט מען אונז ארויפגעזעצט אויף א שיפעל און דיא שיפעל איז אוועק. אין דער שיפעל האבען זיך געפונען, אויסער דיא רודערערס, מיין פּאָטער, מיין מוטער, אונזערע דינסטען און איך. אונזער שיפעל איז געפלויען וויא דער ווינד.

— פאר וואָס גייט אונזער שיפעל אזוי שנעל? האב איך געפרעגט מיין מוטער.

— שטיל, מיין קינד, האט זיא געזאגט, ווייל מיר ענטלויפען.

איך האב עס ניט פּרשטאנען, פאר וואָס מיין פּאָטער דארף ענטלויפען.

שפעטער האב איך ערפאהרען, אז מיין פּאָטער'ס מיליטער איז מערד געוואָרען פון לאַנגען קריעג און האט זיך ענטזאגט צו דינען. דער סולטאַן האט עס ערפאהרען און האט געשיקט נעמען געפאנגען מיין פּאָטער, און דעריבער איז מיין פּאָטער געווען געצוואונגען זיך צוריקצוציהען. איידער ער האט עס געטאָן, האט ער געשיקט צום סולטאַן א פּראַנץ צווישען אפּיצער, אין וועלכען ער האט געהאט פיעל פערטרויען, און וועמען ער האט אויך פערטרויט דעם פּלאַץ וואו ער ציהט זיך צוריק.

— און דינער אפּיצער, האט אַלבערט געפרעגט, קענט איהר זיך דערמאָנען זיין נאָמען?

— ניין, האט זיא געענטפערט, איך קען מיך ניט דערמאָנען, אבער שפעטער

קען זיין וועל איך זיך דערמאָנען, וועל איך איהם זאָגען.

אַלבערט האט געוואַלט אויסריידען דעם נאָמען פון זיין פּאָטער, אבער מאַנטע קריסטאָ האט איהם געמאכט א ע און ער האט זיך דערמאָנט אָהן זיין וואָרט.

מיר זיינען געווען אויף א אינזעל און דארטען אין א הייל זיינען מיר אלע ארונטער. ארום אונז האבען זיך געפונען אלע אונזערע זאכען אין גאָלד, וועלכער האט בעטראַגען

פיה און צוואַנציג מיליאָן. ניט ווייט דערפון זיינען געשטאנען אין זעכסיגער יארן
חויזינד פונט פולווער.

לעבען פולווער איז געשטאנען אונזער געטרייער אלטער דיענער סולים מיט א
ברענענדען פאָקל אין דיא הענד און האט געהאט דעם בעפעהל פון מיין פאָטער זיי
דעם ערשטען צייכען פון איהם, זאל ער אונטערצינדען דעם פולווער און זאל אלעס צו
רייסען: דעם פאָשאַ אליין, פרוי און קינד און אלעס וואָס עס געפינט זיך דאָ.
וויא לאנג מיר זיינען דארטען געבליבען געדענק איך ניט; איין מאָרגען האט
אונז דער פאָטער געשיקט רופען צו זיך אין דיא אנדערע הייל און האט געזאָגט צו
מיין מוטער.

— האב געדולד, מיין ווייב, היינט קומט דער שליה פון סולטאן, און אויב ער
וועט אונז דאָ בריינגען דיא פאָלשטענדיגע בענגאָרינגונג, וועלען מיר גלייך פאָהרען אין
יאַנינא צוריק, און אויב ניט, וועלען מיר נאך היינטיגע נאכט ענטלויפען פון דאָנען.
— אָבער טאָמער לאָזט מען אונז ניט ענטלויפען? האט מיין מוטער געפרעגט.
— אָה, זיי רוחיג, האט מיין פאָטער געענטפערט מיט א שמיכעל. סולים שטייט
דאָרטען מיט דער פאָקל אין דיא הענד; אויב זיי ווילען, אז איך זאל שטארבען, וועלען
זיי שטארבען מיט מיר.

מיין מוטער האט געענטפערט מיט טרערען,
— פלוצלונג האט מיין פאָטער געגעבען א שפּרוינג אויף. ער האט געקוקט אין
דער ווייטענס, און דאן האט ער זיך געהייסען געבען א שפעקטיף. איך האב געזעהען וויא
זיין האנד האט זיך געטרייסעלט.

— איין שיף.... צוויי.... דריי.... האט מיין פאָטער געמורמעלט, פיער!....
— ליעבע פרוי האט ער געזאָגט צו מיין מוטער מיט א שוידער, אָט קומט דער
מאָמענט, וועלכער וועט ענטשיידען איבער אונזער שיקזאל. אין א האלבע שעה וועלען
מיר הערען איין ענטפער פון אונזער קייער. גיי אריין מיט האַרדיץ אין דער הייל.
— איך וויל דיך ניט פערלאָזען, מיין מאַן, האט מיין מוטער געזאָגט, איך וויל
שטארבען מיט דיר.

— גיי צו סולטאן! האט מיין פאָטער געשריען.
— אדיע, האט מיין מוטער געזאָגט מיט א געבראָכענע שטימע.

מיין פאָטער האט מיך גענומען אין דיא הענד און האט מיך געקושט, דאז האט
ער מיך איבערגעגעבען צו דיא וואַכע. אז זיא זאל מיך אָפּפיהרען מיט דעזי מוטער.
איך מיט מיין מוטער זיינען דורכגעגאנגען דורך דער ערשטער הייל און זיינען
פערבייגעגאנגען דעם אלטען סולים, וועלכער האט צו אונז טרויעריג געשמיכעלט. מיר
האבען זיך געזעצט אין דעם אנדערן ווינקעל פון דער הייל. און האבען געפיהלט אז
א שרעקליכער אונגליק שוועבט איבער אונזער קאָפּ.

דעציילענדיג דאָס, האט האַרדי אַראָפּגעלאָזען דעם קאָפּ; דיזע ערינערונג
האט זיא נאך יעצט געמאכט שוידערן.

מאָמע קריסטאָ האט זיא בעטראַכט מיט א געפיהל פון גרויס אינמיקעס און
מיטלייך.

— דערצייל ווייטער, מיין טאָכטער, האט ער צו איהר געזאָגט אין גריכיש
האַרדע האט אַיפגעהויבען דעם קאָפּ וויא פון טרוים און האט פאַרטגעזעצט?
— עס איז געווען געגען פיער א זינגער אונענד, און אַבוואָהל דער טאָג איז געווען
אַ ליכטיגער, איז אין דער הייל געווען דונקעל, נאר איין ליכט האט געשיינט און דאס
איז געווען דער פאַקעל פון סלימען.

מיין מוטער האט דאָך געהאט אייניגע האַפנונגען. זיא איז גענאנגען צו דער
טהיר ארויסצוקוקען דרויסען און האט געזעהען פון ווייטענס אַנקומענדיג מיליטער און
האט אויך צווישען זיי בעמערקט דעם פראַנצויז, אין וועלכען מיין פאַטער האט געהאט
פערטרויען.

— זיי קומען, האט זיא געזאָגט צוגייענדיג צו סלימען. ווער ווייס וואָס זיי בריינגען,
לעבען אָדער טויט.

— וואָס האסטו מורא, האט סולים געזאָגט צו מיין מוטער; ווען זיי בריינגען
ניט דעם פרייען וועלען מיר זיי געבען דעם טויט. און ער האט דערביי געגעבען א מאָך
מיט זיין פלאַקער דאָס פונקען האבען געשפריצט.

א שוידער האט מיך געכאַפט ווען איך האב געזעהען דיזען צייכען, אין וועלכען
עס איז געווען דער שרעקליכער טויט פון פולווער און פלאמען.
מיין מוטער, וועלכע איז אויך געווען בלייד פאר שרעק, האט געזאָגט שטילערהייד
צו סלימען:

— סולים, וואס איז דער בעפעהל פון דעם העררן?

— ווען ער שיקט מיר א קינזשאַל, בעדיידעט עס, אז דער סולטאַן וויל ניט
גענאנדיגען, און איך צינד אונטער; ווען ער שיקט מיר זיין רינג, האט איהם דער
סולטאַן בענאנדיגט און איך גיעב ארויס דעם פולווער..

— פריינד, האט צו איהם דיא מוטער געזאָגט, ווען דער בעפעהל פון דעם סולטאַן
וועט קומען מיט א קינזשאַל, און אַנשטאַט אונז צו טויטען מיט דעם שרעקליכען טויט,
וועלען מיר דיר אַנשטעלען אונזערע העלזער און דו וועסט אונז טויטען מיט דיזען
קינזשאַל.

— יא, פרוי, האט סולים רוהיג געענטפערט.

פלוצלונג האבען זיך דערהערט שטארקע געשרייען פון פרייד. דער נאָמען פון
דעם פראַנצויז האט מען געהערט אויסרופען, און עס איז געווען קלאָר, אז ער האט
געבראכט א גוטע ענטפער.

— און איהר דעמאָנט זיך ניט דעם נאָמען? האט אַלבערט געפרעגט, וועלכער
האט איהר געוואָלט אונטערהעלפען.

מאָנטע קריסטאָ האט איהר געמאַכט א צייכען.

— איך קען זיך ניט דערמאָנען, האט האַרדע געענטפערט.

דער גערויש איז געוואָרען שטאַרקער, האט האַרדע פאַרטגעזעצט און באלד האבען
זיך דערהערט נאָהענטע טרוים. סולים האט אַנגעגרייט זיין פאַקעל. א מאַן האט דאָ
באלד בעוויזען ביין אייננאנג פון דער הייל.

— ווער ביסטו? האט ס'וים אויסגערופען. אבער ווער דו זאלסט ניט זיין, זאלסטו
ניט מאכען קיין טריט ווייטער!
— דער סולטאן איז מוחל דעם פאשא און ניט איהם אָפּ זיין פערמעגען און זיין
פרייהייט, האט דער מאן געזאָגט.
מיין מוטער האט ארויסגעשטויסען א פריידען געשריי און האט מיך צוגעדריקט
צו איהר הארצען.
— האלט! האט ס'וים געשריען ווען ער האט געזעהען, אז יענער וויל גיין ווייטער.
די ווייסט, אז איך דארף האבען דעם רינג.
וועהרענד דיזער צייט האבען מיר זיך איינגעקוקט אין דעם מאן: דאס איז געווען
דער פראנצויז.
— ס'וים האט איהם דערקענט, אָבער ער האט פון דעסמוועגען געוואלט האבען
דעם צייכען.
— איז וועמעס נאָמען קומטו? האט ער איהם געפרעגט.
— איך קום אין נאמען פון מיין הערר אלי פאשא.
— דארפסטו דאך וויסען וואס דו דארפסט מיר ווייזען.
— יא, האט דער שליח געענטפערט, און איך בריינג דעם רינג. ער האט אין
דערזעלבער צייט אויפגעהויבען דיא האנד און האט עפעס געוויזען, אבער עס איז געווען
צו דונקעל, אז ס'וים זאל איהם דערקענען פון ווייטענס.
— איך זעה ניט וואָס דו ווייזט מיר, האט ס'וים געזאָגט.
— קום צו נעהנטער, אָדער איך וועל צוגיין צו דיר.
— גיין, לייג אנידער דעם רינג און טרעט אָפּ, כדי איך זאל קענען צוגיין זעהען.
— זאל זיין אזוי, האט דער שליח געזאָגט, און ער האט אנידערגעלייגט דעם
געגענשטאנד און איז אָפּגעטראָטען.
ס'וים איז צוגעגאנגען און האט אויפגעהויבען דעם רינג.
— מיין הערר'ס רינג האט ער געזאָגט, עס איז ריכטיג.
זאָגענדיג דאס האט ער א וואָרף געטאָן דעם פאקעל אָן דער ערד און האט
איהם פערלאָשען מיט דיא פיס.
דער שליח האט ארויסגעשטויסען א געשריי פון פרייד און האט אָנגעפאנגען צו
פאָטשען אין דיא הענד. אויף דיזען געשריי זיינען אָנגעלאָפען פיער טערקישע סאָלאַדאטען
אין ס'וים איז געפאלען א געשטאָבענער פון פיער קינזשאַלען. דיא פיער מערדער האבען
זיך דאָן א וואָרף געטאָן אויף דאס גאָלד.
מיין מוטער האט מיך געכאפט אויף דיא הענד און איז מיט מיר ענטלאָפען אין
דיא אנדערע הייל. דאָרטען איז געווען א שרעקליכער בילד. דיא הייל איז געווען פול
מיט פיינד און מיין פאָטער איז געשטאנען וויא א ריעז און האט געקעמפט געגען דער
גאנצער מחנה.
באלד האבען זיך דערהערט שרעקליכע געשריען פון מיין פאָטער; ער איז געווען
גערופען פון עטליכע קיילען. מיין פאָטער איז געפאלען אויף דיא קניע און צוואַנציג

מעסערס האבען בעדעקט זיין קערפער. איך האב זיך אראָפּגעקייקלט אויף דער ערד;
מיין מוטער איז געפאלען אין חלשות און האט מיך אראָפּגעוואָרפען.
האַידעי האט געלאָזען פאלען איהרע הענד און האט ארויסגעלאָזען א קרעכין.
זיא האט דאָן געפרעגט דעם גראַף מיט דיא אויגען אויב ער איז צופרידען מיט איהרע
געהאַרבזאמקייט.

דער גראַף האט זיך אויפגעהויבען, ער איז צוגעגאנגען צו איהר און האט זיא אָנגע-
נומען פארן האנד און האט איהר געוואָגט אין ראָמאַניש:

— רוה זיך אָפּ, ליעבעס קינד, און בעקום מוטא; דיא פעררעטהער ווערן בער-
שטראַפט.

— דאס איז א שרעקליכע געשיכטע, גראַף, האט אַלבערט געוואָגט א דערשראָך
קענער פאַר האַידעי'ס בלייבקייט, און איך האב חרטה וואס איך האב פערלאנגט דאס
צו הערן.

— עס איז גאָרניט, האט מאָנטע קריסטאָ געוואָגט. דאן אינידעלייגענדיג דיא
הענד אויף דער יונגער מיידעלס קאָפּ, האט ער געוואָגט:
— האַידעי איז א מוט היגע מיידעל, זיא פיהלט זיך לייכטער, ווען זיא רעט אויס
איהר ביטערע האַרץ.

— וועל, מיין גנעדיגער הערר, האט דיא יונגע מיידעל שנעל געוואָגט. מינע
שמערצען דערמאָגען מיך אָן דיין גוטסקייט.

האַידעי האט פערשטאנען אָן אַלבערט'ן, אז ער ברענט צו וויסען וויא זיא איז
געוואָרען א שקלאַווין פון גראַף, און זיא האט פאַרטגעזעצט:

ווען מיין מוטער איז געקומען צו זיך זיינען מיר געווען געפאנגענע פון דעם, וועלכען
מיר האבען א מאָל געגלויבט פאר אונזער פריינד. ער האט אונז פערקויפט צו א שקלאַווען
הענדלער, וועלכער איז געפאָהרען אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל.

פאר דער שטאָט האבען מיר געזעהען אויף א שטאַנג א קאָפּ פון א מענשען.
אונטען איז געווען א ברעטעל מיט דער אויפשריפט:

„דאס איז דער קאָפּ פון אַלי טעבעלען, פאַשאַ פון יאַנינאַ.“
ווען מיין מוטער האט דאס דערזעהען, איז זיא געפאלען. מיט גרויס געוויין האב
איך זיא געפרופט אויפהויבען: זיא איז געווען טויט.

איך בין ארויפגעפיהרט געוואָרן אין מאַרק. דאָרטען האט מיך א רייכער ארמעניער
געקויפט. ער האט מיך געבילדעט און האט מיר געגעבען לעהרערס און ווען איך בין
אלט געוואָרען דרייצעהן יאָהר, האט ער מיך פערקויפט צום סולטאַן מאַהמור.

— ביי וועמען איך האב זיא אָפּגעקויפט, האט מאָנטע קריסטאָ געוואָגט, אזוי
וויא איך האב אייך געוואָגט, אַלבערט, פאַר א שטיין. איהר האט דאך ביי מיר געזעהען
דיא פושקעלע, וועלכע איז אייך פון אזא שטיין.

— אָה, דו ביזט גוט, דו ביזט גרויס, מיין גנעדיגער הערר, האט האַידעי געוואָגט,
און איך בין זעהר גליקליך וואָס איך געהער דיר!

אַלבערט איז געווען א צוטומעלטער פון אלעם וואָס ער האט געהערט.
— טרינקט אויס אייער קאָפּע, האט דער גראַף געוואָגט; דיא געשיכטע איז

צו ענדע.

ענדע פון צווייטן טהייל.

גראף מאנטע קריסטא

איבערזעצט און בעארבייטעט פון פראנצויזיש

פון י. יאפפא.

דריטער טהייל

1טער קאפיטעל.

נייעס פון יאנינא.

נאך דעם וויא פראנץ ד'עפיניי האט זיך ענטזאגט פון וואלענטינען, איז מאדאם זילפאר געקומען און האט איהם פארגעלייגט, אז ער זאל אפשרייבען זיין פערמעגען פאר וואלענטינע. דער אלטער האט זיך געוואונדערט איבער איהרע פלוצליכע גוטסקייט. דאך האט ער עס געטראכט צו טאן אה איהר בעטען. אין דער זעלבער צייט איז דער גראף מאָרסערף געגאנגען בעטען ביי דאָנגלאַר דיא האנד פון זיין מאָכטער עזשעניע פאר זיין זון אלבערט.

צייט אַנדערעא קאוואַלסאָנטי האט פערקעהרט אין דאָנגלאַר'ס הויז, האט דאָנגלאַר געוואָלט וואס גיכער פטור ווערן פון אלבערט, ער האט נאר געוואָרט אויף א געלעגענהייט. דיזע געלעגענהייט איז באלד געקומען. מאָרסערף, וועלכער איז פון מאָנטע קריסטאָ אונטערגעווארמט געוואָרן, אז ער זאל גיין צו דאָנגלאַרן בעטען פאר זיין זון עזשעניעס האנד, איז ער טאקע געגאנגען צו דאָנגלאַר, און האט בעקומען א מיאוסן אָפּשניט. דיא ביידע אלטע פריינד פון מאָרסיל האבען זיך צו ווערטעלט און דאָנגלאַר האט פערנאָמען געזאָגט, אז ער וועט פערלאנגען זיין מאָכטער פאר א שטור, וועט ער איהם דערציילען עפעס נייעס פון יאנינא. דאס איז געווען גענוג אז מאָרסערף זאל כאַפּען דיא פיס אויף דיא פלייצעס און עס זאל ווערן אויס שידוך צווישען זייערע קינדער.

אויף מאָרגען נאך דיזער געשיכטע האט אלבערט געלעזען אין באַשאַ'ס צייטונג פאָלגענדע נאָטיץ:

„מען שרייבט אונז פון יאנינא:

„א זאך, וועלכע איז ביז יעצט געווען אונבעקאנט, איז אונז אָנגעקומען. דיא פעסטונגען, וועלכע האבען געשיצט דיא שטאָט יאנינא איז פון א פראַנצויזישען אָפיצער פערקויפט געוואָרן צום טערק. אין דיזען אָפיצער האט אלי טעבעלען, דער פאָשא, געהאט זיין נאנצען פערטרויען און ער האט געהייסען פערנאָן.“

ווען אלבערט האט דאס דורכגעלעזען איז ער גלייך אוועקגעלאָפּען צו מאָנטע קריסטאָ. ווען דיזער האט איהם דערזעהען אזוי אויפגערגעגט האט ער איהם געפרעגט וואָס איהם איז.

— איך וויל מיך שלאָגען, האט אלבערט געזאָגט.

— זיך שלאָגען! מיט וועמען? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.

- מיט באַשאַן, האט אַלבערט געענטפערט.
— מיט אייער פריינד! פאר וואָס?
— אָט לעזט דיזע נאָטיץ אין זיין צייטונג. און אַלבערט האט איהם דערלאנגט
דיא צייטונג.
מאָנטע קריסטאָ האט דורכגעלעזען דיא נאָטיץ וועגען יאַניאַ.
— איך זעה דאָ נארניט פאר וואס איהר זאלט זיך שלאָגען מיט באַשאַן, האט
מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.
— וואָס הייסט, איהר זעהט ניט! מיין פאָטער הייסט מיט זיין ערשטען נאָמען
פערנאן.
— און אייער פאָטער האט געדיענט אַלי פאַשאַן.
— דאס הייסט, ער האט געקעמפּט פאר דיא אונאַבהענגיגקייט פון גריכענלאַנד.
— וואָס דרייט איהר א מוח! ווער ווייס עס אין פראַנקרייך, ווער דער פערנאן
איז געווען און אז ער איז יעצט דער גראַף מאָרסערף?
— עס איז נאנץ גלייך, מען קען דערמיט מיינען מיין פאָטער, און דערפאר וויל
איך גיין צו באַשאַן, אז ער זאל צוריקציהען דיא נאָטיץ.
— באַשאַן וועט קיין זאך ניט צוריקציהען.
— דאָן וועלען מיר זיך שלאָגען, האט אַלבערט געזאָגט, און איך וויל אייך בעטען,
אז איהר זאָלט זיין מיין סעקאָנדאַנט.
— הערט, לעבער אַלבערט, לאמיר אָננעמען, אז דיא געשיכטע איז ריכטיג.
— א זון דארף גאָרניט אָננעמען געגען דיא עהרע פון זיין פאָטער.
— ווילט איהר הערן איין עצה פון א פריינד?
— יא, פון אייך נעם איך אָן.
— איידער איהר גייט זיך שלאָגען מיט באַשאַן, פרעגט זיך פריהער נאך וועגען
דיזער געשיכטע.
— ביי וועמען זאל איך מיך נאָכפרעגען?
— איהר קענט זיך נאָכפרעגען ביי האַידיען, ווען איהר ווילט.
— איך וויל אין דיזע זאכען ניט אריינמישען קיין פרוי.
— דאָן גיב איך אייך אַנאנדער עצה, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. גייט אליין
אריבער צו באַשאַן און פרעגט איהם וואָס דיא נאָטיץ בעדייטעט און בעט איהם זיא
צוריקצוהען, וועט איהר הערן וואס ער וועט אייך ענטפערן. צו שלאָגען זיך וועט
איהר נאך אלע מאָל צייט האבען.
— זאָל זיין אזוי, האט אַלבערט געזאָגט, און האט גענומען אָפּשיעד פון מאָנטע
קריסטאָ.
ער איז געגאנגען גלייך אין דיא רעדאַקציאָן פון באַשאַן'ס צייטונג און האט גע-
טראָפען באַשאַן זיצענדיג אין זיין רעדאַקציאָנס קאַבינעט. ער איז געווען אזוי צוטראָגען
דאס ער האט צוטראָמען פיעלע פאַפיערען און צייטונגען, וועלכע זיינען געלעגען איז וועג.
ווען באַשאַן האט דערוועהן זיין פריינד אין אזא צושטערטען צושטאנד, האט ער
איהם געוואלט בערוהיגען און האט איהם געבעטען זיצען.

- באַשאַן, האט אלבערט צו איהם געזאָגט, איך בין געקומען וועגען אייער צייטונג.
- איהר, מאַרסערף? וואס פערלאנגט איהר?
— וועגען א צוריקרופונג.
— א צוריקרופונג! וועגען וואס, אלבערט? זעצט זיך.
— איך דאַנק, איך קען שטיין. א צוריקרופונג, וועלכע בעטרעפט דיא עהרע פון א מיטגליעד פון אונזער פאמיליע.
— וואָס רעט איהר! האט באַשאַן געזאגט. עס קען ניט זיין.
— עס קען יא זיין, דיא נאָטיץ פון יאַנינאַ. און אלבערט האט איהם דערלאנגט דיא צייטונג מיט דער נאָטיץ. אלזאָ יעצט זעהט איהר, אז דיא זאך איז וויכטיג, האט אלבערט געזאגט ווען באַשאַן האט דורכגעלעזען דיא נאָטיץ.
— אלזאָ, איז דיזער אָפּיצער אייערער א קרוב? האט דער זשורנאַליסט געפרעגט.
— יא, האט אלבערט געענטפערט רויט ווערענדיג.
— וואָס איז דען מיט אייך דיזער פערנאַן?
— דאס איז מיין פאָטער, האט אלבערט איינפאך געענטפערט. ער הייסט פערנאַן מאַנדענאָ, גראַף מאַרסערף, איין אלטער מיליטער, וועלכער האט געזעהען צוואנציג שלאכטען אין פעלד, און וועלכען מען וויל יעצט בעווארפען מיט בלאָטע.
— אזוי, איז עס אייער פאָטער? דאן איז עס אנאנדער זאך. אָבער ווער קימערט זיך וועגען דיזען פערנאַן און ווער קען דענקען, אז דאס איז אייער פאָטער?
— עס וועלען זיך געפינען אזעלכע, וועלכע וועלען מערקען, און איך וויל, אז איהר זאלט צוריקרופען דיא נאָטיץ.
— דער וואָרט „איך וויל“ האט אויפגעגענגט באַשאַן און עס איז צווישען דיא צוויי פריינד געוואָרען א שאַרפער געשפּרעך. פון א פריינדשאפטליכען טאָן איז געוואָרן א הייסער שטרייט, און באַשאַן האט געענטפערט:
— איך וועל צוריקציהען דיא נאָטיץ, ווען איך וועל וויסען, אז זיא איז פאַלש.
— ווען איהר ווילט ניט צוריקרופען דיא נאָטיץ, מיין הערר, האט אלבערט געזאָגט מיט א העכסט אויפגעגענטע שטימע...
— וועלען מיר זיך שלאָגען? האט באַשאַן רוהיג געענטפערט.
— יא, האט אלבערט געזאָגט מיט א העכערע שטימע.
— וועל! מיין הערר, איך שטים איין, אז איך זאל מיך מיט אייך שניידען דיא העלזער, אבער איך מוז האבען דריי וואכען צייט דערצו. אזוי וויא איהר האט מיך דערצו אויפגעפאָרדעט, האב איך דאס רעכט עס צו פערלאנגען, אין דריי וואָכען ארום וועל איך אייך זאָגען, אויב דיא נאָטיץ איז ריכטיג אדער פאַלש. ווען זיא איז פאַלש, וועל איך זיא צוריקרופען און ווען זיא איז ריכטיג, וועלען מיר זיך שלאָגען מיט וועלכע געוועהר איהר ווילט.
— דריי וואָכען! האט אלבערט אויסגערופען; אָבער דריי וואָכען זיינען פאר מיר דריי יאהר הונדערט און מיין עהרע לידעט אין דיזער צייט.
— ווען איהר וואָלט נאך געווען מיין פריינד, וואלט איך אייך געזאגט: געדולד,

מיין פריינד. אבער אזוי וויא איהר זייט געוואָרן מיין פיינד, זאג איך נאָיך: וואס קימערט
עס מיך, מיין הערר?
— וועל! זאל זיין אין דריי וואָכען ארום, אבער נאך דיזער זייט זאלט איהר ווייטער
ניט זוכען....

— מיין ליעבער הערר אלבערט, האט באַשאַן געזאָגט, איך קען אייך נאר דורכ־
ווארפען דורכ־ן פענסטער אין דריי וואָכען ארום, דערווייל וועל איך אייך ראַטהען צו
זיין אנשטענדיג, גראַביאָנעס האב איך פיינט. און באַשאַן האט איהם צוגעקעהרט דעם
רוקען און איז אריין אין דער דרוקעריי. אלבערט האט אויסגעלאָזען זיין הארץ צו דיא
פאָפיער וואס איז געלעגען אויף דער ערד, און איז ארויסגעגאנגען.

2טער קאפיטעל.

וויעדער פערניפטעט.

ווער איז געווען אזוי גליקליך וויא מאַקסימיליאַן מאָרעל. דער אלטער נוארטיע
האַט איהם געשיקט רופען, און האט איינגעשטימט, אז באלד וועט ער זיין פעראייניגט
מיט וואלענטינען. וואלענטינע האט אויסגעזעהען רייצענד אין איהרע טרויער קליידער
און מאָרעל האט געגלענצט פאַר שמחה.

נוארטיע האט בעשלאסען אַרויסצוציהען פון זיין זונ'ס הויז אונז צו דינגען ערגעץ
אַ וואָהנונג מיט וואלענטינען צוזאמען, ביז איהר חתונה; דער אלטער דייענער באַרוואַ
איז געשטאנען פון ווייטענס און האט זיך געפרייט מיט זיין הערר'ס פלאנען.
וואלענטינע האט בעמערקט אויף דעם געזוכט פון דעם טרויען דייענער גרויסע
טראַפּפען שווייס.

— זעהט וויא דער ארימער באַרוואַ שוויצט. האט וואלענטינע געזאגט.
נוארטיע האָט אָנגעוויזען אויף א פלאש לעמאָנאד, וועלכע איז געשטאנען מיט
אַ גלאז אויף אַ טאָץ. דיא פלאש איז געווען דיא העלפט אויסגעטרונקען פון נוארטיע.
— נעם, גוטער באַרוואַ, האט וואלענטינע געזאגט, דען איך זעה, אז דייע אונגען
קוקען זעהר שטארק אויף דיא האלבע פלאש לעמאָנאדע.

באַרוואַ האט צוגענומען דיא פלאש און איז ארויסגעגאנגען. אין אַ וויילע ארום איז
ער געקומען צוריק און האט זיך געשאַקעלט.
— וואס פעהלט אייך, באַרוואַ? האט וואלענטינע אויסגערופען.

דער אלטער האט ניט געענטפערט; ער האט בעטראכט זיין העררן מיט צו
מישהע אויגען און האט געזוכט מיט זיין צוגיפגעקוועטשטער האנד אַ שטיצונג.
— ער וועט פאלען! האט מאָרעל אויסגערופען.

באַרוואַ האט אנגעפאנגען שטארק צו ציטערן, און עס האט אויסגעוויזען אז ער
וועט באלד בעקומען אַ שרעקליכען קראמפף. ער האט געמאכט עטליכע טריט צו נוארטיע.

— אָה, מיין גענעדיגער הערר! האט ער געזאגט, וואס איז מיט מיך? איך
לייד.... איך זעה ניט מעהר. טויזענד פייערן שפריצען ארום אין מיין מוח. אָה! ריהרמ
מיך ניט אָן. ריהרט מיך ניט אָן!

דער ביי זיינען זיינע אויגען פערלאָפּען געווארען מיט בלוט און זיין קאָפּ האט זיך אריבער געבויגען נאך הינטען, וועהרענד זיין איבעריגער קערפער האט זיך צונויפֿגעצויגען.

עס איז געווארען אַ שרעקליכע טרעוואָגיע. ווילפּאָר איז אָנגעלפּען מיט'ן דאָקטאָר אַזאָריני, און מאָרעל האט זיך בעהאלטען הינטער אַ טהיר.

מאדאם ווילפּאָר איז אויך אריינגעקומען. איהר ערשטער קוק איז געווען אויף נאַרטיע, וועלכער האט אויסגעזעהען אויפגערעגט אבער גאנץ געזונד; דער צווייטער קוק איז געווען אויף דעם אלטען באַרואַ. זיא איז בלייך געווארען; דעם מאָל האט זיא ניט געטראָפּען — אנשטאט דעם הערן האט זיא פּערגיפּטעט דעם דינער.

גלייך האט מען זיך דערוואוסט אז דיא אורזאכע פון באַרואַס פּלוצליכע קראַנקהייט איז געווען דער לעמאָנאד.

— צו וואס טרינקט מען דעם שלעכטען לעמאָנאד, האט מאַדאם ווילפּאָר געזאָגט; עס איז דאך דא וויין.

— דער לעמאָנאד איז געווען אין דעם זיידענס פּלאש. האָט וואלענטינע געזאגט. און דער אָרעמער באַרואַ האָט געהאט דורשט, האט ער געטרונקען.

מאדאם ווילפּאָר איז פּערטרייסעלט געוואָרן. נאַרטיע האט זיא אין דעם מאָמענט גוט בעטראכט.

— ער האט אַ קורצען האלז, האט זיא געזאגט. ער האט געמוזט זיין דערהיצט און דער לעמאָנאד האט איהם געשאט.

— וואו איז דער דאָקטאָר? מאַדאם! האט ווילפּאָר אויסגערופען.

— ער איז אויבען ביי עדואַרד, וועלכער איז עפעס ניט געזונד, האט מאַדאם ווילפּאָר געזאָגט, ווען זיא האט געזעהען, אז זיא קען מעהר ניט אָפהאלטען דעם דאָקטאָר. ווילפּאָר איז אליין ארויסגעשפרונגען איהם רופען.

— איך גיי איצטער ארויף, האט מאַדאם ווילפּאָר געזאָגט צו וואלענטינען. מען וועט איהם אורדאי לאָזען בלוט, און איך קען קיין בלוט ניט זעהען. און זיא איז ארויסגעגאנגען.

מאָרעל איז ארויסגעגאנגען פון זיין בעהאלטער און האט געפרעגט נאַרטיע און וואלענטינען אויב ער זאל דאָ בלייבען. נאַרטיע, וועלכער האט בעהאלטען זיין גאנצע קאָלט בלוט, האט איהם געהייסען בעסער גיין אַ היים. מאָרעל האט פון זיי גענומען אַפּשיעד און איז ארונטער דורך דער הינטער טרעפּ. באלד דערויף איז אריינגעקומען ווילפּאָר מיט'ן דאָקטאָר.

דער אלטער באַרואַ איז דערווייל געקומען אַ ביסעל צו זיך און ער האט געטרייט זיך צו שטעלען אויף דיא קניע. ווילפּאָר און דער דאָקטאָר האבען איהם ארויפגעזעצט אויף אַ טשער.

— יעצט, האט דער דאָקטאָר געזאגט, שיקט שנעל בריינגען אַט דיזע מעדיצין און אלע זאלען ארויסגיין פון צימער.

— איך אויך? האט וואלענטינע געפרעגט.

— יא, פרייליין, איהר איבערהויפט, האט דער דאָקטאָר געזאגט מיט א הארטע שטימע.

וואָלענדיגע האט מיט שטוינען אָנגעקוקט אַווריני און איז ארויסגעגאנגען. הינטער איהר האט דער דאָקטאָר צוגעמאכט דיא טהיר.

— זעהט, זעהט, דאָקטאָר, וויא ער קומט צו זיך, האט ווילפאָר געזאגט; עס איז מעהר ניט געווען וויא א פארבייגייענדער אָנפאל.

אַווריני האט געגעבען א פינסטערן שמייכל.

— וויא פיהלט איהר זיך, באַרוא? האט איהם דער דאָקטאָר געפרעגט.

— א ביסעל בעסער, לייעבער הערר דאָקטאָר.

— קענט איהר טרינקען דיזע גלאָז מעדיצין?

— איך וועל פרובירען; אבער ריהרט מיך ניט.— פאַר וואָס?— ווייל עס ווייזט

זיך מיר אויס, אז ווען איהר וועט מיך אפילו אַגריהרען נאר מיט'ן פינגער, וועל איך ווידער בעקומען דעם אנפאל.— טרינקט.

באַרוא האט גענומען דיא גלאָז און האט זיא מיט איין מאָל אויסגעטרונקען.

— וואו ליידעט איהר? האט דער דאָקטאָר געפרעגט.— איבעראל. איך פיהל שרעק

ליכע קרעמף.— האט איהר קאָפ שווינדעל?— יא.— זושען אין דיא אויערן?— שרעקליכע.

— ווען האט עס איך געפאָקט?— יעצט.— שנעל?— וויא דער בליץ.— האט איהר עפעס

געפיהלט נעכטען, אייערנעכטען?— נארניט.— וואס האט איהר היינט געגעסען?— איך

האב נארניט געגעסען; איך האב נאר געטרונקען פון דעם הערר'ס לעמאָנאָד.

און באַרוא האט געוויזען אויף נואַרטיע, וועלכער איז געזעסען אונגעווענליך און

האט בעטראכט דיזע שרעקליכע סצענע.

— וואו איז דער לעמאָנאָד? האט דער דאָקטאָר שנעל געפרעגט.— אונטען אין

פלאַש.— וואו איז דאס אונטען?— אין דער קיך.

מיט איין שפרונג איז אַווריני אַרויס פון טהיר און איז געלאָפען אין קיך. אין

לויפען האט ער באלד אומגעוואָרפען מאַדאָם ווילפאָר, וועלכע איז אויך געגאנגען אין

קיך. זיא האט ארויסגעשטויסען א געשריי. אַווריני האט דערויף ניט געאכטעט און איז

אריין אין קיך. דארטען האט ער דערזעהען דיא פלאַש און ער האט זיך אויף איהר א

וואָרף געטאָן, אזוי, וויא איין אָדלער אויף זיין קרבן, ער איז שנעל ארויף צוריק. אויפ'ן

וועג האט ער געטראָפען מאַדאָם ווילפאָר גייענדיג צו זיך אין צימער.

— איז עס דיזע פלאַש? האט אַווריני געפרעגט.— יא, הערר דאָקטאָר.— איז עס

דערזעלבער לעמאָנאָד, וועלכען איהר האט געטרונקען?— איך גלויב.— וועלכען טעם האט

איהר געפיהלט?— ביטער.

דער דאָקטאָר האט אריינגעגאָסען אין זיין האנד א ביסעל לעמאָנאָד און האט

עס אָנגעריהרט מיט זיינע ליפען, דאן האט ער דאס אויסגעשפינגען.

— עס איז ריכטיג דערזעלבער, האט ער געזאגט. האט איהר אויך דערפון גע

טרונקען, הערר נואַרטיע?

— יא, האט דער אלטער געענטפערט.— האט איהר אויך געפיהלט דעניעלבען

ביטערן טעם?— יא.

אין דעם האט באַרואַ אָנגעפאנגען וויעדער שרעקליך צו שרייען, דער דאָקטאָר
איז צוגעלאָפּען, ער האט איהר אבער גארניט געקענט העלפען, עס האט זיך געהאָר
דעלט איהם אריינצולאָזען לופט אין דיאָ לונגען, אָבער מען האט איהם בשום אופן ניט
געקענט עפענען דעם מונד, דער אונגליקליכער האט זיך געקייקעלט אויף דער ערד פאר
שרעקליכע שמערצען.

דער דאָקטאָר האט איהם געלאָזען ליגען און איז צוגעגאנגען צו נואַרטיע.
— וויאָ פיהלט איהר זיך, האט איהם דער דאָקטאָר שטילערהייד שנעל געפרעגט,
גוט?—יא. — א לייכטער מאָגען?—יא. — נעמט איהר איין דיאָ געגען גיפט פילען, וועלכע
איך האב אייך געגעבען?—יא. — ווער האט אייך געמאכט דעם לעמאָנאָד, באַרואַ?—
יא. — האט איהר איהם דערפון געהייסען טרינקען?—ניין. — הערר ווילפאָר?—ניין. —
מאָדאָם?—ניין. — וואָלענטינע?—יא.

א זיפּץ פון באַרואַ האט צוגעצויגען צו זיך דעם דאָקטאָר און ער איז צו איהם
צוגעגאנגען.

— באַרואַ, וועט איהר קענען ריידען? האט איהם דער דאָקטאָר געפרעגט.
באַרואַ האט געברומט עטליכע אונפערשטענדיגע ווערטער, און האט געקוקט
אויף דעם דאָקטאָר מיט בלוטיגע אויגען.

— שטרענגט זיך אָן, מיין פריינד, ווער האט געמאכט דעם לעמאָנאָד?—איך.
— האט איהר איהם באלד אריינגעטראָגען, וויאָ איהר האט איהם געמאכט?
—ניין.

— ווער האט איהם דען אריינגעבראכט?
— מען האט מיך אריינגערופען אין אָפּיס און פרייליין וואָלענטינע האט איהם
ארויפגעטראָגען.

— אָה! האט דער דאָקטאָר געמורמעלט, אָט דאס איז דיאָ געשיכטע,
באַרואַ האט וויעדער געמאכט שרעקליכע געשרייען און אַוורני האט איהם גע-
הייסען אריינטראָגען אין אַנאָדער צימער און מען זאל איהם לאזען אליין מיט איהם.
מיט אייניגע מינוט שפעטער איז ווילפאָר ארויפגעגאנגען צוריק; ער האט בעג-
גענט דעם דאָקטאָר שוין אראָפּגייענדיג.

— נו, וואס הערט זיך? האט ווילפאָר געפרעגט. — קומט, און דער דאָקטאָר האט
אריינגעפיהרט דעם פראָקוראָר צוריק אין זיין צימער.
— ער איז נאך אלץ אין הלשות? האט ווילפאָר געפרעגט, ווען ער האט געזעהען
דעם אלטען באַרואַ ליעגענדיג אָהן בעוועגונג.
— ער איז טויט.

— ווילפאָר האט זיך געגעבען א וואָרף אויף דריי טריט צוריק, און צוגויפּשלאָ-
גענדיג דיאָ הענד איבערן קאָפּ, האט ער אויסגעשריען מיט א ווילדער שטימע, אָנקור
קענדיג דעם מות:

— טויט! אזוי שנעל טויט! ...!

— יא, זעהר שנעל, האט אַוורני געזאָגט; אבער דאס דארף אייך דאך ניט

וואונדערן! הערר און מאדאם סענט מעראן זיינען אויך זעהר שנעל געשטאָרבען. אָה!
מען שטארבט זעהר שנעל ביי אייך אין הויז, הערר ווילפאָר.

— וואָס! איהר קומט נאך אלץ אויף דיזען שרעקליכען געדאנקען! האט ווילפאָר
אויסגערופען מיט א געבראָכענעם קול.

— אימער, און אלע מאל! האט אַורני געזאגט מיט א שווערן אויסדרוק און מען
קען אנדערס ניט דענקען, דען איך בין איבערצייגט אין דעם. און אום, אז איהר זאלט
ניט גלויבען, אז איך האב א טעות, זאלט איהר מיך אויסהערן, הערר ווילפאָר. ווילפאָר
האט געשיידערט.

— עס גיבט א גיפט, וועלכער טויטעט און לאזט ניט קיין שום צייכען, אז מען
איז פּערגיפטעט. דיזען גיפט האָב איך לאנגע יאָהרען שטודירט און איך קען איהם
גאנץ גוט איך האב איהם דערקענט אויף באַרוא און איך האב איהם דערקענט אויף
מאדאם סענט מעראן. עס גיבט א מיטעל דעם גיפט צו דערקענען: ער גיט א גרינע
פאַרב ווען מען לייגט איהם אריין אין בלויען סיראַפּ. איך האב בעשטעלט בלויען סיראַפּ
דערצו און איהר וועט עס זעהען.

און א דיענערין האט טאקע באלד אריינגעבראכט א טאס מיט בלויען סיראַפּ.
— קוקט האט ער געזאגט צום פּראָקוראַר, וועמעס הארץ האט אזוי שטארק
געקלאָפּט, דאס מען האט עס געקענט הערן פון ווייטען—קוקט, אָט איז א טאס מיט
בלויען סיראַפּ, און דאָ אין דיזער פּלאַש איז דער רעסט פון דעם לעמאַנאַד, וועלכען
נאַרטיע און באַרוא האבען געטרונקען. ווען דער לעמאַנאַד איז ניט שעדליך, וועט דער
סיראַפּ בעהאלטען דענזעלבען קאָליר, און אויב דער לעמאַנאַד איז פּערגיפטעט, וועט
ער ווערן גרין. יעצט קוקט!

און דער דאָקטאָר האט אריינגענאסען עטליכע טראָפּען פון לעמאַנאַד אין דער
טאס סיראַפּ. דער סיראַפּ איז אין דענזעלבען אויגענבליק געווארען גרין.

— דער אונגליקליכער באַרוא איז פּערגיפטעט געווארן מיט א גיפט, וועלכען איך
קען, און איך וועל עס בעשווערען הויך און הייליג!

ווילפאָר האט גארניט געענטפערט; ער האט אויסגעשטרעקט דיא הענד אין
דער הויך און איז אנדערגעפאלען אין א טשער וויא פון דונער געטראָפּען.

3 מער קאפיטעל.

דיא בעשולדיגונג.

אַורני האט צוריקגערופען אין לעבען דעם פּראָקוראַר, וועלכער האט אויסגעוויזען
וויא א צווייטער מת אין קברות שטיבעל.

— אָה! דער טויט איז אין מיין הויז! האט ווילפאָר אויסגעשריען.

— זאגט דער פּערברעכען, האט דער דאָקטאָר געענטפערט.

— הערר אַורני! האט ווילפאָר אויסגעשריען, איך קען אייך ניט ארויסגעבען,

וועלכע שרעקליכע שמערצען איך לייד אין דיזען מאָמענט.

— אָבער איך גלויב, אז עס איז צייט, אז מיר זאָלען האנדלען; איך גלויב, אז

מען מוז מאכען א סוף פון דיזע מערדערייען. וואס מיך אָנבעלאַנגט, וויל איך מעהר ניט שווייגען, דען איך וועל זיין דערזעלבער פערברעכער. דער פערברעכען מוז אויפגעדרעקט ווערן. ווילפאָר האט א ווארף געמאן ארום זיך א פינסטערן בליק.

— אין מיין הויז! האט ער געמוזמעלט, אין מיין הויז!

— וועל! פראָקוראָר, האט אַווריני געזאגט, איהר זייט דער פערטרעטער פון

געזעץ, טוט אייער פפליכט.

— האט איהר דען א פערדאכט אויף וועמען?

— אַנך פערדעכטיג קיינעם ניט. דער טויט קלאַפט ביי אייך אין טהיר. ער

גייט פון איין צימער אין אנדערן, און גייט זיך פריי ארויס און קיינער פרעגט ניט דיא אורזאך פון זיין אָפּטען בעזוך. וועל! איך האב דיא זאך ניט געקענט אזוי פערביילאָזען; איך האב געזוכט דיא אורזאך און האב געפונען...

ווילפאָר האט ארויסגעשטויסען א געשריי; ער האט צוזאמענגעלייגט דיא הענד

און האט אָנגעקוקט דעם דאָקטאָר מיט א בליק פון רחמים. אבער דער דאָקטאָר האט זיך געמאכט ניט זעהענדיג און האט פאַרטגעזעצט:

— און דאס האב איך געפונען: מען האט געטויטעט העררן סענט מעראן, מען

האט געטויטעט מאַדאם סענט מעראן, מען האט געטויטעט באַראַ אָנשטאָט העררן נואַרטיע, דען ניט באַראַ האט מען געמיינט, דערפון בין איך איבערצייגט.

— און וויא איז מיין פאָטער געבליעבען לעבען?

— ווייל צייט א יאָהר גיב איך איהם גיפט ביסלעכווייז, אום זיין קערפער דערצו

צו געוויינען, און ווייל דער מערדער האט דאס ניט געוואוסט; ווייל דער גיפט וואס קען איהם ניט שאַדען, קען אַנאנדערן טויטען.

— אָה וועה, וועה! האט ווילפאָר געמוזמעלט זיך ברעכענדיג דיא הענד.

— אַלא, יעצט זעהט, האט דער דאָקטאָר פאַרטגעזעצט מיט דערזעלבער שטימע.

הערר און מאַדאם סענט מעראן לאַזען איבער א דאָפעלטע ירושה. הערר נואַרטיע האט נאך ניט צייט געהאט צו מאכען זיין ערשטע צואה, האט מען איהם שוין געבראכט דערצו, אז ער זאל מאכען א צווייטע, און עס איז נאך ניט פערגאנגען קיין צוויי טעג

וויא ער האט דיא צווייטע געמאכט, האט מען איהם שוין געוואָלט פערגיפטען.

— אָה האט מיטלייד, הערר אַווריני!

— קיין מיטלייד, מיין הערר, דיא פפליכט פון יעדען עהרליכען דאָקטאָר איז

אויפצודעקען א פערברעכען, ווען ער קומט איהם אונטער דיא הטנד!

— אָה, האט מיטלייד מיט מיין טאָכטער, מיין הערר, האט ווילפאָר געמוזמעלט.

— זעהט איהר, איהר אליין, דער פאָטער, ווייסט ווער דער פערברעכער איז!

— האט מיטלייד מיט וואַלענטינע! בעסער וועל איך זיך אליין בעשולדיגען איידער

וואַלענטינע, דיזע דעזעלע הארץ און אונשולדיגע בלוים!

— קיין מיטלייד, הערר פראָקוראָר! דער פערברעכען איז אויפגעדרעקט. פרייליין

וואַלענטינע האט אליין איינגעפאָקט דיא מעדיצין, וועלכע מען האט אוועקגעשיקט צו סענט מעראן, און ער איז באלד געשטארבען. פרייליין וואַלענטינע האט אליין צורעכט

געמאכט צו טוינקען פאר מאַדאם סענט מעראן און זיא איז געשטאַרבען. פרייליין

וואלענטינע האט געמאכט לעמאָנאַד פאר הערן נוארטע און דורך דעם איז באַרוואַ
געשטאַרבען.

פרייליין וואלענטינע איז דיא שולדיגע! זיא איז דיא גיפטישערין! הערר קעניג
ליכער פראַקוראַר; איך קלאַג פאר אייך אָן פרייליין ווילפאָר, טוט אייער פפליכט!
— דאָקטאָר איך פערענטפער זיא ניט, איך פערטהיידע זיא ניט; איך גלויב
אייך, אָבער ערבארעמט אייך, שוינט מיין לעבען, מיין עהרע!

— הערר ווילפאָר, האט דער דאָקטאָר געזאגט מיט א וואַקסענדער קראַפט, עס
געבען מאַמענטען, וואו אלע מיטליידס געפיהלען דארפען געלייגט ווערן אָן א זייט. ווען
אייער טאָכטער וואלט בענאנגען איין פערברעכען און איך וואלט בעמערקט, אז זיא
האט אין זינען נאך איינעם, וואלט איך אייך געזאגט: זעהט האלט זיא אָפּ, שטראַפט
זיא. ווען זיא וואַלט בענאנגען א צווייטען פערברעכען, וואלט איך אייך געזאגט: אָט
האט איהר א גיפט, וועלכער טייטעט וויא דער בליץ, גיט איהר איהם און רעטעט
אייער עהרע, ווען ניט וועט זיא אייך פריהער טייטען, און זיא וועט נאך צוקומען צו
אייך מיט א זיסען אונשולדיגען שמייכעל. וועה איז צו אייך, הערר ווילפאָר, ווען איהר
וועט ניט שלאָגען דער ערשמער! אָט דאס וואלט איך צו אייך געזאגט, ווען זיא וואלט
נאר געטויטעט צוויי מענשען; אבער זיא האט געזעהען דריי מענשען אין טויטעס קאמפּף,
וועלכע זיא האט ערמאָרדעט און האט נאך געקענט שטיין לעבען זיי, — דאָן אויפ'ן
עשאַפּאַט מיט דער גיפטישערין! צום עשאַפּאַט! איהר רעט פון אייער עהרע, טוט
וואס איך זאג אייך, דען דיא אונזערע ערווארטעט אייך!

ווילפאָר איז געפאלען אויף דיא קניע.

— הערט, האט ער געזאגט, איך האב ניט דיא קראַפט וואס איהר האט אָדער
וואס איהר וואלט ניט געהאט, ווען אנשטאַט מיין טאָכטער וואלענטינע וואלט עס זיך
געהאנדעלט וועגען אייער טאָכטער מאַדעלען.

דער דאָקטאָר איז בלייך געווארען.

— דאָקטאָר, יעדער מענש, דער זון פון א פרוי איז געבאָרען צו ליידען און צו
שטאַרבען; דאָקטאָר, איך וועל ליידען און איך וועל ווארטען אויף דעם טויט.

— נעמט זיך אין אכט, האָט אַווריני געזאגט, דער טויט וועט זיין זעהר א לאַנג
זאַמער; איהר וועט איהם זעהען קומען, ווען ער וועט האבען געשלאָגען אייער פאָטער,
אייער פרוי, און אפּישר אייער זון אויך.

ווילפאָר האט שווער געאָטהעמט און האט אויסגעשטרעקט זיין הענד צום
דאָקטאָר.

— הערט מיך אויס! האט ער אויסגעשריען, בעדויערט מיך, העלפט מיר...
ניין, מיין טאָכטער איז ניט קיין פערברעכערין... שלעפּט אונז פאר א געריכט, וועל
איך אלץ זאגען: ניין, מיין טאָכטער איז ניט קיין פערברעכערין... עס גיעבט ניט קיין
פערברעכען אין מיין הויז... איך וויל ניט, הערט איהר, אז עס זאל געבען א פער
ברעכען אין מיין הויז; דען ווען דער פערברעכען קומט רעגעץ אריין איז עס וויא דער
טויט— ער קומט ניט אליין... הערט! וואס גייט אייך אָן, אז איך וועל שטארבען פון

ערמאָרדונג? ... זייט איהר מיין פריינד? זייט איהר א מענש? האט איהר א הארץ?...
ניין, איהר זייט א דאָקטאָר! ... וועל! איך זאג אייך: ניין, מיין טאָכטער וועט ניט
געשלעפט ווערן דורך מיר אין דיא הענד פון דעם תליון! אַך! אָט דיזער געדאנקען
פערצעהרט מיך און טרייבט מיך אריינצוטרייבען דיא נעגעל אין מיין ברוסט! ... און
ווען איהר האט א טעות, דאָקטאָר! ווען דאס איז געווען אנאנדערער און ניט מיין
טאָכטער; ווען איך וועל אין איין טאָג צו אייך קומען בלייך וויא א מת און וועל צו אייך
זאגען: מערדער! דו האסט געטייטעט מיין קינד... ווען דאס זאל פאסירען, הערר
אזויני, וועל איך מיר נעמען דאס לעבען!

— וועל! האט דער דאָקטאָר געזאָגט נאך א קורצען שוויגען, איך וועל וואַרטען.
וויילפאָר האט איהם אנגעקוקט, אזוי וויא ער וואלט ניט גענליבט אין זיינע
ווערטער.

— נאר, האט אזויני געזאגט מיט א לאנגזאמע און שארפע שטימע, ווען איינער
פון אייער הויז זאל וויעדער קראנק ווערן, ווען איהר אליין זאלט געטראפען ווערן, רופט
מיך ניט, דען איך וועל מעהר ניט קומען. איך וויל גערנע טראגען מיט אייך צוזאמען
דיא שרעקליכע געהיימניס, אבער איך וויל מעהר ניט האבען אויף זיך דיא קריינקונג
אויף מיין געוויסען איבער דעם שרעקליכען פערברעכען, וועלכער וואקסט אין אייער הויז.
— אלאָ פערלאזט איהר מיך, דאָקטאָר?

— יא, דען איך וויל מעהר ניט צוקוקען, וויא שרעקליכע פערברעכען ווערן בער
נאנען ביי אייך אין הויז. אדיע.

— איין ווארט, נאך איין וואָרט נאר, דאָקטאָר! איהר גייט אוועק און איהר
לאזט מיך איבער אין דיזער שרעקליכער לאַגע, וועלכע איז נאך שרעקליכער געווארן
דורך אייער ענטדעקונג. אבער וואס וועט מען זאגען אויף דעם פלוצליכען טויט פון דעם
אכטען דיענער?

— עס איז ריכטיג, האט אזויני געזאגט, פיהרט מיך אראָפּ.
און אראָפּגייענדיג האט ער געזאגט צו וויילפאָר אין דער הויך, כדי אלע זאלען
הערן, אז באַרוח איז געשטארבען פון שלאַק און ער איז גערופען געוואָרן צו שפעט.
און דער דאָקטאָר איז אוועקגעגאנגען.

אין דענזעלבען טאָג האבען זיך צונויפגעקליבען אלע דיענער פון וויילפאָר'ס הויז
און האבען אָפּגערעט ניט מעהר צו בלייבען אין א הויז וואו דער טויט העררשט.
ווען וויילפאָר איז אריין אין צימער האט ער א קוק געטאָן אויף וואַלענטינען,
וועלכע האט געוויינט און זיין הארץ איז פערקלעמט געווארן. און ווען ער האט דאן א
קוק געטאן אויף זיין פרוי איז א פינסטערער שאטען אריבער איבער זיין געזיכט.

4 מער קאפיטעל.

קאָדרום און בענדעטמאָ.

דענזעלבען אָווענד איז אנדרעא קאָוואַלאַקאָנטי געקומען צו מאַנטע קריסטאָ און
האט איהם געבעטען, אז ער זאל זיין איין עדות ביי דעם אונטערשרייבען פון דעם

הייראטס קאָנמוואַקט צווישען איהם און פרייליין עושעניע דאָנגלאַר. מאָנטע קריסטאָ האט איהם פראסט ענטזאגט, און ער האט איהם געזאגט, אז ער וועט זיין דערביי וויא עדער אנדערער.

קומענדיג א היים האט אנדרעאָ געטראָפּען ביי דער הויזקיפּערין א ברעף פאר איהם. ער איז ארופגעגאנגען אויבען און האט אויפגעמאכט דעם ברעף. עס איז געווען א קליינער צעטעל פון קאָדרוס'ן, וועלכער האט איהם געבעטען, אז ער זאל קומען צו איהם מאָרגען נייען א זיגער אין דער פריה.

אנדרעאָ האט פערברענט דעם צעטעל און האט אָנגעטאָן זיין לאַקיי'ס קליידער און איז באלד אוועק פון דער היים. פאר איהם איז געווען דיא זאך זעהר וויכטיג. דיא הויזקיפּערין האט איהם געזאגט, דערלאנגענדיג איהם קאָדרוס צעטעל, אז דער מאָן האט ניט געוואָלט נעמען דיא צוויי הונדערט פראַנק, וועלכע ער קריעגט דורך איהם אלע מאָנאט, און ער האט דערויף איבערגעלאָזען דעם צעטעל.

פאר אנדרעאָ איז דיא געשיכטע ניט געווען אוי פרייליך, דען ער האט געוואוסט, אז זיין אלטער קאמעראַד פון קאטאָרושנע רופט איהם ניט אומזיסט.

ער האט גערונגען א צימער אין א קליינעם האַטעל לעבען קאָדרוס הויז און האט דארטען איבערגענעכטיגט. אויף מאָרגען איז ער געקומען צו קאָדרוס'ן. דיעזער האט איהם נאטייליך אויפגענומען וויא איין אלטען פריינד. ער האט שוין זאָגאַר אָנגעגרייט א גוטען דינער פאר זיי ביידען.

— און יעצט זאָג מיר נאָר, ליעבער קאָדרוס, האט אנדרעאָ געזאגט ווען ער האט געהאלטען אין עסען און האט פערטרונקען א גלאָז וויין, — פאר וואס האסטו ניט געוואלט נעמען היינטיגען מאָל דיא צוויי הונדערט פראַנק?

— מיין ליעבער בענדעטשאָ, האט קאָדרוס געזאָגט אויסשצירענדיג דיא ציין, איך מוז דיר זאָגען, אז מיין געוויסען ערלויבט מיר ניט, דאס איך זאל זיצען און עסען און איך זאל ביי דיר נעמען אומזיסט געלד. און דען מוז איך דיר זאגען, אז עס איז פאר מיר קיין פלאַן ניט צו זיצען און ארויסצוקוקען אויף דיא פאָר לומפיגע פראַנק.

— האסטו געהאט א בעסערן לעבען דאָרטען, האט איהם בענדעטשאָ געפרעגט מיט אונווילען.

— אָה, דאָרטען איז אנאנדער זאך. בשעת מיר זיינען געווען ביידע אויף איין קייט, האבען מיט געלעבט א גלייכען לעבען, אבער יעצט, פערשטייסטו מיך, ווען דו האסט אפשר פינף טויזענד פראַנק א מאָנאט און אפשר נאך מעהר, און דו לעבסט וויא א פרינץ מיט פערד און מיט לאַקיען, איז עס פאר מיר, דיין אלטען קאמעראַד, דיא פאָר לומפיגע פראַנק א גאָרניט.

— איז וואס ווילסטו? האט בענדעטשאָ בלייך ווערענדיג געפרעגט.

— איך וועל דיר זאגען וואָס איך וויל. עס איז קיין פלאַן ניט, אז איך זאל בלייבען דאָ. אין דיר, אלס פרינץ, וועט קיינער ניט זוכען דעם ענטלאָפענעם קאטאָרושניק בענדעטשאָ. אָבער אין מיר, וועלכער לעבט אין איין ארימע וואָהנונג און קאָכט זיך אליין דינער, קען מען נאך דערקענען דעם אלטען קאָדרוס. דאָרום וואלט געווען דער בעסטער פלאַן פאר אונז ביידען, אז איך זאָל אוועק.

- נו, זעהר גוט, ווער האלט דייך?
— ווער האלט מיך! וויא געפעלט דיר דיא פראגע? דו וועסט דאך ניט אָננעמען,
אז איך וועל אוועק אָן געלד?
— ניין, געוויס ניט. איך וועל דיר דערצו געבען צוועלף הונדערט פראַנק.
— צוועלף הונדערט פראַנק! און וואס זאל איך טאָן מיט דיזע עטליכע גראַשען?...
אבער הער, איך האב אנאנדער פלאַן. איך האב א פלאַן, אז איך זאל געהאלפען ווערן
און דו זאלסט דערצו ניט דארפען געבען א סענט.
— לאָמיר הערן דעם פלאַן; עס מוז זיין א פיינער פלאַן!
— פאר וואס ניט? איז אפשר מיין פלאַן געווען א שלעכטער, אום צו פערלאָזען
טולאָן, הא? און אז מיין פלאַן איז ניט געווען קיין שלעכטער, איז דאך א פעווייז. אז דו
ביזט יעצט דאָ.
— איך זאג ניט, אז דיין פלאַן איז געווען א שלעכטער, האט אנדרעא געזאגט...
אבער לאמיר הערן דיין נייען פלאַן.
— קענסטו מיר ניט געבען א מיטעל, אז איך זאל קענען קריגען א דרייסיג
טויזענד פראַנק, און עס זאל דייך ניט קאָסטען א סענט?
— ניין, האט אנדרעא טרוקען געענטפערט, ניין, איך ווייס ניט אזא מיטעל.
וויילסטו אפשר, אז איך זאל געבענען און מען זאל אונז אָפפיהרען צוריק אהין?
— אָה, מיר איז עס גאנץ גלייך; איך ביינק אויך א מאָל נאך מיינע קאמערצדען
דארטען. איך האב ניט אזא שלעכטע הארץ וויא דו, וועלכער וואלט זי ניט וועלען
זעהען נאך א מאָל.
אנדערעא האט געציטערט און איז בלייך געוואָרן.
— ווייס איך וואס, קאָדרוס, רעד ניט קיין נאַרישקייטען. זאָג וואס וויילסטו?
— האב קיין מורא ניט, קליינער זשוליק, גיעב מיר נאר א מיטעל וויא צוקריענען
געלד, דו וועסט דערביי נארניט ארבייטען.
— וועל! איך וועל זעהען, איך וועל זוכען, האט אנדרעא געזאָגט.
— אָבער ביז וואנען דו וועסט געפינען, וויל איך האבען, אז דו זאלסט העכערען
מיין געהאלט אויף פינף הונדערט פראַנק א חודש.
— וועל! דו וועסט האבען דיא פינף הונדערט פראַנק, אבער קוועטש מיך ניט
צופיעל, דען עס וועט ווערן שווער פאר מיר.
— ווייס איך וואס! דו האסט דאך א קאסע אָהן א דעק; איך וועל דייך ניט
אָרעם מאכען... זאָג מיר נאר, איז דיין גראַף עפעס רייך?
— דו מיינסט דעם גראַף מאָנטע קריסטאָ?
— יא, וועמען דען זאל איר מיינען.
— ער האט מיליאָנען אזוי וויא איך האב פראַנקס.
— האט ער אין דערהיים אויך עפעס געלד?
— וויא ער האט ניט, וועט מען ביי איהם אין סעקרעטערקע אלץ געפינען א צוויי
הונדערט טויזענד פראַנק.
— ביזטו בעקאנט מיט דער איינריכטונג פון זיין הויז?

— **געוויס**; איר בין דאך ביי איהם א בן בית.
 — קענסטו מיר ניט געבען דעם פלאץ פון זיין הויז: וויא דיא צימערן ליניג, וואוהין דיא פענסטער גייען, וואו דיא דינער געפינען זיך און וואו דיא סעקרעטערקע ליעגט. אנדרעא האט איהם בעשריעפען דיא הויז און ער האט געצייכענט א ריכטיגען פלאץ.

— איז דער גראף אלע מאל צו הויז?
 — ניין, אָט צום ביישפּיעל, פּאָהרט ער מאַרנען אַרויס אין אָטויל מיט אלע זיינע דינער און ער וועט דארטען בלייבען א גאנצען מעת לעת.
 — אזוי! האט קאָדרוס אויסגערופען מיט בלישצענדע אויגען, און ווער בלייבט אין הויז?

— דער הויזקפער, האט אנדרעא געלאסען געענטפערט.
 — ביזטו זיכער אין דעם? האט קאָדרוס געפרעגט.
 — געוויס; איך בין איינגעלאדען צו דינער אין אָטויל און דער גראף האט מיר דעציילט, אז ער נעמט מיט אלע דינער.
 — אָט דאָס הייסט א לעבען! א הויז אין שטאָט, א הויז אין קאָנטרי! ...
 דיא פאָר קאָמערצדען האבען זיך נאך לאנג אונטערהאלטען וועגען דעם רייכטהום פון מאָנטע קריסטאָ און אנדרעא איז אוועק.

טער קאפיטעל.

ד ע ר א י ב ע ר פ א ל .

אויף מאָרנען נאך דער בעשריעפענער סצענע איז טאקע מאָנטע קריסטאָ מיט א פאָר דינער געקומען אין אָטויל, אָבער ניט ווייל אנדרעא האט עס געוואוסט אדער דער גראף האט עס פאָראויסגעזעהען, זאָנדערן ווייל בעטרוציאָ האט איהם געבראָכט נייעס פון זיין שיף און פון דער הויז אין אָטויל. אלעס איז געווען אין אָרדנונג. מאָנטע קריסטאָ האט געלויבט בעטרוציאָ פאר זיינע פינקטליכקייט.

— יעצט, האט צו איהם דער גראף געזאָגט, קען זיין, אז איך וועל דארפען זיין אייננאכט פון פאָרין אין טרעפּאָרט. איך וויל האבען אַכט געשפּאָנען אויף דעם גאנצען וועג, וועלכע זאָלען מיר ערמעגליכען צו מאכען פּופציג מייל אין צעהן שטונדען.
 — אייער עקסעלענץ האט עס מיר שוין א מאָל געזאָגט און איך האב עס שוין געמאָן, דיא פערד שטייען אָנגעגרייט.

— זעהר גוט, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט; איך וועל דאָ בלייבען א טאָג אדער צוויי; מאכט דערווייל דאס איבריגע אין אָרדנונג.

בעטרוציאָ איז נאר ארויסגעגאנגען, איז אריינגעקומען באַפטיסטען א פערסאָן פעטער און בעדעקט מיט שווייס מיט א בריעף אין האַנד.

— וואס איז מיט אייך? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, איך האב דאך אייך

ניט גערופען?

באַפטיסטען האט ניט געענטפערט; ער האט דערלאנגט דעם גראף דעם גריין,

... עם איז זעהר וויכטיג, האט ער געזאגט.

דער גראף האט אויפגעמאכט דעם בריעף און האט געלעזען:

„דער הערר גראף מאָנטע קריסטאָ זאל וויסען, אז היינטיגע נאכט וועט זיך איינברעכען א מאָן אין זיין שלאָף צימער און וועט ארויסנעמען דאס געלד און דיא פאפיערען פון זיין סעקרעטערקע. מען ווייס, אז דער גראף איז גענוג מוטהיג און ער דארף ניט האבען דערצו דיא הילפע פון דער פאָליציי. ער וועט זיך אליין קענען ספראווען מיט איהם. פיעלע דיענער אין הויז וועלען פערטרייבען דעם איינברעכער, וועלכער איז א געפעהרליכער פינד פון גראף. מיט פאָרויכט קען דער גראף דעם איינברעכער מאכען אונשערלדיך.“

ווען מאָנטע קריסטאָ האט דורכגעלעזען דיזען בריעף, האט ער זיך א וויילע פער טראכט, ערשטענס האט ער געגלויבט, אז דאס מוז זיין א קונץ פון אימעצען, דאן איז ער אבער געקומען צום שלום, אז דער בריעף מוז זיין ריכטיג.

ער האט דערויף געהייסען באַפטיסטען, אז ער זאל בריינגען אלע דינער פון זיין הויז אין שאַדזעליזע אין אַטויל און נאר דער הויזקיפער זאל דארטען בלייבען. ער האט זיך דאן געהייסען געבען דינער אין זיין צימער און איז געבליעבען אין אַטויל ביז אבענד. אבענדס האט ער גענומען אַליין מיט זיך און איז אוועק אין פאָרזי. ווען עס איז געווארן גוט דונקעל האט ער זיך געפונען ענטקעגען זיין הויז.

אין גאס איז אלעס געווען פינסטער, נאר א קליינער פייער האט זיך געזעהען ביי דעם הויזקיפער אין דיא אונטערשטע פענסטער.

מאָנטע קריסטאָ האט זיך אָנגעשפארט אָן א בוים און האט מיט זיינע שארפע אויגען געקוקט ארום זיך. אין צעהן מינוט ארום האט ער זיך איבעצייגט, אז קיינער האט איהם ניט נאָכגעשפירט, און ער איז געלאָפּען מיט אַליין צום הויז. זיי האבען זיך אריינגעכאפט דורך א פערבאָרגענע הינטער טהירל, און אפילו דער הויזקיפער האט ניט געוואוסט, אז זיי זיינען אין הויז.

ווען זיי זיינען צוגעגאנגען צום שלאָפּציעמער, האט מאָנטע קריסטאָ געהייסען אַליין בלייבען שטיין און ער איז אריין אין צימער. ער האט אלעס בעטראכט און האט געזעהען, אז אלעס איז געווען אין אָרדנונג. דיא טייערע סעקרעטערקע איז געשטאנען אויף איהר פלאַץ און דער שליסעל האט געשטעקט אין שלאָס. ער האט ארומגעדייט צוויי מאל דעם שליסעל און האט איהם אריינגעלייגט אין טאַש. דאן איז ער אריין אין אנדערן צימער.

דערווייל איז אריינגעקומען אַלי מיט געוועהר און האט זיי ארויפגעלייגט אויפ'ן טיש. עס איז געווען א ביקס און צוויי דאָפּעלטע פּיסטאָלעטען. עס איז געווען האלב צעהן א זייגער. דער גראף האט געקוקט אין פענסטער און הינטער איהם איז געשטאַנען אַלי מיט א האק אין האַנד.

אזוי זיינען אוועקגעגאנגען צוויי שטונדען. עס האט געשלאָגען עלף א זייגער און דריי פערטעל אויף דער אינוואַלידען קירכע אז דער שטארקער ווינד האט צוגע'ן טראָגען דעם טרויעריגען קלאַנג פון דעם גלאָק.

קיום אין דער קלונג פערנאנגען האט דער גראף געהערט א קראצען אין דעם פענסטער פון זיין שלאָפֿצימער, איינער האט דאָרטען געשניטען דיא גלאָז.

מאָנטע קריסטאָף האט געוואלט וויסען מיט וויפיעל פיינד ער האט דאָ צו מאַן. ער האט זיך איינגעקוקט דורך דיא קליינע עפענונג אין שלאָפֿצימער און האט געזעהען, וויא א האנד האט ארויסגענומען דיא צושניטענע שויב און דאן איז אריין א קאָפּ און א נאנצער קערפער. עס איז געווען איין מאַן.

— אָט דאס איז א מוט הינער שפיצבוג! האט דער גראף געמורמעלט.
אין דיזען מאָמענט האט אַלי אָנגעריהרט זיין פלייצע. ער האט זיך אומגעדרייט און אַלי האט איהם געוויזען אויפ'ן פענסטער צום גאס.

מאָנטע קריסטאָף האט ארויסגעקוקט אויפ'ן גאס און האט געזעהען וויא נאך א מאַן איז געשטאנען אויף א שטיין און האט געטרייט צו זעהען וואס עס טוט זיך אין הויז.

— גוט! האט ער געזאָגט, זיי זיינען צוויי; איינער האנדעלט און איינער היט. ער האט געגעבען א צייכען צו אַלי, אז ער זאל איהם ניט פערלירען פון דיא אויגען, און ער האט זיך אומגעקעהרט צום ערשטען.

דיזער האָט ארומגעטאפט אין דער פינסטער ביז ער איז געקומען צו דער סעקרעט מערקע. ער האט זיא ארומגעטאפט און האט געפונען, אז זיא איז געווען פערשלאָסען. ער האט ארויסגענומען געצייג און האט גענומען בעארבייטען דעם שלאָס. ווען ער האט געזעהען, אז ער קומט ניט צו קיין צוועק האט ער אָנגעצונדען א בלענד לאַנטערנע. וויא שנעל ער האט עס אָבער ניט געמאכט, איז געווען גענוג, אז דער שיין זאל בעד לייכטען זיין פנים און מאָנטע קריסטאָף זאל איהם זעהען.

— אָהאָ! האט מאָנטע קריסטאָף געזאָגט און האט געגעבען א שפרונג צוריק פאר איבערראשונג; דאס איז דאָך....

אַלי האט אויפגעהויבען דיא האָק.

— ריהר זיך ניט, האט צו איהם מאָנטע קריסטאָף געזאָגט שטילערהייד, און לאָז אוועק דיין האָק; מיר דארפען שוין ניט קיין געוועהר.

דאן האט ער איהם געזאגט נאך א פאָר ווערטער און אַלי איז פאמעלעך אוועק געגאנגען. באלד איז ער געקומען צוריק מיט א לאנגען מאנטעל פון א גלח און מיט א העט פון דריי שפיצען. מאָנטע קריסטאָף האט דערוויל אראָפּגעוואָרפען פון זיך זיינע אויבערשטע קליידער, און דורך א שטראַהל ליכט, וועלכער איז אריינגעקומען דורכ'ן פענסטער, האט מען געקענט זעהען, אז ער האט געטראָגען אויף דער ברוסט א לייכטען שטאַהלענעם פאַנציר. דער פאַנציר איז באלד פערשוואונדען אונטער דעם לאנגען מאנטעל און דעם גראָפֿ'ס שווארצע האָר אונטער א געלען פאַרוק, און דערצו דער העט מיט דיא דריי שפיצען האט איהם געמאכט פאר א נייסטליכען.

דער מאַן האט דערוויל געארבייט ארום דער סעקרעטערקע און מען האט גע' הערט דעם שלאָס קריצענדיג. מאָנטע קריסטאָף האט איהם געלאָזען נאך א וויילע ארי' בייטען ארום שלאָס און ער איז צוגעגאנגען צום פענסטער.

דער מאן, וועלכער איז פריהער געשטאנען אויף א שטיין, איז יעצט ארומגענאנ-
גען חין און צוריק אויף דער גאס.

מאָנטע קריסטאָ האט זיך פלוצלונג דערלאנגט א קלאַפּ אין שטערן און א שמיר-
כעל האט זיך בעוווּזען אויף זיינע ליפּען. ער האט דערקענט דעם מאן.
— בלייב דאָ, האט ער דאן געזאגט שטילערהייר צו אַלי; דו מענסט הערן דעם
שטארקסטען געטומעל און געשריי, זאלסטו ניט אריינקומען ביז איך וועל דיך ניט רופען
ביין נאָמען.

אַלי האט געמאכט א צייכען מיט'ן קאָפּ, אז ער וועט אזוי טאָן.
דאן איז מאָנטע קריסטאָ צוגענאנגען צו א שראַנק און האט פון דאָרטען ארויס-
גענומען איין אָנגעצונדענע ליכט. ער איז דאן צוגענאנגען פּאַמעלעך צו דער טהיר; ער
האט זיא אויפגעמאכט און האט געהאלטען דיא ליכט, אז דער שיין זאל פאלען אויף
זיין פנים.

דער גנב איז אזוי געווען פּעשעפטיגט ביי זיין ארבייט, דאס ער האט ניט געהערט
דעם לייכטען סקריפּ פון דער טהיר, ער איז אבער געוואָרן ערשטוינט, ווען ער האט
פלוצלונג בעמערקט ליכט אין צימער. ער האט זיך שנעל אומגעדרייט.

— אַה! נוטען אבענד, ליעבער הערר קאָדרוס, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט;
וואס טוט איהר דאָ אזוי שפּעט אין דער נאכט?
— דער גייסטליכער בּוואָני! האט קאָדרוס אויסגערופען.

און ניט וויסענדיג פון וואנען דער מאן איז געקומען ביז אהער, ווייל ער האט
אלע טהירען פּערשלאָסען, האט ער געלאזען פאלען זיין נאנצען געצייג און איז געבליעבען
שטיין א צוטומעלטער.

דער גראָף האט זיך געשטעלט צווישען איהם און דעם פּענסטער, וועלכער איז
געווען פאר קאָדרוס'ן דער איינציגער וועג צו ענטליפּען.

— דער גייסטליכער בּוואָני! האט קאָדרוס נאך א מאָל געזאָגט, אָנקוקענדיג
דעם גראָף מיט צומישטע אויגען.

— וועל! אָהנע צווייפּעל בין איך דער גייסטליכער בּוואָני, האט מאָנטע קריסטאָ
געזאגט. איך בין זעהר צופריעדען וואס איהר האט מיך דערקענט; דאס בעווייזט, אז
איהר האט א גוטען זיכרון, דען, ווען איך האב קיין טעות ניט, וועט עס באלד זיין צעהן
יאָהר וויא מיר האבען זיך געזעהען.

דיזע רוהע, דיזע איראָניע, דיזע מאכט האבען ארויפגעיאָגט אויף קאָדרוס'ן א
געוואלטיגען שרעק.

— דער גייסטליכער! דער גייסטליכער! האט ער געמורמעלט צוואמענקוועטשענדי-
דיג דיא קולאַקעס און קלאַפּענדיג מיט דיא ציין.

— אלואָ איהר ווילט בעגנבען דעם גראָף מאָנטע קריסטאָ? האט דער פּער-
שטעלטער גלח פּאַרטגעזעצט.

— הערר גייסטליכער, האט קאָדרוס געמורמעלט זוכענדיג צו צוקומען געהענער
צום פּענסטער, וועלכע דער גראָף האט פּערשטעלט; הערר גייסטליכער, איך ווייס
ניט.... איך בעט אייך מיר צו גלויבען.... איך שווער אייך....

— צושניטענע גלאָז, האט דער גראַף פּאַרטנעזעצט, א בלענד לאַנטערנע, א בינטעל שליסלען, א האלב צובראַכענע סעקרעטערקע; דאס איז דאכט זיך קלאַר, וואס איהר האט דאָ געוואָלט.

קאַדרוס האט געזוכט א ווינקעל וואו זיך צו בעגראַבען.
— מילא וואס! האט דער גראַף געזאָגט, איך זעה, אז איהר זייט אימער דער זעלבער, הערר מערדער.

— הערר גייסטליכער, ווייל איהר ווייסט אלעס, ווייסט איהר דאך אויך, אז דאס האב איך ניט געטאָן, עס איז געווען קאראַנטע; דאס איז בעוויזען געוואָרן אויפ'ן פּראָצעס, ווייל מען האט מיך נאָר פערמשפט צו קאַטאַרוזשנע ארבייט.

— האט איהר דען אויסגעדינט אייער צייט, וואס איהר געפינט זיך דאָ?

— ניין הערר גייסטליכער, איינער האט מיך בעפרייט.

— דיזער איינער האט געטאָן א טייערן דיענסט פאר דער געזעלשאַפט.

— הערר גייסטליכער, דיא נויט האט מיך געטריעבען....

— האט אייך אויך דיא נויט געטריעבען צו נעמען ביי א מאן פינף און פערציג

טויזענד פראַנק פאר א דיאָמאַנט און דערנאָך צו ערמאָרדען דיזען מאַן און אָפּנעמען ביי איהם צוריק דעם שטיין?

— פערצייהט מיר, הערר גייסטליכער, איהר האט מיך שוין איין מאָל גערעטעט; רעטעט מיך נאך א מאָל.

— איך האב' דערצו ווייניג חשק.

— זייט איהר אליין, הערר גייסטליכער? האט קאַדרוס געפרעגט צוזאמענלייגעניג

דיג דיא הענד, אדער האט איהר אָנגעגרייט זשאַנדארן מיך צו פאננען?

— איך בין אליין, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, און איך וואלט געהאט נאך

א מאָל מיטלייד מיט אייך, ווען איהר וואלט מיר דערציילט דיא ריכטיגע ווארהייט.

— אָה! הערר גייסטליכער! האט קאַדרוס אויסגערופען מיט צונויפגעלייגטע הענד

און זיך געהענדיג צו מאָנטע קריסטאָ, איך מוז זאָגען, אז איהר זייט מיין רעטער!
— איהר זאָגט, אז איינער האט אייך בעפרייט פון קאַטאַרוזשנע, ווער איז דער

איינער?

— איין ענגלענדער מיט'ן נאָמען לאָרד ווילמאָר.

— אַלזאָ, איז דיזער ענגלענדער אייער בעשיצער?

— ניין, ניט מיינער, אבער פון א יונגען קאַרסיקאנער מיט'ן נאָמען בענדעטאָ.

— אַלזאָ איז דיזער יונגער מאַן ענטלאָפען מיט אייך צוזאמען? וויא אזוי איז עס

געווען?

— מיר האבען געארבייט צוזאמען אין סענט מאַנדריען, לעבען טולאָן, און וועהרענד

אלע האבען געשלאָפען נאך דיזער זיינען מיר ביידע אוועקגענאנגען און האבען אָפּגע-

פּיילט דיא קייטען מיט דיא אינסטרומענטען, וועלכע לאָרד ווילמאָר האט אונז געלאָזען

צו קומען, און מיר זיינען אריבער דעם טייך שווימענדיג, און אזוי האבען מיר זיך גע-

רעטעט.

— און וואו איז געבליעבען דיזער בענדעטאָ?

— איך ווייס ניט. מיר האבען זיך געשיידעט אין היירעס. דערביי האט זיך קאדרוס גענעהענט נאך מעהר צו מאַנטע קריסטאָ, וועלכער איז געשטאנען רוהיג און אונבעוועגליך.

— איהר זאָגט א ליגען! האט מאַנטע קריסטאָ געזאגט מיט א שטרענגען טאָן.

— הערר גייסטליכער!... האט קאדרוס עפעס געוואלט זאגען.

— איהר זאגט א ליגען! האט דער גראַף געזאגט מיט א נאך שטרענגערן טאָן, וועלכער האט קאדרוס'ן געמאכט שוידערן, בענדעטאָ איז דאָ און איז נאך אייער קאמעראַד, און איהר לעבט פון דעם געלד וואָס ער גיט אייך.

— וועל! עס איז וואָהר, האט קאדרוס געזאגט, בענדעטאָ איז געוואָרן א זון פון א גרויסען מאַננאָט.

— און וויא הייסט דיזער גרויסער מאַננאָט?

— גראַף מאַנטע קריסטאָ; מיר זיינען עס איצטער ביי איהם אין הויז.

— בענדעטאָ א זון פון דעם גראַף! האט מאַנטע קריסטאָ אויסגערופען ערשטוינט.

— וואָס דען! מען מוז דאָך עס גלויבען, דער גראַף האט איהם געפונען א פאָל-

שען פאָטער, דער גראַף גיט איהם פיער טויזענד פראַנק א חודש; דער גראַף לאָזט איהם א ירושה פון א האלבען מיליאָן אין זיין צואה.

— אַהא, האט מאַנטע קריסטאָ געזאגט, דען ער האט שוין אנגעפאנגען צו פערשטיין, און וועלכען נאָמען טראָגט ער, דיזער יונגער מאַן?

— ער רופט זיך אנדרעאָ קאוואַלקאָנטי.

— אַלזאָ איז עס דער יונגער מאַן, וועלכען מײן פריינד דער גראַף מאַנטע קריסטאָ

געמט אויף ביי זיך אין הויז און וועלכער גייט הייראָטהען דאָנלאַר'ס טאַכטער?

— גאנץ ריכטיג, האט קאדרוס געזאָגט.

— דאן וועל איך עס יעצט אָנזאָגען דאָנלאַרן.

— טוט עס ניט. הערר גייסטליכער!...

— פאַר וואָס? האט מאַנטע קריסטאָ געפרעגט.

— ווייל איהר וועט ביי אונז צונעמען אונזער ברויט.

— און איהר גלויבט, אז אום אזעלכע ניעדערטרעכטיגע לומפען, זאלען האָבען

פון וואנען צו לעבען, זאָל איך זיין זייער מיטהעלפער?

— הערר גייסטליכער! האט קאדרוס געזאָגט צוגייענדיג נאָך געהענטער צום

גראַף.

— איך וועל אלעס דערציילען העררן דאָנלאַר.

— צו אלע העלען! האט קאדרוס אויסגעשריען ארויסכאפענדיג פון אונטערן ראַק

א לאַנגען מעסער און דערלאַנגענדיג מיט איהם דעם גראַף אין דיא ברוסט; דו וועסט גארניט דערציילען, גלח!

צום גרויסען שטוינען פון קאדרוס'ן האט דער מעסער אַנשטאָט אריינצוגיין אין

דיא ברוסט, נאָר פערבייגעליטשט. אין דער זעלבער צייט האט דער גראַף געפאַקט

מיט דער לינקער האנד דעם מערדערס אָרעם און האט איהם מיט אזא קראפט צוגע-
קוועטשט, דאס דער מעסער איז ביי איהם ארויסגעפאלען פון האַנד, און קאַדרום האט
ארויסגעשטויסען א נעשריי פון שמערץ. דער גראַף האט ניט געקוקט אויף זיין נעשריי
און האט נאך שטארקער געקוועטשט דעם אָרעם פון דעם באַנדיט ביז ער איז געפאלען
מיט'ן פנים צו דער ערד. דער גראַף האט ארויפגעשטעלט דעם פוס אויף זיין קאָפּ און
האט געזאגט:

— איך ווייס ניט וואס מיך האלט אָפּ דיר צו צושמעטערן דעם מוח, מערדער!
— אַה, ערבאַרמונג! ערבאַרמונג! האט קאַדרום געשריען.
דער גראַף האט צוגענומען דעם פוס.
— שטיי אויף! האט ער געזאגט. קאַדרום האט זיך אויפגעהויבען.
— נעם דיזע פערדער און פאַפיער און שרייב וואס איך וועל דיר דיקטעווען!
— איך קען ניט שרייבען, הערר גייסטליכער.
— דו זאנסט א ליגענען; נעם דיזע פערדער און שרייב!
קאַדרום איז געווען אזוי בעזוואונגען פון דער מאכט פון דיזען מענשען, דאס ער
האט מעהר ניט גערעט און האט זיך געזעצט און האט געשריעבען:
„מיין הערר, דעם מאַן, וועלכע איהר נעמט אויף ביי זיך אין הויז און וועמען איהר
האט בעשטימט אייער טאָכטער פאר א ווייב, איז איין ענטלאָפּענער קאַטאַרזשניק פון
טולאַן; ער האט געטראַגען דיא נומער 59 און איך דיא נומער 58.
„ער האט זיך גערופען בענדעטאָ; זיין ריכטיגען נאָמען האט ער ניט געוואוסט,
ווייל ער האט ניט געקענט זיינע עלטערן.“

— צייכענט אונטער, האט מאָנטע קריסטאָ פאַרטגעזעצט.
— איהר ווילט מיך אלזאָ פערניכטען?
— ווען איך וואלט דיך געוואָלט פערניכטען, אייזעל, וואָלט איך דיך אוועקגע-
שלעפט אויף דער פּאַליציי; איבריגענס, ביז דיזער צעטעל וועט קומען אויף זיין פּלאַץ,
וועסטו שוין ניט האבען וואס מורא צו האבען. צייכען!
קאַדרום האט אונטערגעצייכענט און האט אויפגעשריעבען דיא אדרעסע: „העררן
באַראָן דאַנגלאַר, באַנקיר אין דער שאַסע ד'אַנטען נאָס.“
— יעצט, גיי, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, ווען ער האט צוגענומען דעם
בריעף.

— פון וואָנען זאל איך גיין?— פון וואָנען דו ביזט געקומען.— טראַגט איהר עפעס
ניט אין זינען געגען מיר, הערר גייסטליכער?— אייזעל, וואס דו ביסט, וואס זאל איך
אין זינען האבען געגען דיר?— פאר וואס לאזט איהר מיך ניט ארויס דורך דער טהיר?—
צו וואס זאל איך אויפועקען דעם הויזקיפער?— זאָגט וואס ווילט איהר טאָן מיט מיר?—
איך פרעג דיך. איך האב געוואלט פון דיר מאכען א מענשען און האב פון דיר געמאכט
א מערדער!—הערר גייסטליכער, פרובירט נאך א מאָל.

— וועל! דו ווייסט, אז איך בין א וואָרטסמאַן; הער גוט אויס וואס איך זאָג
דיר: וועי דו וועסט ארויסגיין פון דאַנען פריש און געזונד, זאלסטו פערלאָזען פראַנקרייך.

און איבעראל וואו דו וועסט נאר זיין און אז דו וועסט זיך נאר אָרענטליך אויפֿהרען, וועל איך דיר צושיקען א קליינע פענסטאָן.... יעצט גיי.

קאַדרוס איז ניט געווען אין גאַנצען רוהיג און איז ארויסגעקראָכען דורכ'ן פענסטער אין איינע ציטערניש.

מאָנטע קריסטאָ איז צוגעגאַנגען צום פענסטער מיט דער ליכט, כדי מען זאָל זעהען פון דרויסען, אז איין מאָן קריכט דורכ'ן פענסטער און נאך איינער לייכט איהם צו. — וואָס טוט איהר, הערר גייסטליכער! האט קאַדרוס אויסגערופען. ווען א פאַטרוֹל זאל פערבייגיין....

מאָנטע קריסטאָ האט אויסגעלאָשען דיא ליכט און איז אריין אין שלאָפֿציער. ער האט געזעהען וויא קאַדרוס איז צוגעגאַנגען צו דעם גאַרטען צוים און איז ארייפֿ געקראָכען אויף א לייטער, וועלכע ער האט דארטען צוגעשטעלט, דאן האט ער אריבער געהויבען דיא לייטער פון דער אנדערער זייט און האט זיך אָנגעפאַנגען אראָפֿצולאָזען. אין דערזעלבער צייט האט דער מאָן, וועלכער האט געווארט דרויסען, זיך גענעד הענט וויא א קאָץ צו קאַדרוס, און ווען יענער איז שוין געווען אויף דער לעצטער טרעפֿיל פון לייטער, האט ער איהם דערלאָנגט מיט אזא קראַפט מיט א מעסער אין רוקען, דאס ער האט אָפֿגעלאָזען דעם לייטער און האט געשריען: צו הילפע! א צווייטער שטויס איז געקומען גלייך נאכ'ן ערשטען, און קאַדרוס האט נאך געקענט שרייען: מערדער! און אזוי וויא ער האט זיך געקייקעלט אויף דער ערד, האט איהם דער מערדער געכאַפט פאר דיא האָר און האט איהם דערלאָנגט א דריטען שטויס אין דער ברוסט. דעם מאָל האט שוין קאַדרוס ניט געקענט שרייען; ער האט נאר געכאַרבעלט, וועהרענד דאס בלוט האט ביי איהם גערונען פון דריי וואונדען.

ווען דער מערדער האט געזעהען, אז ער שרייט ניט מעהר, האט ער אויפֿגעהויבען זיין קאָפֿ פאר דיא האָר. קאַדרוס האט געהאַלטען דיא אויגען פערמאַכט און דעם מויל פערדרייט. דער מערדער האט איהם אָנגענומען פאר טויט און איז ענטלאָפֿען. ווען קאַדרוס האט געפֿיהלט, אז ער איז שוין ווייט, האט ער זיך אויפֿגעהויבען אויפֿ'ן עלענבויגען און האט מיט א שטערבענדע שטימע געשריען:

— מאָרד! איך שטארב! אהער צו מיר, הערר גייסטליכער, אהער!

דיזער שוואַכער געשריי האט געקלונגען שרעקליך אין דער פינסטערער נאַכט. דיא טהיר פון גאַרטען האט זיך אויפֿגעמאַכט און מאָנטע קריסטאָ מיט אַליין מיט ליכט אין דיא הענד זיינע צוגעלאָפֿען.

טער קאַפיטעל.

נומער איינס!

ווען מאָנטע קריסטאָ איז צוגעקומען צו דעם פֿערוואונדעטען, איז ער שוין געווען אין חלשות. זיי האבען איהם ביידע אריינגעטראָגען אין צימער, און מאנטע קריסטאָ האט געהייסען אַליין, אז ער זאל איהם אויסטאָן. ער האט דאן געזעהען זיינע דריי שרעקליכע וואונדען, וועלכע ער האט בעקומען.

— גיי צום פראָקוראַר ווילפאָר, האט דער גראַף געזאגט צו אליין, וועלכער וואוינט אין פאָבאר סענט אָנאָרע, און בריינג איהם אהער. פערבייגינדיג וועסטו אויפ' וועקען דעם הויזקיפער און וועסט איהם הייסען בריינגען א דאָקטאָר.

אלי האט געפאָלגט און איז באלד ארויסגעגאנגען. ווען דער פערוואונדעטער איז געקומען צו זיך און האט אויפגעמאכט דיא אויגען, איז מאַנטע קריסטאָ געזעסען ניט ווייט פון איהם.

— א דאָקטאָר, הער גייסטליכער, א דאָקטאָר! האט קאָדרוס געזאגט.

— מען איז איהם געגאנגען רופען, האט דער גייסטליכער געענטפערט.

— איך ווייס גאנץ גוט, אז דער דאָקטאָר וועט מיך שוין לעבעדיג ניט מאכען, אבער ער וועט מיר קענען געבען קראפט צו מאכען מיין ערקלערונג. — וועגען וואָס? — וועגען מיין מערדער. — איהר קענט איהם אלואָ?

— אויב איך קען איהם! אָה, יא, איך קען איהם, עס איז בענעדעטאָ. — דער קאָרסיקאָנער? — ער זעלבסט. — אייער קאמעראַד?

— יא. ער האט מיר געגעבען דעם פלאַן פון דער הויז און ער האט אודאי גע' האַפּט, אז איך וועל טויטען דעם גראַף און ער וועט בלייבען זיין יורש, אדער דער גראַף וועט מיך טויטען, וועט ער פטור ווערן פון מיר. ער האט אויף מיר געוואָרט אויף דער גאס און האט מיך ערמאָרדעט.

— איך האב געשיקט נאך א דאָקטאָר און נאך דעם פראָקוראַר.

— ער וועט קומען צו שפעט. האט קאָדרוס געזאגט, איך פיהל וויא מיין גאנצעם בלוט גייט אָפּ.

— ווילט איהר דערווייל מאכען אייער ערקלערונג פאר מיר? האט איהם מאַנטע קריסטאָ געפרעגט.

— יא... יא... האט קאָדרוס געזאגט מיט פלאַמענדע אויגען פאר ראַבע.

דער גראַף האט זיך געזעצט און האט געשריעבען:

„איך שטארב ערמאָרדעט פון דעם קאָרסיקאָנער בענעדעטאָ, וועלכער איז מיט מיר געווען אויף איין קייט געשמיט איז טולאָן און האט געטרָגען דיא נומער 59.“

— היילט זיך, היילט זיך! האט קאָדרוס געזאָגט, דען איך וועל ניט קענען אונטערשרייבען.

מאַנטע קריסטאָ האט איהם דערלאנגט דיא פערער און ער האט זיך אָנגע' שטרענגט און האט אונטערגעשריבען, דאן איז ער צוריקגעפאלען זאָגענדיג:

— דאס איבריגע וועט איהר שוין אליין דערציילען. איהר וועט זאגען, אז ער רופט זיך אַנדראַ קאַוואַלקאַנטי... וואָס וועט איהר זאגען?

— איך וועל נאך זאגען, אז ער האט געשיקט דעם גראַף א בריווע און האט איהם געוואַרט, אז איהר וועט קומען און דער גראַף האט מיך געשיקט אייך צו עמפּפאנגען.

— וועט ער געקעפט ווערן, הא? פערשפרעכט מיר, אז ער וועט נעמעפט ווערן, וועל איך שטארבען מיט א גרינגען הארצען.

— איך וועל נאך זאגען, האט דער גראַף פאָרטגעזעצט. אי ער האט אייך נאָכ' —

געשפירט דיא נאנצע צייט, און ווען ער האט אייך געזעהען קומען, איז ער געלאָפּען פּאָזע דער וואַנד און האט אייך געשטאַכען.

— אַלואָ האט איהר אלעס געזעהען?

— דערמאָנט זיך מיינע ווערטער: „ווען דו וועסט קומען פּריש און געזונד

איהים....“

— אַלואָ איהר האט געוואוסט, אז ער וועט מיך טויטען, און איהר האט עס

מיר ניט אָנגעוואָגט! האט קאַדרוס אויסגערופען מיט זיינע לעצטע קרעפטען.

— צו וואָס? איהר האט עס כּשר פּערדיענט.

— וועט נאך אפּשר דיזער שפּיצבוב בענעדעמאַ ארויסקומען אינבעשטראפּט!

— קיינער וועט ניט בלייבען אונבעשטראפּט, דאס זאג איך, קאַדרוס... בענעד

דעמאַ וועט בעשטראפּט ווערן.

— אָבער ווער זייט איהר? האט קאַדרוס געפרעגט אָנשטעלענדיג אויף מאָנטע

קריסטאַ זיין שטארבענדען בליק.

— בעטראכט מיך גוט, האט מאָנטע קריסטאַ געזאגט צושטעלענדיג דיא ליכט

צו זיין געזיכט.

— דער גייסטליכער בואָני... דער גייסטליכער בואָני....

מאָנטע קריסטאַ האט אראָפּגעכאַפּט זיין פאַרוק און האט אויפּגעדעקט זיינע

שוואַרצע האָר.

— אָה, האט קאַדרוס געזאָגט, ווען עס וואלט ניט געווען דיזע שוואַרצע האָר,

וואָלט איך געזאגט, אז איהר זייט דער ענגלענדער, דער לאַרד ווילמאָר.

— איך בין ניט בואָני און ניט לאַרד ווילמאָר, אבער בעטראכט מיך בעסער

און דערמאָן זיך.

דער טאָ פון מאָנטע קריסטאַ'ס שפּראַך איז געווען אזא שניידענדער דאס דיא

אָפּגעשוואכטע קרעפטען פון דעם מערדער זיינען לעבעדיג געוואָרן.

— עס שיינט מיר, אז איך האב אייך שוין א מאָל וואו געזעהען.

— יא, קאַדרוס, יא, דו האסט מיך געזעהען, דו האסט מיך געקענט.

— אָבער ווער זייט איהר? אין ווען איהר האט מיך געקענט, פאַר וואס לאָזט

איהר מיך שטארבען?

— ווייל קיין זאך קען דיר ניט העלפען, קאַדרוס; ווייל דייע וואונדען זיינען

טויטליך. ווען דו וואָלסט געקענט גערעטעט ווערן, שווער איך דיר ביי דעם קבר פון

מיין פּאָטער, אז איך וואלט דיך גערעטעט.

— ביי דעם קבר פון דיין פּאָטער זאגסטו! האט קאַדרוס געזאגט, וועלכער האט

בעקומען א שרעקליכען געדאַנקען, און ווער ביסטו?

דער גראַף האט געזעהען, אז קאַדרוס האלט שוין בין אויסגיין, ער האט נאך

געדאַרפּט האבען איין קליינע איבעראַטונג אדער שרעק, אום ארויסצולאָזען דעם גייסט.

ער האט בעטראכט דעם שמערבענדען מיט א רוהיגען און אויך טרויעריגען בליק.

— איך בין... האט ער איהם געזאָגט שטילערהייד... איך בין ערמאָן דאַנטעס!

קאדרום האט ארויסגעשמויסען א שרעקליכן געשריי און איז אנגעדערנעפאלען מויט.

— נומער איינס! האט מאָנטע קריסטאָ געמורמעלט בעטראַכטענדיג דעם מת. שפעטער מיט צעהן מינוטען זיינען אָנגעקומען דער פראָקוראָר מיט'ן דאָקטאָר, און זיי זיינען עמפפאנגען געוואָרען פון גייסליכען בוזאָגן.

7טער קאפיטעל.

שרעקליכע נייעס פון יאָניאַ.

פערצעהן טעג איז געווען א געטומעל אין פאָרו וועגען דעם פערזוכטען מאָרד אין מאָנטע קריסטאָ'ס הויז. דער ערמאָרדעטער קאדרום האט מיט זיין ערקלערונג פאר'ן מויט, אז זיין מערדער איז א געוויסער קאטאָרושניק בענדעדעטאָ. געמאכט דער פאָליציי ארבייט. זיא האט געאַקערט דיא ערד נאך דעם מערדער. קאדרום געצויג און קליידער, אויסער דיא וועסט, זיינען אלע געווען ארוף דער פאָליציי.

מאָנטע קריסטאָ האט יעדערן געענטפערט, אז ווען דיא געשיכטע האט פאָסירט אין זיין הויז איז ער געווען אין אָטויל, און גראַדע אין דיוער צייט האט זיך דער גייסט ליכער בוזאָג געפונען ביי איהם אין הויז און האט מיט זיין ערלייבניס געזוכט ביי איהם אין ביבליאָטעק אַ בוך.

נאָר בעטרוציאָ אליין פלעגט בלייך ווערן, ווען מען פלעגט אין זיין געגענווארט דערמאָנען בענדעדעטאָ'ס נאָמען. ווילפאָר, וועלכען מען האט גערופען אויף דעם פלאץ פון מאָרד, האט זיך מיט זיין גאַנצע קראַפט אוועקגעלאָזען צו פערפאָלגען דעם פראָצעס, אָבוואָהל דער מערדער איז נאך געווען פריי.

דריי וואָכען זיינען פערנאנגען און מען האט שוין אָנגעפאנגען צו פערגעסען דיא געשיכטע וועגען מאָרד, יעצט האט מען זיך שוין אָנגעפאנגען צו בעשעפטיגען וועגען דיא באלדיגע חתונה צווישען אַנדרעאַ קאוואַלאַקאָנטי און עושעניע דאַנגלאַר. דאַנגלאַר איז געווען ריין פערליעבט אין זיין איידים, און וויא האט ער געזאָלט ניט לעבען א מענשען, וועלכער האט איהם געדארפט אריינבריינגען דריי מיליאָן אין הויז.

דערווייל איז אָפגעלאָפּען דיא צייט, וועלכע באַשאַן האט געבעטען ביי אַלבערטיץ אום זיך צו ערקונדיגען אויב דיא געשיכטע וועגען דער נאָטיץ איבער יאָניאַ איז ריכטיג. מען האט דיא גאַנצע צייט וועגען באַשאַן גארניט געהערט.

איין פריהמאָרגען איז אַלבערט אויפגעוועקט געוואָרן און מען האט איהם אָנגעד מעלדט, אז באַשאַן איז געקומען. אַלבערט האט זיך שנעל אָנגעטאָן און איז אראָפּגעגאנגען אין זאַל. דאָרטען איז באַשאַן ארומגעגאנגען הין און צוריק און האט ערוואָרטעט אַלבערטיץ.

אַלבערט האט צו איהם געוואָלט אָנפאנגען צו ריידען און האט ניט געוואוסט, אויב ער זאל צו איהם ריידען אלס פריינד אדער פיינד.

— אַלבערט, האט באַשאַן געזאָגט, מען זאגט, אז איידער מען גייט זיך שלאָנען

מיט א מענשען, וועמען מען האט דריי יאָהר געדריקט דיא האַנד אלס פריינד, מוז מען צו ערשט וויסען אויף זיכער, אויב דיא זאך איז ריכטיג, פאר וועלכער מען שלאָגט זיך. — וועל! וועל! האט אַלבערט אונגעדולדיגט געזאגט, וואס ווילט איהר דערמיט אויספיהרען.

— איך וויל דערמיט אויספיהרען, אז איך קום איצטער פון יאַניאַ.

— פון יאַניאַ קומט איהר! עס איז אונמעגליך.

— ליעבער אַלבערט, אָט איז דער פאַס און ער איז איבעראַל געהתמעט פון דער פּאַליציי.

אַלבערט האט א וואָרף געטאָן דיא אויגען אויפ'ן פאַס און האט געזעהען אז עס איז ריכטיג.

— און וואס האט איהר אויסגעפונען, האט אַלבערט געפרעגט מיט א ציטער דיגע שטימע.

— איך האב מורא צו ריידען, אַלבערט....

— איהר האט מורא צו זאגען, אז אייער קאַרעספּאַנדענט האט א טעות געהאט. זאָגט ארויס באַשאַן; אייער אייגענליכע וועט דערביי ניט ליידען.

— אָה, עס איז ניט דאס, האט דער זשורנאַליסט געמורמעלט; אין געגענדי-
טהייל....

אַלבערט איז שרעקליך בלייך געוואָרן; ער האט געפרופט ריידען, אָבער עס האט איהם אָפּגענומען דיא שפראַך.

— מיין פריינד, האט באַשאַן געזאָגט מיט א ווייכער שטימע, איך וואָלט געווען גליקליך, ווען איך וואָלט געדארפט זיך ענטשולדיגען, אָבער ליידער.... דיא נאָטיץ איז ריכטיג, מיין פריינד.

וואָס! דיזער פּראַנציוזישער אָפיצער.... דיזער פּערנאַן.... דיזער פּעררעטהער, וועלכער האט פּערקויפט דיא פעסטונג פון זיין הערין....

— ענטשולדיגט מיר, פריינד, וואס איך מוז אייך דאס זאָגען: דיזער מאַן איז אייער פּאַטער!

אַלבערט האט זיך געוואָלט א וואָרף טאָן אויף באַשאַן, אָבער דיזער האט איהם אָפּגעהאלטען מיט זיין ווייכען בליק און האט איהם נאך גערייכט דיא האַנד.

— אָט זעהט, מיין פריינד, האט ער געזאגט ארויסציהענדיג פון פאַקעט א פאַפּיער, אָט זייגען דיא בעווייזע.

אַלבערט האט אויפגעמאכט דעם פאַפּיער. דאס איז געווען איין ערקלערונג פון פיער גרויסע לייט פון יאַניאַ און געהתמעט פון קאַנסול, אז דער פּאַלקאָוויניק פּערנאַן מאַנדענאָ, וועלכער איז געווען איין דיענסט ביי אַלי טעבעלען דעם וויזיר פון יאַניאַ, האט פּערקויפט דיא פעסטונג פון יאַניאַ פאר צוויי טויזענד בייטלען גאָלד.

אַלבערט האט זיך געגעבען א שאַקעל און איז געפאלען אויף א שטוהל א דער שלאָגענער. עס איז קיין ספּוק ניט געווען, אז זיין פאַמיליען נאָמען איז געווען קלאַר און דייטליך דערמאָנט אין דיזען פאַפּיער. א לאנגע וויילע איז ער אזוי געלעגען א צובראַך גענער, דאן האט זיך א שטראַם מרען א נאָס געטאָן פון זיינע אויגען.

באָשאַן, וועלכער האט מיט איהם געהאט גרויסען מיטלייד איז צו איהם צוגע-
גאנגען און האט איהם געטרייסט מיט הערצליכע ווערטער.

— אלבערט, האט ער צו איהם געזאגט. קיינער ווייס ניט פון דיזער געשיכטע,
דיא בעווייזע זיינען ביי מיר; ווילט איהר, אז זיי זאלען פערניכטעט ווערן? אלבערט
האט זיך א וואָרף געמאָן באַשאַן'ען אויפ'ן האַלז.

— אָה! עדעלע האַרץ! האַט ער אויסגערוּפּען.

— נעמט, האט באַשאַן געזאגט דערלאנגענדיג איהם דעם פּאַפּיער.

אלבערט האט געגעבען א כאַפּ דעם פּאַפּיער און האט איהם צוריסען אויף דיא
קלענסטע שטיקלאַך, דאן האט ער מיט ציטערדיגע הענד אָנגעצונדען א ליכט און
האט אלע שטיקלעך פערברענט, מורמלענדיג דערביי: „גוטער פריינד, טייערער
פריינד!“

— אָבער פון וואנען קומט דיזע נאָטיץ אין אייער צייטונג! האט אלבערט פּלוצ-
לונג אויסגערוּפּען, דארונטער מוז שטעקען איין אונבעקאנטע נקמה.

— מען דארף זיך אויף אלץ פּאַרזעהען, ליעבער אלבערט, דען מען קען ניט ורסען,
וואס עס קען נאך פּאַסירען. איבערהויפּט דארף מען ניט פערלייערען דעם מוכה און
ווייזען א רוהיגען פנים דער וועלט.... ווילט איהר נאך אלץ הייראַטעהען פרייליין
דאַנגלאַר?

— צו וואס פרעגט איהר מיך דאס גראָד איצטער?

— ווייל מיר דאכט זיך אויס, אז אייער פערנאנדערגיין זיך מיט דאַנגלאַר'ס
טאָכטער האט א צוזאמענהאנג מיט דיזע געשיכטע.

— מיט דאַנגלאַר, זאָגט איהר! וועלכען צוזאמענהאנג קען עס האבען מיט
דאַנגלאַר?

— איך ווייס נאך ניט, אבער מיר וועלען זעהען. פּאַרלויפּיג בערוהיגט זיך און
לאמיר גיין מאכען א שפּאַצירנאנג אין שאַן-זעליזע.

ביידע יונגע לייט זיינען אוועק און ווען זיי זיינען פערבייגעגאנגען מאָנטע קריסטאָ'ס
הויז, זיינען זיי צו איהם אריינגעגאנגען. זיי האבען דארטען פערבראכט א היפּישע וויילע
און מאָנטע קריסטאָ האט איינגעלאדען אלבערט'ן, אז ער זאל מיט איהם מיטפּאַהרען
אויף א פערצען טעג אין טרעפּאָר, וואו זיי וועלען פערבריינגען דיא צייט אין יאָגט און
אין פישעריי און זיי וועלען דערביי געניסען געזונדע לופט. אלבערט האט איינגעווייליגט.
מיט א פּאַר טעג שפעטער זיינען אלבערט און מאָנטע קריסטאָ אוועקגעפּאַהרען
אין טרעפּאָר. זיי האבען דארטען פערבראכט דיא ערשטע עטליכע טעג אין פערשיעדע-
נעם צייט פערטרייב און האבען זיך פּאַרברייטעט דעם נעכסטען טאָג צו גיין אויף
דער יאָג.

אבער איידער דער נעכסטער טאָג איז געקומען, איז אָנגעקומען א קוריער פון
פּאַריז און האט געבראכט אלבערט'ן א בריעף מיט א צייטונג. דער בריעף איז געווען
פון באַשאַן, וועלכער האט איהם געשריעבען, אז ער זאל תיכּף קומען צוריק אין פּאַריז.
ווען אלבערט האט א וואָרף געמאָן א בליק אויף דער צייטונג, איז ער שרעקליך בלייב
געוואָרען און איז שיעור ניט אומגעפּאלען.

ער האט גלייך גענומען אָפּשיעד פון מאַנטע קריסטאָ און איז אוועק אין פּאַריז.
דער גראַף האט אויפגעהויבען דיא צייטונג, וועלכע אַלבערט האט איבערגעלאָזען
און האט דארטען געלעזען פאלגענדע נאָטיץ:

„דער פּראַנציווישער אָפיצער, וועלכער האט געדריענט ביי אַלי פּאַשאַ אין יאַנינאַ,
ווענען וואָס דיא צייטונג „איפּעריאַל“ האט פאר דריי וואָכען געשריעבען, האט ניט נאָר
פּערקויפט דיא פּעסטונג, זאָנדרען ער האט זיך נאך א נאָמען געגעבען גראַף אויך.
„היינט הייסט ער גראַך מאָרסערף און איז א מיטגליעד אין סענאַט.“
אַלאָ וואס באַשאַן האט געוואָלט דורך זיין גוטער-ציניקייט פּערשווייגען, האט
אנאנדערע צייטונג אויסגעפונען און האט עס פּערעפענטליכט, נאָכדעם וויא זיא האט
אויך דיא געשיכטע נאָכגעפּאַרשט.

8טער קאַפיטעל.

ד ע ר מ ש פ ט.

אויף מאָרגען נאך דעם וויא דיא נאָטיץ איז ארויס איז אין סעאַנט געווען איין
עקסטראַ זיצונג פון אלע מיטגליעדער. עס האט זיך געהאנדעלט וועגען מאָרסערף,
וועלכער איז געווען זייערער א מיטגליעד און איז געווען עפענטליך בעשולדיגט אלס
נידערטרעכטיגער מענש. אין סענאַט האט זיך געקעהרט א וועלט. נאר איין מאָרסערף
איז געווען רוהיג. ער האט ניט בעקומען צוגעשיקט דיא צייטונג מיט דער נאָטיץ און
ער האט פון גארניט געוואוסט. ער איז געקומען צו דער זיצונג וויא געוויינליך און ער
האט ניט געמערקט וויא אלע האבען געהאלטען דיא צייטונג אין דיא הענד און האבען
אויף איהם געקוקט זעהר קרום.

ענדליך האט זיך איינער פון דיא סענאַטאָרען אויפגעהויבען און איז ארויף אויף
דער ביהנע. ער האט ערקלערט מיט א הויכער שטימע אז ער האט צו ריידען איבער
א גוואַלטיגע זאך און ער בעט, אז מען זאל איהם זעהר אויפּמערקזאם צוהערן.

ביי דיא ערשטע ווערטער איבער יאַנינאַ און איבער דעם פּאָלקאָוויק יאַנינאַ
איז מאָרסערף שרעקליך בלייך געוואָרן און אלע האבען פון איהם ניט אראַפּגעלאָזען
דיא אויגען.

דער רעדנער האָט דורכגעלעזען דיא נאָטיץ אין דער צייטונג און האט אויפגע-
פּאַרדערט אלע מיטגליעדער, אז מען זאל גלייך אונטערזוכען דיא זאך.

מאָרסערף איז געווען אזוי צושמעטערט פון דעם אונטערוואַרטעטען קלאַפּ, דאס
עס האט איהם געוואָרפען אין קדחת און ער האט ניט געקענט אויסריידען א וואָרט.
מען האט איהם געפּרעגט וויפּיעל צייט ער דארף, אום אָפּצורייניגען פון זיך דיא
שרעקליכע בעשולדיגונג.

מאָרסערף איז דערווייל געקומען צו זיך און האט געענטפּערט, אז היינט זעלבסט
וועט ער בעווייזען, אז דיא בעשולדיגונג פון דעם אונטעקאנטען פיינד איז פּאַלש.

דער סענאַט איז געווען איינשטימיג, אז מען זאל היינט אָנפּאנגען דיא אונטער-

זוכנג און מען האט אויסגעוויילט א קאָמיטע פון צוועלף סענאטאָרן, וועלכע זאָלען נאכקוקען דיא פאָפיערען, וועלכע מאָרסערף וועט געבען.

געגען אַכט א זייגער אבענד האט זיך דער סענאט ווידער פערזאמעלט און מאָרסערף האט געבראכט אייניגע פאָפיערען. פיעלע פון דיא מיטגלידער האבען זיך געפרייט ווען זיי האבען געזעהען מאָרסערף'ן אריינקומען, דען זיי זיינען געווען איבער צייגט, אז ער וועט זיך אָפרייניגען.

איז דיזען אויגענבליק איז אריינגעקומען א דינער און האט דעם פּרעזידענט דערלאנגט א בריעף.

מאָרסערף האט גערעט מיט א שפראך, וועלכע האט געמאכט גלויבען, אז יעדער וואָרט איז אמת. ער האט דערציילט וויא אַלי פאשא האט געהאט צו איהם פערטרויען און וויא ער איז איהם געווען טריי ביז'ן טויט און אפילו פארן טויט האט איהם אַלי אנפערטרויט זיין פרוי און קינד.

דערווייל האט דער פּרעזידענט דורכגעלעזען דעם בריעף.

— און וואס איז געווארען פון זיין פרוי און קינד? האט איהם דער פּרעזידענט געפרעגט.

— צום אונגליק, ווייס איך עס ניט, דען זיי זיינען ביידע פערשוואונדען געוואָרען.

— קענט איהר אונז געבען דערביי וועלכע בעווייזע?

— קיינע עדות זיינען דערביי ניט געווען, איך קען עס נאר פערזיכערן מיט מיין עהרליכקייט.

עס קען זיין, אז מאָרסערף וואלט זיך אָפגערייניגט, ווען א פרישער פאל וואלט דאָ ניט פאָרגעקומען. מען האט שוין געהאלטען ביין אָפּשטימען אויף שולדיג אָדער ניט, וויא דער פּרעזידענט האט פאָרגעלעזען דעם בריעף, וועלכען ער האט יעצט בעקומען און האָט געלויטעט וויא פאלגט:

„הערר פּרעזידענט! איך קען אייך געבען אויסקונדשאפט איבער דעם גענעראַל גראף מאָרסערף. איך בין געווען דערביי, ווען אַלי טעבעלען איז געטויטעט געוואָרן; איך ווייס וואס פון אַלי'ס פרוי און זיין טאָכטער האַידעי איז געוואָרן. איך בעט אייך מיך פאָרצורופען אלס עדות, איך וועל ווארטען אין קאָרידאָר.“

— און ווער איז דיזער עדות? האט מאָרסערף געפרעגט מיט א האלבער שטימע.

— מיר וועלען עס באלד וויסען, האט דער פּרעזידענט געענטפערט און האט געגעבען א קלונג אין גלעקעל.

— ווער ווארט דאָרטען אין קאָרידאָר האט דער פּרעזידענט דעם אריינגעקומענעם דינער געפרעגט.

— א פרוי, בעגלייטעט פון איין אלטען דינער.

— רוף אריין דיא פרוי.

פינף מינוטען שפעטער איז א פערשלייערטע פרוי אריינגעקומען. נאד איהר גע' שטאלט און איהר שטאָלצען גאנג האט מען געזעהען, אז זיא איז א גרויסע דאָמע, וועלכע איז אויך געווען זעהר יונג.

דער פרעזידענט האט איהר געבעמען אראָפֿנעמען דעם שלײַער און מען האט דאָן געזעהען, אז זיא איז געווען גריכיש געקליידעט און איז געווען וואונדערבאר שיין. מאָרסערף האט בעטראַכט דיזע פרוי מיט גרויס שטוינען און פחד; ער האט געפיהלט, אז פון איהר מונד וועט פאר איהם קומען טויט אדער לעבען. דער פרעזידענט האט געגעבען א צייכען צו דער דאָמע, אז זיא זאל זיך זעצען, אבער זיא האט געענטפערט, אז זיא וועט שטיין. מאָרסערף איז אריינגעפאלען אין זיין טשער, דען זיינע פיס זיינען געווען צו שוואַך איהם צו טראָגען. דער פרעזידענט האט דיא דאָמע געפרעגט אויב זיא איז עס דער עדות, וועלכער האט איהם געשריעבען דעם ברײַעף. זיא האט געענטפערט, אז יאָ. — דאָן האט איהר דאך געמוזט זיין נאך זעהר יונג אין יענער צײַט? האט דער פרעזידענט צו איהר געזאגט.

— איך בין אין יענער צײַט אלט געווען פיער יאָהר; אבער דאס וואס אין יענער צײַט האט פאָסירט, האט פאר מיר געהאט א גרויסע וויכטיגקײַט, און איך האב קיין ברעקעל ניט פערגעסען.

— אָבער וואס פאר א וויכטיגקײַט האט עס געקענט האבען פאר אייך?
— עס האט זיך געהאנדעלט וועגען לעבען און טויט פון מיין פאָטער, האט דיא יונגע דאָמע געענטפערט, און איך הייס האַיִדעי, דיא טאָכטער פון אַלִי טעבעלען. דעם פאָטש פון יאַניאַ.

דער שטאָלץ און דער פייער, מיט וועלכען דיא יונגע פרוי האט גערעט האט געד מאכט א געוואלטיגען איינדרוק אויף דער פערזאמלונג. וואָס אָנבעלאַנגט מאָרסערף, וואָלט א קלאַפ פון א דונער אויף איהם ניט געד מאכט אזא שרעקליכע ווירקונג וויא דיא ווערטער פון האַיִדעיִן.
— מאַדאַם, האט דער פרעזידענט צו איהר געזאגט זיך פערנייגענדיג, קענט איהר אויך בעווייזען וואס איהר זאָגט?

— איך קען עס בעווייזען, מיין הערר, האט האַיִדעי געזאָגט ארויסגעמענדיג א טייסטער פון אונטערן שלײַער; אָט איז מיין געבורט שיין (מעטריקע) אונטערשייבענט פון גובערנאַטאָר. און אָט איז דער אַקט פון פערקויף, ווען דער נידערטרעכטיגער פראַנצויז האט מיך און מיין מוטער פערקויפט אין שקלאַפּעריי, נאך דעם, אז ער האט פערראטהען מיין פאָטער פאר פיער הונדערט טויזענד פראַנק. מאָרסערף איז פון בלייך גרין געוואָרען. ער האט געציטערט אין גאנצען קערפער און זיינע אויגען האבען זיך פערגאסען מיט בלוט. האַיִדעי האט דערלאנגט דעם פרעזידענט נאך א פאָפיער, וועלכען ער האט פאָרגעלעזען אין דער הויך:

„איך עלי קאָביר, שקלאַפּענהענדלער פאר דער סולטאַן'ס האַרעם, ערקלער, דאס איך האב ערהאלטען פון דעם פראַנצויזישען מאַגנאַט, דעם גראַף מאַנטע קריסטאָ, א שמיין אין ווערטא פון אכט הונדערט טויזענד פראַנק פאר א יונגע מיידעל פון עלף יאָהר מיט'ן נאָמען האַיִדעי, דיא טאָכטער פון אַלִי טעבעלען, פאָטש פון יאַניאַ. דיזע מיידעל איז מיר פערקויפט געוואָרען מיט זעבען יאָהר צוריק מיט איהר מוטער.

וועלכע איז געשטארבען אויפ'ן וועג נאך קאנסטאנטינאפאל, פון א פראנצויזישען פאל-קאָונוק מיט'ן נאָמען פערנאן מאַנדענאָ, וועלכער האט געדיענט ביי דעם פאָשאַ אַלי טעבעלען.

נאך דעם לעזען פון דיעזען פאפיער איז געוואָרען א שרעקליכע שטילקייט. מאָר-סערף איז געזעסען א פערניכטעטער.

— מאַדאַם, האט דער פּרעזידענט געזאגט, ווער האט אייך געשיקט עדות זאגען?

— קיינער האט מיך ניט געשיקט, האט האַידי געענטפערט. איך געפין זיך ביי מיין צווייטען פאָטער, דעם גראַף מאַנטע קריסטאָ. איך לעז אלע טאָג דיא צייטונגען, אין היינט האב איך געלעזען וועגען דער זיצונג אין סענאַט וועגען גראַף מאַרסערף. מיין עהרע און מיין ליעבשאַפט צו מייע ערמאָרדעטע עלטערן האט מיך געמריעבען אהער צו זאָגען עדות געגען דעם מאָן, וועלכער האט פּרעניכטעט אונזער פאָמיליע.

— אַלזאָ איז דער גראַף מאַנטע קריסטאָ ניט אריינגעמישט אין דיזער זאַך?
— ער ווייס נארניט דערפון, מיין הערר, און איך האב מורא, אז ער וועט נאך ניט זיין צופריעדען מיט מיין קומען אהער.

וועהרענד דיזער צייט איז מאַרסערף געזעסען א דערשלאָגענער און האט נאך ניט גערעט קיין וואָרט. אלע אויגען זיינען געווען אָנגעשפּאַנט אויף איהם.

— הערר מאַרסערף, האט צו איהם דער פּרעזידענט געזאָגט, דערקענט איהר דיא מאַדאַם פאר דיא טאָכטער פון אַלי טעבעלען, דעם פאָשאַ פון יאַנינאַ?
— ניי, האט מאַרסערף געזאָגט זיך בעמיהענדיג אויפצושיטן, דאס איז דיא ארבייט פון מייע פינד געגען מיר.

האַידי, וועלכע האט ביי יעצט ניט געזעהען מאַרסערף, האט זיך ביי זיינע ווער-טער שנעל אומגעדייט, און ווען זיא האט איהם דערזעהען האט זיא ארויסגעשטויסען א שרעקליכען געשריי.

— דו קענסט מיך ניט, האט זיא געזאָגט, וועל! איך אבער דערקען דיך! דו ביזט פערנאן מאַנדענאָ, דער פראַנצויזישער אָפיצער, וועלכער האט געלערנט מיין פאָטער'ס מיליטער. דו האסט פערקויפט דיא פעסטונג פון יאַנינאַ! דאס ביזט, וועלכען מיין פאָטער האט געשיקט צום קייזער, און דו האסט געבראכט צוריק א פאַלשע נאכריכט! דאס ביזט, וועלכער האט אויסגענארט ביי דעם פאָשאַ זיין רינג אין האסט דערנאך ערמאָרדעט סולימען! דו האסט אונז פערקויפט צו דעם שקלאַפּענהענדלער על קאַביר! מערדער! מערדער! מערדער! דו האָסט נאך אויף דיין שטערן דאס בלוט פון דיין העררן! קוקט אלע... .

דיזע ווערטער זיינען אויסגעשפּראַכען געוואָרן מיט אזא פייער פון אמת, דאס אלעמעס אויגען האבען אָנגעקוקט מאַרסערף'ס שטערן.

— דערקענט איהר ריכטיג דעם גראַף מאַרסערף פאר דעם פראַנצויזישען אָפיצער פערנאן מאַנדענאָ? האט זיא דער פּרעזידענט געפּרעגט.

— אויב איר דערקען איהם! האט האַידי אויסגערופען, בעטראכט נאר זיין האַנד און זעהט דארטען דעם שניט וואס ער האט, מיט דיזער האַנד האט ער געטראָגען

דעם קאפ פון מיין פאָטער אויף א פיקע! מיט דיזער האנד האט ער גענומען דאס געלד פאר זיין נידערטרעכטיגען פערראטה! אויב איך דערקען איהם! זאל ער יעצט אליין זאגען, אויב ער קען מיך ניט.

יעדער וואָרט איז געווען וויא א שאַרפער שפיעז אין מאַרסערף'ס ברוסט. ביי דיא לעצטע ווערטער האט ער שנעל בעהאלטען דיא האנד, אז מען זאל ניט זעהען דעם שניט, און ער איז צוריקגעזונקען אויף זיין טשער.

— הערר גראַף מאַרסערף, האט צו איהם דער פרעזידענט געזאגט, לאָזט ניט אזוי פאלען אייער מוטה. ווענט אָפּ פון זיך דיא בעשולדיגונג. ווילט איהר אז מיר זאָלען מאַכען נאך איין אונטערזוכונג? מיר זאלען שיקען צוויי מיטגליעדער אין יאַנינאָ? זאָגט. מאַרסערף האט ניט געענטפערט. דאן האבען זיך אלע מיטגליעדער אָנגעקוקט מיט איין ארט שרעק, וועלכע, איז געווען שווער אויסצודריקען.

— נו, וואָס זאגט איהר? האט איהם דער פרעזידענט נאך א מאל געפרעגט.
— גארניט, האט מאַרסערף געזאגט מיט א פערשטיקטער שטימע, זיך אויפֿ-

הויבענדיג.

— אַלזאָ האט דיא טאָכטער פון אַלי טעבעלען געזאגט דיא ווארהייט?
מאָרסערף האט געגעבען א וואָרף ארום זיך א פערצווייפעלטען בליק און איז שנעל ארויסגעגאנגען.

— מיינע העררען, האט דער פרעזידענט געזאגט, ווען אלעס איז געוואָרען רוהיג, איז דער גראַף מאַרסערף שולדיג אין דעם פערברעכען, אין וועלכען מען בעשולדיגט איהם?

— יא, האבען אלע מיטגליעדער געענטפערט אין איין שטימע.
האידיע איז געבליעבען אין סענאט ביז זיא האט געהערט דעם משפט פון דער זיצונג, און איז דאן ארויסגעגאנגען.

9טער קאפיטעל.

דיא בעלידיגונג.

אויף מאַדען נאך דער אויבען בעשריעבענער סצענע, איז אלבערט געווען ביי באַשאַן. דיא ליידען פון אלבערט'ן זיינען געווען גרויס. נאך א געשפרעך מיט באַשאַן, זיינען ביידע יונגע לייט געקומען צום שלום, אז מאַרסערף מוז האבען א שרעקליכע פיינד. נאך פיעל זוכען זיינען זיי געקומען צום שלום, אז דיא גאנצע געשיכטע שטאַמט פון דאנגלאַר. אלבערט האט בעשלאָסען גלייך צו גיין צו איהם און פון איהם פאָרדערן איין ערקלערונג. זיי זיינען ביידע אוועק אהין און האבען דארטען געטראָפּען אַנדראַ קאַוואַלקאַנטי. אלבערט האט געוואלט אויסלאָזען זיין הארץ צו איהם, אבער דאנגלאַר האט זיך אריינגעמישט און האט אלבערט'ן ערקלערט, אז ניט אַנדראַ און ניט ער איז שולדיג אין דער געשיכטע, זאָנדרען מאַנטע קריסטאָ. ער האט איהם געגעבען דיא עצה צו שרייבען אין יאַנינאָ, און ער מוז וויסען וואס דיא נאָטיצען אין דיא צייטינגען בעדייטען. יען, באַשאַן און אלבערט זיינען געווען דרייַסען, האט אלבערט געזאָגט, אז יעצט זיען זיי צו מאַנטע קריסטאָ.

- איידער מיר נייען צו איהם, אלבערט, האט באַשאַן געזאָגט. זאלט איהר זיך פריהער גוט איבערלייגען?
- וואָס זאל איך מיך איבערלייגען?
- דיא שווערע זאך וואָס איהר ווילט טאָן.
- איז עס פיעל שווערער וויא צו ניין צו דאַנגלאַרין?
- יא, דאַנגלאַר איז א געלד מענש, און אזעלכע מענשען שלאָגען זיך ניט אזוי לייכט. דער אַנדערער, אין געגענטהייט, איז איין אַדעלמאַן, וועלכער לאזט ניט שפּאַסען מיט זיך. נעמט זיך אין אכט אלבערט.
- פריינד, האט אלבערט געזאגט מיט א ביטערן שמייכל, איך וואלט מיך פיהלען גליקליך, ווען איך וועל געפינען איינעם מיט וועלכען איך זאל זיך שלאָגען פאר מיין פאָטער און ער זאל מיך טויטען; דערמיט וועל איך אָפּוואַשען דעם פלעק פון אונזער פאַמיליע.
- אייער מוטער וועט דערפון שטארבען!
- אַרימע מוטער, האט אלבערט געזאגט אריבערנייענדיג מיט דער האנד איבער דיא אויגען, איך ווייס עס זעהר גוט; אבער עס איז בעסער, אז זיא זאל שטארבען דערפון איידער זיא זאל שטארבען פאר שאַנדע.
- דען וויל איך איך מעהר ניט אָפּהאלטען. קומט צו מאָנטע קריסטאָ.
- און דיא ביידע יונגע לייט זיינען אוועק אין 30 שאַנדעליזע. מיט איין שפרונג איז אלבערט געווען אין הויז. באַפּטיסטען האט איהם בעגעגענט.
- זיין עקסעלענץ, האט באַפּטיסטען צו אלבערט'ן געזאָגט, איז איצטער אין א וואַנע און ער האט קיינעם ניט געהייסען צולאָזען צו זיך.
- און נאך דער באַד? האט אלבערט געפרעגט.—וועט ער עסען דינער.—און נאך דינער?—וועט ער שלאָפען א שטונדע.—און דאן?—דאן וועט ער ניין אין אָפּעראַד הויז.—זייט איהר זיכער אין דעם?—גאנץ זיכער; זיינע עקסעלענץ האט געהייסען האלטען געגרייט דעם געשפּאַן פאר אכט א זייגער.
- וועל! האט אלבערט געזאָגט, דאס איז אלעס וואס איך האב געוואָלט וויסען, און ביידע יונגע לייט זיינען אוועקגעגאנגען.
- ווען אלבערט איז געווען אליין אין דערהיים, האט ער געשיקט בעמען דעבריי און מאַרעלין, אז זיי זאלען היינט אבענד זיין אין אָפּעראַד הויז. דאן איז אלבערט אריינגעגאנגען צו זיין מוטער. ער האט זיא געטראָפּען אין בעט א צובראָכענע פון שמערץ און פאר שאַנדע.
- ווען מערסעדעס האט דערוועהן איהר זון האט זיא איהם געדריקט דיא האַנד און האט זיך צו וויינט אויפ'ן קול.
- אלבערט איז געשטאנען ענטקעגען זיין מוטער און זיין הארץ האט זיך איהם שרעקליך צונויפגעצויגען.
- ליטבע מוטער, האט אלבערט געזאגט, קענסטו אפשר א פיינד פון הערן מאַרסערף?

מערסעדעס האט א שוידער געגעבען; זיא האט בעמערקט, אז ער האט שוין ניט געזאגט: מיין פאָטער.

— מיין פריינד, האט זיא געזאגט, א מאן אין מאָרסערפ'ס לאַגע האט א סך פיינד, וועלכע מען קען ניט. און דאס ווייסטו, אז דיא פיינד וואס מען קען ניט, זיינען דיא געפערהרליכסטע.

— דאס ווייס איך. האסטו בעמערקט איין אַבענד, ווען מיר האבען געגעבען א באַל, האט מאָנטע קריסטאָ נארניט געוואלט פערזוכען ביי אונז.

מערסעדעס האט זיך אויפגעהויבען אויף איהר ארעם און האט געצימערט אין גאנצען קערפער.

— מאָנטע קריסטאָ! האט זיא אויסגערופען, און וועלכען צוזאמענהאנג האט עס מיט דיין פראגע?

— דאס ווייסטו ליעבע מוטער, אז מאָנטע קריסטאָ איז כמעט פון אַריענט, און דיא אַריענטער עסען ניט ביי זייער פיינד, ווען זיי האבען אין זינען נקמה.

— מאָנטע קריסטאָ, זאָנסטו איז אונזער פיינד, אלבערט? האט מערסעדעס געזאגט נאך בלייכער ווערענדיג וויא דער ליילעך פון בעט. ווער האט עס דיר דערציילט? פאר וואָס? דו ביזט משיגע אלבערט. מאָנטע קריסטאָ איז פריינדליך צו אונז. מאָנטע קריסטאָ האט דיר גערעטעט דאס לעבען, און דו אליין האסט איהם אריינגעפיהרט אין אונזער הויז. אַה, איך בעט דיך, מיין זון, שטויס אָפּ פון זיך אזעלכע געדאנקען, און וואס נאך מעהר איך וועל דיך בעטען, זיי גוט מיט איהם.

— ליעבע מוטער, עס מוז עפעס זיין וואס דו הייסט מיר זיין גוט מיט דיזען מאַן, האט אלבערט געזאגט מיט א פינסטערן בליק.

מערסעדעס האט געשוידערט און האט אָנגעקוקט איהר זון מיט פערוואונדערטע אויגען.

— דו רעדסט צו מיר זעהר זאָנדערבאַר, אלבערט, האט זיא געזאגט, וואס האט דיר דער גראף געכאָן? דאכט זיך, אז מיט דריי טעג פריהער ביזנו געווען זיין בעסטער גוטער פריינד, און וואס איז עס געוואָרען מיט א מאָל!

אלבערט האט געגעבען א איראָנישען שמייכל און האט געשוויגען. מערסעדעס האט מעהר ניר געפרעגט.

— דו האסט מיך געפרעגט וויא איך פיהל מיך, ליעבער אלבערט; איך מוז דיר זאגען, אז איך פיהל מיך ניט גוט און איך וואלט וועלען, אז דו זאלסט בלייבען לעבען מיר, דען איך קען יעצט ניט זיין אליין.

— איך וואלט געבליעבען לעבען דיר, ליעבע מוטער, האט דער יונגער מאַן געזאגט, און דו ווייסט דאך מיט וועלכען פערגעניגען איך טו דאס, אבער זעהר א וויכטיגע זאך רופט מיך אוועק היינטיגען אַבענד.

— וועל, האט מערסעדעס געענטפערט מיט א זיפּץ, גיי, אלבערט. איך וויל דיך ניט צווינגען צו בלייבען לעבען מיר.

אלבערט האט געשיינט ניט צו הערן וואס זיא האט געזאגט, ער האט פון איהר גענומען אָפּשיעד און איז ארויסגעגאנגען.

קוים האט דער יונגער מאן צוגעמאכט דיא טהיר, האט מערסערדעס אריינגערר פון איהר פערטרויטען דיענער און האט איהם געהייסען נאכגיין איהר זון און ער זאל איהם ניט אָפּלאָזען פון אויג דעם גאנצען אָבענד. דאן האט זיא זיך אָנגעטאָן און האט זיך פאַרברייטעט צו יעדען צופאל.

געגען אכט א זיינער איז אַלבערט מיט זיינע פריינד געווען אין אָפּעראַ-הויז. צום צווייטען אָקט איז מאָנטע קריסטאָ אריינגעקומען אין זיין לאָזשע. ער האט זיך ארויס געבויגען און האט זיך ארומגעקוקט. ער האט בעמערקט אַלבערט'ס שרעקליך בלייבע געזיכט. ער האט איהם געגריסט מיט'ן קאָפּ און האט גענומען ווייטער קוקען אין טהעאָטער.

אָבוואָהל מאָנטע קריסטאָ האט געשיינט ניט צו קימערן זיך וועגען אַלבערט'ן, האט ער איהם דאך ניט פערלאָרען פון דיא אויגען און האט בעאָבאכט אלע זיינע בעד וועגונגען. ווען דער פאַרהאנג האט זיך אראָפּגעלאָזען ביין צווייטען אָקט, האט מאָנטע קריסטאָ געהערט א געטומעל לעבען זיין לאָזשע און ער האט זיך אויף אלעס פאַרברייטעט. כאַטש ער האט געוויזען א שמייכלדיגע פנים צו מאָרעלין, וועלכער איז געווען מיט איהם אין לאָזשע.

דיא טהיר פון דער לאָזשע האט זיך אויפגעמאכט. ערשט דאן האט זיך מאָנטע קריסטאָ אומגעדרייט און האט בעמערקט אַלבערט'ן שרעקליך בלייך און ציטערענדיג; הינטער איהם זיינען געווען באַשאַן מיט שאַטאָ רענאָ.

— אַהא! האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופען מיט זיין געוויינליכען פריינדליכען טאָן, גוטען אָבענד, הערר מאָרסערף. און דאס געזיכט פון דיזען זאָנדערבארען מענשען האט אויסגעדריקט דיא גרעסטע פריינדליכקייט.

מאָרעל האט זיך דאן דערמאָנט, אז ער האט ערהאלטען א בריעף פון גראַף דאס ער זאל קומען היינט אָבענד אין אָפּעראַ-הויז און ער האט יעצט פערשטאנען, אז דאָ וועט פאַרקומען עטוואָס שרעקליכעס.

— מיר זיינען אהער ניט געקומען מאכען פאלשע קאָמפּלימענטען, האט אַלבערט געזאגט, מיר זיינען געקומען ביי אייך פאַרדערן איין ערקלערונג, הערר גראַף.

דיא ציטערדיגע שטימע פון דעם יונגען מאָן איז קוים דורכגעגאנגען דורך זיינע צונויפגעקוועטשטע ציין.

— איין ערקלערונג אין אָפּעראַ-הויז? האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט א רוהיגע שטימע און מיט א דורכדרינגענדען בליק. וויא ווייניג איך בין בעקאנט מיט דיא פאָר-ריזער געוואָהנהייטען, דאך גלויב איך ניט, מיין הערר, אז דאָ איז דער פלאַץ צו בעטען ערקלערונגען.

— ווען מענשען געפינען זיך, דאס אין א וואנע, דאס ביי דינער, דאס ביין שלאָפּען, מוז מען גיין אהין, וואו מען קען זיי טרעפען, האט אַלבערט געזאגט.

— דאכט זיך, אז איך בין ניט שווער צו געפינען, און אויב אייער זיכרון איז גוט, זייט איהר דאכט זיך נעכטען געווען ביי מיר.

— נעכטען בין איך געווען ביי אייך, ווייל איך האב ניט געוואוסט ווער איהר זייט.

— פון וואָנען קומט איהר? האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט א רוהיגע שטימע, ביי אייך אין מוח שיינט עפעס ארומצוטאָנצען.

— אַבי איך פערשטיי אייערע פאלשקייטען, מיין הערר, און דאס איך קום צו אייך צו, אום צו נעמען נקמה, און דערצו האב איך מיין גאנצען פערשטאנד, האט אַלבערט געזאגט מיט גרויסען צאָרן.

— איך פערשטיי אייך ניט. און דען רעט איהר דאָ צו הויך. איך האב נאר דאס רעכט צו ריידען הויך אין מיין לאָזשע. גייט ארויס, ליעבער הערר!

און מאָנטע קריסטאָ האט איהם געצייגט מיט דער האנד דיא טהיר.

— איך וועל אייך שוין ארויסרופען פון אייער ווינקעל! האט אַלבערט געזאגט קריצענדיג מיט דיא ציין און אראָפציהענדיג א הענטשקע פון זיין האנד.

— וועל, וועל! האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, איהר ווילט זיך שלאָגען מיט מיר, דאס מאכט ניט אויס, אבער פון דעסמוועגען שרייען דארפט איהר ניט, הערר מאָר סערף.

ביי דיזען נאָמען איז אַלבערט אויפגעשפרונגען און האט געוואָלט א וואָרף טאָן דיא הענטשקע דעם גראָף אין געזיכט, אבער מאָרעל האט איהם אָנגעכאפט פאר'ן האנד און באַשאַן און שאַטאָ רענאָ האבען זיך געשטעלט אין וועג, אום צו פעהרינדערן א שרעקליכע סצענע.

מאָנטע קריסטאָ האט זיך איינגעבויגען און האט געכאפט דיא הענטשקע אין דיא הענד.

— ליעבער הערר, האט ער געזאגט מיט א שרעקליכען טאָן, איך האב אייער הענטשקע און איך וועל זיא אייך שיקען צוריק ארומגעוויקעלט ארום א קויל. יעצט גייט ארויס, דען איך וועל אייך הייסען ארויספיהרען פון מייע דיענער.

מיט בלוטיגע אויגען האט אַלבערט געמאכט א טריט צוריק און מאָרעל האט צוגעמאכט דיא טהיר פון אינעווייניג.

מאָנטע קריסטאָ האט גענומען זיין שפעקטיוו אין דיא הענד און האט געקוקט אין טהעאטער, אזוי וויא עס וואלט נארניט געווען. דיזער מאן האט געהאט א הארץ פון בראָנז און א געזיכט פון מאַרמאָר. מאָרעל האט זיך איינגעבויגען צו זיין אויער.

— וואָס האט איהר איהם געמאָן? האט ער איהם געפרעגט.

— איך? גארניט. וועניגסטענס ניט פערזענליך.

— פון דעסמוועגען מוז דאך דיזע סצענע האבען איין אורזאך?

— דיא אורזאך איז וועגען זיין פאָטער, און דאס מאכט דעם זון משוגע.

— זייט איהר דען אויך אריינגעמישט אין דיזער געשיכטע?

— איך ניט, אבער האַידיע האט דערציילט דיא געשיכטע.

— יעצט פערשטיי איך, האט מאָרעל געזאָגט, וואס אַלבערט האט מיר געשריעפען,

אז איך זאל זיין איז דער אָפּפראַהיוז; ער האט געוואלט אז איך זאל זעהען וויא ער וועט אייך בעליידיגען.

— עם קען זיין, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט מיט זיין רוהיגע שטימע.

— וואָס וועט איהר טאָן מיט אַלבערט'ן?

— מיט אַלבערט'ן? האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט דענזעלבען טאָן, וואָס איך וועל טאָן מיט איהם, מאַקסימיליאַן? אזוי וואהר וויא איהר זייט דאָ און איך דריק אייך דיא האנד, וועל איך איהם טויטען מאָרגען צעהן א זייגער אין דער פריה. אָט דאס וועל איך מיט איהם טאָן.

מאָרעל האט אויך גענומען דעם גראַפ'ס האנד צווישען זיינע ביידע הענד, און ער האט געגעבען א שוידער וויא זיא איז געווען קאַלט און רוהיג.

— אָה, גראַפ! האט ער געזאגט, זיין פאָטער ליעבט איהם אזוי!

— דערציילט מיר ניט אזעלכע זאכען! האט מאָנטע קריסטאָ אויסגעשריען מיט דעם ערשטען אויסברעכען פון צאָרן; איך וועל איהם מאכען ליידען!
מאָרעל האט איבערראשט געלאָזען זינקען דעם גראַפ'ס האנד.

— גראַפ, גראַפ! האט ער געזאגט.

אין דעם מאָמענט האט זיך אראָפגעלאָזען דער פאָרהאַנג, און מען האט גלייך אָנגעקלאַפט אין מאָנטע קריסטאָ'ס טהיר. באַשאַן איז אריינגעקומען. דער גראַפ האט איהם געבעטען זיצען. באַשאַן האט איהם געזאגט, אז ער איז געקומען פון אַלבערט'ן וועגען איין ערקלערונג. דער גראַפ האט זיך ענטזאגט.

— דאן וועט מוזען שטאטפּינדען דער דועל, האט באַשאַן געזאגט.

— געוויס, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט. קוועטשענדיג מיט דיא פלייצעס. איך וועל איהם טויטען, עם מוז זיין און דאס וועט זיין. אָבער זאגט איהם, אז ער זאל זיין פינקטליך אויפ'ן פלאַץ, דען איך האב פיינד צו ווארטען.

— אלאָ אַויף פּיסטאַלעטען, מאָרגען אכט א זייגער אין דער פריה, אין ווענסענער וואַלד, האט באַשאַן געזאגט א צוטומעלטער און איז ארויסגעגאנגען גריסענדיג.

באלד נאך איהם זיינען מאָנטע קריסטאָ און מאָרעל אויך ארויס פון טהעאטער.

10 מער קאפיטעל.

ד י א נ א כ ט.

ווען מאָנטע קריסטאָ איז געקומען א היים האט ער געהייסען אַליין אריינבריינגען זיינע פּיסטאַלעטען. און אזוי וויא ער האט געהאלטען ביין צוריקטען דיא פּיסטאַלעטען איז אריינגעקומען באַפטיסטען.

מאָנטע קריסטאָ האט זיך אומגעדרייט און נאך איידער ער האט צייט גע' האט צו פרעגען עפעס, האט ער דערזעהען א פערשלייערטע פרוי שטייענדיג אין דער טהיר.

זיא האט דערזעהען דיא פּיסטאַלעטען ביי דעם גראַפ אין דיא הענד און שווערדען אויפ'ן טיש און זיא איז שנעל אריין אין צימער.

באַפטיסטען האט געפרעגט דעם גראַפ מיט דיא אויגען וואס ער זאל טאָן און

**דיוצר האט איהם געמאכט א צייכען, אז ער זאל ארויסגיין, באפטיסמען איז ארויסגע
נאנגען און האט פערמאכט הינטער זיך דיא טהיר.**
— ווער גייט איהר, מאדאם? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט דיא פערשליי-
ערטע פרוי.

דיא אונבעקאנטע האט א ווארף געטאָן א בליק ארום זיך, אום צו זיין זיכער,
אז זיא איז אליין, דאן האט זיא זיך פערנייגט פאר'ן גראָף און אזוי וויי קניענדיג פאר
איהם האט זיא צוניפגעלייגט דיא הענד און האט געזאגט מיט א שטימע פון פער-
צווייפלונג:

— ערמאָן, איהר וועט ניט טויטען מיין זון!
דער גראָף האט געמאכט א טריט צוריק, ער האט ארויסגעלאָזען א שוואכען
געשריי און האט געלאָזען פאלען דאס געוועהר.

— וועלכען נאָמען האט איהר אויסגעשפראָכען, מאדאם מאָרסערף?
— אייערן! האט זיא אויסגערופען צוריקווארפענדיג איהר שליער, אייער אייגענעם
נאָמען, וועלכען פיעלייכט נאר איך אליין האב ניט פערגעסען. ערמאָן, דאס איז ניט
מאדאם מאָרסערף וואס קומט צו אייך, דאס איז מערסעדעס.

— מערסעדעס איז טויט, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט, און איך קען קיינעם
ניט אונטער דיוען נאָמען.

— מערסעדעס לעבט, מיין הערר, און מערסעדעס געדיינקט, דען זיא איז דיא
איינציגע, וועלכע האט אייך דערקענט נאר אָן דער שטימע און ווען זיא האט אייך נאך
גארניט געזעהען, ערמאָן, נאר נאך דעם איינציגען קלאנג פון אייער שטימע. און פון דיוער
צייט אָן גייט זיא אייך נאך טריט פאר טריט, זיא היט אייך, זיא האט מורא פאר אייך
און זיא דארף ניט זוכען פון וואנען דער קלאפ איז געקומען גענען מאָרסערף.

— איהר ווילט זאָגען פערנאָן, מאדאם, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט א
ביטערע איראָניע. און וויל מיר דערמאָנען זיך איצטער אונזערע נעמען, לאָמיר זיך
דערמאָנען אלעם.

און מאָנטע קריסטאָ האט ארויסגערעט דעם נאָמען פערנאָן מיט אזא אויסדרוק
פון האס, דאס מערסעדעס האט געפיהלט א שוידער אריבערלויפענדיג איבער איהר
גאנצען קערפער.

— זעהט איהר ערמאָן, אז איך האב קיין טעות ניט געהאט! האט מערסעדעס

אויסגערופען, און אז איך האב רעכט, ווען איך זאג אייך: טויטעט ניט מיין זון!

— און ווער האט איין דערציילט, מאדאם, אז איך וויל טויטען אייער זון?

— קיינער ניט, אבער א טרייע מוטער האט גוטע אייגען, איך האב אלעס פער-

שטאנען: איך האב איהם דעם נאנצען אבענד געפאלגט און איך האב אלעס געזעהען.

— אלאז, ווען איהר האט אלעס געזעהען, מאדאם, האט איהר דאך געמוזט זעהן

וויא פערנאָן'ס זון האט מיך בעליידיגט עפענטליך? האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט
א שרעקליכע שטימע.

— אה. האט ערבארמען!

— איהר האט געזעהען, האט דער גראָף פאָרשטעלעט, אז ער האט מיר געוואָר-

פען א הענטשקע אין געזיכט, ווען א פריינד פון מיר, מאָרעל, וואלט ניט אויפגעהאלטען זיין אָרעם.

— הערט מיך אויס. מיין זון האט אויך געטראָפּען, אז דער אונגליק פון זיין פאָטער שטאַמט פון אייך.

— מאַדאַם, האָט מאָנטע קריסטאָ געזאגט, איהר פּערשטייט עס שלעכט; דאס איז ניט קיין אונגליק, דאס איז א שטראָף. ניט איך שטראָף הערן מאָרסערף, זאנדערן זיין פּערדיענסט.

— און וואס גייט אייך אָן, ערמאַן, יאָנינאַ און איהר פּאַשאַ? האט מערסעדעס אויסגערופּען, וואס האט אייך פּערנאַן מאָנדענאָ געטאָן מיט זיין פּערראַטה געגען אַלי טעבעלען?

— איהר האט רעכט, און ווען איך האב געשוואָרען ראַכע, איז עס ניט געגען דעם פּראָנצווזישען אָפּיצער, ניט געגען דעם גראַף מאָרסערף, זאָנדערן געגען דעם פּישער פּערנאַן, דעם מאַן פון דיא קאטאַלאַנקע מערסעדעס.

— אָה! האט דיא גרעפּין אויסגערופּען, וועלכע שרעקליכע ראַכע פאַר א זאך, וועלכע דיא שרעקליכע פּערהעלטניסע האבען מיך געצוואונגען צו בעגיין; דען דיא שול־דיגע בין איך, ערמאַן, און ווען איהר האט צו נעמען נקמה אין וועמען, איז עס אָן מיר, וועלכע האט ניט געהאט דיא קראַפט לענגער אויסצוהאלטען אייער אויסבלייבען און דיא פּערלאַסענהייט.

— אבער, האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופּען, פאַר וואס בין איך אויסגעבליעבען? פאַר וואס זייט איהר געווען פּערלאַסען?

— ווייל מען האט אייך ארעטירט, ערמאַן, ווייל איהר זייט געווען געפאנגען.

— און פאַר וואס בין איך געווען ארעטירט? פאַר וואס בין איך געווען געפאנגען?

— איך ווייס עס ניט, האט מערסעדעס געזאָגט.

— יא, איהר ווייסט עס ניט, מאַדאַם, איך האָף עס ווייניגסטענס. וועל! איך וועל עס אייך זאגען, איך בין געווען א געפאנגענער, ווייל אין דענזעלבען טאָג ווען איך האב אייך געדארפּט הייראַטהען, האט א מאַן מיט'ן נאָמען דאַנגלאַר געשריעבען דיזען בריעף און דער פּישער פּערנאַן האט איהם אַליין אוועקגעטראָגען אויף דיא פּאַסט. און מאָנטע קריסטאָ איז צוגעגאנגען צו זיין סעקרעטערקע און האט פון דארטען ארויסגענומען א פּערגעלטען בריעפל און האט עס דערלאנגט מערסעדעס. דאס איז געווען דערזעלבער בריעף, פאַר וועלכע, מאָנטע קריסטאָ האט בעצאהלט צוויי הונדערט טויזענד פּראַנק און האט איהם ארויסגענומען פון ערמאַן דאַנטעס אַקטען, ווען ער איז געווען ביי דעם געפּענגניס אינספּעקטאָר באַוויל.

מערסעדעס האט געלעזען מיט שוידערן פּאָלגענדע ציילען:

„דער קעניגליכער פּראָקוראָר ווערט בעקאַנק געמאַכט פון א פריינד פון דער קרוין און פון דער רעליגיאָן, דאס דער אונטער קאַפיטאַן פון שייף „פּאַראַאָן“, וועלכער איז היינט געקומען פון סמירנאַ, פיהרט ביי זיך א בריעף פון נאַפּאָלעאָנען צום פּאַנאַ פּאַרטיסישען קאָמיטע אין פּאַריז.

„מען וועט האבען דיא בעווייזע דעריבער, ווען מען וועט איהם ארעטירען, דען מען וועט

געפינען דעם בריעף ביי איהם אדער ביי זיין פאָטער, אדער אויף דער שיף פאַראַן. — אָה! האט מערסעדעס אויסגערופען אָפּווישענדיג דעם שווייס פון איהר שטערן,

און וואס איז געווען דער סוף פון דיזען בריעף?

— איהר ווייסט עס, מאַדאַם, דאס איז געווען מיין אַרעסט; אבער וואס איהר ווייסט ניט, מאַדאַם, איז, וויא לאַנג דיעזער אַרעסט האט געדויערט. דאס וואס איהר ווייסט ניט, איז וואס איך בין געווען פערצעהן יאהר א פערטעל מייל פון אייך אין א גרוב פון שלאַס איף. דאס וואס איהר ווייסט ניט איז, וואס יעדען טאָג פון דיא פערצעהן יאָהר האב איך געשוואָרען ראַכע און פון דעסמוועגען האב איך ניט געוואוסט, אז איהר האט געהייראַט פערנאַן, מיין מסור, און דאס מיין פאָטער איז געשטאַרבען פון הונגערי. — וועה איז מיר! האט מערסעדעס אויסגערופען זיך שאַקלענדיג.

— און דאס האב איך געוואוסט, ווען איך בין ארויס פון געפּענגניס, נאך דעם וויא איך האב דארטען פערבראכט פערצעהן יאָהר, און דאס טו איך וועגען דיא לעבע-דיגע מערסעדעס און מיין טויטען פאָטער: איך האב געשוואָרען ראַכע... און איך נעם ראַכע.

— און איהר זייט זיכער, אז פערנאַן האט עס געטאָן?

— איך בין גאנץ זיכער, און דען וואס איז עס פאַר א וואונדער? ער האט נאך געטאָן ערגערע זאכען. א נאַטוראַליזירטער פראַנצויז איז ער אריבער צו דיא ענגלענדער! א געבאָרענער שפּאַניער, האט ער זיך געשלאַגען געגען שפּאַניען; אַלי פאַשא האט איהם געמאכט פאַר א מענשען און ער האט איהם פערראטהען און ערמאָרדעט. וואס איז געגען אזעלכע זאכען דער בריעף, וואס איהר האט יעצט געלעזען? וועל! דיא פראַנצויזען האבען ניט געשטראפט דעם פעררעטהער, דיא שפּאַניער האבען ניט געשאַד סען דעם פעררעטהער, אַלי, וועלכער איז אריינגעלייגט געוואָרן אין גרוב האט געלאָזען דער פעררעטהער אונגעשטראַפט; אָבער איך, וואס איז געווען פערראטהען, ערמאָר-דעט, אריינגעווארפען אין א גרוב און איז ארויס פון דיזער גרוב, — איך וועל איהם ניט שיינקען!

דיא אַרימע פרוי האט געלאָזען פאלען איהר קאָפּ צווישען דיא הענד; איהרע פיס האבען זיך אונטערגעבויען, און זיא איז געפאלען אויף דיא קניע. — זייט מוחל, עדמאָן, האט זיא געזאגט, זייט מוחל פאַר מיר, וועלכע האט אייך נאך ליעב!

דער גראַף האט זיא אויפגעהויבען.

— איך זאל ניט צוטרעטען דיא פערפלוכטע שלאנגען! אונגעליך, מאַדאַם, אונגעליך!

— עדמאָן, האט דיא ארימע מוטער געזאגט, ווען איך רוף אייך עדמאָן, פאַר וואס רופט איהר מיך ניט מערסעדעס?

— מערסעדעס, האט מאָנטע קריסטאָ וויעדערהאלט, מערסעדעס! וועל! איהר האט רעכט; דיזער נאמען איז מיר נאך זיס אויסצושפרעכען. עס איז דעם ערשטען מאָל צייט לאַנגע יאָהרען וויא דער נאמען האט געקלונגען אזוי ריין און קלאָר פון מיינע ליפּען.

אָה! מערסעדעם, איך האב אייער נאָמען אויסגעשפראַכען מיט זיפצען פון טרויער, מיט קרעכצען פון שמערץ און מיט דעם געשריי פון פערצווייפלונג; איך האב איהם אויס־געשפראַכען ציטערענדיג פאר קעלט און צונויפגעקארמשעט אויף שטריי אין מיין גרוב; איך האב איהם אויסגעשפראַכען פערברענט ווערענדיג פון היץ און וואלגענענדיג זיך אויף דער ערד פון מיין געפענגניס. מערסעדעם! איך מוז נ מען נקמה, דען פערצעהן יאָהר האב איך געוויינט, איך האב געפלוכט; יעצט זאג איך אייך, מערסעדעם, אז איך מוז נעמען ראַכע!

— נעמט ראַכע, עדמאָן! האט דיא אָרימע מוטער אויסגעשריען, אָבער נעמט ראַכע פון דיא שולדיגע; נעמט ראַכע פון איהם, נעמט ראַכע פון מיר, אָבער נעמט ניט קיין ראַכע פון מיין זון!

מאָנטע קריסטאָ האט ארויסגעלאָזען א זיפין, וועלכער האט געגליכען צו א ברומען און ער האט אָגעכאפט זיינע שיינע האָר מיט ביידע הענד.

— עדמאָן, האט מערסעדעם פאַרטגעזעצט אויסשטרעקענדיג דיא הענד צום גראַף, עדמאָן, צייט איך קען אייך האב איך פערגעטערט אייער נאָמן און איך האב רעשפעקט־טירט אייער אנדענקען. עדמאָן, מיין פריינד, מאכט ניט שמוציג אייער עדעלען בילד אין מיין הארצען. עדמאָן, ווען איהר זאלט וויסען וויפיעל איך האב געליעבעט, ווען איך האב געגלויבט, אז איהר זייט טויט! איך האב געגלויבט, אז אייער קערפער איז געווען בעגראָבען ערגעץ אין א טורעם אדער אראָפגעלאָזען אין ים, און איך האב געיאָמערט און געוויינט! וואס האב איך געקענט טאָן, אָרימע בעשעפעניש, מעהר וויא וויינען? הערט מיך צו, צעהן יאהר האב איך אייך געהאט אלע נאכט אין חלום. מען האט גע־זאגט, אז איהר האט געוואלט ענטלויפען, אז איהר האט זיך אריינגעלייגט אין א זאק אויף דעם פלאץ פון א טויטען, און מען האט אייך אריינגעוואָרפען אין ים פון דער הויך פון דעם שלאָס אויף און אז פאלענדיג האט איהר ארויסגעשטויסען א געשריי, און מען האט געגלויבט, אז איהר זייט דערהארגעט געוואָרן, וועל! איך שווער אייך, עדמאָן, ביי דעם קאָפּ פון מיין זון פאר וועלכען איך בעט אייך, אז גאנצע צעהן יאָהר האב איך געזעהען ביי נאכט וויא מען שאַקעלט א זאק פון דעם שלאָס; גאנצע צעהן יאָהר האב איך געהערט א שרעקליכען געשריי, וועלכער האט מיך אויפגעוועקט א דערשראָקענע און א פערגליווערטע. גלויבט מיר, עדמאָן, וועלכען פערברעכען איך וואלט בעגאנגען, אָה! איך האב אויך פיעל געליטען.

— האט איהר געפיהלט אייער פאָטער שטארבענדיג ווען איהר זייט ניט געווען דערביי? האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופען אריינשטופענדיג דיא האנד אין זיינע האָר; האט איהר געזעהען דיא פרוי, וועלכע איהר האט געליעבעט, רייכענדיג דיא האנד אייער געגנער, וועהרענד איהר האט געקרעכצעט אויף דעם גרונד פון א גרוב?... — ניין, האט מערסעדעם איהם אונטערבראָכען, אָבער איך האב געזעהען דעם, וואס איך האב געליעבעט, אָנגעגרייט צו הארגענען מיין זון!

מערסעדעם האט אויסגעשפראַכען דיזע ווערטער מיט אזא גרויסען שמערץ און מיט אזא טאָן פון פערצווייפלונג, דאס א יאָמער האט צוריסען דעם האלז פון גראַף, דער לייב איז געווען בעצוואונגען, דער ראַכע נעמער איז געווען בעזיענט.

— וואס פערלאנגט איהר? האט ער געזאגט, אייער זון זאל לעבען? וועל! ער וועט לעבען!

מערסעדעס האט ארויסגעלאָזען א געשריי, וועלכער האט ארויסגעטריבען טרערן ביי מאַנטע קריסטאָ פון דיא אויגען.

— אָה! האט זיא געזאָגט אַנכאפענדיג מאַנטע קריסטאָ'ס האַנד און צוטראָך גענדיג זיא צו איהרע ליפען, אָה! דאַנק, א דאַנק, ערמאָן! אַט ביזמו דערזעלכער אזוי וויא איך האב אימער וועגען דיר געטרוימט, וויא איך האב דיר אימער געליעבט. און איך פערלאָזן מיך אויף דיין ווארט. דו האסט דאך געזאגט, אז ער וועט לעבען, וועט ער דאך לעבען?

— ער וועט לעבען, מאדאם.

— ערמאָן, האט מערסעדעס געזאגט, איך האב אייך נאר צו זאגען איין וואָרט, איהר וועט זעהען, אז ווען מיין שטערן איז אויך בלייך געווארען און מייע אויגען זיינען פערדונקעלט, און ווען מיין שיינהייט איז פערלאָרען, און ווען מערסעדעס איז ניט מעהר דיא אמאָליגע, אָבער איהר וועט זעהען, אז זיא האט אימער דיא זעלבע האַרץ... אַדיע, אלזאָ, ערמאָן... איך האב אייך וויעדער געזעהען אזוי עדעל און אזוי גרוס וויא א מאָל... אַדיע, ערמאָן... אַדיע און א דאַנק!

אָבער דער גראַף האט ניט געענטפערט. מערסעדעס האט אויפגעמאכט דיא טהיר און איז פערשוואונדען, נאך איידער ער האט צייט געהאט צו קומען צו זיך פון זיינע שווערע געדאנקען.

איינס א זיינער האט געשלאָגען אויפ'ן קירכען טורעם ווען מערסעדעס איז אוועק געפאָהרען, און דער גראַף האט אויפגעהויבען דעם קאָפּ.

11טער קאַפיטעל.

מוטער און זון.

דער דועל האט ניט שטאַטגעפונען. ווען מאַנטע קריסטאָ איז געקומען אויפ'ן פלאַץ מיט זיינע סעקונדאַטען איז אָנגעקומען אַלבערט און האט עפענטליך געבעטען מאַנטע קריסטאָ אום פערצייהונג וואס ער האט איהם בעליידיגט. ער האט ערקלערט, דאס יעצט ווייס ער, אז דער גראַף האט רעכט מיט זיין נקמָה געגען זיין פאָטער און ער האט זעהר ריכטיג געהאַנדעלט.

מען קען זיך לייכט פארשטעלען דיא איפערראַשונג פון אלעמען ווען זיי האבען דאס דערהערט. נאך דעם וויא אַלבערט האט געמאכט דיזע ערקלערונג, האט ער געדרייבט דעם גראַף דיא האַנד און איז אוועק אהיים.

ווען ער איז געווען אין דערהיים, האט אַלבערט איינגעפאַקט זיינע קליידער און זיינע ווערטה זאכען, און דאן האט ער זיך געזעצט שרייבן. ווען ער האט געענדיגט זיין ארבייט, איז ער אריינגעגאנגען צו זיין מיטער. ויא ערשטוינט איז ער אבער געוואָרן, ווען ער האט געטראפּען זיין מיטער אויך זיך פאַקענדיג.

— ליעבע מיטער! האט ער אויסגעשריען און ער האט זיך א וואָרף געטאָן אין

מערסעדעס ארעם. א קינסטלער, וועלכער וואלט אין דיזער מינוט אָטגעמאַלען דיזע צוויי פּערזאָן, וואלט געוויס געהאט א פּראַכטפּאַלעס בילד.

— וואס טוסטו, לעבע מוטער?

— און וואס האסטו געמאָן? האט זיא געענטפערט.

— אָ, לעבע מוטער! האט ער אויסגערופען, דו קענסט זיך ניט גלייכען צו מיר!

איך מוז דיר זאגען, אז איך וויל פּערלאָזען דיזע הויז און... זאגען צו דיר אַדיע.

— איך אויך, אַלבערט, איך גיי אויך אוועק, האט מערסעדעס געענטפערט, און

איך מוז דיר זאגען, אז איך האב גערעכענט, אז מיין זון וועט מיך בעגלייטען; האב

איך געהאט א טעות!

— לעבע מוטער, האט אַלבערט געזאגט מיט א פעסטע שטימע, איך וויל ניט,

אז דו זאלסט טראגען דענזעלבען שיקזאל, וועלכען איך האב אויף זיך ארויפגעלאָדען.

פון יעצט אָן מוז איך לעבען אָהן א נאמען און אָהן פערמעגען, און איך מוז בעניגען צו

לעבען פון מיינע אייגענע הענד. און ביז וואגען איך וועל עס אייסלערנען מוז איך לייזן

ביי א פריינד אויף ברויט. איך האב אפילו קיין נאָמען ניט, דען דו קענסט ניט אָננעמען,

אז איך זאל טראגען דעם נאָמען פון א מאָן, וועלכער דארף זיך שעמען פאר דער וועלט.

— אַלבערט, מיין קינד, האט מערסעדעס געזאגט, ווען איך וואלט געהאט א

שטארקערע הארץ, וואלט איך דיר געגעבען דיזע עצה: דו האסט געהאט פריינד,

אַלבערט, פּערלאָז זי; אבער דו דארפסט ניט פּערצווייפלען, דו האסט נאך א לעבען

פאר זיך, מיין טייערער אַלבערט, דען דו ביזט יעצט קוים אלט צוויי און צוואנציג יאָהר,

און א ריינע הארץ וויא דיין דארף האבען איין אונבעפלעקטען נאָמען, נעם מיין פאָד

טער'ס—ער האט געהייסען הערעכאַ. איך בין זיכער, מיין אַלבערט, אז וועלכען לעבען

דו וועסט פיהרען, וועסטו מאכען דיין נאמען בעריהמט. אבער אזוי פאַלד וויא אונזער

בעשלוס איז געמאכט, לאמיר גלייך טאָן. הערר מאָרסערף איז יעצט ניטאָ אין דערהיים,

און מיר האבען יעצט דיא בעסערע געלעגענהייט,—איך בין בערייט מיין זון; לאָמיר גיין.

אַלבערט איז געלאָפּען נאך א וואָגען; ער האט זיך דערמאָנט וועגען א מעבלירטע

הייזעל איז סע־פּער גאָס און אהין האט ער גערעכענט צו פריינגען זיין מוטער. ווען ער

איז געקומען מיט'ן וואָגען צו דער טהיר, האט א מאָן איהם דערלאנגט א בריעף. דער

מאָן איז געווען בעטרוציאָ און דער בריף פון מאָנטע קריסטאָ. אַלבערט האט געעפענט

דעם בריעף און האט איהם געלעזען, בעטרוציאָ איז דערוויל אוועק. ער איז ארויפגע

גאנגען צו מערסעדעס מיט טרערן אין דיא אויגען און מיט א שווערע הארץ. אָהן א

ווארט צו ריידען האט ער איהר דערלאנגט דעם בריעף און מערסעדעס האט איהם

געלעזען:

„אַלבערט, איך ווייס וואס איהר ווילט יעצט טאָן און איך וויל אייך צייגען מיין

פייניקייט. איהר זייט יעצט פריי, איהר פּערלאזט דיא הויז פון אייער פאָטער און איהר

ווילט זיך צוריקציהען מיט אייער מוטער; אבער בעדענקט זיך נומ, אַלבערט, איהר

זייט איהר שלדיג מעהר וויפיעל איהר קענט איהר צאָהלען, עדעלע, גוטע הארץ וואס

איהר זייט. קעמפּט אליין, ליידעט אליין, אָבער פּערשפּאַרט איהר דיא ערשט צרות,

וועלכע וועלען געוויס קומען ביי אייער ערשטען אָנפאנג; דען זיא האט אפילו ניט פער דיענט דעם שאַטען פון דעם אונגליק, וועלכער האט איהר יעצט געטראָפּען.
„איך ווייס, אז איהר פערלאָזט דיא גראַפסקע הויז און איהר נעמט גארניט מיט. הערט, אַלבערט. מיט פיער און צוואנציג יאָהר בין איך געקומען צוריק מיט פולע פרייד אין מיין פאַטערלאַנד. איך האב געהאט א כלה, אַלבערט, א הייליגע יונגע מיידעל, וועלכע איך האב פערגעטערט, און איך האב געבראכט פאר מיין כלה א פינף הויזענד פראַנק, וועלכע איך האב געשאַפּאַרט פון א לאנגע און שווערע אַרבייט. דיזעס געלד איז געווען פאר איהר. איך האב עס פערגראָבען אין גאַרטען פון דער הויז וואו מיין פאַטער האט געוואהנט, אין מאַרסייל, אין דיא אלעען פון מעלהאַקי, אייער, מוטער אַלבערט, קען דיזע ליבע אַריבע הויז.

„לעצטענס, פאַהרענדיג אין פאַריו, בין איך פערבייגעפאַהרען מאַרסייל. איך בין געגאנגען זעהן דיא הויז פון מיין טרויעריגע אַנדענקען, און ביי נאכט האב איך אויפֿ געגראָבען דיא גרוב און האב דארטען געפונען דיא אייזערנע קעסטלע, וואו דאס געלד איז געלעגען אונבעריהרט. דיא קעסטלע איז געווען פערגראָבען אונטער א פייגענבוים, וועלכען מיין פאַטער האט געפלאנצט אין דעם טאָג ווען איך בין געבאָרען געוואָרן.
„וועל! אַלבערט, דיזעס געלד, וועלכעס איז א מאָל געווען בעשטימט צו בעגליקען דעם לעבען פון דער, וועלכע איך האב פערגעטערט, געפינט זיך יעצט אין דער לאַגע, ריך א זאָנדערבאַרען און שמערצליכען צופאַל, צו טאָן דענזעלבען דיענסט. אָה! איהר קענט פערשטיין, אז איך, וואס קען אָנבאָטען דער אַרימער פרוי מיליאָנען, גיט איהר איצטער נאָר א שטיקעל שוואַרצען ברויט, וועלכער איז פערגעסען געוואָרן דארטען צייט דעם טאָג ווען איך בין פון איהר געשיידעט געוואָרן!

„איהר זייט א גוטהערציגער מענש, אַלבערט, אבער עס קען זיין, אז איהר זייט בלינד געמאכט דורך דעם שטאַלץ און דעם געגען געפיהל; ווען איהר זאלט מיר ענטזאגען, ווען איהר זאלט בעטען פון אַנאַנדערן, וואס איך דארף אייך אָנבאָטען, וועל איך זאָגען, אז עס איז ניט שיין פון אייך צו ענטזאגען אייער מוטער דעם לעבען פון א מאַן, וועמעס פאַטער איז געשאַרבען פון הונגער דורך אייער פאַטער.“

ווען מערסעדען האט דורכגעלעזען דעם ברעף איז אַלבערט געשטאנען בלייד און אונבעוועגליך און האט ערווארטעט וואס דיא מוטער וועט בעשליסען.

מערסעדעס האט אויפגעהויבען איהרע אויגען פול מיט טרערן אויף איהר זון.

— איך נעם אָן, האט זיא געזאגט. און צולייגענדיג דעם ברעף צו איהר הארץ האט זיא גענומען איהר זוק'ס אָרעם. דאן איז זיא מיט א פעסטען פוס אראָפּגעגאנגען דיא טרעפּ.

12טער קאַפיטעל.

דער זעלבסט מאַרד.

ווען מאַנטע קריסטאָ איז געקומען אהיים, איז זיין ערשטער נאָנג געווען צו האַידען, וועלכע האט איהם ערווארטעט מיט דער גרעסטער אונגעדולד. איהרע פרייד

איז געווען גרויס, ווען זיא האט איהם דערזעהען, ניט ווייניגער האט זיך אויך געפרייט מיט איהר דער גראף. דיא פרייד פון א הארץ, וועלכע האט לאנג געליטען, איז געגליכען צו א טוי פאר געמריקענטע ערד פון דער זוהן. פון אייניגע מעג האט מאנטע קריסטאָ געפיהלט, וואס ער האט לאנג ניט געוואלט גלויבען, אז עס קען געבען צוויי מערסעדעס אויף דער וועלט, און דאס ער קען נאך זיין גליקליך.

זיין גליהענדער גליק פון בליק האט דורסטיג געדורונגען אין דעם פייכטען בליק פון האירע, ווען דיא טהיר האט זיך פלוצלונג אויפגעמאכט. דער גראף האט צוניפגע צויגען דיא ברעמען.

— הערר מאָרסערף! האט באַפטיסטען געזאגט, אזוי וויא דיער ווארט וואלט געווען זיין ענטשולדיגונג פאר זיין שטערונג. און דיא געזיכט פון גראף האט זיך טאקע אויפגעקלערט.

— וועלכער, האט ער געפרעגט, דער יונגער אדער דער אלטער?

— דער אלטער, האט באַפטיסטען געענטפערט.

— אָה! האט האירע אויסגערופען, איז עס דען נאך ניט געענדיגט?

— איך ווייס ניט אויב עס איז געענדיגט, מיין געליעבטעס קינד, האט מאנטע קריסטאָ געזאגט אָננעמענדיג איהרע הענד, אבער וואס איך ווייס איז, אז דו האסט פאר קיין זאך ניט מורא צו האבען.

— אָה, אבער דאס איז דאך דער נידערטרעכטיגער....

— דיער מענש קען מיר גארניט טאן, האירע; טראָבעל האט מיר געמאכט

זיין זון.

— און וואס איך האב אויסגעליטען, וועסטו קיין מאל ניט וויסען, מיין גנעדיגער הערר. מאנטע קריסטאָ האט געשמייכעלט,

— ביי דעם קבר פון מיין פאָטער! האט מאנטע קריסטאָ געזאגט ארויפלייגענדיג דיא האנד אויף דער יונגער מיידעל'ס קאָפּ, שווער איך דיר, דאס ווען עס זאל קומען איין אונגליק, וועט עס ניט זיין דורך מיר.

— איך גלוב דיר, מיין גנעדיגער הערר, האט זיא געענטפערט אונטערשמעלענדיג איהם איהר ריינעם שטערן. דער גראף האט א קוש געטאן דיען שיינעם שטערן און זיין הארץ האט געקלאפט פון זעליגקייט.

— איז עס מעגליך, האט ער געמורמעלט, אז איך זאל נאך א מאָל ליעבען!....

לאַזט אריין דעם גראף מאָרסערף אין גרויסען זאל, האט מאנטע קריסטאָ געזאגט צו באַפטיסטען, אריינפיהרענדיג האירע אין אנאנדער צימער.

ווען מאנטע קריסטאָ איז אריינגעקומען אין זאל האט ער דארטען געטראָפען מאָרסערף'ן ארומגעניענדיג הין און צוריק.

— אָה, דאס איז הערר מאָרסערף, האט מאנטע קריסטאָ רוהיג געזאגט; איך האב געגלויבט, אז איך האב שלעכט געהערט.

— יא, איך אליין, האט מאָרסערף קוים דורכגעלאָזען דורך דיא ציין.

— יעצט בלייבט מיר אלזאָ צו פרעגען, וואס מאכט מיר דיא עהרע צו זעהען

אזוי פריה דעם העררן גראף מאָרסערף?

— איהר האט היינט אין דער פריה געהאט א צוזאמענשטויס מיט מיין זון, מיין הערר?

— איהר ווייסט עס?

— איך ווייס אויך, אז ער האט געהאט גענוג אורזאך מיט אייך זיך צו שלאָגען און אייך צו טויטען.

— ער האט אפילו געוואלט א נוטע זאך, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט א שטייכעל, אבער טראָץ זיין נוטען ווילען און דיא וויכטיגע אורזאך, האט ער מיך ניט געטויטעט און האט זיך אפילו ניט געשלאָגען מיט מיר.

— מסתמא האט איהר זיך פאר איהם ענטשולדיגט אדער איהר האט איהם געגעבען וועלכע ערקלערונג?

— איך האב איהם ניט געגעבען קיינע ערקלערונג, און ענטשולדיגט האט ער זיך פאר מיר.

— אבער וואס דענקט איהר איבער אזא האנדלונג פון איהם?

— מסתמא איז געווען אין דיזער געשיכטע א מאָן, וועלכער איז מעהר שולדיג פאר מיר.

— און ווער זאל זיין דיזער מאָן?

— זיין פאָטער, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

— זאל זיין, האט מאָרסערף געזאגט בלייך ווערענדיג, אבער דאס ווייסט איהר, דאס דיא שולדיגע זאגען קיין מאל ניט, אז זיי זיינען שולדיג.

— איך ווייס... און דערפאר האב איך ערווארטעט, אז עס זאל אזוי אויספאלען, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— איהר האט ערווארטעט, אז מיין זון זאל זיין א פייגלינג (טרום)! האט מאָר סערף אויסגערופען.

— הערר אלבערט מאָרסערף איז ניט קיין פייגלינג, האט, מאָנטע קריסטאָ געענטפערט.

— א מאָן, וועלכער האט א שווערד אין האנד זיך צו שלאָגען און שלאָגט זיך ניט, איז ניט קיין פייגלינג! איך וועל איהם דאס זאגען אין דיא אויגען.

— מיין הערר, האט מאָנטע קריסטאָ קאלט געענטפערט, איך קען ניט אָננעמען, אז איהר זייט מיר געקומען דערציילען אייערע פאָמיליען געשעפטען. גייט דערציילט עס העררן אלבערט, פיעלייכט, וועט ער וויסען בעסער וואס צו ענטפערן.

— ניין, ניין, האט מאָרסערף געזאגט מיט א האסטעיגער שטימע, ניט וועגען דעם בין איך געקומען. איך בין אייך געקומען זאגען, אז איך רעכען אייך פאר מיין פיינד און איך האָס אייך. און אזוי וויא דיא יונגע לייט שלאָגען זיך יעצט ניט גערן, וועלען מיר זיך שלאָגען. איז עס אויך ניט אייער מיינונג, מיין הערר?

— געוויס בין איך פון דיזער מיינונג.

— ווייסט איהר, אז מיר וועלען זיך שלאָגען אויף לעבען און טויט, האט דער גענעראַל געזאגט צוזאמענקוועטשענדיג דיא ציין פאר וואוטה.

— ביז טייט פון איינעם פון אונז ביידען, האט מאָנטע קריסטאָ נאָכגעזאגט
שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ פון אייבען נאך אונטען.

— נו, לאָמיר שוין גיין, מיר דארפֿען ניט האבען קיין עדות.

— זעהר ריכטיג, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט, מיר קענען זיך דאך אזוי גוט!
— אין געגענטהייל, מיר קענען זיך ניט.

— ווייס איך וואס! האט מאָנטע קריסטאָ קאלט געזאָגט; לאָמיר נאר א וויילע
זעהען. זייט איהר ניט דער סאָלדאט פערנאָן, וועלכער האט דעזערטירט פאר דער
שלאַכט פון וואַטערלאָאָ? זייט איהר ניט דער לייטע:אַנט פערנאָן, וועלכער האט געדיענט
אלס פיהרער אדער שפיאָן דער פראַנצויזישע אַרמעע אין שפּאַניען? זייט איהר ניט
דער פּאָלקאָוויק פערנאָן, וועלכער האט פערראַטהען, פערקויפט און ערמאָרדעט זיין
וואַלטהעטער אַלי? און האבען דייעזע אלע פערנאָס צוזאמען ניט געבילדעט דעם געד
נערלאַ גראַף מאָרסערף?

— אָה! האט דער גענערלאַ אויסגערופען, וועלכער איז געווען געטראָפּען פון דייעז
ווערטער וויא מיט גליהענדען אייזען; אָה! נידערטרעכטיגער, דו ווארפטט מיר פּאָר
מיין שאַנדע פיעלייכט אין דעם מאָמענט, ווען דו וועסט מיך טויטען; ניי, איך האב ניט
געזאגט, אז איך בין דיר אונבעקאנט; איך ווייס נאנץ גוט, אשמדאי, אז דו האסט
געמוזט ערגעץ דערשמעקען מיין פערנאָנענהייט, אבער פיעלייכט איז נאך דאָ אין מיר
מעהר עהרע וויא אין דיר אונטער דער מאַסקע פון רייכטהום. ניי, ניי, איך בין דיר
געווען בעקאנט, איך ווייס, אבער דיך קען איך ניט, דו בעפוצטער פויגעל אין גאָלד און
דיאַמאָנטען, דו לאזט זיך רופען אין פאַרזי גראַף מאָנטע קריסטאָ; אין איטאַליען,
סימבאד דער מאַטראָז; אין מאַלטע ווייס איך ניט וויא דו האסט זיך גערופען. אבער
איך וויל האבען דיין ריכטיגען נאָמען פון אלע דייעז טויזענד נעמען, איבערהויפט פארן
קאָמפּף, ווען איך וועל דיר אריינשטויסען מיין שווערד אין דער ברוסט.

דער גראַף מאָנטע קריסטאָ איז שרעקליך בלייך געוואָרן, זיין ווילדער בליק האט
זיך ארומגערינגעלט מיט א פּלאַס פייער; מיט איין שפרונג איז ער געווען אין זיין קאַבינעט
און האט פון זיך אראַפּגעריסען זיינע אויבערשטע קליידער און האט ארויפגעוואָרפֿען
אויף זיך א יאַק און א העט פון א מאַטראָז.

ער איז אריינגעקומען אויך אזוי שרעקליך און געשטאַהלט; ער איז געגאנגען
ענטקעגען מאָרסערף מיט פערלייגטע הענד, וועלכער האט ניט פערשטאנען זיין שנעלען
ארויסגיין און ער האט געווארט. ווען ער האט איהם געזעהען אזוי אריינקומענדיג, האט
ער געפיהלט זיינע ציין קלאפּענדיג און זיינע פיס זיך ביגענדיג אונטער איהם; ער האט
זיך געגעבען א וואָרף צוריק און האט געזוכט מיט זיינע צונויפגעקוועטשטע הענד איין
אַנשפּאַר אָן א טיש.

— פערנאָן! האט מאָנטע קריסטאָ צו איהם אויסגעשריען, פון אלע מיינע הונדערט
נעמען, וועט זיין גענוג פאר דיר צו דערמאָנען איינעם, אים דיך צו צושמעכערן. אבער
דייען נאָמען טרעפסטו דאך, ניט אמת? דען טראָץ אלע מיינע שמערצען, אלע מיינע
קוואַלען, צייג איך דיר היינט א געזיכט, וועלכע דער גליק פון ראַכע האט יונג נעמאכט.

א געזיכט, וועלכע דו האסט געמוזט זעהר אָפּט זעהען אין טרוים נאך דיין חתונה.... מיט מערסערעס. מ'ן כל !

דעם קאָפּ צו קג וואָרפען, דיא הענד אויסגעברייטעט, מיט מוטנע אויגען, האט מאָרסערף שטומ נהי ד אָנגעשטאַרצעט דיווען שרעקליכע בילד; דאן זיך שאַקלענדיג צו דער וואנד האט ער זיך מיט איהר אראָפּגעשאַרט ביז צו דער טהיר און איז ארויס פון איהר ארויסלאָזענדיג א דומפען, הארצרייסענדען געשריי: עדמאָן דאַנטעס!

ער איז אראָפּגעלאָפּען דיא טרעפּ וויא א משוגענער און איז אריין אין זיין וואָגען און האט זיך געהייסען שנעל פיהרען אהיים. ווען ער איז אריין אין הויף האט ער געזעהען שטייענדיג א פרעמדען וואָגען; ער האט זיך ניט געטרויט אויסצופרענגען און איז אריין אין הויז. גייענדיג האט ער געזעהען אראָפּגייענדיג צוויי פערזאָן פון דער אַנדערער טרעפּ. דאס איז געווען מערסערעס מיט איהר זון, וועלכע זיינען ארויס פון הויז.

זיי זיינען פערבייגענאנגען דעם אונגליקליכען, וועלכער איז געווען בעהאלטען הינט טער א טהיר און ער האט געהערט וויא אַלבערט האט געזאגט צו זיין מוטער:

— מוטע, מיין מוטער! קום, קום, מיר זיינען ניט מעהר ביי זיך. דיא ווערטער זיינען פערשטומט געוואָרען און דיא טריט זיינען שוין געווען ווייט.

מאָרסערף האט זיך אויפגעשטעלט און האט זיך אָנגעהאלטען פאר דער טהיר; ער האט אונטערדריקט דעם שרעקליכסטען יאמער, וועלכער האט נאר געקענט א מאָל ארויס פון דער ברוסט פון א פאָטער, וואס איז אויף איין מאָל פערלאָזען געוואָרען פון זיין פרוי און זיין זון....

באלד האט ער געהערט אַפּפאהרענדיג א וואָגען און ער איז צוגענאנגען צום פענסטער צו זעהען צום לעצטען מאָל אַלעס, וואָס ער האט געליעבט אויף דער וועלט; אבער מערסערעס און אַלבערט זיינען געזעסען אין וואָגען און ער האט זיי ניט געקענט זעהען.

אין דענזעלבען מאָמענט, ווען דער וואָגען איז שוין געווען אויפ'ן גאַס, האט זיך דערהערט אַ שאַס און א רויך איז ארויס דורכ'ן פענסטער, וועלכע איז צובראָכען גע- וואָרען דורך דעם קלאַפּ פון דעם פיסטאָלעט, מיט וועלכען מאָרסערף האט זיך צער- שמעטערט דעם קאָפּ.

13 טער קאַפיטעל.

וויעדער גיפט.

וואַלענטינע האט ערווארטעט מאָדעלין. מאָרעל האט זיא געפונען זעהר צוטראַץ גען. דיזע צוטראַגענהייט איז געקומען פון מאָרסערף'ס געשיכטע אין אַפּעראַ-הויז. אין ווילפאָר'ס הויז האט מען אַנדערס ניט גערעכענט, אַז דערפון מוז קומען אַ דועל. וואַלענטינע האט געוואוסט, אַז מאָרעל וועט זיין מאַנטע קריסטאָס סעקאַנדאַנט, און עס האט נאך געקענט זיין, אַז מאָרעל זאָל דערביי געמען וועלכען טעהמינגען אנטהייל אויך. דארום האט זיך וואַלענטינע געפיהלט גליקליך, ווען מאָרעל האט איהר דערציילט, אַז דער דועל איז גליקליך אַפּגעלאָפּען.

מאָרעל האט געהאט פון נאָרטיע דיא ערלויבניס צו בעזוכען וואַלענטינע צוויי מאָל דיא וואָך. היינט איז געווען זיין בעזוכס טאָג.

וואַלענטינע האט צוגעפיהרט מאָרעל צום אַלטען און דאן האבען זיי זיך אונטער האלטען וועגען נאָרטיעס און וואַלענטינעס פאלדיגען ארויסמופען. אין לויף פון געשפרעך האט מאָרעל בעמערקט, אז וואַלענטינע זעהט זעהר שלעכט אויס. זיא האט ערקלערט, אז זיא ליידעט עפעס אויפ'ן מאָגען פון עטליכע טעג, נאר עס קען זיין, אז דאס איז פון דיא מעדיצין, וועלכע דער זיידע הייסט איהר טרינקען אלע טאָג. אבער היינט פיהלט זיא ערגער, צייט זיא האט געטרונקען פון א פלאַש וואַסער, וועלכע שטייט אונטען, און האט געהאט א ביטערן טעם. נאָרטיע איז בלייב געוואָרען, ווען ער האט עס געהערט. ער האט געגעבען א וואונק, אז מען זאל איהם בריינגען א ווערטערבוך. וואַלענטינע איז אויפגעשטאנען און איז געגאנגען נעמען דעם ווערטערבוך. אזוי וויא זיא האט געמאכט עטליכע טריט, איז איהר אריין דיא בלוט אין קאָפּ און זיא האט זיך אָנגעפאנגען צו שאַקלען. מאָרעל איז ניט טויט ניט לעבעדיג צו איהר צוגעלאָפען. וואַלענטינע האט איהם געענטפערט מיט א שמייכל, אז עס איז נארניט און עס וועט איבערגיין. אין דיזען אויגענבליק האבען זיך דערהערט שטימען אין קאָרידאָר, און וואַלענטינע האט דערקענט, אז עס איז מאַדאם דאָנגלאָר און מאַדאם ווילפאָר. זיא האט געגריסט מאָרעל'ן און איז שנעל ארויסגעלאָפען....

ווען וואַלענטינע איז ארויס האט נאָרטיע געוואונקען צו מאָרעל'ן, אז ער זאל איהם געבען דעם ווערטערבוך. מאָרעל האט איהם דערלאנגט און נאָרטיע האט אויס-געזוכט דיא ווערטער :

„בריינגט מיר דיא פלאַש און דיא גלאָז פון וואַלענטינעס צימער, פון וואס זיא האט געטרונקען.“

מאָרעל האט אָנגקלונגען און א דיענער איז אריינגעקומען. מאָרעל האט איהם געהייסען גיין בריינגען דיא פלאַש מיט'ן גלאָז. דער דיענער איז ארויס און איז באלד געקומען צוריק מיט'ן ליידגען, ער האט דערציילט, אז פרייליין וואַלענטינע האט יעצט פערבייגייענדיג אויסגעטרונקען דעם רעסס פון דער גלאָז, און דער קליינער ערוואר האט מיטגענומען דיא פלאַש צו מאכען פון דעם וואַסער א טייכעל פאר זיינע פויגלען.

אין דיזען אויגענבליק האט מאָרעל דערהערט אין קאָרידאָר א געשריי און א פאל. מיט איין שפרונג איז ער געווען אין קאָרידאָר און האט דארטען געפונען וואַלענטינע ליגענדיג אויף דער ערד. שנעל וויא א בליץ האט זיא מאָרעל געכאפט אין זיינע אָרעם און האט זיא אריינגעטראָגען אין צימער און האט זיא אריינגעזעצט אין א טישער. נאָרטיע, וועלכער איז געווען האלב טויט פאר שרעק, האט געוואונקען, אז מען זאל רופען הילפע. מאָרעל איז צוגעלאפען צום גלאָק און האט געקלונגען מיט אלע כחות.

וואַלענטינע, וועלכע איז געווען זעהר שוואַך, האט געזוכט צו בערוהיגען איהר זיידען און מאָרעל'ן, אז עס איז נארניט און עס וועט אריבערגיין.

באלד האט זיך דערהערט ווילפאָר'ס שטימע פון דרויסען. נאָרטיע האט געוואונקען צו מאָרעל'ן, אז ער זאל זיך בעהאלטען. מאָרעל האט זיך פערשטעלט הינטער דעם פאר האַנג פון טהיר. ווילפאָר איז באלד אריינגעשפרונגען. ווען ער האט נאר דערוועהן

וואלענטינעס צושטאנד, האט ער זי געכאפט אין זיינע אָרעם און האט אָנגעפאנגען צו שרייען ניט מיט זיין קול:

— אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר!... הערר אַווריני!... אדער איך לויף אליין צו איהם. און ער איז ארויסגעשפרונגען פון צימער.

מאָרעל איז ארויסגעשפרונגען נאך איהם. ער האט בעקומצן א שרעקליכען שטויס אין הארצען, ווען ער האט זיך פלוצלונג דערמאָנט אָן דעם געשפרעך צווישען דאָקטאָר אַווריני און ווילפאָר וועגען דעם גיפט אין ווילפאָר'ס הויז, און וועגען דעם טויט פון מאַדאָם סען מעראַן און באַרואַ. אין דערזעלבער צייט האט איהם געקלונגען אין אויער דיא ווערטער פון מאָנטע קריסטאָ, וועלכער האט איהם געזאגט:

— אין יעדער זאך וואס איהר וועט דארפען, מאָרעל, קומט צו מיר, איך קען פיעל טאָן.

און שנעל וויא דער געדאנקען איז ער אוועק אין שאַרזעלזיע. אין דיזער צייט איז ווילפאָר אָנגעקומען צום דאָקטאָר אַווריני. ער האט כמעט אויפגעבראָכען דיא טהיר פון דעם דאָקטאָר'ס צימער.

— אַה! דאס זייט איהר! האט דער דאָקטאָר געזאגט.

— יא, האט ווילפאָר געזאגט צומאכענדיג דיא טהיר הינטער זיך, יא, דאָקטאָר דאס בין איך וואס קומט אייך יעצט פרעגען אויב מיר זיינען אליין. דאָקטאָר מיין הויז איז א פערפלובטע!

— וויא! האט דער דאָקטאָר געזאגט קאלט אין אויסזעהען, אבער מיט א טיעפע אינערע ערענונג, האט איהר שוין וויעדער א קראַנקען אין הויז?

— יא, דאָקטאָר! האט ווילפאָר אויסגערופען אָנכאפענדיג זיך פאר דיא האָר, יא! דער דאָקטאָר האט א ווילע בעטראכט ווילפאָר, אזוי וויא ער וואלט געוואָלט זאגען: איך האב עס אייך פאָראויס געזאגט, און דאן האט ער געזאגט מיט געציילטע ווערטער:

— ווער וועט דען ביי אייך שטארבען און וועלכער נייער פערברעכען וועט ווייטער בעשולדיגען אונזער געוויסען?

א שמערצליכער יאָמער איז ארויס פון ווילפאָר'ס ברוסט; ער איז צוגענאנגען צום דאָקטאָר און האט אָנגעכאפט זיין אָרעם:

— וואלענטינע! האט ער געזאָגט, עס איז דיא רייהע פון וואלענטינען!
— אייער טאָכטער! האט אַווריני אויסגערופען מיט גרויס שמערץ און איבער-ראַשונג.

— זעהט איהר, אז איהר האט א טעות געהאט ווען איהר האט זיא בעשולדיגט, האט ווילפאָר געמורמעלט; קומט זיא זעהען, זיא ליגט יעצט אין איהר שמערצענס בעט, און בעט ביי איהר פערצייהונג.

— יעדעס מאָל ווען איהר האט מיך גערופען איז עס געווען צו שפעט; לאָמיר זיך יעצט בעאילען, דען מיט אייערע פיינד דארף מען ניט פערלירען דיא צייט.

— אַה! דעם מאָל, דאָקטאָר, וועט איהר מיר מעהר ניט פאָרווארפען מיין שוואַכקייט. דעם מאָל וועל איך קענען דעם מערדער און איך וועל איהם דערשלאָגען!

— פריהער לאָמיר רעטען דעם קרבן און דאן וועלען מיר דענקען ארום בעצאָהלונג, קומט שנעל!

באלד זיינען זיי געווען ביידע אין וואָגען און זיי זיינען אוועק אין ווילפאָר'ס הויז.

14טער קאפיטעל.

מאָרעל און מאַנטע קריסטאָ.

מאָרעל איז אריינגעפלויען צו מאַנטע קריסטאָ א בלייבער און מיט ווילדע אויגען. ווען דער גראָף האט איהם דערזעהען אין דיזען צושטאנד איז ער אויפגעשפרונגען. — וואס איז געשעהען, מאַקסימיליאַן! האט ער אויסגערופען. — אָה! א גרויסער אונגליק! האט מאַקסימיליאַן געזאגט אריינפאלענדיג אין א טשער.

— זאגט וואס איז געשעהען?

— אָה, איך ווייס ניט אויב איך מעג דערציילען א געהיימניס, אבער דיא ניט

טרייבט מיך דערצו, גראָף.

— גלויבט איהר, אז איך ליעב אייך? האט מאַנטאָ קריסטאָ געזאָגט אָנעמענדיג

דיג זיין האַנד און איהם בעטראַכטענדיג מיט אַ פאַטערליכען בליק.

— אָה! איהר ניט מוט, האט מאָרעל געזאגט, אין פאר אייך קען איך

קיין געהיימניס ניט האַלטען.

— וועל! לאָזט אייער האַרץ ריידען, האַט מאַנטע קריסטאָ געזאגט מיט אַ

שמייכעל.

— יא, זאָל מיין האַרץ ריידען, הערט מיך אויס. איין אָבענד בין איך געווען בעד

האַלטען אין אַ גאַרטען און האָב געהערט צוויי פּערוואַן ריידענדיג. זיי האבען גערעט

שטילערהייט און דיא ווערטער זיינען קיים צו מיר צוגעקומען. איינער פון זיי איז געווען

דער הערר פון הויז און דער אַנדערער אַ דאָקטאָר. זיי האבען גערעט וועגען צוויי טויטע

אין הויז אין איין מאָנאַט. דער דאָקטאָר האט געזאָגט, אז ביידענס טויט איז געקומען

דורך פּערניפּטונג.

— מאַנטע קריסטאָ האט צוגעהערט אדער ער האט געשיינט צו צוהערן מיט

דער גרעסטער רוהע.

— וועל! האט מאַקסימיליאַן פאַרטגעזעצט, איך האב געהערט וויא דער דאָקטאָר

האט דאן געזאָגט, ווען אזא זאך וועט נאך אַ מאָל פאַרקומען אין זיין הויז, וועט ער

זיין פּערפליכטעט דאס אנצוצייגען דעם געריכט. און יעצט האט דער טויט ווידער געד

קלאַפט אן, ריזער הויז און ניט דער הערר פון הויז און ניט דער דאָקטאָר האבען עפעס

געזאגט.

— מיין טייערער פריינד, האט מאַנטע קריסטאָ געזאגט, איהר שיינט מיר דא

צו דערציילען אַ געשיכטע, וועלכע יעדערער פון אונז קען זיא אויסגעצייכענט. דיא

הויז וואו איהר האט דאס געהערט קען איך נאָנץ גוט. און כאַטש קיינער האַט מיר

ניט דערציילט, ווייס איך וואָס דאָרטען האט פאַסירט. פון דעסטוועגען זעהט, קימערט

מיך עפעס דיזע געשיכטע? וואס זאלט איהר זיך מעהר קימערן ווענען א זאך, ווענען וועלכער דיא נאָהענטע לייט דערפון קימערן זיך ניט? ווען מען זאל אָננעמען, אז א שטראַף איז געפאלען אויף דיא הייז, דאָן קעהרט זיך אָפּ פון איהר און זאל עס גיין וויא עס גייט.

מאָרעל האט געשוידערט. אין דעם טאָן פון דעם גראַפֿ'ס ווערטער איז געלעגען עטוואָס שרעקליכעס.

— איבריגענס, האט ער פאָרטגעזעצט מיט א ווייכער און גאנץ אנדערער שטימע, ווער האט אייך געזאגט, אז דער טויט קלאַפּט וויעדער דאָרטען?

— ער קלאַפּט וויעדער! האט מאָרעל אויסגעשריען, און דערפאר קום איך יעצט צו אייך.

— וועל! וואס ווילט איהר, אז איך זאל טאָן, מאָרעל? ווילט איהר אפשר, אז איך זאל דאס מעלדען דעם עניגליכען פראַקוואַר?

— גראַף! איהר ווייסט פון וועמען איך רעד?

— געוויס ווייס איך, מיין פריינד, און איך ווייס אויך ווער עס איז פּערגיפטעט געוואָרען. אָבער וואס קימערט עס אייך? זאלען זיי רוהיג שלאָפּען.

א געוואלטיגער שמערץ האט זיך געשפיגעלט אויף מאָרעל'ס געזיכט; ער האט אָנגעכאפּט מאָנטע קריסטאָ'ס האַנד.

— אָבער עס פאנגט וויעדער אָן, זאג איך אייך!

— וועל! האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט ערשטוינט איבער דיזע צוורינגליכקייט, וועלכע ער האט ניט פּערשטאנען און בעטראכטענדיג מאַקסימיליאַנען אויפּמערקזאם, זאל עס אָנפאנגען; עס איז א פּערפּלובטע פאמיליע. זיי פּערשווינדען אזוי וויא דיא פּאפּירענע פּויגלען, וועלכע דיא קינדער מאכען און זיי פאלען ביין ערשטען בלאָז. זיינען זיי דען דאָ א סך? מיט צוויי מאָנאַט צוריק איז געפאלען סענט מעראָן, מיט צוויי מאָנאַט שפּעטער איז געפאלען מאַדאָם סענט מעראָן, מיט עטליכע טעג צוריק איז עס געווען באַרוואַ; און היינט איז עס נואַרטיע אדער וואַלענטינע.

— איהר האט עס געוואוסט? האט מאַקסימיליאַן אויסגערופען מיט אזא שטימע פון שרעק, דאס מאָנטע קריסטאָ, דיזער מאן פון אייזען, האט א שוידער געגעבען; איהר האט עס געוואוסט און איהר האט עס געשוויגען!

— וואס קימערט עס מיך? האט מאָנטע קריסטאָ געענטפּערט ציהענדיג דיא אַקסלען, קען איך דען דיזע לייט, און דארף איך איינעם פּעריכטען אום דעם אנדערן צו רעטען? ביי מיין לעבען, אז ניין, דען צווישען דעם קרבן און דעם שולדיגען האב איך ניט קיין פאָרצוג.

— אָבער איך, איך! האט מאָרעל געשריען מיט א שרעקליכע שטימע פון שמערץ, אבער איך ליעב זיא, איך!

— וועמען ליעבט איהר? האט מאָנטע קריסטאָ געשריען אויפּשפּרינגענדיג און אַנכאפּענדיג מאָרעל'ס ביידע הענד, וועלכע יענער האט פּערגראַבען אין זיינע האַר.

— איך ליעב פּערצווייפעלט, איך ליעב צום משוגע ווערן, איך ליעב זיא וויא

א מענש, וועלכער וואלט אוועקגעגעבען זיין בלוט, אום איהר צו פערשפאָרען א טרער;
איך ליעב וואָלענטינע ווילפאָר, וועלכע מען ערמאָרדעט יעצט, הערט איהר דאס!

מאָנטע קריסטאָ האט ארויסגעשטויסען א ווילדען געשריי, פון וועלכען נאר דיא
קענען האפען א בעגריף, וואס האבען געהערט דעם געברויש פון א פערוואונדעטען לייב.
— אונגליקליכער! האט ער געשריען ברעכענדיג דיא הענד, אונגליקליכער! דו
ליעבסט וואָלענטינע! דו ליעבסט דיזע מיידעל פון א פערפלובטער משפחה!

נאך נייעמאלס האט מאָרעל ניט געזעהען אזא אויסדרוק, נאך נייעמאלס האט א
אויג אזוי שרעקליך געפלאמט פאר זיין געזיכט, נאך נייעמאלס אין זיין לעבען האט ער
בייגעוואָהנט אזוי וואס שרעקליכעס. ער איז צוריקגעטראָטען א צוציטערטער.

דיזע שרעקליכע סצענע האט געדויערט ניט מעהר וויא א צוואַנציג סעקונדען,
דאן האט מאָנטע קריסטאָ'ס געזיכט בעקומען ביסלעכווייז דעם געוויינליכען אויסדרוק,
און ער האט אויפגעהויבען זיין בלייכען שטערן.

— טייערער פריינד, האט ער געזאגט, איך האב בעטראכט דיזע טראַגעדיע אין
ווילפאָר'ס הויז קאלטבליטיג, איך האב ביו יעצט געלאכט פון אלע שלעכטסקייטען,
וועלכע דיא מענשען טוען, און יעצט בין איך זעלבסט געביסען אין הארצען פון דיזען שלאַנג.
מאָרעל האט ארויסגעלאָזען א דומפען קרעכץ.

— נו, גענוג, האט דער גראַף פאָרטגעזעצט, אזוי צו קרעכצען, זייט שטארק,
זייט פול מיט האַפנונג, דען איך בין דאָ, דען איך וואָך איבער אייך.
מאָרעל האט טרויעריג געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— איך הייס אייך האַפען! פערשטייט איהר מיך? האט מאָנטע קריסטאָ גע-
שריען, און ווייסט, אז איך זאג קיין מאל קיין ליגען ניט און איך האב קיין מאָל קיין
טעות ניט. עס איז צוועלף א זיגער, מאַקסימיליאַן, הערט מיך אויס, ווען וואָלענטינע
איז נאך ביו יעצט ניט געשטאַרבען, וועט זיא ניט שטארבען.

— אַך! האט מאָרעל אויסגערופען, און איך האב זיא געלאָזען שטאַרבענדיג.
מאָנטע קריסטאָ האט צוגעלייגט זיין האנד צום שטערן. אין א מינוט ארום האט
ער וויעדער אויפגעהויבען דעם קאָפּ, און דעם מאָל איז ער געווען רוהיג וויא א קינד
וואס כאפט זיך אויף.

— מאַקסימיליאַן, האט ער געזאגט, גייט רוהיג א היים; איך בעפעהל אייך
גאַרניט צו טאָן, און איך וועל אייך לאזען וויסען אזוי באלד וויא איך וועל עס געפינען
פאר נייטיג. גייט.

— איהר שרעקט מיך, גראַף, האט מאָרעל געזאגט, מיט אייער קאלטבלוט.
קענט איהר דען עפעס טאָן געגען דעם טויט? זייט איהר דען מעהר וויא א מענש?
זייט איהר א מלאך! א גאָט?

און דער יונגער מאַן, וועלכער האט זיך פאר קיין געפאהר ניט געשראַקען, האט
אַפגעטראָטען פון מאָנטע קריסטאָ פאַר שרעק. אָבער מאָנטע קריסטאָ האט איהם
אַנגעקוקט מיט אזא טרויעריגען און אויך זיסען שמייכעל, דאס מאַקסימיליאַן האט גע-
זיהלט טרערן אין זיינע אויגען.

— איך קען זעהר פיעל טאן, מיין פריינד, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, גייט, איך מוז זיין אליין.
מאָרעל האט ניט גערעט א וואָרט, ער האט געדריקט דעם גראַף דיא האנד און איז ארויסגעגאנגען

15טער קאפיטעל.

וואָלענטיין ע.

ווען ווילפאָר מיט דעם דאָקטאָר אַווריני זיינען געקומען אין ווילפאָר'ס הויז, האבען זיי געפונען וואָלענטיין נאך אונמעכטיג. דער דאָקטאָר האט זיא בעטראכט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמוקייט. ווילפאָר האט מיט ציטערניש געוואָרט איין ענטפער פון דעם דאָקטאָר. דער אַלטער נואַרטיע איז אויך געווען מעהר טויט וויא לעבענדיג און האט געוואָרט אויף דיא מיינונג פון דאָקטאָר.

— זיא לעבט נאך, האט ענדליך דער דאָקטאָר געזאגט שטילערהייד.

— נאָך! האט ווילפאָר אויסגעשריען. אַה! דאָקטאָר, וועלכען שרעקליכען וואָרט האט איהר דאס אויסגעשפראָכען!

— יא, האט דער דאָקטאָר געזאגט. איך זאג נאך א מאָל, אז זיא לעבט, און דאס וואונדערט מיך זעהר.

— אָבער איז זיא גערעטעט? האט דער פאָטער געפרעגט.

— יא, ווייל זיא לעבט. אין דיזען מאָמענט האט אַווריני בעגעגענט דעם בליק פון נואַרטיע, וועלכער האט בעוויזען אזוי פיעל פרייד און האט געטראָגען אזוי פיעל געדאנקען אין זיך, דאס דער דאָקטאָר איז געווען איבערראשט דערפון.

— הערר ווילפאָר, האט ער געזאגט, זייט אזוי גוט און שיקט אריין א קאמער מיידעל צו פרייליין וואָלענטיין.

אזו באלד וויא ווילפאָר איז ארויסגעגאנגען, איז אַווריני צוגעגאנגען צו נואַרטיע. — איהר האט מיר עפעס צו זאגען? האט ער איהם געפרעגט. דער אַלטער האט געענטפערט מיט דיא אייגע, אז יא.

— מיר אליין?— יא. — וועל, איך וועל בלייבען מיט איהר.

אין דיזען מאָמענט איז ווילפאָר אריינגעקומען מיט דער דיענסט, און הינטער זיי איז געגאנגען כאַדאם ווילפאָר.

— אבער וואס פעהלט דיר טייערעס קינד? האט זיא אויסגערופען. זיא איז ערשט ארויסגעגאנגען פון מיר; איך האב אפילו עפעס געמערקט אויף איהר, אבער איך האב עס ניט געזעכענט פאר אזוי ערנסט.

דיא יונגע פרוי האט זיך מיט טרערן אין דיא אויגען און מיט פיעל עגמת נפש געזעהענט צו וואָלענטיין אזוי וויא א וואהרע מוטער און האט גענומען איהר האַנד. אַווריני האט אלץ געקוקט אויף נואַרטיע. ער האט געזעהען וויא דעם אַלטען'ס אויגען זיינען פּערגאָסען געווארן מיט בלוט, זיינע באַקען זיינען בלוי געווארן און האבען געציטערט, און דער שווייס האט געפערלט אויף זיין שטערן.

— אהא! האט דער דאָקטאָר ניט ווילענדיג געזאגט, און האט געקוקט אויף וועמען דער אַלטער קוקט, דאס הייסט אויף מאַדאָס ווילפאָר, וועלכע האט אין דיזער ווילע געזאגט:

— דיזע אָרימע קינד וועט זיך בעסער פיהלען אין איהר בעט וויא דאָ. קום, פעני, מיר וועלען זיא אנדערלייגען.

אָווריני, וועלכער האט געוואלט בלייבען אליין מיט נוארטיע, האט אין דעם אייניג געשטימט, נאר ער האט אנגעזאגט וואלענטינען, וועלכע איז געקומען צו זיך, אז זיא זאל ניט נעמען קיין זאך, אויסער וואס ער אליין וועט איהר געבען, וואלענטינע האט נאך געהאט כוח צו גריסען דעם זיידען און מען האט זיא אוועקגעטראגען.

אָווריני האט פערשריעבען א רעצעפט און האט געגעבען ווילפאָרן, אז ער זאל אליין בריינגען און דאן זאל ער ווארטען אויף איהם ביי וואלענטינען. ווען ווילפאָר איז ארויס, האט דער דאָקטאָר צוגעשלאָסען דיא טהיר און איז צוגעגאנגען צו נוארטיע.

— אלזאָ, האט ער צו איהם געזאגט, ווייסט איהר עפעס איבער וואלענטינעס קראַנקהייט?—יא, האט דער אַלטער געמאכט.

— האט איהר פאָראויס געזעהען, אז דער היינטיגער פאל וועט פאָרקומען?—יא.—ווייסט איהר, אז פאָראו איז פערניפטעט געוואָרן?—יא.—ווייסט איהר, אז דער גיפט איז ניט פאר איהם געגעבען געוואָרן?—יא.—יעצט, דענקט איהר, אז דיזעלבע פערזאָן האט געוואלט פערניפטען וואלענטינען?—יא.—דענקט איהר, אז זיא וועט אויך פאלען צום קרבן פאר'ן מערדער?—ניין, האבען דעם אלטען'ס אויגען געענטפערט מיט א געוויסהייט.

— וויא אזוי האפט איהר עס? האט אָווריני פערוואונדערט געפרעגט.

דעם אַלטען'ס אויגען האבען געקוקט אויף א פלאַש, וועלכע איז געשטאנען אויפ'ן פענסטער. דער דאָקטאָר האט געזעהען, אז עס איז דיא פלאַש געגען גיפט, וועלכע ער האט פערשריעבען פאר נוארטיע.

— אַהא, האט דער דאָקטאָר אויסגערופען נאך מעהר ערשטוינט, איהר ניט איהר געגען גיפט, אום זיא צו שיעען פאר גיפט.

— יא, האבען דעם אַלטען'ס אויגען געענטפערט מיט גרויסער פרייד, ווייל מען האט איהם פערשטאנען.

— עס איז א גליק וואס איהר האט עס געמאָן, האט דער דאָקטאָר געזאגט, דען אָהן דעם וואלט זיא היינט ניט געלעבט. יעצט ווייניגסטענס וועט זיא ניט ש'זארבען.

דעם אַלטען'ס אויגען האבען געפלאַמט פאר פרייד. אין דיזען מאָמענט איז גע' קומען ווילפאָר מיט דער מעדיצין.

אין דער צייט ווען אָווריני און ווילפאָר זיינען אריינגעגאנגען אין וואלענטינעס צימער, האט איין איטאליענישער גייסטליכער געדונגען דיא הויז, וועלכע האט זיך גע' שלאָסען מיט ווילפאָר'ס הויז. דער גייסטליכער האט געהייסען בוזאַני.

16טער קאפיטעל.

פאר דער חתונה.

אין דער צייט ווען דיא טרויעריגע סצענע האט זיך אָפגעשפיעלט אין ווילפאָר'ס הויז האט דאָנגלאָר געהאט א שארפען געשפרעך מיט זיין טאָכטער עזשעניע. דיא יונגע מיידעל האט אויף קיין פאל ניט געוואָלט הייראָטהען אַנדערעא קאָואַלקאַנטי, דען זיא האט איהם ניט געקענט ליידען, און זיא האט איבערהויפט געהאט א גרויסען האַס געגען חתונה האבען. זיא האט געוואלט בלייבען פריי. אָבער ווייל דער פאָטער האט אָנגעפאנגען פאר איהר כמעט צו וויינען, און האט איהר געזאגט, אז ער ווערט צו ליעב דעם אונגליקליך, דען ער האלט ביין פאַנקראָט, און נאר אַנדערעא'ס פערמעגען אליין קען איהם רעטען, האט זיא מיט א שווערען הארצען איינגעוויילגט. זיא האט זיך מקריב געווען פאר'ן פאָטער.

מיט דריי טעג שפעטער האט געדארפט זיין דיא חתונה. אין דעם לעצטען טאָג איז אַנדערעא אָנגעטאָן וויא א פרינקל, לוסטיג און לעבעדיג, געקומען צו פאָהרען אויף א פאָר טייערע פערד צו מאַנטע קריסטאָ איהם בעטען אויף דער חתונה. מאַנטע קריסטאָ האט איהם ענטשיעדען ענטזאגט און האט איהם געזאגט, אז ער וועט זיין ביין אונטערשרייבען דעם קאָנטראַקט וויא יעדער אַנדערער. אַנדערעא איז אוועק מיט א נאָז. געגען אַכט א זיינער אבענד איז דאָנגלאָר'ס הויז געווען אויסגעפּוצט וויא א צויבער פאַלאַץ. דיא גרעסטע און דיא רייכסטע לייט זיינען ביי איהם געווען פערזאמעלט. דיא כלה איז געווען אויסגעפּוצט וויא א פרינצעסען, דאך איז אויף איהר געזוכט געלעגען א טרויעריגקייט. אַנדערעא קאָואַלקאַנטי איז געגענטהייל, האט געגלענצט פאר פערגע' ניגען. ער איז געווען אָנגעטאָן וויא א בן מלך און האט ארומגעשטאָלצירט צווישען דיא רייכע געסט, פון וועלכע עס האבען געבלישצעט פערלען און דיאמאַנטען. געגען נייען א זיינער האבען אלעמעס אויגען געקוקט אויף דער טהיר. דער גראָף מאַנטע קריסטאָ איז אריינגעקומען.

ער איז צוגעגאנגען צו מאַראַם דאָנגלאָר, וועלכע האט גערעט מיט מאַראַם וויל-פאָר און וואו וואלענטינע האט זיך אויך געפונען. זיא איז נאך געווען בלייב פון דער פלוצליכער קראַנקהייט. מאַנטע קריסטאָ האט זיי אלעמען געגריסט און האט דאן א וואָרף געטאָן דיא אויגען ארום זיך. זיין בליק האט געשיינט צו זאָגען:

— איך האב געטאָן וואס איך האב געדארפט; יעצט זאלען דיא אַנדערע טאָן וואס זיי זיינען מיר שולדיג.

אַנדערעא, וועלכער איז געווען אין אַנדערן זאָל, האט געפיהלט א שוידער איבער זיין לייב, ווען ער האט דערזעהען מאַנטע קריסטאָ און ער איז צוגעגאנגען איהם גריסען. אָבער ער האט איהם געפונען ארומגערינגעלט און האט ניט געקענט צוקומען צו איהם. אין דיזער צייט זיינען אָנגעקומען ביידע נאָטאָריאָסען צו שרייבען דעם חתונה קאָנטראַקט צווישען אַנדערעא קאָואַלקאַנטי און עזשעניע דאָנגלאָר.

אַנדערעא, וועלכער איז געווען ארומגערינגעלט און האט בעקומען קאָמפלימענטען, האט שוין אָנגעפאנגען אין אמת'ז צו גלייבען אין זיין פאלידיגען גליק.

דערווייל זיינען דיא נאָטאָריוסען פארטיג געוואָרען מיט'ן שרייבען דעם קאָנטראַקט און איינער פון זיי האט אויסגערופען מיט א וויכטיגער שטימע.

— יעצט דארף מען אונטערשרייבען דעם קאָנטראַקט, מיינע העררען.
דער באַראָן דאָנגלאַר איז צוגאנגען דער ערשטער און האט זיך אונטערשרייעבען.
דאן איז צוגעגאנגען מאַדאם דאָנגלאַר געאַרמט מיט מאַדאם ווילפאָר.

— מיין פריינד, האט זיא געזאגט נעמענדיג דיא פערדער אין האנד, עס איז זעהר צו בעדויערן, ניט אמת? אז צו ליעב דער גנבה און דעם מאָרד ביי דעם גראָף מאָנטע קריסטאָ אין הויז קען הערר ווילפאָר ניט קומען.

— איך האב זעהר מורא, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט צוקומענדיג, אז ניט ווילענדיג זאל איך זיין דיא אורזאך פון זיין ניט זיין דאָ.

— וויא אוי, איהר? האט מאַדאם דאָנגלאַר געזאגט. ווען דאס איז אזוי וועל איך אייך קיין מאל ניט פערצייען.

אַנדערעא האט אָנגעשפּיצט דיא אויערן.
— עס איז פון דעסטוועגען ניט מיין שולד, און דערפאר וועל איך עס ערקלערן.
אלע האבען אָנגעשפּאַנט דיא אויערן; דער גראָף וועלכער האט זעלמען אויפגע-
מאכט דעם מונד, איז געגאנגען ריידען.

— איהר געדענקט, האט דער גראָף געזאגט אין דעם אלגעמיין טיעפען שוויגען,
אז דאס איז געווען ביי מיר, וואו דער אונגליקליכער איז געשטאָרבען ווען ער איז גע-
קומען גנבען, און וועלכער איז געטויטעט געוואָרן ארויסגייענדיג פון מיר דורך זיינעם
א קאָמעראַד?

— יא, האט דאָנגלאַר געזאָגט.
— וועל! ווען מען איז געלאָפּען איהם העלפען האט מען איהם אויסגעטאָן, און
ווען דיא פאָליציי האט צוגענומען זיינע זאכען, האט זיא פערגעסען אויפ'ן פלאץ א וועסט
פון דעם זימאָרדעמען.

אַנדערעא איז שרעקליך בלייב געוואָרען און האט זיך גערוקט צו דער טהיר; ער
האט געזעהען, אז וואָלקענס קלייבען זיך און אז עס וועט געבען א שטורם.
— וועל! היינט האט מען געפונען דיא וועסט א פערבלוטטיגע און דורכגעשטאָ-
כען אויף דעם פלאץ פון הארץ.

דיא דאָמען האבען ארויסגעשטויסען געשרייען און צוויי אדער דריי האבען זיך
אָנגעגרייט צו חלשן.

— מען האט מיר געבראכט דיא וועסט, און ווען דיא דיענער האבען זיא דורכ-
געטאפט האבען זיי אין איהר געפונען א פאפיער אַדרעסירט... טרעפט צו וועמען?
צו אייך, באַראָן.

— צו מיר? האט דאָנגלאַר אויסגערופען.
— געוויס צו אייך, איך האב אליין געלעזען דעם פערבלוטטיגען פאפיער, האט
מאָנטע קריסטאָ געענטפערט ביי אלגעמייער איבעראשונג.

— אָבער וואס האט דיע געשיכטע אַפּצוהאַלטען העררן ווילפאָר צו קומען צו
אונז? האט מאַדאם דאָנגלאַר געפרעגט,

— נאנין איינפאך, מאדאם, האט מאַנטע קריסטאָ געענטפערט, דיזע וועסט מיט'ן בריעף דיענען אלס בעווייז געגען מערדער אין איך האב זיי אוועקגעשיקט צום קעניגליכען פראָקוראָר.

אנדערע האט שאַרף בעטראכט מאַנטע קריסטאָ און איז פערשוואונדען אין צווייטען צימער.

— איז דער ערמאָרדעטער ניט געווען איין אַלטער קאמאָרושניק? האט דאָנגלאַר געפרעגט.

— יא, האט מאַנטע קריסטאָ געענטפערט, איין אַלטער קאמאָרושניק מיט'ן נאָמען קאָדרוס.

דאָנגלאַר איז לייכט בלייך געוואָרן; אנדרעאָ האט זיך ארויסגעכאפט פון צווייטען זאל און איז אריין אין פאָרצימער.

— אָבער אינטערשרייבט דאך דעם קאָנטראַקט, האט מאַנטע קריסטאָ געזאגט, וויא איך זעה האב איך מיט מיין ערצעהלונג געשטערט און איך בעט אייך אום פערצייהונג.

— הערר פרינץ קאוואַלקאַנטי! האט דער נאָטאָריום אויסגערופען, הערר פרינץ קאוואַלקאַנטי, וואו זייט איהר?

— אנדרעאָ! אנדרעאָ! האבען מעהרערע יונגע לייט אויסגערופען, וועלכע זיינען מיט איהם געווען בעפריינדעט און האבען איהם גערופען ביין ערשטען נאָמען.

— זוכט אויף דעם פרינץ! האט דאָנגלאַר געשריען.

אין דיזען מאָמענט זיינען אלע צוריקגעטראָטען פאר שרעק, אזוי וויא זיי וואלמען געזעהען א מחנה טיוואַאָליס. און עס איז געווען פון וואס עס זאלען זיך שטעלען דיא האָר אויפ'ן קאָפּ.

א זשאַנדאַרען אָפּיצער האט געשטעלט ביי יעדער טהיר פון זאל צוויי זשאַנדאַרן און איז גענאנגען ענטקעגען דאָנגלאַר בעגלייטעט פון א פּאָליציי קאָמיסאַר.

מאדאָם דאָנגלאַר האט ארויסגעשטיסען א געשריי און איז געפאלען חלשות. דאָנגלאַר, וועלכער האט געגלויבט, אז מען מיינט איהם, האט געציטערט פאר שרעק.

— וואס איז געשהען, מיין הערר? האט מאַנטע קריסטאָ געפרעגט צונייענדיג צום קאָמיסאַר.

— ווער פון אייך, מיינע העררען, האט דער קאָמיסאַר געפרעגט, הייסט אנדרעאָ קאוואַלקאַנטי.

עס איז געוואָרן א שרעקליכע טרעוואַגע; מען האט געזוכט, געפרעגט.

— אָבער ווער איז דען דיזער קאוואַלקאַנטי, האט דאָנגלאַר געפרעגט א צר שטערטער.

— איין אַלטער קאמאָרושניק, וועלכער איז ענטלאָפּען פון קאמאָרוש פון טולאָן.

— און וועלכען פערברעכען האט ער בענאנגען?

— ער האט ערמאָרדעט זיין אַלטען קאמעראַד קאָדרוס אין דער צייט ווען ער איז אַרויס פון העררן נאָרף מאַנטע קריסטאָ.

מאָנמע קריסטאָף האט א וואָרף געטאָן א שנעלען בליק ארום זיך. אנדרעא איז פערשוואונדען.

17טער קאפיטעל.

אין דער קרעטשמע.

נאך דער סצענע אין דאָנלאַר'ס הויז, האט זיך עושעניע ענטשלאָסען צו פערלאָזען איהר עלטערנס הויז. פון לאנג אָן איז געווען איהר ציעל אייפצוטערעכען אויף דער ביהנע און זיין פריי און אונאָפֿהייניג. יעצט האט זיא געהאט דערצו דיא בעסטע געדלענעהייט. צוזאמען מיט איהרע א גוטע פריינדן, אויך א יונגע מיידעל, האבען זיי אין דערזעלבער נאכט איינגעפאָקט זייערע זאכען און ציערונג און זיינען אוועק נאך בעלגיע. ווען זיי זיינען אָפגעפאָהרען שיינע עטליכע מייל זיינען זיי אָנגעקומען אין דער שטעטעל קאָפיען און האבען זיך דארטען אָפגעשטעלט אין א קרעטשמע אויף איבער נאכט.

אין דערזעלבער נאכט איז אויך בענדערעטאָ ענטלאָפֿען פון דאָנלאַר'ס הויז. ווען ער האט דערהערט מאָנמע קריסטאָף'ס לעצטע ווערטער, איז איהם שוין ניט פריילעך געווארן און ער איז אוועק נאך איידער דיא זשאַנדארן זיינען געקומען. ער האט אבער אויך ניט פערגעסען, פערביילויפֿענדיג זיין כלה'ס צימער, מיטצונעמען איהר ציערונג, וועלכע איז געלעגען אויבען אויף. א פאָר טויזענד פראַנק האט ער אלע מאָל ביי זיך געטראָגען.

ווען ער איז געווען דרויסען האט ער געכאפט א דראָשקע און איז ארויס פון פאָרז. הינטערן שטאָט האט ער געדונגען א וואָגען און איז וויעדער אָפגעפאָהרען עטליכע מייל. דאן האט ער וויעדער גענומען א פערד און איז אָנגעקומען אין דער שטעטעל קאָמפיען. פאר דער שטעטעל האט ער זיך געהאלטען איין עצה וואס ער זאל טאָן. דער איינציגער מיטעל זיך צו רעטען איז פאר איהם געווען אריבערצוקומען דיא בעלגישע גרענעץ; ערשט אין בעלגיען קען ער זיך פיהלען א ביסעל זיכער. פאָהרען האט ער ווייטער מורא געהאט, דען מען האט שוין געמוזט פון פאָרז קלאָפֿען דעפעשען פון זיינעם וועגען; איז דער זיכערסטער פלאַן געווען ביי נאכט צו גיין און ביי טאָג זיך בעד האלטען אין וואַלד. יעצט איז ער אבער געווען זעהר מיעד ווייטער צו גיין, האט ער זיך בעשלאָסען איבערצונעכטיגען דיזע נאכט אין א קרעטשמע.

ער האט איינגעשמירט זיינע פראַנטסקע קליידער אין שטויב, כדי מען זאל אויף איהם ניט האבען קיין חשד און ער האט אָנגעקלאָפט אין א קרעטשמע. מען האט איהם אויפגעמאכט און ער האט בעקומען א צימער צו שלאָפֿען. ער האט זיך געהייסען געבען עסען און נאָכ'ן עסען האט ער זיך געלייגט שלאָפֿען. ער האט געשלאָפֿען גאנץ רוהיג. צו זיין אונגליק אָבער, האט ער צו רוהיג געשלאָפֿען, דען ווען ער האט זיך אויפגעכאפט איז שוין געווען העלער טאָג.

ער איז אראָפגעשפרונגען פון בעט און איז צוגעלאָפֿען צום פענסטער. א זשאַנ-דאָר איז דורכגעגאנגען דעם הויף.

ווען א מענש מיט א ריינעם געוויסען בעגענענט פלוצליך א זשאַנדאר

פאָלציסט גיט עס איהם א צופ פאר'ן הארצען ובפרט נאך פאר אזא מענשען וויא בענדעמאָ, איז א זשאנדאר א מלאך המות.

— וואס טוט דאָ דער זשאנדאר? האט זיך אנדרעא געפרעגט שוידערנדיג. אָבער באלד האט ער זיך געטרייסט. מאלאָ וואס א זשאנדאר דרייט זיך ארום אין א קרעטשמע. ער האט זיך שנעל אָנגעמאָן און איז צוגעגאנגען נאך א מאל צום פענסטער. אַנשטאָט אין זשאנדאר האט ער יעצט געזעהען עטליכע, וועלכע האבען פערשטעלט אלע אויסגענגע פון דער קרעטשמע. ניט ווייט פון דער קרעטשמע האט ער אויך געזעהען א רייטענדיגען זשאנדאר מיט א ביקס אויף דיא פלייצעס.

אַנדערעא איז געוואָרן בלייד וויא א מת פאר שרעק. „יעצט בין איך פערלאָרען!“ האט ער צו זיך געזאָגט. און אין אמת'ן איז פאר אזא מענשען וויא אַנדערעא דער אַרעסט געווען דער טויט. ער איז שיעור ניט משוגע געוואָרן פאר שרעק.

א וויילע איז ער געווען אין שרעקליכע געדאנקען, דאן האט א שיינ פון האָפנונג א בליץ געמאָן אין זיין קאָפּ. אויפ'ן טיש איז געשטאַנען טינט און פעדער און פּאַפּיער. ער האט שנעל אָנגעשריעבען עטליכע ווערטער, אז ער האָט ניט מיט וואס צו צאהלען פאר זיין נאַכטלענער און עסען און דערפאר לאָזט ער דאָ א גוטע קראַוואַט בראַשקע, וועלכע איז צעהן מאָל מעהר ווערטה וויא ער האט אָנגענומען.

ווען ער האט אָנגעשריעבען דיזען צעטעל האט ער איהם געלאָזען ליגען אויפ'ן טיש, דאן האט ער אויפגעשלאָסען דיא טהיר און איז אריין אין קויעמען.

באלד נאך דעם איז אריינגעקומען א פּאָליציי קאָמיסאַר מיט פיער זשאנדארן אין אַנדערעא'ס צימער. ווען דער קאָמיסאַר האט געפונען דיא טהיר אָפּען און דעם בריפעל מיט דער בראַשקע אויפ'ן טיש, האט ער אנדערש ניט געקענט דענקען, אז דער פּיונעל איז פערשוואונדען. פון דעסמוועגען האט ער זיך ערשט געוואלט גוט איבערצייגען און איז צוגעגאנגען צום קויעמען. ער האט אבער אין קויעמען אויך גארניט געזעהען. פון דעסמוועגען איז ער נאך דערמיט אויך ניט געווען צופריעדען און האט זיך געהייסען אריינבריינגען שטרוי. ער האט דאן דיא שטרוי אונטערגעצונדען. קיינער איז פון קויעמען ניט אראָפּגעפאלען.

אַנדערעא האט ניט געקענט אראָפּפאלען, דען ער איז געווען אויפ'ן דאָך. ער האט שוין אָנגעפאנגען צו האָפען, ווייטער האט ער געהערט וויא דער קאָמיסאַר האט הויך געזאָגט:

— ער איז שוין ענטלאָפּען.

ווען ער האט אבער אריבערגעבויען דעם קאָפּ איבערן דאָך האט ער געזעהען וויא דיא זשאנדארן קלייבען זיך צו זיין אויפ'ן דאָך. ער האט דאן איינגעזעהען, אז ער קען לענגער ניט בלייבען אויפ'ן דאָך און ער מוז אראָפּ פון איהם. אבער וויא אזוי און וואוהין? זיין בליק איז געפאלען אויף אַנאָדער קויעמען. דאס האט איהם געגעבען נייע האָפנונג. ער האט פיעל ניט געקלערט און איז אריין אין דעם קויעמען.

צו זיין אונגליק האט ער זיך אויסגעגליטשט און איז אראָפּ שנעלער אין קויעמען וויא ער האט געוואָלט און דער צימער וואו ער איז אריין איז ניט געווען ליידיג. דאָרטען זיינען געשלאָפען צוויי מיידלעך אין איין בעמ. ווען זיי האבען דערזעהען א מאָן אריינ

פאלענדיג דורכ'ן קוימען, האט איינע אָנגעפאנגען שרעקליך צו שרייען און דיא אנדערע האט געריסען מיט אלע כחות דעם גלאָק. וויא מען זעהט האט אנדערע'ן געבעך ניט גענליקט.

— ערבארעמט זיך! האט ער אויסגערופען אין טויט שרעק און ניט זעהנדיג דיא פערזאָנען, רופט ניט, רעטעט מיך! איך וועל אייך ניט טאָן קיין שלעכטס.

— אנדערעא, דער מערדער! האט איינע פון דיא ביידע מיידלעך אויסגערופען.

— עזשעניע! פרייליין דאנגלאַר! האט קאוואַלקאָנטי געמורמעלט א צוטומעלטער.

— צו הילפע! צו הילפע! האט דיא אנדערע מיידעל געשריען רייסענדיג דיא

גלאָק.

— רעטעט מיך! מען יאָגט מיך, האט אנדערעא געזאָגט צוואמענלייגענדיג דיא

הענד; ערבארמט זיך, האט רחמנות איבער מיר און ניט מיך ניט איבער!

— עס איז צו שפעט, מען קומט, האט עזשעניע געענטפערט.

— דאן בעהאלט מיך. איהר וועט זאגען, אז איהר האט געהאט א שרעקליכע

חלום און דער פאר האט איהר געמאכט א ליארעם; דערמיט וועט איהר מיר רעטען

דאס לעבען.

— נו, גוט, האט עזשעניע נאך א קורצען נאכדענקען געזאָגט, נעמט דעם וועג

פון וואנעי איהר זייט געקומען; מיר וועלען גארניט זאגען.

— אָט איז ער! אָט איז ער! האט א שטימע פון דרויסען געשריען; אָט שטייט

ער, איך זעה איהם דורכ'ן שליסעל לאָך!

אין איין מינוט איז געווען דיא טהיר אויפגעבראָכען און נאך איידער אנדערעא האט

נאך צייט געהאט אויפצומאכען דעם טויל, זיינען שוין דיא זשאנדארן געווען לעבען איהם

און האבען אויף איהם אָנגעשטעלט דיא ביקסען. אנדערעא איז געק מען צו זיך.

— וואס טויג אייך מאכען אזוי פיעל אומשטענדען, האט אנדערעא געזאָגט צום

קאָמיסאַר, איך ניב זיך דאך אונטער. און ער האט אָנגעשטעלט דיא הענד צום שמידען.

דיא ביידע יונגע מיידלעך האבען געשוידערט פון דיזער העסליכער סצענע. דער

אַריסטאָקראַט האט פון זיך אראָפגענומען דיא מאַסקע און איז ערשיענען אין זיין

וואָהרער געשטאלט אלס קאָמפּאָרושניק.

אנדערעא האט זיך געווענדעט צו עזשעניע און האט צו איהר געזאָגט מיט א

פרעכען שמייכעל:

— האט איהר וואס איבערצוגעבען פאר אייער פאָטער, פרייליין עזשעניע

דאָנגלאַר? דען אָהנע יעדען צווייפעל ניי איך יעצט צוריק אין פאָרוי.

עזשעניע האט בעהאלטען דעם קאָפּ אין איהרע הענד.

— אָה! אָה! האט אנדערעא געזאָגט, עס איז ניטאָ איבער וואָס זיך צו שעמען,

און איך האב צו אייך ניט, וואָס איהר זייט מיר נאָכגעלאָפען... בין איך זען כמעט

ניט געווען אייער מאָן?

און מיט דיזע שטעכוערטער איז אנדערעא ארויסגעגאנגען און האט געלאָזען דיא

ביידע מיידלעך אין גרעסטען ליידען פון שמערץ און שאַנדע.

מיט א שטונדע שפעטער זיינען ביידע מיידלעך געזעסען אין וואָגען און האבען גענומען דעם וועג נאך בעליגען.
אנדערעאז איז געבראכט געוואָרן אין פאריז און דאָרטען האט מען איהם איינגע-
שפּאַרט אין געפענגניס.

18טער קאפיטעל.

דער פראָקוראַר.

נאך דעם פערשווינדען פון עזשעניען איז געווארן א טרעוואַגע אין דאנגלאַר'ס הויז. מאַדאַם דאַנגלאַר האט זיך אפילו ניט אזוי שטאַרק אָפּגעגעסען דיא הארץ וועגען דעם פערשווינדען פון איהר טאָכטער, דען פאר א יונגע פרוי, וועלכע האט נאך א גע-
ליעבטען אויך, איז ניט אנגענעהם צוהאבען לעבען זיך א דערוואַקסענע טאָכטער וואס דארף שוין אויך חתונה האבען. וואס איהר האט אבער אס מעהרסטען געקריינקט, איז וואס איהר געוועזענער טאָכטער'ס חתן איז געווען א פראַסטער מערדער. איהר גאנצער געדאַנקען איז געווען, אז מען זאל ווייניגסטענס ניט כאַפּען אנדרעאז, דאן וועט דיא געשיכטע ניט פאַרקומען פאַר'ן געריכט און דיא שאַנדע וועט ניט זיין אזוי גרויס.

ווער האט אבער געקענט פעהינדערן, אז מען זאל דעם יונגען פערברעכער ניט כאַפּען?

מאַדאַם דאַנגלאַר האט לאנג געקלערט, ביז זיא איז ענדליך געפאלען אויף דעם פראָקוראַר ווילפאַר. ער אליין איז געווען אין שטאַנד דאָס צו טאָן. און אזוי וויא ער האט עס געמאַכט דעם גאנצען טראַבעל אין איהר הויז, וועט עס איהר ניט זיין שווער צו פועל'ן, עז ער זאל אנדרעאז'ן ניט אַרעטירען, ווען זיא איז געבליבען ביי דויען גע-
דאַנקען, איז זיא אויף מאַרגען פריה אוועק צום פראָקוראַר'ס הויז.

צייט א מאַנאַט האט דויע פערפלוקטע הויז אויסגעזעהן וויא א טרויעריגער לאַזאַרעט, אין וועלכען דיא כּאָלעראַ האט זיך איינקאַרטירט. דיא טהירען און פענסטער זיינען געווען פערשלאָסען, און ווען א טהיר האט זיך אויפגעמאַכט, האבען זיך דיא שכנים געפרעגט, אויב מען טראַגט שוין וויעדער ארויס א מת.

מאַדאַם דאַנגלאַר האט געפיהלט א שוידער איבער איהר לייב ווען זיא האט דערזעהען דיא הויז. דיא פיס האבען זיך איהר געשאַקעלט ווען זיא איז אראַפּגעגאנגען פון איהר וואָגען צום טויער.

ווילפאַר איז געזעסען פערזאָרגט ביי זיך אין צימער ווען מאַדאַם דאַנגלאַר האט זיך מיט מיהע צו איהם צוגעשלאָגען. דיא ווערטער זיינען ביי איהר אָפּגעשטאַרבען אויף דיא לעיפען ווען זיא האט דערזעהען דעם דערשלאָגענעם צושטאַנד פון דעם פראָקוראַר. — איהר זייט געקומען צו מיר קלאַגען אייער אונגליק, האט ער געזאגט טרויעריג אויפהויבענדיג דעם קאָפּ; וואס איז אין פערגלייך צו מיינע אונגליקען אייערע? וואס איז אייער טרויעריגע לאַגע גענען מיינער! ... יעצט זאגט, וואס זייט איהר געקומען צו מיר?

— איך בין געקומען צו אייך, מיין פריינד, צו וויסען וויא עס האלט מיט דעם טויכטאַפּלער.

— הויכשטאפלער! האט ווילפאך געזאגט, איהר לאכט עס מאדאם. אנדרעא קאוואלקאנטי, אדער בעסער בענעדעטאָ, איז א הויכשטאפלער! איהר האט א טעות, מאדאם, בענעדעטאָ איז גאנץ איינפאך א פראַסטער מערדער.

— איך וועל עס ניט אָפלייקענען, אָבער וואס איהר וועט מעהר פערפאלגען דיזען אונגליקליכען, וועט איהר מעהר טרעפן אונזער פאמיליע. זעהט פערנעסט אָן איהם אויף א צייט; אַנשטאט איהם צו כאפע, לאזט איהם לויפען.

— איהר קומט צו שפעט, מאדאם, דער בעפעהל איהם צו כאפען איז שוין גע- געבען געוואָרן.

— וועל! דען לאָזט איהם זיצען ווייניגסטענס אין געפענגניס; כאָטש אויף א צייט ביז מײן טאָכטער וועט חתונה האבען.

— עס איז אונמעגליך, מאדאם, דאס געזעץ האט זיינע רעגלען.

מאדאם דאָנגלאַר האט איהם אָנגעקוקט מיט א בעזאנדערן בליק.

— איך ווייס וואס איהר ווילט זאגען, האט ווילפאך דערויף געענטפערט, איהר ווילט זאגען: „דו רעדסט פון געזעץ, וועהרענד ביי דיר אין הויז שטארבט מען אזוי שנעל דורך א פערברעכערישע האנד, און פון דעסטוועגען שווייגסטו מיט דעם געזעץ“—וועל! איך וועל אייך זאָגען. עס געבען פערברעכען, וועלכע בלייבען אונבעשטראַפט, ווייל מען ווייס ניט אַקוראַט ווער דער פערברעכער איז, און מען האט מורא צו שטראַפען דעם אונשולדיגען פאר דעם שולדיגען. אבער איך שווער אייך ביי אלעם וואס מיר איז הייליג, אז אזוי באלד וויא איך וועל וויסען ווער דער פערברעכער איז אין מײן הויז—ער מעג זיין ווער עס וויל—וועט ער שטארבען! יעצט מאדאם, נאך דער שבועה וואס איך האב געטאָן, וועט איהר נאך פערלאנגען ביי מיר גנאָדע פאר דיזען אויסוואורף!

— אָה! מײן הערר, האט מאדאם דאָנגלאַר ערווידערט, זייט איהר זיכער, אז ער איז א פערברעכער וויא מען זאָגט?

— הערט, אָט זיינען זיינע אַקטען, ווען בענעדעטאָ איז אלט געווען אכצעהן יאָהר איז ער פערמישפט געוואָרן אויף פינף יאָהר קאַטאָרוזשע פאר פעלשונג; דאן איז ער ענטלאָפען און איז געוואָרען א מערדער אויך.

— ווער איז דיזער אונגליקליכער?

— און וואס ווייס מען! א וואַנאַבונד, א קאַרסיקאַנער.

מאדאם דאָנגלאַר האט צונויפגעלייגט דיא הענד און האט אָנגעקוקט דעם פראַך קוואַר מיט א טיעף בעטענדיגען בליק.

— ביי מײן לעבען! מאדאם, האט ווילפאך געענטפערט מיט א פעסטע און שטרענגע שטימע, ביי מײן לעבען! בעט ביי מיר קיין מאָל ניט גנאָדע פאר א פערברעך- כער. וואס בין איך? דאס געזעץ. איהר וועט זאגען, אז איך בין א מענש און ניט קיין געזעץ בוך. בעטראכט מיך, מאדאם, בעטראכט ארום מיר, האבען מיר דיא מענשען בעהאנדעלט אלס ברודער? האבען זיי מיר געליעבט? האבען זיי מיר געשוינט? האט איינער געבעטען גנאָדע פאר העררן ווילפאך? און האט מען דיזען איינעם בעווייליגט דיא גנאָדע פאר העררן ווילפאך? ניין, ניין, ניין! געבראַכען האט מען איהם, אימער געבראַכען!

איחר הערט ניט אויף, פרוי, אדער שלאנג וואס איחר זייט, צו ריידען צו מיר מיט דיזע פערפיהרערישע אויגען אין דערמאנען מיר, אז איך מוז רויט ווערן פון דעם פעהלער וואס איך האב בעגאנגען. אבער פון דער צייט אָן וואס איך האב דעם פעהלער בעגאנגען האב איך געטרייסעלט דיא קליידער פון אנדערע און האב געזעהען מיט פרייד, אז זיי האבען בעגאנגען גרעסערע פעהלערן פאר מיר. דיא נאנצע וועלט, מאדאם, איז שלעכט, לאָמיר אַלזאָ דאס בעווייזען און לאָמיר שטראָפֿען דעם שלעכטען! ווילפאר האט ארויסגערעט דיא לעצטע ווערטער מיט אזא ניפטיגען צאָרן דאס זיינע אויגען האבען געשאָסען פונקען.

— אָבער, האט מאדאם דאָנגלאָר געוואָלט פראווען דעם לעצטען מיטעל, אבער איחר זאגט, אז דיזער יונגער מאן איז א וואַגאָבונד, א יתום, א פערלאָזענער פון אלעמען?

— וועל! נאך בעסער! וועט קיינער ניט וויינען נאך איהם.

— א קונץ צו דערקוועטשען א שוואכען?

— א שוואכער, וועלכער מאָרדעט?

— איחר וועט נאך בריינגען א גרעסערע שאַנדע איבער מיין הויז.

— האב איך ניט דעם טויט אין מיין הויז?

— אַה! האט דיא באַראָנעסע אויסגערופען, איחר האט קיין מיטלייד ניט גענען

אָנדרעא, מען וועט ניט האבען מיטלייד מיט אייך, דאס זאג איך אייך!

— זאל זיין אזוי! האט ווילפאָר געזאגט זיך אויפשטעלענדיג.

— לייגט ווייניגסטענס אָפּ דיא אויף זעקס מאָנאַט, כדי מען זאל דיא זאך

א ביסעל פֿערגעסען.

— עס איז צו שפעט, מאדאם, אלעס איז שוין פארטיג צום געריכט; מען דארף

איהם נאר בריינגען. אין דיזע מאָמענט האט א דינער אריינגעבראכט א דעפעשע.

ווילפאָר האט זיא האסטויג דורכגעלעזען און זיינע אויגען האבען געגלענצט פאר פרייד.

— אָרעטירט! האט ער אויסגערופען, מען האט איהם אָרעטירט אין קאָמפּיען;

יעצט איז פֿארטיג.

מאדאם דאָנגלאָר האט זיך אויפגעהויבען קאלט און בלייך.

— אָדיע מיין הערר, האט זיא געזאגט.

— אָדיע, מאדאם, האָט ווילפאָר געענטפערט מיט פרייד, און ער האט זיא בעד

גלייט ביז'ן טהיר. ער האט זיך דאן אומגעקעהרט צו זיין טיש.

— וועל! האט ער געזאָגט, איך האב פאר היינטיגע זיצונג א פעלשונג, דריי

גנבות, איין אונטערצינדונג; עס האט מיר נאָר געפעהלט א מאָרד, און אָט איז ער:

עס וועט זיין א שיינע זיצונג.

19טער קאפיטעל.

די א שיינונג.

זיין מיר האבען געזעהען ביי דאָנגלאָר'ן אין הויז איז נאך וואַלענטינע אלץ ניט געווען געזונד. זיא איז נאך געווען זעהר שוואַך און דער דאָקטאָר האט איהר געהייסען

בלייבען אין בעט. ביי נאכט האט זיא געהאט גרויסען פיעבער און האט גערעט פון היץ. דער דאָקטאָר האט איהר ניט געהייסען געבען קיין זאך, אויסער וואס ער פערשרייבט איהר און מען זאל קיינעם ניט צולאָזען צו איהר אויסער דיא בעשטימטע פערזאָגען. דיא טהיר פון אויסען זיינען געווען פערמאכט און מען האט צו איהר געקענט צוקומען נאר דורך מאדאם ווילפאָר'ס צימער, וועלכער איז געווען אָפגעטהיילט פון וואַלענטינעס דורך דעם קליינעם עדואַר'ס צימער.

דעם פערטען אָבענד נאך איהר פערגיפטונג איז וואַלענטינע געווען אין גרויסער היץ. געגען צעהן א זיינער איז זיא געווען אליין זיין צימער. דאך אין איהר היץ האט זיך איהר אויסגעראכט אז אימעצער דרייט זיך לעבען טיש און פאָרעט זיך ארום איהר טרינק גלאָז.

א וויילע שפעטער האט זיא געגלויבט צו זעהען וויא דיא טהיר פון איהר ביבלי-אָטהעק האט זיך אויפגעמאכט און א מענשליכע געשטאלט איז פון דארטען ארויסגע-גאנגען. דיא געשטאלט איז געווען א מאן, וואַלענטינע איז אזוי געוויינט געווען צו דיא ערשיינונגען, דאס זיא האט אפילו קיין געשריי ניט געטאָן.

דער מאן איז צוגעגאנגען צום בעט און האט זיה צוגעהערט מיט איינגעהאלטענעם אָטהעם.

— דאָס איז ניט ער! האט וואַלענטינע געמורמעלט דענקענדיג, אז עס איז מאָרעל. זיא האט געוואָרט, אז דיא געשטאלט זאל פערשווינדען, דען זיא איז געווען איבערצייגט, אז זיא טרוימט.

זיא האט אָנגעפיהלט איהר פולס און אז זיא האט איהם געפיהלט שטארק קלאַפענדיג, האט זיא געוואָלט נעמען א טרונק, דען זיא האט געוואוסט, אז מיט א טרונק פערטרייבט מען חלומות.

וואַלענטינע האט אלזאָ אויסגעצויגען דיא האנד צו דער פלאַש, אבער איידער זיא האט נאך צייט געהאט צו נעמען דיא פלאַש, איז דיא געשטאלט שנעל צוגעקומען און האט אָפגעהאלטען איהר האנד. יעצט האט זיא געפיהלט, אז זיא טרוימט ניט און דאס זיא איז ווירקליך וואך. זיא האט געגעבען א שוידער און האט צוריקגעצויגען דיא האנד. דאן האט דיא געשטאלט גענומען דיא גלאָז וואָסער און האט זיא צוגעטראָגען צום נאָכט ברענער און האט בעטראכט דיא פליסינקייט אין גלאָז. דאן האט דיא גער שטאלט, אדער דער מאן, גענומען א לעפעל פון דער פליסינקייט אין גלאָז און האט עס אויסגעטרונקען, ער האט דאן צוגעטראָגען דיא גלאָז וואָסער צו וואַלענטינע און האט געזאָגט מיט א ווייבע שטימע:

— יעצט טרינקט! ... וואַלענטינע האט א ציטער געגעבען, זיא האט אויפגע-מאכט דעם מונד צו שרייען.

דער מאן האט ארויפגעלייגט א פינגער אויף זיינע ליפּען.

— דער גראַף מאָנטע קריסטאָ! האט זיא געמורמעלט.

וואַלענטינע האט געציטערט אין גאנצען קערפער. אז דאס איז ניט קיין ערשיינונג האט זיא געפיהלט און געהערט, אבער וויא קומט מאָנטע קריסטאָ אהער איז דיזער שטונדע און וויא אזוי?

— רופט ניט, און שרעקט זיך גארניט, האט דער גראף געזאגט, דער מאן, וועלכען איהר זעהט אין אמת'ן און ניט אין חלום, איז אייער טייערסטער פאָטער און דער בעסטער פריינד, וועלכען איהר קענט זיך נאר דענקען. וואָלענטיגע האט געשוויגען אין גאנצען א צוטומעלטע, אבער איהרע אויגען האבען געשיינט צו זאָגען: ווען אייער מיינונג איז גוט מיט מיר, היינט פאר וואס זייט איהר דאָ? מאָנטע קריסטאָ האט געמערקט וואָס ביי דער יונגער מיידעל טוט זיך אין הארצען.

— הערט מיך אויס, האט ער געזאגט, אָדער בעסער בעטראַכט מיך: בעטראַכט מיינע רויטע אויגען און מיין בלייכע פנים נאך מעהר וויא געוויינליך; דאס איז ווייל צייט פיער נעכט האב איך נאך ניט צוגעמאכט קיין אויג אויף א מינוט; צייט פיער נעכט וואָך איך איבער אייך. איך שיץ אייך, און איך שפאָר אייך פאר אונזער פריינד מאַקסימיליאַן.

א שטראָם בלוט פון פרייד איז אריין אין דער קראַנקער'ס באַקען, דען דער נאָמען וועלכען דער גראַף האט דערמאָנט, האט ביי איהר צוגענומען יעדען פערדאכט געגען גראַף.

— מאַקסימיליאַן... האט וואָלענטיגע וויעדערהאַלט, אזוי זיס איז איהר געווען אויסצושפּרעכען דיזען נאָמען; מאַקסימיליאַן! האט ער אייך דען אלעס דערציילט? — אלעס. ער האט מיר דערציילט, אז אייער לעבען איז געווען זיין לעבען, און איך האב איהם פּערשפּראַכען, אז איהר וועט לעבען. — איהר האט איהם פּערשפּראַכען, אז איך וועל לעבען?—יא. — זייט איהר דען א דאָקטאָר?

— דער בעסטער, וועלכען איהר קענט האבען אין דיזען מאָמענט, גלויבט מיר. — איהר זאגט, אז איהר האט מיך געהיט; וואו זייט איהר געווען? איך האב אייך ניט געזעהען. דער גראַף האט געצייגט מיט דער האַנד אויף דער ביבליאָטעק. — איך בין געווען בעהאלטען הינטער דיזער טהיר, האט ער געזאָגט; זיא גייט אין דיא הייז, וועלכע איך האב געדונגען.

— פאר וואס האט איהר מיך געהיט? צו וואָס? — וואָלענטיגע, וועהרענד דיא פיער נעכט האב איך זעהר פיעל געזעהען. איך האב געזעהען, וועלכע עסען מען האט אייך געגעבען; וואס מען האט אייך געגעבען צו טרינקען. און ווען איך האב געפונען גיפט אין אייער וואַסער, האב איך עס אויסגע' גאַסען און האב אָנגעגאַסען א געזונדען גיטערעק. דארום האט איהר געטרונקען אַנשטאָט גיפט געזונדע און קרעפטיגע מעדיציין.

— גיפט! האט וואָלענטיגע אויסגערופען האלב טויט פאר שרעק, וואס דעם איהר פון גיפט?

— שטיל, מיין קינד, גלויבט מיר וואס איך זאג אייך. נעמט טרינקט צו ערשט דאָס. דער גראַף האט דערביי ארויסגענומען פון פאַקעט א פלעשעל מיט א רויטע פליסיגקייט און האט דערפון אריינגעגאַסען עטליכע טראָפּען אין גלאָז וואַסער און

האט דערפון אויסגעטרונקען דיא העלפט. דיא אנדער העלפט האט ער דערלאנגט וואלענטינען, וואלענטינע האט אויסגעטרונקען דעם רעסט.

— אָה, יא, האט זיא געזאגט, איך דערקען אין דעם געטראַנק דעם געשמאַק פון דיא געטרענקע, וועלכע איך האב גענומען ביי נאכט. ער האט מיר געמאכט פריי דיא ברוסט און האט מיר אָפגעפרישט דעם קאָפּ. איך דאַנק אייך, מיין הערר, איך דאַנק אייך.

— אָט אזוי האט איהר געלעבט פיער נעכט, וואלענטינע, האט דער גראַף געד זאָגט. אָבער איך, וויא האב איך געלעבט? אָה, וועלכע שרעקליכע נעכט האב איך וועגען אייך פערבראכט! וועלכע שרעקליכע קוואלען איך האב וועגען אייך געליטען, ווען איך האב געזעהען וויא מען האט אריינגעגאַסען גיפט אין אייער גלאָז! וויא האב איך מורא געהאט, אז איהר זאלט עס ניט טרינקען, איידער איך וועל עס אויסניסען אין אויווען!

— אלזאָ האט איהר דאָך געמוזט זעהען, האט וואלענטינע געזאגט שוידערנדיג, ווער עס האט געגאַסען דעם גיפט?

— איך האב געזעהען, האט דער גראַף געזאָגט.

— דאָס וואָס איהר זאגט מיר איז שרעקליך, מיין הערר, דאס וואס איהר ווילט מיר מאכען גלויבען איז א זאך פון דער העללע. וויא! אין דער הויז פון מיין פאָטער, אין מיין צימער, אין מיין קראַנקען בעט וויל מען מיך ערמאַרדען? אָה! גייט ארויס, מיין הערר! איהר ווילט מיך משוגע מאכען; עס איז אונמעגליך, עס קען ניט זיין.

— זייט איהר דען דיא ערשטע, וועלכע דיזע האנד טרעפט, וואלענטינע? האט איהר דען ניט געזעהען ארום זיך פאלענדיג הערר סענט מעראַן, מאדאם סענט מעראַן, באַרוואַ? וואָלט איהר דען ניט געזעהען פאלענדיג העררן נוארטע, ווען ער וואלט ניט גענומען פון א צייט געגען גיפט?

— אָה! דערפאר האט עס מיר מיין טייערער זיידע געהייסען טרינקען זיינע מע-דיצינען!

— אזוי! האט מאָנטע קריסטאָ אויסגערופען, דאן ווייס ער, אז מען פערניפטעט דאָ אין הויז און ער ווייס פיעלייכט ווער עס פערניפטעט. ער האט אייך אלזאָ געשיצט פאר'ן טויט.

— אָבער ווער איז דען דער מערדער?

— איהר וועט איהם באלד קענען, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט אָנשטעלענדיג דיג דיא אויערן.

— וויא אזוי? האט וואלענטינע געפרעגט קוקענדיג ארום זיך מיט שרעק.

— ווייל דיין נאכט האט איהר קיין פיבער און ניט קיין היין; ווייל דיזע נאכט זייט איהר אין גאנצען וואָך; ווייל אָט שלאָגט האלבע נאכט אין דאס איז דיא שטונדע פון דעם מערדער.

— וואלענטינע האט אָפגעווישט דעם שרעק שווייס פון איה רנעזיכט. און דער זייגער האט טאקע געשלאָגען צוועלף לאנגזאם און טרויעריג, און יעדער קלאַפּ פון דעם בראַני זענעם האַמער האט געשלאָגען אין הארצען פון דער יונגער מיידעל.

— וואלענטינע, האט דער גראף פארטוגעזעצט, רופט צוזאמען אלע אייערע קרעפטען צו הילפע, אונטערדריקט דעם קלאפען פון אייער הארץ אין דער ברוסט, האלט אָפּ אייער שטימע אין האלז, מאכט זיך שלאָפענדיג, און איהר וועט זעהען! וואלענטינע האט אָנגעכאפט דעם גראַפ'ס האַנד.

— מיר שיינט, אז איך הער א גערויש, האט זיא געזאגט, בעהאלט זיך!

— אדיע, אדיע, בעסער אויף וויעדערזעהען, האט דער גראַף געענטפערט.

דאן האט ער אָנגעקוקט דיא יונגע מיידעל מיט אזא טרויעריגען און פאָטערליכען שמייכל, דאס איהר הארץ האט זיך געצויגען צו איהם מיט דאנקבארקייט. אויף דיא שפיץ פינגער איז ער צוגעגאנגען צו דער טהיר פון דער ביבליאָטעק, און איידער ער האט פערמאכט דיא טהיר הינטער זיך, האט ער צו איהר געזאָגט:

— קיין ריהר, קיין וואָרט, זאָל מען מיינען, אז איהר שלאָפט, זאָנסט וועט מען אייך פיעלייכט טויטען איידער איך וועל האבען צייט צו צולויפען צו אייך. און ביי דיזע שרעקליכע ווערטער איז דער גראַף פערשוואונדען פון יענער זייט טהיר און האט זיא פאָמעלאַך צוגעצויגען צו זיך.

20טער קאפיטעל.

דיא גיפטישערין.

וואלענטינע איז געבליעבען אליין. עס איז געווען זיכער, אז זיא האט שוין ניט איינגעשלאָפען. יעדע מינוט איז פאר איהר געווען א יאָהר פון קוואַל און שרעק. שרעק ליכע געדאנקען האבען געלעכערט איהר קאָפּ. טאָמער וועט עס זיין אזוי וויא דער גראַף האט געזאָגט! אז מען וועט זיא טויטען נאך איידער ער וועט צייט האבען צו קומען צו איהר צו הילף! און זיא וועט מעהר ניט זעהען מאַרעלין!

נאָך ביי דיזען געדאנקען אליין האט א שרעקליכע בלייבקייט בעדעקט איהר געד זיכט און שווערע טראָפּען שווייס האבען געפערעלט אויף איהר שטערן. זיא האט שוין געוואָלט אויסשטרעקען דיא האַנד צום גלעקעל. אָבער אין דיזער מינוט האט זיא געד שיינט צו זעהען דעם שארפען בליק פון מאַנטע קריסטאָ דורך דער ביבליאָטעק טהיר און ער האט איהר דערמאָגט, אז זיא זאל קיין מורא ניט האבען.

דער זייגער האט א קלאַפ געמאָן איינס. אין דענזעלבען אויגענבליק האט זיא דערהערט א קראַץ אין דער ביבליאָטעק טהיר, וואס עס האט איהר געגעבען צו פערשטיין, אז דער גראַף וואַכט איבער איהר.

באלד האט זיך דיא טהיר פון עדוואַר'ס צימער. אויפגעמאכט, וואלענטינע האט האלב טויט פאר שרעק איינגעהאלטען דעם אָטהעם און האט געוואָרט. אימעצער איז צוגעגאנגען צו איהר בעט. וואלענטינע האט צוזאמענגענומען אלע איהרע קרעפטען און האט אָנגעפאנגען צו ציהען א רעגעלען אָטהעם אזוי וויא זיא וואָלט שלאָפען.

— וואלענטינע! האט א שטימע שטילערהייד געזאָגט, דיא יונגע מיידעל האט געגעבען א שוידער אין אלע ביינער און האט ניט געענטפערט.
— וואלענטינע! האט דיא שטימע נאך א מאָל געזאָגט.

וואלענטינע האט געשוויגען. דאן איז אלעס שטיל געוואָרען. באלד האט זיא גע-
הערט וויא עפעס האט זיך געגאָסען אין גלאָז אריין.

וואלענטינע האט פאָמעלעך אויפגעמאכט דיא אויגען און זיא האט געזעהען א
פּרוי אָגעטאָן אין א ווייסע נאָכט קלייד, וועלכע האט געגאָסען פון א פלעשעל פּל-
סינקייט אין איהר גלאָז.

אין דיזען מאָמענט האט וואלענטינע וואהרשיינליך געמאכט א בעוועגונג, דען
דיא פּרוי האט זיך פּלוצלונג אָפּגעהאלטען און האט זיך איינגעבויען איבערן בעט צו
זעהען אויב זיא שלאָפט ווירקליך: דיא פּרוי איז געווען מאַדאם ווילפּאָר.

ווען וואלענטינע האט דערקענט איהר שטיפּמוטער האט זיא זיך געגעבען א טריי-
סעל און האט קיים איינגעהאלטען א בעוועגונג אין בעט.

מאָדאם ווילפּאָר האט זיך שנעל צוגערוקט צום וואַנד און האט געקוקט אויף
דיא לייכטע בעוועגונג פון וואלענטינע. דיזע האט זיך דערמאָנט דיא שרעקליכע
ווערטער פון מאָנטע קריסטאָ, האט זיך איהר אויסגעוויזען, אז מאָדאם ווילפּאָר האלט
א שארפען מעסער אין האַנד. זיא האט צוזאמענגענומען איהרע לעצטע קרעפט און
האט זיך געמאכט רוהיג שלאָפענדיג.

ווען דיא גיפּטישערין האט א וויילע געווארט און האט געזעהען, אז וואלענטינע
איז רוהיג, האט זיא אויסגעשטרעקט דיא האַנד און האט אריינגעגאָסען דעם רעסט פון
פלעשעל אין גלאָז. דאן האט זיא זיך פאָמעלעך ארויסגערוקט פון צימער.

עס איז אונמגליך אויסצודריקען וואס וואלענטינע האט געפיהלט אין דיא פּאָר
מינוטען וואס מאָדאם ווילפּאָר האט פּערבראכט אין איהר צימער. א לייכטער קראָצען
אין דער ביבליאָטעק טהיר האט זיא ארויסגעצויגען פון איהר שרעקליכען צושטאַנד
און זיא האט אויפגעהויבען דעם קאָפּ.

דיא טהיר האט זיך לייכט אויפגעמאכט און מאָנטע קריסטאָ איז וויעדער
ערשינען.

— וועל! האט דער גראָף געזאגט, צווייפעלט איהר נאָך? איהר האט געזעהען?
איהר האט דערקענט?

— יא, האט זיא געענטפערט שוידערנדיג, אבער איך קען עס ניט גלייבען.

— אלוואָ ווילט איהר בעסער שטארבען, און לאָזען שטארבען מאַקסימיליאַנען!...

— אָך! האט דיא יונגע מיידעל געזאָגט כמעט א צומישטע, קען איך דען ניט

פּערלאָזען דיא הויז אין מיך רעטען?....

— וואלענטינע, דיא האַנד, וועלכע פּערפּאָלגט אייך, וועט אייך טרעפען איבעראַל.

מיט נאָלד וועט מען אונטערקויפּען אייערע דייענער, מען וועט פּערגיפּטען אייערע עסענס,
אייערע געטרענקע און מען וועט אייך פּטורן.

— אבער האט איהר מיר דען ניט געזאגט, אז מיין זיידע ניט מיר געגען גיפּט?

— געגען איין גיפּט, און אויך איז נאך דער געגען גיפּט ניט שטארק גענוג. מען

וויט וועקסלען דעם גיפּט און מען וועט איהם מאכען שטארקער. און דער גראָף האט

אריינגעשטעקט דעם פינגער אין דער גלאָז און האט א לעק געמאָן דעם גיפּט.

אַט איז עס. דיא זאך איז שוין געמאכט. וואלענטינע, ווען איהר וואלט געטרונקען דאס וואס מאַדאם ווילפאָר האט אייך יעצט אָנגעגרייט, וואלט איהר געווען פערלאָרען. — אָבער וואס וויל זיא פון מיר? האט דיא יונגע מיידעל אויסגערופען. איך האב איהר דאך קיין שלעכטס ניט געטאָן.

— איהר זייט צו גוטערציג. וואלענטינע דאָס צו פערשטיין. איהר האט צוויי הונדערט טויזענד פראַנק צינען א יאָהר, און דאָס נעמט איהר צו ביי איהר זון. — וואָס הייסט איך נעם ביי איהר צו? מיין געלד קומט דאך פון מיינע עלטערן. — געוויס. און טאקע דערפאר איז געשטאָרבען סענט מעראָן, און דערפאר האט געזאלט שטארבען נואַרטיע. איהר בלייבט זייער יורש און אז איהר וואָלט געשטאָרבען וואלט אייך איהר זון געירשענט.

— אַלואָ פאר דיזען יונגען אינגעל ווערן בענאנגען דיזע אלע פערברעכענעס!
— אַלואָ, איהר פערשטייט שוין יעצט.
— אָבער מיין זיידע לעבט דאך נאך; וויל מען דען איהם שוין מעהר ניט טוימען?
— מען האט זיך איבערלייגט, אז עס איז ניט נייטיג, דען ווען איהר זאלט שטארבען, נייט סיי וויא סיי אייער ירושה איבער צו אייער ברודער. און דען האט מען זיך בערעכענט, אז דיזער פערברעכען איז איבעריג.
— און אזא בערעכענונג איז געקומען אין קאָפּ פון א פרוי! שוידערהאפט!
שרעקליך!

— דיא געשיכטע ווייזט אויף נאך ערגערע זאכען ווענען שלעכטע פרויען.
— אָה! האט דיא יונגע מיידעל אויסגערופען וויינענדיג, ווען עס איז אזוי, זעה איך, אז איך בין פערמפּט צום שטארבען.
— ניין, וואלענטינע, ניין, דען איך האב ארויסגעזעהען דיא נאנצע פערשווערונג. ניין, וואלענטינע, איהר וועט לעבען; איהר וועט לעבען אום צו ליעבען און צו זיין גע-ליעבט; איהר וועט לעבען אום צו זיין גליקליך און צו מאכען גליקליך איין עדעלע הארץ: אבער אום צו לעבען, וואלענטינע, מוזט איהר האבען פערטרויען איז מיר.

— בעפעהלט, מיין הערר. וואָס דארף מען טאָן?
— מען טוז נעמען בלינדערהייט וואס איך וועל אייך געבען.
— אַך! ווען איך וואָלט געווען אליין, וואָלט איך בעסער געוואָלט שטארבען!
— איהר זאלט זיך ניט פערטרויען צו קיינעם, אפילו צו אייער פאָטער אויך ניט.
— איז דען מיין פאָטער אויך אין דער פערשווערונג? האט וואלענטינע געפרעגט מיט צונויפגעלייגטע הענד.

— ניין, און פון דעסטוועגען איז אייער פאָטער א מאַן, וועלכער איז געניט אין אזעלכע זאכען; ער האט געדאפט פאָרשען פון וואַנען דער פערברעכען קומט. אייער פאָטער האט געדארפט וואַכען איבער אייך; ער האט עס געדארפט זיין אויף מיין פלאַץ; ער האט רעם געדארפט אויסניסען דעם גיפּט און כאַפען דעם מערדער.
— מיין הערר, האט וואלענטינע געזאָגט, איך וועל טאָן אלעס אום צו לעבען, דען עס געבען צוויי מענשען אויף דער וועלט, וועלכע לעבען, און זיי וועלען שטארבען ווען איך וועל שטארבען, דאָס זיינען: מיין זיידע און מאַקסימיליאַן.

— איך וועל וואכען איבער זיי, אזוי וויא איך האב געוואכט איבער אייך.
— וועל! וואס דארף איך טאן, האט וואלענטינע מיט איין ענטשלאסענעם טאן געזאגט.

— וואס עס זאל מיט אייך ניט פאסירען, וואלענטינע, זאלט איהר גאר קיין מורא ניט האבען; ווען איהר זאלט ליידען, ווען איהר זאלט פערלירען דאס זעהען, ווען איינער זאלט פערלירען דאס הערן, האט גאר קיין מורא ניט, און ווען איהר זאלט זיך אפילו געפינען ביין אויפכאפען אין א הייל אָדער פערמאכט אין א טרונע, זאלט איהר צו זאמעננעמען אייער פערשטאנד און איהר זאלט זיך זאגען: א פריינד, א פאָטער, א מאן, וועלכער וויל, אז איך זאל זיין גליקליך און מאַקסימיליאַן אויך, — דיזער מאן וואכט איבער מיר.

— וואס זאגט איהר מיר פאר שרעקליכע זאכען! ...
— וואלענטינע, ווילט איהר בעסער פערקלאַגען אייער שטיפמוטער?
— איך וואלט בעסער וועלן הונדערט מאָל שטארבען! אָה, יא, שטארבען!
— ניין, איהר וועט ניט שטארבען. פאָלגט מיך, און איך וועל אייך רעמען.
וואלענטינע איז געזעסען איינגעפויגען אין שווערע געדאנקען און האט ניט בעד מערקט וויא איהר נאכט העמד האט זיך אראָפגערוקט און איהר שיינער פאָרדער קערפער איז נאר געווען בעדעקט פון איהרע געדיכטע לאַנגע האָר.
דער גראַף האט לאַנגזאם ארויפגעדריקט זיין האנד אויף דער יונגער מיידעל'ס אָרעם; ער האט איהר ארויפגעצויגען דעם צודעק אויפ'ן האלז און האט צו איהר געזאָגט מיט א פאָטערליכען שמייכל:

— מיין טאָכטער, גלויבט אין מיין ערגעבענהייט, אזוי וויא איהר גלויבט אין דער לייעבע פון מאַקסימיליאַן.

וואלענטינע האט איהם אָנגעקוקט מיט א בליק פון דאָנקבאַרקייט און איז געד בליעבען רוהיג וויא א קינד, וועלכען מען וויענט איין מיט זיסע לייעדער.

דער גראַף האט דאָן ארויסגענומען פון זיין פאָקעט דיא טייערע פושקעלע און האט פון איהר ארויסגענומען א פיל, דיא גרויס פון איין ארבעס און האט איהם ארייני געלייגט אין וואלענטינעס האַנד. וואלענטינע האט גענומען דעם פיל אין דער אנדער האַנד און האט אויפמערקזאם בעטראכט דעם גראַף. אויף זיין געזיכט איז געלעגען א מאַיעסמעטישער אויסדרוק פון מאַכט און עהרע. זיא האט איהם געפרעגט מיט'ן בליק אויב זיא זאל אַרונטערשלינגען דעם פיל.

— יא, האט ער געענטפערט. וואלענטינע האט צוגעטראָגען דעם פיל צום מונד און האט איהם איינגעשלונגען.

— און יעצט, אויף וויעדערזעהן, מיין קינד, האט ער געזאָגט, איך וועל יעצט פרובירען שלאָפען, דען איהר זייט גערעטעט.

— גייט, האט וואלענטינע געענטפערט, וואס עס זאל מיט מיר ניט געשעהען, פערשפרעך איך אייך, אז איך וועל קיין מורא ניט האבען.

מאָנטע קריסטאָ האט א לאַנגע צייט געהאלטען זיינע אויגען אויף דער יונגער מיידעל, וועלכע איז ביסלעכווייז איינגעשלאָפען פון דעם פיל, וואס ער האט איהר געד

געבען. דאן האט ער גענומען דיא גלאַז מיט גיפט און האט דריי פערטעל דערפון אריינגעגאָסען אין אויווען, כדי מען זאל מיינען, אז זיא האט דערפון געטרונקען, און און ער איז פערשוואונדען דורך דער ביבליאָטהעק, א וואָרף טאָנדיג א לעצטען בליק אויף דיא איינגעשלאָפענע יונגע מיידעל.

21טער קאפיטעל.

וואָלענטינע.

דער נאַכט ברענער אין וואַלענטינעס צימער האט שוין געהאלטען ביין אויסגיין. דער זייגער האט געשלאָגען פיער, אין דיזער צייט האט זיך דיא טהיר אויפגעמאכט און מאַדאַם ווילפאַר האט זיך אריינגעשעלעפט אין צימער. זיא איז געגאנגען זעהן וואָס איהר גיפט האט געמאכט, וויא א שלאַנג האט זיא זיך צוגעגנבעט צו וואַלענטינעס בעט און האט בעטראכט דיא מיידעל. וואַלענטינע האט ניט געאַטעמט און האט זיך ניט געריהרט. ווען דיא גיפטישערין איז א וויילע געשטאנען און האט געזעהען, אז וואַלענטינע ריהרט זיך ניט, האט זיא בעקומען מוטה און האט אויפגעדעקט דיא כלומרשט טויטע. זיא האט איהר געטאַפט דעם פולס און דיא הארץ, און זיא איז געווען איבערצייגט, אז זיא איז טויט.

א טיפלישער צופריעדענער שמייכעל האט געשוועבט אויף איהר געזיכט. יעצט איז איהר ווערק געווען פארטיג; זיא האט איהר זאך גוט אויסגעפיהרט. פלוצלונג האט זיא געכאַפט א שוידער, אזוי וויא זיא וואָלט זיך דערשראַקען פאר איהר אייגענע ווערק. זיא האט א קוק געטאָן אויפ'ן גלאַז און זיא האט געזעהען, אז דאָרטען איז נאך געווען א פערטעל גלאַז פון איהר גיפט. זיא האט עס שנעל ארויסגעגאָסען אין אויווען און האט אויסגעווישט דיא גלאַז. באלד נאך דעם איז זיא אריין צו זיך אין צימער.

מיט א האלבע שטונדע שפעטער האט זיך דיא טהיר פון דער ביבליאָטהעק אויפגעמאכט און מאַנטע קריסטאָ איז וויעדער ערשיענען. ער האט געהאלטען א פלעשעל אין האנד און איז צוגעגאנגען צו דער גלאַז, ער האט אָנגעגאסען א פערטעל גלאַז און האט אריינגעלייגט דיא פלעשעל אין פאַקעט. דאן האט ער א וואָרף געטאָן א פאַטער ליכען בליק אויף וואַלענטינען און איז ארויסגעגאנגען.

מיט א שטונדע שפעטער איז אריינגעקומען פון דער אויסען טהיר דיא וועכטערין. זיא האט א קוק געטאָן אויף וואַלענטינע און אויפ'ן טיש און האט געפונען אלעס אין אָרדנונג, און זיא האט זיך גאַנץ רוהיג אוועקגעזעצט.

עס האט געשלאָגען אכט א זייגער. יעצט האט זיך דיא וועכטערין ארוםגעזעהען, אז דיא קראַנקע שלאָפט עפעס צו לאַנג. זיא איז צוגעגאנגען צום בעט און האט געוואָלט צורעכט לייגען דער קראַנקער'ס האַנד, וועלכע איז אראָפּגעגאנגען פון בעט, אבער דער אָרעם איז געווען שטייף און קאַלט. דיא וועכטערין האט ארויסגעשטויסען א שרעקליכען געשריי און איז צוגעלאָפען צו דער טהיר שרייענדיג ניט מיט איהר קול:

— צו הילפע! ראטעוועט! צו הילפע!

— וואָס, צו הילפע? האט דער דאָקטאָר אַווריני געשריען פון אונטען.

— ווער שרייט דאָרטען צו הילפע! האט געשריען ווילפאָר ארויסלויפֿענדיג פון זיין צימער.

— עס איז ביי וואַלענטינען, האט אַווריני געזאגט, קומט שנעל ארויף!
דערווייל זיינען שוין עטליכע דיענער געווען ביי וואַלענטינען אין צימער, און ווען זיי האבען זיא געזעהען טויט האבען זיי געמאכט א שרעקליכען ליאַרעם.
— רופט מאַדאַם ווילפאָר! וועקט אויף מאַדאַם ווילפאָר! האט דער פראַקוואַר געשריען.

דערווייל איז דער דאָקטאָר אריין אין וואַלענטינעס צימער, און ער האט זיא אויפֿגעהויבען אין זיינע אַרעם.

— דינע אויך!.... האָט ער געמורמעלט אראַפֿלאָזענדיג זיא אין בעט. אָה! ווען וועט עס אויפֿהערן?

— וואָס זאָגט איהר! האט ווילפאָר אויסגערופען מיט א שרעקליכע שטימע.
דאָקטאָר!.... דאָקטאָר!....

— איך זאָג, אז וואַלענטינע איז טויט! האט דער דאָקטאָר געענטפערט מיט א קאלטע און טיעפע שטימע.

ווילפאָר האט זיך געגעבען א שאַקעל און איז געפאלען מיט'ן קאָפּ אויף וואַלענטינעס בעט.

ביי דיא ווערטער פון דאָקטאָר און ביי דעם געשריי פון ווילפאָר, זיינען זיך דיא דיענער צולאָפֿען פאר שרעק דורך אלע טהירען און האבען פערלאָזען דיא פערפלוכטע הויז.

אין דינען מאָמענט האט מאַדאַם ווילפאָר אויפֿגעמאכט דיא טהיר פון איהר צימער צו וואַלענטינעס און האט געפרופט ארויסקוועטשען א פאָר טרערן. איהרע אויגען זיינען געפאלען אויף דער גלאַז אויפ'ן טיש, אין וועלכער דער גיפֿט האט זיך געפונען און זיא איז געווען זיכער, אז זיא האט איהם אויסגענאָסען. אַווריני האט בעמראַכט דיא גלאַז.

האלב טויט פאר שרעק איז דיא גיפֿטישערין אריין צוריק אין איהר צימער.

— טויט! טויט! האט ווילפאָר געשריען אויפשפרינגענדיג פון בעט, עס קען ניט זיין, דאָקטאָר! מיין טאָכטער איז טויט!....

— טויט! טויט! האט נאָכגעקלונגען אנאנדער שטימע. ביידע מענער האבען זיך אומגעקוקט. מאַרעל איז געשטאנען אויף דער טהיר בלייך, צוטומעלט און שרעקליך אויסזעהנדיג.

— ווער זייט איהר, מיין הערר? האט ווילפאָר אויסגערופען, ווער האט אייך אריינגעלאָזען און וויא קומט איהר אין א פרעמדע הויז.

אָבער מאַרעל האט געשוויגען און האט ניט געקענט אראַפֿנעמען דיא אויגען פון דער בלייכער געזיכט אויפ'ן בעט.

— נייט ארויס זאג איך אייך! האט ווילפאָר נאך א מאָל געזאָגט. און אַווריני איז צוגענאנגען איהם ארויסצופֿיהרען.

מאָרעל האט געקוקט מיט ווילדע אויגען אויפ'ן מת און אויף דיא צוויי מענער; ער האט געוואלט אויפמאכען דעם מויל, דאָן, ניט געפינענדיג וואָס צו זאָגען, האט ער זיך אומגעקעהרט צוריק און האט אריינגעשטעקט דיא הענד אין דיא האָר.
— ער איז משוגע, האט ווילפאָר געזאָגט.

אַבער איידער פינף מינוט זיינען פּערגאנגען, האט מען געהערט קנאַקענדיג דיא טרעפּ, און מאָרעל איז ערשינען מיט דעם אַלטען נואַרטיע אויף דיא ארעם, וועלכען ער האט געטראָגען מיט איין איבערמענשליכער קראַפט מיט'ן טשער צוזאמען. ווען ער האט איהם אריינגעבראכט אין צימער האט ער איהם צוגעפיהרט ביז וואַלענטינען. וויא שרעקליך איבערהויפט דער אַלטער האָט אויסגעזעהען איז שווער צו בעטראכטען.
— זעהט איהר וואָס מען האט פון איהר געמאכט! האט מאָרעל געשריען צייגענ'דיג אויף וואַלענטינען, זעהט, מיין פאָטער, זעהט!

— ווילפאָר האט צוריקגעטראָטען און האט בעטראכט דעם יונגען מאַן, וועלכער איז איהם געווען כמעט אונבעקאַנט, און האט גערופען נואַרטיע פאָטער.
אין דיזען מאָמענט איז דער גאנצער לעבען פון דעם אַלטען אריין אין זיינע אויגען וועלכע האבען זיך אָנגעפילט מיט בלוט און זיין האלז איז געוואָרן בלוי.

אַוורני איז צו איהם צוגעלאָפּען און האט איהם פריי געמאכט דעם אָטהעם.
— מיין הערר, האט דאן מאָרעל אויסגערופען אָנכאַפּענדיג דעם אַלטען'ס האנד, מען פרעגט מיך ווער איך בין און וועלכען רעכט איך האב דאָ צו זיין. אָ, איהר ווייסט עס, זאגט זיי! זאגט זיי! און דיא שטימע פון דעם יונגען מאַן איז פּערשטיקט געוואָרן אין אַ יאָמער. דער אַלטער האט קוים געקענט ציהען דעם אָטהעם פאר אויפּרעגונג. ענדליך האבען זיך ביי איהם אָנגעפאנגען צו ניסען טרערן.

— זאגט, האט מאָרעל ווייטער געזאגט מיט א פּערשטיקטע שטימע, זאָגט, אז איך בין געווען איהר חתן! זאָגט, אז זיא איז געווען מיין טיערער פריינד, מיין איינציגע ליבע אויף דער וועלט! זאָגט, זאָגט, זאָגט, אז דיזע ליבע געהערט מיר!

און דער יונגער מאַן איז געפאלען אויף דיא קניע פאר'ן בעט א צובראָכענער. דיזער שמערץ איז געווען אזוי גרויס און שטארק, דאס אַוורני איז געווען שרעק

ליך געריהרט און ווילפאָר האט דעם יונגען מאַן גערייכט דיא האַנד.
אַבער מאָרעל האט גארניט געזעהען; ער האט געהאלטען דיא קאַלטע האַנד וואַלענטינען, און ניט קענענדיג וויינען, האט ער געביסען דיא דעקע מיט דיא ציין און האט געברומט.

ענדליך איז ווילפאָר געקומען צו זיך און ער האט געזאגט צו מאַקסימיליאַן:
— איהר ליבעט וואַלענטינען, זאגט איהר: איהר זייט געווען איהר חתן; איך האב עס ניט געוואוסט, און פון דעסטוועגען איך, איהר פאָטער, פּערצייה עס אייך, דען איך זעה, אז אייער שמערץ איז גרויס און אמת. דערצו איז מיין שמערץ אויך גרויס, איך זאל נאך האבען פלאַץ פאר'ן צאָרן. אָבער איהר זעהט דאָך, אז זיא איז טויט, נעמט אָפּשיעד פון איהר אויף אלע מאָל און לאָזט דעם גייסטליכען טאָן זיינע פליכט.
— איהר האט א טעות מיין הערר! האט מאָרעל אויסגערופען, זיא האט נאך גייטיג אַ נקמה געמער אויך.

— וואָס ווילט איהר דערמיט זאָגען? האט ווילפאָר געפרעגט מיט שוידערן.
— איך וויל זאָגען, מיין הערר, אז אין אייך איז דאָ צוויי מענשען, דער פאָטער
האט אין אייך גענוג געוויינט, יעצט זאל אין אייך דער קעניגליכער פראָקוראָר טאָן זיין
פליכט.

דיא אויגען פון נואַרטיע האבען געבליצט און אַווריני האט זיך גענעהענט.
— מיין הערר, האט מאָרעל פאַרטגעזעצט, איך ווייס וואָס איך רייך און איהר
ווייסט עס אויך. וואַלענטינע איז ערמאָרדעט געוואָרן!

ווילפאָר האט אראָפגעלאָזען דעם קאָפּ; אַווריני איז צוגעגאנגען נאך געהענטער
און דער אַלטער האט געזאָגט, יא.

— וועל! האט מאָרעל געזאָגט מיט א שאַרפערע שטימע, וועל, קעניגליכער
פראָקוראָר, קיין רחמנות, איך צייג אייך אַן דעם פערברעכען, זוכט דעם מערדער!
ווילפאָר האט געקוקט אויף אַווריני און זיין פאָטער, אזוי וויא ער וואלט געזוכט
א שטיצונג, אָבער אנשטאָט שטיצונג האט ער געפונען אין זייערע אויגען רעכט פאר
מאָרעל'ן.

— מיין הערר, האט ווילפאָר געפרופט זאָגען, איהר האט א טעות, ביי מיר אין
הויז גיבט ניט קיין פערברעכען....

דיא אויגען פון נואַרטיע האבען געשפריצט פייער און דער דאָקטאָר אַווריני האט
אויפגעמאכט דעם מונד צו ריידען.

מאָרעל האט אויסגעשטרעקט דיא האַנד הייסענדיג שווייגען.

— און איך זאָג אייך, אז מען טויטעט דאָ! האט ער אויסגעשריען מיט א שרעקד
ליכע שטימע. איך זאג אייך, אז אָט איז דער פערטער קרבן געפאלען אין פייער מאָנאָט.
איך זאג אייך, אז מען האט מיט פייער טעג צוריק געפרופט פערניפטען וואַלענטינע און
עס איז ניט געלונגען צו לייעב דיא פאַרויכט פון העררן נואַרטיע! איך זאג אייך, אז מען
האט דעם מאָל פערדאָפּעלט דיא פאַרציע גיפט און עס איז דעם מערדער געלונגען זיין
ווערק אויסצופיהרען! איך זאג אייך, אז איהר ווייסט עס אלעס אזוי גוט וויא איך, און
איך דערצייל עס אייך אלס צו א פריינד און אלס צו א דאָקטאָר.

— איהר זייט אין היין פיבער, האט ווילפאָר געטרייט ווייטער צו זאָגען.

— איך בין אין היין פיבער! האט מאָרעל אויסגעשריען; וועל! איך ווענד מיך צו
העררן אַווריני אליין.

איך מוז אייך זאָגען, אז איך האב געהערט אין יענער נאכט אין גאָרטען וויא
איהר האט גערעט איבער דעם טויט פון מאַדאָם סענט מעראַן, געוויס ווען איך האב
געזעהען דיא שוואַכקייט פון העררן ווילפאָר, האב איך געדארפט אליין אָנצייגען דיא
געשיכטע דעם געריכט; איך האב עס ניט געמאָן; וועל! דעם מאָל וויל איך ניט זיין
דער מיטשולדיגער אין דעם טויט פון וואַלענטינע! מיין פיעל געליעבטע וואַלענטינע!
דאָס איז דער פערטער מאָרד אין אלעמעס אויגען, און ווען דיין פאָטער זאל יעצט ניט
נעמען נקמה פאר דיר, וואַלענטינע, וועל איך עס זיין, איך שווער עס דיר, וועלכער
וועט פערפאָלגען דעם מערדער.

און דעם מאָל האָבען איהם געשיינט דיא קרעפטען צו פערלאָזען. דיא ווערטער

זיינען איהם אָפגעשטאַרבן אין האַלז. פון זיין ברוסט האט ארויסגעקוואַלען א יאָמער
און טרערן האבען זיך א גאָס געטאָן פון זי נע אויגען. ער איז געפאלען אויף דיא קניע
און האט ביטער געוויינט לעבען וואַלענטינעס בעט.
יעצט האט זיך אויפגעהויבען אַווריני אויך.

— און איך אויך, האט ער געזאגט מיט א שרעקליכער שטימע, איך טהייל זיך
אויך צו צו הערן מאָרעל, און איך פאָרדער גערעכטיגקייט פאר'ן פערברעכען; דען מיין
הארץ ברענט מיר וואָס איך האב מיט מיין שוויגען געגעבען מוטה דעם מערדער!
וויילפאָר איז געווען איינגעבויען אין דרייען און האט געברומט.

— זעהט, זעהט, דער הערר נואַרטיע וויל ריידען! האט מאָרעל אויסגערופען.
יא, האט דער אַלטער געמאכט מיט אזא שרעקליכען אויסדרוק דאס אלע האבען
זיך גלייך געווענט צו איהם.

— איהר קענט דעם מערדער? האט מאָרעל געפרעגט.

— יא, האט דער אַלטער געענטפערט.

— ווילט איהר אונז זאָגען? האט דער יונגער מאַן אויסגערופען. לאַמיר הערן,
הערר אַווריני, לאַמיר הערן!

נואַרטיע האט אָנגעקוקט מאָרעל'ן מיט א טרויעריגען שמייכל און האט געוויזען
מיט דיא אויגען אויף דער טהיר.

— איהר ווילט, אז איך זאל ארויסגיין, מיין הערר? האט מאָרעל שמערצליך
אויסגערופען. — יא. — מעג איך ווייניגסטענס צוריקקומען? האט מאָרעל געפרעגט. — יא.
— זאָל איך ארויסגיין אליין? — ניין. — זאל איך מיטנעמען דעם פראָקוראָר? — ניין. — מיט
דעם דאָקטאָר? — יא. — איהר ווילט בלייבען אליין מיט הערר ווילפאָר? — יא. — אָבער וועט
ער אייך פערשטיין? — יא.

— אָה, האט ווילפאָר געזאגט, איך פערשטיי גאנץ גוט מיין פאָטער.

דער פראָקוראָר האט עס געזאגט מיט אזא מין פרייד, דאס דיא ציין האבען ביי
איהם געקלאַפט צו הערן פאר א מייל.

אַווריני האט גענומען מאָרעל'ס אָרעם און האט איהם אריינגעפיהרט אין אנאנץ
דער צימער. אין א פערטעל שעה ארום האבען זיך דערהערט שווערע טריט און ווילפאָר
איז אריינגעקומען צו אַווריני און מאָרעל'ן.

— קומט, האט ער צו זיי געזאגט. און ער האט זיי אריינגעפיהרט צום אַלטען.
מאָרעל האט דאָן אויפמערקזאם בעטראַכט ווילפאָר'ן.

דאָס געזיכט פון דעם קעניגליכען פראָקוראָר איז געווען געל וויא וואַקס; שווערע
טראַפּען שווייס האבען גערונען פון זיין שטערן און אין האַנד האט ער געהאלטען א
פּעדער צורדייט אויף טויזענד שטיקער.

— מיינע העררען, האט ער געזאגט מיט א פערשטיקטער שטימע צו אַווריני און
מאָרעל'ן, מיינע העררען, גיט מיר אייער עהרען וואָרט, אז דיא שרעקליכע געהיימניס
וועט זיין בעגראַבען צווישען אונז! ביידע מענער האבען איהר איבערראַשט אָנגעקוקט.

— אָבער דער מערדער! ... האט מאָרעל אויסגערופען, דער מערדער! ...

— זיט רהיג, מיין הערר, האט ווילפאָר געזאגט, ער וועט זיין בעשטראַפּט.

מיין פאָטער האט מיר אויסגעזאגט זיין נאָמען. מיין פאטער ברענט אויך נאָך ראַכע, פון דעסטוועגען בעשווערט ער אייך אזוי וויא איך, אז איהר זאלט האלטען דיא גע היימיס פון דעם פערברעכען. ... ניט אמת, ליעבער פאָטער?

— יא, האט דער אַלטער מיט פעסטקייט געענטפערט.
מאָרעל האט געמאכט אין אונזיליגע בעוועגונג.

— א, גלויבט מיר! האט ווילפאָר אויסגערופען אַנכאפענדיג מאָרעל'ס אָרעם. מיין פאָטער קען מיר גאנץ גוט, און איהם האב איך געגעבען מיין וואָרט. זייט אַלזאָ געדולדיג, מיינע העררען; דריי טעג, איך בעט ביי אייך דריי טעג, און אין דיוע דריי טעג וועל איך נעמען שרעקליכע ראכע פאר דיא ערמאָרדונג פון מיין קינד! ... ניט אמת, מיין פאָטער?

זאָגענדיג דאס, האט ער געקריצט מיט דיא ציין און האט געטרייסעלט דיא אָפגעשטאָרבענע האַנד פון זיין פאָטער.

— וועט עס געטאָן ווערן, וואס הערר ווילפאָר פערשפרעכט, הערר נוארטיע? האט מאָרעל געפרעגט.

— יא, האט דער אַלטער געמאכט מיט א בליק פון פינסטערער פרייד.

— אַלזאָ, שווערט מיר, מיינע העררען, האט ווילפאָר געזאָגט צוזאמענלייגענדיג אורזיניס און מאָרעל'ס הענד, שווערט מיר, אז איהר וועט האבען מיטלייד מיט דער עהרע פון מיין הויז, און אז איהר וועט מיר איבערלאָזען צו נעמען ראכע.

אורזיני האט זיך אָפגעקעהרט און האט געמוזמעלט א שוואכען יא, אבער מאָרעל האט אויסגעריסען זיין האַנד פון ווילפאָר'ס און איז צוגעלאָפּען צום בעט; ער האט ארויפגעדריקט זיינע ליפען אויף וואַלענטינעס בלייכע ליפען אין איז ארויסגעלאָפּען ביר מענדיג וויא ווילדער.

מיט א שטונדע שפעטער איז דער גייסטליכער בוזאָני גערופען געוואָרן צו דער טייטער און דער גייסטליכער האט זיך אונטערהאלטען מיט נוארטיע.

22טער קאפיטעל

דאָנגלאַר'ס מיליאָנען.

אויף איבערמאָרנען האט מען געמאכט פאָרברייטונגען צו וואַלענטינעס בעערדי גונג. אזוי וויא דיא דיענער זיינען זיך אלע צולאָפען האט ווילפאָר מיט דאָקטאָר אורזיני געמוזט אלעס אליין בעזאָרגען. צום גרויסען וואונדער איז דער אַלטער נוארטיע יעצט געווען גאנץ רוהיג און האט זאָגאר געשלאָפען מיט א גליקליכען שמייכעל אויף דיא ליפען. ווילפאָר און אורזיני האבען זיך גארניט געקענט אָפּוואונדערן.

ווען אלע בעקאנטע זיינען געווען פערזאמעלט אין ווילפאָר'ס הויז, האבען אייניגע געפרעגט, פאר וואָס מאָנטע קריסטאָ איז נאך ניטאָ. שאַטאָ רענאָ האט געענטפערט, אז ער האט איהם ניט לאנג געזעהען גייענדיג צום באַראָן דאָנגלאַר.

און אין אמת איז טאָקע מאָנטע קריסטאָ געווען אין דיוער צייט ביי דאָנגלאַר ער האט דאָנגלאַר'ן געטרייסט אין זיין אונגליק און האט איהם געזאגט, אז אזא

גרויסער מיליאָנער וויא ער קען זיך זעהר שנעל טרייסטען, דען מיט געלד איז מען קיין מאל ניט אונגליקליך.

— אייער רייכטום, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט איז געגליכען צו דיא פיראָר מידען; ווען מען זאל זיי וועלען צושטערן, וואלט מען זיך ניט אינטערשטיין, און אז מען זאל זיך אינטערשטיין, וואלט מען ניט קענען.

דאנגלאָר איז געווען צופריעדען מיט דיזער שמייכלונג פון גראָף.

— דאָס דערמאָנט מיך, האט ער געזאָגט, אז ווען איהר זייט אריינגעקומען, האב איך געשרייעבן פינף טשעקס; צוויי האב איך שוין געמאכט, ערלויבט מיר צו מאכען דיא איבריגע דריי.

— מאַכט, מיין ליעבער באַראָן, מאַכט.

דאנגלאָר האט באלד אויפגעשרייעבן דיא דריי טשעקס וועהרענד מאָנטע קריסטאָ האט געקוקט אויף דער וואַנד.

— זעהט איהר, האט דאנגלאָר געזאָגט, איהר זייט דער קייזער פון פינאנסען און איך בין דער קעניג. האט איהר שוין געזעהען פיעל אזעלכע פאָפיערלעך, וועלכע זאָלען ווערט זיין יעדערער א מיליאָן?

מאָנטע קריסטאָ האט גענומען איינעם פון דיזע טשעקס און האט איהם געלעזען: „איך בעט דיא באַנק צו צאָהלען דעם אייגענטימער פון דיזען טשעק אויף מיין נגעלייגטען קאָפיטאל דיא סומע פון איין מיליאָן.— באַראָן דאנגלאָר.“

— און דאָס געלד ווערט אויסגעצאָהלט? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.

— איהר קענט זיך איבערצייגען, האט דאנגלאָר געענטפערט; איך וועל שיקען מיין קאָסירער אין דיא בענק און איהר קענט איהם אליין נאָכגיין, וועט איהר זעהען דיא פינף מיליאָן אין באַר געלד.

— ניין, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט צונויפלייגענדיג דיא פינף בילעטען, ניין, ביי מיין לעבען, דיא זאך איז צו אינטערעסאַנט; וואס דארף איך ניין, איך קען אליין מאַכען דיא פראָבע. מיין קרעדיט איז ביי אייך געווען אויף זעקס מיליאָן, איך האב דערויף גענומען נייען הונדערט, אַלזאָ זייט איהר מיר נאך שולדיג פינף מיליאָן און איין הונדערט טויזענד פראַנק. איך נעם דיא פינף שטיקלעך פאָפיער, וועלכע זיינען פאַר מיר נענוג גוט מיט אייער אונטערשריפט, און אָט איז א רעסיט אויף דיא גאנצע זעקס מיליאָן, און מיר זיינען קוויט. איך האב שוין געהאט פארטיג דעם רעסיט, דען איך מוז אייך זאָגען, אז איך דארף היינט געלד. און זאָגענדיג דאס האט מאָנטע קריסטאָ אריינגעלייגט מיט איין האַנד דיא טשעקס אין פאַקעט און מיט דער אַנדערער האט ער איהם דערלאנגט דעם רעסיט.

ווען א בלייז וואלט געפאלען צו דאנגלאָר'ס פיס, וואלט אויף איהם ניט געמאכט א שרעקליכערע ווירקונג וויא מאָנטע קריסטאָ מיט דיא טשעקס.

— וויא! האט ער געשטאַמעלט, וויא! הער גראָף, איהר נעמט צו דאָס געלד? אָבער ערלויבט, דאס געלד געהערט ניט מיר, דאָס געלד איז פאַר דיא שפיטאָלען, וועלכע איך דארף מאַרנען צאָהלען.

— אזוי! האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט, דאן איז עס אַנאַדער זאך. איך דארף

ניט דוקה דיא פינף טשעקס, צאָהלט מיר מיט אנדערע ווערטער זאכען; איך האב דיא בילעטען גענומען נאָר דורך נייגעריגקייט, אום צו ווייזען, אז דיא הויז דאָנגלאָר קען צאָהלען פינף מיליאָן קוראנט אין פינף מינוט צייט! נאָט אייך זיי צוריק און ניט מיר אנדערע זאכען אויף זייער פלאץ.

און ער האט דערלאנגט דיא פינף בילעטען דאָנגלאָר'ן, וועלכער האט זיך געוואָלט א ווארף טאן אויף זיי וויא א ווילדע חיה, פון וועלכער מען נעמט צו א שטיק פלייש און מען דערלאנגט איהר נאכהער צוריק, ער האט זיך אָבער באלד צוריקגעהאלטען, און א שמייכל האט בעדעקט זיין פערצעהרטע געזיכט.

— און טאקע, האט ער געזאָגט, אייער רעסיט איז דאך געלד.

— אלאז קען איך בעהאלטען דיא טשעקס?

— יא, האט דאָנגלאָר געזאָגט אַפּווישענדיג דעם שווייס, וועלכער האט גערונען פון זיין שטערן, בעהאלט זיי, איהר קענט זיי נעמען.

מאָנטע קריסטאָ האט אריינגעלייגט דיא פינף מיליאָן אין זיין טייסטער מיט דער קאלטבלוינסטער מינע אין דער וועלט.

— יעצט בלייב איך אייך נאך שולדיג הונדערט טויזענד פראַנק, האט דאָנגלאָר געזאָגט.

— ווייס איך, וועגען דיזער קלייניגקייט! איך בין אייך שולדיג עפעס צינען, זאל זיין קוויט דערמיט.

— גראַף, מיינט איהר עס ערנסט?

— איך שפאם קיין מאל ניט מיט באַנקירען, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט מיט איין ערנסטען טאָן. און ער האט זיך געלאזען גיין צו דער טהיר, גראַדע אין דער צייט ווען א לאַקיי האט אָנגעמעלדעט דעם הערן באַוויל.

מאָנטע קריסטאָ האט געגריסט דאָנגלאָר'ן און איז ארויסגעגאנגען. אויף דער טהיר האט ער בעגעגענט דעם הערן באַוויל, זיי האבען זיך געגריסט און מאָנטע קריסטאָ איז ארונטערגעגאנגען.

באַוויל איז טאקע געקומען נאך דיא פינף מיליאָן, וועלכע זיינען געלעגען ביי דאָנגלאָרן פאר דיא שפיטאָלען און אנדערע וואָהלטהעטיגע אַנשטאַלען.

— מיין ליעבער הערר באַוויל, האט צו איהם דאָנגלאָר געזאָגט, אייערע שפיטאָלען, אלמנות און יתומים וועלען מוזען וואַרטען נאך פיער און צוואַנציג שטונדען, ווייל דער גראַף מאָנטע קריסטאָ האט ביי מיר יעצט צוגענומען דיא פינף מיליאָן.

— וואס רעט איהר! אָט דיזער מאַן, וועלכער איז יעצט ארויסגעגאנגען פון איך, האט פינף מיליאָן אין פאַקעט?

— אָט האט איהר זיין רעסיט אויף דיא הויז טהאַמסאָן און פּרענש.

— באַוויל האט גענומען דעם רעסיט און האט איהם דורכגעלעזען.

„ערהאלטען פון העררן באַראָן דאָנגלאָר דיא סומע פון פינף מיליאָן פראַנק, וועלכע ערקען קריגען אויסגעצאָהלט צו יעדער צייט אין דער הויז טהאַמסאָן און פּרענש, אין רוים.“

— קענט איהר דיא הויז טהאַמסאָן אין פּרענש? דאט איהם דאָנגלאָר געפּרענעט.

— יא, איך האב מיט איהר א מאל געהאט א געשעפט אויף צוויי הונדערט טויזענד פראַנק און פון יענער צייט אָן האב איך פון איהר ניט געהערט.
— דאס איז איינע פון דיא גרעסכע הייזער אין עראָפּא, האט דאָנלאָר געזאגט.
— אַלואָ מאַרגען זאגט איהר, וועל איך קריגען דיא פינף מיליאָן?
— מאַרגען צוויי א זיינער נאך דינער קענט איהר שיקען נאכ'ן געלד. אדער ווען איהר ווילט גלייך האבען דאס געלד, נעמט דעם גראַפ'ס רעסיט, קריגט איהר אין יעדער באַנק גלייך אויסגעצאהלט. איהר דארפט אבער אָנוועהרען א פינף, זעקס טויזענד פראַנק צינוען.

— צו וואס דארף איך עס? איך וועל בעסער וואַרטען ביז מאַרגען.
און פאַויל איז באלד אוועקגעגאנגען, וויא באלד דיא טהיר האט זיך הינטער איהם צוגעמאכט, האט דאָנלאָר געזאגט:

— אייזעל! ווען דו וועסט מאַרגען קומען, וועל איך שוין זיין ווייט פון דאנען.
דאָן האט ער פערשלאָסען דיא טהיר און האט אויפגעמאכט דיא קאַסע; ער האט פון דאָרבען צוזאמענגעקליבען א פופציג טויזענד פראַנק אין פאַפיר געלד, דיא איבריגע פאַפירען האט ער פערברענט, און ער האט זיך גענומען שרייבען א בריף. דאָן האט ער אויפגעשריבען דיא אדרעסע: „אן דיא באַראָנעסע דאָנלאָר.“
— דיזען אבענד, האט ער געמורמעלט וועל איך עס איהר אליין ארויפלייגען אויפ'ן טיש. דערויף האט ער ארויסגעצויגען א פאַס פון טיש קעסטעל.
— גוט, האט ער געזאגט, ער האט נאך צו דיענען צוויי מאָנאַט.

21 מער קאַפיטעל.

מאָנטע קריסטאָ און מאַרעל.

דער טאג פון בעערדיגונג איז געקומען. דיא בעערדיגונג איז געווען א גרויסארטיגע. ביז הונדערט וועגען און פינף הונדערט מענשען זיינען נאכגעגאנגען דיא לוייה. ווילפאָר האט געהאט זיין פאַמיליען קבר אויך דעם בית עולם פער לאַשעז, וואו דיא גרעסטע לייט פון פאַריז ווערן בעערדיגט. ווען אלע זיינען געווען אויפ'ן בית עולם איז מאָנטע קריסטאָ אויך אנגעקומען. דעם גראַפ'ס קוקען איז געווען נאר אויף מאַרעל'ן, וועלכער האט זיך געהאלטען פון דער ווייטענס און האט אויסגעזעהען שרעקליך. דער גראַף האט פון איהם ניט אראפגעלאזען דיא אויגען.

נאך דער בעערדיגונג זיינען זיך אלע צופאהרען אהיים און מאַרעל איז אויך פער-שוואונדען. דער גראַף, וועלכער האט איהם געהאט אין אויג איז איהם באלד נאכגעפאלגט. ער איז אנגעקומען כמעט צוגלייך מיט איהם צו מאַרעל'ס שוועסטער אין מעליי גאַס. ווען דער גראַף האט זיך דערוואוסט פון מאַרעל'ס שוואגער און שוועסטער, אז מאַקסימיליאָן האט זיך איינגעשפאַרט ביי זיך אין צימער, איז ער גלייך ארויפגעשפרונג גען אויבען. ער האט געטראפען דיא טהיר פערשלאסען פון אינעוועניג און ער האט ניט לאָנג געקלערט און האט מיט'ן עלענבויען אויסגעשטויסען דיא שויב פון טהיר.
— עס איז נאָרניט, מיין פריינד, האט דער גראַף געזאגט, איך האב זיך אויפ-

גענליטשט און האב אונגערן צובראכען דיא שויב, און ווייל דיא שויב איז צובראכען, וועל איך שוין אריינגיין אין צימער; שטערט זיך ניט, שטערט זיך ניט. און דער גראף האט אריינגעשטעקט דיא האנד דורך דיא צובראכענע שויב און האט אויפגעמאכט דיא טהיר.

מאָרעל האט זיך אויפגעהויבען ניט א צופריעדענער און איז גענאנגען ענטקעגען מאָנטע קריסטאָ, ניט אזוי איהם צו עמפפאנגען וויא איהם צו שפארען דעם וועג.

— וואס טוט איהר דאָ, איהר שרייבט? האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט.

— יא, איך האב יעצט געשריעבען, האט מאַקסימיליאַן קאַלט געענטפערט. דער גראף האט געקוקט ארום זיך.

— אייערע פּיסטאָלעמען ליעגען לעבען אייערע שרייב זאכען! האט ער געזאגט צייגענדיג מיט דער האַנד אויף דיא פּיסטאָלעמען אויפ'ן טיש.

— איך מאַך א ריזיע, האט מאָרעל געענטפערט.

— מיין פריינד, מיין טייערער מאַקסימיליאַן, מאכט ניט קיין ווילדע זאכען, איך בעט אייך!

— איך מאַך ווילדע זאכען, האט מאָרעל געזאגט ציהענדיג דיא אַקסלען, וואס רעט איהר!

— מאָרעל, איהר ווילט זיך טויטען!

— טויטען! האט מאָרעל געענטפערט ציטערנדיג, וואו האט איהר גענומען דיזען געדאנקען, גראף?

— איך זאג אייך, אז איהר ווילט זיך טויטען! האט דער גראף פאַרטגעזעצט מיט דענזעלבען טאָן, און אָט איז דער בעווייז.

און צוגייענדיג צום טיש, האט ער אויפגעהויבען דעם ווייסען בויגען פאַפּיער, מיט וועלכען דער געשריעבענער בויגען פאַפּיער איז געווען פערדעקט, און ער האט צוגענומען דעם ברייף.

מאָרעל האט זיך א ווארף געטאן ביי איהם אויסצורייסען דעם ברייף. אָבער מאָנטע קריסטאָ האט עס פאַראויסגעזעהען און האט איהם אָנגעכאַפט פאר'ן אָרעם און האט איהם אָפּגעהאלטען וויא מיט איין אייזערנער צוואַנג.

— זעהט איהר שוין, אז איהר ווילט זיך טויטען, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט: אָט איז געשריעבען.

— וועל! האט מאָרעל אויסגערופען אריינקומענדיג אין צאָרן, און ווען עס זאל זיין אזוי, ווער וועט מיך אין דעם פּערהינדערן? ווער וועט האבען דעם מוטא מיך צו פּערהינדערן, ווען איך וועל זאגען: אלע מיינע האַפּנוגען זיינען פּערלאָרען, מיין האַרץ איז צובראכען, מיין לעבען איז פּערלאָשען, אין ארום מיר איז נאר יאָמער און עקעל! ווען איך וועל זאגען, אז פאר מיר איז דיא גרעסטע טובה ווען מען וועט מיך לאָזען שטאַרבען. און ווען ניט, וועל איך פּערלירען דעם פּערשטאַנד, איך וועל ווערן משוגע. וויל מען מיך פּערהינדערן צו לאָזען מיין האַרץ בלוטען און ליידען העלען קוואַלען? זאגט, וועט איהר האבען דעם מוטא דערצו?

— יא, מאַרעל, האט דער גראַף מיט אַ טיעפער און רוהיגער שטימע געענטפערט.
איך וועל אייך פּערהינדערן.

— איהר! האט מאַרעל אויסגערופען מיט וואַקסענדען צאָרן, איהר, וועלכער האט מיך געוויגט מיט אַ משוגענער האַפּנונג, איהר, וועלכער האט מיך געטרייסט מיט פאַלשע פּערשפּרעכונגען, ווען איך וואלט זיא אפּשר אליין געקענט רעטען אדער זיא געד זעהען שטארבען ווייניגסטענס אין מיינע הענד; איהר וועלכער מיינט, אז איהר האט אלע קוועלען פון פּערשטאַנד, אלע קרעפטע פון דער נאַטור; איהר, וועלכער מאכט גלויבען, אז איהר האט איין איבערנאַטירליכע מאכט, און וועלכער האט אפילו ניט געהאט דיא קראַפט צו געבען גענען פּולווער פאר א פּערגיפּטע יונגע מיידעל! אַה, מיין הערר, איך וואַלט געהאט מיטלייד מיט אייך, ווען איהר וואלט מיך ניט אָפּגעשטויסען!

איך האב אייך געלאָזען קומען ביז אהער, ווייל מיין הארץ איז גוט. אָבער ווייל איהר ערלויבט זיך צו פּיעל, ווייל איהר בריינגט מיר נייע קוואַלען, מיר, וועלכער האט געגלויבט, אז ער האט זיי שוין אלע אויסגעליטען, גראַף פון מאַנטע קריסטאָ, מיין כלומערשטער וואַהלטהעטער; גראַף מאַנטע קריסטאָ, דער וועלט רעטער, זייט צופריעד דען, איהר וועט זעהען שטארבען אייער פריינד...

און מאַרעל האט מיט אַ שמייכעל פון משוגעת זיך אַ וואַרף געטאן אויף דיא פּיסטאָלעטען. אָבער מאַנטע קריסטאָ, וועלכער איז געווען בלייך וויא אַ מת און ביי וועמען דיא אויגען האבען געבליצט האט אויסגעשטרעקט דיא האַנד אויף דיא געוועהר און האט געזאָגט:

— און איך זאג אייך, אז איהר וועט זיך ניט טויטען!

— נו, פּערהינדערט מיך! האט מאַרעל אויסגערופען זיך וואַרפענדיג מיט דער נאנצער קראַפט אויף דיא פּיסטאָלעטען. אָבער ער האט זיך וויעדער אָפּגעשלאָגען אָן דעם גראַף'ס שטאָהלענעם אָרעם.

— איך וועל אייך פּערהינדערן!

— אָבער ווער זייט איהר ענדליך! וואָס איהר נעמט זיך דיא טיראנישע רעכט איבער אנדערע מענשען? האט מאַקסימיליאַן אויסגערופען.

— ווער איך בין? האט מאַנטע קריסטאָ ערווידערט. הערט: איך בין דער אייני ציגער מענש אויף דער וועלט, וועלכער האט דאָס רעכט אייך צו זאָגען: מאַרעל, איך וויל ניט, אז דער זון פון דיין פאָטער זאל היינט שטארבען!

און מאַנטע קריסטאָ האט מיט פּערלייגטע הענד זיך גענעהענט צו מאַרעל, וועלכער האט זיך געבויגען אונטער דער געוואַלטיגער מאכט פון דיזען מאַן, און האט געד מאכט אַ טריט צוריק.

— פאר וואס רעט איהר פון מיין פאָטער? האט ער געשטאַמעלט, צו וואָס דארפט איהר מישען דעם אנדענקען פון מיין פאָטער צו דעם, וואס מיר פאָסירט היינט?
— ווייל איך בין דער, וואס האט גערעטעט דיין פאָטער דעם לעבען אין דעם טאָג ווען ער האט זיך געוואַלט שיסען, אזוי וויא דו היינט. ווייל איך בין דער מאַן, וואס האט געשיקט פאר דיין יונגע שוועסטער דעם בייטעל און פאר דעם אַלטען מאַרעל

דעם „פאראאן“, ווייל איך בין ערמאן דאנמעס, וועלכער האט דיך געווינט אויף זיינע קניע אלס קינד.

מאָרעל האט געמאכט נאך א טריט צוריק, זיינע קרעפטען האבען איהם פער-לאָזען, ער האט זיך אָנגעפאנגען צו שאַקלען און מיט א גרויסען געשריי איז ער געפאלען צו דיא פיס פון מאָנטע קריסטאָ.

פלוצלינג האט זיך אין דיווע ערעלע נאָטור געמאכט א נייער לעבען: ער איז אויפגעשטאנען, ער האט געגעבען א שפרונג פון צימער און איז אראָפּ דיא טרעפ מיט א געוואלטיגען געשריי:

— יוליע! יוליע! עמאָנעל! עמאָנעל!

מאָנטע קריסטאָ האט איהם געוואלט נאכליפּען, אָבער מאַקסימיליאַן האט שנעל פּערקלאַפט הינטער זיך דיא טהיר, אויף דעם געשריי פון מאַקסימיליאַנען זיינען אָנגעד-לאָפּען יוליע, עמאָנעל, דער אַלטער פּענעלען און עטליעכע דיענער, אלע דערשראָקענע. מאָרעל האט זיי אָנגענומען פאר דיא הענד, און עפענענדיג דיא טהיר האט ער געשריען מיט א פּערשטיקטער שטימע פון וויינען:

— אויף דיא קניע! אויף דיא קניע! דאס איז דער וואָהלטהעטער, דאס איז דער רעטער פון אונזער פאָטער! דאס איז...

ער האט געוואָלט זאגען, דאס איז ערמאָן דאָנמעס! דער גראָף האט איהם אָנגעד-כאַפט פאר'ן האַנד.

יוליע האט געכאַפט דעם גראָף'ס האַנד, עמאָנעל האט איהם ארומגעכאַפט וויא דעם טייערסטען פאָטער. מאָרעל איז געפאלען צום צווייטען מאָל אויף דיא קניע און האט געקלאַפט דיא ערד מיט'ן שטערן.

דאן האט דער מאן פון בראָנז געפיהלט. וויא זיין הארץ צוגייט אין זיין ברוסט, א פלאַם פייער איז ארויס פון זיין האַלז אין דיא אויגען; ער האט איינגעפוינען דעם קאָפּ און האט געוויינט!

אין דעם צימער איז געווען א קורצע צייט א קאָנצערט פון וויינען און קרעכצען. קוים איז יוליע געקומען צו זיך פון אויפּרענונג, איז זיא ארויסגעלאָפּען בריינגען דיא זיידענע בייטעל, וועהרענד דיווער צייט האט עמאָנעל געזאגט מיט א בעוועגטער שטימע: — אָה! הערר גראָף, וויא האט איהר געקענט, אונז הערענדיג אזוי אָפּט ריידען פון אונזער וואָהלטהעטער, זיך ניט געבען צו דערקענען? אָה! דאס איז אַ גרויזאמקייט געגען אונז, און איך וועל נאך זאגען, געגען אייך זעלבסט.

— הערט מיין פריינד, האט דער גראָף געזאגט, דיא אויפּדעקונג פון דער גע-היימנים איז געקומען פון א גרויסער עראייגנים, וועלכע איהר דארפט ניט וויסען. איך וואלט איהר בעגראַפּען טיעף אין מיין הארצען, ווען אייער ברודער וואלט זיא ביי מיר ניט ארויסגעריסען מיט געוואלד.

יוליע איז ארויפגעקומען מיט דער בייטעל. טרערן האבען זיך געקייקעלט פון איהרע אויגען וויא טראָפּען טוי אויף א ראָזע.

— אָט איז אונזער הייליגקייט, האט זיא געזאָגט; גלויבט ניט, אז זיא וועט מיר זיין ווייניגער טייער, ווען איך קען אויך יעצט אונזער רעטער.

— מיין קינד, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, ערלויבט מיר צוריקצוגעמען מיין בייטעל, דען יעצט קענט איהר מיין געזיכט און איהר דארפט ניט האבען דיא בייטעל, אום וועגען מיר צו דענקען.

— אָה! האט יוליע אויסגערופען צודריקענדיג דיא בייטעל צו איהר ברוסט; ניין, ניין, נעמט ניט צו פון מיר דיזע הייליגקייט, דען איהר קענט אונז א מאָל פערלאָזען, ניט אמת?

— איהר האט ריכטיג געטראָפען, מאַדאָם, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט א שמיכעל; אין אַכט טאָג וועל איך שוין ניט זיין אין דיזען לאַנד, אין וועלכען מענשען וואס האבען געלעבט גליקליך, האבען פערדיענט נקמה, וועהרענד מיין פאָטער איז גע- שטאָרבען פון הונגער און שמערץ.

דאן האט מאָנטע קריסטאָ גענומען דיא האנד פון יוליען און עמאָנועל'ן און האט זיי צוזאמענגעלייגט אין זיינע און ער האט זיי געזאגט מיט א ווייכע פאָטערליכע שטימע:

— מייע טייערע פריינד, לאָזט מיך אליין מיט מאַקסימיליאַנען, איך דארף מיט איהם ריידען.

פאר יוליען איז עס געווען זעהר א גוטע זאך; יעצט האט זיא געקענט ארויסטראָגען דיא בייטעל, זיא האט גענומען איהר מאן פאָר'ן האנד און האט איהם ארויסגעפיהרט.

ווען דער גראַף איז געבליבען אליין מיט מאָרעל'ן, וועלכער איז געוועסען רוהיג וויא א סטאַטוע, האט ער איהם ארויפגעלייגט דיא האַנד אויף דיא פלייצע.

— מאַקסימיליאַן, מאַקסימיליאַן! גענוג שוין דיר, זיי א מאן! האט ער צו איהם געזאגט.

— זייט רוהיג, גראַף, איך בין אַ מאן, און איך וועל ליידען וויא א מאן.

— פריינד, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט א טרויעריגע שטימע, איין מאָל בין איך אויך געווען אין דיין לאַגע און איך האב מיר געוואלט נעמען דעם לעבען; אַ מאָל האט אויך דיין פאָטער אין פערצווייפלונג זיך געוואלט נעמען דעם לעבען, ווען מען וואלט אין דעם מאָמענט ווען דיין פאָטער האט צוגעשטעלט דעם פיסטאָלעט צו זיין שטערן געזאגט; ווען מען וואלט מיר געזאגט אין דעם מאָמענט ווען איך האב מיך געוואָלנערט אויפ'ן שטרוי אין געפענגניס און איך האב מיר געוואלט נעמען דאס לעבען: לעבט! עס וועט קומען אַ טאָג ווען איהר וועט זיין גליקליך און איהר וועט בענשען דעם לעבען, וואלטען מיר פיעלייכט פון יענעם ביטער געלאכט, און פון דעסטוועגען האט דיין פאָטער וויפיעל מאָל געבענשט דעם לעבען; וויא פיעל מאָל האב איך אליין....

— אָה! האט מאָרעל אויסגערופען אונטערברעכענדיג דעם גראַף, איהר האט מעהר ניט פערלאָרען וויא אייער פרייהייט, מיין פאָטער האט מעהר ניט פערלאָרען וויא זיין פערמעגען, און איך האב פערלאָרען וואַלענטיגען.

— בעטראכט מיך, מאָרעל, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט מיט זיין העררליכער שטימע; בעטראכט מיך, איך האב ניט קיין טרערן אין דיא אויגען, און ניט קיין פיבער אין דיא אָרען, און ניט קיין טרויעריגען קלאַפען אין הארצען; פון דעסטוועגען זעה איך דיך ליידען, דיך מאַקסימיליאַן, וועלכען איך ליעב, אזוי וויא דו וואלטט געווען מיין

זון. וועל! מאָרעל, ווען איך זאג דיר, אז דו זאלסט לעבען, איז עס מיט דער איבער צייגונג, אז דו וועסט מיך איין טאָג בעדאנקען דערפאר.

— וואָס זאגט איהר מיר דאָ, גראַף? האט מאָרעל אויסגערופען. נעמט זיך אין אַכט! איהר האט מסתמא קיין מאָג ניט געליעבט.

— קינד! האט דער גראַף געענטפערט. איך האב אייך געזאגט, אז איהר זאלט האפען.

— נעמט זיך אין אַכט, האט מאָרעל וויעדערהאַלט, דען איהט וועט מיך מאכען גלויבען, אז איך וועל וויעדערוועהען וואלענטינע, אָדער איהר וועט מיך מאכען משוגע. דער גראַף האט געשמייכעלט.

— מיין פריינד, מיין פאָטער! האט מאַקסימיליאַן אויסגערופען אויסער זיך, נעמט זיך אין אַכט, זאג איך אייך צום דריטען מאָל, דען זעהט וויא מיינע אויגען ווערן לעד בעדיג, זעהט וויא מיין הארץ פאנגט אָן צו קלאַפען און איך וועל אָנפאנגען צו גלויבען אין איבערנאַטירליכע זאַכען.

— ווייסטו וואס גראַף מאַנטע קריסטאָ איז פעהיג צו טאָן? ווייסטו, אז ער בעד פעהלט איבער פיעלע מאכטען אויף דער ערד? ווייסטו, אז ער קען אויפהויבען בערג? ווייסטו, אז ער קען מאכען וואונדער? וועל! אָט דיזען וואונדער זאלסטו ערווארטען, מאָרעל. אָדער איך וועל דיך רופען אונדאנקבאַרער.

— האט מיטלייד, מיט מיר, גראַף.

— איך האב מיט דיר אזוי פיעל מיטלייד, מאַקסימיליאַן, דאס ווען איך וועל דיך ניט אויסהיילען אין א מאַנאַט, וועל איך דיר אליין געבען דעם זיכערסטען גיפט, אז דו זאלסט זיך טויטען.

— פערשפרעכט איהר מיר דאָס?

— יא, ווייל איך האב אליין געליטען און איך האב מיר אליין געוואונשען דעם טויט.

— אַלזאָ, ווען איך וועל ניט זיין געהיילט אין א מאַנאַט ארום וועט איהר מיך לאָזען שטאַרבען?

— אין א מאַנאַט, טאָג פאר טאָג, שעה פאר שעה, און דאס וועט זיין ריכטיג, מאַקסימיליאַן. מערק דיר דעם דאַטום, היינט איז דער פינפטער סעפטעמבער; עס איז היינט אכצעהן יאָהר וויא איך האב גערעטעט דיין פאָטער.

מאָרעל האט געכאַפט דעם גראַף'ס האנד און האט זיא געקוישט. מאַנטע קריסטאָ האט איהם צוגעצויגען צו זיין ברוסט און האט איהם א לאנגע צייט צוגעדריקט צו זיך.

— און יעצט, האט דער גראַף געזאגט, וועסטו פון היינט אָן גיין וואוינען צו מיר און דו וועסט פערנעמען האַידע'ס צימערן.

האַידע'ס! האט מאָרעל אויסגערופען, און וואָס איז מיט איהר?

— זיא איז היינטיגע נאכט אוועקגעפאָהרען און ערווארטעט מיך... יעצט מאַך זיך פארטיג און קום מיט מיר אין שאַדעליזע.

מאַקסימיליאַן האט איינגעבויגען דעם קאַפ און האט געפאָלגט וויא א קינד.

23 מער קאפיטעל.

מערסערעס און אלבערט.

אין דערזעלבער הויז, אין וועלכער אלבערט האט געוואוינט מיט זיין מוטער, האט אויך דעבריי, דעם מיניסטערס סעקרעטער געהאט א וואָהנונג, וואו ער פלעגט זיך צוזאמענקומען מיט מאדאם דאָנגלאָר.

נאך דעם קלאָפּ וואס דאָנגלאָר'ס הויז האט בעקומען, איז מאדאם דאָנגלאָר גע- קומען קלאָגען איהר לייד פאר דעבריי. זיא האט איהם געוויזען דעם בריעף פון דאָנגלאָר אין וועלכען ער זאגט איהר אדיע און ערלויבט איהר צו פיהרען איהר אָרענטליכען לעבען אָהן איהם.

דעבריי האט זיא קאלט אויסגעהערט. מאדאם דאָנגלאָר האט געמיינט, אז ער וועט זיא אויפנעמען מיט אָפענע אָרעם ווען זיא איז פטור געווארן פון איהר מאָן. אָבער עס איז געווען פונקט פערקעהרט, אזוי לאנג וויא זיא איז געווען דעם רייכען באַנקיר באַראָן דאָנגלאָר'ס פרוי, איז ער געווען א מחותן מיט איהר, אָבער אזוי באלד וויא איהר טאָכטער איז ענטלאָפּען און איהר מאָן אויך, איז ביי איהם דיא הייסע לייעבע צו איהר גלייך אָפּגעקיהלט געוואָרן.

דעבריי האט זיא געטרייסט דערמיט, וואָס צייט זיי האבען ביידע געשפיעלט אויף דער פערזע, איז פון זייערע צוויי הונדערט טויזענד פראַנק, וועלכע זיי האבען איינגעלייגט צוזאמען צו שפיעלען, יעצט אויפגעוואקסען א קאפיטאַל פון צוויי מיליאָן זעקס הונדערט טויזענד פראַנק, דאס הייסט, צו דרייצעהן הונדערט טויזענד פראַנק אויף א חלק.

דעבריי האט איהר טאָקע באלד אויסגעצאָהלט איהר חלק אין באַנק בילעטען און האט איהר געזאגט, אז יעצט קען זיא לעבען גליקליך—אָבער אָהן איהם.

מאדאם דאָנגלאָר האט נאָטירליך צוגענומען דאס געלד און איז אוועקגעגאנגען— קלערענדיג ארום א נייען געליעבטען.

אין דערזעלבער צייט ווען דיא פערלאָזענע פרוי איז אוועקגעגאנגען מיט איין אוצר גאָלד אין פאַקעט, האט אנאנדערע פערלאָזענע פרוי, אין דערזעלבער הויז, זיך אונטער- האלטען מיט איהר זון, דאס איז געווען מערסערעס מיט איהר זון.

דיזע עדעלע צוויי פערזאָנען האבען פערשטאַנען צו טראָגען זייערע ניט פערדיענטע צרות וויא דיא העלדען. דיא אָרימע פרוי איז מעהר ניט געווען צו דערקענען. דיא שטאַלצע און שיינע קעניגין איז געווען געפויגען און געעלטערט אין דרייען. איהר שיינעם געזיכט איז געוואָרן אויסגעדארט און איינגעצויגען און דיא אויגען זיינען געווען טרוקען פון וויינען. לעבען איהר איז געוועסען אלבערט, ניט דער זעלבער לוסטיגער און גליקלי- כער אלבערט, וועלכען מיר האבען אזוי גוט געקענט, און ער האט געטרייסט זיין געליעבטע מוטער.

אלבערט האט איהר דערציילט, אז זיי האבען שוין מעהר קיין געלד ניט, און ווען זיי וואָלטען נאָך לענגער אזוי געווארט, וואָלטען זיי געדארפט שטארבען פון הונגער.

ער האט שוין פערקויפט אלע זיינע זאכען, וועלכע זיינען ביי איהם געווען אזוי טייער און יעצט האט ער שוין מעהר ניט וואָס צו פערקויפֿען. ער האט קיין אנדער ברורה ניט געהאט וויא זיך צו פערקויפֿען אין מיליטער. ער האט עס געמאָן פאר צוויי טויזענד פראַנק און ער האט שוין דערויף בעקומען טויזענד פראַנק. דיא אנדערע טויזענד וועט ער בעקומען נאכ'ן דיענסט. דערויף האט ער ארויסגענומען פון פאָקעט טויזענד פראַנק און האט זי ארויפגעלייגט אויפ'ן טיש.

— וועל! ליעבע מוטער, מיט דיזען געלד וועסטו שוין קענען לעבען.

— גלויבסטו דאס? האט מערסעדעס געזאגט.

זיא האט געזאגט דיזע ווערטער מיט אזא וואָהרען שמערץ, דאס אַלבערט האט פערשטאנען דעם זינען פון זיי. זיין האַרץ איז איהם פערקלעמט געוואָרן; ער האט גע'נומען זיין מוטער'ס האַנד און האט זיא צערטליך געדריקט.

— יא, דו וועסט לעבען! האט ער געזאגט.

— איך וועל לעבען! האט מערסעדעס אויסגערופֿען, דאָן וועסטו ניט אוועק'פאָהרען.

— טייערע מוטער, איך וועל אוועק, האט אַלבערט געזאָגט מיט א רהיגע און

פעסטע שטימע; דו האסט מיך צו פיעל ליעב, און דו קענסט ניט וועלען, אז איך זאל בלייבען לעבען דיר און פוילענצען; איבריגענס האב איך שוין אונטערגעצייכענט דעם פאָפיער.

— דאָן טו וויא דו ווילסט, מיין ליעבער זון.

— ניט וויא איך וויל, ליעבע מוטער, אָבער וויא דער שכל און דיא נויטווענדיג'קייט הייסען.

מיר זיינען צוויי פֿערוואַנגעלמטע בעשעפעניסען. וואס איז היינט פאר אונז דער לעבען? גארניט. וואָס איז מיין לעבען אָהן דיר, טייערע מוטער? אָה! גלויב מיר, אז גארניט, דען אָהן דיר וואלט דיזער לעבען אויפגעהערט צו עקזיסטירען נאך אין דעם טאָג ווען איך האב פון זיך אראָפגעוואָרפֿען דעם פאָטערס נאָמען. ענדליך, לעב איך ווען דו וועסט מיר פערשפרעכען צו האָפען אויף בעסערע צייטען און איך זאָל דיך זעהען גלייך ליד. דערמיט וועט מיין קראַפט פֿערדאָפֿעלט ווערן.

ווען איך וועל זיין דארטען, וועל איך גיין צום גובערנאָטאָר פון אַלזשיר, ער האט איין עדעלע האַרץ; איך וועל איהם דערציילען מיין טרויעריגע לעבענס געשיכטע. איך וועל איהם בעטען, אז ער זאל מיך האבען אין אויג, און דאָן וועל איך זיין אין זעקס מאָנאט איין אָפּיצער, אדער איך וועל זיין טויט. ווען איך וועל ווערן אָפּיצער, דאָן איז דיין עקסיסטענץ פֿערויבערט, מיין מוטער, דען איך וועל האבען ענגוג געלד פאר אונז ביידען, און מיר וועלען אויך האבען אנאנדער נאמען, דען איך טראָג יעצט דייענעם.

ווען איך וועל געטויטעט ווערן... וועל! ווען איך וועל געטויטעט ווערן, טייערע מוטער, וועסטו שטאַרבען, דאָן וועלען אונזערע ליידען נעמען איין ענדע.

— גוט, האט מערסעדעס געזאגט מיט א וויכען בליק; דו האסט רעכט מיין

קינד. עס געבען מענשען, וועלכע קוקען און וואַרטען וואָס מיר וועלען טאָן; לאָמיר זיי צייגען, אז מיר פֿעראַנגען פון קיינעם קיין מיטלייד ניט.

— קיינע טרויעריגע געדאנקען, ליעבע מוטער! האט אַלבערט אויסגערופֿען,

דען איך האף, אז מיר וועלען נאך זיין גליקליך. אזוי באלד וויא איך בין אין דיענסט
בין איך שוין רייד, און אז דו וועסט וואוינען אין עדמאָן דאַנטעס הויז, ביזטו צופריעדען.
לאָמיר אלזאָ פרובירען, ליעבע מוטער, לאָמיר פרובירען!

— יא, לאָמיר פרובירען, מיין זון, דען דו מוזט לעבען, דו מוזט זיין גליקליך, האט
מערסערעס געענטפערט.

— אלזאָ, ליעבע מוטער, מיר האבען בעשלאָסען, האט דער יונגער מאן געזאָגט
מיט א לעבעדיגע שטימע. יעצט רייזען מיר אָפּ. איך וועל דיך בעגלייטען ביז מאַרסיל
און דארטען וועלען מיר זיך שיידען.

— וועל! לאָמיר גיין! האט מערסערעס געזאָגט איינוויקלענדיג זיך אין שאַל.
לאָמיר גיין!

אלבערט האט שנעל צוזאמענגענומען זיינע פאפירען; ער האט אָנגעקלונגען צום
דינער און האט איהם בעצאָהלט וואס עס האט געקומט. און דאן האט ער גענומען
דער מוטער'ס אָרעם און זיי האבען פערלאָזען דעם האַטעל.

א מאן, וועלכער איז געווען בעהאלטען הינטער א הויז, האט זיי געזעהען ביידען
אריינשטייגענדיג אין וואָגען; ער האט אריבערגעווישט מיט'ן האנד איבערן שטערן זאָר
גענדיג:

— אָך! דורך וועלכע מיטלען קען איך אוועקגעבען דעם גליק דינע צוויי אויב
שולדיגע מענשען, וואס איך האב ביי זיי צוגענומען.

24 מער קאפיטעל.

ד ע ר ר י ב ט ע ר.

דער טאָג איז געקומען ווען בענעדעטאָ האט געדארפט געמשפט ווערן. וועהרענד
בענעדעטאָ איז געזעסען אין געפענגניס האט איהם מאָנטע קריסטאָס געשעפטספיהרער,
בעטרוציאָ, א פאָר מאָל בעזוכט.

דער פראָקוראָר האט דיא גאנצע נאכט בעפאָר געאַרבייט ביי דיא אקטען און
האט פאָרבערייטעט דעם משפט. ווען ער איז פארטיג געוואָרען מיט זיין אַרבייט איז
ער אראָפגעגאנגען א ביסעל אין גאַרטען. ער האט געזעהען פון ווייטענס זיצענדיג מאַר
דאָס ווילפאָר, וועלכע האט זיך מיט דער פרייליכסטער מינע אין דער וועלט געשפיעלט
מיט איהר זון אין באל. ניט ווייט פון איהר איז געזעסען אין זיין טשער דער אַלטער
נואַרטע.

דעם אַלטע'ס אויגען האבען געשפריצט פייער ווען ער האט דערוזעהען ווילפאָר.
ווען דער פראָקוראָר האט א קיק געטאָן אויפ'ן אַלטען האט ער פערשטאַנען, וואס ער
מיינט, דען ער האט איהם געענטפערט: — בערוהיג זיך פאָטער, איך האב נאָך איין טאָג
צייט. פערגעסען האב איך ניט.

מיט א פאָר שטונדען שפעטער האט איהם מאַדאָס ווילפאָר געשיקט פרענען,
אויב ער גייט שוין אין געריכט, דען זיא וויל אויך גיין בייוואָהנען דיא פּערהאנדלונג.

וילפאָר האט איהר נעשיקט זאָגען, אז ער וועט באלד אליין צו איהר אריינגיין. א וויילע שפעטער איז ער צו איהר אריינגאנגען.

מאָדאָם ווילפאָר איז געזעסען אויף א כערקישע זאָפּא און האט זיך גאנץ גער מיטהליך געבלעמערט צייטונגען. איהר קליינער עדואַר האט זיך לעבען איהר געשפיעלט. זיא איז געווען פאָלשטענדיג אָנגעטאָן אויף ארויסצוגיין. זיא האט שוין אפילו געטראָגען דיא הענטשקעס און דער העט איז געלעגען לעבען איהר.

ווען ווילפאָר איז אריינגעקומען האט ער אָהן צערעמאָניעס ארויסגעפיהרט דעם קליינעם עדואַר און האט הינטער איהם פערשלאָסען דיא טהיר.

מאָדאָם ווילפאָר, וועלכע האט דעם ערשטען מאָל געזעהען, אז איהר מאַן זאל אזוי בעהאנדלען איהר זון, האט איהם מיט שטוינען און שרעק אָנגעקוקט.

— מאָדאָם, וואו לייגט איהר דעם גיפּט, מיט וועלכען איהר בעדיענט זיך גער וויינליך, האט ווילפאָר געזאגט מיט א קאַלטען טאָן.

מאָדאָם ווילפאָר האט ביי דיזע ווערטער בעקומען דעם געפיהל פון א שוואַלב, איבער וועלכער א גרויסער רויב פויגעל שוועבט; א צובראָכענער קויל האט זיך ארויס געריסען פון איהר ברוסט און זיא איז געוואָרען גרוין.

— מיין הערר; האט זיא געזאגט, איך... איך פערשטיי ניט. מעהר האט זיא ניט געקענט זאָגען, זיא איז צוריקגעפאלען אויף דער זאָפּא.

— איך האב אייך געפרענט, האט ווילפאָר פאָרטגעזעצט מיט א גאנץ רוהיגע שטימע, וואו איהר בעהאלט דעם גיפּט, מיט וועלכען איהר האט פערניפטעט מיין שווער סענט מעראָ, מיין שוויגער סענט מעראָ, באַרווא און וואלענטינען?

— אָה, האט מאָדאָם ווילפאָר אויסגערופען צונופלייגענדיג דיא הענד, וואָס רעט איהר?

— איהר האט גארניט צו פרענען, איהר האט צו ענטפערן.

— איז עס פאר'ן מאַן, אָדער פאר'ן ריכטער?

— פאר'ן ריכטער, מאָדאָם! פאר'ן ריכטער!

עס איז געווען א שרעקליכער בילד צו זעהען, וויא דיזע פרוי איז געוואָרן בלייך, וויא איהרע אויגען האבען ארומגעבלאָנזעט און וויא איהר גאנצער קערפער האט גער ציטערט.

— אָה, מיין הערר! האט זיא געמורמעלט, אָה, מיין הערר!... און דאס איז געווען אלעס.

— איהר ענטפערט ניט, מאָדאָם! האט אויסגערופען ווילפאָר, איהר האט אַלזאָ ניט וואס צו ענטפערן! איהר האט אויסגעפיהרט פערשידענע פערברעכענס מיט א טייפלישע געשיקבקיט, אָבער וועלכע האבען נאר געקענט פיהרען אין טעות מענר שען, וועלכע זיינען געווען פערבלענדעט דורך זייערע צוגעבונדענהייט צו אייך. נאך דעם טויט פון מאָדאָם סענט מעראָ האב איך געוואוסט, אז א גיפּטמישער איז דאָ אין הויז; דאָקטאָר אַווריני האט מיך דערויף אויפגעקראָם געמאכט. נאך דעם טויט פון באַרווא, איז מיין פערדאכט געפאלען אויף איינעם, אויף א מלאך, אָבער נאך דעם טויט פון וואָלענטינען, האב איך מעהר ניט געצווייפעלט; און ניט נאר איך, מאָדאָם, אנדערע

האבען שוין אויך ניט געצווייפעלט, און באלד קען אייער פערברעכען בעקאנט ווערן פאר דער גאנצער וועלט. און דערפאר בין איך יעצט אייער ריכטער!

— מיין הערר, האט דיא מכשפה געמורמעלט; אָה, איך בעט אייך, גלויבט ניט וואס עס שיינט אייך!

— זייט איהר א פייגלינג! האט ווילפאָר אויסגערופען מיט א שטימע פון צאָרן, איהר, וועלכע האט געהאט דעם שרעקליכען מומה צו זעהען פאר זיך שטארבענדיג צוויי אלטע לייט און א יונגע מיידעל, וויזלכע זיינען פון אייך ערמאָרדעט געוואָרן? איהר, וועלכע האט געציילט דיא מינומען פון פיער שטארבענדע! איהר, וועלכע האט דיא מאָרדטהאַטען בערעכענט מיט אזא טייפלישען פלאַן, און האט פון דעסטוועגען פערגעסען, וואוהין דיזע שרעקליכע מערדערייען וועלען אייך פיהרען! אָה! דאס איז אונמעגליך. און איהר האט געמוזט בעהאלטען פאר זיך דעם בעסטען און זיכערסטען גיפט, אום צו פערמיידען דעם עפענטליכען שרעקליכען פסק.... האט איהר דאס געטאָן? איך האָף עס ווייניגסטענס.

— פסק! האט דיא גיפטמישערין אויסגערופען ברעכענדיג דיא הענד, וואס רעט איהר פון פסק?....

— געוויס. איהר האט פיעל מאָל געמאָרדעט, און איהר גלויבט, אז עס וועט אייך אָפלייפן גלאַט? אָדער האט איהר אפשר געגלויבט, ווייל איהר זייט דיא פרוי פון א פראָקוראָר, וועט איהר זיך אויסדרייען? ניין, מאַדאַם, ניין! ווער עס מעג זיין, א גיפטמישערין מוז קומען אויפ'ן עשאַפּאַט, סיידען, וויא איך האב אייך געזאָגט, איהר האט פאר זיך בעהאלטען א זיכערן גיפט.

מאַדאַם ווילפאָר האט ארויסגעלאָזען א ווילדען געשריי און זיא איז געוואָרן פון בלייד, געל וויא וואַקס.

— האט קיין מורא ניט, מאַדאַם, פאר'ן עשאַפּאַט, איהר וועט שטארבען פון אייער אייגענעם גיפט. איך האָף, אז איהר וועט ניט בעפלעקען מיין נאָמען און דעם נאָמען פון אייער קינד מיט'ן עשאַפּאַט.

— אָה, ניין, ניין! האט זיא אויסגערופען מיט ווילדע אויגען.

— וואו איז דער גיפט, מאַדאַם, וועלכען איהר האט אָנגעגרייט פאר זיך?

— ניין, ניין, האט זיא געוואָיעט, איהר וועט עס ניט טאָן.

— דאס וואָס איך וויל ניט, איז אז איהר זאלט ניט קומען אויפ'ן עשאַפּאַט,

פערשטייט איהר מיך?

— אָה, האט מיטלייד, מיין הערר!

— קיין מיטלייד פאר א מערדער, מאַדאַם, איך בין דער ריכטער און א גיפטר מישערין מען אפילו זיין א קעניגין, מוז זיא קומען אויפ'ן עשאַפּאַט. מיט אייך אָבער וועל איך האבען נאָכזיכט. אייך זאָג איך: האט איהר בעהאלטען פאר זיך א גוטען גיפט?

— אָה! האט רחמנות! לאָזט מיך לעבען! פערגעסט ניט, אז איך בין אייער ווייב.

— איהר זייט א גיפטמישערין!

— אין נאָמען פון דער ליַעבע, וואָס איהר האט געהאַט צו מיר!—ניין! ניין!

— אין נאָמען פון אונזער קינד! אַך! נאר וועגען דעם קינד לאזט מײך לעבזן!
— ניין, ניין, זאג איך אייך; עס קען זײן, אז איך וועל אייך לאָזען לעבען וועט
איהר איהם נאך אויך פּערגיפטען אזוי וויא דיא אנדערע.
— איך! איך וועל טויטען מיין זון, האט אויסגערופען דיזע ווילדע מוטער און זיא
האט זיך א וואָרף געטאָן צו ווילפאָך... איך וועל טויטען מיין עדוואַר!... הא! הא!
א שרעקליכער לאַכען, א לאַכען פון א טייוועל, א לאַכען פון א משוגענע האט
געענדיגט איהרע ווערטער און האט זיך פּערלאָרען אין א בלוטיגען קרעכצען. זיא איז
געפאלען ווילפאָרן צו דיא פּיס. ער האט זיך צו איהר גענעהענט.
— געדענקט, מאַדאַם, ווען איך וועל קומען צוריק און איך וועל אייך טרעפען
לעבעדיג, וועל איך אייך מיט מיין אייגענעם מונד אָנצייגען און וועל אייך מיט מיין
אייגענע הענד אַרעטירען.
זיא האט צוגעהערט א צובראָכענע; נאָר איהרע אויגען האבען געלעבט און האבען
אין זיך געטראָגען א שרעקליכען פייער.
— איהר האט מײך אויסגעהערט, האט ווילפאָך געזאָגט; איך גיי אהין צו בעד
פעהלען דעם טויט געגען א מערדער... ווען איך וועל אייך טרעפען נאך ביין לעבען.
וועט איהר נאך היינטיגע נאכט שלאָפען אין קערקער.
מאַדאַם ווילפאָך האט ארויסגעשטויסען א זיפּן; איהרע גלידער האבען זיך צו
נויפגעצויגען און זיא איז אנדערגעפאלען אויפ'ן ווייכען קאַרפּעט.
דער קעניגליכער פּראָקוראָר האט געשיינט צו האבען מיטלייד מיט איהר. ער
האט זיא בעטראכט מיט א ווייניגער שטרענגען בליק, און איינברויגענדיג זיך צו איהר:
— אדיע, מאַדאַם, האט ער לאַנגזאַם געזאָגט; אדיע!
דיזער אַדיע איז אויף איהר געפאלען וויא מיט דער האַק איבער'ן האַלז. זיא איז
געבליעבען חלשות.

דער פּראָקוראָר איז ארויסגעגאנגען און האט גוט פּערשלאָסען דיא טהיר היינ
טער זיך.

25 מער קאַפיטעל.

ד ע ר מ ש פ ט.

אין דעם מאָג ווען עס האט געדארפט פּערהאנדעלט ווערן דער פּראָצעס פון
אנדערע קאואַלקאַטי אדער בענעדעטאָ, איז דער געריכטס זאַל געווען געפאַקט.
איבערהויפט האט זיך דאָ איינגעפונען דיא אַריסטאָקראַטיע, דען בענעדעטאָ האט
געשפּיעלט א ראַלע צווישען זיי, און יעצט זיינען זיי נייגעריג געווען צו זעהן וויא דער
מערדער־אַריסטאָקראַט וועט זיך פּערהאלטען אויפ'ן געריכט.
דער פּראָקוראָר איז שוין געזעסען אָנגעגרייט מיט זיין בעשולדיגונגס אַקט און
דער פּרעזידענט האט געבלעטערט דעם געזעץ בוך. אלע זיינען געווען אין דער גרעסטער
שפּאַנונג צו זעהן וויא דער בעשולדיגטער וועט אריינקומען.

— זשאנדארן! האט דער פּרעזידענט אויסגערוּפּען, פּיהרט אריין דעם אנגע קלאַנטעו.

אלע אויגען האבען זיך געווענט צו דער טהיר, דורך וועלכער בענעדעטאָ איז באלד אריינגעקומען. ער איז געווען פּיין געקליידעט און האט געשמייכלט וויא ער וואָלט גע- מאכט וואו א ווייזט.

ווען בענעדעטאָ האט גענומען פּלאַץ לעבען דיא זשאנדארן, האט דער פּרעזידענט געהייסען פּאַרלעזען דעם בעשולדיגונגס אַקט, וועלכען דער פּראָקוראָר ווילפּאַר האט אליין געשריעבען.

נאך ניכטאלס האט ווילפּאַר אזוי שרעקליך געשילדערט א פּערברעכען, וויא ער האט איהם געשילדערט אין בענעדעטאָ'ס אַקטען. נאך דיזע אַקטען נאר אליין איז ער שוין ביין פּובליקום געווען פּערמשהט. אבער אַנדרעא האט געשיינט נארינט צו הערן וואס מען לעזט און האט געקוקט גלייכגילטיג אזוי וויא ניט איהם מיינט מען דאָס.

— אַנגעקלאַנטער, האט צו איהם דער פּרעזידענט געזאָגט ווען דער אַקט איז דורכגעלעזען געוואָרן, וויא איז אייער ערשטער און צווייטער נאמען. אַנדרעא האט זיך אויפגעהויבען.

-- ענטשולדיגט מיר, הערר פּרעזידענט, האט ער געזאָגט, איך בעט אייך מיר אַנדערש צו שטעלען דיא פּראָגען; איך וועל זיי אלע בעענטפערן נאך דער רייהע נאך. דער פּרעזידענט און דיא געשוואָרענע זיינען געווען ערשטוינט פון דיזע ווערטער. אָבער אַנדרעא איז זיך געבליעבען קאַלטבליטיג.

— וויא אלט זייט איהר? האט דער פּרעזידענט געפרעגט.

— אין אייניגע טעג ארום וועל איך אלט זיין איין און צוואנציג יאָהר; איך בין געבאָרן צווישען דעם זעבען, אכט און צוואנציגסטען אַקטאָבער, אין 1817.

ווילפּאַר, וועלכער האט געהאלטען ביין נאָטירען, האט ביי דיזען דאָטום אויפגע- הויבען דעם קאַפּ.

— וואו זייט איהר געבאָרען? האט דער פּרעזידענט ווייטער געפרעגט.

— אין אָטוויק, לעבען פּאריז, האט בענעדעטאָ געענטפערט.

ווילפּאַר האט א צווייטען מאָל אויפגעהויבען דעם קאַפּ; ער האט בעטראכט בענעדעטאָ און איז געוואָרן געל וויא א וואַקס.

— וואָס איז אייער בעשעפטיגונג? האט דער פּרעזידענט געפרעגט.

— צו ערשט בין איך געווען א פּעלשער, האט אַנדרעא מיט א נאַנץ רוהיגע שטימע געענטפערט, דאן בין איך געוואָרן א גנב און דאָ ניט לאַנג בין איך געוואָרן א מערדער.

עס איז געוואָרן א שרעקליכע טרעוואָגע אין גאַנצען זאַל, ווען מען האט דערהערט דיא פּרעכהייט, וועלכע מען האט פון א געוועזענעם אריסטאָקראַט ניט ערוואַרטעט.

ווילפּאַר איז אויפגעשטאַנען און האט געקוקט ארום זיך מיט צומישטע אויגען: עס האט איהם געפעהלט לופט.

— זוכט איהר עפעס, הערר קעניגליכער פּראָקוראָר? האט איהם בענעדעטאָ געפרעגט מיט א פּינעם שמייכלעל.

וילפאָר האט ניט געענטפערט און האט זיך אראָפּגעלאָזען אין זיין טשער.
— ווילט איהר יעצט זאגען אייער נאָמען, אַנגעקלאַגטער? האט דער פּרעזידענט
געפּרענט. איהר האט מיט גענוג פּרעכהייט אויסגערעכענט אייערע פּערברעכען, וואָס
איהר רופט בעשעפטיגונג. ווילט איהר אפשר זאגען אייער נאָמען, נאך דיא טיטלען
וואָס איהר וועט אויסרעכענען?
— עס איז ניט צו גלויבען, הערר פּרעזידענט, האט בענדעדעטאָ געזאָגט מיט
א פיינעם טאָן, וויא איהר קענט לעזען ביי יענעם אין האַרצען; טאקע דערפאר האב
איך ביי אייך געבעטען, אז איהר זאלט מיר שטעלען אַנדערש דיא פּראָגען.
— וועל! וויא איז אייער נאָמען?
— איד קען אייך ניט זאָגען מיין נאָמען, ווייל איך קען איהם ניט, אָבער איך
קען מיין פּאָטער'ס נאָמען און איך וועל איהם אייך זאָגען.
וילפאָר איז געזעסען אין זיין טשער מעהר טויט וויא לעבעדיג.
— נו, זאגט אייער פּאָטער'ס נאָמען, האט דער פּרעזידענט געזאָגט.
— מיין פּאָטער איז א קעניגליכער פּראָקוראָר, האט בענדעדעטאָ געענטפערט.
— אַ קעניגליכער פּראָקוראָר! האט דער פּרעזידענט אויסגערופען ערשטוינט ניט
בעמערקענדיג דעם שרעקליכען צושטאַנד פון ווילפאָר'ן, א קעניגליכער פּראָקוראָר!
— יא, און ווייל איהר ווילט וויסען זיין נאָמען, וועל איך אייך זאָגען: ער הייסט
וילפאָר.
ווען א בליץ וואָלט אריין צווישען דער פּערזאָנלונג וואלט ער ניט געמאכט אזא
שרעקליכע ווירקונג וויא דיזע ווערטער. קיינער האט אין דעם ניט געגלויבט און פון אלע
זייטען האבען זיך אויפגעהויבען געשרייען געגען בענדעדעטאָ, וועלכער איז פון דעסטוועגען
געווען נאנץ רהיג. אין דיזען געטומעל האט זיך געלאָזען הערן דיא שטימע פון דעם
פּרעזידענט.
— האט איהר נאך דיא חוצפה צו לאַכען פון דעם געריכט.
— ווייט איז פון מיר דער געדאַנקען צו לאַכען פון דעם געריכט, האט בענדעדעטאָ
געזאגט; מען האט מיך געפּרענט וויא אלט איך בין, האב איך געזאגט; מען פּרענט
מיך וואו איך בין געבאָרן, איך ענטפער. מען פּרענט מיך מיין נאָמען, און איך קען איהם
ניט זאָגען, ווייל מיינע עלטערן האבען מיך פּערלאָזען. איך קען אָבער זאגען דעם נאָמען
פון מיין פּאָטער, און איך זאג נאך א מאָל, אז מיין פּאָטער הייסט ווילפאָר, און איך
קען עס גלייך בעווייזען.
אין דעם טאָן פון בענדעדעטאָ'ס שטימע איז געווען אזוי פיעל זיכערהייט, דאָס
אלע האבען געוואָרפען דיא אויגען אויף איהם און דעם פּראָקוראָר.
— אָבער אין דער אונטערזוכונג האט איהר דאך געזאגט, אז איהר הייסט בער
נעדעטאָ און איהר זייט א קאָרסיקאַנער. האט דער פּרעזידענט אויסגערופען א צר
טראָגענער.
— ווייל איך האב אין אונטערזוכונג ניט געוואָלט זאָגען דעם אמת. יעצט ווידערהאַל
איך. אז איך בין געבאָרן אין אַטויל און בין דער זון פון דעם קעניגליכען פּראָקוראָר
וויכפאָר. יעצט, ווילט איהר דיא איינזעהלייטען? איך וועל זיי אייך דערציילען.

איך בין געבארן אין נומער 28 פאָנטייין גאָס, אין א צימער בעצויגען מיט רוימען אַטלעס. מיין פאָטער האט מיך גענומען אין זיינע אָרעס, און זאָגענדיג צו מיין מוטער, אז איך בין טויט. האט ער מיך איינגעוויקעלט אין זיין מאַנטעל און האט מיך אראָפֿ געטראָגען אין גאָרטען און דאָרטען האט ער מיך בערגראָבען א לעבעדיגען.

א שוידער האט געכאפט דיא נאנצע פערזאמלונג ווען זיא האט געזעהען, אז וואָס מעהר בענדערטאָ האט גערעט איז ער אלץ מעהר געוואָרן פעסטער און דער פראָקוראָר צובראָכענער.

— אָבער פון וואָגען ווייסט איהר דיזע אלע קלייניקייטען? האט איהם דער פּרעזידענט געפרעגט.

— איך וועל עס אייך זאָגען, הערר פּרעזידענט. אין דערזעלבער נאכט, ווען מיין פאָטער האט מיך בערגראָבען, איז געווען אין גאָרטען בעהאלטען א קאָרסיקאָנער, וועל־כער האט געוואָרט צו נעמען איין אלטע נקמה פון מיין פאָטער. ווען ער האט געזעהען מיין פאָטער בערגראָבענדיג א קעסטעל האט ער איהם געשטאָכען און האט אויסגעגראָבען דיא קעסטעל אין דער מיינונג, אז אין איהר איז דאָ איין אוצר און איז מיט איהר ענטלאָפֿען. דער מאן האט מיך אָפֿגעגעבען אין פינדעל הויז אונטער דער נומער 57. דריי טעג שפעטער איז געקומען זיין שוועסטער און האט מיך מיטגענומען אין קאָרסיקאָ. איך וואלט געוויס געווען גליקליך ביי דיזע לייט, דען זיי האבען מיך פּערגע־טערט, אָבער איך האב געהאט א ווילדע ערציהונג און איך בין נאך קינדווייז געוואָרן א פּערברעכער. איך האב שפעטער ערפּאהרען, אז דיא לייט זיינען ניט מיינע עלטערן און האב געפּלוכט מיין פאָטער, וועלכער האט מיך געבראכט, אז איך זאל ווערן א פּערברעכער.

— אָבער אייער מוטער? האט דער פּרעזידענט געפרעגט.

— מיין מוטער איז ניט שולדיג, דען זיא האט גענלייבט, אז איך בין טויט. איך האב ניט געוואָלט וויסען דעם נאָמען פון מיין מוטער, און איך קען זיא ניט.

אין דיזען מאָמענט האט זיך דערהערט א שרעקליכער געשריי, וועלכער האט זיך געענדיגט מיט א יאָמער. אַ פרוי איז געפאלען חלשות און האט בעקומען גערוען קרעמפּף. מען האט זיא גלייך גענומען מינטערן און מען האט זיא ארויסגעטראָגען: עס איז געווען מאַדאָם דאָנגלאָר.

טראָץ זיין שרעקליכען צושטאַנד האט זיא ווילפאָר דערקענט און האט זיך אויפֿ־געהויבען.

— בעוויזע! בעוויזע! האט דער פּרעזידענט געזאָגט, פּערגעסט ניט, אז אזא שרעקליכע געשיכטע מוז דייטליך בעוויזען ווערן.

— איהר ווילט בעוויזע? האט בענדערטאָ אויסגערופען לאַכענדיג, וועל! בעד טראכט העררן ווילפאָר און בעט ביי מיר נאָך בעוויזע. אלע האבען געקוקט אויף ווילפאָר'ן, וועלכער האט זיך וויא א שכורער אוועקגע־שאַקעלט אין א ווינקעל און האט אריינגעגראָבען דיא הענד אין דיא האָר. דיא גאַנצע פּערזאמלונג האט ארויסגעלאָזען א געמומעל פון שטוינען.

— מען פערלאנגט פון מיר בעווייזע, פאָטער, האט בענעדעמאָ געזאָגט, ווילסטו.
אז איך זאָל זיי געבען?
— ניין, ניין, האט ווילפאָר געמורמעלט מיט א פערשטיקטער שטימע; ניין, עס
איז ניט נייטיג.
— וואָס הייבט ניט נייטיג? האט דער פּרעזידענט אויסגערוּפּען; וואס ווילט
איהר דען דערמיט זאָגען?
— איך וויל זאָגען, האט דער פּראָקוראָר אויסגערוּפּען, אז אומזיסט וועל איך
קעמפּפּען געגען דעם טייטעס שיקזאָל, וועלכער דערקוועטשט מיך. מיינע העררען, איך
בין יעצט אין דיא הענד פון דער נקמה; קיינע בעווייזע! אלעס וואס דער יונגער מאן
האט געזאָגט איז אמת!

זאָגענדיג דאָס, איז ער ארויסגעגאנגען פון געריכטס זאל.
דיא גאנצע פּערוואַלונג איז געבליבען פּערשטיינערט פון דיזע ווערטער. עס איז
געווען דער שלום פון א שרעקליכע דראַמאַ, וועלכע קיינער פון זיי האט נאך ניט בייגע-
וואָהנט.
— נו, האט באַשאַן געזאָגט, זאָל מען יעצט זאָגען, אז דיא דראַמאַ איז ניט
גאנץ נאַטירליך!
— ביי מיין וואָרט, האט שאַטאָ רענאָ געזאָגט, איך וואָלט בעסער וועלען ענדיגען
וויא מאַרסערף; א שאַס פון א פּיסטאָלעט מוז זיין זיס געגען אזא קלאַפּ.
— דיא זיצונג איז געשלאָסען, מיינע העררען, האט דער פּרעזידענט געזאָגט;
זיא וועט זיין אָפּגעלייגט צו דער צווייטער סעסיאָן, דער פּראָצעס מוז נאך א מאָל אָנגע-
פּאנגען ווערן און מוז איבערגעגעבען ווערן צו אַנאָנדער פּראָקוראָר.
וואָס אַנדערע אָנבעלאַנגט, האט ער גאנץ רוהיג פּערלאָזען דעם זאל, בענלייטעט
פון זשאַדראָן.

26טער קאַפיטעל.

דיא פּערנעלונג.

ווען ווילפאָר איז ארויס פון געריכטס זאל האט ער זיך קוים צוגעשלעפט צו זיין
וואָגען און האט געהייסען פּאָהרען וואָס שנעלער אהיים. אין וועג האט ער זיך דערמאָנט
וועגען זיין פּרוי און וואָס ער האט איהר אָנגעזאָגט.
ביי דעם געדאַנקען, אז ער האט זיין פּרוי געהייסען שטאַרבען, וועהרענד ער אליין
איז יעצט בעקאָנט פאר א פּערברעכער און פּערדיענט דעם טויט, האט איהם אין גאנצען
איבערגעקעהרט דעם צושטערטען מוח. זיינע האָר האבען זיך איהם געשטעלט קאָפּיר.
ער האט געשריען צום קומשער און האט געהייסען וואס שנעלער פּאָהרען אהיים. ער
האט געציטערט, אז ער זאָל ניט קומען צו שפּעט.
— אָ! האט ער אויסגעשריען זיך ארומוואַרפּענדיג אין וואָגען, דיזע פּרוי איז
געוואָרן א פּערברעכערין, ווייל זיא האט מיך אָנגעריהרט. איך אַטעם מיט פעו ברעכען;
און זיא האט זיך פון מיר אָנגענומען דעם פּערברעכען, וויא מען נעמט זיך אָן פון טיפּוס.

וויא מען נעמט זיך אָן פון דער כאַלעראַ, וויא מען נעמט זיך אָן פון דער פעסט...
און איך שטראַף זיא! איך האב געוואַנט איהר צו זאָגען: האָב חרטה און שטאַרב...
איך! אָה! ניין! ניין! זיא וועט לעבען... זיא וועט מיט מיר אוועק... מיר וועלען
ענטלויפען, מיר וועלען פּערלאָזען פראַנקרייך, און מיר וועלען לויפען אזוי לאַנג וויא דיא
ערד וועט אונז טראַגען, איך האב צו איהר גערעט וועגען עשאַפּאַט... וויא האב איך
געוואַנט אויסצוריידען דיזען וואַרט! אָבער מיר ערוואַרטעט דאָך אויך דער עשאַפּ
פּאַט! יא, מיר וועלען ענטלויפען... איך וועל איהר דערציילען אלע טאַג, אז איך
האב אויך בעגאנגען א פּערברעכען... אָה! פּעראַייניגונג פון א שלאַנג מיט א טיגער!...
אָה! ווערטהע פרוי פון א מאַן וויא איך! זיא מוז לעבען!... איהר פּערברעכען
זאָל זיך ניט שעמען פאר מיינעם!

יא, יא, זיא מוז לעבען. זיא מוז חרטה האבען אויף איהר פּערברעכען און ערציעהען
מיין קינד. זיא האט איהם ליעב און פאר איהם האט זיא דאָס אלעס געטאָן. מען דארף
קיין מאָל ניט פּערצווייפלען איבער א מוטער, וועלכע האט ליעב איהר קינד; זיא וועט
חרטה האבען; קיינער וועט ניט וויסען, אז זיא איז א שולדיגע; איהרע פּערברעכען
זיינען בעגאנגען געוואָרן אין מיין הויז, קיינער ווייס ניט דערפון און מיט דער צייט וועט
עס זיך פּערגעסען. זיא וועט נאך לעבען און וועט נאך זיין גליקליך, און ווייל זיא האט
ליעב איהר זון וועט זיא איהם ניט פּערלאָזען. דאס וועט פון מיר זיין א גוטע טהאַט
און דאס וועט מיר לייכטער מאכען דיא האַרץ.

און דער קעניגליכער פּראָקוראָר האט אָנגעפאנגען לייכטער צו אָטהעמען צייט
א לאַנגער צייט.

דער וואָגען איז אָנגעקומען צו זיין הויז און ווילפאָר איז שנעל אראַפּגעשפרונגען.
ער איז דורכגעלאָפען דיא צימערן ביז ער איז געקומען צו זיין פרוי'ס צימער. דער צימער
איז געווען פּערשלאָסען פון אינעוועניג. ווילפאָר האט אָנגעפאנגען צו קלאַפען און צו
שרייען, אז מען זאל איהם עפענען, און ווען אלעס איז געבליעבען שטיל, האט ער אייניג
געבראַכען דיא טהיר.

ער איז געבליעבען שטיין אויף דער טהיר וויא א מצבה. מאַדאַם ווילפאָר איז
געשטאַנען א בלייכע אין מיטען צימער און האט איהם אָנגעקוקט מיט גלעזערנע אויגען.
— העלאַאיזע, העלאַאיזע! האט ער געשטאַמעלט, וואָס איז מיט דיר? זאָג, דיא
יונגע פרוי האט צו איהם אויסגעשטרעקט דיא קאַלטע האַנד.

— עס איז שוין געטאָן, האט זיא געזאָגט מיט א געבראַכענער שטימע, וואס
ווילט איהר נאך פון מיר? און זיא איז געפאלען אין איהר נאַצער לענג אויף דער ערד.
ווילפאָר איז צוגעלאָפען צו איהר און האט געכאַפט איהר האַנד, אין וועלכער
זיא האט געהאַלטען דיא פלעשעלע גיפּט, וועלכע מאַנטע קריסטאָ האט איהר געגעבען.
מאַדאַם ווילפאָר איז געווען טויט.

שכור פאר שרעק, האט ווילפאָר געגעבען א שפרונג צוריק פון דעם מת.
— מיין זון! האט ער פּלוצלונג געגעבען א געשריי; וואו איז מיין זון? עדוואָר!

עדוואָר!

און ווילפאָר איז אריינגעלאָפֿען אין אנדערן צימער, דארטען איז געלעגן דער באַי און האט געשיינט צו שלאָפֿען. ווילפאָר איז צו איהם צוגעשפּרונגען. ער האט איהם אויפגעהויבען אין זיינע הענד. ער האט איהם געטרייסעלט, געשאַקעלט. דער באַי איז געווען טויט.

א שטיקעל פּאַפּיער איז ארויסגעפאלען פון עדיאָר'ס ברוסט. וויא פון בליץ געטראָפֿען האט ווילפאָר אראָפּגאלאָזען דעם טויטען פון דיא הענד און ער האט זיך צוגעקייקעלט ביז צו דער מוטער.

ווילפאָר האט אויפגעהויבען דעם שטיקעל פּאַפּיער און האט דערקענט זיין פרוי'ס האַנדשריפט, און דאס האט ער דארטען געלעזען.

„איהר מוזט וויסען, אז איך בין געווען א גוטע מוטער, דען פאר מיין זון בין איך געווארן א פערברעכערין! און א גוטע מוטער גייט ניט אוועק אָהן איהר זון!“

ווילפאָר האט אראָפּגעבויגען דעם קאָפּ אונטער דער שווערער געוויכט פון זיינע שרעקליכע ליידען. ער האט אָפּגעטרייסעלט דיא האָר פון שווייס, און איז געגאנגען צו זיין פּאַטער, פאר איהם אויסצוגיסען זיין האַרץ.

ווען ווילפאָר איז אריינגעקומען צום אַלטען, האט ער ביי איהם געפונען דעם גייסטליכען בוזאָני, וועלכער האט איהם עפעס דערציילט און ער האט אויפמערקזאָם צוגעהערט. ווען דער פּראָקוראָר האט דערזעהען בוזאָני, איז ער אריבערגעפּאָהרען מיט'ן האַנד איבער'ן פנים. ער האט זיך דערמאָנט, אז ער האט שוין דעם מאָן עטליכע מאל געזעהען. איין מאל האט ער איהם בעזוכט נאכצופרעגען זיך ביי איהם וועגען מאָנטע קריסטאָ, און דעם צווייטען מאל איז ער געווען ביי איהם ווען וואַלענטינע איז געשטארבען. — איהר זייט עס דאָ, מיין הערר! האט ער געזאָגט; עס שיינט, אז איהר קומט נאר אַהער צו בעגלייטען א מת?

בוזאָני האט זיך שנעל אויפגעהויבען; נאך ווילפאָר'ס אויסזעהען האט ער פער שטאנען, אז דיא סצענע אין געריכט איז אויסגעפיהרט געווארן; דאס איבריגע האט ער ניט געוואוסט.

— וואס זייט איהר היינט געקומען אהער? האט איהם ווילפאָר געפרעגט.

— איך בין אייך געקומען זאגען, אז איהר האט מיר שוין ריכטיג בעצאָהלט אייער שולד.

— ווער זייט איהר? האט ווילפאָר אויסגערופען מיט שרעק, דאס איז ניט בוזאָני'ס שטימע!

— ניין, און דער גייסטליכער האט פון זיך אראָפּגעוואָרפען דעם לאנגעל מאָנטעל און האט צושאַקלט זיינע שיינע שוואַרצע האָר, וועלכע האבען בעדעקט זיינע אַקסעל.

— דאָס איז מאָנטע קריסטאָ'ס פנים! האט ווילפאָר אויסגעשריען מיט אויסגע גלאַצטע אויגען.

— עס איז נאך ניט דאָס, הערר קעניגליכער פּראָקוראָר; זוכט בעסער און ווייטער צוריק.

— דינע שטימע, דינע שטימע! וואו האט איך זיא צום ערשטען מאל געהערט?

— איהר האט זיא געהערט צום ערשטען מאָל אין מאַרסייל מיט דריי און צוואַנציג
יאָהר צוריק, אין דעם טאָג פון אייער חתונה מיט פרייליין סענט מעראַן, זוכט אין
אייערע אַקטען.

— איהר זייט ניט בוזאָני? איהר זייט ניט מאָנטע קריסטאָ? אַה! איהר זייט
דער בעהאַלמענער, שרעקליכער, טויטליכער פיינד! איך האב געגען אייך עטוואס געטאָן
אין מאַרסייל, אַה, מיין אונגליק!

— יא, דו האסט רעכט, דאָס איז עס, האט דער גראַף געזאגט צוזאַמענלייגענדיג
דיא הענד אויף זיין ברייטער ברוסט; זוך, זוך!

— אָבער וואס האב איך דיר דען געטאָן? האט ווילפאָר אויסגערופען מיט א
צומישטען שכל; וואס האב איך דיר דען געטאָן? זאָג! רייד!

— איהר האט מיך פערמשפט צו א לאַנזאמען און שרעקליכען טויט; איהר
האט געטויטעט מיין פאָטער; איהר האט ביי מיר צוגענומען דיא ליעבע מיט דער פריי-
הייט, און דעם פערמעגען מיט דער ליעבע!

איך בין דער גייסט פון איין אונגליקליכען, וועלכען איהר האט בעגראָבען אין
שלאָס פון איהר. דיזער גייסט האט אויף זיך אָנגעטאָן דיא מאַסקע פון גראַף מאָנטע
קריסטאָ און האט אויף זיך אָנגעטאָן גאָלד און דיאַמאנטען, אום איהר זאלט איהם
ערשט היינט דערקענען.

— אַה! איך דערקען דיר, איך דערקען דיר! האט דער פראַקוראָר אויסגערוד-
פען; דו ביזט....

— איך בין עדמאָן דאַנטעס!
— דו ביזט עדמאָן דאַנטעס! האט ווילפאָר אויסגערופען אָנכאַפּענדיג דעם גראַף
פאר'ן אָרעם; דאָן קום! און ער האט איהם אוועקגעצויגען דורך דיא צימערן ביז מאַראַם
ווילפאָר און איהר זון.

— זעה! עדמאָן דאַנטעס, האט ער געזאָגט צום גראַף צייגנדיג אויף דיא צוויי
מתים; זעה! בעטראַכט, ביזטו בעצאָהלט?...
מאָנטע קריסטאָ איז בלייב געווארן ביי דיזען שרעקליכען בילד; ער האט פער-
שטאנען, אז ער איז איבערגעגאנגען דיא מאַס פון נקמה; ער האט פערשטאנען, אז ער
האט מעהר ניט געהאט וואָס צו זאגען.

וויא א ווילדער האט ער זיך א וואָרף געטאָן אויף דעם באָי, ער האט איהם גע-
כאַפט אין זיינע אָרעם און איז אריין אין וואַלענטינעס צימער און האט זיך דאָרטען
פערשלאָסען.

— מיין קינד! האט ווילפאָר אויסגערופען, ער טראָגט אוועק דיא לייכע פון מיין
קינד! אַה! פלוך! אונגליק! טויט איבער דיר!

און ער האט זיך געוואָלט א וואָרף טאָן נאך איהם, אָבער דיא פיס האבען זיך
ביי איהם אָפּגעהאַקט, א שטאַרקער שווייס האט זיך פון איהם א גאָס געטאָן; ער האט
אריינגעשטעקט דיא נעגעל אין זיין לייב ביז בלוט איז ארויס; זיינע אויגען זיינען פער-
לאַמען מיט בלוט און פון זיין גאָרעל איז ארויס א מין הירושענען.

פלוצלונג האט ער ארויסגעשטויסען א גרויסען געשריי, נאך וועלכען עס האט געפאלגט א שטארקער געלעכטער און ער איז אראָפּ דיא טרעפּ.
א פּערטעל שטונדע שפּעטער האט זיך דיא כּהיר פּון וואַלענטינעס צימער אויפּ געמאכט און מאַנטע קריסטאָ איז ערשינען. ער איז געווען שרעקליך בלייך און צושטערט פּון שמערץ. ער האט דאס קינד ניט געקענט בריינגען אין לעבען. ער האט אנעדערנעד לייגט דאס קינד לעבען דער מוטער און איז אראָפּ אין גאַרטען.
ווען מאַנטע קריסטאָ איז אריין אין גאַרטען האט ער געזעהען וויא ווילפּאָר האט געהאלטען א רידעל אין דיא הענד און האט גענראָבען דיא ערד.
— עס איז נאך ניט דאָ, האט ער געזאגט, עס איז נאך ניט דאָ. און האט ווייטער גענראָבען.

מאָנטע קריסטאָ איז צו איהם צוגעגאנגען.
— מיין הערר, האט ער צו איהם געזאגט מיט א ווייכע שטימע, איהר האט פּערלאָרען א זון; אָבער...
אָה! איך וועל איהם שוין געפינען, האט ווילפּאָר געברומט, און ווען איך זאָל אפילו דארפּען נראָבען דעם נאנצען לעבען! מאַנטע קריסטאָ איז אָפּגעטראָטען מיט שרעק.

— אָה! האט ער געזאָגט, ער איז משוגע!
און אזוי וויא ער וואַלט מורא געהאט, אז דיא מויערן פּון דער פּערפלוכטער הויז זאלען ניט איינפאלען איבער זיין קאָפּ, איז ער ארויסגעשפּרונגען אויפּן נאָס.
— אָה! גענוג, גענוג! זאל עס נעמען א סוף, האט ער געמורמעלט, לאָמיר רעטען דעם לעצטען.

ווען מאַנטע קריסטאָ איז געקומען אהיים, האט ער דאָרטען געטראפּען מאָרעלין, -- מאכט זיך פּאַרטיג, מאַקסימיליאַן, האט ער צו איהם געזאגט מיט א שמייכעל, מאָרגען פּערלאָזען מיר פּאַרזי.
— האט איהר דאָ מעהר גארניט וואָס צו טאָן? האט מאָרעל געפּרעגט.
— ניין, האט מאַנטע קריסטאָ געענטפּערט; איך האב מורא, אז איך האב שוין צופיעל געטאָן.

27טער קאַפיטעל.

די א פ ר י י ז ע.

פאר דער אָפּרייזע איז מאַנטע קריסטאָ געקומען צו מאָרעליס שוועסטער און עמאַנעלין נעמען אָפּשיעד. מאָרעל איז אויך דארטען געווען, דיא פרייד פּון דיא יונגע פּאָר פּאַלק איז געווען גרויס, ווען זיי האבען דערזעהען דעם גראָפּ.
מאָנטע קריסטאָ האט דארטען פּערבראכט א היפּשע וויילע. פיעלע הערצליכע ווערטער זיינען צווישען זיי געוועקסעלט געווארן און טרערן האבען זיך געגאסען ביין אָפּשיעד.
— מאכט מיין ברודער וויעדער פריילעך! האט יוליע געזאגט דעם גראָפּ אויפּן אויער.

מאָנטע קריסטאָ האט איהר געדריקט דיא האנד, אזוי וויא ער האט איהר א מאל

געדריקט דיא האנד ווען ער האט איהר געגעבען דעם בריעפעל פון סימבאד דעם מאטראָז.

— האט איהר נאך אלץ פערטרויען אין סימבאד דעם מאטראָז? האט ער זיא געפרעגט מיט א שמייכל.

— אָה, יא! האט יוליע געענטפערט.

— וועל! שלאָפט רוהיג און האט פערטרויען אין מיר.

אונטען האבען שוין געהאָרט דיא פערד מיט א וואָגען און מאָנטע קריסטאָ מיט מאָרעל האבען זיך באלד אין איהם אריינגעזעצט און זיינען אוועק וויא דער ווינד.

אין א האלבע שעה ארום האט זיך דער וואָגען אָפגעשטעלט. דיא נאָכט האט געפונקעלט פון דיא שטערן. מען איז געווען אין דער הויך אויפ'ן באָרג פון ווילשוויף, פון וואנען מען האט געקענט איבערזעהען גאנץ פאָריז אזוי וויא א פינסטערן ים, וועל'כער בעוועגט זיך פון מיליאָנען ליכט.

דער גראַף איז אראָפגעגאנגען פון וואָגען און האט געגעבען א צייכען, אז דער וואָגען זאָל א ביסעל אָפפאָהרען.

מיט פערליינטע אָרעמס האט ער דאן בעטראַכט דיזען גרויסען בבל, און אראָפ'לאָזענדיג דעם קאָפ האט ער געמורמעלט:

— גרויסע שטאָט! עס איז זעקס מאָנאַט וויא איך בין אריין אין דיינע טויערן, און יעצט פערלאָז איך דיך אלס זיענער. מיין געהיימיניס האב איך בעגראבען אין דיינע טויערן, און איך גיי יעצט ארויס אָהן שטאלץ און אָהן נקמה, אבער ניט אָהן בעדייערן. אָה גרויסע שטאָט! אין דיין קלאַפּעדיגער ברוסט האב איך געפונען וואס איך האב געזוכט. אזוי וויא א געדולדיגער מינען גרעבער האב איך איבערגעאַקערט דיינע געדעריס און איך האב פון דאָרטען ארויסגעטריבען דאס שלעכטס. יעצט איז מיין ווערק פארטיג, מיין אויפנאבע איז בעענדיגט; יעצט קענסטו מיר ניט געבען ניט קיין פרייד און ניט קיין שמערץ. אדיע, פאָריז! אדיע!

זיין בליק האט נאך א מאל בעטראַכט דיא פייער שטאָט, ער איז אריבער מיט'ן האַנד איבערן געזיכט און איז אריין אין וואָגען.

מאָרעל איז געזעסען א פערזאָרגטער אין וואָגען, וועלכער האט זיך אלץ מעהר דערווייטערט פון פאָריז.

אויף מאָרנען האבען זיי זיך געזעצט אויף א שיף און אין א פאָר טעג זיינען זיי געווען אין מאַרסיל. ווען זיי זיינען ארויף אויפ'ן ברעג, האט מאָרעל גענומען מאָנטע קריסטאָס אָרעם.

זעהט, האט ער צו איהם געזאגט, אָט איז דער פלאַץ, וואו מיין פאָטער איז געשטאנען, ווען דער „פאָראָזן“ איז אריין אין האַפען. אָט דאָ האט דער בראַווער מאַן, וועמען איהר האט גערעטעט דעם לעבען, זיך א וואָרף געטאן אין מיינע אָרעם; איך פיהל נאך יעצט זיינע טרערן אויף מיין געזיכט, און ער האט ניט געוויינט אליין, פיעלע לייט האבען אויף אונז קוקענדיג געוויינט. מאָנטע קריסטאָ האט געשמייכעלט.

— איך בין געווען דארטען, האט ער געזאגט צו מאָרעל'ן צייגענדיג מיט דער האַנד אויפ'ן קאָרנער פון דער גאַס.

אזוי וויא ער האט דאס געזאגט, האט מען דערהערט א שמערצליכען וויינען פון א פרוי, וועלכע האט געקוקט אויף א שיף וואָס איז ערשט אָפּגעגאנגען. דייע פרוי איז געווען פּערשלייערט; מאָנטע קריסטאָ האט זיא בעגלייט מיט דיא אויגען וועהרענד מאָרעל האט געקוקט אויף דיא שיף.

— אָה! האט מאָרעל אויסערופען, איך האב קיין טעות ניט! דיזער יונגער מאָן, וועלכער מאכט מיט'ן העט, איז אַלבערט מאָרסערף!

— יא, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט, איך האב איהם דערקענט.

— וויא אזוי? איהר האט דאך געקוקט אין אַנאנדער זייט.

דער גראָף האט געשמייכלט, אזוי וויא ער פלעגט אלע מאל טאָן, ווען ער האט ניט געוואלט ענטפערן. און זיינע ארגען האבען זיך ווייטער אריבערגעטראגען אויף דיא פּערשלייערטע פרוי, וועלכע איז פּערשוואונדען אין א קאָרנער פון א גאַס. דאָן האט ער זיך אומגעדרייט.

— טייערער פריינד, האט ער געזאגט צו מאַקסימיליאַנען, האט איהר עפעס צו

טאָן אין דיזער נעגענד?

— איך האב צו וויינען אויף מיין פאָטערס קבר, האט מאָרעל פינסטער גע-

ענטפערט.

— וועל! גייט און ערוואַרטעט מיך דארטען; איך וועל אהין קומען.

— איהר פּערלאַזט מיך?

— יא... איך האב דאָ אויך א וויכטיגע וויזיט צו מאכען.

מאָרעל האט אריינגעלייגט זיין האנד אין דעם גראָף'ס האַנד, דאן האט ער

טרויעריג אומגעדרייט דעם קאָפּ און איז לאַנגזאַם אוועקגעגאנגען.

מאָנטע קריסטאָ איז געבליעבען שטיין ביז מאַקסימיליאַן האט זיך דערווייטערט,

דאן איז ער אוועק אין מיילהאַן'ס אַלעען, וואו זיין פאָטער האט א מאל געוואוינט.

דיא הויז איז געווען ארומגערינגעלט פון בוימער, און אָבוואָהל זיא איז געווען

אַלט, האט זיא אויסגעזעהען שיין און לייעפליך. יעצט האט דיא הויז אין גאנצען געהערט

צו מערסעדעס, וועלכע האט זיא בעקומען פון מאָנטע קריסטאָ.

אין דיזער הויז איז אריינגעקומען דיא פּערשלייערטע פרוי, וועלכע מאָנטע קריסטאָ

האט געהערט וויינענדיג לעבען האַפען.

מאָנטע קריסטאָ איז אויך אריין אין דער הויז. ער איז געגאנגען אין קליינעם

גאַרטען, וואו זיין פאָטער האט א מאל געפלאנצט זיין בויס. ווען ער איז צוגעגאנגען צו

דיזען פּלאַץ, האט ער געהערט א זיפן, וועלכער האט געליכען צו א שלוכן. ער האט

זיך ארומגעקוקט און האט דערזעהען מערסעדעס זיצענדיג אויף א באַנק איינגעבויגען

און וויינענדיג.

מאָנטע קריסטאָ האט געמאכט עטליכע טריט פארויס; דער זאַמד האט גע-

קריצט אונטער זיינע פיס.

מערסעדעס האט אויפגעוויבען דעם קאָפּ און האט ארויסגעשטויסען א געשריי

פון שרעק ווען זיא האט דערזעהען פאר זיך א מאָן.

— מאדאם, האט דער גראף געזאגט, עס איז ניט מעהר אין מיינער קראפט אייך צו פריינען גליק, אָבער איך קען אייך אָנבאָטען טרייסטונג; ווילט איהר עס אָננעמען פון א פריינד?

— איך בין ווירקליך זעהר אונגליקליך, האט מערסעדעס געענטפערט, איך בין אליין אויף דער וועלט... איך האב נאר געהאט מיין זון און ער האט מיך פערלאָזען. — ער האט גוט געטאָן, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט. ווען ער וואלט געבליעבען מיט אייך, וואלט פון איהם גארניט געוואָרן, ער וועט ווערן גרויס און מעכטיג ווען ער וועט קעמפפן געגען דיא וועללען אין לעבען, לאָזט איהם זוכען א צוקונפט פאר אייך ביידען, מאדאם; איך קען אייך פערשפרעכען, אז ער איז אין גוטע הענד.

— אָה, האָט דיא אָרימע פרוי געזאגט, איך וועל פון דער צוקונפט ניט געניסען. אזוי פיעל זאכען זיינען ציבראָכען געווארן אין מיר און ארום מיר, דאס איך פיהל מיך נאָהענט פון קבר, איהר האט גוט געטאָן, וואס איהר האט מיך געבראכט אויף דעם פלאץ אויף וועלכען איך בין געווען אזוי גליקליך; דארטען וואו מען איז געווען גליקליך, דארף מען שטארבען.

— אד! מאדאם, אלע אייערע ווערטער פאלען ביטער און פרענענד אויף מיין הארץ. איך האב אייך געבראכט אלע אייערע אונגליקען; איהר דארפט מיך בעשולדיגען און מיך האַסען....

— אייך האַסען, אייך בעשולדיגען, עדמאָן... האַסען, בעשולדיגען א מאן, וועל'כער האט גערעמעט מיין זון'ס לעבען? אָה! בעטראכט מיך און זעהט אויב אין מיר איז דא א פיינדשאפט געגען אייך.

מאָנטע קריסטאָ האט אויפגעהויבען זיין בליק אויף מערסעדעס, וועלכע האט אויסגעשטרעקט צו איהם דיא הענד.

— אָה! בעטראכט מיר, האט זיא פאָרטגעזעצט מיט א געפיהל פון טיעפען טרויער; מען קען יעצט פערטראָגען דעם קיך פון מיינע אויגען, עס איז ניט מעהר דיא צייט ווען איך בין געקומען שמייכלען צו עדמאָן דאָנטעס, וועלכער האט מיך ערווארטעט אין פענסטער פון דער דאך שטיבעל וואו זיין פאָטער האט געלעבט... פון יענער צייט אָן האבען זיך פיעלע שמערצליכע טעג און יאָהרען אוועקגעקייקעלט, וועלכע האבען אויסגעגראָבען א גרויסע גרוב צווישען מיר און דיזער צייט. איך זאל אייך בעשולדיגען עדמאָן, אייך האַסען, מיין פריינד! ניין, מיך האס איך און מיך בעשולדיג איך!

מאָנטע קריסטאָ האט געמאכט א טריט צו איהר און האט איהר שווייגענדיג אויסגעשטרעקט דיא האַנד.

— ניין, האט זיא געזאגט לאַנגזאם צוריקציהענדיג איהרע הענד, ניין, מיין פריינד, ריהרט מיך ניט אָן. איהר האט מיך געשוויגט, פון דעסטוועגען בין איך מעהר שולדיג פאר אלע, וועלכע איהר האט געשלאָגען. אלע יענע האבען געהאנדעלט אויס האַס, אויס שלעכטיגקייט, און איך האב געהאנדעלט אויס פייגהייט. ניין, דריקט ניט מיין האַנד, עדמאָן; איהר ווילט מיר זאָגען עפעס א וואָרט צום טרייסט, זאגט עס ניט; בעהאלט עס פאר אַנאנדערע, איך בין עס ניט מעהר ווערט. זעהט, דער אונגליק האט מיינע האָר גראָ געמאכט; מיינע אויגען האבען אזוי פיעל טרערן פּערגאַסען, דאס זיי זיינע

ארוםגערינגעלט געווארן פון רויט בלויע פלעקען, און מיין שטערן איז פול קנייטשען, איהר, ערמאָן, אין גענענטהייל, זייט נאך אלץ יונג, אלץ שיין, אלץ שטאַלץ. דאס איז ווייל איהר האט געהאט מוטה, ווייל איהר האט געהאַפּט...

מערסעדעס האט שטארק געוויינט; איהר האַרץ האט געשפרונגען פאר שמערץ ביי דיא דערמאָנונגען.

מאָנטע קריסטאָ האט גענומען איהר האנד און האט זיא געקושט מיט רעשפעקט; אבער זיא האט געפיהלט, אז דער קוש איז געווען אַהן היין, אזוי וויא ער וואלט געקושט א מאַרמאָרנע סטאַטוע.

— איך האב געגלייבט, אז איהר זייט טויט, האט זיא פאַרטגעזעצט, האב איך געדארפט שטאַרבען, דען וואס האט עס מיר גענוצט, אז איך האב וועגען אייך געד טרויערט אין מיין הארצען דעם גאנצען לעבען? צו מאכען פון א פרוי פון ניין און דרייסיג יאָהר א פופציגערין, דאס איז אלעס. וואס האט עס מיר גענוצט, אז איך איינע האב אייך נאָר דערקענט און האב נאָר גערעט: מיין זון אליין? האָב איך דען ניט געדארפט רעמען מיין מאן אויך? איז ער דען ניט צוליעב מיר געווארן פערדאַרבען? צו וואָס נוצט עס שליסליך, וואס איך האָב בעגלייטעט מיין זון ביז אהער, אז ער זאָל מיך פערלאָזען און איך זאל איהם לאזען אוועק אליין? אָה! איך בין געווען א פיגלינג! זאג איך אייך; איך האב פערלייקענט מיין לייעבע...

— ניין, מערסעדעס, האט מאָנטע קריסטאָ געזאגט, האט איבער זיך א בעסערע מיינונג. ניין, איהר האט גענוג געליטען. בעטראכט דיא פערגאנגענהייט און בעטראכט דעם יעצט. דיא שרעקליכסטע אונגליקען, דיא שרעקליכסטע ליידען, דיא פערלאָסענדי הייט פון אלע דיא וואס האבען מיך געליעבט, דיא פערפאָלגונגען פון דיא וואס האבען מיך געקענט—אָט דאָס איז דער ערשטער טהייל פון מיין לעבען. פלוצלונג, נאך אזוי פיעל ליידען, איז מיר געקומען דיא פרייהייט און מיין פערמעגען. דאן האט מיר געשיינט, אז דיזער פערמעגען איז מיר געשיקט געווארן פון שיקאָל און איך זאל איהם בענוצען אלס געוועהר. דאן האב איך וויא א רייזענדער, וועלכער ברייט זיך פאַר אויף א לאנגע רייזע און אויף אלע געפאהרען, מיך אויך פאַרברעייטעט. איך האב געזאמעלט לעבענס מיטלען, איך האב געלאָדען דיא געוועהר, איך האב געזאמעלט מיטלען צו אַטאַקירען און זיך צו פערטהיידען, איך האב געוויינט מיין קערפער צו דיא האַרטסטע ליידען, איך האב געוויינט מיין אָרעם צו טויטען, מיינע אויגען צו זעהען יענעם ליידען, מיין מונד צו שמויכלען ביי דיא שרעקליכסטע אָנפליקען. פון א גוטען מענשען וואס איך בין געווען, האב איך געמאכט פאַר א קאַלטער מצבה צו אלעס. דאן האב איך מיך א וואָרף געמאָן אין לעבען און בין געקומען צו מיין ציעל. אונגליק צו דיא וואס איך האב בענגד גענט אין מיין וועג!

— גענוג! האט מערסעדעס געזאגט, גענוג ערמאָן, איך האב אייך פערשטאַנען, און ווען איהר וואלט מיך געראָפען אין וועג און וואלט מיך צובראָכען וויא א גלאָז, וואלט איך אייך בעוואונדערט, ערמאָן! אזוי וויא עס איז דאָ א טיפער גראָבען צווישען מיר און דער פערגאנגענהייט, אזוי איז דאָ א גראָבען צווישען אייך און דיא אנדערע

מענער. עס גיעבט קיין זאך אויף דער וועלט, וועלכע זאל אייך ווערט זיין, וועלכע זאל זיך גלייכען צו אייך. יעצט זאגט מיר אדיע, ערמאן, און לאַמיר זיך שיידען.

— איידער איך פערלאָזן אייך, מערסעדעס, זאגט וואס פערלאַנגט איהר ?

— איך פערלאַנג נאר איין זאך, ערמאן, מיין זון זאל זיין גליקליך.

— זאל ער לעבען, פאר דאס איבריגע וועל איך שוין זאָרען.

— איך דאַנק, ערמאן.

— אָבער איהר, מערסעדעס ?

— איך דארף גאָרניט. איך לעב צווישען צוויי קברים : איין קבר איז פון ערמאן דאָנטעס, וועלכער איז שוין פון לאַנג אָן טויט פאר מיר און וועלכען איך האב געליעבט, מיין הארץ געהערט אויך יעצט צו איהם—און דער אנדערער איז פון דעם מאַן, וועלכען ערמאן דאָנטעס האט געטויטעט. איך שטים איין מיט'ן האַרגענען אָבער איך בעקלאַנג דעם טויטען.

— אייער זון וועט זיין גליקליך, מאַדאָם, האט דער גראַף נאך א מאָל געזאגט.

— אַלואַ וועל איך זיין גליקליך ווען איך וועל עס קענען זעהען.

— אָבער... שליסליך... וואס וועט איהר טאָן ?

— איך זאל אייך זאָגען, אז איך וועל לעבען וויא דיא אמאָליגע מערסעדעס, וועט איהר מיר ניט גלויבען, דען איך קען מעהר ניט ארבייטען. איך האב דעם קליינעם קאַפּיטאַל, וועלכען איהר האט פאר מיר פערגראָבען, און דערמיט וועל איך לעבען. זאלען דיא לייטע דענקען איבער מיר וואס זיי ווילען, דיא געהיימיניס בלייבט צווישען מיר און אייך.

— ווילט איהר מיר ניט זאָגען, אויף וויעדערזעהען, מערסעדעס ?

— איך זאג אייך אויף וויעדערזעהען, האט מערסעדעס געענטפערט, אָבער וועלען

מיר זיך א מאָל זעהען, ערמאן ?

— עס ליעגט זעהר פיעל אין דיא ווערטער ; האפען און וואַרטען, מערסעדעס.

מערסעדעס האט אָנגעריהרט דעם גראַף'ס האַנד און איז אריין אין הויז.

מאָנטע קריסטאָ איז לאַנגזאַם ארויסגעגאנגען פון הויז און האט גענומען דעם

וועג צום האַפען.

מערסעדעס האט איהם ניט געזעהען אוועקגייענדיג, זיא האט געקוקט אויפ'ן ים און האט געקוקט אויף א שיף, וועלכע איז לאַנג אָפּגעגאנגען פון ברעג. דאך האט איהר שטימע געגען איהר ווילען געמורמעלט גאנץ שטיל :

— ערמאן, ערמאן, ערמאן !

28 מער קאַפּיטעל.

דיא פערנאַנגענהייט.

ווען מאָנטע קריסטאָ איז ארויס פון זיין פאָטער'ס הויז איז ער געגאנגען צום וואַסער, ער האט געוואַלט זעהען נאך א מאָל דעם שרעקליכען שלאָם איהר, וואו

ער האט אזוי פיעל געליטען, ער האט צוגערופען א שיפעל און האט זיך געהייסע אריבערשיפען צום שלאָס.

פאָהרענדיג אויפ'ן שיפעל, איז איהם פאָרגעקומען דיא נאנצע שרעקליכע סצענע, וויא ער איז דאמאָלס אויך געפאהרען אויף דענזעלבען פלאץ בענלייטעט פון פיעו זשאַנדארן און וויא ער האט זיך געוואָלט ארייננוואַרפען אין וואסער.

— מיר זיינען אָנגעקומען, האט זיך פלוצלונג דערהערט דיא שטימע פון דעם פישער.

מאָנטע קריסטאָ האט געגעבען א שוידער. פונקט אזוי האט מען אויסגערופען, ווען דיא זשאַנדארן האבען איהם אהער געבראכט און האבען איהם געשלאָגען מיט דיא ביקסען, אז ער זאל גיין. דיא שיפעל האט זיך יעצט אויך אָפגעשטעלט אויף דענזעלבען פלאץ. מאָנטע קריסטאָ האט בעצאָהלט דעם שיפער און איז אראָפ אויפ'ן ברעג.

דער שלאָס איה איז שוין פון לאַנג אָן ניט געווען קיין געפענגניס. ער האט יעצט געדריענט אלס שוויפלאַץ, וואו יעדערער האט געקענט אריינגיין און איהם בעקוקען. אויך איז שוין קיינער ניט געווען פון דיא וועכטערס, וועלכע זיינען געווען אין דער צייט, ווען מאָנטע קריסטאָ איז דאָרטען געזעסען. דער הויקיפער פון שלאָס איז אויך געווען ערשט צייט צעהן יאָהר דאָרטען.

ער האט אריינגעפיהרט מאָנטע קריסטאָ אין זיין אייגענע צעלע. ער האט זיא בעטראכט און האט זיא געפונען דייעלבע וויא ער האט זיי פערלאָזען. אפילו זיין בעמעל איז נאך געשטאנען אויפ'ן זעלבען פלאץ. נאר דיא לאַך וואס ער האט געגראָבען מיט'ן גייסטליכען פאריא איז געווען פריש פערמויערט.

— דערציילט מיר עפעס איבער דיזע געפענגניס, האט מאָנטע קריסטאָ געזאָגט צום הויקיפער. האט דער שלאָס אויך עפעס צו דערציילען איבער לעבעדיג פער גראָבענע?

— יא, מיין הערר, האט דער הויקיפער געענטפערט, און טאקע וועגען דיזער צעלע האט מיר דער שליסער אַנטאָניאָ אזא זאך דערציילט.

מאָנטע קריסטאָ האט א שוידער געגעבען. אַנטאָניאָ איז געווען פערצעהן יאָהר זיין שליסער.

— ווילט איהר, אז איך זאל אייך דערציילען דיא געשיכטע? האט איהם דער הויקיפער געפרעגט.

— יא, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט, דערציילט.

— דיזע צעלע, האט דער הויקיפער אָנגעפאנגען, איז געווען בעוואוינט פון זעהר א געפעהרליכען מענשען. אנאנדערער געפאנגענער איז געווען אין שלאָס אין דערזעלבער צייט מיט איהם; ער איז געווען איין אַרימער משוגענער גייסטליכער.

— א משוגענער? און וואָס איז געווען זיין משוגעת?

— ער האט אָנגעבאָטען מיליאָנען מען זאל איהם בעפרייען.

— האבען זיך דיא געפאנגענע געקענט זעהען?

— ניין, דאס איז געווען שטרענג פערבאָטען, אבער זיי האָבען זיך דורכגעגראָבען

אַיינער צום אנדערן און פלעגען זיך זעהען.

- און ווער פון זיי האט דורכגעגראָבען דעם גאַנג?
— אָה, נאַטירליך, דער יונגער. דער אנדערער איז געווען אלט און שוואַך, און
דען איז זיין קאָפּ געווען צו שוואַך אויסצוקלערן אזא זאַך.
— געוויס, א משוגענער האט א שוואַכען קאָפּ, האט מאָנטע קריסטאָ געענטפערט
מיט א בייזען שמייכל.
— וויא לאַנג דיא געפאנגענע האבען פערקעהרט צוזאמען, ווייס מען ניט, האט
דער הויזקיפער פאַרטגעזעצט, דאך איי טאָג איז דער אַלטער געשטאַרבען, און ווייסט
איהר וואס דער יונגער האט געטאָן.
— ער איז אויך געשטאַרבען.
— ניין, ער האט אריינגעשלעפט דעם טויטען צו זיך אין צימער און האט זיך
אריינגעלייגט אין זאַק פון דעם טויטען אויף זיין פלאַץ און האט זיך פערנייט פון אינדע
ווייניג. האט איהר שוין א מאָל געהערט אזא זאַך?
— צו וואָס האט ער עס געטאָן? האט מאָנטע קריסטאָ געפרעגט.
— ער האט געגלייבט, אז מען בעערדיגט דיא טויטע געפאנגענע אָהן א טרונע;
האט ער גערעכענט נאָכהער זיך אויסצוגראָבען און ענטלויפען. ער האט אָבער געהאט
א פאַלשע רעכענונג, דען מען פלעגט דאָ דיא טויטע אייננייען אין א זאַק און זיי ארייני
ווארפען אין ים. מען האט איהם אלוואַ אריינגעוואָרפען אין ים. אויף מאָרגען האט מען
אויף זיין פלאַץ געפונען דעם טויטען. דאָן האבען דיא אריינווארפער ערשט דערציילט,
אז זיי האבען געהערט א שרעקליכען געשריי, ווען זיי האבען דעם זאַק אריינגעלאָזען אין
וואַסער.
— האט מען פון דעם געפאנגענעם מעהר גאר ניט געהערט? האט מאָנטע
קריסטאָ געפרעגט מיט א פערשטיקטער שטימע.
— קיין מאָל ניט. איהר קענט בעגרייפען, אז אויב ער איז אראָפּגעפאלען פלאַך
איז ער גלייך געטויטעט געווארען, איז ער אריינגעפאלען שטייענדיג, האט איהם דער
שווערער שטיין פון זיינע פיס אראָפּגעצויגען צום גרונד.
— בעדויערט איהר איהם?
— אָ, יא, אַבוואָהל ער איז געווען א שולדיגער.
— וואָס האט ער דען בעגאַנגען?
— מען דערציילט, אז אין יענער צייט איז דער אונגליקליכער געווען א באַנאַד
פאַרטיטשישער אָפיצער.
— האט מען קיין מאָל ניט געפרעגט נאך זיין נאָמען?
— אָ, יא, אָבער מען האט איהם אנדערש ניט גערופען וויא נומער 34.
— אָה, ווילפאַר! ווילפאַר! דאָס איז דיין ארבייט, האט דער גראַף גמורמעלט.
— ווילט איהר זעהען דיא צעלע פון דעם גייסטליכען, מיין הערר? האט איהם
דער וועכטער געפרעגט.
— יא, אָבער איך וועל נאך בלייבען א ווילע דאָ.
— זעהר גוט, איך וועל דערווייל גיין נאָכ'ן שליסעל,

ווען מאַנטע קריסטאָ איז געבליעבען אליין האט ער אָנגעפאנגען אויפּמערקזאם צו בעטראכטען דיא צעלע.

— יא, האט ער געזאגט, אָט איז דער שטיין, אויף וועלכען איך פלעג זיצען!
אָט איז דער צייכען פון מיינע אַקסלען, וועלכע האבען איהם אויסגעדריקט! אָט איז דער צייכען פון מיין בלוט, וועלכע האט גערונען פון מיין שטערן, ווען איך האב געוואלט צוקלאַפען מיין קאָפּ אָן מויער! אָה!... דיזע ציפערן!... איך געדיינק זיי נאך....
איך האב מיט זיי איין טאָג גערעכענט דעם אַלטער פון מיין פאָטער, אויב איך וועל איהם נאך קענען זעהען לעבעדיגער הייד, און דעם אַלטער פון מערסעדעס, אום צו וויסען אויב איך וועל זיא נאך געפינען טריי.... איך האב געהאט א קליינע וויילע האָפנונג, ווען איך האב געמאכט דיזע רעכענונג.... איך האב פּערנעסען צו רעכענען דעם הונגער און דיא אונטערייהייט.

און א ביטערער שמייכל האט זיך בעוויזען אויף זינע ליפען. ער האט געזעהען וויא דורכ'ן טרוים, וויא זיין פאָטער איז געפיהרט געוואָרן צום קבר און מערסעדעס גייענדיג צו דער חתונה.

דער שליסער איז געקומען און האט איהם אריינגעפיהרט אין דעם גייסטליכען פאַריאַס צעלע.

— האט איהר עפעס וועלכען אַנדענקען פון דיא געפאנגענע? האט אהים מאַנטע קריסטאָ געפרעגט.

— אָ, יא, איך האב געהאט עטליכע. איך האב א מאָל דורכגעקלאַפט דיא מויערן, האב איך געפונען אין דיזער צעלע, אָט אין יענעם אויווען....

— שטריק לייטער, ווערקצייג? האט מאַנטע קריסטאָ אויסגערוּפּען.

— פון וואנען ווייסט איהר עס? האט דער הויזקיפּער פּערוואונדערט געפרעגט.

— איך ווייס עס ניט, אָבער איך טרעף, האט דער גראַף געזאגט; געוויינליך געפינט מען נאָר אזעלכע זאכען אין דיא צעלען פון געפאנגענע.

— יא, איך האב טאַקע געפונען אזעלכע זאכען אין אויווען.

— האַסטו זיי נאך? האט איהם מאַנטע קריסטאָ געפרעגט.

— ניין, איך האב זיי פּערקויפּט, אָבער מיר איז נאך געבליעבען איין אַרט בוך אויף שטיקער לייווענד.

— אָה! האט מאַנטע קריסטאָ אויסגערוּפּען, דו האסט נאך דיזען בוך?

— איך ווייס ניט, אויב דאס איז א בוך, מיין הערר, האט דער הויזקיפּער געזאגט.

זאגט, אָבער דאס האב איך.

— לויף, בריינג מיר איהם, מיין פריינד, און אויב עס אין דאס וואס איך מיין, וועסטו זיין צופריעדען. גיי בריינג.

— איך לויף. און דער וועכטער איז ארויס.
מאַנטע קריסטאָ איז צוגענאנגען צום צובראַכענעם בעטעל וואו פאַריא איז א מאָל געלעגען, און אראָפּלאָזענדיג דעם קאָפּ, האט ער געזאגט מיט א געבראַכענע שטימע:
— אָה, מיין צווייטער פאָטער! דו האסט מיר געגעבען דיא פּרייהייט, דיא

וויסענשאַפֿט, רייכטהום; דו האסט מיר געגעבען דיא מאכט צו רעכענען זיך מיט מיינע פיינד. ווער קען מיר זאָגען, אז איך האב ניט ריכטיג געהאַנדעלט...

— אָט האט איהר, מיין הערר, דעם בוך, האט איהם געזאגט א שטימע.
מאָנטע קריסטאָ האט א ציטער געגעבען און האט זיך אומגעדרייט. דער הויך קיפער האט איהם דערלאנגט א בינעל פאַפיערען, אויף וועלכע דער נייסטליכער פאַריאָ האט אריינגעלייגט זיינע נאנצע וויסענשאַפֿט און עדמאָן דאַנטעס האט דערפון גענאָסען.

דער גראַף האט עס ביי איהם שנעל צוגענומען און זיינע אויגען זיינען געפאלען אויף דער אויפשריפט:

„דו וועסט ארויסרייסען דיא ציין ביי דער שלאַנג, און דו וועסט טרעטען אונטער דיא פיס דעם לייב.“

— אַה! מיין פאָטער, אָט איז דיין ענטפער! איך דאַנק דיר מיין פאָטער, איך דאַנק דיר!

מאָנטע קריסטאָ האט דאן דערלאנגט דעם וועכטער שיינע עטליכע גאַלדשטיקער און איז ארויסגעגאנגען. דער וועכטער איז געבליעבען א צוטומעלטער פון דער מאַסע גאַלד און ביז ער איז געקומען צו זיך, איז שוין מאָנטע קריסטאָ ניט געווען.

מאָנטע קריסטאָ איז ארויף אויפ'ן בית עולם, וואו מאָרעל האט איהם ערוואַרטעט. ער האט געזוכט דעם קבר פון זיין פאָטער, אבער ער האט איהם ניט געפונען. עס איז א מאל געווען א שטיקעל ברעטעל, אָבער עס איז שוין לאנג פערפולט געוואָרן און דער גרעבער האט עס פערברענט. ער איז דאן צוגעגאנגען צו דעם אַלמען מאָרעל'ס גרויסע און שיינע מאַרמאָרנע מצבה.

מאָסימיליאָ איז געשטאנען אָנגעשפאַרט לעבען א בוים און האט געקוקט פאר זיך מיט צומישטע אויגען. זיין שמערץ איז געווען טיעף.

— מאָסימיליאָ, האט צו איהם דער גראַף געזאָגט, איהר האט מיך געבעטען צו בלייבען עטליכע טעג אין מאַרסייל, ווילט איהר עס איצטער אויך נאָך?

— איך האב מעהר קיין וואונש ניט, גראַף, אבער מיר שיינט, אז דאָ וועל איך קענען ווארטען מיט ווייניגער ליידען.

— זעהר גוט, מאָסימיליאָ, דען איך פערלאָזן אייך, און נעם מיט אייער וואָרט, אז איהר וועט ווארטען, ניט אמת?

— אָה, איך וועל עס פערגעסען גראַף, איך וועל עס פערגעסען!

-- ניין, איהר וועט עס ניט פערגעסען, ווייל איהר זייט איין עהרענמאן, מאָרעל, ווייל איהר האט געשוואָרען, און ווייל איהר וועט מיר נאָך א מאָל שווערן, אז איהר וועט זיך ניט נעמען דעם לעבען.

— אָה! גראַף, האט מיטלייד מיט מיר! גראַף, איך בין אזוי אונגליקליך!

— איך האב געקענט א מאָן, וועלכער איז געווען אונגליקליכער פאר אייך, מאָרעל.

— וויא קען עס נאך געבען אונגליקליכער פאר מיר, וועלכער האט פערלאָזט דעם איינציגען גליק, וואס איך האב געליעבט אויף דער וועלט?

— הערט מיך אויס, מאַרעל; איך האב געקענט א מאן, וועלכער האט אויך אזוי וויא איהר געלייגט זיין האַפנונג און זיין גליק אויף א פרוי. דיזער מאן איז געווען יונג, ער האט געהאט איין אלטען פאָטער, וועלכען ער האט געליעבט; ער האט געהאט א כלה, וועלכע ער האט פערנעמערט. פלוצלינג האט מען ביי איהם צוגענומען דיא פרייהייט און מען האט איהם אריינגעווארפען אין קערקער.

— אַה! האט מאַרעל געזאגט, מען קומט ארויס פון קערקער אין א וואָך ארום, אין א מאָנאַט, אין א יאָהר.

— ער איז דארטען געבליעבען פערצעהן יאָהר, מאַרעל, האט דער גראַף געזאגט ארויפלייגענדיג זיין האַנד אויף דעם יונגען מאַן'ס אָרעם.

— פערצעהן יאָהר! האט מאַקסימיליאַן געמורמעלט שוידערנדיג.
— פערצעהן יאָהר, האט דער גראַף ווידערהאַלט; ער האט אויך גענוג געליטען, מאַרעל; ער האט זיך אויך געוואלט נעמען דעם לעבען.

— וועל? האט מאַרעל געפרעגט.

— וועל! ער האט געהאט געדולד. דורך א וואונדער איז ער ארויס פון זיין גרוב, רייך, מעכטיג. זיין ערשטער געשריי איז געווען פאר זיין פאָטער: זיין פאָטער איז גע- ווען טויט!

— מיין פאָטער איז אויך טויט, האט מאַרעל געזאגט.

— יא, אָבער אייער פאָטער איז געשטאַרבען אין אייערע אָרעם און האט געהאט א גליקליכען לעבען, אָבער זיין פאָטער איז געשטאַרבען פון פערצווייפלונג, פון הונגער. און ווען זיין זון איז מיט צעהן יאָהר צוריק געקומען זוכען זיין קבר, האט ער איהם ניט געפונען און ער ווייס ניט וואו ער איז.

— אַה! האט מאַרעל געמורמעלט. אָבער זיין געליעבטע איז איהם דאך ווייניג סטענס געבליבען.

— איהר האט א טעות מאַרעל; דיזע פרוי...

— זיא איז געשטאַרבען? האט מאַרעל אויסגערופען.

— ניין, נאָך ערגער וויא דאס; זיא איז געווען אונטריי. זיא האט געהייראַט א פינד פון איהר חתן, זעהט איהר, מאַרעל, אז דיזער מאן איז געווען אונגליקליכער שאר אייך.

— און דער מאן האט זיך געטרייסט? האט מאַרעל געפרעגט.

— ער האט זיך ווייניגסטענס בערוהיגט.

— און דיזער מאן קען נאך א מאָל זיין גליקליך?

— ער האָפט עס, מאַקסימיליאַן.

— דער יונגער מאן האט אראָפגעלאָזען דעם קאַפ אויף דער ברוסט.

— איהר האט מיין וואָרט, האט ער געזאגט נאָך א קורצען שווייגען, און האט

גערייכט מאַנטע קריסטאָ דיא האַנד; אָבער געדענקט...

— דעם 5טען אָקטאָבער, מאַרעל, וועל איך אייך ערוואַרטען אויפ'ן אינזעל מאַנטע

קריסטאָ. דעם 4טען וועט אייך ערוואַרטען אַ שיף אין האַפען פון באַסטיא; דיא שיף

וועט הייסען עוורום. איהר וועט זאגען אייער נאָמען פאר'ן קאָפיטאָן און ער וועט אייך
בריינגען צו מיר. אלזאָ, אָפּגעמאכט מאַקסימיליאַן?

— אָפּגעמאכט, גראַף, און איך וועל טאָן וויא עס איז גערעט, אָבער געדענקט
דעם 5טען אָקטאָבער....

— קינד, וואס ווייס ניט וואס עס הייסט א וואָרט פון א מאַן; איך האב אייך
שוין צוואַנציג מאל געזאגט, אז ווען איהר וועט נאר חשק האבען צו שטארבען, וועל
איך אייך נאך דערצו העלפען, מאָרעל. אדיע.

— איהר פערלאזט מיד שוין?

— יא, דען איך מוז נאך זיין אין איטאליען.

— ווען פאָהרט איהר?

— גלייך. דיא שיף ווארט שוין אויף מיר. אומארמט מיד, מאַקסימיליאַן.

מאָרעל האט בעגלייטעט דעם גראַף ביז דער שיף און דארטען האבען זיי זיך
געשיידען.

28 מער קאָפיטעל.

פ ע י נ אָ.

אין דער צייט ווען מאָנטע קריסטאָ איז אוועק אויפ'ן שיף איז דאָנלאַר געפליגען
אין רוים אָפּגעמען דיא פינף מיליאָן אויף דעם גראַפ'ס רעסיט. ווען ער איז געקומען
אין רוים האט ער זיך אָפּגעשטעלט ביי אונזער אלטען בעקאָנטען פאסטריני אין האָטעל.
ער האט זיך נאכגעפרעגט אויף דיא הויז טהאָמסאָן און פרעגש. און מען האט איהם
גלייך געזאגט וואו זיא איז, דען זיא איז געווען זעהר בעקאנט אין דער שטאָט.
דאָנלאַר האט גענומען א וואָגען און איז גלייך אוועק אהין. ווען ער איז אריין
אין דיא באַנק, איז גלייך נאך איהם א מאַן אויך אריינגעקומען אהין. דאָנלאַר האט גע-
פרעגט אויף דעם באַנקיר און איין אַרט לאַקיי האט איהם אריינגעפיהרט אין אנאנדער
צימער.

אין דעם ערשטען צימער איז געזעסען א שרייבער און אַן א זייט איז געזעסען
דער מאַן.

ווען דאָנלאַר איז אריין צום באַנקיר האט דער שרייבער אוועקגעלייגט דיא
פּעדער און האט זיך געווענט צו דעם מאַן.

— אָה, דאס ביסטו פּעפינאָ?

— דו זעסט דאָך. האט דיזער מיט א שמייכעל געענטפערט.

— האסטו שוין עפעס דערשמעקט ביי דעם גראָבען מאַן, וואָס איז ערשט
אריינגעגאנגען.

— ביי דיזען האט מען ניט געדארפט שמעקען, מען האט אונז אָנגעזאָגט. אז ער
האט דיא מטבעה.

— אלזאָ ווייסטו צו וואָס ער איז אהער געקומען.

— א פּראַגע. ער קומט נאך געלד; יעצט דארף מען נאר וויסען וויפּעל.

- דאס קען איך דיר באלד זאגען, מיין פריינד.
— זעהער שיין, אָבער זאלסט מיר ווייטער ניט געבען קיין פאלשע אויסקונדן שאפט וויא יענעם מאָל.
— דערסטו פון יענעם ענגלענדער, וועלכער האט ארויסגעטראָגען פון דאָנען דריי טויזענד דוקאטען?
— אָה, ניין, ביי דעם האבען מיר געפונען ריכטיג, אָבער ביי דעם רוסישען פרינץ האבען מיר נאר געפונען צוויי און צוואַנציג טויזענד אַנשטאָט צוויי און דרייסיג, וויא מען האט אָנגעגעבען.
— איז דאָס מסתמא שלעכט געזוכט.
— לויט דיאָמפּאָ זוכט אליין.
— דער שרייבער איז דערויף אריינגעגאנגען אין אנדערן צימער און איז באלד גע- קומען צוריק.
— עס איז אַ מטבעה! האט דער שרייבער געזאָגט.
— אודאי פינף מיליאָן, ניט אמת?
— יא; פון וואָנען ווייסטו עס?
— און אודאי נאך אויף אַ רעסיט פון גראַף מאָנטע קריסטאָ?
— גאנץ ריכטיג! האט דער שרייבער אויסגערופען, אָבער פון וואָנען ווייסטו עס?
— ווייל מען האט אונז דאס פרייהער אָנגעזאגט.
— היינט צו וואס האסטו עס ביי מיר געפרעגט?
— אום צו זיין זיכער, אויב דאס איז דער ריכטיגער מאָן, אויף וועלכען מען האט אָנגעצייגט.
— רוהיג! אַט קומט אונזער מאָן.
— דאָנלאָר איז ארויסגעקומען און זיין פנים האט געגלאַנצט פאר פרייד. ער איז אריינגעשפרונגען אין וואָגען וויא א יונגער מאָן און האט געהייסען פאָהרען אין האָטעל. ווען ער איז געווען אין דערהיים האט ער זיך איבערלייגט וואָס ער זאל טאָן. עס איז ביי איהם געבליעבען, אז ער זאל פאָהרען אין ווענעדיג און דארטען זאל ער זיך בעזעצען. ער האט געהייסען פאַסטריני, אז ער זאל איהם בעזארגען אויף מאָרגען פריה א וואָגען מיט פערד אויף אוועקצופאָהרען.
— וויא דיא זאך האט זיך געמאכט, אַנשטאָט צעהן א זייגער אין דער פריה, איז ערשט דער וואָגען אָנגעקומען אויף מאָרגען דריי א זייגער נאך דיענער. און ער איז ארויסגעפאָהרען נאך דריי.
— דאָנלאָר איז געשמאָק איינגעשלאָפען אין וואָגען, און ווען ער האט זיך אויפגע- כאפט איז שוין געווען דונקעל אין דרויסען. ער האט אַ קוק געטאָן אין דרויסען, און אַנשטאָט אַ סאַסע, וואס ער האט גערעכענט צו זעהען, האט ער געזעהען א וויסטע געגענד מיט גרויסע בערג.
— דער געוועזענער פאַנקיר איז פערוואנדערט געוואָרען דעריבער. ער האט אויפ- געמאכט דיא טהירל פון וואָגען און האט געוואלט פּרעגען וואו ער געפינט זיך דאָ.
— נעם צו דעם קאַפּ! האט זיך דערהערט א שטרענגע שטימע.

דאנגלאר האט שנעל אריינגענומען זיין קאפ צוריק אין וואָגען. ער האט ניט געקענט פערשטיין וואס דאס זאל בעדייטען. ער האט א קוק געטאָן אין דיא פענסטער און האט געזעהען וויא צוויי רייטער פאָהרען נאך דעם וואָגען. א קאלטער שווייס איז איהם ארויס אויפ'ן געזיכט.

— איך בין ארעטירט, האט ער זיך געזאגט. מען האט אהער טעלעגראפֿרט פון פאָריוו. ער האט זיך אריינגעוואָרפען צוריק אין וואָגען און האט זיך פערטראכט. עס איז ביי איהם גאר קיין ספק ניט געווען, אז מען פיהרט איהם יעצט צוריק אין רוים. ער האט א קוק געטאָן נאך א מאָל אין פענסטער, און ער האט געזעהען, אז מען פיהרט איהם ניט צוריק אין שטאָט.

אָה, אונגליק! האט ער געמורמעלט, מען פיהרט מיך ניט צוריק אין שטאָט, דאן האט מען מיך ניט ארעטירט פון געריכט... איז עס אפשר...

דיא האָר האבען זיך איהם געשטעלט קאפּיר ביי דעם איינציגען געדאנקען. ער האט זיך דערמאָנט אָן דיא געשיכטע מיט דיא רוימישע רויבער וועגן וועל'כער אַלבערט האט דערציילט פאר מאַראם דאָנגלאַר און עזשעניען.

— פיעלייכט זיינען דאס נגבים! האט ער געמורמעלט. פלוצלונג האט זיך דער וואָגען אָפגעשטעלט. באלד האט מען אויפגעמאכט דיא טהירל און מען האט איהם געהייסען ארויסשטייגען. דאָנגלאַר איז ארויסגעשטויגען און האט זיך ארומגעקוקט. ער האט זיך געפונען אין דיא רואינען פון הינטער רוים. פיער מאָן האבען איהם ארומגערינגעלט און מען האט איהם געהייסען גיין.

דער גאנג האט געדויערט איבער צעהן מינוטען, און א טיעפער שווייגען האט געהערשט צווישען אלעמען. דאָנגלאַר איז געווען אזוי צושראָקען און צוטומעלט, דאס דער האָל איז איהם געווען. וויא צוגעשנירט און ער האט ניט געקענט אויסריידען א וואָרט. זיי זיינען דורכגעגאנגען פיעלע היילען און אונטערערדישע קאָררידאָרען, ביז זיי זיינען צוגעקומען צו איין האָל. דארטען האט זיך געפונען לוגי וואַמפּא.

— א גוטער פאנג, אַטאַמאָן, א גוטער פאנג, האט צו איהם פעפינאָ געזאגט. און אָננעמענדיג דאָנגלאַר'ן פאר'ן קאַלנער פון זיין ראָק האט ער איהם צוגעד שטופט צו לוגי וואַמפּא.

— איז דאס דער מאָן? האט ער געפרעגט.

— ער זעלבסט, אַטאַמאָן, ער זעלבסט.

— זעהר גוט, צייגט מיר איהם.

— אויף דיזען פראָסטען בעפעהל, האט פעפינאָ אזוי נאָהענט צוגערוקט דעם פלאַקער צו דאָנגלאַר'ס פנים, דאס דיזער האט זיך געגעבען א וואָרף צוריק, אז ער זאל ניט פערברענען דיא אויגען, זיין געזיכט איז געווען פערצעהרט און ער האט אויסגעזעהען וויא א לעבעדיגער מת.

— פיהרט איהם אריין אין זיין צימער, האט לוגי וואַמפּא געזאגט.

דער באַנקיר האט ארויסגעלאָזען א שטומען קרעכץ און איז מיטגעגאנגען מיט זיין בעגלייטער. מען האט איהם אַרויפגעפיהרט אין איין ארט צימער. דער צימער איז געווען ליידג, נאר אין א ווינקעל האט זיך געפונען א בעטעל מיט שטרוי.

דער פיהרער האט איהם אריינגעשטופט אין צימער און האט פערשלאָסען דיא טהיר.

דאָנגלאַר האט זיך א וואָרף געטאָן אויפ'ן בעטעל און ער איז געווען צופריעדען, וואס מען האט איהם נאך געלאָזען לעבען. אז דיא באַנדיטען האבען איהם ניט געוואלט בענגבען, איז איהם געווען קלאָר פון דעם, וואס מען האט פון איהם קיין זאך ניט צו גענומען. ער האט זיך דערמאָנט, אז אַלבערט מאָרסערף האט זיך אויך אויסגעלייזט מיט געלד, און ביי איהם איז קיין ספק ניט געווען, אז מען וויל פון איהם אויך אויסלייזענער. מאָרסערף האט זיך אויסגעלייזט מיט אַכט און פערציג טויזענד פראַנק, וועט איהם אויך געוויס ניט קאָסטען מעהר. וועט איהם נאך בלייבען צוויי טויזענד פראַנק געלד אויסער דיא פינף מיליאָן. מיט דעם וועט ער שוין קענען מאַכען א לעבען. און ביי דיזען געדאנקען איז ער פעסט איינגעשלאָפען.

29טער קאפיטעל.

לוגי וואַמפאָס שפייזע קאַרטע.

ביי יעדען שלאָף איז דאָ איין אויפּוואכען. דאָנגלאַר האט זיך אויפגעכאַפט. פאר א פאַרזיער באַנקיר, וועלכער איז געוויינט געווען צו ליגען איז זייד און אין סאַמעט און אין וועמעס צימער עס האט געשמעקט מיט דיא בעסטע פאַרפומע, איז געווען ניט אזוי געשמאַק צו געפינען זיך ביין אויפכאַפען אין א הייל און צו ליגען אויף שטרוי.

דאָנגלאַר האט זיך ארומגעטאַפט און ער האט געזעהען, אז קיין זאך פעהלט ביי איהם ניט.

— זאָנדערבאַרע באַנדיטען! האט ער געמורמעלט, זיי האבען מיר אלעס געלאָזען, אפילו דעם זייער אויך. יעצט איז זיכער, אז זיי ווילען אויסליידיגעלד. דאָנגלאַר האט געוואַרט, אז מען זאל אריינקומען צו איהם און ער זאל פּרעגען וואס מען וויל פון איהם. ער האט געוואַרט ביז מיטאַג. אין דיזער צייט האט זיך אומגעדי ביטען דיא וואַכע לעבען טהיר. ער האט געוואַלט זעהען ווער עס שטייט לעבען זיין טהיר. ער איז צוגעגאנגען צו דער טהיר און האט א קוק געטאָן אין קליינעם לאַך. פון יענער זייט טהיר איז געזעסען א באַנדיט און האט געטרונקען שנאַפּס און האט גענעסען שוואַרצען ברויט מיט ציבעלעס.

— פוי! האט ער אויסגערופען, ווען ער האט דערשמעקט דיא ציבעלעס, און איז צוריקגעשפּרונגען אין ווינסעל פון זיין צעלע.

אין א פאָר שטונדען ארום איז געקומען אנאנדער וואַכע. דאָנגלאַר האט וויעדער אַ קוק געטאָן אין לאַך.

דיזער באַנדיט איז געווען א וואַהרער ריעז און האט אויסגעזעהן שרעקליך ווילד. — אָה! אָה! האט דאָנגלאַר געזאגט, דיזער זעהט אויס וויא א וואהרער מענדי שענפרעסער, אבער איך בין אלט און גראַב; איך טויג ניט צום עסען. וויא מען זעהט, האט נאך דאָנגלאַר געהאט חשק צום שפאַסען.

און אזוי וויא אום צו בעוויזען, אז ער איז ניט קיין מענשענפרעסער. האט זיך דער באַנדיט אוועקגעזעצט עסען דאס זעלבע וואס דער ערשטער האט געגעסען. — דער טייוועל זאל מיך נעמען, ווען איך פערשטיי וויא מענשען קענען עסען אזא מיסט, האט דאָנגלאָר געברומט. און ער איז געגאנגען זיך זעצען אויף זיין בעט אום ניט צו הערן דעם שלעכטען גערוד.

אַבער דער הונגער האט פיינט צו שפּאַסען און דאָנגלאָר האט אָנגעפאנגען צו פיהלען אַ קיצלען אין מאָגען. ער איז צוגעגאנגען צום טהיר און האט געקוקט וויא יענער עסט. דער ברויט האט איהם שוין ניט אויסגעזעהען אזוי שוואַרץ, דיא ציבעלעס האבען שוין ניט אזוי געשמעקט, און דער מאַן איז שוין ניט געווען אזוי העסליך. ער האט זיך אויפגעהויבען און האט אָנגעקלאַפט אין טהיר. דער באַנדיט האט אויפגעהויבען דעם קאַפּ. — וואָס איז דאָרטען? האט ער געפרעגט.

— הערט נאר, הערט נאָר, פריינד, האט דאָנגלאָר געזאגט באַראַבאָנענדיג מיט דיר פּינגער אָן טהיר, עס שיינט מיר, דאס עס איז שוין צייט, אז מען זאָל קלערן ארום מיר אויך מיט'ן עסען.

אויב דער ריען האט פערשטאנען אדער ער האט ניט פערשטאנען, דאס איז אַ פּראַגע, אָבער אז ער האט אָנגעפאנגען רוהיג ווייטער צו עסען, איז געווען קלאָר. דאָנגלאָר האט זיך געפיהלט בעליידיגט אין זיין שטאַלץ און ער האט ניט געוואָלט זיך מעהר מיאוס מאַכען מיט דעם נפש. ער האט זיך אוועקגעזעצט צוריק אויף זיין בעטעל און האט געשוויגען.

נאך פיער שטונדען זיינען אוועקגעגאנגען; דער ריען איז געווען אָפּגעלייזט דורך אַנאנדער באַנדיט. דאָנגלאָר האט שוין ניט געקענט פערטראָגען דעם הונגער. ער איז צוגעגאנגען צו דער טהיר און האט אריינגעשטופט דעם פנים אין לאָך פון דער טהיר. ער האט דערקענט אין דעם באַנדיט זיין פיהרער.

עס איז טאקע געווען פעפינאָ, וועלכער איז זיך גאנץ רוהיג געזעסען אויף דער ערד און האט געהאלטען צווישען דיא פיס אַ פּאַן און האט פון דארטען געגעסען אַ פיינעם פּראַטען. לעבען דער פּאַן איז געשטאַנען אַ קליינער קאָרב מיט טייערע וויינטרייבען און אַ גומע פלאש וויין.

ווען דאָנגלאָר האט דערזעהען דיזען דינער איז איהם ארויס שפּייעכטס פון מויל. ער האט זיך ניט איינגעהאַלטען און האט אָנגעקלאַפט אין טהיר. — איך קום גלייך, האט פעפינאָ געזאָגט אין פּראַציוויש; ער האט זיך אויפֿ געהויבען און האט אויפגעמאכט דיא טהיר.

— זאגט מיר, ליעבער פריינד, קריעג איך גארניט צו עסען?
— וואס הייסט! האט פעפינאָ אויסגערופען, האט אייער עקסעלענץ אפּשר הונגער?

— שיינער אפּשר, האט דאָנגלאָר געמורמעלט; עס איז שוין פיער און צוואנציג שטונדען, וויא איך האב ניט געגעסען. געוויס האב איך הונגער.

— אזו אייער עקסעלענץ וויל עסען?... —

— טאַקע גלייך, ווען עס איז מעגליך.

- עם גיבט קיין לייכטערע זאך וויא דאס, האט פעפינאָ געזאגט. דאָ קריענט מען אלעס: פאר בעזאהלט, נאטירליך.
- עם פארשטייט זיך! האט דאָנגלאַר אויסגערופען. כאָטש ווען מען ארעטירט איינעם, דארף מען איהם געבען עסען.
- וואס וועט איהר עסען? האט איהם פעפינאָ געפרעגט.
- האט איהר דען דאָ א קיך? האט דער באַנקיר געפרעגט.
- אויב מיר האבען א קיך? איין אויסגעצייכענטע קיך מיט קאָכערס!
- וועל! דאן גיט מיר עוף, פיש, ווילדבראטען, וואס גיט איו, אבי איד זאָל עסען.
- וויא איהר ווילט, עקסעלעניץ. אַלואָ, מיר וועלען זאגען א הינדעל, גיט וואהר?
- זאל זיין א הינדעל. פעפינאָ האט זיך אויפגעהויבען און האט געשריען מיט אלע כחות:
- א הינדעל פאר זיין עקסעלעניץ!
- פעפינאָ'ס שטימע האט נאך גיט פעהרילכט, וויא א שיינער קאָפּי איז ערשיענען און האט געבראכט א הינדעל אויף א זילבערנע פלאַטע.
- איד וואלט געקענט גלויבען, אז איד געפין זיך יעצט אין „קאפע דע פאַרזײ“, האט דאָנגלאַר געמורמעלט.
- אָט איז דיא הינדעל, עקסעלעניץ, האט פעפינאָ געזאגט צונעמענדיג ביי דעם יונגען באַנדיט דיא פלאַטע און אוועקשטעלענדיג זיא לעבען דאָנגלאַר'ן.
- דאָנגלאַר האט געבעטען א מעסער און גאָפעל.
- אָט האט איהר עס, עקסעלעניץ, האט פעפינאָ געזאָגט, דערלאנגענדיג דאָנגלאַר'ן א קליינעם מעסער מיט א גאָפעל.
- דאָנגלאַר האט גענומען שניידען דיא עוף.
- פערציהט, עקסעלעניץ, האט פעפינאָ געזאָגט ארויפלייגענדיג דיא האנד אויף דאָנגלאַר'ס אָרעם, דאָ צאָהלט מען איידער מען עסט, דען ארויסגייענדיג קען מען גיט זיין צופריעדען.
- עם איז גיט אזוי וויא אין פאַרזײ, האט דאָנגלאַר געזאגט. אָט האט איהר אייער געלד. ער האט א וואָרף געטאָן א גאָלד שטיק און האט זיך ווייטער גענומען שניידען.
- איין מאָמענט, עקסעלעניץ, האט פעפינאָ געזאָגט, איין מאָמענט. אייער עקסער לעניץ איז מיר נאך עפעס שולדיג.
- וואס ווילט איהר נאך מעהר פאר דער שטיקעל הינדעל?
- אייער עקסעלעניץ האט מיר איינגעצאָהלט צוואנציג פראַנק.
- א גאָלדשטיק פאר א הינדעל איז ערשט איינגעצאָהלט?
- געוויס. איהר זייט מיר נאך שולדיג ניין הונדערט טויענט ניין הונדערט אכציג פראַנק.
- דאָנגלאַר האט אויסגעגלאָצט א פאָר שרעקליכע אויגען ביי דיזען נוואַלטיגען שפּאַס.
- אזא שפּאַס האב איד נאך אין מיין לעבען גיט געהערט, האט ער געמורמעלט.

און ער האט זיך ווייטער גענומען שניידען דיא הינדעל. אָבער פעפינאָ האט איהם ווייטער ארויפגעלייגט דיא האַנד אויפ'ן אָרעם.

— וואָס! איהר לאכט ניט? האט דאָנגלאַר געזאָגט.

— מיר לאַכען קיין מאָל ניט, עקסעלענץ, האט פעפינאָ געזאָגט מיט איין ערני

סטען טאָן.

— וויא! הונדערט טויזענד פראַנק פאר א הינדעל?

— עקסעלענץ, עס איז ניט צו גלויבען וויא שווער עס קומט אונז אָן צו קריגען

אין דיזע היילען א געבראָטענע הינדעל.

— ווייס איך וואָס, גענוג צו שפאָסען, איך האב הונגער. נאט אייך נאך א גאָלד-

שטיק, מיין פריינד.

— וועל! דאס מאכט יעצט מיט פערציג פראַנק ווייניגער דיא רעכענונג, האט

פעפינאָ געזאָגט מיט א רוהיגע מינע אריינלייגענדיג דעם גאָלדשטיק אין פאָקעט. יעצט

ניט דיא איבריגע.

— אָה, אזוי! האט דאָנגלאַר געזאָגט אין כעס ווערענדיג, ניט צום טיפּעל;

איהר ווייסט ניט מיט וועמען איהר האט צו טאָן.

פעפינאָ האט גענעבען א צייכען און דער לאַקיי האט צוגענומען דיא הינדעל פון

אונטער דאָנגלאַר'ס נאָז. דאָנגלאַר האט זיך אנידערגעלייגט אין זיין בעט און פעפינאָ

איז ארויסגעגאנגען און האט פערשלאָסען דיא טהיר. דאן האט ער זיך וויעדער געזעצט

רוהיג עסען.

דאָנגלאַר האט ניט געקענט זעהען וואָס פעפינאָ טוט, אָבער ער האט נאניץ

דייטליך געהערט וויא ער האט געריבען מיט דיא ציינער וויא א וואָלף.

— פּרעסער! האט דאָנגלאַר געברומט.

פעפינאָ האט זיך געמאכט ניט הערענדיג און האט זיך נאניץ רוהיג געקייט

ווייטער.

דאָנגלאַר האט געפיהלט. אז זיין מאָגען רייסט איהם. ער האט געווארט נאך א

האלבע שעה, אָבער מעהר האט ער שוין ניט געקענט אויסהאלטען. ער האט זיך אויפ'

געהויבען און האט ווייטער געקלאפט אין טהיר.

— זאָגט נאר, וואס דארפט איהר מיך לאַנג קוועלען, זאָגט מיר גלייך וואס איהר

ווילט פון מיר?

— אָבער. עקסעלענץ, זאָגט בעסער וואס איהר ווילט פון אונז... ניט אייער

בעפעעהל, ער וועט גלייך אויסגעפיהרט ווערן.

— עפענט פריהער אויף דיא טהיר. פעפינאָ האט זיא אויפגעמאכט.

— וואָס איך וויל? איך וויל עסען! האט דאָנגלאַר געזאָגט.

— וואָס וויל אייער עקסעלענץ עסען?

— א שטיקעל טרוקענע ברויט, ווייל דיא הינדלעך זיינען אויסער פרייז אין דיזע

פערפלובטע היילען.

— האַלף! ברויט! האט פעפינאָ געשריען. דער יונגער מאן האט געבראכט ברויט.

— אַט איז ברויט, האט פעפינאָ געזאָגט צו דאָנגלאַר'ן.

— וואָס קאָסט? האַט דאָנגלאַר געפּרעגט.
— ניין הונדערט טויזענד, ניין הונדערט און אַכציג פּראַנק.
— וויא! פאַר אַ ברויט הונדערט טויזענד פּראַנק?
— הונדערט טויזענד פּראַנק, האַט פּעפינאָ געענטפּערט.
— אָבער איהר האַט דאָך ביי מיר געבעטען פאַר אַ הינדעל דיזע סומע!
— אלעס וואָס מען עסט ביי אונז קאָסט הונדערט טויזענד פּראַנק; מען קען עסען
וואָס מען וויל.

— מאַכט קיין שפּאַס ניט, זאגט גלייך, אז איהר ווילט מיך פּערהונגען.
— ניין, עקסעלענץ, איהר אליין ווילט זיך פּערהונגען; צאָהלט און עסט.
— מיט וואָס צאָהלען, פּערדאַמטער הונד! האַט דאָנגלאַר אויסגערופּען ארויס־
נייענדיג פון דיא כלים. גלויבסטו, אז עס וועלנערן זיך ארום הונדערט טויזענד פּראַנק
שטיקער אין דיא פּאַקעטס?

— איהר האַט פינף מיליאָן, פּופּציג טויזענד פּראַנק אין אייער פּאַקעט, עקסע־
לענץ, האַט פּעפינאָ געזאָגט; דאָס מאַכט פּופּציג און אַ האַלב הינדלעך.
דאָנגלאַר האַט געשוידערט; דיא אויגען האבען זיך איהם יעצט געעפענט. עס
איז געווען אַ שפּאַס, אָבער אַ שפּאַס וועלכען ער האַט פּערשטאַנען.
— אָבער ווען איך וועל אייך געבען דיא הונדערט טויזענד פּראַנק, וועל איך כאַטש
האָבען זאָט צו עסען? האַט דאָנגלאַר געפּרעגט.

— גאנץ געוויס, האַט פּעפינאָ געענטפּערט.
— אָבער וויא זאָל איך זיי געבען?
— גאנץ איינפאַך; ניט אהער און מען וועט אייך בריינגען אויסגאָב. איהר קענט
אונז טרויען, דען ווען מיר וואלטען וועלען צונעמען ביי אייך אייער געלד מיט געוואַלט,
וואַלטען מיר עס געטאָן אָהן צערעמאָניעס.
— אָט האַט איהר אַ באַנק בילעט אויף אַ מיליאָן, האַט דאָנגלאַר געזאָגט
ארויסגעמענדיג פון בוזעס פּאַקעט אַ באַנק בילעט.
— און אָט איז אייער הינדעל.

דאָנגלאַר האַט זיך גענומען צום עסען און פּעפינאָ איז ארויסגעגאנגען מיט'ן געלד.

30 מער קאַפיטעל.

די א פ ע ר צ י י ה ו נ ג .

אויף מאָרגען האַט דאָנגלאַר וויעדער געהאט הונגער. פון דעם נעכטיגען עסען
האַט ער בעהאלטען אַ שטיקעל ברויט, אָבער ער האַט ניט געקלעמט אויף לאַנג. און
דערצו האַט ער פּערעסען נאָך אַ זאָך: דעם דורשט. ער האַט אַ צייט נעקעמפּט געגען
איהם, אָבער ווען זיין צונג האַט זיך שוין אָנגעפּאַנגען צו קלעפען צום גומען, האַט ער
שוין ניט געקענט אויסהאלטען און האַט אָנגעקלאַפּט אין טהיר. פּעפינאָ האַט איהם
וויעדער אויפגעמאַכט.

— אָט בין איך, עקסעלענץ, וואָס ווינשט איהר?

— צו טרינקען, האַט דער געפּאַנגענער געזאָגט.

- עקסעלענץ, איהר ווייסט, אז דער וויין איז אויסער פרייז ביי אונז.
— דאן גיט מיר וואסער, האט דאנגלאר געזאגט.
— אָה, עקסעלענץ, וואסער איז נאך טייערער; היינטיגער יאָהר איז זעהר א טרוקענער.
- זעהט, ליעבער פריינד, האט דאנגלאר געזאגט, וועלכער האט געפרופט שמיילען, גיט מיר א גלאָז וויין; איהר וועט עס מיר דאך גיט ענטזאגען?
— איך האב אייך דאך שוין געזאגט, עקסעלענץ, אז מיר פערקויפען גיט אויפ'ן גלאָז, האט פעפינג געזאגט מיט א וויכטיגער שטימע.
— וועל! גיט מיר אלזאָ א פלאַש, און גיט קיין טייערן.
— אלע וויינען זיינען ביי אונז איין פרייז.
— וויא טייער זיינען זיי?
— פינף און צוואנציג טויזענד פראַנק א פלאַש.
— זאָגט, האט דאנגלאר אויסגעשריען מיט איין איבערמענשליכע שטימע, זאָגט, אז איהר ווילט מיך אין גאנצען ארומרייסען, און צאפט פון מיר גיט ביסלעכווייז.
— עס קען זיין, האט פעפינג געזאגט, אזוי איז דער בעפעהל פון דעם בעל הבית.
— קען איך איהם זעהען? איך וויל איהם זעהען.
— דאָס איז גיט שווער.
— אין א ווילע ארום איז אריינגעקומען לוגי וואמפאָ.
— וואָס פערלאַנגט איהר פון מיר? האט ער געפרענט דעם געפאנגענעם.
— זייט איהר דער הערר איבער דיא פערזאָגען, וועלכע האבען מיך אהער גע-
בראכט?
— יא, עקסעלענץ, איך בין עס.
— וויפעל פערלאַנגט איהר פון מיר אויסלייז געלד?
— גאנץ איינפאָך, דיא פינף מיליאָן, וועלכע איהר האט ביי זיך.
— דאנגלאר האט דערפיהלט א שרעקליכען ברענען אין האַרצען.
— איך האב גיט מעהר וויא דאס אויף דער וועלט, מיין הערר, און דאס איז דער רעסט פון א גרויסען פערמעגען; ווען איהר ווילט עס ביי מיר צונעמען, נעמט ביי מיר בעסער צו דעם לעבען.
— מען האט אונז פערבאַטען צו נעמען אייער לעבען, עקסעלענץ.
— אין ווער האט עס אייך פערבאַטען, איהר זייט דאך דער הערר פון דאָגען?
— איך בין דער הערר פון דיזע פערזאָגען, אבער עס איז דאָ א העכערער איבער מיר.
— און וואָס איז זיין ציעל?
— דאס ווייס איך גיט.
— אָבער מיין בייטעל וועט דאך לידיג ווערן.— עס קען זיין.
— זעהט, ווילט איהר א מיליאָן?— ניין.— צוויי מיליאָן?— ניין.
— דריי?... פיער?... זעהט, פיער? איך וועל זיי אייך געבען מיט דער בער-
דינגונג, אז איהר זאלט מיך לאָזען פריי.

— צו וואָס דארפסט איהר אונז אָנבאַטען פיער מיליאָן פראַנק, וואס איז ווערט
פינף? האט לוגי וואַמפּאָ געזאָגט; מיר מאכען ניט אזא האנדעל.
— נעמט צו אין גאנצען! נעמט צו אין גאנצען! זאָג איך איך, און מױטעט מיך!
האט דאָנלאָר אויסגעשריען.
— צו וואס דארפסט איהר זיך אָפעסען דיא האַרץ, עקסעלענץ; דאס שארפט
אייער אפעטיט און איהר וועט פערצעהרען א מיליאָן א טאָג. זייט דאָך פערניכטיג,
צום טייוועל!

— און ווען איך וועל מעהר ניט האבען קיין געלד? האט דאָנלאָר אויסגעריפען
א פערסאָפעטער.

— וועט איהר זיין הונגעריג.

— איך וועל זיין הונגעריג? האט דאָנלאָר געזאָגט שוידערנדיג.

— אָבער איהר זאגט דאך, אז איהר ווילט מיך ניט מױטען?—ניין.

— און איהר ווילט מיך לאָזען שטארבען פאר הונגער?

— דאס איז ניט דיא זעלבע זאך.

— וועל! ניעדערטרעכטיגער! האט דאָנלאָר געשריען, איך פערשטיי אייער לומד

פינע רעכנונג; שטארבען פאר שטארבען! איהר קענט מיך מאכען ליידען, איהר קענט
מיך מארטערן, האַרנעט מיך, אבער איהר וועט פון מיר ניט האבען דיא אונטערשריפט
אויף מייע בילעמען.

דאָנלאָר האט זיך אריינגעווארפען אין בעט קרעכצענדיג. וואס זיינען דאס געווען
פאר א מענשען? וואָס איז זייער ציעל? ווער איז דער בעהאלטענער הערר? וואס
האבען זיי פאָר מיט איהם? און פאר וואס קען זיך יעדער מענש אויסקויפען און ער
ניט? אָה! געוויס, א שנעלער און זיכערער טויט איז נאר דער איינציגער מיטעל זיך
נוקם צו זיין אָן זיינע פינגער, וועלכע שיינען צו האנדלען געגען איהם נאָר אויס ראַכע.
יא, אָבער שטארבען!

דעם ערשטען מאָל אין זיין לעבען האט דאָנלאָר יעצט געווינשט צו שטארבען
און צוגלייכער צייט אויך מורא געהאט פאר'ן טויט. ער איז יעצט געווען אין דער לאַגע
פון א ווילדער חיה, וועלכע ווערט געיאָגט און געפינט זיך אין פערצווייפלונג און רעטעט
זיך אמאָל דורך דיזער פערצווייפלונג.

דאָנלאָר האט געקלערט ארום ענטלויפען, אבער דיא פעלען פון דער וויל זיינען
געווען גראָב און ארום זיין איינציגער טהיר האבען זיך געוויזען שאַ ענס מיט ביקסין.
זיין ענטשלוס ניט אונטערצושרייבען דיא בילעמען האט געדויערט צו זיין עג און
דאן האט ער אָנגעבאַטען א מיליאָן, אז מען זאל איהם געבן צו עסען. מן האט איהם
געגעבען צו עסען און ער האט ארויסגעגעבען א מיליאָן.

פון דיזער צייט אָן האבען זיך אָנגעפאנגען זיינע שרעקליכסטע ליידען. ער האט
ניט געוואלט ארויסגעבען דאס געלד און האט געגעבען נאר דאָן, ווען ער האט געפיהלט,
אז ער גייט שוין אויס. אזוי זיינען אוועקגעגאנגען צוועלף טעג. ער האט דיא געמאכט
א רעכענונג, און ער האט זיך ארומגעקוקט, אז פון זיין גאנצען קאפיטאל איז איהם
מעהר ניט געבליעבען וויא א פופציג טויזענד פראַנק.

יעצט האט ער גענומען דעם פערצווייפעלטען ענטשלוס בעסער צו שטארבען פון הונגער איידער אוועקצוגעבען דיא לעצטע פופציג טויזענד פראנק. ער האט שוין דריי טעג ניט געגעסען און זיין מוח האט זיך איהם שוין אָנגעהויבען צו מישן. ער האט בעד קומען היין געדאנקען און אין זיי פלעגט ער זייער אָפּט זעהן א גרייז גרויען מאן אין א קליינעם צימער שטארבענדיג פאר הונגער. דער אל-ער מאן איז געשטארבען פון הונגער וויא ער. דאס איז געווען דער אַלטער דאַנטעס.

אויפ'ן פערטען טאָג איז ער מעהר ניט געווען קיין מענש, ער איז געווען א לעבעדיגער מוח. ער האט אויפגעגעסען אלע ברעקלעך וואס איז געבליעבען פון זיין עסען און ער האט שוין געגרייזט דיא ראָנזשע פון זיין בעט. דאן האט ער געבעטען רחמים ביי פּעפינאָ, אז ער זאל איהם געבען א שטיקעל ברויט פאר טויזענד פראַנק. פּעפינאָ האט איהם ניט געענטפערט.

אויפ'ן פינפטען טאָג האט ער זיך צוגעשלעפט צו דער טהיר. דאָרטען איז ער געד פאלען מיט'ן פנים צו דער ערד. דאן האט ער זיך מיט דער לעצטער קראפט אויפגעהויבען. — וואו איז דער הערר! האט ער געשריען, וואו איז דער הערר!

— אָט בין איך! האט וואַמפּאָ געזאגט, וועלכער איז פּלוצלונג ערשיענען, וואָס ווינטט איהר נאך?

— נעמט צו מיין לעצטעס גאָלד, האט דאָנגלאָר געמורמעלט דערלאנגענדיג איהם זיין טייסטער, און לאָזט מיך לעבען דאָ אין דיזער הייל; איך בעט מעהר ניט דיא פריי-הייט, איך בעט נאר צו לעבען.

— ליידעט איהר דען זעהר? האט וואַמפּאָ געפרעגט.

— אָה, יא, איך לייד שרעקליך!

— פון דעסטוועגען איז דאָ מענשען, וועלכע האבען מעהר געליטען פאר אייך.

— דאָנגלאָר האט זיך דערמאָנט אָן דעם אַלטען דאַנטעס, וועלכען ער האט געזעהן דורכ'ן פענסטער קרעכצענדיג אויף זיין בעט. ער האט געקלאַפט מיט'ן קאָפּ אָן דער ערד און האט געקרעכצעט.

— יא, עס איז אמת, עס גיבען אזעלכע, וועלכע האבען מעהר געליטען פאר מיר, אָבער דיזע זיינען דאך ווייניגסטענס געווען מאַרטירערס.

— האט איהר ווייניגסטענס חרטה? האט געזאגט א פינסטערע און פייערדיגע שטימע, פון וועלכער ביי דאָנגלאָר'ן האבען זיך געשטעלט דיא האָר קאָפּיר.

זיין פערדונקעלער בליק האט אָנגעפאנגען צו זוכען ארום זיך און ער האט בעד מערקט א מאן איינגעוויקעלט אין א מאנטעל, וועלכער איז געשטאנען הינטער וואַמפּאָ'ן.

— אויף וואס זאל איך חרטה האבען? האט דאָנגלאָר געשטאַמעלט.

— אויף דיא שלעכטס, וואָס איהר האט געטאָן, האט געענטפערט דיא זעלבע שטימע.

— אָה! יא, איך האב חרטה! האט דאָנגלאָר אויסגעשריען. און ער האט זיך געקלאַפט מיט דיא אָפּגעמאָגערטע קלאַקעס אין דיא ברוסט.

— דאן פערצייה איך אייך, האט דער מאן געזאגט אַראָפּוואַרפענדיג פון זיך דעם מאנטעל און זיך שטעלענדיג אין ליכט.

— דער גראַף מאָנטע קריסטאָ! האט דאָנגלאָר אויסגערופען נאך מעהר בלייך ווערענדיג.

— איהר האט א מעות; איך בין ניט גראַף מאָנטע קריסטאָ.

— ווער זייט איהר דען?

— איך בין דער, וועלכען איהר האט פּערקויפט און געשענדעט; איך בין דער,

וועמעס כלה איהר האט איבערגעליפערט צו אנאָנדערן; איך בין דער, דורך וועמעס קערפּער איהר האט זיך ארויפגעשוואַנגען אויף א פּערמענען; איך בין דער, וועמעס פאָטער איהר האט געבראַכט צו שטארבען פון הונגער, און פון דעסטוועגען פּערצייה

איך אייך: איך בין ערמאן דאנמטס.

דאנגלאר האט ארויסגעשטויסען א געשריי און איז געפאלען צו דער ערד.
— שטייט אויף, האט דער גראף געזאגט, איהר וועט בלייבען לעבען; אייערע
צוויי חברים האבען ניט געהאט דיוען גליק: איינער איז משוגע און דער אנדערער איז
טויט! בעהאלט דיא פופציג טויזען פראנק וואס איהר האט, איך שיינק זיי אייך. וואָס
דיא פינף מיליאָן אַנבעלאַנגט, וועלכע איהר האט צוגענומען פון דיא שפיטאַלען, זיינען
זיי שוין ציריקגעגעבען געווארן דורך איין אונבעקאנטע האַנד. יעצט עסט און טרינקט;
היינטיגען אַבענד וועט איהר זיין מיין גאַסט... וואַפּאַ, ווען ערוועט זיך אָנעסען זאלט
איהר איהם פריי לאָזען.

דאנגלאר איז געלעגען אויף דער ערד, וועהרענד דער גראף איז אוועקגעגאנגען.
ווען ער האט אויפגעהופען דעם קאַפּ האט ער געזעהען זיין געשטאַלט פון ווייטען און
וויא דיא באַנדיטען האבען זיך פאר איהם גענייגט.

אזוי וויא דער גראף האט בעפעהלען, האט מען איהם געגעבען דעם בעסטען עסטען
און דאן האט מען איהם אוועקגעפיהרט אין א וואַגען און מען האט איהם אראַפּגעלאָזען
אין מיטען וועג. ער איז געבליעבען אויף איין פלאַץ ביז טאָג. ער האט ניט געוואוסט
וואו ער איז.

ווען עס איז געוואָרען ליכטיג האט ער בעמערקט פון ווייטען א טייך, און ער
האט זיך צו איהם צוגעשלעפט, דען ער האט געברענגט פאר דורשט.
זיך איינבויענדיג צום טרינקען, האט ער געזעהען זיין בילד אין וואַסער, און ער
האט בעמערקט, אז זיינע האָר זיינען געוואָרן ווייס.

31טער קאַפיטעל.

דער פינפטער אַקטאַפּער.

עס איז געווען געגען זעקס א זייגער אבענד. דער טאָג איז געווען א שיינער און
דער ים האט אָפּגעשפיגעלט דעם שיינעם הימעל. א לייכטע שיינע שיפעל איז געגאנגען
אין דיוער צייט צום אינזעל מאַנטע קרויסטאָ.

א שיינער און הויכער יונגער מאַן איז געשטאנען לעבען באַרד פון שיף און האט
געקוקט אויף דער אינזעל, צו וועלכע דיא שיף האט זיך גענשהענט.

— איז דאָס דיא אינזעל מאַנטע קרויסטאָ? האט ער געפרעגט מיט א טרויעריגער
שטימע.

— יא, עקסעלענץ, האט דער קאַפיטאַן געענטפערט.

אייניגע מינוטען שפעטער האט מען בעמערקט אויפ'ן אינזעל א בליץ פון פייער
און באלד נאך דעם האט מען געהערט א שאַם.

— עקסעלענץ, אָט איז א סיגנאַל פון דער אינזעל, זאָלען מיר ענטפערן? דער
יונגער מאַן האט געענטפערט יא.

דער קאַפיטאַן האט גענומען א ביקס און האט אויסגעשאַסען.

מיט א קורצער צייט שפעטער זיינען זיי געווען אויפ'ן אינזעל. ווען דער יונגער מאַן
איז געווען אויפ'ן ברעג, האט זיך א האנד ארויפגעלייגט אויף זיין אַקסעל און א שטימע
האט צו איהם געזאגט:

— א גוטען אבענד, מאַקסימיליאַן, איהר זייט פינקטליך, איך דאנק.

— דאָס זייט איהר, גראַף! האט מאַקסימיליאַן אויסגערופען מיט פרייד און דריי

קענדיג מיט ביידע הענד דעם גראַף'ס האנד.

— יא, איהר זעהט דאך, איך בין אויך אזוי פינקטליך וויא איהר. אָבער איהר
זייט דאך גאנץ נאַס. קומט, עס איז פאר אייך אַנגעגרייט א וואַהונג אין וועלכער
איהר וועט פּערגעסען אייער מידקייט און קעלט.

מאָנע קריסטאָ האט בעמערקט וויא מאָרעל האט זיך אָפגעקעהרט.
— איהר זוכט אודאי אייער שוף? האט איהם דער גראַף געפרעגט.
— געוויס, האט מאָרעל געענטפערט מיט איבעראַשונג, איך האב דאך נאך
ניט בעזאהלט פאר מיין ריזע, און מען האט מיך נאך גארניט געבעטען.
— קימערט אייך ניט וועגען דעם, מאַקסימיליאַן, האט מאָנע קריסטאָ געזאגט
מיט א געלעכטער, דיא שיפען קענען מיך, און איך האב מיט זיי אָפגעמאכט, אז פון
מינע לייט זאלען זיי קיין געלד ניט נעמען.
מאָרעל האט בעטראכט דעם גראַף מיט שטוינען.
— גראַף, האט ער צו איהם געזאגט, איהר זייט ניט דערזעלבער וויא אין פאַרזי.
— פאר וואָס? האט מאָנע קריסטאָ געפרעגט.
— ווייל דאָ לאַכט איהר. דעם גראַף'ס געזיכט האט זיך גלייך פערפינסטערט.
— איהר האט רעכט, וואס איהר דערמאָנט מיך, מאַקסימיליאַן, האט ער געזאָגט.
איך בין געווען דערפרייט וואָס איך האב אייך דערזעהן, און האב פערגעסען, אז דאָס
גליק פערשווינט.
— אָה, ניין, ניין! גראַף! האט מאַקסימיליאַן אויסגערופען אָנכאַפּענדיג דעם
גראַף'ס האַנד, אין געגענטהייל, לאַכט, זייט גליקליך, דען דאס מאכט מיך אויך גליקליך.
אדער מאכט איהר אפשר א פרייליכען פנים, אום מיר צו מאַכען פערגעניגען?
— איהר האט א טעות, מאָרעל, האט דער גראַף געזאָגט, איך בין אין אמתן
גליקליך.
— אַלואָ האט איהר מיך ווייניג אין זינען?
— פאר וואָס?
— איהר ווייסט דאָך, אז איך וועל באלד נעמען פון אייך עוויגען אָפשייד.
— זייט איהר נאך ניט געטרייסט? האט איהם מאָנע קריסטאָ געפרעגט מיט
א זאָנדערבארען בליק.
— אָה, האט מאָרעל געזאָגט מיט א ביטערן טאָן, האט איהר ווירקליך געגלויבט,
אז איך קען מיך טרייסטען?
— געוויס, האב איך עס געגלויבט.
— גראַף, האט מאָרעל געזאָגט מיט א ווייבע און ענטשלאָסענע שטימע, הערט
מיך צו: איך בין געקומען צו אייך צו שטארבען אין דיא הענד פון א פריינד. עס געבען
מענשען, וועלכע איך ליעב; איך ליעב מיין שוועסטער יוליע אין איך ליעב מיין שוואַגער
עמאַנעל; ווען איך וועל זיי זאָגען, אז איך גיי שטאַרבען, וועלען זיי מיך פּעריאַמערן,
אָבער איהר גראַף, וועמעס וואָרט איך האב, איהר וואָס זייט מעהר וויא א מענש, —
איהר וועט מיך פיהרען אין א לייכטען און זיסען טויט, ניט אמת?
מאָרעל האט אויסגעשפּראַכען דיא לעצטע ווערטער מיט אזא ענערגיע, וואָס
האט געמאכט דעם גראַף שוידערן.
— מיין פריינד, האט מאָרעל פּאַרטגעזעצט, ווען ער האט געזעהן, אז דער גראַף
שווייגט, איהר האט מיר אָנגעגעבען דעם פינפטען אָקטאָבער... מיין פריינד, היינט
איז דער פינפטער אָקטאָבער. עס איז יעצט נייען א זייער; איך האָב נאָך דריי שמונדען
צו לעבען.
— זאָל זיין אזוי, האט דער גראַף געענטפערט, קומט.
מאָרעל איז איהם שטילעהרייד נאכגעגאנגען, זיי זיינען שוין געווען לעבען דער הייל
און מאַקסימיליאַן האט עס נאך ניט בעמערקט, ער האט דערפיהלט קאַרפעט אונטער
זיינע פיס; א טהיך האט זיך אויפגעמאכט, א פיינער פּאַרפום האט איהם ארומגעכאַפט
און א לעבעדיגע ליכט האט איהם א קלאַפ געטאָן אין דיא אויגען. ער איז געבליעבען
שטיין א צוטעמולטער. מאָנע קריסטאָ האט איהם א לייכטען צופ געטאָן.

— ווילט איהר ניט פערבריינגען דיא דריי שטונדען וויא א פרינץ? האט איהם מאַנטע קריסטאָ געפרעגט. מאַרעל האט געשמייכעלט.
— וויא איהר ווילט האט ער געענטפערט. דער טויט בלייבט טויט, אָדער ער איז דיא פערגעסענהייט פון ליידען. אָבער לאַמיר רעדען וויא מענער, האט ער אין א ווילע ארום געזאגט שאַרף אַנקוקענדיג דעם גראַף.
— רעט, האט דייעזער גענטפערט.

— גראַף, האט מאַרעל פאַרטגעזעצט, איהר זייט א מאַן, וועלכער שטייט העכער פון אלע אנדערע מענשען, און עס שיינט, אז איהר זייט אראַפגעקומען פון א פיעל גער-בילדערע וועלט וויא אוינזערע.

— עס איז דאָ עפעס אמת אין דעם, האט דער גראַף געענטפערט מיט א טרועריגען שמייכעל. א מאַל, אין טויזענד יאָהר ארום, ווען דיא וועלט וועט זיין מעהר פאַרטגע-שריטען און מען וועט ערוואַרטען דעם טויט מיט אזא לוסט וויא איהר, וועט דער טויט זיין זיס, אזוי וויא אין דיא אַרעם פון א היים געליבטע.

— און ווען איהר זאלט וועלען שטארבען, גראַף? וואַלט איהר אויך וועלען אזוי שטאַרבען?— יא.

מאַרעל האט איהם גערייכט דיא האַנד.

— יעצט פערשטיי איך, האט ער געזאָגט, פאר וואָס איהר האט מיך געבראַכט אהער אויף א קליינעם אינזעל אויפ'ן מיטען ים און אין א אונטערערדישען פאַלאַץ. עס איז, ווייל איהר האט מיך ליעב, ניט אמת, גראַף? עס איז, ווייל איהר ווילט מיר געבען א זיסען טויט; איך זאָל פאר'ן טויט אייך דריקען דיא האַנד, און זאל שטאַרבען מיט וואַלענטינעס נאָמען אויף דיא ליפען?

— יא, איהר האט ריכטיג געטראַפּען, מאַרעל, האט דער גראַף איינפאַך געזאָגט, און אזוי מיין איך עס.

— איך דאַנק; דער געדאַנקען, אז איך וועל מאַרגען מעהר ניט ליידען מאכט מיר זיס דיא האַרץ.

— טוט אייך נארניט באַנק?

— ניין האט מאַרעל געענטפערט.

— וועל, האט מאַנטע קריסטאָ געזאָגט, איהר ווילט עס, מאַרעל, און איהר לאָזט זיך ניט בויגען, איהר זייט זעהר אונגליקליך און איהר זאגט, אז א נס קען אייך רעטען; זעצט זיך, מאַרעל, און וואַרט.

מאַרעל האט געפאַלגט. מאַנטע קריסטאָ האט זיך אויפגעהויבען און איז צוגע-גאנגען צו א שראַנק און האט פון דאָרטען ארויסגענומען א שיינע שוואַרצע קעסטעל. ער האט זיא אוועקגעשמעלט אויפ'ן טיש און האט זיא אויפגעשלאָסען. ער האט פון איהר ארויסגענומען א קליינע פלעשעלע מיט א גרינע מישונג. ער האט אָנגעגאַסען פון איהר א קליינע לעפעלע.

— אָט דאָס האט איהר ביי מיר געבעטען, האט דער גראַף געזאָגט צו מאַרעל'ן, און דאָס האב איך אייך פערשפראַכען.

— איך דאַנק אייך פון נאנצען האַרצען, האט דער יונגער מאַן געזאָגט צונעמענ-דיג פון מאַנטע קריסטאָ דיא לעפעלע מיט דער מישונג.

דער גראַף האט גענומען נאך א לעפעל און האט זיא אויך אָנגעגאַסען מיט דענוועלבען שטאַף.

— וואָס ווילט איהר טאָן, מיין פריינד? האט מאַרעל געפרעגט אָפהאלטענדיג דעם גראַף'ס האַנד.

— מיין ליעבער מאַרעל, האט מאַנטע קריסטאָ געענטפערט מיט א שמייכעל, איך בין אויך אזוי מיעד פון לעבען וויא איהר. און ווייל איך האָב יעצט דיא געלעגענהייט....

— זאל עס זיין וויא דו ווילסט, מיין טייערער ענגעל! האט דער גראף געזאגט.
דאן לייעב מיך, האידעי! ווער ווייס? פיעלייכט וועט מיך דיין לייעבע מאכען פערנעסען
וואס איך דארף פערנעסען.
— וואס ווילסטו דערמיט זאגען, מיין גנעדיגער הער? האט דיא יונגע מיידעל
געפרענט.

— איך זאג, אז איין ווארט פון דיר האט מיך געמאכט גליקליך. איך האב מעהר
ניט וויא דיך אויף דער וועלט, האידעי; דורך דיר בינד איך מיך צום לעבען, דורך דיר
קען איך ליידען, דורך דיר קען איך זיין גליקליך.
— הערסטו, וואלענטינע? האט האידעי אויסגערופען; ער זאגט, אז דורך מיר
קען ער ליידען! דורך מיר, וועלכע וועט געבען איהר לעבען פאר איהם!
מאָנטע קריסטאָ האט זיך א וויילע צוזאמענגענומען.
— איך האב אלזאָ קיין טעות ניט געהאט. קום, האידעי, קום....

און ארוםגענדיג מיט זיין אָרעם דיא טאליע פון דער יונגער מיידעל האט ער
גערייכט וואלענטינען דיא האַנד און איז ארויסגעגאנגען.
אונגעפעהר א שטונדע איז פּערגאנגען, וועהרענד וועלכער וואלענטינע איז געזעסען
לעבען מאָרעלין און האט מיט דער גרעסער שפּאַנונג ערווארטעט, אז ער זאל קומען
צו זיך. באַלד האט זיין קערפּער בעקומען לעבען און ענדליך האט ער אויפגעמאכט דיא
אויגען און איז געקומען אין גאַנצען צו זיך.

— אָה! האט ער אויסגערופען אין דער גרעסער פּערצווייפלונג, איך לעב נאָך!
דער גראף האט מיך אָפּגעזאָרט! און ער האט אויסגעשטרעקט דיא האַנד נאָך א מעסער
אויפ'ן טיש.

— פריינד, האט וואלענטינע געזאגט מיט איהר זיסען שמייעל, וואָך דאָך אויף
און קוק אהער.

מאָרעל האט ארויסגעשטויסען א גרויסען געשריי, און צומעלעט און אין גרויסען
צווייפעל איז ער געפאלען אויף דיא קניע....

אויף מאָרגען גאנץ פריה האבען מאָרעל און וואלענטינע געאַרמט שפּאַצירט לעבען
ברעג ים. וואלענטינע האט מאָרעלין דערציילט וויא אזוי מאָנטע קריסטאָ איז ערשינען
אין איהר צימער, וויא אזוי ער האט איהר אלעס אויפגעדעקט, און שליסליך וויא אזוי
ער האט איהר גערעטעט דעם לעבען, וויזענדיג דער וועלט אז זיא איז מויט. פון דעם
פאַמיליען קבר איז זיא גלייך ארויסגעגאנגען דורך א הינטער טהיר. דאָרטען האט אויף
איהר געוואָרט בעטרעציג און האט זיא געבראכט אהער.

גייענדיג האבען זיי בענגענט יאקאָפּאָ, דעם קאַפיטאַן פון דער שיף, וועלכע האט
זיי געדארפט בריינגען אהיים.

— איהר האט אונז עפּעס צו זאָגען? האט איהם מאָרעל געפרענט.

— איך האב אייך אָפּגעגעבען א בריעף פון העררן גראף.

— פון גראף! האבען ביידע יונגע לייט געמורמעלט, און מאָרעל האט גענומען

לעזען דעם בריעף:

„מיין טייערער מאַקסימיליאַן,

„א שיף שטייט אויף דער אַנקער. יאקאָפּאָ וועט אייך פיהרען אין ליוואָרו, וואו

הערר נוארטיע ערווארטעט זיין אייניקעל, און ער וועט איהר ווינשען גליק איידער זיא
גייט צו דער האַכצייט. אלעס וואס עס געפינט זיך דאָ אין דער הייל, מיין פריינד, מיין
דיין אין שאַרזעליגע, מיין קליינער שלאָס אין טרעפּאָט—דאס אלעס איז דער נדן,
וועלכען ערמאָן דאַנמעס ניט פאַר'ן זון פון זיין געוועזעם פּרינציפּאַל מאָרעל. פרייליין
ווילפאָר וועט אזוי גוט זיין און וועט נעמען דיא העלפט דערפון, דען איך בעט זיא זעהר,
אז זיא זאל אָפּגעבען פאר דיא אָרימע פון פאַר'ן איהר גאַנצען פּערמעגען, וואָס

קומט איהר צו פון איהר פאָמער, וועלכער איז משונע געוואָרן און פון איהר ברודער, וועלכער איז געשטאַרבען מיט זיין מוטער אין לעצמען סעפטעמבער.

„וואָס אייך אָנבעלאַנגט, מאַרעל, אָט איז דער גאנצער סעקרעט פון מיין האנדלונג געגען אייך: עס גיעבט ניט קיין גליק און קיין אונגליק אויף דער וועלט; עס גיעבט נאר א פערנלייך צווישען איין זאך און דער אנדערער, דאס איז אלעס. נאָר יענער, וועלכער האט געפיהלט דעם גרעסטען אונגליק, דער קען פיהלען וואָס גליק איז. מען האט פריהער געדארפט וועלען שטאַרבען, מאַקסימיליאַן, אום צו וויסען וויא גוט עס איז צו לעבען.

„לעבט אַלואָ און זייט גליקליך, טייערסטע קינדער פון מיין האַרצען, און פער געסט קיין מאָל ניט, אז אלע קלוגשאַפטען זיין דער מענשהייט ליעגט אין דיא צוויי ווערטער: „וואַרטען און האַפען!“

„אייער פריינד,

„עדמאָן דאָנטעס, גראַף מאַנטע קריסטאָ.

וועהרענד מאַרעל האט געלעזען, האט זיך וואַלענטינע שרעקליך געענדערט אין געזיכט, דען זיא האט ניט געוואוסט דעם שיקזאַל פון איהר פאָמער, פון דיא שטיפֿ מוטער און ברודער. גרויסע מרערן האבען זיך ביי איהר געגאָסען פון דיא אויגען. מאַרעל האט געקוקט ארום זיך מיט אונרוהע.

— וואו איז דער גראַף? האט ער יאָקאָפּאָן געפרעגט. דיזער האט אויסגע שטרעקט דיא האַנד אויפֿן ים.

ביידע יונגע לייט האבען געקוקט אויפֿן ים און האבען געזעהען פון ווייטען א שוף, וועלכע איז אוועקגענאנגען פון ברעג.

— אוועק! האט מאַרעל אויסגערופען; אוועק! אַדיע, מיין פריינד, מיין פאָמער!

— אוועק! האט וואַלענטינע געמוזמעלט. אַדיע, מיין פריינד, אַדיע מיין שוועסטער!

— ווער ווייס אויב מיר וועלען איהם נאך א מאָל זעהען, האט מאַרעל געזאָגט

אַפּווישענדיג דיא מרערן.

— מיין פריינד, האט וואַלענטינע געזאָגט, האט דער גראַף ניט געשריעבען, אז

דיא גאנצע קלוגשאַפט פון דער מענשהייט ליעגט אין דיא צוויי ווערטער:

„וואַרטען און האַפען!“

ע נ ד ע.

א פאָר ווערטימער וועגען מאַנטע קריסטאָ.

ענדליך איז מאַנטע קריסטאָ געענדיגט. ענדליך האט מאַנטע קריסטאָ דערלעבט צו זיין אין דער אידישער שפּראַך, ווען דער גרויסער פראַנצויזישער ראָמאַניסט אַלכסנדר דיומא וואלט געלעבט, וואלט ער זיך אויך געפרייט גלייך מיט אונז, וואס זיין ווערק איז יעצט שוין אין אלע שפּראַכען און ער געפינט זיך ביין אידישען פאָלק אויך.

ווען דער געניאַלער פּערפאַסער פון מאַנטע קריסטאָ האט איהם געשריעבען, האט ער פריהער בערייזט דיא גאנצע וועלט און האט זיך אנגעהען וואונדערבארע זאכען צווישען דיא נאַציאָנען, וועלכע ער האט בעזוכט. דען, אום אזא ווערק צו שרייבען דארף מען זיין אַ מאַן וואו וויסענשאַפט און קענען גרינדליך דעם מענשליכען באַראַקמער.

אַלכסנדר דיומא האָט שטודירט דעם מענשליכען באַראַקמער אין אלע זיינע ער שיינונגען און ער האט איהם פאָטאָגראַפירט אין זיין מאַנטאָ קריסטאָ. און ער קריי מיקירט דאָרטען ניט דיא ארימע קלאַסע, זאָנדערן הייבט זעבליך דיא פּאַרנעהמע און דיא פּערטרעמער פון דער געזעלשאַפט.

זיין גאנצער שמרעבען איז. צו ווייזן ווער דיא ריכטער, דיא גראפען און באראמען און איבערהויפט ווער דיא גרויסארטיגע דאמען זיינען. דערצו האבען מיר בילדער: ווילפאר אלס קעניגליכער פראקוראָר, מאָרסערף אלס גראף, דאנגלאר אלס באַראָן און מאדאם ווילפאר און מאדאם דאנגלאר אלס געזעלשאפטליכע דאמען. ער קריטיקירט אויך קאָדריס'ן אלס שלעכטען ארימען שניידער, אבער אלס פערפיהרמען פון אנדערע און אין גרונד דאך ניט אזוי שלעכט. בענדעמא אלס ווילפארס זון איז אויך א טייערער כאראקטער פארגעשמעלט.

אין געגענטהייל אבער מאָרע'ס פאמיליע, וועלכע זיינען ניט קיין אריסמאָקראַטען, זיינען פון איהם געמאָלען אין דיא שענסטע בילדער. ערמאָן דאנטעם וויא זיין פאטער זיינען פאָרגעשמעלט אלס מלאכים. דער פערפאסער שמעלט אינו פאר דאנטעס'ן אלס גראף מאָנטע קריסטאָ ניט דערפאר, אום איהם צו מאכען אלס פיינעם גראף, זאנדער; ווייל דורך דער מאכט פון מיטעל און געלט קען דער מענטש ווערן א גאָט. און נאר דורך דיא צוויי זאכען האט ער געקענט געהמען ביטערע נקמה אן זיינע בלוטיגע פיינד. אין דעם בוך צייגט אונז דער פערפאסער דיא שרעקליכע ליידען, וועלכע א מענטש קען פער טראָגען און צו וועלכע שלעכטיגקייטען א מענטש איז פעהיג. ביי דער הינריכטונג פון דעם מערדער ווייזט ער אונז וויא דער מענטש שטעהט אין זיינע ליידענשאפטען נידריגער פאר דער חיה רעה, און דער מענטש, וועלכער איז גענאנגען רוהיג אין טוידט, פאנגט זיך אן צו בריקענען וויא א ווילדער אָקס, ווען ער זעהט, אז זיין אנדערער חבר וועט ניט געטוידטעט ווערן וויא ער.

אין אלעמען איז מאָנטע קריסטאָ א מייסטער ווערק און שמעלט פאר א ריכטיגען בילד פון מענטשליכען כאראקטער.

אזא ווערק צו זעהן אין דער אידישער שפראך איז א פרייד, און מיר זיינען העכסט צופרידען וואס אונז איז אויסגעפאלען צו דערלאנגען דעם אידישען לעזער דאס ווערק, און ער זאל אונז זיין דערפאר דאנקבאר.

איך אליין איבערזעצער קען מיט שטאלין זאגען, אז מאָנטע קריסטא איז אין דער אידישער שפראך בעכער וויא אין אלע אנדערע שפראכען, דען מען מוז ניט פערגעסען, אז אלכסנדר דיומא איז געווען א פרומער קריסט און ער האט אין זיינע זין געשריבען זיין בוך. ניט ווייל איך האב דאָרטען צוגעגעבען העכערע געדאנקען, זאנדערן וואס איך האב ארויסגעווארפען דעם רעליגיעזען שמוץ, וועלכער האט זיך געפונען אין זיינע ווערק. איך האב נאטירליך דעם פערפאסער געמאכט פאר אויס קאטוואליק אין זיין בוך — זאל ער מיר מוחל זיין דארטען אין קבר — און האב דאס ווערק געמאכט לויטער וויא גאָלד. דיא אידישע ליטעראטור האט יעצט א פולירטען דיאמאנט און דער לעזער — בין איך זיכער — וועט מיר זיי דאנקבאר פאר מיין ארבייט. דערפאר וועל איך איהם באדן נאך מאָנטע קריסטאָ געבען נאך א גרויסארטיגען ווערק און ער וועט אויך פון יענעם האבען פערגיגע וויא פון דעם.